

Betænkning om revision af forældelseslovgivningen

afgivet af Justitsministeriets Forældelsesudvalg

Betænkning nr. 1460

2005

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel I: Indledning	1
1. <i>Udvalgets nedsættelse og sammensætning</i>	1
2. <i>Udvalgets arbejde</i>	4
3. <i>Oversigt over betænkningens indhold</i>	5
4. <i>Oversigt over udvalgets forslag</i>	7
Kapitel II: Gældende ret	23
1. <i>Indledning</i>	23
2. <i>Danske Lov 5-14-4</i>	24
3. <i>Forældelsesloven af 1908</i>	27
Kapitel III: Tidligere reformovervejelser	33
1. <i>1894-lovforslaget</i>	33
1.1. <i>Indledning</i>	33
1.2. <i>Lovforslagets indhold</i>	34
1.3. <i>Forslagets videre behandling</i>	36
2. <i>Betænkning nr. 174/1957</i>	38
2.1. <i>Indledning</i>	38
2.2. <i>Indholdet af lovudkastet</i>	39
2.3. <i>Udkastets videre behandling</i>	45
Kapitel IV: Fremmed ret	47
1. <i>Indledning</i>	47
2. <i>Norge</i>	48
3. <i>Sverige</i>	51
4. <i>Finland</i>	53
5. <i>Tyskland</i>	58
6. <i>England</i>	58
7. <i>Principles of European Contract Law III</i>	59
Kapitel V: Udvalgets hovedsynspunkter	63
1. <i>Indledning</i>	63
2. <i>Forældelsesreglernes formål</i>	63
3. <i>Kritikken af de gældende regler</i>	65
4. <i>Udvalgets hovedsynspunkter</i>	68
4.1. <i>Overordnede betragtninger</i>	68
4.2. <i>Den korte forældelsesfrist som lovens hovedregel</i>	70
4.3. <i>De almindelige forældelsesfrister</i>	71
4.3.1. <i>Den korte forældelsesfrist</i>	71
4.3.2. <i>Den absolutte forældelsesfrist</i>	74
4.4. <i>Afbrydelse</i>	79

Kapitel VI: De almindelige forældelsesfrister	83
1. <i>Indledning</i>	83
2. <i>Fordringer, som i dag er omfattet af 1908-loven</i>	83
2.1. Den korte forældelsesfrist	83
2.1.1. Gældende ret	83
2.1.2. Forarbejderne til 1908-loven	84
2.1.3. Betænkning 174/1957	85
2.1.4. Eksempler på særregler med kortere forældelsesfrist end 5 år	86
2.1.5. Fremmed ret	88
2.1.6. Udvalgets overvejelser	90
2.2. Suspension af den korte forældelsesfrist	93
2.2.1. Gældende ret	93
2.2.2. Forarbejderne til 1908-loven	93
2.2.3. Betænkning 174/1957	94
2.2.4. Fremmed ret	95
2.2.5. Udvalgets overvejelser	97
2.3. Generelt om den absolutte forældelsesfrist	101
2.3.1. Gældende ret	101
2.3.2. Forarbejderne til 1908-loven	103
2.3.3. Betænkning 174/1957	104
2.3.4. Fremmed ret	105
2.3.5. Udvalgets overvejelser	107
2.4. Den absolutte frist ved erstatningskrav uden for kontrakt	110
2.4.1. Gældende ret	110
2.4.2. Forarbejderne til 1908-loven	115
2.4.3. Betænkning 174/1957	116
2.4.4. Særlige regler	117
2.4.5. Fremmed ret	119
2.4.6. Udvalgets overvejelser	122
2.5. Særligt om erstatningskrav for miljøskade	127
2.5.1. Gældende ret	127
2.5.2. Miljøerstatningsloven	128
2.5.2.1. Lovens område	128
2.5.2.2. Baggrunden for 30 års fristen i miljøerstatningslovens § 6	129
2.5.3. Fremmed ret	130
2.5.4. EU-retlige initiativer	132
2.5.5. Udvalgets overvejelser	132
2.6. Betydningen af retsvildfarelse i relation til suspensionsreglen	135
2.6.1. Gældende ret	135
2.6.2. Fremmed ret	141
2.6.3. Udvalgets overvejelser	142
3. <i>Fordringer, som i dag alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4</i>	150
3.1. <i>Indledning</i>	150
3.2. <i>Fordringer, for hvilke forældelsesfristen på 3 år ikke skal gælde</i>	151
3.3. <i>Andre typer af fordringer</i>	151
3.3.1. <i>Fordringer, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom</i>	151
3.3.1.1. <i>Gældende ret</i>	151

3.3.1.2.	Forarbejderne til 1908-loven	157
3.3.1.3.	Betænkning 174/1957	157
3.3.1.4.	Fremmed ret	157
3.3.1.5.	Udvalgets overvejelser	158
3.3.2.	Selskabsretlige fordringer	161
3.3.2.1.	Gældende ret	161
3.3.2.2.	Forarbejderne til 1908-loven	162
3.3.2.3.	Betænkning 174/1957	163
3.3.2.4.	Fremmed ret	164
3.3.2.5.	Udvalgets overvejelser	166
3.3.3.	Øvrige typer af fordringer, der alene er omfattet af Danske Lov	168
3.3.3.1.	Eksempler	168
3.3.3.2.	Udvalgets overvejelser	169
4.	<i>Forældelsesfristen på 3 år som lovens hovedregel</i>	170
4.1.	Gældende ret	170
4.2.	1894-lovforslaget	170
4.3.	Betænkning 174/1957	170
4.4.	Fremmed ret	171
4.5.	Udvalgets overvejelser	172
5.	<i>Nærmere om forældelsesfristernes begyndelsestidspunkt og beregningen af fristen</i>	173
5.1.	Den almindelige regel	173
5.1.1.	Gældende ret	173
5.1.2.	Forarbejderne til 1908-loven	175
5.1.3.	Betænkning 174/1957	176
5.1.4.	Fremmed ret	177
5.1.5.	Udvalgets overvejelser	179
5.2.	Betydningen af løbedage	180
5.2.1.	Gældende ret	180
5.2.2.	Udvalgets overvejelser	181
5.3.	Tilfælde, hvor opfyldelse kan kræves før en aftalt forfaldsdag	182
5.3.1.	Indledning	182
5.3.2.	Gældende ret	183
5.3.3.	Betænkning 174/1957	184
5.3.4.	Fremmed ret	185
5.3.5.	Udvalgets overvejelser	186
5.4.	Beregning af forældelsesfristen	188
5.4.1.	Gældende ret	188
5.4.2.	1894-forslaget	191
5.4.3.	Betænkning 174/1957	191
5.4.4.	Fremmed ret	191
5.4.5.	Udvalgets overvejelser	192
Kapitel VII: Særlige forældelsesfrister og tillægsfrister		195
1.	<i>Indledning</i>	195
2.	<i>Fordringer med særligt retsgrundlag</i>	195
2.1.	Gældende ret	195
2.1.1	Indledning	195
2.1.2	Begrebet ”særligt retsgrundlag”	196

2.1.3	Konsekvensen af, at der foreligger et særligt retsgrundlag	199
2.2.	De særlige regler i gældsloven og lov om værdipapirhandel	200
2.3.	Forarbejderne til 1908-loven	202
2.4.	Betænkning 174/1957	203
2.5.	Fremmed ret	204
2.6.	Udvalgets overvejelser	206
3.	<i>Lån og kreditter uden særligt retsgrundlag</i>	211
3.1.	Gældende ret	211
3.2.	Forarbejderne til 1908-loven	212
3.3.	Betænkning 174/1957	213
3.4.	Fremmed ret	213
3.5.	Udvalgets overvejelser	215
4.	<i>Indlån i pengeinstitutter</i>	219
4.1.	Gældende ret	219
4.2.	Forarbejderne til 1908-loven	220
4.3.	Betænkning 174/1957	221
4.4.	Fremmed ret	221
4.5.	Udvalgets overvejelser	222
5.	<i>Forældelse i det hele af krav på løbende ydelse</i>	224
5.1.	Gældende ret	224
5.2.	Forarbejderne til 1908-loven	226
5.3.	Betænkning 174/1957	226
5.4.	Fremmed ret	228
5.5.	Udvalgets overvejelser	229
6.	<i>Værge- og fuldmagtsforhold mv.</i>	230
6.1.	Indledning	230
6.2.	Gældende ret	231
6.3.	Forarbejderne til 1908-loven	232
6.4.	Betænkning 174/1957	232
6.5.	Fremmed ret	234
6.6.	Udvalgets overvejelser	235
7.	<i>Kautions-, andre solidariske skyldforhold og regreskrav</i>	238
7.1.	Gældende ret	238
7.1.1.	Kreditors krav mod en kautionist	238
7.1.1.1.	Lov om finansiel virksomhed § 48, stk. 6	238
7.1.1.2.	Forældelse af kravet mod kautionisten	240
7.1.1.3.	Virkningen af, at kravet mod hovedskyldneren forældes	241
7.1.2.	Andre solidariske skyldforhold	241
7.1.3.	Regreskrav	241
7.1.3.1.	Regreskrav i kautionsforhold	241
7.1.3.2.	Regreskrav mellem solidarisk ansvarlige i henhold til aftale	244
7.1.3.3.	Regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skadevoldere	244
7.1.3.4.	Tredjemands afledede krav mod skadevolderen	246
7.1.3.5.	Regreskrav mod tidligere omsætningsled	247
7.2.	Forarbejderne til 1908-loven	249
7.3.	Betænkning 174/1957	250
7.4.	Fremmed ret	254
7.5.	Udvalgets overvejelser	257

7.5.1.	Forældelse af kreditors krav mod kautionisten	257
7.5.2.	Betydningen af, at kreditors krav mod en medskyldner forældes	260
7.5.3.	Regreskrav i solidariske skyldforhold	261
7.5.3.1.	Overordnede betragtninger	261
7.5.3.2.	Nærmere om udvalgets forslag	263
7.5.3.3.	Betydningen af forslaget i forhold til gældende ret	267
7.5.4.	Andre regreskrav	267
8.	<i>Krav i anledning af strafbart forhold</i>	269
8.1.	Gældende ret	269
8.1.1.	Forældelse af erstatningskravet	269
8.1.2.	De strafferetlige forældelsesregler	271
8.1.3.	Lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser	272
8.2.	Forarbejderne til 1908-loven	274
8.3.	Betænkning 174/1957	274
8.4.	Fremmed ret	275
8.5.	Udvalgets overvejelser	277
9.	<i>Ukendskab til skyldnerens opholdssted og andre hindringer for afbrydelse af forældelse</i>	279
9.1.	Gældende ret	279
9.2.	Forarbejderne til 1908-loven	280
9.3.	Betænkning 174/1957	281
9.4.	Fremmed ret	282
9.5.	Udvalgets overvejelser	283
Kapitel VIII: Afbrydelse af forældelse		287
1.	<i>Indledning</i>	287
2.	<i>Gældende ret</i>	288
2.1.	Afbrydelse ved skyldnerens erkendelse	288
2.2.	Afbrydelse ved kreditors foretagelse af retslige skridt	290
2.2.1	Indledning	290
2.2.2	Sagsanlæg	291
2.2.3	Kreditorfølgning	294
2.2.3.1.	Generelt	294
2.2.3.2.	Særligt om retsplejelovens § 527	296
2.2.4	Iværksættelse af syn og skøn uden for retssagsbehandling	299
2.2.5	Indbringelse for en administrativ myndighed	300
2.2.5.1.	Forskellige typer af administrative myndigheder og nævn	300
2.2.5.2.	Gældende ret vedrørende afbrydelse ved indbringelse for en administrativ myndighed	302
2.2.6	Indbringelse for et klage- eller ankenævn	304
2.2.6.1.	Forskellige typer af klage- og ankenævn	304
2.2.6.2.	Gældende ret vedrørende afbrydelse af forældelse ved indbringelse for et klage- eller ankenævn	307
2.2.7	Alternativ konfliktløsning og forligsforhandlinger	309
2.2.7.1.	Forskellige former for konfliktløsning	309
2.2.7.2.	Gældende ret vedrørende afbrydelse af forældelse	309
2.2.8	Bevarelse af den fristafbrydende virkning	310
2.2.9	Afbrydelse ved sagsanlæg i udlandet	312
2.3.	Afbrydelse ved kreditors påmindelse (Danske Lov)	313

2.4.	Retsvirkningen af afbrydelse	313
3.	<i>Forarbejderne til 1908-loven</i>	315
4.	<i>Betænkning 174/1957</i>	318
5.	<i>Fremmed ret</i>	324
5.1.	Norge	324
5.2.	Sverige	331
5.3.	Finland	332
5.4.	Tyskland	333
5.5.	England	333
5.6.	Principles of European Contract Law III	333
6.	<i>Udvalgets overvejelser</i>	334
6.1.	Indledende bemærkninger	334
6.2.	Egentlig afbrydelse	336
6.2.1	Ophævelse af adgangen til afbrydelse ved påmindelse	336
6.2.2	Afbrydelse ved erkendelse	337
6.2.3	Afbrydelse ved kreditors foretagelse af retslige skridt	338
6.2.3.1.	Sagsanlæg mv.	338
6.2.3.2.	Indgivelse af konkursbegæring og anmeldelse i konkursbo mv.	342
6.2.3.3.	Indgivelse af udlægsbegæring mv.	345
6.2.3.4.	Sagsanlæg i udlandet	348
6.2.4	Virkningen af afbrydelse	349
6.3.	Foreløbig afbrydelse	351
6.3.1	Indledning	351
6.3.2	De forskellige tilfældegrupper	353
6.3.2.1.	Retssag eller andet retsligt skridt fører ikke til realitetsafgørelse	353
6.3.2.2.	Rets- eller voldgiftssag om grundlaget for fordringen	355
6.3.2.3.	Sag om fordringens eksistens eller størrelse eller en sag, som er afgørende herfor, indbringes for en administrativ myndighed eller for Folketingets Ombudsmand	356
6.3.2.4.	Indbringelse for private klage- og ankenævn	359
6.3.2.5.	Begæring om syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag	362
6.3.2.6.	Indledning af forhandlinger om fordringen	363
6.3.2.7.	Procesunderretning, når der er flere solidariske skyldnere, eller når fordringen afhænger af et retsforhold, hvorom sag er rejst af eller mod skyldneren	365
Kapitel IX:	Andre spørgsmål	369
1.	<i>Indledning</i>	369
2.	<i>Forældelsesreglernes anvendelsesområde</i>	369
2.1.	Gældende ret	369
2.2.	Forarbejderne til 1908-loven	377
2.3.	Betænkning 174/1957	379
2.4.	Fremmed ret	382
2.5.	Udvalgets overvejelser	384
3.	<i>Virkningerne af forældelse</i>	385
3.1.	Gældende ret	385
3.2.	Forarbejderne til 1908-loven	387
3.3.	Betænkning 174/1957	387
3.4.	Fremmed ret	389
3.5.	Udvalgets overvejelser	391

4. <i>Fravigelse af forældelsesreglerne ved aftale</i>	395
4.1. Gældende ret	395
4.2. Forarbejderne til 1908-loven	397
4.3. Betænkning 174/1957	398
4.4. Fremmed ret	399
4.5. Udvalgets overvejelser	401
5. <i>Lovvalg</i>	403
5.1. Gældende ret	403
5.2. 1894-forslaget	406
5.3. Betænkning 174/1957	406
5.4. Fremmed ret	407
5.5. Udvalgets overvejelser	407
6. <i>Forholdet til særlige forældelsesregler i anden lovgivning</i>	408
6.1. Gældende ret vedrørende forholdet ml. almindelige og specielle forældelsesregler	408
6.2. 1894-forslaget	412
6.3. Betænkning 174/1957	412
6.4. Fremmed ret	412
6.5. Udvalgets overvejelser	414
7. <i>Overgangsregler i en ny forældelseslov</i>	417
7.1. 1908-lovens § 5	417
7.2. Betænkning 174/1957	417
7.3. Fremmed ret	418
7.4. Udvalgets overvejelser	420
Kapitel X: Lovudkast med bemærkninger	425
1. <i>Udkast til lov om forældelse af fordringer</i>	425
2. <i>Bemærkninger til lovudkastet</i>	435
Bilag:	517
1. Danske Lov 5-14-4	519
2. Forældelsesloven af 1908	521
3. Eksempler på specielle forældelsesregler	523
4. Lovforslag fremsat i november 1894	525
5. Lovudkast i betænkning nr. 174/1957	531
6. Den norske forældelseslov af 1979 med senere ændringer	537
7. Den svenske forældelseslov af 1981	549
8. Den finske forældelseslov af 2003	553
9. Principles of European Contract Law III (2002), kapitel 14	559

Kapitel I

Indledning

1. Udvalgets nedsættelse og sammensætning

Udvalget om revision af forældelseslovgivningen er nedsat af Justitsministeriet den 1. maj 2001.

Kommissoriet for udvalgets arbejde lyder således:

”De generelle forældelsesregler findes i Danske Lov fra 1683 og i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer (forældelsesloven).

Herudover findes der rundt om i lovgivningen en række særregler om forældelse af visse fordringer, jf. bl.a. atomskadeansvarsloven, miljøerstatningsloven, checkloven, CMR-loven, forsikringsaftaleloven, produktansvarsloven, tinglysningsloven mv. Der findes også i anden lovgivning mere generelle regler om forældelse, jf. f.eks. retsplejelovens § 527 om afbrydelse af forældelse.

Dansk rets almindelige forældelsesfrist er 20 år fra fordringens stiftelse, jf. bestemmelsen i Danske Lov 5-14-4. Forældelsen afbrydes efter denne bestemmelse ved, at skyldneren anerkender fordringen, eller ved påmindelse.

Efter forældelsesloven gælder der som udgangspunkt en forældelsesfrist på 5 år for visse nærmere angivne fordringer, der forekommer hyppigt i praksis. 5-års fristen løber fra det tidspunkt, hvor fordringen kan kræves betalt, og forældelsen afbrydes ved, at skyldneren erkender gælden, eller ved, at fordringshaveren foretager retslige skridt, som følges op uden unødigt ophold. Den 5-årige forældelsesfrist suspenderes, hvis fordringshaveren er ude af stand til at gøre sit krav gældende som følge af utilregnelig uvidenhed om kravet eller om skyldnerens opholdssted. 5-års fristen løber ved siden af den almindelige 20-års frist.

Retsvirkningen af forældelse er, at en i øvrigt gyldig fordring ophører og ikke længere kan gøres gældende af fordringshaveren.

Det generelle formål med forældelsesreglerne er at skabe en vis sikkerhed og klarhed. Reglerne bygger således bl.a. på hensynet til så vidt muligt at undgå procesførelse om meget gamle forhold, dels af procesøkonomiske grunde, dels fordi bevisførelsen ofte ville blive mangelfuld med deraf følgende risiko for forkerte afgørelser. Endvidere tilsigter reglerne at give en rimelig beskyttelse til den, der har indrettet sig på, at krav ikke vil blive gjort gældende, og som måske slet ikke har haft kendskab til kravet.

Det er blevet anført, at navnlig den 20-årige forældelsesfrist under nutidens forhold kan forekomme unødigt lang, særligt ved krav i henhold til pengelån. Samtidig har der også været rejst spørgsmål om muligheden for suspension af den 20-årige frist i særlige tilfælde, hvor der foreligger afgørende modhensyn. I praksis har bl.a. spørgsmålet om, hvornår erstatningskrav uden for kontraktforhold kan anses for stiftet, givet anledning til tvivl.

Også på en række andre områder er der grundlag for at overveje udformningen af forældelsesreglerne.

Der kan bl.a. være anledning til at overveje, om der fortsat er behov for to (eller flere) generelle forældelsesfrister. I det omfang, der fortsat findes at være behov for flere forældelsesfrister, bør anvendelsesområdet for den korte frist overvejes. Det vil også være væsentligt at overveje samspillet mellem de forskellige regelsæt i tilfælde, hvor en del af den samlede fordring alene er omfattet af den lange frist. Det bør generelt overvejes, i hvilket omfang det er hensigtsmæssigt at opretholde de forskelle, der er mellem de gældende regelsæt med hensyn til fristernes begyndelsestidspunkt og betingelserne for at afbryde forældelsen samt med hensyn til spørgsmålet om suspension af forældelsen.

Udvalget skal på den anførte baggrund gennemgå de generelle forældelsesregler i Danske Lov 5-14-4 og forældelsesloven med henblik på en samlet revision i lyset af de ovenfor nævnte hensyn, som forældelsesreglerne bygger på. Udvalget kan således foreslå ændringer med hensyn til alle grundlæggende spørgsmål om forældelsesreglernes udformning, herunder om forældelsesfristernes længde og begyndelsestidspunkt samt om mulighederne og betingelserne for suspension og afbrydelse af forældelsen. Udvalget kan endvidere foreslå ændringer i anden lovgivning i det omfang,

sammenhængen med de generelle regler i Danske Lov og forældelsesloven giver anledning hertil.

Udvalget skal inddrage tidligere reformovervejelser vedrørende den generelle forældelseslovgivning samt relevante erfaringer fra udlandet, herunder navnlig de øvrige nordiske lande.

I det omfang udvalget anbefaler lovændringer, skal udvalget udarbejde forslag til lovregler.”

Ved afgivelsen af betænkningen har udvalget følgende sammensætning:

Højesteretsdommer, dr. jur. Peter Blok (formand)
Professor, dr. jur. Bo von Eyben, Københavns Universitet
Advokat Eivind Einersen (udpeget efter indstilling fra Advokatrådet)
Chefjurist Henrik Schultz (udpeget efter indstilling fra Dansk Industri)
Landsdommer Margit Stassen (udpeget efter indstilling fra Dommerforeningen)
Advokat Gry Asnæs (udpeget efter indstilling fra HTS)
Chefjurist Bjarne Lau Pedersen (udpeget efter indstilling fra Finansrådet)
Chefkonsulent Benedicte Federspiel (udpeget efter indstilling fra Forbrugerrådet)
Chefjurist Peter Andersen (udpeget efter indstilling fra Håndværksrådet)
Vicedirektør Jørgen Wohnsen (udpeget efter indstilling fra Realkreditrådet)
Kontorchef Henrik Øe (Justitsministeriet)

Chefjurist Henrik Schultz, Dansk Industri, indtrådte i udvalget i september 2002 i stedet for juridisk konsulent Lene Nielsen, Dansk Industri. I november 2002 indtrådte advokat Gry Asnæs, HTS, i udvalget i stedet for juridisk konsulent Helene Regnell, HTS. Kontorchef Henrik Øe, Justitsministeriet, indtrådte i udvalget i september 2001 i stedet for kontorchef Oliver Talevski, Justitsministeriet.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd var repræsenteret i udvalget ved juridisk konsulent Nikoline Ravn indtil marts 2003, hvor rådet af ressourcemæssige grunde valgte helt at udtræde af udvalget.

Som sekretær for udvalget har fungeret konsulent Benedikte Holberg, Justitsministeriet.

2. Udvalgets arbejde

Udvalget har holdt 47 møder og afslutter sit arbejde med afgivelsen af denne betænkning.

Efter kommissoriet har udvalget til opgave at gennemgå de generelle forældelsesregler i Danske Lov 5-14-4 og forældelsesloven af 1908 med henblik på en samlet revision i lyset af de hensyn, som forældelsesreglerne bygger på. Udvalget kan foreslå ændringer med hensyn til alle grundlæggende spørgsmål om forældelsesreglernes udformning, herunder om forældelsesfristernes længde og begyndelsestidspunkt samt om mulighederne og betingelserne for suspension og afbrydelse af forældelsen. Udvalget kan endvidere foreslå ændringer i anden lovgivning i det omfang, sammenhængen med de generelle regler i Danske Lov og forældelsesloven giver anledning hertil.

Af kommissoriet følger det endvidere, at udvalget skal inddrage tidligere reformovervejelser vedrørende den generelle forældelseslovgivning samt relevante erfaringer fra udlandet, herunder navnlig de øvrige nordiske lande.

Udvalget har i sit arbejde taget udgangspunkt i, at der efter kommissoriet lægges op til en ny samlet forældelseslov til afløsning af Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven. Det har derimod ikke været udvalgets opgave at gennemgå de mange særlige forældelsesregler, som rundt om i lovgivningen findes for specielle typer af fordringer.

Udvalget har tilrettelagt sit arbejde således, at det først har drøftet en række grundlæggende spørgsmål, herunder om der fortsat bør opereres med en ordning med en forholdsvis kort frist, der kan suspenderes, og en længere absolut frist, fristernes længde og begyndelsestidspunkt samt betingelserne for afbrydelse af fristerne. Udvalget har herefter drøftet dels behovet for at opstille særregler for visse typer af fordringer, eksempelvis fordringer med særligt retsgrundlag, fordringer mod kautionister og regresfordringer, dels nogle mere specielle spørgsmål, herunder den nærmere afgrænsning af lovens anvendelsesområde, virkningerne af forældelse og forslagens konsekvenser for forældelsesregler i anden lovgivning.

Udvalget har i sine overvejelser inddraget de to forslag til en samlet forældelseslov, der tidligere er afgivet, dvs. lovforslaget af 1894, der gik forud for vedtagelsen af 1908-loven, og forslaget i betænkning nr. 174/1957 om ændring af reglerne om forældelse af

gældsfordringer. Der henvises om disse forslag til kapitel III samt til de enkelte kapitler vedrørende udvalgets overvejelser (kapitel VI-IX).

Der er endvidere indhentet oplysninger om retstilstanden i Norge, Sverige, Finland, Tyskland og England. Desuden har udvalget inddraget det forslag til forældelsesregler, der er indeholdt i *Principles of European Contract Law III* (2002). Der henvises om fremmed ret til kapitel IV samt til de enkelte kapitler vedrørende udvalgets overvejelser (kapitel VI-IX).

Ved et brev af juni 2004 orienterede Justitsministeriet de øvrige ministerier om udvalgets overvejelser, således at ministerierne fra et tidligt tidspunkt fik mulighed for at overveje behovet for ændringer i særlige forældelsesregler inden for de enkelte ressortområder. I forbindelse hermed modtog Justitsministeriet bemærkninger fra flere af ministerierne vedrørende udvalgets forslag. De fremsatte bemærkninger, der er fremsendt til udvalget, er indgået i udvalgets overvejelser.

3. Oversigt over betænkningens indhold

Betænkningens *kapitel II* indeholder en oversigt over de gældende almindelige forældelsesregler, dvs. Danske Lov 5-14-4 og forældelsesloven af 1908. En mere detaljeret gennemgang af gældende ret findes i kapitlerne VI-IX i forbindelse med udvalgets gennemgang af de enkelte spørgsmål.

I *kapitel III* redegøres for de to forslag til en samlet forældelseslov, der tidligere er afgivet, dvs. lovforslaget af 1894, der gik forud for vedtagelsen af 1908-loven, samt forslaget i betænkning nr. 174/1957 om ændring af reglerne om forældelse af gældsfordringer.

En beskrivelse af, hvilke almindelige forældelsesregler der gælder i Norge, Sverige og Finland samt – i hovedtræk – i Tyskland og England, findes i *kapitel IV*. I dette kapitel beskrives desuden det forslag til forældelsesregler, der i 2002 er afgivet af *The Commission on European Contract Law*.

Ligesom det er tilfældet med gældende ret, behandles såvel de tidligere danske lovforslag som fremmed ret mere detaljeret i kapitlerne VI-IX i forbindelse med gennemgangen af de enkelte spørgsmål.

Som en indledning til udvalgets overvejelser i kapitlerne VI-IX vedrørende den nærmere udformning af en samlet forældelseslov gives i *kapitel V* en oversigt over udvalgets hovedsynspunkter. I dette kapitel redegøres endvidere for forældelsesreglernes formål og for den kritik, der har været rejst af de gældende regler.

Kapitel VI indeholder udvalgets overvejelser om, hvad der i en ny forældelseslov bør være den almindelige ordning med hensyn til forældelsesfristernes begyndelsestidspunkt og længde, om den almindelige (korte) frist bør suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet, og hvilken absolut (lang) frist der i så fald bør gælde. Spørgsmålene gennemgås først i relation til de fordringer, der efter den gældende ordning er omfattet af 1908-loven. Herefter overvejes det, i hvilket omfang de fordringer, der i dag alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4, kan indpasses under den foreslåede almindelige ordning.

Kapitel VII indeholder udvalgets overvejelser vedrørende særlige forældelsesfrister og tillægsfrister for en række typer af fordringer eller situationer, som efter udvalgets opfattelse ikke kan indpasses under den foreslåede almindelige ordning.

I *kapitel VIII* behandles spørgsmålet om afbrydelse af forældelse, herunder ”foreløbig afbrydelse”, eksempelvis ved indgivelse af klage til en administrativ myndighed.

I *kapitel IX* følger udvalgets overvejelser vedrørende forskellige andre spørgsmål. Det drejer sig bl.a. om forældelsesreglernes anvendelsesområde og retsvirkningerne af forældelse og spørgsmålet om, i hvilket omfang der er adgang til ved aftale at fravige forældelsesreglerne. Herudover behandles spørgsmålet om forholdet til særlige forældelsesregler i anden lovgivning samt udformningen af overgangsregler i en ny forældelseslov.

Betænkningens *kapitel X* indeholder udvalgets lovudkast og bemærkningerne hertil.

4. Oversigt over udvalgets forslag

Udvalget foreslår at bevare grundtrækkene i den ordning, som i dag gælder for fordringer omfattet af 1908-loven, dvs. en forholdsvis kort frist, der kan suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet, kombineret med en længere absolut frist. Det foreslås endvidere, at denne ordning gøres til det almindelige udgangspunkt, således at den som udgangspunkt også anvendes på de fordringer, som efter gældende ret alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4. Vedrørende afbrydelse af forældelsen foreslås det, at der i alle tilfælde kræves enten retslige skridt eller skyldnerens erkendelse af gælden, og at den gældende adgang efter Danske Lov 5-14-4 til afbrydelse ved påmindelse ophæves.

Det foreslås, at den almindelige ordning bliver en forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension og kombineret med en absolut frist på 10 år, ved personskade og miljøskade dog 30 år, jf. §§ 2 og 3. Visse typer af fordringer og visse situationer foreslås omfattet af en længere forældelsesfrist eller en tillægsfrist, jf. §§ 4-13.

I det følgende gennemgås de enkelte bestemmelser i lovudkastet.

Lovens område

I § 1 fastlægges lovens anvendelsesområde i overensstemmelse med det almindelige fordringsbegreb til fordringer på penge eller andre ydelser.

Forældelsesfristernes begyndelsestidspunkt

Lovudkastets § 2 indeholder regler om fastlæggelse af forældelsesfristernes begyndelsestidspunkt. Medmindre andet følger af den enkelte bestemmelse, vil reglen også gælde i relation til lovens særlige forældelsesfrister, eksempelvis fristerne i § 4 og § 5, stk. 1.

Det følger af *stk. 1*, at forældelsesfristerne, medmindre andet følger af andre bestemmelser, skal regnes fra det tidligste tidspunkt, til hvilket fordringshaveren kunne kræve at få fordringen opfyldt. Dette tidspunkt betegnes normalt forfaldstidspunktet. I § 2, *stk. 3* og *4*, præciseres det, at det i *stk. 1* nævnte tidspunkt for krav i anledning af misligholdelse af kontrakt er misligholdelsestidspunktet og ved erstatningskrav uden for kontraktforhold tidspunktet for skadens indtræden.

I tilfælde, hvor fordringshaveren på grund af skyldnerens misligholdelse eller en særlig opsigelsesadgang kunne kræve opfyldelse før et aftalt forfaldstidspunkt, men hvor fordringshaveren ikke udnytter denne mulighed, skal forældelsesfristen – i modsætning til, hvad der ville følge af § 2, stk. 1 - først begynde at løbe på det aftalte forfaldstidspunkt, jf. § 2, stk. 5.

De almindelige forældelsesfrister

Den almindelige forældelsesfrist foreslås fastsat til 3 år fra forfaldstidspunktet, jf. § 3, stk. 1. Denne frist vil gælde for fordringer omfattet af loven i alle andre tilfælde end nævnt i §§ 4-13.

Forslaget indebærer i forhold til gældende ret en forkortelse af forældelsesfristen fra 5 år til 3 år for de typer af krav, der hidtil har været omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, herunder almindelige regningskrav. I forhold til visse krav, som hidtil alene har været omfattet af Danske Lov 5-14-4, og som ikke foreslås omfattet af en af særreglerne i lovudkastets §§ 4-13, indebærer forslaget en mere betydelig forkortelse af forældelsesfristen. Det drejer sig bl.a. om krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom. I denne forbindelse må dog erindres, at den 3-årige forældelsesfrist – i modsætning til fristen efter Danske Lov 5-14-4 – vil kunne suspenderes ved utilregnelig uvidenhed.

Ved ukendskab til fordringen eller skyldneren vil fristen blive *suspenderet* indtil det tidspunkt, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab hertil, jf. § 3, stk. 2. Denne bestemmelse svarer indholdsmæssigt til suspensionsreglen i 1908-lovens § 3. Dette indebærer bl.a., at retsvildfarelse som hovedregel ikke kan påberåbes som grundlag for suspension. **7 af udvalgets medlemmer** (Peter Andersen, Gry Asnæs, Eivind Einersen, Benedicte Federspiel, Bjarne Lau Pedersen, Henrik Schultz og Jørgen Wohnsen) bemærker i den forbindelse, at det efter deres opfattelse bør overvejes uden for forældelsesloven at indføre videregående regler om frister for genoptagelse og tilbagesøgningskrav mod det offentlige som følge af ugyldige regler eller afgørelser.

I modsætning til gældende ret er ukendskab til skyldnerens opholdssted ikke omfattet af suspensionsreglen, men i stedet af en generel regel om tillægsfrist ved uovervindelige hindringer for afbrydelse af forældelsesfristen, jf. lovudkastets § 13.

Suspensionsreglen foreslås – på lignende måde som i gældende ret – begrænset af *absolute forældelsesfrister*, jf. § 3, stk. 3.

Det foreslås som almindelig regel, at den absolutte frist fastsættes til 10 år regnet fra det begyndelsestidspunkt, der følger af § 2, jf. § 3, stk. 3, nr. 3.

For krav på erstatning i eller uden for kontrakt i anledning af personskade eller skade forvoldt ved forurening foreslås en absolut frist på 30 år regnet fra tidspunktet for den skadevoldende handling ophør, jf. § 3, stk. 3, nr. 1. For andre krav på erstatning uden for kontrakt end de krav, der er nævnt i nr. 1, foreslås en absolut frist på 10 år regnet fra tidspunktet for den skadevoldende handling ophør, jf. § 3, stk. 3, nr. 2. **1 medlem af udvalget** (Benedicte Federspiel) foreslår dog, at der ikke skal gælde en absolut frist for krav på erstatning i anledning af personskade.

Særlige forældelsesfrister og tillægsfrister

Lovudkastets §§ 4-13 indeholder regler om særlige forældelsesfrister og tillægsfrister for en række typer af fordringer, som ikke kan indpasses under den almindelige ordning.

Det drejer sig om krav, for hvilke der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag (§ 4), lån og kreditter uden særligt retsgrundlag (§ 5), indlån i pengeinstitutter og lignende (§ 6), krav i det hele på løbende ydelse (§ 7), visse krav i værge- og fuldmagtsforhold (§§ 8 og 9), krav mod kautionister samt regreskrav (§§ 10 og 11), krav i anledning af strafbart forhold (§ 12) samt visse tilfælde, hvor der foreligger hindringer for afbrydelse af forældelsesfristen (§ 13).

Ved bestemmelsen i § 4 foreslås en forældelsesfrist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet for krav, der hviler på et *særligt retsgrundlag*. I forhold til den gældende ordning vedrørende ”særligt retsgrundlag”, jf. 1908-lovens § 1, stk. 2, indebærer forslaget en forkortelse af forældelsesfristen fra 20 år til 10 år samtidig med, at begyndelsestidspunktet ændres fra stiftelsestidspunktet til forfaldstidspunktet. Bestemmelsen omfatter tilfælde, hvor der for fordringen er udstedt gældsbevis, hvor fordringen er registreret i en værdipapircentral, eller hvor fordringens eksistens og størrelse skriftligt er anerkendt eller fastslået ved en bindende afgørelse.

Krav på renter, der påløber efter tilvejebringelsen af det særlige retsgrundlag, er omfattet af hovedreglen i lovudkastets § 3, stk. 1, om en forældelsesfrist på 3 år, jf. § 4, stk. 2. Det samme gælder gebyrer og lignende.

Krav i henhold til *pengelån eller ubevilgede overtræk på konti i pengeinstitutter* uden særligt retsgrundlag foreslås ligeledes omfattet af en frist på 10 år, jf. § 5. Fristen regnes som udgangspunkt fra forfaldstidspunktet, jf. den almindelige regel i § 2, stk. 1.

Der foreslås i § 5, stk. 2, en undtagelse fra det almindelige begyndelsestidspunkt i tilfælde, hvor der ikke er fastsat noget tidspunkt for indfrielse af gælden i henhold til en kassekredit eller lignende. I disse tilfælde skal fristen som udgangspunkt regnes fra den seneste postering på kontoen, der er foretaget af andre end fordringshaveren, dog senest fra det tidspunkt, til hvilket gælden måtte være opsagt til indfrielse.

Efter § 5, stk. 3, er krav på renter, gebyrer og lignende ikke omfattet af den 10-årige forældelsesfrist, men af den almindelige frist på 3 år, jf. § 3, stk. 1. Krav på renter mv. tilskrevet inden for maksimum af en kassekredit foreslås dog undergivet samme forældelsesfrist og begyndelsestidspunkt som kravet på hovedstolen.

I § 6 foreslås det, at der for fordringer i henhold til *indlån i pengeinstitutter eller lignende* skal gælde en forældelsesfrist på 20 år, og at fristen skal regnes fra den seneste indsættelse, hævning, rentetilskrivning eller postering i øvrigt på kontoen.

Krav på tilskrevne renter omfattes også af bestemmelsen og er dermed undergivet samme lange forældelsesfrist som kravet på hovedstolen. Fordring på rente, der ikke er tilskrevet kontoen, er derimod ikke omfattet af bestemmelsen, men af den almindelige bestemmelse i § 3.

Det foreslås i § 7, 1. pkt., at der skal gælde en 10-årig forældelsesfrist for *selve retten til fordring på pension, livrente, aftægtsydelse, underholdsbidrag eller anden lignende ydelse*, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på en skyldig hovedstol. De enkelte ydelser i henhold til grundfordringen forældes som selvstændige krav efter de almindelige regler i lovudkastets §§ 2 og 3, jf. 2. pkt.

Der skal være tale om et krav, som støttes enten på en aftale eller på en afgørelse. Bestemmelsen omfatter derimod ikke krav, der støttes på en lovbestemt forpligtelse. Selve

retten til med virkning for fremtiden at få pålagt en (tidligere) ægtefælle en forpligtelse til at betale underholdsbidrag eller selve retten til for fremtiden at modtage en lovbestemt offentligretlig ydelse, f.eks. førtidspension eller folkepension, vil således ikke forældes. Dette svarer til, hvad der antages at følge af gældende ret.

Lovudkastets §§ 8 og 9 indeholder regler om udskudt begyndelsestidspunkt/tillægsfrist i tilfælde, hvor der består et særligt pligtforhold mellem fordringshaveren og skyldneren, og hvor kravet udspringer af skyldnerens tilsidesættelse af sine forpligtelser over for fordringshaveren.

I § 8 foreslås det, at forældelsesfristerne i § 3, stk. 1 og 3, for *fordringer, der tilkommer en person under værgemål mod værgeren*, og som udspringer af dennes tilsidesættelse af sine forpligtelser som værge, først skal begynde at løbe ved værgemålets ophør.

Efter forslaget i § 9 indføres der en tillægsfrist på 3 år for *krav, som tilkommer en fuldmagtsgiver mod en fuldmægtig*, og som udspringer af den pågældendes tilsidesættelse af sine forpligtelser ved hvervets udførelse. Det samme foreslås i relation til *krav, der tilkommer et selskab, en forening, en fond eller lignende mod et bestyrelsesmedlem eller en direktør i selskabet mv.*

Tillægsfristen på 3 år regnes fra hvervets ophør eller – hvis dette tidspunkt er tidligere – fra det tidspunkt, da fordringshaveren eller den, der i øvrigt kan gøre fordringen gældende på fordringshaverens vegne, er eller burde være blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes. I tilfælde, hvor de almindelige forældelsesregler fører til et senere forældelsestidspunkt, er det disse regler, som gælder.

Der er ikke enighed blandt udvalgets medlemmer om, hvad der skal gælde for *kreditors krav mod en kautionist*. Lovudkastets § 10 indeholder derfor to forskellige forslag til, hvordan spørgsmålet skal reguleres.

6 af udvalgets medlemmer (Peter Andersen, Gry Asnæs, Eivind Einersen, Bjarne Lau Pedersen, Henrik Schultz og Jørgen Wohnsen) foreslår, at kreditors krav mod en kautionist i overensstemmelse med gældende ret skal forældes efter de regler, der gælder for forældelse af kravet mod hovedskyldneren.

Forslaget indebærer, at hvis kravet mod hovedskyldneren – således som det ofte vil være tilfældet - er undergivet en frist på 10 år, fordi der er tale om et pengelån, jf. lovudkastets § 5, vil også kravet mod kautionisten være undergivet en frist på 10 år.

Forslaget indebærer desuden, at fristen – uanset om hovedkravet er undergivet en 3-årig eller 10-årig forældelsesfrist - skal regnes fra *kautionskravets* forfaldstidspunkt, jf. lovudkastets § 2, stk. 1. Ved selvskyldnerkaution skal fristen således regnes fra misligholdelsestidspunktet, mens fristen ved simpel kaution og tabskaution skal regnes fra det tidspunkt, hvor det er godtgjort, at hovedmanden ikke kan betale.

5 medlemmer af udvalget (Peter Blok, Bo von Eyben, Benedicte Federspiel, Margit Stassen og Henrik Øe) foreslår, at krav mod kautionister i alle tilfælde – dvs. også selv om fordringen mod hovedskyldneren er omfattet af en længere forældelsesfrist - forældes på 3 år regnet fra det tidspunkt, da fordringen kunne kræves betalt af kautionisten. Dette ville allerede følge af lovudkastets § 3, stk. 1, jf. § 2, stk. 1, men det foreslås at medtage en udtrykkelig regel herom. Det foreslåede begyndelsestidspunkt svarer til begyndelsestidspunktet efter forslaget fra de 6 øvrige medlemmer.

I lovudkastets § 11 foreslås en bestemmelse, der regulerer spørgsmålet om forældelse af *regreskrav mellem solidarisk hæftende skyldnere*. Reglen omfatter såvel tilfælde, hvor der hæftes på lige fod, som tilfælde, hvor den ene skyldners hæftelse er subsidiær i forhold til den andens.

Der foreslås i § 11, stk. 1, en udtrykkelig bestemmelse om, at den indfriende skyldner indtræder i fordringshaverens stilling i forældelsesmæssig henseende. Samtidig foreslås i § 11, stk. 2, at den regresberettigede skyldner herudover indrømmes en tillægsfrist på 1 år fra indfrielsen mv. til at gøre regreskravet gældende mod en medskyldner.

Tillægsfristen i stk. 2 regnes fra det tidspunkt, da forældelsen er afbrudt over for skyldneren, eller denne har opfyldt fordringen eller indrømmet fordringshaveren fristforlængelse. Foreligger flere af de nævnte begivenheder – f.eks. på den måde, at fordringshaveren ved sagsanlæg har afbrudt forældelsesfristen over for den regresberettigede, der herefter har indfriet fordringen – regnes tillægsfristen fra den begivenhed, som først indtræder. Hvis den almindelige forældelsesfrist for regreskravet efter § 11, stk. 1, fører til, at forældelse indtræder på et senere tidspunkt, end hvad der ville følge af tillægsfristen, er det den almindelige frist, der gælder.

I § 12 foreslås en regel, hvorefter udløb af forældelsesfristen for et *erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold*, ikke er til hinder for, at det under en straffesag, i hvilken tiltalte er fundet skyldig, kan pålægges tiltalte at betale erstatning mv. til forurettede i anledning af de strafbare forhold. Kravet kan også gøres gældende under et særskilt søgsmål, hvis dette anlægges inden 1 år efter endelig afgørelse i straffesagen, eller inden 1 år efter skyldnerens vedtagelse af bøde eller anden strafferetlig sanktion. Erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, er i øvrigt omfattet af de almindelige frister i lovudkastets § 3.

Ved bestemmelsen i § 13, stk. 1, foreslås indført en tillægsfrist på 1 år i tilfælde, hvor fordringshaveren på grund af forskellige typer af hindringer er *afskåret fra at afbryde forældelsen*. Det drejer sig om tilfælde, hvor fordringshaveren er afskåret fra at afbryde forældelsen på grund af ukendskab til skyldnerens opholdssted eller på grund af en hindring, der ikke beror på den pågældendes egne forhold. De førstnævnte tilfælde har hidtil været omfattet af suspensionsreglen i 1908-lovens § 3.

Tillægsfristen på 1 år regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til skyldnerens opholdssted, henholdsvis 1 år efter hindringens ophør. Tillægsfristen gælder ikke kun i relation til den almindelige forældelsesfrist, jf. lovudkastets § 3, stk. 1, men også i relation til de særlige forældelsesfrister, eksempelvis §§ 4, 5 og 8.

Efter § 13, stk. 2, kan de almindelige forældelsesfrister ikke forlænges ud over de frister, der følger af § 3, stk. 3, og de særlige forældelsesfrister eller tillægsfrister kan ikke forlænges med mere end i alt 10 år.

Afbrydelse af forældelse

Vedrørende afbrydelse af forældelse foreslås det, at der i loven opstilles en sondring mellem *egentlig afbrydelse*, jf. lovudkastets §§ 14-18, og *foreløbig afbrydelse*, jf. lovudkastets §§ 19-21. Den foreløbige afbrydelse er karakteriseret ved, at der, når ”den foreløbige foranstaltning” finder sted inden forældelsesfristens udløb, indrømmes en frist på 1 år efter foranstaltningens ophør, således at egentlig afbrydelse – typisk ved sagsanlæg – kan ske inden for denne tillægsfrist. Dette vil i mange tilfælde i realiteten svare til, hvad der følger af den gældende ordning efter 1908-lovens § 2, 2. pkt., om forfølgning af et

retsligt skridt uden uforløst ophold. Ved den egentlige afbrydelse løber en helt ny forældelsesfrist fra det i loven fastsatte tidspunkt.

Det foreslås i § 14, at forældelsesfristen på samme måde som efter gældende ret afbrydes, når skyldneren *erkender* sin forpligtelse over for fordringshaveren. Der foreslås i forhold til reglen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., 1. led, en vis sproglig præcisering, men der tilsigtes ikke ændringer af gældende retspraksis med hensyn til, hvad der ligger i erkendelsesbegrebet.

I § 15 foreslås en bestemmelse om afbrydelse ved *sagsanlæg og lignende, der foretages med henblik på at opnå en bindende afgørelse*. Indholdet af bestemmelsen svarer i det væsentlige til 1908-lovens § 2, 2. pkt., 2. led, men der foreslås forskellige præciseringer.

Det retslige skridt skal efter bestemmelsen foretages med henblik på at opnå dom, betalingspåkrav påtegnet af fogedretten, jf. retsplejelovens § 477 e, stk. 2, voldgiftskendelse eller anden bindende afgørelse, der fastslår fordringens eksistens og størrelse.

Det foreslås i § 16, at der på samme måde som efter de gældende regler i konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, sker afbrydelse af forældelsen ved *indgivelse af konkursbegæring* og ved *anmeldelse af fordringen i konkurs-, tvangsakkord- eller dødsbo* eller i forbindelse med *gældssanering*. Den gældende bestemmelse i konkurslovens § 241 foreslås samtidig ophævet, jf. lovudkastets § 29, nr. 3.

I § 17 foreslås, at der på samme måde som efter den gældende regel i retsplejelovens § 527 sker afbrydelse af forældelsen ved *indgivelse af anmodning om udlæg*. Den foreslåede bestemmelse svarer med forskellige tilføjelser til retsplejelovens § 527, der samtidig foreslås ophævet, jf. lovudkastets § 30, nr. 2.

I overensstemmelse med, hvad der antages at gælde i dag på ulovbestemt grundlag, foreslås i § 17, stk. 3, at reglen om udlæg finder tilsvarende anvendelse ved indgivelse af anmodning om arrest, ved fremsættelse af krav for fogedretten om andel i et auktionsprovenu og ved indgivelse af anmodning til fogedretten om tilbagetagelse af en løsørengstand, der er solgt med ejendomsforbehold. Herudover foreslås som noget nyt, at et pålæg om lønindeholdelse ligeledes skal afbryde forældelsen, jf. § 17, stk. 4.

I § 18 fastlægges det, hvilke *retsvirkninger* der er knyttet til en afbrydelse af forældelsesfristen i henhold til §§ 14-17, herunder længden af den nye frist og dennes begyndelsestidspunkt.

Det foreslås, at der ved afbrydelse af forældelsen skal løbe en ny forældelsesfrist, hvis længde bestemmes af reglerne i forældelsesloven, jf. *stk. 1*. Dette indebærer, at der som udgangspunkt – på samme måde som efter gældende ret – vil løbe en ny forældelsesfrist af samme længde som den afbrudte. Dette udgangspunkt vil blive fraveget i tilfælde, hvor fordringen forud for afbrydelsen var undergivet en 3-årig forældelsesfrist, men hvor der i forbindelse med afbrydelsen tilvejebringes et særligt retsgrundlag, idet den nye frist da er 10 år, jf. lovudkastets § 4.

Den nye frist regnes fra det begyndelsestidspunkt, der i det enkelte tilfælde følger af bestemmelserne i *stk. 2-6*. Herudover foreslås i *stk. 7*, at der efter afbrydelse ved indgivelse af begæring om udlæg for en fordring med særligt retsgrundlag skal løbe en ny frist på 10 år også for så vidt angår de opgjorte omkostninger og uforældede renter.

Foreløbig afbrydelse af forældelse

Lovudkastets i §§ 19-21 fastsætter regler om, at visse retsskridt medfører en foreløbig afbrydelse af forældelsen på den måde, at den foreløbige foranstaltning udløser en tillægsfrist på 1 år fra foranstaltningens ophør, således at egentlig afbrydelse – typisk ved sagsanlæg – kan ske inden for denne tillægsfrists udløb. Hvis den almindelige forældelsesfrist fører til, at forældelse indtræder på et senere tidspunkt, end hvad der ville følge af tillægsfristen, er det den almindelige frist, der gælder.

Det foreslås i § 19, at der indføres en tillægsfrist på 1 år for kreditor i tilfælde, hvor et retsligt skridt som nævnt i §§ 15-17 *ikke fører til forlig eller realitetsafgørelse*. Som eksempel på bestemmelsens anvendelsesområde kan nævnes, at en retssag afvises, fordi den er anlagt ved et forkert værneting, eller fordi fordringshaverens advokat ved en fejltagelse er udeblevet fra et retsmøde. Udskydelsen af forældelsen kan ikke påberåbes, hvis fordringshaveren selv er skyld i, at det retslige skridt ikke fører til en realitetsafgørelse, jf. *stk. 2*.

I § 20 foreslås regler om foreløbig afbrydelse i en række forskellige tilfælde. Det drejer sig om tilfælde, hvor der er anlagt rets- eller voldgiftssag om grundlaget for fordringen, jf. *stk. 1*, og tilfælde, hvor en sag er indbragt for en administrativ myndighed eller et klage- eller ankenævn, men hvor der ikke bliver truffet en bindende afgørelse, der fastslår kravets eksistens og størrelse, jf. *stk. 2* og *stk. 3*. Herudover foreslås tillægsfristen indført for tilfælde, hvor der uden for rets- eller voldgiftssag er iværksat syn og skøn vedrørende forhold af betydning for kravets eksistens eller størrelse, jf. *stk. 4*, samt tilfælde, hvor der er indledt forhandlinger om fordringen mellem parterne, jf. *stk. 5*.

Det følger af den foreslåede bestemmelse i § 21, *stk. 1*, at hvis kreditor inden forældelsesfristernes udløb har indledt retsforfølgning efter lovudkastets § 15 eller § 20, *stk. 1*, mod en af flere solidariske skyldnere og givet procesunderretning til de øvrige skyldnere, forældes kravet mod disse medskyldnere tidligst 1 år efter, at sagen er afsluttet ved forlig, dom mv. Bestemmelsen indebærer, at fordringshaveren i tilfælde, hvor der er flere solidariske skyldnere, og der muligvis kan opnås fuld dækning hos en enkelt af disse, ikke er nødsaget til at anlægge sag mod alle skyldnere blot for at undgå forældelse.

I § 21, *stk. 2*, foreslås en regel svarende til *stk. 1* for tilfælde, hvor fordringen afhænger af et retsforhold, om hvilket sag er rejst af eller mod fordringshaveren. Bestemmelsen omfatter både tilfælde, hvor fordringshaverens krav mod to personer står i alternativt forhold til hinanden – dvs. således at kravet mod ”skyldner 2” bortfalder, hvis fordringshaveren får tilkendt det påståede beløb hos ”skyldner 1” - og tilfælde, hvor fordringshaverens krav er afhængigt af, om fordringshaveren selv bliver dømt i en mod ham anlagt sag, dvs. regreskrav.

Virkningerne af forældelse

I lovudkastets §§ 22-24 reguleres, hvilke virkninger der er knyttet til forældelse af en fordring. Der er tale om bestemmelser, som i vidt omfang svarer til, hvad der allerede – for en del på ulovbestemt grundlag - gælder i dag.

Hovedvirkningen af forældelse fremgår af forslaget i § 22, *stk. 1*, hvorefter forældelse medfører, at fordringshaveren mister sin ret til at kræve opfyldelse. Ved *stk. 2* indføres en udtrykkelig bestemmelse om, at en fordrings forældelse medfører bortfald også af accessoriske krav, der er knyttet til fordringen, f.eks. krav på rente eller udbytte.

Det foreslås endvidere i § 23, at der medtages en udtrykkelig regel om, at fordringshaveren uanset fordringens forældelse bevarer en vis adgang til *modregning*. Efter forslaget er modregningsadgangen begrænset på samme måde som efter gældende ret, således at der kun er modregningsret i tilfælde, hvor modregningsadgang er aftalt, eller hvor kravene udspringer af samme retsforhold. I de sidstnævnte tilfælde er det en betingelse, at det krav, der modregnes over for, er stiftet, inden forældelse af modfordringen indtrådte.

Lovudkastets § 24 fastlægger *virkningerne for panterettigheder og andre sikkerhedsrettigheder af, at den underliggende fordring forældes*. Ved bestemmelsen indføres udtrykkelige regler, som i hovedsagen viderefører den retstilstand, der gælder eller må antages at gælde i dag.

Efter § 24, *stk. 1*, er det hovedreglen, at retten til fyldestgørelse i pant eller udlæg i skyldnerens ejendom bortfalder ved den underliggende fordrings forældelse. Som undtagelse fra denne hovedregel foreslås i *stk. 2*, at visse former for panterettigheder består uanset den underliggende fordrings forældelse. Det drejer sig om pant for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev i fast ejendom for en bestemt angiven sum, håndpanterettigheder, dog bortset fra håndpant i ejerpantebrev, samt underpant i fast ejendom, som panthaveren inden fordringens forældelse har overtaget til brug.

Herudover følger det af *stk. 3-5*, at en *tilbageholdsret* ikke berøres af fordringens forældelse, at et *ejendomsforbehold* i leveret løsøre bortfalder ved forældelse af kravet på købesummen, og at en *grundbyrderettighed* ikke forældes.

Almindelige bestemmelser

I lovudkastets §§ 25-27 er givet forskellige almindelige bestemmelser om lovens fravigelighed, om beregningen af forældelsesfristerne og om forholdet til specielle forældelsesregler i anden lovgivning.

Der foreslås i § 25 en udtrykkelig bestemmelse om, at forældelsesreglerne ikke ved forudgående aftale kan fraviges til skade for skyldneren. Dette svarer til, hvad der på ulovbestemt grundlag antages at følge af gældende ret.

Bestemmelsen indebærer, at forældelsesreglerne er præceptive i forhold til skyldneren, således at der ikke på forhånd, dvs. inden forældelsesfristens begyndelse, gyldigt kan

indgås aftale om fravigelse af forældelsesreglerne til skade for skyldneren. Dette er bl.a. ensbetydende med, at det ikke på forhånd kan aftales, at fordringen slet ikke er undergivet forældelse, eller at fristen forlænges.

1 medlem af udvalget (Benedicte Federspiel), der i øvrigt er enig i forslaget til § 25, foreslår, at der til bestemmelsen føjes et stk. 2, hvorefter forældelsesreglerne heller ikke kan fraviges til skade for kreditor, når denne er en forbruger, og der foreligger en forbrugeraftale, jf. forbrugeraftalelovens § 3, stk. 1. Dette forslag indebærer, at der i disse tilfælde heller ikke kan indgås aftale mellem parterne om en kortere forældelsesfrist.

I § 26 foreslås en bestemmelse, der regulerer den nærmere beregning af forældelsesfristerne. Det følger heraf, at der ved beregningen af frister efter loven skal medregnes den månedsdag, der svarer til den dag, hvorfra fristen regnes. I tilfælde, hvor der ikke i fristens udløbsmåned findes en månedsdag, der svarer til den dag, hvorfra fristen regnes, udløber fristen på den sidste dag i måneden. Hvis fristen udløber i en weekend, på en helligdag, grundlovsdag, juleaftensdag eller nytårsaftensdag, udskydes forældelsesfristens udløbstidspunkt til førstkommende hverdag.

Det foreslås endvidere i § 27, at hvis der i anden lov er fastsat *særlige forældelsesfrister* eller andre særlige bestemmelser om forældelse, finder forældelseslovens regler anvendelse i den udstrækning, andet ikke følger af den anden lov eller forholdets særlige beskaffenhed.

Ved bestemmelsen opstilles en formodning for, at de specielle forældelsesregler i anden lovgivning suppleres af de almindelige forældelsesregler. I mangel af holdepunkter for det modsatte er det således forældelseslovens regler, der gælder. Dette svarer i vidt omfang til gældende ret. Formodningen vil kunne afkræftes i tilfælde, hvor der - f.eks. på grund af særreglens forhistorie, eller fordi reglen hviler på en konvention – foreligger holdepunkter for at antage, at den ikke skal udfyldes med de almindelige regler.

Ikrafttrædelse mv.

Lovudkastets §§ 28-31 indeholder regler om ikrafttrædelse samt ændringer af regler i anden lovgivning.

Loven skal efter forslaget som udgangspunkt også gælde for eksisterende krav, der ikke er forældet på ikrafttrædelsestidspunktet, jf. § 28, stk. 1. I relation til disse krav foreslås en overgangsperiode på 3 år, inden loven slår helt igennem. Det foreslås dog samtidig, at den 3-årige overgangsperiode ikke skal gælde, hvis der efter både de nye og de gamle regler ville indtræde forældelse inden udløbet af overgangsperioden.

Efter § 28, stk. 2, har afbrydelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, virkning efter den nye lov, selv om afbrydelse ikke er sket i overensstemmelse med de nye regler.

Det foreslås at ophæve Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven, jf. § 29, nr. 1 og 2. På grund af overgangsreglen i § 28, stk. 1, vil reglerne i Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven dog i en overgangsperiode fortsat have en vis betydning. Det foreslås endvidere at ophæve konkurslovens § 241, tinglysningens § 42 og § 16 i ikrafttrædelsesloven til straffeloven, jf. § 29, nr. 3-5. De to førstnævnte bestemmelser videreføres stort set uændret ved tilsvarende regler i lovudkastet.

I § 30, nr. 1, foreslås en ny bestemmelse retsplejelovens § 490, stk. 3, hvorefter kreditor ikke behøver at give møde i fogedretten i tilfælde, hvor en udlægsforretning er afskåret efter reglen i retsplejelovens § 490, stk. 1, dvs. i tilfælde, hvor skyldneren inden for de sidste 6 måneder har afgivet insolvenserklæring i forbindelse med en fogedforretning. Kreditor kan i disse tilfælde anmode om, at forretningen alligevel gennemføres med henblik på afbrydelse af forældelse.

Det følger af bestemmelsen, at når en anmodning om behandling efter ”§ 490, stk. 3-proceduren” er modtaget, skal fogedretten give skyldneren skriftlig meddelelse om det af fogedretten opgjorte krav inklusive renter og omkostninger og om formålet med kravets fremsættelse. Fogedretten skal samtidig give skyldneren en frist til at fremkomme med indsigelse mod det opgjorte krav. Hvis der ikke kommer indsigelse inden for fristen, har fogedrettens meddelelse samme virkning med hensyn til afbrydelse af forældelse som afholdelse af en fogedforretning. Hvis skyldneren derimod fremsætter indsigelse mod det opgjorte krav inden for den fastsatte frist, skal udlægsforretning afholdes efter de almindelige regler.

Herudover foreslås det i § 30, nr. 2, at ophæve retsplejelovens § 527. Denne bestemmelse videreføres uændret ved reglen i lovudkastets § 17, stk. 1.

København, den 19. maj 2005

Peter Andersen

Gry Asnæs

Eivind Einersen

Bo von Eyben

Benedicte Federspiel

Bjarne Lau Pedersen

Henrik Schultz

Margit Stassen

Jørgen Wohlsen

Henrik Øe

Peter Blok (formand)

/Benedikte Holberg
(sekretær)

Kapitel II

Gældende ret

1. Indledning

1.1. Forældelsesreglerne indebærer, at forløbet af et bestemt tidsrum bringer en fordring til ophør, medmindre den holdes i kraft som følge af fordringshaverens eller skyldnerens handlinger.

De generelle forældelsesregler findes i Danske Lov fra 1683 (5-14-4) og i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer. Danske Lov 5-14-4 giver en regel om 20 års forældelse, mens forældelsesfristen for krav omfattet af 1908-loven er 5 år.

1908-loven gælder for de typer af fordringer, der er nævnt i lovens § 1, stk. 1. Efter ordlyden af Danske Lov 5-14-4 omfatter denne regel kun gældsbreve, men det er almindeligt anerkendt, at bestemmelsen gælder for fordringer i almindelighed, jf. nærmere nedenfor i kapitel IX, afsnit 2.1.

Det afgørende efter begge regelsæt er, om det er tale om en ”fordring” (efter 1908-loven en fordring inden for lovens område). Ved en fordring forstås sædvanligvis en ret til at kræve en ydelse erlagt. Det er uden betydning, om fordringen hviler på aftale eller på andet grundlag, og om den angår pengebetaling, andre generisk bestemte ydelser eller tjenesteydelser. Også fordringer, der udspringer af ikke-formueretlige retsforhold, f.eks. skattekrav og familieretlige underholdskrav, er undergivet forældelse.

Retsvirkningen af forældelse er, at en i øvrigt gyldig fordring ophører og ikke længere kan gøres gældende af fordringshaveren.

Det antages, at forældelsesreglerne er præceptive i forhold til skyldneren, således at det ikke *på forhånd*, dvs. inden forældelsesfristens begyndelse, gyldigt kan aftales, at fordringen slet ikke er undergivet forældelse, eller at fristen forlænges. Skyldneren kan

derimod *efterfølgende*, f.eks. i et tilfælde, hvor der er opstået tvist mellem parterne, give afkald på at påberåbe sig forældelse. Der er som udgangspunkt ikke noget til hinder for aftaler, herunder ”forhåndsftaler”, om en *kortere* forældelsesfrist.

1.2. De generelle forældelsesregler gælder i det omfang, der ikke er fastsat særlige regler om forældelse af fordringer i anden lovgivning.

Der findes rundt om i lovgivningen en lang række af sådanne særregler, bl.a. i atomska-deansvarsloven, miljøerstatningsloven, checkloven, CMR-loven, forsikringsaftaleloven og produktansvarsloven.

Der findes også i anden lovgivning mere generelle regler om forældelse, jf. f.eks. rets-plejelovens § 527, konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, om afbrydelse af forældelse.

Der henvises til betænkningens bilag 3, der indeholder en ikke-udtømmende liste over specielle forældelsesregler, og til kapitel IX, afsnit 6.1, om gældende ret vedrørende forholdet mellem almindelige og specielle forældelsesregler.

1.3. I det følgende gives alene en oversigt over Danske Lov 5-14-4 og forældelsesloven af 1908 og over samspillet mellem de to regelsæt. En mere detaljeret gennemgang findes i kapitlerne VI-IX i forbindelse med gennemgangen af de enkelte spørgsmål.

2. Danske Lov 5-14-4

Den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4 gælder generelt. Fordringer, der hverken er omfattet af 1908-loven eller af specielle forældelsesregler i anden lovgivning, forældes alene efter Danske Lov 5-14-4. Danske Lovs 20 års frist er dermed i princippet udtryk for den almindelige forældelsesfrist i dansk ret. Da 1908-loven omfatter en lang række dagligdags fordringer, jf. nedenfor, må den *praktiske* hovedregel dog siges at være den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-loven.

Af praktisk vigtige typer af fordringer, der ikke er omfattet af 1908-lovens 5 års frist, men alene af Danske Lov 5-14-4, kan nævnes krav, for hvilke der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag (jf. nærmere nedenfor vedrørende 1908-loven), låne- og kreditaftaler uden særligt retsgrundlag, indlån i pengeinstitutter samt kautionsforpligtelser for penge-

lån. Endvidere kan nævnes krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom, herunder krav i anledning af mangler.

Begyndelsestidspunktet for den 20-årige forældelsesfrist er stiftelsestidspunktet.

Af 1908-lovens § 4 følger, at den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4 gælder ved siden af 1908-lovens 5 års frist, hvilken frist regnes fra forfaldstidspunktet, jf. nedenfor. Dette er ensbetydende med, at en fordring omfattet af 1908-loven forældes på 20 år fra stiftelsestidspunktet, uanset om fristen efter 1908-loven på dette tidspunkt ikke er udløbet.

Krav i henhold til kontraktmæssige forpligtelser stiftes på det tidspunkt, da kontrakten indgås. Aftalens indgåelse er også stiftelsestidspunktet for alle krav, der udspringer af misligholdelse af aftalen.

Ved erstatningskrav uden for kontraktforhold må det formentlig antages, men er dog ikke endeligt afklaret i praksis, at tidspunktet for den skadevoldende handling - ikke tidspunktet for skadens indtræden - skal anses for tidspunktet for kravets stiftelse.

Stiftelsestidspunktet for et tilbagesøgningskrav må antages at være tidspunktet for erlæggelsen af den betaling eller ydelse, der kan kræves tilbage. Stiftelsestidspunktet er således på dette punkt sammenfaldende med forfaldstidspunktet, jf. nedenfor vedrørende 1908-loven.

For så vidt angår berigelseskrav må stiftelsestidspunktet antages at være det tidspunkt, da berigelsen indtræder. Også på dette punkt er der således sammenfald mellem stiftelsestidspunktet og forfaldstidspunktet, jf. nedenfor vedrørende 1908-loven.

Skatte- og afgiftskrav må anses for stiftet ved udløbet af den periode, som danner grundlag for skatteansættelsen eller afgiftsberegningen.

Spørgsmålet om, hvorvidt Danske Lovs 20-årige frist kan *suspenderes*, har været berørt i retspraksis i flere tilfælde vedrørende erstatningskrav uden for kontrakt.

Det altovervejende udgangspunkt efter praksis er, at den 20-årige forældelsesfrist *ikke* kan suspenderes, jf. bl.a. U 1992.575 H og U 2003.388 H. Begrundelsen herfor er, at sus-

pension af den lange frist reelt indebærer, at betydningen af den absolutte frist ved siden af 1908-loven ophæves. I et enkelt tilfælde har Højesteret imidlertid fundet, at der forelå sådanne ganske særlige modhensyn, at det nævnte udgangspunkt måtte fraviges, jf. her ved U 1989.1108 H. Dommen angik meget alvorlige tilfælde af personskade (bl.a. asbestose og forskellige kræfttilfælde) som følge af arbejdsmiljøforurening.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 2.4.1 og 5.1.1, hvor gældende ret vedrørende fristens begyndelsestidspunkt og spørgsmålet om suspension er nærmere gennemgået.

Den 20-årige forældelsesfrist *afbrydes* ved, at skyldneren erkender fordringen, eller ved påmindelse.

Kravene til afbrydelse ved skyldnerens erkendelse er de samme efter Danske Lov 5-14-4 som efter 1908-loven, jf. herom nedenfor. Afbrydelse ved skylderkendelse har dog mindre betydning efter Danske Lov, da forældelsen her typisk er afbrudt forinden ved kreditors påmindelse til skyldneren om gælden.

Kravet om påmindelse kan opfyldes ved en hvilken som helst tilkendegivelse fra kreditors side om, at kravet fastholdes. Der stilles ingen formkrav, og også en mundtlig tilkendegivelse er tilstrækkelig, hvis der kan føres bevis herfor. Det er ikke nødvendigt, at tilkendegivelsen er formuleret som et egentligt påkrav – det er tilstrækkeligt, at den indeholder en påmindelse om gælden, som er således identificeret, at skyldneren kan se, hvilket krav det drejer sig om. Der kan ikke stilles krav om angivelse af gældens størrelse.

Iværksættelse af retslige skridt afbryder også forældelsen efter Danske Lov 5-14-4, i det omfang det retslige skridt indeholder en påmindelse, der opfylder de almindelige betingelser hertil. I disse tilfælde kan der – i modsætning til efter 1908-loven, jf. nedenfor – ikke stilles krav om, at det retslige skridt følges op for at bevare sin fristafbrydende virkning.

Retsvirkningen af afbrydelse af den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4 er, at der løber en ny 20-årig forældelsesfrist.

Der kan henvises til betænkningens kapitel VIII, afsnit 2.1 og 2.3, hvor gældende ret vedrørende afbrydelse af forældelse er nærmere gennemgået.

3. Forældelsesloven af 1908

Efter 1908-lovens § 1, stk. 1, gælder en forældelsesfrist på 5 år regnet fra forfaldstidspunktet for en lang række dagligdags fordringer.

Det gælder bl.a. krav i henhold til aftaler om løsøre køb, krav i henhold til arbejdsaftaler, krav på forfalden rente og andre lignende ydelser, der forfalder med bestemte mellemrum uden at være afdrag på en hovedstol, krav i henhold til kaution, der er stillet for et krav omfattet af 1908-loven, krav på skatter og afgifter af offentligretlig natur, erstatningskrav uden for kontrakt bortset fra erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, samt tilbagesøgningskrav (*condictio indebiti*).

I retspraksis har man været tilbageholdende med at slutte analogt fra denne bestemmelse, og opregningen af fordringer omfattet af den 5-årige forældelsesfrist anses således for udtømmende.

Det følger af 1908-lovens § 4, at 20 års fristen i Danske Lov 5-14-4 gælder ved siden af 1908-lovens regler. Dette er ensbetydende med, at en fordring omfattet af 1908-loven forældes på 20 år fra stiftelsestidspunktet, uanset om fristen efter 1908-loven på dette tidspunkt ikke er udløbet.

Denne sammenhæng mellem 1908-lovens korte frist og den absolutte frist i Danske Lov 5-14-4 har betydning i tilfælde, hvor kravet forfalder mere end 15 år efter stiftelsen, og i tilfælde, hvor den 5-årige forældelsesfrist suspenderes efter 1908-lovens § 3 i mere end 15 år, jf. nærmere om suspension nedenfor. Ordningen har således eksempelvis betydning i tilfælde, hvor stiftelsestidspunktet og forfaldstidspunktet for krav omfattet af 1908-loven ikke falder sammen, ved ”sensker” og ved skjulte mangler.

Efter 1908-lovens § 1, stk. 2, gælder den 5-årige forældelsesfrist ikke, hvis der for den pågældende fordring er udstedt gældsbev eller tilvejebragt andet *særligt retsgrundlag*, hvorved fordringens tilblivelse og størrelse er anerkendt af skyldneren eller på anden måde skriftligt fastslået. Sådanne fordringer er dermed undergivet en 20-årig forældelsesfrist, jf. henvisningen i 1908-lovens § 4 til Danske Lov 5-14-4.

Bestemmelsen om særligt retsgrundlag nævner udtrykkeligt gældsbev. Herved forstås en skriftlig erklæring, der hjemler en i hovedsagen ubetinget, ensidig fordring på et penge-

beløb. Omfattet er endvidere frivilligt forlig, hvis der ved forliget sker en skriftlig fiksering af kravet. Også pantebrev er omfattet, hvis pantebrevet er et gældsbrev. Dette er ikke tilfældet for så vidt angår skadesløsbreve og ejerpantebreve, da der ikke herved sker en fiksering af den gæld, pantebrevet gives til sikkerhed for. Et særligt retsgrundlag etableres endvidere ved en domstolsafgørelse, og hvad der må sidestilles hermed, det vil navnlig sige voldgiftsavgørelser og retsforlig. Desuden kan nævnes betalingspåkrav påtegnet af fogedretten. Det antages endvidere, at administrative afgørelser og afgørelser truffet af private klage- og ankenævn er omfattet, hvis afgørelsen bindende fastslår kravets eksistens og størrelse.

Konsekvensen af, at der foreligger eller etableres et særligt retsgrundlag for en fordring, er, at fordringen ikke - eller ikke længere - er undergivet den 5-årige forældelse. Er der f.eks. tale om, at en fordring fastslås ved en dom, bliver kravet herved undergivet en 20-årig forældelsesfrist, der løber fra domsafsigelsen. Renter, der påløber efter dette tidspunkt, er derimod omfattet af den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 2.1, vedrørende det nærmere indhold af gældende ret i relation til fordringer med særligt retsgrundlag.

Uden for 1908-loven falder – ud over fordringer, for hvilke der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag, jf. ovenfor - bl.a. låne- og kreditaftaler uden særligt retsgrundlag, indlån i pengeinstitutter og lignende, krav i henhold til aftale om overdragelse af fast ejendom og krav i anledning af strafbart forhold, jf. nærmere kapitel VI, afsnit 3, og kapitel VII. For disse fordringer gælder således alene den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4.

Begyndelsestidspunktet for 1908-lovens 5 års frist er det tidspunkt, da fordringen af fordringshaveren kan kræves betalt, jf. § 2, 1. pkt. Det følger dog af § 3, at fristen, hvis fordringshaveren har været i utilregnelig uvidenhed om sit krav, først regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med kravet, jf. om suspension af forældelsesfristen nedenfor.

Det tidspunkt, da fordringen ”kan kræves betalt”, svarer normalt til forfaldstidspunktet. I tilfælde, hvor ydelsespligten forudsætter påkrav eller opsigelse fra kreditors side, løber fristen fra det tidligste tidspunkt, til hvilket påkrav eller opsigelse kunne gives.

Begyndelsestidspunktet efter 1908-loven er nærmere fastlagt i retspraksis for en række typer af krav.

Med hensyn til krav i anledning af misligholdelse af kontrakt beror spørgsmålet om forældelsesfristens begyndelsestidspunkt på karakteren af misligholdelsen og på, hvilke be-føjelser medkontrahenten gør gældende.

Ved krav om naturalopfyldelse løber forældelsen fra det tidspunkt, hvor den pågældende ydelse skulle være erlagt, mens fristen ved krav i anledning af forsinkelse eller ikke-erlæggelse løber fra det tidspunkt, da betingelserne for den påståede misligholdelsesbe-føjelse var opfyldt, hvilket ved ophævelse normalt vil sige fra det tidspunkt, da forsinkel-sen var væsentlig.

Forældelsesfristen for krav i anledning af mangler løber fra det tidspunkt, hvor manglen foreligger. Det vil ved mangler i køb af løsøre normalt sige leveringstidspunktet, ved mangler i entrepriseforhold, reparationsaftaler og lignende normalt afleveringstidspunktet og ved krav i anledning af fejlagtig rådgivning og lignende normalt det tidspunkt, hvor fejlen begås/det fejlagtige råd gives. Dette gælder, selv om manglen eller fejlen først kan konstateres på et senere tidspunkt, men i disse tilfælde indebærer sus-pensionsreglen i 1908-lovens § 3, at fristen først løber fra det tidspunkt, hvor manglen eller fejlen blev el-ler burde være blevet opdaget.

Ved erstatningskrav uden for kontraktforhold antages fristen at løbe fra skadens indtræ-den. På grund af suspensionsreglen i 1908-lovens § 3 er det dog ofte af mindre betydning at fastsætte det nøjagtige forfaldstidspunkt i disse tilfælde.

Forældelsesfristen ved tilbagesøgningskrav løber fra det tidspunkt, hvor den fejlagtige betaling fandt sted. Forfaldstidspunktet for et berigelseskrav må antages at være det tids-punkt, hvor berigelsen indtræder. Ved krav om betaling af skatter og afgifter løber fristen fra det tidspunkt, som i lovgivningen er fastsat som betalingstidspunkt for den enkelte skat eller afgift, jf. bl.a. kildeskattelovens § 58 og § 61, stk. 4-6.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 5.1.1, hvor gældende ret vedrørende forældelsesfristens begyndelsestidspunkt er nærmere gennemgået.

Det følger af 1908-lovens § 3, at hvis fordringshaveren på grund af utilregnelig uvidenhed om sit krav eller om skyldnerens opholdssted har været ude af stand til at gøre sin ret gældende, regnes forældelsesfristen først fra det tidspunkt, da fordringshaveren var eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville have været i stand til at kræve sit krav betalt. Ved udtrykket ”utilregnelig uvidenhed” forstås, at fordringshaveren hverken havde eller burde have haft kendskab til kravet, skyldneren og dennes opholdssted.

Den udskydelse af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt, som følger af bestemmelsen, betegnes normalt som *suspension* af forældelsen.

Reglen omfatter tilfælde, hvor fordringshaveren på det tidspunkt, da forældelsen ellers ville være begyndt at løbe i medfør af 1908-lovens § 2, 1. pkt. (forfaldstidspunktet), ikke var bekendt med de omstændigheder, som begrunder kravet. Bestemmelsen antages dog også at omfatte tilfælde, hvor forældelsesfristen *er* begyndt at løbe, men hvor skyldneren efterfølgende forsvinder.

Som nævnt ovenfor følger det af 1908-lovens § 4, at 20 års fristen i Danske Lov 5-14-4 gælder ved siden af 1908-lovens regler. En fordring omfattet af 1908-loven forældes således senest 20 år fra stiftelsestidspunktet, uanset om fristen efter 1908-loven på dette tidspunkt fortsat måtte løbe på grund af suspension.

Det er efter ordlyden af 1908-lovens § 3 uden videre klart, at suspensionsreglen omfatter utilregnelig uvidenhed om de faktiske omstændigheder, som begrunder kravet.

Det er derimod efter bestemmelsens ordlyd og forarbejder ikke uden videre klart, om bestemmelsen giver mulighed for at anse forældelsen for suspenderet som følge af fordringshaverens uvidenhed om det retlige grundlag for fordringen (retsvildfarelse).

Uvidenhed om det retlige grundlag kan skyldes ukendskab til den relevante retsregel, ukendskab til den generelle fortolkning af reglen eller misforståelse med hensyn til reglens anvendelighed i det konkrete tilfælde. I praksis er spørgsmålet om suspension af forældelse på grund af retsvildfarelse oftest forekommet i relation til efterbetalingskrav eller tilbagesøgningskrav opstået ved, at beløb ikke er blevet betalt, henholdsvis er blevet betalt, som følge af en urigtig retsopfattelse.

I retspraksis er det antaget, at 1908-lovens § 3 som den altovervejende hovedregel ikke giver mulighed for at anse forældelsen for suspenderet som følge af en retsvildfarelse hos fordringshaveren.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 2.2.1 og 2.6.1 vedrørende den gældende suspensionsregel.

1908-lovens 5 års frist *afbrydes* ved, at skyldneren erkender gælden, eller ved, at fordringshaveren foretager retslige skridt, som følges op uden uforholdent ophold, jf. 1908-lovens § 2, 2. pkt.

En fristafbrydende erkendelse af gælden fra debtors side foreligger ved skyldnerens indrømmelse af forpligtelsens eksistens. Erkendelsen skal angå en gældspost af en bestemt størrelse, men det kan ikke kræves, at skyldneren skriftligt og udtrykkeligt bekræfter gældens tilblivelse og dens størrelse, idet der i så fald vil være tale om en egentlig anerkendelse af gælden, der etablerer et særligt retsgrundlag efter 1908-lovens § 1, stk. 2. Erkendelsen kan også ske stiltiende ved skyldnerens handlemåde, f.eks. ved skyldnerens betaling af renter.

Hvis fordringshaveren ikke kan opnå skyldnerens erkendelse af gælden, skal den pågældende for at afbryde forældelsesfristen foretage retslige skridt.

Bestemmelsen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., indeholder ikke en definition af ”retslige skridt” eller en opregning af, hvad der forstås ved udtrykket, men af ordlyden fremgår det, at det retslige skridt skal være egnet til at opnå en retlig afgørelse, jf. ordene ”forfølger disse til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse”. Begrebet ”retslige skridt” omfatter navnlig sagsanlæg og kreditorforfølgningsskridt, men begrebet rækker efter praksis videre og omfatter bl.a. også (i et vist omfang) indbringelse for et anke- eller klagenævn eller en administrativ myndighed.

Det følger af 1908-lovens § 2, 2. pkt., at det er en forudsætning for, at det retslige skridt bevarer sin fristafbrydende virkning, at det uden uforholdent ophold forfølges til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse.

Retsvirkningen af afbrydelse af den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-loven er, at en ny 5-årig forældelsesfrist begynder at løbe. Er der tale om en egentlig anerkendelse af gæl-

den, f.eks. ved indgåelse af et frivilligt forlig, eller fører fordringshaverens sagsanlæg mv. til en retsafgørelse, etableres der et særligt retsgrundlag, således at der herefter løber en 20-årig forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4, jf. 1908-lovens § 1, stk. 2.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2, hvor de gældende regler om afbrydelse af forældelsesfristen er nærmere gennemgået.

Kapitel III

Tidligere reformovervejelser

1. 1894-lovforslaget

1.1. Indledning

I november 1894 fremsattes i Rigsdagen et forslag om at erstatte Danske Lov 5-14-4 med en samlet, gennemarbejdet forældelseslov, jf. forslag til lov om forældelse af fordringsrettigheder, Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2257.

Lovforslaget byggede på et lovforberedende arbejde, der var udført i samarbejde mellem danske og norske delegerede på grundlag af et udkast udarbejdet af den danske retsassessor V.C. Thomsen. Baggrunden for iværksættelsen af dette arbejde var en henvendelse til Justitsministeriet i marts 1889 fra en repræsentation for handelsstanden, der fremsatte ønske om, ”at der måtte tilvejebringes en kortere præskriptionsfrist for regningskrav i handelsforhold”, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2269 f.

I Norge vedtoges i 1896 en forældelseslov, som i alt væsentligt svarede til det danske lovforslag af 1894.

Lovforslaget af 1894 blev imidlertid ikke vedtaget i Danmark, idet det efter at have undergået væsentlige ændringer navnlig under behandlingen i Folketinget mundede ud i vedtagelsen af 1908-loven.

I det følgende gives en oversigt over lovforslagets indhold og den videre behandling af lovforslaget. Lovforslagets enkelte bestemmelser og den nærmere baggrund for de enkelte regler i 1908-loven er gennemgået i detaljer under de forskellige spørgsmål, der er behandlet i kapitlerne VI-IX.

Lovforslaget er medtaget som bilag 4.

1.2. Lovforslagets indhold

Af overskriften til 1894-lovforslaget og af forslaget § 1, stk. 1, fremgår, at anvendelsesområdet for loven skulle være ”fordringsrettigheder”. Det anføres i bemærkningerne, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, s. 2291 ff, at bestemmelsen angår ”fordringsrettigheder, dvs. obligatoriske krav”.

Efter forslaget § 18 skulle loven ikke omfatte ”1) fordring efter pengeseddel; 2) fordring efter statsforskrivning ...; 3) fordring på statskassen eller overformynderiet i anledning af midler, som deri ere indsatte.”

Efter § 3 i lovforslaget skulle der gælde en forældelsesfrist på 3 år for en række praktisk vigtige typer af fordringer (stort set de fordringer, der i dag er omfattet af 1908-loven).

For visse typer af fordringer, herunder bl.a. krav i henhold til indskud i pengeinstitutter, skulle gælde en forældelsesfrist på 20 år, jf. forslaget § 2, nr. 1. Krav på renter af sådant indskud skulle dog være undergivet en 3-årig forældelse, jf. § 3, nr. 2. Efter § 2, nr. 2, i skulle der endvidere gælde en 20-årig forældelsesfrist for ”fordring på livrente og lignende fordring, som består i en ret til med visse mellemrum at fordr en ydelse, der ikke er at betragte som afdrag på en skyldig hovedstol.” De enkelte ydelser skulle forældes på 3 år, jf. § 3, nr. 2.

Efter lovforslagets § 4, nr. 1, skulle der gælde en forældelsesfrist på 10 år for fordringer, som støttedes på gældsbevis eller på dom eller offentligt forlig og ikke faldt ind under den 20-årige forældelse efter forslaget § 2. Fristen på 10 år skulle herudover gælde for alle fordringer, som ikke var omfattet af reglerne i §§ 2 og 3 om 20 års og 3 års forældelse, jf. § 4, nr. 2. Udgangspunktet efter lovforslaget var således en forældelsesfrist på 10 år. Denne frist skulle bl.a. gælde for erstatningskrav.

Forslaget indeholdt ikke særlige regler vedrørende fordringer i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom eller fordringer i henhold til lån og kreditter uden særligt retsgrundlag. Sådanne fordringer skulle således være undergivet en 10-årig forældelsesfrist efter ”opsamlingsbestemmelsen” i § 4, nr. 2.

Efter forslaget § 5 skulle de tre forældelsesfrister regnes fra fordringens *forfaldsdag*. Forslaget indeholdt enkelte yderligere regler om begyndelsestidspunktet, bl.a. vedrørende kaution og vedrørende tilfælde, hvor en fordring lyder på betaling efter forudgående opsigelse fra kreditors side.

Forslaget indeholdt i §§ 7-9 og 15-16 forskellige regler om *tillægsfrister* til de foreslåede forældelsesfrister på 3, 10 og 20 år, men ikke en almindelig regel om *suspension* svarende til 1908-lovens § 3.

Tillægsfristerne skulle bl.a. gælde i tilfælde, hvor skyldneren havde handlet svigagtigt (§ 7), i tilfælde af krav mellem ægtefæller, krav mod egen værge eller et selskabs krav mod bestyrer (§ 8), i tilfælde af skyldnerens død, umyndiggørelse eller konkurs (§ 9), og i tilfælde, hvor skyldnerens bopæl eller opholdssted var ukendt (§ 15). Efter § 16 skulle udløbet af de almindelige forældelsesfrister ikke være til hinder for, at det ved en straffedom blev pålagt domfældte at svare skadelidte erstatning, og skadelidte skulle desuden i tilfælde, hvor straffedom var afsagt uden påkendelse af erstatningsspørgsmålet, kunne påtale kravet i indtil 6 måneder efter dommens afsigelse.

Lovforslaget indeholdt ikke en absolut frist ved siden af reglerne om tillægsfrister.

Fristerne skulle alene kunne *afbrydes* ved retslige skridt, jf. forslaget § 11, stk. 1, § 12, 1. pkt., og § 13, 1. pkt., eller ved erkendelse, jf. § 6. Om baggrunden herfor henvises til Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2285 ff, og nærmere nedenfor i kapitel VIII, afsnit 3.

I forslaget §§ 11-13 var endvidere indeholdt regler om bevarelse af den fristafbrydende virkning, selv om det iværksatte retslige skridt ikke førte til erhvervelse af dom mv. Efter forslaget skulle der, hvis det retslige afbrydelsesskridt var iværksat rettidigt, gælde en tillægsfrist på 6 måneder i tilfælde af, *at* et søgsmål blev afvist, hævet eller hjemvist, eller sagen blev afsluttet på anden måde, uden at fordringshaveren havde fået dom for fordringen (§ 11, stk. 2 og 3), *at* en udlægsforretning blev nægtet fremme eller ophævet af overordnet instans, eller udlægsforretningen af anden grund ikke ledte til fordringens fyldestgørelse (§ 12, 2. pkt.), eller *at* der ikke blev opnået anerkendelse af en fordring anmeldt i skyldnerens bo (§ 13, 3. pkt.).

Forslaget indeholdt desuden i § 10, stk. 1, en regel om, at hvis der inden forældelsesfristens udløb af skyldneren eller hans bo var udfærdiget offentlig indkaldelse med opfordring til fordringshaverne om inden en bestemt frist at anmelde deres krav, skulle forældelse ikke indtræde før udløbet af denne frist. Hvis der uden for tilfælde af offentlig konkurs- eller skiftebehandling var sket anmeldelse inden for fristen herfor, jf. stk. 1, skulle forældelse ikke indtræde før 1 år efter indkaldelsesfristens udløb, jf. forslagens § 10, stk. 2.

Vedrørende *retsvirkningerne af forældelse* bestemtes det i forslagens § 1, stk. 1, at forældelse skulle medføre bortfald af fordringen.

Forslaget indeholdt endvidere i § 1, stk. 2, en regel om virkningen af forældelse for en panteret eller anden sikkerhedsret. Det fulgte heraf, at den personlige fordrings forældelse skulle være uden indflydelse på panteretten ved alt andet slags pant end kontraktmæssigt underpant i løsøre - herfra dog undtaget underpant i løsøre som tilbehør til fast ejendom og registreret pant i skib eller skibspart. Til denne hovedregel skulle gælde to undtagelser, dels pant for fremtidigt forfaldne renter eller andre periodiske ydelser, dels underpant i henhold til skadesløsbrev.

Herudover indeholdt forslaget i § 17 en regel om, at hvis en fordring forældedes, skulle også krav på renter og andre accessoriske ydelser knyttet til fordringen bortfalde.

Efter forslagens § 19 skulle der for visse typer af fordringer - masse-gældsbreve, rentekuponer, forsikringspolicer og indlån i pengeinstitutter - gyldigt kunne vedtages en forlængelse af forældelsesfristen.

1.3. Forslagets videre behandling

1894-lovforslaget blev med enkelte ændringer vedtaget i Landstinget, men blev ikke færdigbehandlet i Folketinget. Forslaget blev herefter genfremsat i Folketinget i oktober 1896 og – da dette forslag heller ikke blev færdigbehandlet - på ny i oktober 1897.

Forslaget blev imidlertid afvist af et flertal af Folketingets medlemmer. Hovedindvendingerne var, at lovforslaget var for teoretisk og kompliceret, og at der ikke var påvist noget behov for at foretage ændringer i forhold til Danske Lov 5-14-4 på andre områder end

med hensyn til såkaldte ”regningskrav”, jf. Folketingsudvalgets betænkning af februar 1898, Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff.

Folketingsudvalget foreslog i stedet, at den 20-årige frist bevaredes som det almindelige udgangspunkt, men at der samtidig indførtes en forældelsesfrist på 5 år for regningskrav. I stedet for reglerne om tillægsfrist blev det foreslået, at fristen ved krav på erstatning og på tilbagebetaling af et med urette betalt beløb først skulle regnes fra det tidspunkt, da ”fordringshaveren fik eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville have fået kundskab om tilværelsen af hans ret”, jf. forslaget til § 3. Sådanne krav skulle dog senest forældes 20 år fra stiftelsen. Den korte frist skulle kunne afbrydes efter reglerne i Danske Lov 5-14-4, herunder ved fordringshaverens påmindelse til skyldneren.

Landstinget kunne imidlertid ikke acceptere det af Folketinget vedtagne forslag, jf. herved navnlig Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 2417 f, og sagen lå herefter stille indtil 1907, hvor forslaget blev genfremsat uændret på privat initiativ.

I Folketingsudvalgets betænkning vedrørende dette forslag, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 2517 ff, blev der foretaget væsentlige ændringer. Herunder blev samlebetegnelsen ”regningskrav” opgivet, og der blev i stedet foretaget en opregning af de forskellige typer af fordringer, der skulle være omfattet af den korte frist. I § 1, stk. 2, blev det samtidig foreslået, at den korte frist ikke skulle gælde, hvis ”der for fordringen er udstedt gældsbevis eller tilvejebragt andet særligt retsgrundlag, hvorved dens tilblivelse og størrelse er anerkendt af skyldneren eller på anden måde fastslået”. Endvidere blev suspensionsreglen i den senere lovs § 3 foreslået indføjret, og i udkastets § 4 blev foreslået en regel, der stort set svarer til den gældende lovs § 4. Folketinget fastholdt det oprindelige forslag om at bevare afbrydelsesreglerne i Danske Lov 5-14-4. Det ændrede forslag blev vedtaget af Folketinget i april 1908.

I betænkning over forslaget afgivet af et udvalg under Landstinget i maj 1908, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3683 ff, blev der foreslået en del ændringer, herunder bl.a. at 20 års fristen skulle vedblive at gælde ”for alle andre fordringer end de i § 1 omtalte” (de fordringer, der skulle være omfattet af den korte forældelse, herfra undtaget fordringer hvilende på særligt retsgrundlag), jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3686. For så vidt angår spørgsmålet om afbrydelse af forældelse blev foreslået en regel svarende til den gældende lovs § 2, 2. pkt., bortset fra, at erkendelsen efter forslaget skulle være skriftlig, og bortset fra, at indgåelse af forlig ikke var nævnt i bestemmelsens

sidste led om forfølgelse uden uforholdent ophold. Det af udvalget fremsatte forslag blev vedtaget af Landstinget.

Forslaget blev herefter sendt tilbage til Folketinget, der vedtog forslaget med den ændring, at fristen skulle kunne afbrydes efter reglerne i Danske Lov 5-14-4, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3935 f.

Under Landstingets behandling af det af Folketinget vedtagne forslag skrev professor, dr. jur. Julius Lassen en artikel i Ugeskrift for Retsvæsen (U 1908 B, s. 273), hvor han henledte opmærksomheden på forskellige forhold, der efter hans opfattelse burde ændres eller indføres i forslaget. Landstingsudvalget foreslog under sin behandling disse ændringer indføjet, og man foreslog som et kompromis i relation til spørgsmålet om afbrydelse en regel svarende til den gældende § 2, 2. pkt., jf. Rigsdagstidende 1908/1909, tillæg B, sp. 32 ff.

Loven blev herefter endeligt vedtaget den 18. december 1908.

2. Betænkning nr. 174/1957

2.1. Indledning

I april 1951 udpegede Justitsministeriet professor, dr. jur. Knud Illum til som repræsentant for Danmark at deltage i et nordisk samarbejde med henblik på ændring af forældelsesreglerne.

I de følgende år afholdtes en række møder mellem de delegerede fra de nordiske lande, og som resultat heraf afgav hver af de delegerede en betænkning indeholdende udkast til en ny forældelseslov. Fra dansk side blev i april 1957 afgivet betænkning nr. 174/1957 om ændring af reglerne om forældelse af gældsfordringer.

Der blev imidlertid ikke fremsat lovforslag på grundlag af betænkningen.

I det følgende gives en oversigt over lovudkastet, og der redegøres for reaktionerne på forslaget. De enkelte bestemmelser i lovudkastet er gennemgået i detaljer under de forskellige spørgsmål, der er behandlet i kapitlerne VI-IX.

Lovudkastet er medtaget som bilag 5.

2.2. Indholdet af lovudkastet

1957-betænkningens lovudkast er opbygget således, at der først er givet regler om 10-årig og 3-årig forældelse (§§ 2-10) og om tillægsfrister til disse frister (§§ 11-15), herefter en bestemmelse om 20-årig forældelse i visse tilfælde (§ 16) og i § 17 en særlig regel om forældelse af pligt til indskud i selskab. I §§ 18-25 er foreslået regler om afbrydelse af forældelsesfristerne og i §§ 26-33 regler om forskellige spørgsmål, herunder bl.a. virkningerne af forældelse. Lovudkastet afsluttes i §§ 34 og 35 med ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser mv.

Efter lovudkastets § 1, stk. 1, skulle loven omfatte ”fordringer på penge eller andre ydelser”.

For en række af de fordringer, der er omfattet af 1908-lovens 5-årige forældelsesfrist, blev foreslået en frist på 3 år, jf. lovudkastets § 3.

Udgangspunktet skulle dog være en forældelsesfrist på 10 år, jf. udkastets § 2, stk. 1. Der skulle ifølge udkastets § 2, stk. 2, også gælde en 10-årig forældelsesfrist for fordringer, der i øvrigt ville være undergivet en kortere forældelse, hvis ”fordringen er fastslået ved retsforlig eller andet eksigibelt forlig, jf. retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 2, ved dom eller anden retsafgørelse, eller når der for fordringen er udstedt gældsbrev”.

I § 16, stk. 1, blev foreslået en regel, hvorefter fordring på erstatning uden for kontrakt og andre fordringer, for hvilke der ikke er fastsat en bestemt forfaldstid, i hvert fald forældes på 20 år fra fordringens stiftelse. Det samme skulle gælde for fordring på indskud i pengeinstitut mv., jf. udkastets § 4, jf. § 16, stk. 1, 2. pkt.

Efter udkastets § 16, stk. 2, skulle fristen på 20 år dog ikke gælde for fordringer, der forfalder ved nogens død, fordringer på tilbagevendende løbende ydelser som nævnt i udkastets § 3, nr. 3 (bl.a. pension, underholdsbidrag, rente), eller forpligtelse ifølge masse-gældsbrev.

I udkastets § 7 var foreslået en særlig regel om 10-årig forældelse af selve retten til at modtage de i udkastets § 3, nr. 3, nævnte løbende ydelser (bl.a. pension og underholdsbi-

drag). Fristen skulle efter forslaget regnes fra den dag, da den sidste ydelse blev betalt eller, hvis ingen betaling havde fundet sted, fra den dag, da den første ydelse forfaldt. De enkelte løbende ydelser skulle som de øvrige fordringer nævnt i § 3 være omfattet af en 3-årig forældelsesfrist.

I lovudkastets §§ 8 og 9 blev endvidere foreslået særlige regler om forældelse af krav mod kautionister, af krav mod andre solidariske skyldnere og af regreskrav. Det fulgte heraf bl.a., at forældelsesfristen for krav mod kautionisten skulle bestemmes efter de for kravet på hovedskyldneren gældende regler. Endvidere skulle en indfriende skyldners krav mod en medskyldner tidligst forældes 6 måneder efter indfrielsen eller afbrydelsen. I tilfælde, hvor skyldnerne i forening havde forpligtet sig ved aftale, skulle krav på en medskyldner i anledning af fordringens indfrielse dog tidligst forældes 3 år efter indfrielsen.

Efter udkastets § 5, stk. 1, skulle forældelsesfristerne på 3 år og 10 år som udgangspunkt regnes fra fordringens *forfaldsdag*. I tilfælde, hvor fordringens forfaldstid var afhængig af opsigelse, påkrav eller lignende skridt fra fordringshaverens side, skulle fristen regnes fra det tidspunkt, til hvilket fordringshaveren tidligst kunne have bevirket, at fordringen forfaldt, jf. § 5, stk. 2, 1. pkt. (dette er i overensstemmelse med den sædvanlige definition af forfaldstid).

Herudover foresloges det i § 5, stk. 2, 2. pkt., at i tilfælde, hvor fordringen på grund af skyldnerens misligholdelse er forfalden, eller den ifølge aftalen kan bringes til at forfalde før den ellers bestemte tid, skulle fristen først regnes fra den dag, da fordringshaveren har meddelt skyldneren, at fordringshaveren gør forfaldsgrunden gældende, eller fra det tidspunkt, til hvilket fordringen er opsagt.

Udkastet indeholdt ikke en almindelig regel om *suspension* svarende til 1908-lovens § 3, men ved erstatningskrav uden for kontrakt skulle fristen på 3 år først regnes fra det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have fået kundskab om skaden og den ansvarlige, jf. § 6. Af udkastets § 16, stk. 1, fulgte dog som nævnt ovenfor samtidig, at sådanne krav i hvert fald skulle forældes på 20 år fra stiftelsen.

Der blev ikke herudover stillet forslag om en *absolut forældelsesfrist*.

Udkastet indeholdt i §§ 11-14 regler om *tillægsfrister* til de foreslåede forældelsesfrister på 3 og 10 år og i udkastets § 15 en tillægsfrist til fristerne på 3, 10 og 20 år.

De foreslåede tillægsfrister vedrørte bl.a. tilfælde, hvor skyldneren forsætligt har givet urigtige oplysninger mv. (§ 11 – en tillægsfrist på 3 år fra det tidspunkt, da fordringshaveren er blevet bekendt med de nævnte omstændigheder), og hvor skyldnerens opholdssted er ukendt (§ 12 – en tillægsfrist på 1 år, dog med en absolut frist på 20 år fra fordringshaverens anmeldelse til Københavns Byret om fordringen).

Efter udkastets § 13, stk. 1, skulle der gælde en regel om tillægsfrist i tilfælde, hvor skyldneren eller fordringshaveren dør inden udløbet af forældelsesfristen, hvor fordringshaveren inden samme tidspunkt forsvinder eller bliver umyndiggjort, eller hvor fordringshaverens bo inden samme tidspunkt bliver taget under konkursbehandling. I disse tilfælde skulle forældelse tidligst indtræde på årsdagen efter den pågældende begivenhed. Efter forslaget § 13, stk. 2, kunne forældelsesfristen dog ikke på grund af flere sådanne begivenheder forlænges ud over 1 år fra den dag, da fristen efter lovens øvrige bestemmelser ville være udløbet.

Efter udkastets § 14, stk. 1, skulle der gælde en regel om, at hvis der inden forældelsesfristens udløb var udfærdiget proklama eller lignende med opfordring til fordringshaverne til inden en vis tid at anmelde deres krav, skulle forældelse ikke indtræde før udløbet af anmeldelsesfristen. Ved åbning af forhandling om tvangsakkord inden forældelsesfristens udløb skulle forældelse ikke indtræde før afholdelsen af tvangsakkordmøde, jf. § 14, stk. 2. Hvis der uden for tilfælde af offentlig konkurs- eller skiftebehandling var sket rettidig anmeldelse i henhold til stk. 1 og 2, skulle forældelse efter udkastets § 14, stk. 3, ikke indtræde før 1 år efter indkaldelsesfristens udløb, henholdsvis afholdelse af tvangsakkordmødet.

For selskabers mv. krav mod et bestyrelsesmedlem og for krav mod en værge eller en fuldmægtig skulle der efter forslaget § 15, stk. 1, i visse tilfælde gælde en forældelsesfrist på 3 år regnet fra hvervets ophør eller, hvis fordringshaveren eller den, som i øvrigt kunne gøre kravet gældende på fordringshaverens vegne, forinden var blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttedes, fra dette tidligere tidspunkt.

Udkastet indeholdt ikke særlige regler vedrørende krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom, og heller ikke vedrørende krav i henhold til pengelån, som ikke

hviler på et særligt retsgrundlag. Sådanne krav skulle således være omfattet af lovens almindelige forældelsesfrist på 10 år regnet fra forfaldsdagen, jf. udkastets § 2, stk. 1, og § 5.

I betænkningen blev det foreslået, at forældelsesfristen alene skulle kunne *afbrydes* ved erkendelse, jf. § 18, eller retslige skridt, jf. §§ 19-21. Der henvises om baggrunden herfor til kapitel VIII, afsnit 4.

Efter udkastets § 19 skulle afbrydelse kunne ske ved foretagelse af retslige skridt med henblik på erhvervelse af retsforlig, dom eller anden retsafgørelse, jf. § 19, stk. 2. Hvis der mellem parterne var vedtaget voldgiftsbehandling, eller anden særlig afgørelsesmåde var hjemlet, skulle fristen endvidere anses for afbrudt, når fordringshaveren ”har iværksat, hvad der fra hans side skal gøres for at sætte sagen i gang, og derefter fremmer den uden ufornuddent ophold”, jf. § 19, stk. 3.

Efter udkastets §§ 20 og 21 skulle afbrydelse endvidere kunne ske ved anmeldelse til skifteretten (§ 20), indgivelse til fogedretten af udlægsbegæring på grundlag af dom eller eksigibelt forlig, hvis forretningen derefter bliver fremmet (§ 21, stk. 1), eller foretagelse af udpantning (§ 21, stk. 2).

Der blev herudover i betænkningens § 22 foreslået en regel vedrørende *bevarelse af den fristafbrydende virkning* i tilfælde, hvor det retslige skridt ikke fører til erhvervelse af dom mv. Efter forslaget skulle den fristafbrydende virkning bevares i 6 måneder i tilfælde, hvor det iværksatte retslige skridt ikke førte til dom eller anden retsafgørelse, og dette ikke skyldtes forsætligt forhold fra fordringshaverens side.

Udkastet indeholdt endvidere i § 23 en regel om *virkningerne af afbrydelse*. Efter § 23, stk. 1, skulle ved afbrydelse af forældelsen løbe en ny forældelsesfrist i overensstemmelse med reglerne i forældelsesloven. Af forslaget § 23, stk. 2, fulgte det, at den nye frist ved afbrydelse efter § 19 skulle regnes fra datoen for retsforliget, dommen mv., ved afbrydelse efter § 20 fra bobehandlingens slutning og ved afbrydelse efter § 21 fra forretningens slutning.

Udkastet indeholdt endelig en særlig regel om (foreløbig) afbrydelse ved *procesunderretning* i tilfælde, hvor der er flere skyldnere, jf. § 24.

Vedrørende *virkningerne af forældelse* foresloges det i udkastets § 1, stk. 2, at forældelse skulle medføre, at fordringshaveren mister sin ret til at kræve opfyldelse.

Efter bestemmelsen i § 27 skulle forældelse af en fordring også medføre forældelse af rente og lignende ydelse.

Efter udkastets § 28 skulle fordringshaveren uanset fordringens forældelse bevare aftalt modregningsret og ret til modregning mod krav, som udspringer af det samme retsforhold som den forældede fordring, og som er stiftet, inden forældelse indtrådte.

I § 29 er endvidere reguleret spørgsmålet om virkningerne for panterrettigheder og andre sikkerhedsrettigheder af, at den underliggende fordring forældes.

Efter § 29, stk. 3, skulle udgangspunktet være bortfald af panteretten ved den underliggende fordrings forældelse. Panteretten for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev for en bestemt angiven sum i fast ejendom eller registreret pant i skib eller skibspart skulle dog ikke kunne forældes, jf. § 29, stk. 2. Tinglysningslovens § 42 blev samtidig foreslået ophævet, jf. nedenfor. Endvidere skulle tilbageholdsret og håndpanteret ikke berøres af fordringens forældelse, og det samme skulle gælde underpant i fast ejendom, når panthaveren havde overtaget pantet til brug, jf. § 29, stk. 1. Ejendomsforbehold over leveret løsøre skulle tabe sin virkning ved forældelse af retten til købesummen, jf. § 29, stk. 4. I § 29, stk. 5, blev desuden foreslået en regel om, at selve grundbyrderetten ikke skulle være genstand for forældelse.

Lovudkastet indeholdt herudover regler vedrørende forskellige yderligere spørgsmål.

Hvis afbrydelse blev umuliggjort som følge af uovervindelig hindring så som indenlandsk eller udenlandsk lovforskrift eller andre tilfælde af vis major, skulle forældelse tidligst indtræde 6 måneder efter hindringens ophør, jf. udkastets § 25.

I udkastets § 26 blev foreslået en regel, hvorefter erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, uanset fordringens forældelse skulle kunne fremsættes under en straffesag, hvorunder skyldneren findes skyldig i den handling, der medfører erstatningsansvar, eller ved særskilt søgsmål anlagt inden 6 måneder efter endelig dom i straffesagen.

Efter udkastets § 30, stk. 1, skulle aftale om fristforlængelse eller om, at forældelse slet ikke skulle indtræde, være uforbindende for skyldneren. Efter fordringens stiftelse skulle der dog kunne aftales fristforlængelse med virkning for indtil 3 år ad gangen regnet fra aftalen.

Forældelsesfristen for fordringer efter masse gælds breve skulle både kunne forlænges og forkortes ved udtrykkelig bestemmelse i gælds brevet, jf. § 30, stk. 2 (svarer til gælds bredslovens § 43, stk. 4), mens forældelsesfristen for fordringer ifølge rente- eller udbyttekuponer skulle kunne forlænges ved aftale, men ikke forkortes, jf. § 30, stk. 3 (svarer til gælds bredslovens § 25, stk. 1, 2. pkt.).

I øvrigt skulle adgangen til at aftale en forkortelse af fristen være fri, dog således at en sådan aftale skulle kunne tilsidesættes helt eller delvis, hvis det måtte anses for utilbørligt eller stridende med god forretningsskik at gøre den gældende, jf. § 30, stk. 4.

Udkastet indeholdt desuden i § 31 en udtrykkelig regel om forældelsesfristens beregning. Efter § 31, stk. 1, skulle til frister efter loven ”medregnes den dag, der efter sit tal i måneden svarer til den dag, hvorfra fristen regnes. I mangel af tilsvarende dag udløber fristen på den sidste dag i måneden.” Hvis fristen udløb på en helligdag eller på grundlovsdagen, skulle fristen forlænges til den næstfølgende hverdag, jf. § 31, stk. 2.

I lovudkastets § 32 blev foreslået en særlig lovvalgsregel i relation til forældelsesreglerne. I denne bestemmelse fastsattes, at selv om en fordring i øvrigt skal bedømmes efter fremmed ret og efter denne ikke er forældet, forældes den alligevel efter forældelsesloven, når skyldneren i hele forældelsestiden har haft bopæl eller ophold i Danmark.

Udkastet indeholdt desuden en regel om forholdet til særlige forældelsesregler i anden lovgivning, jf. § 33. Af denne bestemmelse fulgte, at hvis der i anden lov var fastsat særlige forældelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om forældelse for visse fordringer, skulle forældelseslovens regler anvendes i den udstrækning, hvori ikke andet fulgte af vedkommende lov eller af forholdets særlige beskaffenhed.

Efter udkastets § 35 skulle der ved lovens ikrafttrædelse ske ophævelse af tinglysningslovens § 42, ikrafttrædelseslovens § 16 samt gælds bredslovens § 25 og kapitel VI.

2.3. Udkastets videre behandling

Efter modtagelse af betænkningen sendte Justitsministeriet i maj 1957 betænkningen i høring hos Handelsministeriet, Boligministeriet, Finansministeriet, Skattedepartementet, Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret og Københavns Byret samt Dommerforeningen.

Handelsministeriet hørte i den forbindelse Nationalbanken, Provinshandelskammeret, Grossererersocietetets Komité, Assurandørsocietetet, Industrirådet, Dansk Dampskibsrederiforening, Butikshandelens Fællesråd, Danske Bankers Fællesrepræsentation, Danmarks Sparekasseforening, Håndværksrådet og Forsikringsrådet.

Af høringssvarene fremgår, at det var den overvejende opfattelse blandt de hørte myndigheder og organisationer mv., at der ikke var et egentligt behov for en reform. Flertallet af de organisationer, som Handelsministeriet havde hørt over forslaget, var imod en forkortelse af forældelsesfristen. Præsidenten for Vestre Landsret fandt, at de mange forskellige regler om tillægsfrister og undtagelsesbestemmelser gjorde hele billedet af forældelsens forløb så broget, at resultatet var vanskeligt at overskue.

Ifølge de hørte myndigheder og organisationer var det således i det væsentlige kun hensynet til at opnå nordisk retsenhed, der kunne begrunde en ændring af reglerne som foreslået i udkastet. Under de senere drøftelser af udkastet mellem de nordiske justitsministre lykkedes det imidlertid ikke at nå til enighed om hovedprincipperne for en fælles nordisk forældelseslov. Udkastet blev derfor ikke søgt gennemført i noget af de nordiske lande, men elementer herfra indgår dog i de senere gennemførte love i Norge, Sverige og Finland.

Kapitel IV

Fremmed ret

1. Indledning

Som det fremgår af kapitel III, har der dels i forbindelse med 1894-lovforslaget, dels forud for og efter afgivelsen af betænkning nr. 174/1957, fundet et samarbejde sted mellem Danmark og de øvrige nordiske lande, specielt Norge.

1894-lovforslaget blev ikke vedtaget i Danmark, men i Norge vedtoges i 1896 en forældelseslov, der i alt væsentligt svarede til det danske lovforslag.

Sverige og Finland deltog ikke arbejdet i 1890'erne. Det fællesnordiske arbejde i 1950'erne førte heller ikke til lovforslag i de øvrige nordiske lande. Elementer herfra indgår dog i de senere gennemførte love i Norge, Sverige og Finland.

I Norge gælder nu lov nr. 18 af 18. maj 1979 om foreldelse av fordringer. Der er siden den oprindelige vedtagelse af loven foretaget flere mindre ændringer, senest ved lov nr. 51 af 25. juni 2004. Den svenske forældelseslov er fra 1981 (lov 1981:130) og er ikke efterfølgende blevet ændret. I Finland er der den 15. august 2003 vedtaget en ny samlet forældelseslov, der har afløst den finske forældelsesforordning af 1868. Loven er trådt i kraft den 1. januar 2004.

Også i Tyskland er der for nylig foretaget en revision af de almindelige forældelsesregler, idet der er indsat nye regler herom i BGB, som er trådt i kraft den 1. januar 2002. Der er endvidere overvejelser om en revision af reglerne i England. De gældende engelske forældelsesregler findes i Limitation Act 1980 med senere ændringer, men i juli 2001 har den engelske Law Commission afgivet betænkning med forslag til en ny forældelseslov. Den britiske regering tilkendegav i 2002, at man principielt var enig i kommissionens forslag, men regeringen har dog endnu ikke fremsat et lovforslag på grundlag heraf.

I det følgende gives i afsnit 2-4 en oversigt over de gældende regler i Norge, Sverige og Finland. Endvidere redegøres der kort for hovedprincipperne i de nye tyske regler og i det forslag til nye forældelsesregler, der er fremsat i England, jf. afsnit 5 og 6 nedenfor. Desuden gives i afsnit 7 en beskrivelse af et forslag til regler om forældelse af fordringer, der er fremsat i 2002 i *Principles of European Contract Law*, Del III.

En mere detaljeret gennemgang af de omtalte lovgivninger og forslag findes i kapitlerne VI-IX i forbindelse med udvalgets gennemgang af de enkelte spørgsmål.

Den norske, den svenske og den finske lov samt lovforslaget i *Principles of European Contract Law* er medtaget som *bilag 6-9*.

2. Norge

Den norske forældelseslov gælder for ”fordring på penge eller andre ytelser”, jf. lovens § 1, stk. 1. I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 50 f, anføres, at ydelsens art er uden betydning, dvs. om det er penge, varer, individuelt bestemte ting, fast ejendom eller arbejdsydelser. Det er også uden betydning om fordringen bygger på aftale eller retsbrud, og om den f.eks. har familieretlig eller offentligretlig baggrund. Tinglige rådighedsrettigheder betragtes ikke som fordringer og er derfor heller ikke genstand for forældelse.

Efter lovens § 2 er hovedreglen en forældelsesfrist på 3 år. Visse fordringer er underkastet en længere forældelsesfrist, jf. nærmere nedenfor.

Forældelsesfristen regnes som udgangspunkt fra det tidspunkt, da fordringshaveren tidligst kan kræve opfyldelse, jf. § 3.

Ved erstatningskrav uden for kontrakt løber fristen først fra det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have skaffet sig nødvendigt kundskab om skaden og den ansvarlige, idet forældelse dog som hovedregel indtræder senest 20 år fra den skadegørende handling, jf. § 9, stk. 1 og 2. Det samme gælder krav på erstatning for personskade inden for kontraktforhold, jf. § 9, stk. 3.

Der gælder visse undtagelser fra hovedreglen om en 3-årig forældelsesfrist, jf. de særlige forældelsesfrister i lovens §§ 4-9.

Efter lovens § 4 gælder der for fordringer i henhold til indskud i pengeinstitutter samt rentekrav i tilslutning til sådanne fordringer en forældelsesfrist på 20 år regnet fra det tidspunkt, da pengeinstituttet har givet meddelelse efter finansaftalelovens § 23, stk. 1. Af denne bestemmelse følger, at hvis der ikke er indsat eller hævet på en indskudskonto i 10 år, skal pengeinstituttet give meddelelse om kontoen ved anbefalet brev til kontohaverens eller arvingernes sidst kendte adresse.

Der gælder en 10-årig forældelsesfrist, når der er udstedt gældsbrev for en fordring, eller fordringen er registreret i en værdipapircentral, jf. § 5, stk. 1. Der gælder ligeledes en forældelsesfrist på 10 år for fordringer i henhold til pengelån, bortset fra renter, jf. § 5, stk. 2. Rentekravet er undergivet en 3-årig forældelsesfrist, jf. lovens § 2.

Efter § 6 gælder der for fordringer, som er aftalt eller fastsat vedrørende pension, livrente, underholdsbidrag mv. eller anden ydelse, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på en hovedstol, en forældelsesfrist på 10 år fra den dag, da sidste ydelse blev betalt. Hvis der ikke er sket betaling, regnes fristen fra den dag, da fordringshaveren kunne have krævet første ydelse. De enkelte forfaldne ydelser er undergivet de almindelige forældelsesfrister, dog således at fristen for krav på underholdsbidrag er 10 år.

Når en fordring er sikret ved kaution eller tilsvarende garanti, gælder der efter § 7 samme forældelsesfrist for kravet mod kautionisten som for kravet på hovedfordringen.

Af § 8 følger, at hvis flere skyldnere hæfter over for fordringshaveren, og en af dem indfrier sin forpligtelse, inden forældelse er indtrådt i forhold til ham, forældes hans regreskrav mod medskyldnerne tidligst 1 år efter indfrielsen.

Efter § 9, stk. 1, forældes krav på erstatning uden for kontraktforhold på 3 år fra det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have skaffet sig nødvendigt kundskab om skaden og den ansvarlige. Ved siden af den 3-årige forældelsesfrist gælder en absolut frist på 20 år fra det tidspunkt, da den skadevoldende handling eller andet ansvarsgrundlag ophørte, jf. § 9, stk. 2. Undtaget fra den absolutte frist er dog under visse betingelser bl.a. krav i anledning af personskade forvoldt i erhvervsvirksomhed.

Loven indeholder i § 10 regler om tillægsfrist i tilfælde af ukendskab til skyldneren og andre tilfælde af uovervindelige hindringer. Det følger heraf, at hvis fordringshaveren har

manglet nødvendigt kundskab om fordringen eller skyldneren, indtræder forældelse tidligst 1 år efter den dag, da fordringshaveren fik eller burde have skaffet sig sådan kundskab. Tillægsfristen gælder også i tilfælde, hvor forældelse ikke kan afbrydes på grund af uovervindelig hindring, som ikke beror på fordringshaverens egne forhold. Den almindelige forældelsestid kan ikke forlænges efter stk. 1 og 2 med mere end tilsammen 10 år, jf. § 10, stk. 4. Den absolutte frist på 20 år ved erstatningskrav, jf. § 9, stk. 2, kan ikke forlænges i medfør af § 10, jf. § 10, stk. 4, 2. pkt.

Loven indeholder også visse andre regler om tillægsfrister, jf. §§ 11-13.

Forældelsesfristen afbrydes ved skyldnerens erkendelse, jf. § 14, eller ved, at fordringshaveren foretager retslige skridt, jf. §§ 15-19.

Efter § 15 afbrydes forældelsesfristen ved fordringshaverens foretagelse af retlige skridt med henblik på at få dom, voldgiftsafgørelse mv. Efter § 16 afbrydes forældelsesfristen endvidere ved indbringelse af tvist om kravet til afgørelse for et forvaltningsorgan, der har særskilt kompetence til at afgøre vedkommende tvist. Tilsvarende gælder ved indbringelse af tvist om kravet til afgørelse for visse klage- eller reklamationsnævn. Forældelsen afbrydes desuden ved fordringshaverens begæring om tvangsfuldbyrdelse eller ved udpantning, jf. § 17. Herudover sker der afbrydelse ved fordringshaverens begæring om konkurs eller offentligt skifte og fordringshaverens anmeldelse af kravet i skyldnerens bo, jf. § 18.

Virkningerne af afbrydelse er reguleret i lovens §§ 20-23. Af § 20 følger, at afbrydelse ved erkendelse medfører, at der løber en ny frist efter reglerne i forældelsesloven, og at denne løber fra erkendelsen eller fra det senere tidspunkt, da kreditor tidligst har ret til at kræve opfyldelse.

Hvis en fordring bliver bindende fastslået, løber en ny forældelsesfrist på 10 år fra den dag, da afgørelsen er truffet, eller fra den dag, da fordringshaveren tidligst kan kræve opfyldelse, jf. § 21. Opnår fordringshaveren en afgørelse, uden at fordringen bliver bindende fastslået, løber en ny forældelsesfrist på 3 år.

Loven indeholder i § 22, stk. 1, en regel om bevarelse af den fristafbrydende virkning i tilfælde, hvor rettidig påtale efter lovens § 15-17 ikke fører til forlig, realitetsafgørelse,

henholdsvis fremme af tvangsfuldbyrdelse, og dette ikke skyldes forsætligt forhold fra fordringshaverens side.

I §§ 24-27 findes regler om forældelsens virkninger. Efter § 24 medfører forældelse, at fordringshaveren fortaber sin ret til opfyldelse. § 25 indeholder en regel om virkningen af forældelse i tilfælde, hvor der er flere skyldnere. Af § 26 følger, at der er ret til modregning i visse tilfælde. Endelig indeholder § 27 en regel om virkningen på panterrettigheder mv. af, at den underliggende fordring forældes.

Det følger endelig af lovens § 28, at skyldneren ikke på forhånd kan vedtage, at forældelse ikke skal indtræde i overensstemmelse med lovens regler.

3. Sverige

Den svenske forældelseslov gælder ”i fråga om preskription av fordringar”, jf. lovens § 1. Udtrykket fordringar i lovens § 1 skal forstås som alle slags fordringar, uanset om de angår penge, varer, tjenesteydelser eller andre ydelser. Tinglige krav er ikke omfattet af loven. Ejerens vindikationsret er således uforældelig, og tilsvarende gælder vel købers fordring på individuelt bestemte ting. Der kan henvises til Stefan Lindskog, Preskription, 2. udg. (2002) s. 63 ff.

Loven indeholder en hovedregel om en 10-årig forældelsesfrist, jf. § 2, stk. 1.

Forældelsesfristen er dog 3 år for en erhvervsdrivendes fordring mod en forbruger, når kravet angår en vare, tjenesteydelse eller ”annan nyttighet”, jf. § 2, stk. 2. 3 års fristen gælder også for fordringar mod den, der har kautioneret for en sådan fordring. Hvis fordringen støttes på et omsætningsgældsbrev, gælder den 3-årige forældelsesfrist dog ikke. Bortset herfra gælder forældelsesfristen på 3 år også for krav mod forbrugere om tilbagebetaling af lån.

Både den 10-årige og den 3-årige forældelsesfrist regnes fra stiftelsestidspunktet, jf. § 2, stk. 1 og 2. Ingen af fristerne kan suspenderes, og begge frister er således absolutte.

Loven indeholder enkelte særlige tillægsfrister, jf. §§ 3 og 4.

Det følger af § 3, at erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, ikke forældes før udløbet af forældelsesfristen for strafansvaret, medmindre spørgsmålet om strafansvar er blevet afgjort forinden. I så fald forældes kravet tidligst 1 år efter straffedommen. Hvis strafspørgsmålet er rejst, men ikke afgjort inden udløbet af forældelsesfristen for strafansvaret, forældes erstatningskravet tidligst 1 år efter dommen.

Efter § 4 forældes en regresfordring, som er opstået ved indfrielse af et krav, for hvilket flere er ansvarlige, tidligst 1 år efter betalingen af hovedfordringen.

Regler om afbrydelse af forældelsen findes i § 5. Det følger heraf, at forældelse afbrydes ved skyldnerens erkendelse (§ 5, nr. 1), ved fordringshaverens skriftlige påmindelse over for skyldneren (§ 5, nr. 2), eller ved at fordringshaveren rejser kravet ved domstol, fogedret, skifteret mv. (§ 5, nr. 3)

Hvis forældelsen er afbrudt ved skyldnerens erkendelse eller kreditors påmindelse, løber en ny forældelsesfrist i henhold til § 2 fra den dag, afbrydelsen fandt sted, jf. § 6.

Er afbrydelsen sket ved kreditors foretagelse af retslige skridt, jf. § 5, nr. 3, løber en ny forældelsesfrist i henhold til § 2 fra den dag, dommen eller afgørelsen meddeles, eller det retslige skridt på anden måde afsluttes, jf. § 7, stk. 1. Forfølges sagen, eller genoptages den retslige forfølgning før den nye forældelsesfrists udløb, afbrydes forældelsen, hvorefter en ny frist regnes fra den dag, det genoptagne skridt afsluttes.

Hvis den retslige forfølgning afsluttes, uden at skyldneren har fået meddelelse om kreditors krav, beregnes forældelsestiden, som om afbrydelse ikke er sket, men fordringen forældes dog tidligst 1 år efter afslutningen af den retslige forfølgning, jf. § 7, stk. 2. Forældelsen kan ikke forlænges på denne måde mere end én gang, jf. § 7, stk. 3.

Af § 13 følger, at hvis et retsligt skridt med henblik på afbrydelse af forældelse foretages i et andet land, har det virkninger efter den svenske forældelseslov, hvis fordringshaveren under hensyn til skyldnerens forhold og omstændighederne i øvrigt har haft rimelig grund til at foretage det retslige skridt i det andet land.

I §§ 8-11 findes regler om virkningerne af forældelse.

Efter § 8, stk. 1, indebærer forældelse, at fordringshaveren mister retten til at forlange opfyldelse af fordringen. Forældelse af en fordring medfører endvidere bortfald af rentekrav og andre accessoriske ydelser til fordringen samt bortfald af kautionskrav vedrørende fordringen, jf. § 8, stk. 2.

Hvis der er flere solidariske skyldnere, og kravet forældes i forhold til nogen af dem, svarer hver og en af de tilbageværende skyldnere kun for sin andel af hæftelsen, jf. § 9.

Af § 10 følger, at en fordring kan anvendes til modregning, selv om den er forældet, forudsat at betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt, og at fordringen ikke var forældet, da kreditor erhvervede fordringen, eller da kreditor kom i gæld til skyldneren.

Forældelse begrænser ikke fordringshaverens ret til at søge sig fyldestgjort for sin fordring i ejendom, i hvilken den pågældende har pant eller tilbageholdsret til sikkerhed for fordringen, jf. § 11. Sådanne sikkerhedsrettigheder berøres således ikke af den underliggende fordrings forældelse.

Efter § 12 er en aftale om, at en fordring ikke skal forældes, eller at forældelse skal kunne afbrydes på anden måde end foreskrevet i loven, ugyldig. Det samme gælder en aftale om en længere forældelsesfrist end 3 år for de i § 2, stk. 2, nævnte fordringer, dvs. visse fordringer mod forbrugere.

4. Finland

Den finske forældelseslov gælder med nogle nærmere opregnede undtagelser, jf. nedenfor, for ”preskription av skulder”, jf. lovens § 1, stk. 1. Det fremgår af bestemmelsen, at ”med skulder avses i denne lag penningsskulder och andra förpliktelser”.

Af forarbejderne, jf. den finske regerings proposition nr. 187/2002, fremgår det, at loven omfatter alle typer af forpligtelser, dvs. uanset om forpligtelsen vedrører penge, varer, tjenesteydelser eller andre ydelser, og uanset om der er tale om formuefordringer. Også en undladelsespligt er omfattet af loven. Loven omfatter kun forpligtelser og ikke tinglige rettigheder, herunder panteret og andre sikkerhedsrettigheder, jf. også § 16, der omtales nedenfor. Undtaget er også grundfordringen i familieretlige og selskabsretlige retsforhold, men derimod ikke kravet på den enkelte løbende ydelse i et sådant retsforhold.

Efter § 1, stk. 2, nr. 1-4, er visse bestemte typer af fordringer undtaget fra loven. Det drejer sig bl.a. om krav på skatter og afgifter, krav på bøder, krav på pension, erstatning mv. i medfør af den sociale lovgivning og krav på underholdsbidrag.

Forældelsesreglerne kan ikke fraviges til skade for skyldneren, jf. § 3, stk. 1. Det følger endvidere af § 3, stk. 2, at forældelsesreglerne er internationalt præceptive i visse tilfælde. Det betyder, at reglerne ikke ved en lovvalgsaftale kan fraviges til skade for en forbruger, en privat kautionist eller en privat pantsætter i tilfælde, hvor den finske forældelseslov ellers ville være anvendelig.

Den almindelige forældelsesfrist er 3 år, jf. § 4.

Fristen regnes fra forfaldstidspunktet, hvis forfaldstidspunktet på bindende måde er bestemt i forvejen, jf. § 5, stk. 1. Hvis der på grund af skyldnerens misligholdelse eller af anden grund kan kræves betaling før det aftalte forfaldstidspunkt, løber fristen fra det tidspunkt, da kravet er forfaldet i henhold til opsigelsen, jf. § 5, stk. 2.

Foreligger der ikke et aftalt forfaldstidspunkt for kravet på en købesum, begynder forældelsesfristen at løbe, når sælgeren har overgivet salgsgenstanden til køberen, eller når nogen anden aftalepart, som er kreditor, har præsteret sin ydelse, jf. § 6.

Ved erstatningskrav i eller uden for kontrakt og krav støttet på ugrundet berigelse, herunder tilbagesøgningskrav, løber fristen først fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen eller skaden og den ansvarlige eller med det forhold, som har ført til, at der er opstået en ugrundet berigelse, jf. § 7, stk. 1. Samtidig gælder for disse fordringer, bortset fra krav på erstatning for person- og miljøskade, en absolut frist på 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 7, stk. 2. Endvidere forældes krav på erstatning for strafbar handling ikke, så længe der kan rejses påtale vedrørende en lovovertrædelse, eller så længe der verserer sag herom ved domstolene, jf. § 7, stk. 3.

I tilfælde, hvor forfaldstiden ikke er fastsat - f.eks. ved kreditter, der bevilges indtil videre – og i andre tilfælde, der ikke er omfattet af §§ 5-7, gælder en 10-årig frist fra stiftelsen, jf. § 8, stk. 1. Når gælden er forfalden til betaling på grund af fordringshaverens krav om opfyldelse eller af nogen anden grund, gælder dog en frist på 3 år regnet fra forfaldsdagen, jf. § 8, stk. 2.

Indskud i pengeinstitutter og tilskrevne renter er ikke undergivet forældelse, jf. § 9.

Loven indeholder ikke en generel regel om suspension af den generelle forældelsesfrist på 3 år. Som nævnt ovenfor, gælder det imidlertid for erstatningskrav i eller uden for kontrakt og for krav støttet på ugrundet berigelse, at fristen først løber fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen eller skaden, idet der dog som hovedregel gælder en absolut frist på 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 7. Dette svarer til, at disse typer af fordringer i relation til den korte forældelsesfrist er undergivet en regel om suspension på grund af utilregnelig uvidenhed om kravet.

Regler om afbrydelse af forældelse findes i §§ 10 og 11. I § 11 er regler om afbrydelse ved retslige foranstaltninger og i § 10 regler om anden form for afbrydelse, herunder ved skyldnerens erkendelse og fordringshaverens påmindelse.

Af § 10 følger, at forældelsen afbrydes, hvis 1) parterne bliver enige om en betalingsordning mv., eller om at forældelsen er afbrudt, 2) skyldneren betaler eller på anden måde erkender forpligtelsen, eller 3) fordringshaveren kræver præstation af skyldneren eller på anden måde minder skyldneren om gælden. Det er en betingelse, at skylden præciseres, når afbrydelsesforanstaltningen træffes.

Af § 11, stk. 1 og 2, følger, at i tilfælde, hvor sag er anlagt eller krav fremsat ved forbrugerklagenævnet eller ved noget andet lovbestemt organ, eller hvor fordringen er anmeldt i konkursbo mv. eller indbragt for fogedretten, afbrydes forældelsesfristen i den tid, hvor forfølgningen pågår. Forældelsen anses for (endeligt) afbrudt, når retskraftig dom er meddelt, eller forfølgningen er afsluttet på anden måde.

Hvis den retslige forfølgning afsluttes, uden at skyldneren har fået meddelelse om kreditors krav, anses forældelsen ikke for afbrudt, men fordringen forældes dog tidligst 1 år efter afslutningen af den retslige forfølgning, jf. § 11, stk. 3. Forældelsen kan ikke forlænges på denne måde mere end én gang. Efter § 11, stk. 4, gælder stk. 3 også i tilfælde, hvor et krav indbragt for domstol, forbrugerklagenævn eller andet lovbestemt organ er afvist uden prøvelse.

Virksomheden af afbrydelse er, at der løber en ny forældelsesfrist af samme længde som den afbrudte, jf. § 13. Hvis gælden er fastslået ved retskraftig dom eller en tvangsfuldbyrdesafgørelse, der kan sidestilles hermed, er den nye forældelsesfrist dog 5 år.

Loven indeholder endvidere regler om virkningerne af forældelse.

Efter § 12 forældes krav på rente og andre accessoriske forpligtelser og delforpligtelser hver for sig, men sådanne krav bortfalder også ved forældelse af hovedstolen.

Efter § 14, stk. 1, medfører forældelse af en fordring, at skyldnerens pligt til at indfri fordringen ophører. § 14, stk. 2, indeholder herudover en regel om, at en skyldner ikke har krav på få en betaling, der vedrører en forældet fordring, tilbage. Er der tale om en næringsdrivendes fordring, som grunder sig på overdragelse af et forbrugsgode eller bevilning af kredit til en forbruger, eller en kreditgivers fordring på en privat kautionist eller en privat pantsætter, har skyldneren dog ret til at få en betaling tilbage, som denne har ydet uden at vide, at fordringen var forældet.

En fordring, der er forældet, kan efter § 15, stk. 1, anvendes til modregning, hvis betingelserne for modregning var til stede, inden fordringen forældedes, eller hvis parternes krav vedrører samme retsforhold. Af § 15, stk. 2, følger endvidere, at hvis betaling eller modregning af et krav senere omstødes eller i øvrigt viser sig at være uden virkning, anses forældelse ikke at være sket i tiden efter opfyldelsen, forudsat at fordringshaveren havde grund til at tro, at fordringen var ophørt som følge af betalingen eller modregningen.

Herudover indeholder § 16 en regel om virkningerne for panterettigheder og andre sikkerhedsrettigheder af, at den underliggende fordring forældes. Det følger af § 16, stk. 1, at forældelse ikke er til hinder for, at fordringshaveren bliver fyldestgjort i ejendom, som skyldneren har stillet som sikkerhed for fordringen, hvis fordringshaveren har pant eller tilbageholdsret heri. Et vilkår om, at sælgeren har ret til at hæve købet eller kræve salgsgenstanden tilbage, hvis betalingen forsømmes, ophører at gælde, når en gæld, som vedrører købesummen, forældes, jf. § 16, stk. 2. Dette gælder dog ikke, hvis vilkåret er lyst i et særligt register.

Det bemærkes, at spørgsmålet om forældelse af kautionskrav er særligt reguleret i lov om kaution og tredjemands pant. Det følger af denne lovs § 19, at kautionskrav er undergivet en forældelsesfrist på 3 år regnet fra hovedfordringens forfaldstid, kombineret med en absolut frist på 10 år fra aftalens indgåelse. Fristen kan bl.a. afbrydes ved påmindelse. Af lovens § 33 følger, at kautionistens regreskrav mod hovedskyldneren forældes på samme

måde som hovedfordringen, dog tidligst 3 år efter at kautionisten fik ret til at inddrive sin regresfordring hos skyldneren. En kautionists regreskrav mod en medkautionist forældes på 3 år fra det tidspunkt, da kautionisten fik ret til at inddrive sin fordring hos medkautionisten.

I forældelseslovens §§ 19 og 20 er særlige regler om forældelse i andre tilfælde, hvor der er flere skyldnere.

Det følger af § 19, stk. 1, at i tilfælde, hvor der findes flere skyldnere, regnes forældelsestiden for hver skyldner for sig, og forældelsesfristen afbrydes særskilt over for hver skyldner. Hvis der er tale om solidariske skyldnere, og kravet forældes i forhold til nogen af dem, svarer hver og en af de tilbageværende skyldnere kun for sin andel af hæftelsen, jf. nærmere § 19, stk. 2. Hvis en skyldner har betalt af på gælden uden at vide, at forældelse er indtrådt for en af de øvrige solidariske skyldners del af gælden, kan skyldneren kræve tilbagebetaling af den del af det erlagte beløb, som overskrider den pågældendes andel af gælden, jf. nærmere § 19, stk. 3.

I § 20 fastsættes, at hvis en skyldner med solidarisk ansvar har betalt af på en skyld, som er forfaldet til betaling, begynder forældelsesfristen for den pågældendes regreskrav mod de øvrige skyldnere at løbe ved betalingen. Forældelsesfristen er i overensstemmelse med lovens almindelige regel 3 år. Hvis betalingen er sket inden forfaldsdagen, gælder for forældelse af regreskravet det samme, som ville gælde mellem den oprindelige kreditor og de øvrige skyldnere, dvs. at den indfriende skyldner i dette tilfælde indtræder i kreditors forældelsesmæssige stilling.

5. Tyskland

Efter de tyske forældelsesregler gælder som udgangspunkt en 3-årig forældelsesfrist, der løber fra udgangen af det år, i hvilket kravet er opstået, og fordringshaveren er eller uden grov uagtsomhed ville være blevet bekendt med de forhold, hvorpå kravet støttes, og med skyldneren (BGB § 195 og § 199). Den 3-årige frist er kombineret med en absolut frist på som hovedregel 10 år fra fordringens opståen. Ved personskadekrav gælder en absolut frist på 30 år fra den skadevoldende handling. Ved andre erstatningskrav indtræder forældelse senest 10 år efter kravets opståen og senest 30 år efter den skadevoldende handling.

Som det fremgår, udskydes begyndelsestidspunktet for den almindelige 3-årige forældelsesfrist i tilfælde af ukendskab til de omstændigheder, der begrunder kravet, medmindre der foreligger grov uagtsomhed fra fordringshaverens side.

Sagsanlæg og anden retsforfølgning, herunder i visse tilfælde også indbringelse for en offentlig myndighed, medfører i sig selv alene suspension af forældelsen, jf. BGB § 204. Opnås en retskraftig afgørelse, gælder en forældelsesfrist på 30 år fra afgørelsen, jf. § 197, stk. 1, og § 201.

En egentlig afbrydelse, som i sig selv medfører, at en ny forældelsesfrist begynder at løbe, kan ske dels ved, at skyldneren ved betaling af afdrag eller renter, ved sikkerhedsstillelse eller på anden måde anerkender forpligtelsen, dels ved indgivelse af begæring om tvangsfuldbyrdelse, jf. BGB § 212.

6. England

Efter forslaget fra den engelske Law Commission skal der som udgangspunkt gælde en 3-årig forældelsesfrist regnet fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med de faktiske omstændigheder, der begrunder kravet, og med skyldneren. Som hovedregel skal yderligere gælde en absolut frist på 10 år regnet fra tidspunktet for kravets opståen, ved erstatningskrav dog fra tidspunktet for den skadevoldende handling.

For personskadekrav havde kommissionen oprindeligt foreslået en absolut frist på 30 år, men i forbindelse med høringen over den foreløbige betænkning blev dette forslag kriti-

seret under henvisning til, at en sådan frist ville kunne medføre stødende resultater for skadelidte. Kommissionen foreslog herefter i sin endelige betænkning, at der ikke skal gælde nogen absolut forældelsesfrist ved personskadekrav.

Forældelsesfristen skal – på samme måde som efter gældende engelsk ret – kunne afbrydes ved anerkendelse, herunder ved delvis betaling, eller ved sagsanlæg.

7. Principles of European Contract Law III

Principles of European Contract Law er udarbejdet af The Commission on European Contract Law, hvis medlemmer er uafhængige juridiske eksperter fra EU-medlemslandene med professor, dr. jur. Ole Lando som formand. Kommissionen påbegyndte sit arbejde i 1982 og modtager økonomisk støtte fra EU og forskellige organisationer, fonde og virksomheder. Del I og II af Principles of European Contract Law (udgivet samlet i 1999) indeholder forslag til regler om indgåelse af aftaler, fortolkning, gyldighed, misligholdelse af kontrakt, afhjælpning mv., mens Del III (2002) indeholder forslag til regler vedrørende bl.a. debitorskifte, modregning og forældelse af fordringer. Forslaget er udformet således, at der til hver regel er knyttet dels forklarende bemærkninger, dels en sammenligning af nationale og eventuelt internationale regler på det pågældende område.

Forslaget til forældelsesregler i Principles of European Contract Law omfatter “a right to performance of an obligation (“claim”)”, jf. artikel 14:101.

Der anbefales en almindelig forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet, ved erstatningskrav dog fra den skadevoldende handling (artikel 14:201 og 14:203).

Endvidere foreslås en 10-årig forældelsesfrist for fordringer, som er fastslået ved dom eller hviler på andet eksigibelt grundlag, jf. artikel 14:202. Den 10-årige frist i henhold til artikel 14:202 regnes fra det tidspunkt, da dommen får retskraft, ved andre retsgrundlag fra det tidspunkt, da afgørelsen mv. kan fuldbyrdes, dog ikke tidligere end opfyldelsestidspunktet, jf. artikel 14:203, stk. 3.

Efter forslaget skal fristen være suspenderet, så længe fordringshaveren ikke kender eller burde kende skyldnerens identitet eller “the facts giving rise to the claim”, jf. artikel 14:301.

I artikel 14:303, stk. 1, foreslås endvidere en regel, hvorefter forældelsesfristen suspenderes, så længe fordringshaveren er forhindret i at forfølge kravet på grund af en hindring, som er uden for fordringshaverens kontrol, og som fordringshaveren ikke med rimelighed kan forventes at undgå eller overvinde. Denne regel skal dog kun gælde, hvis forhindringen opstår eller fortsat består inden for de sidste 6 måneder af forældelsestiden, jf. artikel 14:303, stk. 2.

Ved siden af den korte forældelsesfrist på 3 år, der som nævnt kan suspenderes, skal efter forslaget gælde en absolut forældelsesfrist på 10 år, for krav på erstatning for personskade dog 30 år, jf. artikel 14:307.

De absolutte frister på 10 år og 30 år skal som udgangspunkt regnes fra forfaldstidspunktet, ved erstatningskrav dog fra tidspunktet for den skadevoldende handling, jf. artikel 14:203.

I artikel 14:305, stk. 1, er foreslået en bestemmelse vedrørende tilfælde, hvor en umyndig er uden repræsentation. Forældelsesfristen for en sådan persons krav og for krav mod en sådan person skal ikke udløbe, før der er forløbet 1 år efter, at der ikke længere foreligger umyndighed, eller en værge er beskikket. Endvidere foreslås en bestemmelse, hvorefter forældelsesfristen for en umyndigs krav mod værgen ikke udløber, før der er forløbet 1 år efter, at der ikke længere foreligger umyndighed, eller en ny værge er beskikket, jf. artikel 14:305, stk. 2.

I artikel 14:401 og 14:402 findes regler om afbrydelse af forældelsesfristen i tilfælde af skyldnerens erkendelse eller kreditors foretagelse af retslige skridt.

Efter artikel 14:401, stk. 1, sker der fornyelse af forældelsesfristen, hvis skyldneren ved delvis betaling, ved betaling af rente, ved sikkerhedsstillelse eller på anden måde erkender forpligtelsen. Den nye forældelsesfrist er den generelle 3 års frist, uanset om kravet oprindeligt var undergivet denne frist eller en frist på 10 år efter artikel 14:202. I sidstnævnte tilfælde kan bestemmelsen dog ikke indebære en forkortelse af 10 års fristen, jf. stk. 2.

En ny forældelsesfrist skal endvidere begynde at løbe ved ethvert rimeligt forsøg på eksekution foretaget af kreditor, jf. artikel 14:402.

Desuden er i artikel 14:304 foreslået en regel om udskydelse af forældelsesfristens udløb i forbindelse med forligsforhandlinger. Det foreslås, at der i tilfælde, hvor parterne forhandler om kravet eller om omstændigheder, hvoraf krav kan opstå, ikke indtræder forældelse, før der er forløbet 1 år fra forhandlingernes afslutning.

I afsnit 5 (artikel 14:501-14:503) findes regler om virkningerne af forældelse.

Det følger af artikel 14:501, stk. 1, at skyldneren efter udløbet af forældelsesfristen er berettiget til at nægte opfyldelse. Ydelser, der er præsteret med henblik på at indfri et krav, kan ikke kræves tilbageleveret, blot fordi forældelsesfristen viser sig at være udløbet, jf. artikel 14:501, stk. 2.

Forældelse af en fordring vil endvidere have den virkning, at rentekrav og andre accessoriske ydelser til den forældede fordring bortfalder, jf. artikel 14:502, hvorefter forældelsesfristen for rentekrav mv. ikke udløber senere end forældelsesfristen for grundfordringen.

Herudover foreslås det i artikel 14:503, at der kan ske modregning med en forældet fordring, medmindre skyldneren tidligere har påberåbt sig forældelse eller gør dette inden to måneder efter modregningserklæringen.

I artikel 14:601, stk. 1, findes endelig en regel om, at parterne som udgangspunkt frit kan aftale, at forældelsesreglerne skal fraviges, herunder bl.a. ved forlængelse eller forkortelse af forældelsesfristen. Forældelsesperioden kan dog ikke forkortes til under 1 år eller forlænges til mere end 30 år regnet fra det tidspunkt, da fristen efter artikel 14:203 er begyndt at løbe, jf. artikel 14:601, stk. 2.

Kapitel V

Udvalgets hovedsynspunkter

1. Indledning

Udvalgets overvejelser vedrørende de enkelte spørgsmål fremgår af kapitlerne VI-IX. *Kapitel VI* indeholder udvalgets overvejelser om, hvad der i en ny forældelseslov bør være den almindelige ordning med hensyn til forældelsesfristernes begyndelsestidspunkt og længde, om den korte frist bør suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet, og hvilken absolut frist der i så fald bør gælde. *Kapitel VII* indeholder udvalgets overvejelser vedrørende særlige forældelsesfrister og tillægsfrister for en række typer af fordringer eller situationer, som efter udvalgets opfattelse ikke kan indpasses under den foreslåede almindelige ordning. I *kapitel VIII* behandles spørgsmålet om afbrydelse af forældelse, og i *kapitel IX* følger endelig udvalgets overvejelser vedrørende forskellige andre spørgsmål, herunder bl.a. forældelsesreglernes anvendelsesområde og retsvirkningerne af forældelse.

Som en indledning til udvalgets overvejelser vedrørende den nærmere udformning af en samlet forældelseslov gives i dette kapitel en oversigt over udvalgets hovedsynspunkter. Indledningsvis redegøres for forældelsesreglernes formål og for den kritik, der har været rejst af de gældende regler.

2. Forældelsesreglernes formål

Retsvirkningen af forældelse er, at en ellers gyldig fordring ophører og ikke længere kan gøres gældende af fordringshaveren. Forældelse indebærer derfor principielt et retstap for kreditor.

De fleste fordringer er imidlertid ikke bestemt til at bestå uden tidsbegrænsning, og i tilfælde af manglende eller mangelfuld opfyldelse af fordringen må kreditor på et tidspunkt tage stilling til, hvordan der skal forholdes i den anledning. Reglerne om forældelse indebærer, at der gælder en grænse for, hvor længe fordringshaveren kan gøre kravet gælden-

de, og dermed en grænse for, hvor længe en skyldner kan blive mødt med et krav, som den pågældende måske har glemt eller fået indtryk af ikke vil blive gjort gældende. Der kan også være tale om et krav, som bestrides, eller som den pågældende slet ikke kender eksistensen af. Forældelsesreglernes formål er bl.a. at beskytte den skyldner, som efter en årrække har indrettet sig på, at et (muligt) krav ikke vil blive gjort gældende.

Der foreligger et hensyn til skyldneren, selv om kravet i virkeligheden ikke består, f.eks. fordi fordringen ikke er gyldigt stiftet, eller fordi den senere er ophørt. I så fald risikerer skyldneren at lide retstab, fordi det med tiden bliver vanskeligere at bevise, at fordringen ikke består, f.eks. at en regning er betalt.

Reglerne skal også tilskynde kreditorerne til at begrænse procesførelse om forhold, som ligger langt tilbage i tiden. Muligheden for at føre bevis bliver også set fra fordringshaverens synsvinkel ofte forringet med tiden, og bevisvanskeligheder kan føre til, at det bliver umuligt eller vanskeligt for fordringshaveren at gennemføre en gyldig og fortsat gældende fordring. På grund af den grænse for fremsættelse af krav, som forældelsesreglerne sætter, tilskyndes kreditorerne til inden forløbet af en vis tid at få afklaret forholdet gennem forlig, sagsanlæg eller på anden måde.

Hertil kommer, at en normal afvikling af fordringer må anses for samfundsmæssigt resourcebesparende, idet retssystemet herved slipper for at skulle behandle meget gamle mellemværender, der som nævnt ofte vil være præget af bevistvivl.

Reglerne skal således i det hele taget tilskynde til, at fordringer afvikles eller bringes på det rene inden for rimelig tid.

Forældelsesreglerne fritager samtidig debitorerne for at opbevare kvitteringer igennem længere tid.

Af hensyn til en klar og forudsigelig retstilstand indtræder forældelse, selv om debitor har været bekendt med fordringen. Det er således ikke en betingelse for forældelse, at debitor er i god tro. Omvendt kan der ikke i det enkelte tilfælde lægges vægt på, om debitor måtte have indrettet sig på, at fordringen ikke vil blive gjort gældende. Noget andet er, at forældelsesreglerne som nævnt generelt tilgodeser et indrettelseshensyn.

Vægten af de hensyn, som forældelsesreglerne skal varetage, varierer noget, alt efter hvilken type af krav der er tale om. For nogle typer af krav er det for at opnå formålet med forældelsesreglerne nødvendigt med en kortere frist, mens det i andre tilfælde er tilstrækkeligt med en længere frist. Det første er navnlig tilfældet ved mange af dagliglivets fordringer, mens det sidste er tilfældet, hvor fordringen har et sikkert grundlag, f.eks. i form af en dom, et gældsbevis eller lignende. Om udvalgets overvejelser med hensyn til fristens længde for forskellige typer af fordringer henvises til kapitlerne VI og VII.

De nævnte hensyn varetager i hovedsagen debtors interesser. For at tilgodese hensynet til kreditor må det sikres, at forældelsesfristerne har en vis rimelig længde, og at fordringshaveren har tilstrækkelige muligheder for inden fristens udløb at iværksætte de foranstaltninger, der er nødvendige for at afbryde forældelsen.

Der må i den forbindelse tages hensyn til kreditors undskyldelige uvidenhed om kravet, skyldneren eller dennes opholdssted, idet der dog af hensyn til skyldneren må gælde en absolut frist.

Om udvalgets overvejelser vedrørende afbrydelse af forældelse og suspension af forældelsesfristen henvises til kapitel VIII, afsnit 6, henholdsvis kapitel VI, afsnit 2.2.5.

3. Kritikken af de gældende regler

3.1. Overordnet er det blevet anført, at det forhold, at Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven kun tager stilling til nogle få hovedprincipper, indebærer, at man er overladt til en uoverskuelig retspraksis, som vel på nogle områder afklarer retsstillingen, men på andre områder efterlader en række tvivlsspørgsmål.

De gældende regelsæt giver derfor ikke i alle henseender skyldnere og fordringshavere den sikkerhed og klarhed, der skal til, for at de kan indrette sig efter reglerne, og de uklarheder og tvivlsspørgsmål, som de gældende regler rummer, er i sig selv processkabende.

3.2. Det er blevet kritiseret, at hovedreglen i de almindelige forældelsesregler er den lange forældelsesfrist i Danske Lov 5-14-4 på 20 år og ikke den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-loven. Den korte frist gælder kun for de typer af krav, der er opregnet i 1908-lovens § 1, stk. 1.

Konsekvensen af denne ordning er, at en række fordringer bliver omfattet af den lange frist, uden at der foreligger en særlig begrundelse herfor. Som eksempel herpå kan nævnes berigelseskrav (bortset fra *condictio indebiti* krav, jf. 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 6), dvs. krav, der opstår, når en person ugrundet bliver beriget på en anden persons bekostning, jf. herved U 1998.38 H. Som andre eksempler kan nævnes krav i henhold til arbejdsskadesikringsloven, jf. U 2000.19 H, det offentliges krav mod en strafafsoner for udgifter til ophold og forplejning under afsoningen, jf. U 1993.749 H, og det offentliges krav på refusion af udlagte underholdsbidrag, jf. U 1962.360 Ø.

Som det også fremgår af de nævnte domme, giver opregningen i 1908-lovens § 1, stk. 1, af, hvilke fordringer der er omfattet af den korte frist, samtidig anledning til mange afgrænsningsvanskeligheder.

3.3. De hensyn, som ligger bag forældelsesreglerne, herunder bevismæssige forhold og ønsket om at beskytte debitorerne mod uventede krav, taler generelt imod, at forældelsesfristen er længere end nødvendigt.

Det er blevet anført, at navnlig den 20-årige forældelsesfrist i Danske Lov 5-14-4 under nutidens forhold kan forekomme unødigt lang. Det gælder ikke alene i relation til de typer af fordringer, som falder uden for 1908-loven, og som derfor alene er omfattet af fristen på 20 år, men også som absolut frist for de typer af fordringer, der er omfattet af 1908-lovens 5 års frist med mulighed for suspension.

At den 20-årige frist forekommer for lang, er i relation til de førstnævnte tilfælde bl.a. blevet påpeget for så vidt angår fordringer i henhold til pengelån, jf. herved Peter Blok i U 2000 B, s. 2 ff. Han anfører, at en frist på 20 år, der endog kan afbrydes alene ved påmindelse, synes at savne en rimelig begrundelse i disse tilfælde, og at det samlede indtryk fra Pengeinstitutankenævnets praksis er, at der foreligger et påtrængende behov for at nedsætte forældelsesfristen for krav i henhold til pengelån væsentligt.

Også i relation til andre typer af fordringer, som falder uden for 1908-loven, kan den 20-årige forældelsesfrist forekomme unødigt lang.

Det gælder f.eks. for fordringer i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom, herunder krav i anledning af skjulte mangler. Den gældende ordning indebærer, at en

sælger af en fast ejendom kan blive mødt med et mangelskrav i op til 20 år fra overdragelsesaftalens indgåelse. En så lang ansvarsperiode synes ikke i rimeligt omfang at tilgode dese hensynet til sælgeren.

Betydningen af forældelsesreglerne ved krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom er afsvækket noget efter indførelsen af den særlige huseftersynsordning, jf. kapitel 1 i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom. Imidlertid falder en række ejendomsoverdragelser uden for lovens område, og i disse tilfælde samt i tilfælde, hvor sælgeren ikke har gjort brug af ordningen, vil de almindelige forældelsesregler fortsat være af væsentlig betydning.

Der er som nævnt også blevet peget på, at den 20-årige frist er for lang som absolut frist for de typer af fordringer, der er omfattet af 1908-loven. Det gælder navnlig ved erstatningskrav i og uden for kontrakt for anden skade end personskade.

Eksempelvis vil en entreprenør kunne blive mødt med et mangelskrav i op til 20 år, hvis manglen først viser sig mere end 15 år efter aftalens indgåelse. For så vidt angår entrepris-aftaler og rådgivningsaftaler inden for bygge- og anlægsområdet er fristen efter Danske Lov 5-14-4 allerede i dag forkortet til 5 år i det omfang, AB 92, ABT 93 eller ABR 89 vedtages. I det omfang disse standardkontrakter ikke vedtages, og uden for området af de nævnte reklamationsfrister – f.eks. ved krav som følge af mangler ved (rene) anlægsarbejder, jf. AB 92 § 36, stk. 3, og ABT 93 § 36, stk. 3 - er der imidlertid fortsat et væsentligt behov for at overveje en ændring af forældelsesreglerne.

For så vidt angår krav på erstatning for *personskade* har der omvendt været rejst spørgsmål om muligheden for suspension af den 20-årige frist i særlige tilfælde, hvor der foreligger afgørende modhensyn, jf. herved U 1989.1108 H. Dommen angik meget alvorlige tilfælde af personskade (bl.a. asbestose og forskellige kræfttilfælde) som følge af arbejdsmiljøforurening. En stor del af kravene fandtes stiftet ("den ménfremkaldende påvirkning sket") mere end 20 år, før kravene blev gjort gældende, men Højesteret fastslog, at forældelsen måtte anses for suspenderet, således at fristen først skulle regnes fra det tidspunkt, hvor skaden kunne konstateres. Dommen rejser et spørgsmål om rækkevidden af den fastslåede suspensionsmulighed.

Ved Højesterets dom i U 1992.575 H er det fastslået, at den 20-årige frist efter Danske Lov 5-14-4 ikke kan suspenderes, når der gælder erstatningskrav i anledning af miljøska-

der. For erstatningskrav omfattet af miljøerstatningsansvarsloven indførtes i 1994 en absolut frist på 30 år, men også uden for denne lovs – ret snævre - område kan der være behov for en længere frist.

I forbindelse med spørgsmålet om forældelsesfristernes længde kan yderligere rejses spørgsmål om, i hvilket omfang det er hensigtsmæssigt at opretholde de forskelle, der er mellem de gældende regelsæt med hensyn til fristernes begyndelsestidspunkt, hvor den korte forældelsesfrist regnes fra forfaldstidspunktet, mens den lange frist regnes allerede fra kravets stiftelse.

3.4. Herudover har der været rejst kritik af den gældende ordning med hensyn til afbrydelse af forældelsen.

Det er således blevet anført, at adgangen efter Danske Lov 5-14-4 til at afbryde forældelsen ved påmindelse i de fleste tilfælde ikke på tilfredsstillende måde tilgodeser hensynerne bag forældelsesreglerne.

Endvidere har betingelsen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., om, at et retsligt skridt for at bevare sin fristaftbrydende virkning skal forfølges ”uden uforholdent ophold”, givet anledning til vanskeligheder i praksis. Det kan således ikke præcist angives, hvad der ligger i denne betingelse, og vurderingen kan være forskellig fra tilfældegruppe til tilfældegruppe.

4. Udvalgets hovedsynspunkter

4.1. Overordnede betragtninger

De forslag fra 1894 og 1957 til en ny samlet forældelseslov, der er beskrevet ovenfor i kapitel III, blev bl.a. mødt med den indvending, at de var for detaljerede og indviklede.

Spørgsmål om forældelse af krav er af væsentlig praktisk betydning og kan opstå i mange sammenhænge. Der er tale om et vanskeligt og komplekst område, som kan give anledning til mange forskelligartede problemstillinger, og selv om de gældende regler er af ældre dato, opstår der fortsat problemer vedrørende anvendelsen af reglerne, som retspraksis ikke tidligere har haft lejlighed til at tage stilling til. En af årsagerne hertil er, at reglerne er ganske kortfattede og reelt kun tager stilling til nogle hovedprincipper.

Det er udvalgets opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt med en noget mere detaljeret regulering, således at reglerne i højere grad end i dag giver klarhed over retsstillingen. Det må dog samtidig tilstræbes, at loven ikke bliver unødigt kompliceret og uoverskuelig.

Vedrørende lovens indhold er det udvalgets opfattelse, at grundtrækkene i den ordning, som i dag gælder for de fordringer, som er omfattet af 1908-loven, bør bevares. Forældelsesfristen bør ligesom efter 1908-loven som udgangspunkt regnes fra fordringens forfaldstidspunkt. Der bør tages udgangspunkt i en frist, som er forholdsvis kort, men som suspenderes i tilfælde, hvor fordringshaveren hverken kendte eller burde have kendt sit krav. Suspensionsreglen nødvendiggør, at den korte forældelsesfrist suppleres med en længere, absolut frist, således som Danske Lov 5-14-4 i dag supplerer 1908-loven. Det foreslås, at denne ordning gøres til det almindelige udgangspunkt, således at ordningen som udgangspunkt også anvendes på de fordringer, som efter gældende ret alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4. Vedrørende afbrydelse af forældelsen foreslås det, at der i alle tilfælde kræves enten retslige skridt eller skyldnerens erkendelse af gælden, og at den gældende adgang efter Danske Lov 5-14-4 til afbrydelse ved påmindelse ophæves.

Udvalget foreslår, at den almindelige ordning bliver en forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension, kombineret med en absolut frist på 10 år, ved personskade og miljøskade dog 30 år, jf. § 2 og 3. 1 medlem foreslår dog, at der ikke skal gælde en absolut frist for erstatningskrav i anledning af personskade, jf. nedenfor i afsnit 4.3.2.

Visse typer af fordringer og visse situationer foreslås omfattet af en længere forældelsesfrist eller en tillægsfrist, jf. §§ 4-13 og kapitel VII. Der foreslås bl.a. en forældelsesfrist på 10 år for krav, for hvilke der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag, og krav i henhold til pengelån, jf. §§ 4 og 5.

Baggrunden for forslaget om en længere forældelsesfrist vedrørende krav i henhold til særligt retsgrundlag og pengelån er, at der i disse tilfælde i reglen ikke er tvivl om fordringens eksistens og størrelse. En frist på 3 år ville desuden kunne virke urimelig i tilfælde, hvor fordringshaveren ikke har haft særlig anledning til at inddrive sit tilgodehavende, f.eks. i forholdet mellem slægtninge eller andre nærtstående, hvor fristen måske ikke afbrydes gennem betaling af renter. Udvalget finder samtidig, at en frist på 10 år i disse tilfælde på tilstrækkelig måde tager højde for, at der er tale om bevissikre fordrin-

ger, og tillige i tilstrækkeligt omfang tilgodeser hensynet til kreditor. Der henvises til kapitel VII, afsnit 2.6 og 3.5.

I det følgende redegøres for udvalgets hovedsynspunkter vedrørende forslaget om at lade den korte frist være lovens udgangspunkt (afsnit 4.2), forslaget om de almindelige forældelsesfristens længde og begyndelsestidspunkt (afsnit 4.3) samt forslaget om, at afbrydelse i alle tilfælde kræver erkendelse eller foretagelse af retslige skridt (afsnit 4.4).

4.2. Den korte forældelsesfrist som lovens hovedregel

Udvalget finder, at forældelsesfristen på 3 år (med mulighed for suspension) bør finde anvendelse i alle tilfælde, hvor der ikke kan peges på et særligt behov for en længere frist, og at 3 års fristen derfor bør være lovens hovedregel.

Konsekvensen af den gældende ordning, hvorefter den 20-årige frist efter Danske Lov er hovedreglen, er, at en række fordringer bliver omfattet af den lange frist, uden at der foreligger en særlig begrundelse herfor. Der kan bl.a. henvises til kapitel VI, afsnit 3.3.3, hvor der er omtalt en række typer af fordringer, der i dag alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4, men som efter udvalgets opfattelse bør være omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 3 år. Ved at lade den korte frist være lovens hovedregel undgås denne efter udvalgets opfattelse uheldige konsekvens af den gældende ordning.

Samtidig er det udvalgets opfattelse, at der uden for de områder, hvor udvalget foreslår længere frister - f.eks. krav i henhold til særligt retsgrundlag og krav i henhold til penge-lån, jf. nærmere kapitel VII – næppe vil være tilfælde, hvor det i forhold til fordringsha-veren vil være betænkeligt med en frist på 3 år, som suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet.

Når den korte frist gøres til lovens hovedregel, kommer denne til at svare til den praktiske hovedregel (hvilket ikke er tilfældet i gældende ret), og lovens regler bliver enklere og mere overskuelige, idet en lang opregning af de typer af fordringer, der skal være omfattet af den korte frist, i så fald kan undværes.

Herudover vil man ved en ordning, hvor den korte frist er lovens hovedregel, undgå mange af de afgrænsningsvanskeligheder, som den gældende opregning i 1908-lovens §

1, stk. 1, giver anledning til. Antallet af undtagelser fra hovedreglen – og dermed afgrænsningsproblemerne – vil være færre, når der tages udgangspunkt i den korte frist.

Også i Norge, Finland og Tyskland er den korte frist på 3 år lovens hovedregel. Det samme er tilfældet efter det engelske forslag til nye forældelsesregler, og en sådan ordning anbefales tillige i Principles of European Contract Law, jf. kapitel VI, afsnit 4.4.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 4.

4.3. De almindelige forældelsesfrister

4.3.1. Den korte forældelsesfrist

Udvalget foreslår som nævnt, at den almindelige forældelsesfrist fastsættes til 3 år fra *forfaldstidspunktet*, jf. § 3, stk. 1. Da det samtidig foreslås, at den korte frist gøres til lovens hovedregel, jf. ovenfor i afsnit 4.2, vil fristen gælde for fordringer omfattet af loven i alle andre tilfælde end nævnt i lovudkastets §§ 4-13. Ved ukendskab til fordringen eller skyldneren vil fristen blive *suspenderet* indtil det tidspunkt, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab hertil, jf. § 3, stk. 2.

Ved vurderingen af, hvilken længde den korte forældelsesfrist bør have, har udvalget lagt vægt på, at der er tale om en frist, som suspenderes i tilfælde af, at fordringshaveren hverken kendte eller burde have kendt sit krav.

For at forkorte 1908-lovens frist på 5 år til 3 år taler efter udvalgets opfattelse, at en frist på 3 år må anses for tilstrækkelig til, at fordringshaveren kan tage stilling til eventuelle indsigelser mod kravet og om fornødent foretage retslige skridt. Samtidig taler de hensyn, som ligger bag forældelsesreglerne, herunder bevismæssige forhold og ønsket om at beskytte debitorerne mod uventede krav, generelt for, at forældelsesfristen ikke gøres længere end nødvendigt. En forkortelse af fristen vil desuden medføre en tilsvarende forkortelse af den periode, i hvilken der er behov for at opbevare kvitteringer og andre bevismidler.

I lovgivningen findes en lang række specielle forældelsesregler med en kortere frist end 1908-lovens 5 års frist, jf. kapitel VI, afsnit 2.1.4, og dette tyder på, at man inden for disse områder har fundet behov for en kortere frist. En forkortelse af den almindelige foræl-

delsesfrist vil formentlig kunne skabe grundlag for, at en del særregler vil kunne ophæves.

En forældelsesfrist på 3 år må endvidere siges at være i overensstemmelse med udviklingen i fremmed og international ret. I Norge har en almindelig forældelsesfrist på 3 år længe været gældende, og den samme frist er nu gennemført i Finland og Tyskland og foreslået i England, ligesom denne frist indgår i EU-regler og er anbefalet i Principles of European Contract Law.

Til støtte for at opretholde den 5-årige forældelsesfrist kan anføres, at denne frist nu har været gældende i snart 100 år og er indarbejdet i befolkningens bevidsthed. Dette kan dog efter udvalgets opfattelse ikke tillægges afgørende betydning over for de forhold, som taler for en forkortelse af fristen til 3 år.

Det kan ikke afvises, at en forkortelse af forældelsesfristen fra 5 år til 3 år vil medføre, at den faktiske henstand, der indrømmes debitorerne, i nogle tilfælde vil blive kortere. Heroverfor må imidlertid anføres, at det netop er forældelsesreglernes formål at bidrage til, at gældsforhold afklares og afvikles inden for rimelig tid, og at afbrydelse af forældelsen kan ske ved, at skyldneren erkender gælden, eksempelvis ved at underskrive et frivilligt forlig.

For pengelån og fordringer, som støttes på et særligt retsgrundlag som gældsbrief, dom eller lignende, skal efter udvalgets forslag ligesom efter gældende ret gælde den ordning, at hovedstolen er omfattet af en særlig lang forældelsesfrist – efter forslaget en frist på 10 år – medens senere påløbne renter skal være omfattet af den almindelige korte forældelsesfrist. En forkortelse af den sidstnævnte frist fra 5 år til 3 år vil derfor indebære, at bevarelse af senere påløbne renter vil kræve afbrydelse med kortere intervaller, end tilfældet er i dag. Da afbrydelse ved udlæg er forbundet med omkostninger, som kreditor muligvis ikke kan få dækket hos debitor, vil en forkortelse af 1908-lovens frist i denne sammenhæng i et vist omfang kunne belaste kreditorerne. Det må dog herved erindres, at forældelse af senere påløbne renter vil kunne afbrydes ved oprettelse af et (nyt) frivilligt forlig, der omfatter de påløbne renter, og at denne fremgangsmåde i almindelighed også vil være i debtors interesse. For de tilfælde, hvor kreditor ikke kan formå debitor til at indgå et frivilligt forlig, foreslår udvalget nogle ændringer, som på andre punkter vil forbedre kreditorernes retsstilling. Udvalget foreslår således en regel, hvorefter der i tilfælde, hvor debitor har afgivet insolvenserklæring, kan ske afbrydelse af forældelsen, uden

at kreditor behøver at give møde i fogedretten, jf. udkastet til en ny bestemmelse i retsplejelovens § 490, stk. 3, og kapitel VIII, afsnit 6.2.3.3. Endvidere foreslås en regel, hvorefter der ved udlæg for en fordring, som er omfattet af et særligt retsgrundlag, skal løbe en ny forældelsesfrist på 10 år også for de under fogedforretningen opgjorte renter, jf. lovudkastets § 18, stk. 7, og kapitel VIII, afsnit 6.2.4.

Forslaget indebærer i forhold til gældende ret en forkortelse af forældelsesfristen fra 5 år til 3 år for de typer af krav, der hidtil har været omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, herunder almindelige regningskrav. I forhold til visse krav, som hidtil alene har været omfattet af Danske Lov 5-14-4, og som ikke foreslås omfattet af en af særreglerne i lovudkastets §§ 4-13, indebærer forslaget en mere betydelig forkortelse af forældelsesfristen.

Det drejer sig bl.a. om *krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom*.

Uden for området af den særlige huseftersynsordning i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom indebærer den gældende ordning, at sælgeren kan mødes med et mangelskrav i op til 20 år fra overdragelsesaftalens indgåelse. Det er udvalgets opfattelse, at en så lang ansvarsperiode ikke i rimeligt omfang tilgodeser hensynet til sælgeren, jf. herved også betænkning nr. 1276/1994 s. 178 ff om baggrunden for indførelsen af ordningen med tilstandsrapporter mv. (citeret i kapitel VI, afsnit 3.3.1.1).

Udvalget finder, at der ikke kan peges på forhold, der taler imod at lade krav, som støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom, herunder købers krav på erstatning eller forholdsmæssigt afslag i anledning af mangler, være omfattet af de almindelige regler, dvs. en forældelsesfrist på 3 år med mulighed for suspension og en absolut frist på 10 år, begge frister regnet fra forfaldstidspunktet, hvilket i disse tilfælde i almindelighed vil sige overtagelsesdagen.

Også i relation til en række andre krav, som hidtil alene har været omfattet af Danske Lov 5-14-4, og som ikke foreslås omfattet af en af særreglerne i lovudkastets §§ 4-13, vil forslaget indebære en betydelig forkortelse af forældelsesfristen. Det gælder f.eks. erstatningskrav for arealafståelsen i anledning af ekspropriation, krav i henhold til arbejdsskadesikringsloven, det offentliges krav mod en strafafsoner for udgifter til ophold og forplejning under afsoningen, det offentliges krav på refusion af udlagte underholdsbidrag, krav på negativ moms, berigelseskrav (bortset fra visse tilbagesøgningskrav, der hidtil

har været omfattet af 1908-loven), krav på erstatning for uberettiget salg af pantsatte aktiver og krav på tilbagelevering i henhold til en aftale om depositum irregulare.

Det er udvalgets opfattelse, at disse typer af fordringer kan indpasses under de almindelige frister på 3 år og 10 år regnet fra forfaldstid. I denne forbindelse må det erindres, at den 3-årige forældelsesfrist – i modsætning til fristen efter Danske Lov 5-14-4 – vil kunne suspenderes ved utilregnelig uvidenhed.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 3.3.1-3.3.3.

4.3.2. Den absolutte forældelsesfrist

For at tilgodese hensynet til skyldneren er det nødvendigt på samme måde som efter gældende ret at supplere den korte frist, der kan suspenderes, med en absolut frist. Længden af den absolutte frist - og i sammenhæng hermed dennes begyndelsestidspunkt - må fastsættes ud fra en afvejning af hensynene til begge parter. I modsætning til, hvad der følger af gældende ret, er der efter udvalgets opfattelse behov for at differentiere mellem forskellige typer af krav.

For andre fordringer end erstatningskrav uden for kontrakt og miljøskadekrav foreslår udvalget, at begyndelsestidspunktet for den lange frist ændres fra stiftelsestidspunktet til *forfaldstidspunktet*, således at der gælder samme begyndelsestidspunkt for den korte forældelsesfrist og den absolutte frist i tilknytning hertil. Ved erstatningskrav i kontraktforhold indebærer dette en ændring fra aftaletidspunktet til misligholdelsestidspunktet.

Den absolutte frist foreslås fastsat til *10 år* regnet fra forfaldstidspunktet. For på denne måde at forkorte fristen fra 20 år til 10 år taler efter udvalgets opfattelse hensynet til skyldneren, der efter den gældende ordning kan blive mødt med et krav efter meget lang tids forløb.

Herudover kan henvises til, at mange fremmede lovgivninger opererer med en absolut forældelsesfrist på som udgangspunkt 10 år, og det samme følger af EU's produktansvarsregler. I Principles of European Contract Law anbefales også en absolut frist af denne længde.

Forslaget er i forhold til gældende ret ensbetydende med en ændring af den lange frist, jf. Danske Lov 5-14-4, fra 20 år regnet fra stiftelsestidspunktet til 10 år regnet fra forfaldstidspunktet.

Ved entreprise- og rådgivningsaftaler inden for byggebranchen vil der efter forslaget - i det omfang, reklamationsreglerne i AB 92, ABT 93 eller ABR 89 ikke finder anvendelse – gælde en absolut frist på 10 år regnet fra afleveringstidspunktet.

Ved krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom vil der tilsvarende gælde en absolut frist på 10 år fra forfaldstidspunktet, hvilket ved krav i anledning af mangler vil sige overtagelsestidspunktet. En absolut frist på 10 år må efter udvalgets opfattelse anses for passende ved en afvejning af hensynene til både køber og sælger af ejendommen. Det vil også være naturligt at operere med de samme forældelsesregler for krav vedrørende overdragelse af fast ejendom som for krav i henhold til entreprisaftaler (i det omfang, sådanne krav ikke er omfattet af reklamationsreglerne i AB 92 § 36, stk. 1).

Er der tale om krav i anledning af fejlagtig rådgivning, vil der gælde en absolut frist på 10 år regnet fra misligholdelsestidspunktet, hvilket vil sige det tidspunkt, da fejlen begås/det fejlagtige råd gives. Der kan muligvis, f.eks. i forbindelse med rådgivning om arveretlige spørgsmål, tænkes situationer, hvor en absolut frist på 10 år kan forekomme mindre rimelig, men der kan efter udvalgets opfattelse ikke anføres væsentlige argumenter for at behandle krav, der udspringer af fejlagtig rådgivning, anderledes end f.eks. krav i anledning af skjulte mangler ved fast ejendom.

Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 3, og kapitel VI, afsnit 2.3.5.

For krav på erstatning eller godtgørelse for personskade og krav på erstatning for skade forvoldt ved miljøforurening foreslår udvalget en absolut frist på 30 år. 1 medlem af udvalget foreslår dog, at der ikke skal gælde en absolut frist for erstatningskrav i anledning af personskade, jf. nedenfor. Begyndelsestidspunktet for fristen på 30 år foreslås fastsat til *tidspunktet for den skadevoldende handlings ophør*. Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 1.

Ved forslaget vedrørende fristens begyndelsestidspunkt præciseres, at det afgørende er handlingstidspunktet, ikke virkningstidspunktet. Baggrunden for forslaget er, at der af hensyn til skadevolderen må fastsættes en absolut grænse for, hvornår kravet kan frem-

sættes, og dette hensyn kan efter udvalgets opfattelse ikke på tilstrækkelig vis tilgodeses, hvis fristen først løber fra skadens indtræden. Det forekommer således, at skaden først indtræder mange år efter den skadevoldende handling.

Også i forskellige særregler er begyndelsestidspunktet fastsat til handlingstidspunktet (se f.eks. patientforsikringslovens § 19, stk. 2, og sølovens § 502, stk. 1), eller hvad der kan sammenlignes hermed (se f.eks. lov om erstatning for lægemiddelskader § 22, stk. 2 ("den dag, lægemidlet er udleveret til skadelidte"), og produktansvarslovens § 14, stk. 2 ("den dag, da det skadevoldende produkt blev bragt i omsætning")). Handlingstidspunktet er også valgt som begyndelsestidspunkt i mange fremmede lovgivninger og anbefales tillige i Principles of European Contract Law, jf. kapitel VI, afsnit 2.4.5.

Hvis skaden er forårsaget af en handling eller påvirkning, der strækker sig over en længere periode, f.eks. i forbindelse med forurening af jord ved spild eller lækage, er begyndelsestidspunktet den skadevoldende handling eller påvirknings ophør. Begrebet "skadevoldende handling" omfatter også tilfælde, hvor den skadevoldende adfærd mest naturligt beskrives som en undladelse, f.eks. undladelse af at træffe effektive foranstaltninger mod kemikalieudslip.

Udvalget har overvejet forskellige muligheder vedrørende fristens længde ved *krav på erstatning for personskade*, idet det er udvalgets opfattelse, at hensynet til skadelidte i disse tilfælde må veje meget tungt.

Én løsning kunne være at bibeholde den 20-årige forældelsesfrist fra handlingstidspunktet for alle typer af personskade. En anden løsning kunne være en ordning, hvor den absolute frist slet ikke gælder for personskader, eller en ordning, hvor der som hovedregel gælder en 20-årig frist fra handlingstidspunktet, men hvor der for visse særligt kvalificerede tilfælde af personskade ikke gælder nogen absolut frist eller en længere absolut frist.

Der er enighed i udvalget om, at en generel frist på 20 år fra handlingstidspunktet ikke i alle tilfælde på tilstrækkelig vis tilgodeser hensynet til skadelidte.

10 af udvalgets medlemmer er af den opfattelse, at det vil være for vidtgående i forhold til skadevolderne helt at udelade en absolut forældelsesfrist.

Efter en samlet vurdering har disse medlemmer fundet, at den bedste løsning vil være for krav i anledning af personskade at fastsætte en absolut frist på 30 år uden mulighed for suspension, således som det er gennemført i Tyskland og anbefalet i Principles of European Contract Law artikel 14:307, jf. kapitel VI, afsnit 2.4.5.

Det er disse medlemmers opfattelse, at der med en sådan regel, hvorefter fristen ikke i noget tilfælde vil kunne suspenderes, skabes klarhed og forudsigelighed om retstilstanden, samtidig med, at en frist af denne længde i langt de fleste tilfælde vil tilgodese hensynet til skadelidte på tilstrækkelig måde.

Bestemmelsen vil efter forslaget også gælde ved personskade i kontraktforhold, f.eks. hvis en lejer af en fast ejendom kommer til skade som følge af udlejers manglende vedligeholdelse af det udlejede.

1 af udvalgets medlemmer finder, at hensynet til skadelidte tilsiger, at der ikke bør gælde en absolut frist for erstatningskrav i anledning af personskade.

Også for *miljøskadekrav*, der falder uden for miljøerstatningsansvarslovens § 6, foreslås som nævnt en frist på 30 år. Baggrunden herfor er, at sådanne skader ofte først sker mange år efter forureningen, og at det vil være praktisk, at der gælder samme frist for miljøskadekrav, uanset om de er omfattet af miljøerstatningsansvarsloven eller ikke.

Bestemmelsen vil også gælde i tilfælde, der har karakter af erstatning i kontrakt, eksempelvis tilfælde, hvor forureningen er forvoldt af en lejer af en fast ejendom.

Den ovenfor nævnte dissens fra 1 af udvalgets medlemmer omfatter også personskadekrav i anledning af miljøskade.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 2.4.6 og 2.5.5.

For andre erstatningskrav uden for kontrakt end personskadekrav og miljøskadekrav foreslås en absolut frist på 10 år regnet fra *den skadevoldende handlings ophør*. I forhold til gældende ret er der tale om en forkortelse af den absolutte frist fra 20 år til 10 år. Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 2.

Begyndelsestidspunktet svarer til det, der foreslås vedrørende erstatningskrav for personskadekrav og miljøskadekrav, og baggrunden for forslaget er den samme.

Med hensyn til længden af den absolutte frist finder udvalget, at hensynet til skadevolderen taler for, at man ved tingsskadekrav (bortset fra miljøskadekrav) forkorter den gældende absolutte frist på 20 år til 10 år.

En frist af denne længde – der svarer til produktansvarslovens § 14, stk. 2, 1. og 2. pkt., som også omfatter tingsskade - vil efter udvalgets opfattelse på tilstrækkelig måde tilgode dese hensynet til skadelidte. Det vil endvidere være praktisk, at der gælder samme frist for produktskadekrav, uanset om sådanne krav er omfattet af det direktivbaserede produktansvar eller ikke. Det vil også være hensigtsmæssigt med samme frist for tingsskadekrav i og uden for kontrakt.

Herudover kan henvises til, at flere fremmede lovgivninger opererer med en absolut frist på 10 år for tingsskadekrav. I Principles of European Contract Law anbefales for disse krav også en absolut frist af denne længde, jf. kapitel VI, afsnit 2.4.5.

En forkortelse af den absolutte frist til 10 år for tingsskadekrav vil formentlig først og fremmest have betydning for produktansvarskrav i det omfang, sådanne krav ikke støttes på det direktivbaserede produktansvar, jf. produktansvarslovens § 14, stk. 2, 3. pkt.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 2.4.6.

4.4. Afbrydelse

Udvalget finder, at adgangen efter Danske Lov 5-14-4 til at afbryde forældelsesfristen ved påmindelse bør ophæves, således at der i alle tilfælde – på samme måde som efter 1908-loven - stilles krav om, at skyldneren erkender forpligtelsen, eller at fordringshaveren foretager retslige skridt.

Det er udvalgets opfattelse, at hensynene bag forældelsesreglerne – at bidrage til, at fordringer afvikles eller bringes på det rene inden rimelig tid, og at undgå procesførelse om meget gamle fordringer – i hvert fald for de fleste typer af fordringer ikke på tilfredsstillende måde tilgodeses ved en ordning, hvor fordringshaveren har mulighed for til enhver tid at forny forældelsesfristen ved blot at tilkendegive skyldneren, at han mener at have et krav på ham. Påmindelse er således ikke egnet til at sikre en afklaring af omtvistede fordringers eksistens. Endvidere kan skyldneren efter omstændighederne uanset påmindelse med tiden få en forventning om, at kravet ikke vil blive fastholdt.

Repræsentanterne for erhvervslivet, herunder navnlig repræsentanterne for Finansrådet og Realkreditrådet, har anført, at de nævnte hensyn ikke har samme vægt i tilfælde, hvor kravet hviler på et særligt retsgrundlag, f.eks. et gældsbevis eller en dom, idet skyldneren i disse tilfælde ikke kan være i tvivl om fordringens eksistens.

Der har imidlertid i udvalget været enighed om, at de nævnte hensyn og forenklingshensyn taler imod at opretholde forskellige regler om afbrydelse for forskellige typer af fordringer.

I den forbindelse kan nævnes, at det efter gældende ret er et praktisk problem, at der ved pengelån gælder forskellige afbrydelsesskridt for fristerne vedrørende henholdsvis hovedstol (omfattet af Danske Lov 5-14-4) og renter (omfattet af 1908-loven), idet det kan være vanskeligt efter mange år at finde ud af, hvad hovedstolen oprindeligt beløb sig til.

Som det fremgår af kapitel VIII, afsnit 3 og 4, blev det både i 1894- og 1957-udkastet foreslået at ophæve adgangen efter Danske Lov til afbrydelse ved påmindelse. Herudover kendes afbrydelse af forældelsesfristen ved påmindelse – ud over i Danmark – vistnok kun i Sverige og Finland og ikke i andre lande, vi normalt sammenligner os med, jf. kapitel VIII, afsnit 5.

Den gældende regel om afbrydelse af forældelse i 1908-lovens § 2, 2. pkt., er ganske kortfattet, og gældende ret er derfor i vidt omfang udviklet i retspraksis. Udvalget finder, at det i en ny forældelseslov nærmere bør fastsættes, hvad der i de enkelte tilfælde skal til for at afbryde forældelsen, og der er derfor efter udvalgets opfattelse behov for en relativ detaljeret regulering på dette område.

Udvalget foreslår, at der i loven opstilles en sondring mellem egentlig afbrydelse, jf. lovudkastets §§ 14-18, og foreløbig afbrydelse, jf. lovudkastets §§ 19-21.

Ved den egentlige afbrydelse løber en helt ny forældelsesfrist fra det i loven fastsatte tidspunkt. Den foreløbige afbrydelse er karakteriseret ved, at der, når ”den foreløbige foranstaltning” finder sted inden forældelsesfristens udløb, indrømmes en vis kortere frist (efter udvalgets forslag 1 år) efter foranstaltningens ophør, således at egentlig afbrydelse – typisk ved sagsanlæg – kan ske inden for denne tillægsfrist.

Dette svarer i vidt omfang til, hvad der følger af den gældende ordning om forfølgning af et retsligt skridt uden uforholdent ophold, men med den forskel, at det nu i loven nærmere fastlægges, hvad der skal anses for et (foreløbigt) retsligt skridt, og at ”uden uforholdent ophold” erstattes af en bestemt frist (1 år).

Der henvises til kapitel VIII.

Kapitel VI

De almindelige forældelsesfrister

1. Indledning

I dette kapitel behandles spørgsmålet om, hvad der i en ny forældelseslov bør være den almindelige ordning med hensyn til forældelsesfristens begyndelsestidspunkt og længde, om den almindelige (korte) frist bør suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet, og hvilken absolut (lang) forældelsesfrist der i så fald bør gælde.

I det følgende gennemgås disse spørgsmål først i relation til de fordringer, der i dag er omfattet af 1908-loven (afsnit 2).

Herefter overvejes det i afsnit 3 og 4, i hvilket omfang de fordringer, som i dag alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4, kan indpasses under den ordning, som udvalget foreslår som den almindelige ordning vedrørende de fordringer, som i dag er omfattet af 1908-loven, og om denne ordning bør være lovens hovedregel.

I afsnit 5 ses der nærmere på den almindelige regel om fristernes begyndelsestidspunkt (forfaldstidspunktet), herunder om der på visse punkter er behov for præciseringer.

2. Fordringer, som i dag er omfattet af 1908-loven

2.1. Den korte forældelsesfrist

2.1.1. Gældende ret

Efter de gældende regler er forældelsesfristen for en lang række dagligdags fordringer 5 år, jf. nærmere 1908-lovens § 1, stk. 1. Det gælder bl.a. krav i henhold til aftaler om løsø-

rekøb, krav i henhold til arbejdsaftaler, krav på forfalden rente og andre lignende ydelser, der forfalder med bestemte mellemrum uden at være afdrag på en hovedstol, krav i henhold til kaution, der er stillet for et krav omfattet af 1908-loven, krav på skatter og afgifter af offentligretlig natur, erstatningskrav uden for kontrakt bortset fra erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, samt tilbagesøgningskrav (*condictio indebiti*).

Fristen regnes fra det tidspunkt, da fordringen af fordringshaveren kan kræves betalt, jf. § 2, 1. pkt. Det følger dog af § 3, at fristen, hvis fordringshaveren har været i utilregnelig uvidenhed om sit krav, først regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med kravet. Fristen afbrydes ved retslige skridt eller skyldnerens erkendelse af gælden, jf. § 2, 2. pkt.

2.1.2. Forarbejderne til 1908-loven

I forslag til lov om forældelse af fordringsrettigheder af november 1894, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2257, blev der i § 3 stillet forslag om en 3-årig forældelsesfrist for en række praktisk vigtige typer af fordringer (stort set de fordringer, der i dag er omfattet af 1908-loven, dog ikke erstatningskrav uden for kontrakt).

Efter lovforslagets § 4 skulle udgangspunktet være en forældelsesfrist på 10 år, mens der for visse typer af fordringer, herunder krav i henhold til indskud i pengeinstitutter, skulle gælde en forældelsesfrist på 20 år, jf. forslaget § 2. De tre frister skulle alle regnes fra forfaldstid og skulle alene kunne afbrydes ved retslige skridt eller ved erkendelse. Forslaget indeholdt forskellige regler om tillægsfrister i særlige tilfælde, herunder svig fra skyldnerens side, men ikke en almindelig regel om suspension svarende til 1908-lovens § 3.

I bemærkningerne til lovforslaget, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2274 ff, redegøres der generelt for forslaget om at indføre en kort forældelsesfrist. Som begrundelse for at fastsætte denne frist til 3 år er i bemærkningerne (sp. 2279 f) henvist til, at en frist af denne længde har mange forbilleder i udenlandsk ret. Herudover anføres det, at ”En synderlig længere frist vilde formentlig ikke svare til øjemedet. På den anden side vil en frist af denne længde formentlig også i det hele være tilstrækkelig lang for alle de arter af fordringer, til hvilke den kortere frist er foreslået udstrakt.”

Lovforslaget blev med enkelte ændringer vedtaget i Landstinget, men blev ikke færdigbehandlet i Folketinget. Forslaget blev herefter genfremsat i oktober 1896 og på ny i oktober 1897, hvor det under førstebehandlingen blev henvist til et folketingsudvalg.

I folketingsudvalgets betænkning over forslaget afgivet i februar 1898, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, foresloges det bl.a., at den 20-årige frist bevaredes som det almindelige udgangspunkt, men at der samtidig indførtes en kortere forældelsesfrist for ”regningskrav”. Udvalget fandt, at fristen passende kunne sættes til 5 år (sp. 770). Det af udvalget fremsatte forslag blev ved tredjebehandlingen vedtaget uændret af Folketinget i februar 1898.

Lovforslaget blev under førstebehandlingen i Landstinget henvist til et landstingsudvalg, der ikke fandt grundlag for at foreslå en længere frist end 3 år, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 2417 f. Landstinget kunne heller ikke i øvrigt acceptere det af Folketinget vedtagne forslag, og sagen lå herefter stille indtil 1907, hvor forslaget uændret blev genfremsat på privat initiativ.

I folketingsudvalgets betænkning vedrørende dette forslag, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 2517 ff, blev der foretaget væsentlige ændringer, herunder bl.a. indføjelser af suspensionsreglen i den senere lovs § 3, men fristens længde blev fortsat fastsat til 5 år. Det ændrede forslag blev vedtaget af Folketinget i april 1908.

Under Landstingets behandling af forslaget blev der foreslået en del ændringer, men ikke en ændring af fristens længde, jf. navnlig Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3683 ff.

2.1.3. Betænkning 174/1957

I betænkning nr. 174/1957 blev det foreslået at forkorte 1908-lovens 5-årige forældelsesfrist til 3 år, jf. lovudkastets § 3.

Ifølge udkastets § 2 skulle udgangspunktet være en forældelsesfrist på 10 år. Fristerne på 3 og 10 år skulle som udgangspunkt regnes fra forfaldsdagen og skulle ved fordringer, for hvilke der ikke er fastsat en bestemt forfaldstid, herunder erstatningskrav uden for kontrakt, suppleres af en frist på 20 år regnet fra stiftelsen, jf. § 16. De tre frister skulle alle kunne afbrydes ved retslige skridt eller anerkendelse. Udkastet indeholdt i §§ 11-15 regler om tillægsfrister i særlige tilfælde i relation til fristerne på 3 og 10 år og til dels i relation til fristen på 20 år. Udkastet indeholdt ikke en almindelig suspensionsregel svarende til 1908-lovens § 3, men ved erstatningskrav uden for kontrakt skulle fristen på 3 år først regnes fra det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have fået kundskab om skaden og den ansvarlige, jf. § 6.

Vedrørende forslaget om at forkorte den 5-årige frist til 3 år henvises i betænkningen side 10 til, at en tilsvarende frist findes i norsk ret. Der henvises endvidere til, at

”forholdene siden den danske forældelseslov af 1908, der indførte en forældelse på 5 år, i det hele har udviklet sig i retning af større hurtighed. Det må herefter anses for ubetænkeligt at nedsætte fristen fra 5 år til 3 år. ... Hertil kommer, at det foreliggende udkast i lighed med forslaget af 1894 indeholder en række bestemmelser om forlængelse af fristen i kombinationer, hvor det kan befrygtes, at der ellers ikke levnes fordringshaveren tilstrækkelig tid til at gøre hans ret gældende.”

2.1.4. Eksempler på særregler med kortere forældelsesfrist end 5 år

Efter § 29, stk. 1, i *forsikringsaftaleloven* (lovbekendtgørelse nr. 726 af 24. oktober 1986 med senere ændringer) forældes krav, der er grundede i forsikringsaftalen, 2 år efter udgangen af det kalenderår, i hvilket fordringshaveren fik kundskab om kravet og om, at det er forfaldent, og i alt fald 5 år efter kravets forfaldstid. Efter § 29, stk. 1, sidste pkt., finder 1908-lovens §§ 1-3 anvendelse i øvrigt.

Reglen i § 29, stk. 1, gælder ikke for skadelidtes krav mod forsikringssselskabet ved ansvarsforsikringer, hvor selskabet hæfter umiddelbart over for skadelidte, jf. § 29, stk. 2. Sådanne krav forældes i stedet efter de regler, der gælder for skadelidtes krav mod skadevolderen, dvs. som udgangspunkt 1908-loven og Danske Lov 5-14-4.

Efter § 14 i *produktansvarsloven* (lov nr. 371 af 7. juni 1989 med senere ændringer) forældes erstatningskrav for produktskade 3 år efter den dag, da skadelidte har fået eller burde have fået kendskab til skaden, defekten og vedkommende producents identitet, jf. stk. 1. Fristen afbrydes og suspenderes efter reglerne i 1908-lovens § 2, 2. pkt., og § 3. Hvis forældelse ikke er indtrådt efter stk. 1, bortfalder kravet 10 år efter den dag, da det skadevoldende produkt blev bragt i omsætning, jf. § 14, stk. 2. Også denne frist afbrydes efter reglen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., men fristen er absolut og kan således ikke suspenderes.

Produktansvarsloven af 1989 er en gennemførelse af produktansvarsdirektivet (Rådets direktiv 85/374/EØF af 25. juli 1985 med senere ændringer). Ved lovens § 13 er dansk rets regler om produktansvar i øvrigt samtidig opretholdt.

Bestemmelserne i § 14, stk. 1 og 2, er en gennemførelse af direktivets art. 10 og 11. Det fremgår af bestemmelserne, at § 14, stk. 1, gælder for krav om erstatning for produktskade både efter produktansvarsloven og efter dansk rets almindelige regler om erstatning i eller uden for kontrakt, mens 10 års fristen i § 14, stk. 2, kun gælder for krav om erstatning for produktskade efter produktansvarsloven.

Skattestyrelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 868 af 12. august 2004 med senere ændringer) indeholder i §§ 34 og 35 særlige regler om ansættelsesfrister. På ligningsområdet gælder der således ved siden af de almindelige regler om forældelse af krav på skatter særlige, kortere frister, inden for hvilke skattemyndighederne kan foretage eller ændre en skatteansættelse, eller den skattepligtige begære sin skatteansættelse ændret.

Efter lovens § 34, stk. 1, skal skattemyndighederne fremsende varsel om foretagelse eller forhøjelse af en skatteansættelse senest den 1. maj i det 4. år efter indkomstårets udløb. Samme frist gælder for en skattepligtig, der ønsker at få ændret sin ansættelse, jf. § 34, stk. 2.

I § 35 er opregnet en række tilfælde, hvor der kan ses bort fra fristerne i § 34. I en række af disse tilfælde gælder 1908-loven ikke. Der er tale om tilfælde, hvor skattemyndighederne/den skattepligtige ikke kan bebrejdes, at skatteansættelsen først kan foretages eller ændres efter udløbet af de almindelige ansættelsesfrister.

Efter § 41 i *CMR-loven* (lovbekendtgørelse nr. 602 af 9. september 1986 om fragtaftaler ved international vejtransport) skal søgsmål vedrørende de af CMR-loven omfattede transporter anlægges inden 1 år, eller, hvis der er udvist forsæt eller grov uagtsomhed, inden 3 år, jf. stk. 1. Efter § 41, stk. 2, regnes fristen ved forsinkelse, beskadigelse eller delvis bortkomst fra den dag, da godset blev afleveret. Ved fuldstændig bortkomst regnes fristen fra den 30. dag efter udløbet af den aftalte afleveringsfrist, eller – hvis sådan frist ikke er aftalt – fra den 60. dag efter, at fragtføreren overtog godset. I andre tilfælde regnes fristen fra udløbet af en frist på 3 måneder efter fragtaftalens indgåelse.

Forældelsesreglerne i § 41 finder tilsvarende anvendelse på regreskrav mellem fragtførere, jf. lovens § 47, stk. 3. Fristen løber dog i sådanne tilfælde enten fra dagen for en endelig retlig afgørelse, hvorved den erstatning, der skal betales, er fastsat, eller, hvor en sådan afgørelse ikke foreligger, fra den dag, da erstatningen blev betalt.

De ovenfor omtalte særregler er alene nævnt som eksempler. Som yderligere eksempler på særregler med en kortere forældelsesfrist end 5 år kan nævnes *lov om erstatning for lægemiddelskader* § 22, *sølovens* § 501, *lov om erstatning for atomskader* § 25, *luftfartslovens* § 118 og *lejelovens* § 7.

2.1.5. Fremmed ret

Norge

Efter den norske forældelseslov – lov nr. 18 af 18. maj 1979 – er hovedreglen en 3-årig forældelsesfrist, der regnes fra det tidspunkt, hvor fordringen kan kræves betalt. Ved utilregnelig uvidenhed om kravet kan denne frist forlænges med op til 10 år. Visse fordringer er underkastet længere forældelsesfrister, herunder bl.a. pengelån (bortset fra renter), der er omfattet af en 10-årig forældelsesfrist, og krav i henhold til indskud i pengeinstitutter, der er omfattet af en 20-årig frist.

Sverige

Den svenske forældelseslov af 1981 indeholder en hovedregel om en 10-årig forældelsesfrist, der regnes fra stiftelsestidspunktet, jf. § 2, stk. 1.

Forældelsesfristen er dog 3 år for en erhvervsdrivendes fordring mod en forbruger, når kravet angår en vare, tjenesteydelse eller ”annan nyttighet”, jf. § 2, stk. 2. Hvis fordringen støttes på et omsætningsgælds-brev, gælder den 3-årige forældelsesfrist ikke. Forældelsesfristen på 3 år gælder derimod også for krav mod forbrugere om tilbagebetaling af lån, og dette gælder, selv om der for lånet er udstedt "enkelt skuldebrev" (simpelt gælds-brev), jf. Stefan Lindskog, Preskription (2002) s.415 med note 146.

Finland

Efter den finske forældelseslov af 15. august 2003 er den almindelige forældelsesfrist 3 år, hvilken frist som udgangspunkt regnes fra forfaldstidspunktet, jf. §§ 4 og 5. Ved erstatningskrav i eller uden for kontrakt regnes fristen først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen eller skaden, idet der dog som hovedregel gælder en absolut frist på 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 7, stk. 1 og 2.

Tyskland

Efter de tyske forældelsesregler, der er trådt i kraft den 1. januar 2002, gælder som udgangspunkt en 3-årig forældelsesfrist, der løber fra udgangen af det år, i hvilket kravet er opstået, og fordringshaveren er eller burde være (grov uagtsomhed) blevet bekendt med de forhold, hvorpå kravet støttes, og med skyldneren (BGB § 195 og § 199). Den 3-årige frist er kombineret med en absolut frist på som hovedregel 10 år fra fordringens opståen.

England

Den engelske Law Commission har i juli 2001 afgivet betænkning med forslag til en ny forældelseslov. Efter forslaget skal der som udgangspunkt gælde en 3-årig forældelsesfrist, der skal regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med de faktiske omstændigheder, der begrunder kravet, og med skyldneren. Som hovedregel skal yderligere gælde en absolut frist på 10 år regnet fra tidspunktet for kravets opståen, ved erstatningskrav dog fra tidspunktet for den skadevoldende handling.

Principles of European Contract Law III

I Principles of European Contract Law foreslås en ordning med en generel forældelsesfrist på 3 år, der suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet, kombineret med en absolut frist på 10 år, ved personskade dog 30 år (artikel 14:201, 14:301 og 14:307). Fristerne regnes som udgangspunkt fra forfaldstidspunktet, ved erstatningskrav dog fra tidspunktet for den skadevoldende handling (artikel 14:203).

I kommentarerne til artikel 14:201 (bind III s. 164) er vedrørende spørgsmålet om længden af den almindelige forældelsesfrist anført bl.a. følgende:

”If we look at the development of the law of prescription, at new enactments and drafts proposed, over the past hundred years we find (i) a trend towards shorter periods of prescription and (ii) a trend towards uniform periods of prescription. And while modern European legal systems still recognise a large variety of periods, ranging from six months to thirty years, more and more claims in more and more countries are subject to a prescription period of between two and six years; ... To a certain extent the choice is arbitrary. But if a third international trend is also kept in mind, namely the increasing re-cognition of the discoverability criterion (... Article 14:301), a period closer to the lower rather than the upper end of this spectrum should be chosen. For as long as a legal system makes sure that the period of prescription does not run against a creditor who does not know, and cannot reasonably know, of the claim, it may expect the creditor to act reasonably expeditiously. Three years is the period provided in an important act of European legislation – the Product Liability Directive ... - and it appears to be more and more accepted as a general standard within EU legislation.”

2.1.6. Udvalgets overvejelser

Det er udvalgets opfattelse, at grundtrækkene i den ordning, som i dag gælder for de fordringer, som er omfattet af 1908-loven, bør bevares. Forældelsesfristen bør fortsat som udgangspunkt regnes fra fordringens forfaldstidspunkt, jf. nærmere afsnit 4. Der bør tages udgangspunkt i en frist, som er forholdsvis kort, men som suspenderes i tilfælde, hvor fordringshaveren hverken kendte eller burde have kendt sit krav, jf. afsnit 2.2. Suspensionsreglen nødvendiggør, at den korte forældelsesfrist suppleres med en længere, absolut frist, således som Danske Lov 5-14-4 i dag supplerer 1908-loven, jf. afsnit 2.3–2.5. Til afbrydelse bør fortsat kræves retslige skridt eller skyldnerens erkendelse af gælden, jf. kapitel VIII. Det er udvalgets opfattelse, at dette system som udgangspunkt også kan anvendes på de fordringer, som i dag alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4, jf. afsnit 3.

Spørgsmålet om længden af den korte forældelsesfrist må navnlig vurderes i lyset af, at der er tale om en frist, som suspenderes i tilfælde af, at fordringshaveren hverken kendte eller burde have kendt sit krav.

For at forkorte 1908-lovens frist på 5 år til 3 år som foreslået i 1957-betænkningen taler, at en frist på 3 år må anses for tilstrækkelig til, at fordringshaveren kan tage stilling til eventuelle indsigelser mod kravet og om fornødent foretage retslige skridt. Samtidig taler de hensyn, som ligger bag forældelsesreglerne, herunder bevismæssige forhold og ønsket om at beskytte debitorerne mod uventede krav, generelt for, at forældelsesfristen ikke gøres længere end nødvendigt. En forkortelse af fristen vil desuden medføre en tilsvarende forkortelse af den periode, i hvilken der er behov for at opbevare kvitteringer og andre bevismidler.

Som det fremgår af gennemgangen ovenfor i afsnit 2.1.4, findes der i lovgivningen en lang række specielle forældelsesregler med en kortere frist end 1908-lovens 5 års frist, hvilket tyder på, at man inden for disse områder har fundet behov for en kortere frist. En forkortelse af den almindelige forældelsesfrist vil formentlig kunne skabe grundlag for, at en del særregler vil kunne ophæves.

Endelig må der lægges vægt på, at en forældelsesfrist på 3 år må siges at være i overensstemmelse med udviklingen i fremmed og international ret. I Norge har en almindelig forældelsesfrist på 3 år længe været gældende, og den samme frist er nu gennemført i Finland og Tyskland og foreslået i England, ligesom denne frist indgår i EU-regler og er anbefalet i Principles of European Contract Law.

Til støtte for at opretholde den 5-årige forældelsesfrist kan anføres, at denne frist nu har været gældende i snart 100 år og er indarbejdet i befolkningens bevidsthed. Dette kan dog efter udvalgets opfattelse ikke tillægges afgørende betydning over for de forhold, som taler for en forkortelse af fristen til 3 år. Det må også tages i betragtning, at gennemførelsen af en ny forældelseslov under alle omstændigheder vil indebære en række væsentlige ændringer.

Endelig må det fremhæves, at udvalgets forslag indeholder særregler om længere frister eller tillægsfrister i tilfælde, hvor hensynet til fordringshaveren efter udvalgets opfattelse nødvendiggør en længere frist.

Det kan ikke afvises, at en forkortelse af forældelsesfristen fra 5 år til 3 år vil medføre, at den faktiske henstand, der indrømmes debitorerne, i nogle tilfælde vil blive kortere. Heroverfor må imidlertid anføres, at det netop er forældelsesreglernes formål at bidrage til, at gældsforhold afklares og afvikles inden for rimelig tid, og at afbrydelse af forældelsen kan ske ved, at skyldneren erkender gælden, eksempelvis ved at underskrive et frivilligt forlig.

For pengelån og fordringer, som støttes på et særligt retsgrundlag som gældsbrief, dom eller lignende, skal efter udvalgets forslag ligesom efter gældende ret gælde den ordning, at hovedstolen er omfattet af en særlig lang forældelsesfrist – efter forslaget en frist på 10 år – medens senere påløbne renter skal være omfattet af den almindelige korte forældelsesfrist. En forkortelse af den sidstnævnte frist fra 5 år til 3 år vil derfor indebære, at bevarelse af senere påløbne renter vil kræve afbrydelse med kortere intervaller, end tilfældet er i dag. Da afbrydelse ved udlæg er forbundet med omkostninger, som kreditor muligvis ikke kan få dækket hos debitor, vil en forkortelse af 1908-lovens frist i denne sammenhæng i et vist omfang kunne belaste kreditorerne. Det må dog herved erindres, at forældelse af senere påløbne renter vil kunne afbrydes ved oprettelse af et (nyt) frivilligt forlig, der omfatter de påløbne renter, og at denne fremgangsmåde i almindelighed også vil være i debtors interesse. For de tilfælde, hvor kreditor ikke kan formå debitor til at indgå et frivilligt forlig, foreslår udvalget nogle ændringer, som på andre punkter vil forbedre kreditorernes retsstilling. Udvalget foreslår således en regel, hvorefter der i tilfælde, hvor debitor har afgivet insolvenserklæring, kan ske afbrydelse af forældelse, uden at kreditor behøver at give møde i fogedretten, jf. udkastet til en ny bestemmelse i retsplejelovens § 490, stk. 3, og kapitel VIII, afsnit 6.2.3.3. Endvidere foreslås en regel, hvorefter der ved udlæg for en fordring, som er omfattet af et særligt retsgrundlag, skal løbe en ny forældelsesfrist på 10 år også for de under fogedforretningen opgjorte renter, jf. lovudkastets § 18, stk. 7, og kapitel VIII, afsnit 6.2.4.

Efter en samlet vurdering finder udvalget, at de grunde, der taler for at forkorte 1908-lovens frist på 5 år til 3 år, er væsentligt mere tungtvejende end det, som kan anføres til støtte for at bevare den gældende frist. Udvalget foreslår således, at lovens almindelige korte forældelsesfrist fastsættes til 3 år, jf. lovudkastets § 3, stk. 1.

2.2. Suspension af den korte forældelsesfrist

2.2.1. Gældende ret

Det følger af 1908-lovens § 3, at hvis fordringshaveren på grund af utilregnelig uvidenhed om sit krav eller om skyldnerens opholdssted har været ude af stand til at gøre sin ret gældende, regnes forældelsesfristen først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren var eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville have været i stand til at kræve sit krav betalt. Ved udtrykket ”utilregnelig uvidenhed” forstås, at fordringshaveren hverken havde eller burde have haft kendskab til kravet, skyldneren og dennes opholdssted.

Den udskydelse af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt, som følger af bestemmelsen, betegnes normalt som *suspension* af forældelsen.

Reglen omfatter tilfælde, hvor fordringshaveren på det tidspunkt, hvor forældelsen ellers ville være begyndt at løbe i medfør af 1908-lovens § 2, 1. pkt. (forfaldstidspunktet), ikke var bekendt med de omstændigheder, som begrunder kravet. Bestemmelsen antages dog også at omfatte tilfælde, hvor forældelsesfristen *er* begyndt at løbe, men hvor skyldneren efterfølgende forsvinder, jf. herved bl.a. Bo von Eyben, Forældelse (2003) s. 445 f.

Det er efter ordlyden af 1908-lovens § 3 uden videre klart, at suspensionsreglen omfatter utilregnelig uvidenhed om de faktiske omstændigheder, som begrunder kravet. Spørgsmålet om betydningen af fordringshaverens uvidenhed om det retlige grundlag for fordringen behandles nedenfor i afsnit 2.6.1.

2.2.2. Forarbejderne til 1908-loven

I forslag til lov om forældelse af fordringsrettigheder af november 1894, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2257, blev der i §§ 7-10 og § 15 fremsat forslag om tillægsfrister til de foreslåede forældelsesfrister på 3, 10 og 20 år. Tillægsfristerne skulle bl.a. gælde i tilfælde, hvor skyldneren havde handlet svigagtigt, i tilfælde af skyldnerens død, umyndiggørelse eller konkurs og i tilfælde, hvor skyldnerens bopæl eller opholdssted var ukendt.

I betænkning over forslaget afgivet i februar 1898 af et udvalg under Folketinget, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, blev der fremsat omfattende ændringsforslag. Det foresloges således bl.a. at bevare den 20-årige frist regnet fra stiftelsestidspunktet som almindeligt udgangspunkt. I sit forslag medtog udvalget endvidere ikke reglerne om tillægsfrister. I stedet blev det foreslået, at fristen ved krav på erstatning og på tilbagebetaling af et med urette betalt beløb først skulle regnes fra det tidspunkt, hvor ”fordringshaveren fik eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville have fået kundskab om tilværelsen af hans ret”, jf. forslaget til § 3. Udvalgets forslag indeholdt ikke i øvrigt regler om suspension.

Det af udvalget fremsatte forslag blev ved tredjebehandlingen vedtaget uændret af Folketinget i februar 1898.

Landstinget kunne imidlertid ikke acceptere det af Folketinget vedtagne forslag, jf. her ved navnlig Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 2417 f, og sagen lå herefter stille indtil 1907, hvor forslaget uændret blev genfremsat på privat initiativ.

I betænkning over forslaget afgivet i marts 1908 af et udvalg under Folketinget, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 2517 ff, blev der foretaget væsentlige ændringer, herunder indføjelser i forslagens § 3 af en suspensionsregel, der svarer til den gældende lovs § 3. Om ændringen af § 3 i forhold til det forslag, Folketinget havde vedtaget i februar 1898, anførtes det blot, at ”[æ]ndringsforslagets § 3 indeholder i forhold til det af Folketinget tidligere vedtagne en ny regel, der er hentet fra regeringsforslaget, og hvis berettigelse næppe vil blive omtvistet.” (sp. 2520).

Det ændrede forslag til § 3 blev tiltrådt af både Folketinget og Landstinget uden bemærkninger.

2.2.3. Betænkning 174/1957

I betænkning nr. 174/1957 blev der i lovudkastets §§ 11-14 foreslået regler om frister i tillæg til de foreslåede forældelsesfrister på 3 og 10 år og i udkastets § 15 en tillægsfrist til fristerne på 3, 10 og 20 år.

De foreslåede tillægsfrister vedrørte bl.a. tilfælde, hvor skyldneren forsætligt har givet urigtige oplysninger mv. (§ 11 – en tillægsfrist på 3 år fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren er blevet bekendt med de nævnte omstændigheder), og hvor skyldnerens opholdssted er ukendt (§ 12 – en tillægsfrist på 1 år, dog med en absolut frist på 20 år fra fordringshaverens anmeldelse til Københavns Byret om fordringen).

Herudover blev der i udkastets § 6 foreslået en regel om, at forældelsesfristen ved erstatningskrav uden for kontraktforhold først skulle regnes fra den dag, da skadelidte fik eller burde have fået kundskab om skaden og den ansvarlige. Af udkastets § 16, stk. 1, følger det dog samtidig, at sådanne krav i hvert fald skulle forældes på 20 år fra stiftelsen.

I bemærkningerne til § 6, jf. betænkningen s. 22, er anført følgende:

”Forbilledet for bestemmelsen er § 3 i forældelsesloven af 1908, som dog omfatter alle fordringer, der er undergivet den kortvarige forældelse, og desuden medtager uvidenhed om skyldnerens opholdssted.

Da den nævnte undskyldelige uvidenhed navnlig forekommer ved erstatningskrav uden for kontraktforhold, og der derfor ikke skønnes at være nogen stærk trang til en sådan forlængelse af forældelsesfristen for andre krav, har man ment at burde begrænse reglen som sket.

...

Det bør for øvrigt bemærkes, at en række andre bestemmelser i udkastet, gældende for alle slags fordringer, tager sigte på at beskytte fordringshaveren mod urimelige følger af uvidenhed, jfr. således §§ 11, 12 og 15, af hvilke § 12 netop – ligesom 1908-lovens § 3 – omhandler uvidenhed om skyldnerens opholdssted.”

2.2.4. Fremmed ret

Norge

Ved erstatningskrav uden for kontrakt regnes den 3-årige forældelsesfrist først fra det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have skaffet sig nødvendigt kundskab om skaden og den ansvarlige, men højst 20 år fra den skadegørende handling, jf. den norske forældelseslovs § 9, stk. 1 og 2. De nævnte bestemmelser gælder også for krav på erstatning for personskade inden for kontraktforhold, jf. § 9, stk. 3.

Den norske lov indeholder herudover regler om tillægsfrister i nærmere bestemte tilfælde, jf. §§ 10-13.

Den vigtigste af disse regler er reglen i § 10, stk. 1, der omhandler tilfælde, hvor fordringshaveren ikke har gjort kravet gældende, fordi den pågældende har manglet nødvendigt kundskab om fordringen eller skyldneren. Efter denne bestemmelse indtræder forældelse tidligst 1 år efter den dag, da fordringshaveren fik eller burde have fået kundskab om fordringen eller skyldneren. Forældelsesfristen kan i sådanne tilfælde ikke forlænges med mere end i alt 10 år, jf. § 10, stk. 3. Bestemmelsen i § 10, stk. 1, gælder i relation til alle lovens forældelsesfrister, dog bortset fra de af § 9, stk. 2, omfattede krav på erstatning, jf. § 10, stk. 3.

I forarbejderne til § 10, stk. 1, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/1978, s. 62 ff, er det anført, at bestemmelsen i sin generelle form er ny, og at begrundelsen for tillægsfristen er hensynet til fordringshaveren, der ikke vil have mulighed for at tage skridt til at afbryde fristen, hvis den pågældende – på trods af rimelig agtsomhed - ikke har kundskab om fordringen eller skyldneren. Det er endvidere anført, at behovet for en sådan beskyttelse af fordringshaveren er større, når den almindelige forældelsesfrist er 3 år, end når fristen er længere. Svig fra skyldnerens side er omfattet af bestemmelsen, og det samme er ukendskab til skyldnerens opholdssted.

Om længden af tillægsfristen – 1 år – er det anført, at bl.a. hensynet til skyldneren tilsiger et krav om, at fordringshaveren reagerer hurtigt, når den pågældende får det nødvendige kendskab til fordringen eller skyldneren.

Sverige

Den svenske forældelseslov indeholder ikke regler om suspension af fristen eller regler om frister i tillæg til de almindelige forældelsesfrister på 3 og 10 år.

Finland

Den finske lov indeholder ikke en generel suspensionsregel eller regler om tillægsfrister til den generelle forældelsesfrist på 3 år. Ved erstatningskrav i eller uden for kontrakt og for krav støttet på ugrundet berigelse, herunder tilbagesøgningskrav, løber fristen dog først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med

misligholdelsen eller skaden og den ansvarlige eller med det forhold, som har ført til, at der er opstået en ugrundet berigelse, jf. § 7, stk. 1. Samtidig gælder for disse fordringer, bortset fra krav på erstatning for person- og miljøskade, en absolut frist på 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 7, stk. 2. Dette svarer til, at disse typer af fordringer i relation til den korte forældelsesfrist er undergivet en regel om suspension på grund af utilregnelig uvidenhed om kravet.

Tyskland

Efter de tyske forældelsesregler udskydes begyndelsestidspunktet for den almindelige 3-årige forældelsesfrist i tilfælde af ukendskab til de omstændigheder, der begrunder kravet. Fristen regnes således først fra udgangen af det år, i hvilket fordringshaveren er eller burde være (grov uagtsomhed) blevet bekendt med de forhold, hvorpå kravet støttes.

England

Efter forslaget af juli 2001 fra den engelske Law Commission regnes den 3-årige forældelsesfrist først fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med de omstændigheder, der begrunder kravet.

Principles of European Contract Law III

I Principles of European Contract Law anbefales det, at den almindelige forældelsesfrist på 3 år skal være suspenderet, så længe kreditor ikke kender eller bør kende debtors identitet eller “the facts giving rise to the claim” (artikel 14:301).

2.2.5. Udvalgets overvejelser

a. Det er udvalgets opfattelse, at der fortsat bør gælde en generel regel om suspension af den korte forældelsesfrist i tilfælde, hvor skyldneren på grund af utilregnelig uvidenhed om fordringen eller skyldneren ikke er i stand til at gøre sin ret gældende. Udvalget foretrækker en regel om suspension frem for en regel som den norske om tillægsfrist, jf. nedenfor under b.

En ordning uden en regel om suspension af den korte frist vil kunne medføre urimelige resultater i forhold til fordringshaveren i tilfælde, hvor denne på grund af ukendskab til

kravet eller skyldneren er afskåret fra inden for den korte forældelsesfrist at søge fristen afbrudt.

Når der på denne måde ved en regel om suspension tages hensyn til fordringshaveren, er det muligt at operere med en forholdsvis kort forældelsesfrist, mens der uden en suspensionsregel måtte gælde en væsentligt længere forældelsesfrist for at undgå stødende resultater.

Regler om suspension eller forlængelse af fristen i tilfælde af uvidenhed om fordringen eller skyldneren er almindeligt forekommende i fremmed ret, jf. afsnit 2.2.4 ovenfor. Som dér anført anbefales det også i Principles of European Contract Law, at den korte forældelsesfrist skal kunne suspenderes ved fordringshaverens utilregnelige uvidenhed om kravet.

Det kan anføres, at en suspensionsregel kan give anledning til tvister, idet det f.eks. kan volde vanskeligheder at fastslå, om der foreligger ”utilregnelig uvidenhed”. Dette forhold er imidlertid efter udvalgets opfattelse mindre tungtvejende end hensynet til, at fordringshaveren ikke mødes med forældelse i tilfælde, hvor den pågældende ikke kender eller burde kende sit krav. Hertil kommer, at der eksisterer en veludviklet praksis vedrørende 1908-lovens § 3, som også vil være relevant ved en videreførelse af denne suspensionsregel i en ny forældelseslov.

Hensynet til skyldneren må tilgodeses ved, at kravet samtidig undergives en absolut forældelsesfrist.

Det er således udvalgets overordnede synspunkt, at en rimelig afvejning af hensynene til de to parter bedst kan opnås gennem en ordning, der bygger på en forholdsvis kort forældelsesfrist, som suspenderes ved kreditors utilregnelige uvidenhed, suppleret med en absolut forældelsesfrist af passende længde.

Det er vedrørende den gældende ordning blevet anført, at suspensionsperioden på grund af den 20-årige absolutte forældelsesfrist efter Danske Lov kan blive meget lang. Denne indvending imødegås efter udvalgets forslag ved, at den absolutte frist forkortes til som hovedregel 10 år, jf. afsnit 2.3.5 nedenfor.

b. Udvalget har overvejet, om suspensionsreglen på samme måde som i norsk ret bør erstattes af en regel om *tillægsfrist* til den korte frist.

Efter den norske regel i § 10, stk. 1, der er omtalt ovenfor i afsnit 2.2.4, indrømmes der en tillægsfrist på 1 år regnet fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med kravet. Udvalget finder det imidlertid tvivlsomt, om denne frist giver fordringshaveren tilstrækkelig tid til at reagere og til at få afklaret forholdene. Efter udvalgets opfattelse bør den kreditor, som først efterfølgende bliver bekendt med kravet, som udgangspunkt indrømmes samme frist til at tage stilling til, om kravet skal forfølges, som den kreditor, der fra begyndelsen har været bekendt med kravet.

Imod at erstatte suspensionsreglen med en tillægsfrist taler endvidere det forhold, at suspensionsreglen må anses for indarbejdet, og at man ved en videreførelse af denne regel kan bygge videre på praksis vedrørende 1908-lovens § 3.

c. Efter gældende ret er *erstatningskrav uden for kontrakt* omfattet af den generelle suspensionsregel, således at den korte forældelsesfrist ved utilregnelig uvidenhed om kravet eller skyldneren suspenderes indtil det tidspunkt, hvor ”fordringshaveren var eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville have været i stand til at kræve sit krav betalt”, jf. 1908-lovens § 3.

Både den norske og finske forældelseslov og 1957-betænkningen indeholder i stedet en særlig regulering af begyndelsestidspunktet for den korte frist ved erstatningskrav uden for kontrakt. I disse tilfælde regnes fristen fra det tidspunkt, hvor skadelidte fik eller burde have fået kundskab om skaden og den ansvarlige, jf. ovenfor afsnit 2.2.4. Det samme er tilfældet efter flere forældelsesregler i særlovgivningen, jf. f.eks. patientforsikringslovens § 19, stk. 1, og lov om erstatning for lægemiddelskader § 22, stk. 1.

Udvalget har overvejet, om der er grundlag for at foreslå en ændring af gældende ret i overensstemmelse hermed.

Selv om der formentlig ikke er reel forskel på de to løsninger, vil der ved en ændring af den gældende ordning kunne være risiko for, at der skabes usikkerhed om den fortsatte anvendelighed af den langvarige og veludviklede praksis med hensyn til forholdet mellem begyndelsestidspunktet og suspensionsreglen. Hertil kommer, at udvalget finder det hensigtsmæssigt, at loven indeholder en udtrykkelig bestemmelse om, hvad der er fristens

begyndelsestidspunkt i de tilfælde, hvor skadelidte *ikke* på noget tidspunkt har været i utilregnelig uvidenhed om kravet.

På denne baggrund, og da der ikke i øvrigt kan peges på et særligt behov for en ændring, finder udvalget, at den gældende ordning, hvorefter erstatningskrav uden for kontrakt er omfattet af den generelle suspensionsregel, bør opretholdes.

d. Udvalget finder på et enkelt punkt anledning til at foreslå en indholdsmæssig ændring af den gældende suspensionsregel.

Det foreslås således, at *ukendskab til skyldnerens opholdssted* ikke skal være omfattet af suspensionsreglen, men i stedet af en generel regel om tillægsfrist ved uovervindelige hindringer for afbrydelse af forældelsesfristen. Bestemmelsen foreslås at omfatte både de typer af krav, der er omfattet af de almindelige forældelsesfrister, og de typer af krav, der er omfattet af særlige frister eller tillægsfrister. Der henvises til kapitel VII, afsnit 9.5, og til lovudkastets § 13.

Suspensionsreglen – lovudkastets § 3, stk. 2 – er herefter alene en bestemmelse om udskydelse af begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen.

e. Sammenfattende stiller udvalget således forslag om, at den gældende suspensionsregel indholdsmæssigt videreføres. Dette gælder også med hensyn til spørgsmålet om betydningen af retsvildfarelse, jf. afsnit 2.6 nedenfor.

Efter udvalgets opfattelse er der anledning til at foretage en sproglig modernisering af reglen, således at den bliver lettere at forstå. Der bør navnlig ske en ændring af sidste led i den gældende § 3 om ”sædvanlig agtpågivenhed”, således at det klart fremgår, at det afgørende er, hvornår fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til fordringen og skyldneren.

Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 2.

2.3. Generelt om den absolutte forældelsesfrist

2.3.1. Gældende ret

Det følger af 1908-lovens § 4, at 20 års fristen i Danske Lov 5-14-4 gælder ved siden af 1908-lovens regler. Dette er ensbetydende med, at en fordring omfattet af 1908-loven forældes på 20 år fra stiftelsestidspunktet, uanset at fristen efter 1908-loven på dette tidspunkt ikke er udløbet.

Denne sammenhæng mellem 1908-lovens korte frist og den absolutte frist i Danske Lov 5-14-4 har betydning i tilfælde, hvor kravet forfalder mere end 15 år efter stiftelsen, og i tilfælde, hvor den 5-årige forældelsesfrist suspenderes efter 1908-lovens § 3 i mere end 15 år.

Ordningen har således betydning i de tilfælde, hvor stiftelsestidspunktet og forfaldstidspunktet for krav omfattet af 1908-loven ikke falder sammen, og når der forekommer, hvad der kan betegnes som ”sensskader”.

Spørgsmålet om absolut forældelsesfrist har væsentlig betydning ved *erstatningskrav uden for kontrakt*. Disse krav behandles særskilt nedenfor i afsnit 2.4 og – for så vidt angår erstatning i anledning af miljøskade – afsnit 2.5.

Ved erstatningskrav i kontraktforhold anses kravet for stiftet ved aftalens indgåelse, selv om manglen/skaden først er indtrådt på et senere tidspunkt, jf. herved bl.a. U 1994.838 H, Bo von Eyben, Lærebog i obligationsret (2001) s. 193, og Peter Blok i U 1992 B, s. 415. Uanset om forældelsesfristen suspenderes efter 1908-lovens § 3, forældes kravet således på 20 år fra aftalens indgåelse.

Det anførte kan bl.a. forekomme i entrepriseaftaler, hvor bygherrens krav mod entreprenøren anses for stiftet ved aftalens indgåelse, men hvor eventuelle mangler først viser sig lang tid efter aftalens indgåelse. Selv om den 5-årige forældelsesfrist for kravet mod entreprenøren suspenderes efter 1908-lovens § 3, forældes kravet altså i hvert fald på 20 år fra entrepriseaftalens indgåelse.

Forældelse af entreprenøransvaret er desuden reguleret i Almindelige Betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed 1992 (AB 92), der som standardkontrakt vedtages i de fleste entrepriserforhold.

Efter AB 92 § 36, stk. 1, skal krav mod entreprenøren som følge af mangler ved byggearbejder og anlægsarbejder i tilknytning hertil fremsættes senest 5 år efter arbejdets aflevering. Efter dette tidspunkt kan bygherren ikke rejse krav mod entreprenøren, og 1908-loven finder ikke anvendelse i disse tilfælde. Det følger således af bestemmelsen, at fristen er absolut, jf. dog undtagelserne i § 36, stk. 2, herunder vedrørende groft uforsvarligt forhold fra entreprenørens side. Det er tilstrækkeligt, at der reklameres over for entreprenøren, og der er således ikke krav om, at der foretages retslige skridt for at afbryde 5 års fristen efter AB 92. Det bemærkes, at den bygherre, der har reklameret rettidigt og således ikke har mistet sit krav, for at undgå forældelse skal foretage retslige skridt inden 5 år efter reklamationen i overensstemmelse med 1908-lovens § 2.

Hvis der er tale om anlægsarbejder, bortset fra dem, der er nævnt i stk. 1, gælder dansk rets almindelige regler, dvs. 1908-loven sammenholdt med Danske Lov, jf. § 36, stk. 3.

Der findes i Almindelige Betingelser for totalentreprise 1993 (ABT 93) § 36 en bestemmelse svarende til AB 92 § 36, og i Almindelige Bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand 1989 (ABR 89) pkt. 6.2.3.1 findes en lignende bestemmelse.

Af andre typer af krav, hvor den lange forældelsesfrist kan have betydning, kan nævnes krav, der udspringer af andre tjenesteydelser, og hvor manglen/misligholdelsen først bliver kendt efter lang tids forløb. Endvidere kan nævnes krav på efter- eller tilbagebetaling af skat, idet betydningen af de almindelige forældelsesregler dog er reduceret efter indførelsen af skattestyrelseslovens §§ 34 og 35, jf. herom ovenfor i afsnit 2.1.4. Desuden kan nævnes tilbagesøgningskrav, hvor stiftelses- og forfaldstidspunktet vel må siges at være sammenfaldende, men hvor 5 års fristen suspenderes på grund af ukendskab til kravet.

2.3.2. Forarbejderne til 1908-loven

Lovudkastet af 1894 indeholdt ikke en absolut frist ved siden af reglerne om tillægster.

I folketingsudvalgets betænkning af februar 1898 blev der i § 3, 3. pkt., foreslået en regel med følgende ordlyd: ”Med 20 års forløb fra fordringens stiftelse indtræder forældelsen dog ubetinget.” Bestemmelsen skulle ifølge bemærkningerne ses i sammenhæng med forslaget i § 3, 2. pkt., om en suspensionsregel i visse tilfælde. Der henvises til Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 770 ff.

I landstingsudvalgets betænkning af marts 1898 blev der som nævnt ovenfor i afsnit 2.2.2 fremsat kritik af suspensionsreglen i § 3, 2. pkt., men der blev ikke fremsat særlige bemærkninger til den foreslåede bestemmelse om en absolut frist, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 2413 ff.

Under Folketingets førstebehandling af 1907-forslaget, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, Folketinget, sp. 4522 ff, blev der fra forskellig side stillet spørgsmål om betydningen af den foreslåede regel i § 3, 3. pkt.

I betænkning af marts 1908, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 2520 og 2522, foreslog folketingsudvalget herefter i udkastets § 4 en regel, der stort set svarer til den gældende lovs § 4.

Et udvalg under Landstinget, der afgav betænkning i maj 1908, foreslog imidlertid formuleringen af reglen ændret, således at 20 års fristen skulle vedblive at gælde ”for alle andre fordringer end de i § 1 omtalte”. Forslaget til § 1 indeholdt en opregning af de fordringer, der skulle være omfattet af den korte forældelse, og en undtagelse hertil for så vidt angår fordringer hvilende på særligt retsgrundlag. I bemærkningerne til ændringsforslaget, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3686, er det blot anført, at ændringen er redaktionel.

Efter kritik af denne bestemmelse fra professor, dr. jur. Julius Lassen i Ugeskrift for Retsvæsen 1908 B, s. 273 ff indsattes en bestemmelse svarende til den gældende lovs § 4.

2.3.3. Betænkning 174/1957

I betænkning nr. 174/1957 blev der i lovudkastets § 16, stk. 1, foreslået en regel, hvorefter fordring på erstatning uden for kontrakt og andre fordringer, for hvilke der ikke er fastsat en bestemt forfaldstid, i hvert fald forældes på 20 år fra fordringens stiftelse. Det samme skulle gælde for fordring på indskud i pengeinstitut mv., jf. udkastets § 4.

Der blev ikke herudover stillet forslag om en absolut forældelsesfrist. Om baggrunden herfor kan henvises til betænkningen s. 31, hvor det bl.a. anføres:

”Under de fællesnordiske forhandlinger har der fra alle sider været enighed om, at der ved siden af forældelsen regnet fra forfaldstid er behov for en forældelsesfrist, der tager sit udgangspunkt i fordringens stiftelse. Spørgsmålet har nøje sammenhæng med § 5, stk. 1 og 2. I § 5, stk. 1, fastsættes som almindelig regel, at forældelsesfristen regnes fra den dag, da fordringen er forfalden. Denne regel er tilstrækkelig og fuldt tilfredsstillende for alle de tilfælde, hvor fordringen har en bestemt aftalt forfaldstid, uanset om denne indtræder mange år efter fordringens stiftelse. Hvis dette derimod ikke er tilfældet, men forfaldstiden afhænger af en usikker fremtidig begivenhed, udskydes forældelsen i det ganske uvisse. Herpå er der i et vist omfang rådet bod ved bestemmelsen i § 5, stk. 2, 1. pkt., hvorefter forældelsesfristen – hvis forfaldstiden er afhængig af opsigelse, påkrav eller lignende – regnes fra den dag, til hvilken fordringshaveren tidligst kunne have bevirket, at fordringen forfaldt. Tilbage bliver imidlertid de tilfælde, hvor fordringshaveren er uden indflydelse på forfaldstiden, hvilket typisk gælder for garantiforpligtelser. ... Vanskeligheder kan også opstå, når en fordring vel er forfalden, men dette ikke er tilstrækkeligt til at sætte forældelsens løb i gang. Efter udkastets § 6 gælder således om erstatningskrav uden for kontrakt, at forældelsesfristen først regnes fra den dag, da skadelidende fik kundskab om skaden og den ansvarlige, eller da han ved almindelig agtpågivenhed ville have fået sådant kundskab. Problemet er da, hvorledes man undgår, at sådanne forpligtelser udvikler sig til stedsevarende forpligtelser.

I udkastets § 16, stk. 1, er nu foreslået en regel, hvorefter fordring på erstatning uden for kontraktsforhold såvel som andre fordringer, for hvilke der ikke er fastsat bestemt forfaldstid, i hvert fald forældes, når der er forløbet 20 år fra fordringens stiftelse.”

De citerede bemærkninger vedrørende anvendelsesområdet for den absolutte frist forekommer efter Forældelsesudvalgets opfattelse noget uklare. Det er f.eks. ikke klart, om § 16, stk. 1, omfatter erstatning for mangler i entreprisforhold.

2.3.4. Fremmed ret

Norge

Vedrørende den norske ordning henvises til afsnit 2.2.4, hvor bestemmelsen i § 10, stk. 3, er omtalt. Det fremgår heraf, at forældelsesfristen i tilfælde af ukendskab til fordringen eller skyldneren ikke kan forlænges med mere end i alt 10 år.

Om baggrunden for reglen i § 10, stk. 3, er det i forarbejderne, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/1978, s. 64, anført, at der af hensyn til skyldneren er behov for en sådan længstefrist i de tilfælde, der er omfattet af § 10, stk. 1. Det understreges i bemærkningerne, at det er ”tillægstiden” (og ikke forældelsesfristen), der er begrænset til 10 år, og at dette står i modsætning til bl.a. reglen i New York konventionens artikel 23, hvorefter forældelsesfristen uanset konventionens bestemmelser i øvrigt udløber i hvert fald 10 år fra begyndelsestidspunktet (som udgangspunkt forfaldsdagen). Om baggrunden herfor anføres, at der i en almindelig forældelseslov findes behov for at kunne forlænge også en del af de længere frister (på 10 og 20 år), hvis hindringen først opstår sent under fristens løbetid.

Sammenholdt med § 10, stk. 3, og de refererede bemærkninger må § 10, stk. 1, herefter forstås således, at der – hvis betingelserne i § 10, stk. 1, er opfyldt – kan lægges indtil 10 år til forældelsesfristerne på henholdsvis 3, 10 og 20 år, således at den absolutte frist for de forskellige fordringer bliver henholdsvis 13, 20 og 30 år fra begyndelsestidspunktet (typisk forfaldsdagen).

Sverige

Efter den svenske forældelseslov gælder som hovedregel en 10-årig forældelsesfrist, der regnes fra stiftelsestidspunktet, jf. § 2, stk. 1. Fristen på 3 år for den erhvervsdrivendes fordring mod forbrugeren regnes ligeledes fra stiftelsestidspunktet, jf. § 2, stk. 2. Begge frister er absolutte, da den svenske lov ikke indeholder regler om suspension eller tillægsfrister.

Finland

Efter den finske forældelseslov, der ikke indeholder egentlige suspensionsregler eller tillægsfrister, gælder der en almindelig forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet, jf. §§ 4 og 5. Fristen ved erstatningskrav i eller uden for kontrakt løber dog først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen eller skaden, jf. § 7, stk. 1. Samtidig gælder for disse fordringer, dog bortset fra krav på erstatning for person- og miljøskade, en absolut frist på 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 7, stk. 2.

Tyskland

Efter de tyske forældelsesregler gælder som udgangspunkt en 3-årig forældelsesfrist, der løber fra udgangen af det år, i hvilket kravet er opstået, og fordringshaveren er eller burde være (grov uagtsomhed) blevet bekendt med de forhold, hvorpå kravet støttes. Den 3-årige frist er kombineret med en absolut frist på som hovedregel 10 år fra fordringens opståen. Ved personskadekrav gælder en absolut frist på 30 år fra den skadevoldende handling. Ved andre erstatningskrav indtræder forældelse senest 10 år efter kravets opståen og senest 30 år efter den skadevoldende handling.

England

Efter forslaget af juli 2001 fra den engelske Law Commission skal der som udgangspunkt gælde en 3-årig forældelsesfrist, der kan suspenderes, og en absolut frist på 10 år regnet fra "the date on which the cause of action accrues", dvs. stiftelsestidspunktet. For personskadekrav havde kommissionen oprindeligt foreslået en absolut frist på 30 år, men i forbindelse med høringen over den foreløbige betænkning blev dette forslag kritiseret under henvisning til, at en sådan frist ville kunne medføre stødende resultater for skadelidte. Kommissionen har herefter i sin endelige betænkning foreslået, at der ikke skal gælde nogen absolut forældelsesfrist ved personskadekrav.

Principles of European Contract Law III

I Principles of European Contract Law anbefales en almindelig forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet, ved erstatningskrav dog fra den skadevoldende handling (artikel 14:201 og 14:203). Fristen skal være suspenderet, så længe fordringshaveren ikke

kender eller burde kende skyldnerens identitet eller ”the facts giving rise to the claim” (artikel 14:301), dog således at der skal gælde en absolut forældelsesfrist på 10 år, for krav på erstatning for personskade 30 år, regnet fra det nævnte begyndelsestidspunkt (artikel 14:307).

2.3.5. Udvalgets overvejelser

Som det fremgår af afsnit 2.1 og 2.2 ovenfor, stiller udvalget forslag om en ordning svarende til den gældende med en kort frist regnet fra forfaldstidspunktet, og – af hensyn til fordringshaveren – en regel om suspension i tilfælde af utilregnelig uvidenhed om fordringen eller skyldneren.

For at tilgodese hensynet til skyldneren finder udvalget, at den korte frist på samme måde som efter gældende ret må suppleres med en absolut frist. 1 medlem af udvalget (Benedicte Federspiel) foreslår dog, at der ikke skal gælde nogen absolut frist ved erstatningskrav i anledning af personskade, jf. nærmere nedenfor i afsnit 2.4.6.

Længden af den absolutte frist må fastsættes ud fra en afvejning af hensynene til begge parter.

For andre fordringer end erstatningskrav uden for kontrakt foreslår udvalget, at *begyndelsestidspunktet* for den lange frist ændres fra stiftelsestidspunktet til forfaldstidspunktet, således at der gælder samme begyndelsestidspunkt for den korte forældelsesfrist og den absolutte frist i tilknytning hertil. Ved erstatningskrav i kontraktforhold indebærer dette en ændring fra aftaletidspunktet til misligholdelsestidspunktet.

Spørgsmålet er herefter, hvilken *længde* den absolutte frist bør have.

Ses der bort fra erstatningskrav uden for kontrakt og miljøskadekrav, jf. herom i afsnit 2.4 og 2.5, finder udvalget, at den absolutte frist bør fastsættes til 10 år regnet fra forfaldstidspunktet.

For at forkorte fristen taler hensynet til skyldneren, der efter den gældende ordning kan blive mødt med et krav efter meget lang tids forløb. Som det er fremgået ovenfor i afsnit 2.3.1, kan f.eks. en entreprenør blive mødt med et mangelskrav efter 20 års forløb, hvis manglen først viser sig mere end 15 år efter aftalens indgåelse.

Herudover kan henvises til, at mange fremmede lovgivninger opererer med en absolut forældelsesfrist på som udgangspunkt 10 år, og det samme følger af EU's produktansvarsregler. I Principles of European Contract Law anbefales også en absolut frist af denne længde, jf. afsnit 2.3.4 ovenfor.

Udvalget finder ikke, at det i forhold til fordringshaveren vil være betænkeligt at forkorte den absolutte frist til 10 år i *entreprise- og andre tjenesteydelsesforhold*. For så vidt angår entreprisaftaler og rådgivningsaftaler inden for bygge- og anlægsområdet bemærkes herved, at fristen efter Danske Lov 5-14-4 allerede i dag er forkortet til 5 år i det omfang, AB 92, ABT 93 eller ABR 89 vedtages.

En forkortelse af fristen vil i relation til AB 92 § 36, stk. 3, og ABT 93 § 36, stk. 3, om krav som følge af mangler ved (rene) anlægsarbejder, der efter gældende ret er undergivet de almindelige forældelsesregler, jf. afsnit 2.3.1 ovenfor, medføre en absolut frist på 10 år regnet fra afleveringstidspunktet.

For så vidt angår spørgsmålet om fristens længde for *krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom*, herunder mangelskrav, der efter gældende ret alene er omfattet af Danske Lovs 20-årige forældelsesfrist, henvises til afsnit 3.3.1.5 nedenfor. Som det fremgår heraf, finder udvalget, at disse krav bør være omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 3 år, der kan suspenderes, og at en absolut frist på 10 år må anses for passende også for sådanne krav.

Udvalget har herudover overvejet, om der er behov for at indføre en særregel med en længere absolut frist end 10 år for *rådgivningsansvar*.

Efter udvalgets forslag til forældelsesfristens begyndelsestidspunkt, jf. afsnit 4 nedenfor og lovudkastets § 2, stk. 3, er forældelsesfristens begyndelsestidspunkt ved fordringer opstået ved fejlagtig rådgivning misligholdelsestidspunktet, hvilket vil sige det tidspunkt, hvor fejlen begås/det fejlagtige råd gives.

Som det nærmere fremgår af afsnit 2.6.3 nedenfor, finder udvalget, at spørgsmålet om, hvorvidt retsvildfarelse undtagelsesvis kan anerkendes som suspensionsgrund, fortsat bør overlades til domstolene. Disse vil således fortsat kunne anerkende suspension ved fejl begået ved professionel rådgivning om juridiske spørgsmål.

Spørgsmålet er herefter, om der for krav, der udspringer af fejlagtig rådgivning, og hvor ABR 89 ikke finder anvendelse, er behov for at indføre en særregel om en længere absolut frist end 10 år.

Efter udvalgets opfattelse er der ikke tilstrækkeligt grundlag for at indføre en særregel på dette punkt. Der kan, f.eks. i forbindelse med rådgivning om arveretlige spørgsmål, tænkes situationer, hvor en absolut frist på 10 år kan forekomme mindre rimelig. På den anden side kan der efter udvalgets opfattelse ikke anføres væsentlige argumenter for at behandle krav, der udspringer af fejlagtig rådgivning, anderledes end f.eks. krav i anledning af skjulte mangler ved fast ejendom.

Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 3.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.4.6 vedrørende erstatningskrav uden for kontrakt og afsnit 2.5.5 vedrørende miljøskadekrav, hvor der stilles forslag om visse undtagelser fra hovedreglen om en absolut frist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet.

Som det bl.a. fremgår heraf, stiller 10 af udvalgets medlemmer (alle medlemmer bortset fra Benedicte Federspiel) forslag om, at der for krav på erstatning eller godtgørelse for personskade og krav på erstatning for skade forvoldt ved miljøforurening skal gælde en absolut frist på 30 år regnet fra den skadevoldende handlingens ophør. Det er disse medlemmers opfattelse, at der i disse tilfælde bør gælde samme regel for skade i kontrakt som for skade uden for kontrakt, og lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 1, omfatter således også skade i kontrakt.

Som det endvidere fremgår af de nævnte afsnit, foreslår 1 medlem af udvalget (Benedicte Federspiel), at der ikke skal gælde nogen absolut frist ved krav på erstatning i eller uden for kontrakt i anledning af personskade.

2.4. Den absolutte frist ved erstatningskrav uden for kontrakt

2.4.1. Gældende ret

Erstatningskrav uden for kontrakt er omfattet af 1908-loven, medmindre skaden er bevirket ved en forbrydelse, jf. nærmere lovens § 1, stk. 1, nr. 5. Vedrørende tilfælde, hvor der er tale om erstatningskrav i anledning af strafbart forhold, henvises til kapitel VII, afsnit 8.1. Om forældelse af erstatningskrav i anledning af miljøskade henvises til afsnit 2.5 nedenfor.

Efter 1908-lovens § 4 gælder 20 års fristen i Danske Lov 5-14-4 ved siden af 1908-lovens regler, herunder suspensionsreglen i § 3. Erstatningskrav uden for kontrakt forældes således på 20 år fra stiftelsestidspunktet, uanset at fristen efter 1908-loven ikke er udløbet.

Som anført i afsnit 2.3.1 har denne sammenhæng mellem 1908-lovens korte frist og den absolutte frist i Danske Lov 5-14-4 betydning i tilfælde, hvor den 5-årige frist suspenderes efter 1908-lovens § 3 i mere end 15 år.

Ordningen har dermed betydning i tilfælde, hvor der forekommer ”sensskader”, dvs. skader der først viser sig mange år efter, at den skadelige påvirkning har fundet sted. Spørgsmålet om den absolutte frist har således væsentlig betydning ved erstatningskrav uden for kontrakt.

Begyndelsestidspunktet for fristen efter 1908-loven ved erstatningskrav uden for kontrakt må antages at være tidspunktet for skadens indtræden, ikke tidspunktet for den skadeforvoldende handling. Kravet kan ikke siges at være forfaldet, før der er opstået en skade. Der kan henvises til Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 382 med henvisninger. På grund af suspensionsreglen i 1908-lovens § 3 er det dog i almindelighed af mindre betydning at fastsætte det nøjagtige forfaldstidspunkt.

I de tilfælde, hvor spørgsmålet om anvendelsen af Danske Lov 5-14-4 er aktuelt – dvs. i tilfælde, hvor den korte frist gennem længere tid har været suspenderet efter 1908-lovens § 3 - er det derimod af afgørende betydning at fastslå *begyndelsestidspunktet for den absolutte frist*, dvs. tidspunktet for erstatningskravets stiftelse.

Fastlæggelsen af stiftelsestidspunktet har givet anledning til visse vanskeligheder i praksis.

I de fleste tilfælde er der sammenfald mellem tidspunktet for den skadevoldende handling (handlingstidspunktet) og tidspunktet for skadens indtræden (virkningstidspunktet). I disse tilfælde stiftes erstatningskravet samtidig med, at det er forfaldet. Begyndelsestidspunktet for fristen efter Danske Lov 5-14-4 vil derfor være det samme som efter forældelsesloven.

Problemet opstår i tilfælde, hvor der ikke er sammenfald mellem handlingstidspunktet og virkningstidspunktet. Dette forekommer navnlig i sager om forureningsskader, f.eks. i tilfælde, hvor nedgravning af kemikalieaffald efterhånden medfører nedsivning af giftstoffer i undergrunden med heraf følgende forurening af jord eller grundvand. Problemet kan også forekomme ved personskader, f.eks. i tilfælde, hvor arbejdsmiljøforholdene medfører sygdomme, der først udvikler sig over en årrække, eller hvor et medicinsk produkt, der er bragt i omsætning, senere viser sig at have skadelige egenskaber.

Spørgsmålet er, om erstatningskrav i sådanne tilfælde skal anses for at være stiftet allerede på handlingstidspunktet, således at fristen efter Danske Lov 5-14-4 løber herfra, eller om kravet først kan anses for at være stiftet på virkningstidspunktet, således at fristen løber fra skadens indtræden. Hvis handlingstidspunktet er afgørende, indebærer det, at erstatningskravet kan være forældet på et tidspunkt, hvor der endnu ikke er indtrådt nogen skade. Hvis virkningstidspunktet er afgørende, indebærer det omvendt, at reglen i Danske Lov 5-14-4 i det væsentlige mister sin selvstændige betydning for forældelse af erstatningskrav, idet den 5-årige forældelsesfrist som nævnt løber fra samme tidspunkt. Betydningen af 20-års fristen forsvinder helt, hvis det tillige antages, at den er undergivet samme form for suspension som 5-års fristen.

Spørgsmålet kan ikke anses for at være afgjort generelt i retspraksis. Nyere højesteretspraksis peger dog i retning af, at handlingstidspunktet er afgørende, men dommene er begrundet på en måde, som gør det usikkert, hvilke slutninger der kan drages fra dem. Det står dog fast, at i tilfælde, hvor den skadevoldende handling strækker sig over en periode, regnes fristen først fra afslutningen heraf. Det står endvidere fast, at suspension af 20-års fristen kun er mulig ved visse personskader.

I U 1989.1108 H om asbestbetingede erhvervssygdomme fandt Højesteret, at fristen løb fra det tidspunkt, hvor skaden konstateredes. Dommen bygger på det synspunkt, at 20-års fristen ved sådanne helbredsskader er undergivet suspension. Højesteret forudsatte herved, at kravene ville være forældet, hvis der ikke blev statueret suspension. Dette skyldtes, at den skadevoldende påvirkning var sket mere end 20 år, før kravene blev gjort gældende. Det blev således hermed forudsat, at det afgørende ville være handlingstidspunktet, jf. H. Wendler Pedersens kommentar til dommen i U 1990 B s. 244. Netop fordi der blev statueret suspension, var der imidlertid ikke anledning til at tage stilling til, hvornår kravet ellers måtte anses for at være stiftet. Det er derfor uvist, om Højesteret har forudsat, at stiftelsestidspunktet ikke kunne være tidspunktet for skadens indtræden. Hvis man havde valgt dette tidspunkt som begyndelsestidspunkt for fristen, ville resultatet være blevet det samme som i dommen, og det ville da være overflødig at statuere suspension.

U 1992.575 H omhandler en grundvandsforurening som følge af nedgravning af kemikalieaffald på grunden i perioden 1944-54. Forureningen blev opdaget af myndighederne i 1980, hvorefter disse fremsatte krav om erstatning for udgifter til undersøgelser, rensningsanlæg mv. Højesteret fastslog, at dette krav var forældet, da det måtte anses for stiftet på tidspunktet for deponering af kemikalieaffaldet. Hermed sigtedes til det tidspunkt, hvor deponeringerne ophørte, dvs. i 1954, jf. også U 1989.692 H. Begrundelsen herfor var, at myndighederne på dette tidspunkt kunne have krævet foretagelse af afværgeforanstaltninger eller betaling for udgifterne hertil. Det forhold, at myndighederne på dette tidspunkt var ubekendt med affaldsdeponeringerne, var alene et spørgsmål om suspension af forældelsen, og Højesteret fastslog herom, at de hensyn, som ligger bag forældelsesreglerne, talte for at fastholde 20-års fristen som en absolut frist, således at suspension kun er mulig, når afgørende modhensyn gør sig gældende, således som det kan være tilfældet ved alvorlige personskader, der udvikler sig over en meget lang årrække (således som tilfældet var i den ovenfor nævnte U 1989.1108 H). Højesteret fandt derimod ikke, at sådanne hensyn gjorde sig gældende ved krav om erstatning for miljøskader.

Dommen har således præciseret området for suspension, men den har ikke generelt - og end ikke generelt ved miljøskader - taget stilling til, om begyndelsestidspunktet skal være handlings- eller virkningstidspunktet, jf. Peter Bloks kommentar til dommen i U 1992 B s. 416. Alligevel er den i dele af den juridiske teori blevet taget til indtægt for et generelt princip om, at handlingstidspunktet er afgørende, jf. bl.a. Gomard, Obligationsret 3. del (1993) s. 242 og Nils Elmelund i U 1994 B s. 69, se hertil Bo von Eyben, Forældelse II (2005) s. 112 ff. Det særlige ved situationen i dommen var som nævnt, at myndighederne

principielt - dvs. hvis de havde haft kendskab til affaldsdeponeringerne - kunne have fremsat krav, selv om deponeringerne endnu ikke havde medført forurening af grundvandet. Den adskiller sig derfor fra andre erstatningssager, hvor risikoen for fremtidige skadevirkninger i almindelighed ikke er tilstrækkelig til at afføde noget erstatningskrav.

Den seneste højesteretsdom om spørgsmålet er U 2003.388 H om en arbejdsulykke, der indtraf i 1966, hvorefter den skadelidte fik udbetalt en vis invaliditetserstatning efter den dagældende ulykkesforsikringslov. I 1999 begærede han sagen genoptaget under henvisning til, at han havde måttet opgive sit arbejde på grund af ulykkens følger. Ved dommen blev det fastslået, at hans eventuelle krav i den anledning var forældet, idet fristen "i den foreliggende sag" måtte regnes fra ulykken i 1966. Den skadelidte havde - alene - gjort gældende, at forældelsen havde været suspenderet, hvilket blev afvist ved dommen, fordi der ikke forelå "sådanne ganske særlige omstændigheder", at der var grundlag herfor. Det blev således ikke gjort gældende, at fristen måtte regnes fra virkningstidspunktet, forstået som tidspunktet for forværringens indtræden.

Det er således karakteristisk for alle tre højesteretsdomme, at de først og fremmest tager stilling til spørgsmålet om suspension af 20-års fristen. I det omfang suspension antages, har valget af begyndelsestidspunkt som nævnt ingen praktisk betydning. Suspensionen er imidlertid blevet begrænset til visse personskader. Ved personskader vil det normalt ikke gøre nogen særlig forskel, om fristen løber fra virkningstidspunktet, eller der statueres suspension. Det skyldes, at den skadelidte normalt får - eller burde have fået - tilstrækkeligt kendskab til muligheden for at fremsætte erstatningskrav, når skaden indtræder. Det ville derfor være mindre konsekvent, om fristen i andre tilfælde end de særlige tilfælde, hvor der sker suspension, skulle løbe fra virkningstidspunktet. Ved miljøskader forekommer det derimod oftere, at skaden objektivt set er indtrådt, men at den eventuelt erstatningsberettigede savner kendskab hertil. De hensyn, der i U 1992.575 H førte til afvisning af suspension ved disse skader, taler imidlertid med omtrent samme styrke imod, at virkningstidspunktet skulle være afgørende. Dommene synes derfor bedst forenelige med et generelt princip om, at forældelsen regnes fra handlingstidspunktet, således at hensynet til de skadelidte i stedet varetages dels gennem princippet om, at fristen først regnes fra afslutningen af den skadevoldende adfærd, når denne strækker sig over en vis periode, dels gennem princippet om suspension ved visse personskader. Det kan imidlertid ikke ganske afvises, at fristen i andre tilfælde kan regnes fra virkningstidspunktet, men der findes ingen retspraksis, der har antaget dette, jf. Bo von Eyben, Forældelse II (2005) s. 117 ff.

Særligt vedrørende krav i anledning af produktansvar følger det af produktansvarslovens § 14, at erstatningskrav for produktskade forældes 3 år efter den dag, da skadelidte har fået eller burde have fået kendskab til skaden, defekten og vedkommende producents identitet, jf. stk. 1, dog senest 10 år efter den dag, da det skadevoldende produkt blev bragt i omsætning, jf. § 14, stk. 2.

Det følger af § 14, at den absolutte frist på 10 år i § 14, stk. 2, kun gælder for krav om erstatning for produktskade efter det EU-direktivbaserede produktansvar. Uden for det EU-direktivbaserede produktansvar gælder en forældelsesfrist på 3 år regnet fra det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have fået kendskab til skaden mv., kombineret med en absolut frist efter Danske Lov 5-14-4 på 20 år regnet fra stiftelsestidspunktet.

Også på dette punkt giver fastlæggelsen af stiftelsestidspunktet imidlertid anledning til tvivl.

I teorien synes den overvejende opfattelse at være, at fristen først regnes fra tidspunktet for skadens indtræden, jf. Børge Dahl m.fl. i *Juristen* 1990, s. 157, Nils Elmelund i U 1994 B 69 ff, samt Rostock-Jensen og Kvist-Kristensen, *Produktansvar* (2004) s. 207.

Heroverfor antager Bo von Eyben i *Forældelse II* (2005) s. 174, at fristen i disse tilfælde begynder at løbe ved leveringen af produktet til den enkelte skadelidte, hvis den defekt ved produktet, der er årsag til skaden, er til stede på dette tidspunkt, og ellers fra det senere tidspunkt, da defekten opstår.

Der er ikke i forarbejderne til produktansvarslovens § 14, stk. 2, 3. pkt., bidrag til, fra hvilket tidspunkt den absolutte forældelsesfrist på 20 år skal regnes, og der foreligger heller ikke praksis vedrørende spørgsmålet.

20 års fristen vil også ved produktansvar under særlige omstændigheder kunne suspenderes, jf. ovenfor.

2.4.2. Forarbejderne til 1908-loven

Efter 1894-lovudkastet skulle erstatningskrav uden for kontraktforhold forældes på 10 år, jf. opsamlingsbestemmelsen i forslaget § 4, nr. 2. Fristen skulle regnes fra forfaldsdagen. Lovudkastet indeholdt ikke en generel suspensionsregel, men derimod regler om tillægsfrist i visse tilfælde. Der skulle efter udkastet ikke gælde en absolut frist ved siden af disse tillægsfrister.

I betænkning over forslaget afgivet i februar 1898 af et udvalg under Folketinget, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, blev der fremsat omfattende ændringsforslag. Det foresloges således bl.a. at bevare den 20-årige frist regnet fra stiftelsestidspunktet som almindeligt udgangspunkt, samtidig med at der for ”regningskrav”, herunder ifølge bemærkningerne erstatningskrav uden for kontrakt, blev foreslået en frist på 5 år fra forfaldstidspunktet, jf. ændringsforslagets § 2. Fristen for bl.a. krav på erstatning skulle først regnes fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til kravet, dog at kravet senest skulle forældes 20 år fra stiftelsen.

I folketingsudvalgets betænkning af marts 1908, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 2517 ff, blev der foretaget væsentlige ændringer, herunder bl.a. indføjelser af suspensionsreglen i den senere lovs § 3.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.3.2 ovenfor vedrørende baggrunden for 1908-lovens § 4, hvorefter der generelt – dvs. også for erstatningskrav uden for kontrakt – gælder en absolut frist på 20 år fra fordringens stiftelse.

2.4.3. Betænkning 174/1957

I 1957-betænkningen blev der for erstatningskrav uden for kontrakt fremsat forslag om en forældelsesfrist på 3 år, jf. lovudkastets § 3, nr. 4. Ifølge udkastets § 6 skulle forældelsesfristen for disse fordringer regnes fra den dag, da skadelidte fik eller burde have fået kundskab om skaden og den ansvarlige. Samtidig fulgte det af udkastets § 16, stk. 1, at krav på erstatning uden for kontrakt i hvert fald skulle forældes på 20 år fra fordringens stiftelse.

I bemærkningerne til § 6 anføres det bl.a., jf. betænkningen s. 22:

”Krav på erstatning for skade uden for kontraktsforhold forfalder normalt ved skadens indtræden. Hvis man regner forældelsen fra dette tidspunkt, vil der imidlertid være fare for, at fordringshaverens interesser går for nær, idet han på grund af undskyldelig uvidenhed om sit krav, herunder navnlig om, hvem der er ansvarlig for skaden, kan være afskåret fra at gøre det gældende. I § 6 foreslås derfor en udskydelse af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt for sådanne tilfælde. Forbilledet for bestemmelsen er § 3 i forældelsesloven af 1908, som dog omfatter alle fordringer, der er undergivet den kortvarige forældelse, og desuden medtager uvidenhed om skyldnerens opholdssted.”

I bemærkningerne til udkastets § 16 er bl.a. anført følgende, jf. betænkningen s. 30:

”Efter udkastets § 6 gælder ... om erstatningskrav uden for kontrakt, at forældelsesfristen først regnes fra den dag, da skadelidende fik kundskab om skaden og den ansvarlige, eller da han ved almindelig agtpågivenhed ville have fået sådant kundskab. Problemet er da, hvorledes man undgår, at sådanne forpligtelser udvikler sig til stedsevarende forpligtelser.

...

I udkastets § 16, stk. 1, er nu foreslået en regel, hvorefter fordring på erstatning uden for kontraktsforhold såvel som andre fordringer, for hvilke der ikke er fastsat bestemt forfaldstid, i hvert fald forældes, når der er forløbet 20 år fra fordringens stiftelse. Spørgsmålet om, på hvilket tidspunkt en fordring kan anses for stiftet, kan i forskellige retninger give anledning til tvivl og besvares ikke ganske ens i de forskellige nordiske lande; men da problemet ikke er specielt for forældelseslovgivningen og yderligere ikke får stor praktisk betydning på grund af den 20-årige forældelses subsidiære karakter, har man afstået fra en nærmere stillingtagen dertil.”

2.4.4. Særlige regler

Efter § 6 i *miljøerstatningsloven* (lov nr. 225 af 6. april 1994) forældes erstatningskrav efter loven 5 år efter den dag, da skadelidte fik eller burde have fået kendskab til skaden, skadevolderen og dennes opholdssted, jf. stk. 1. Fristen afbrydes og suspenderes efter reglerne i 1908-loven, jf. stk. 1. Hvis forældelse ikke er indtrådt efter stk. 1, bortfalder kravet senest 30 år efter den hændelse, der har forvoldt skaden, jf. § 6, stk. 2. Også denne frist afbrydes efter reglerne i 1908-loven, men fristen kan ikke suspenderes, jf. stk. 2.

Der henvises til afsnit 2.5 vedrørende spørgsmålet om behovet for en særlig regulering af den absolutte frist for forældelse af krav på erstatning som følge af miljøskade uden for miljøerstatningslovens område.

Af § 41 i *lov om forurennet jord* (lov nr. 370 af 2. juni 1999 med senere ændringer) følger det, at miljømyndighederne for visse forureninger, der sker den 1. januar 2001 eller senere, kan meddele forurenere påbud om at fjerne en konstateret forurening og genoprette den hidtidige tilstand eller foretage tilsvarende afhjælpende foranstaltninger. Påbud kan dog ikke meddeles, hvis der er gået 30 år eller mere efter ophøret af den produktionsmetode eller anvendelsen af det anlæg, der forårsagede eller kunne forårsage forureningen, jf. § 41, stk. 4.

Erstatningskrav efter *patientforsikringsloven* (lovbekendtgørelse nr. 228 af 24. marts 1997 med senere ændringer) skal anmeldes senest 5 år efter, at den erstatningsberettigede har fået eller burde have fået kendskab til skaden, jf. lovens § 19, stk. 1. Efter § 19, stk. 2, forældes kravet dog senest 10 år efter den dag, da skaden er forårsaget.

Erstatningskrav efter *lov om erstatning for lægemiddelskader* (lov nr. 1120 af 20. december 1995 med senere ændringer) skal anmeldes senest 3 år efter, at den erstatningsberettigede har fået eller burde have fået kendskab til skaden, jf. lovens § 22, stk. 1. Kravet forældes dog senest 10 år efter den dag, lægemidlet er udleveret til skadelidte, jf. § 22, stk. 2.

Efter § 14 i *produktansvarsloven* (lov nr. 371 af 7. juni 1989 med senere ændringer) forældes erstatningskrav for produktskade 3 år efter den dag, da skadelidte har fået eller burde have fået kendskab til skaden, defekten og vedkommende producents identitet, jf. stk. 1. Fristen afbrydes og suspenderes efter reglerne i 1908-loven, jf. stk. 1. Hvis forældelse ikke er indtrådt efter stk. 1, bortfalder krav efter loven 10 år efter den dag, da det skadevoldende produkt blev bragt i omsætning, jf. § 14, stk. 2. Også denne frist afbrydes efter reglen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., men fristen kan ikke suspenderes, jf. stk. 2, 1. og 2. pkt. For krav efter dansk rets almindelige erstatningsregler gælder Danske Lov 5-14-4, jf. stk. 2, 3. pkt. Produktansvarslovens § 14 er nærmere omtalt ovenfor i afsnit 2.1.4.

Efter § 501, stk. 1, nr. 2, i *søloven* (lovbekendtgørelse nr. 538 af 15. juni 2004) er forældelsesfristen for krav på erstatning for skade ved sammenstød eller søulykke 2 år fra den dag, da skaden blev voldt. Ved siden af denne regel finder 1908-lovens suspensionsregel og Danske Lovs 20 års frist anvendelse, jf. § 501, stk. 6.

Efter sølovens § 502, stk. 1, forældes krav i anledning af forureningsskader, hvis der ikke er anlagt sag inden 3 år fra den dag, skaden eller udgifterne til at afværge eller begrænse skaden opstod. Krav kan dog ikke rejses, når der er forløbet 6 år fra den dag, hvor den hændelse, som forårsagede begivenheden, opstod. Er der tale om, at skaden er forvoldt ved en række hændelser, der har samme oprindelse, regnes 6 års fristen fra den første af disse hændelser.

Af § 25, stk. 1, i *lov om erstatning for atomskader* (lov nr. 332 af 19. juni 1974 med senere ændringer) følger det, at krav på erstatning hos indehaveren af et nukleart anlæg forældes efter reglerne i 1908-loven, dog således at forældelsesfristen er 3 år. For personer, der i henhold til lovens § 19 er indtrådt i skadelidtes rettigheder, regnes fristen fra det tidspunkt, da den berettigede ved sædvanlig agtpågivenhed kunne gøre sit krav gældende ved retslige skridt mod anlægsindehaveren. Hvis forældelse ikke er indtrådt i medfør af stk. 1, bortfalder kravet 10 år efter den nukleare ulykke, som har forvoldt skaden. Er skaden forårsaget af nuklear substans, som er blevet ulovligt fjernet, tabt eller opgivet og ikke på ny bragt til stede på ulykkestidspunktet, indtræder forældelse dog senest 20 år efter fjernel- sen mv., jf. § 25, stk. 2.

2.4.5. Fremmed ret

Norge

Efter § 9, stk. 1, i den norske forældelseslov forældes krav på erstatning uden for kontraktforhold på 3 år fra det tidspunkt, hvor skadelidte fik eller burde have skaffet sig nødvendigt kundskab om skaden og den ansvarlige.

Ved siden af den 3-årige forældelsesfrist gælder en absolut frist på 20 år fra det tidspunkt, hvor den skadevoldende handling eller andet ansvarsgrundlag ophørte, jf. § 9, stk. 2. Af denne bestemmelse følger endvidere, at den absolutte frist dog ikke gælder ved personskade, hvis skaden er forvoldt i erhvervsvirksomhed eller dermed ligestillet virksomhed, og den ansvarlige før ophøret af det skadevoldende forhold vidste eller burde vide, at forholdet kunne medføre fare for liv eller alvorlig helbredsskade, jf. stk. 2, litra a og b.

Det bemærkes, at den 20-årige frist i § 9, stk. 2, ikke kan forlænges efter reglen i § 10, stk. 1, der omhandler tilfælde, hvor fordringshaveren ikke har gjort kravet gældende, fordi den pågældende har manglet nødvendigt kundskab om fordringen eller skyldneren, jf. § 10, stk. 3.

Den oprindelige § 9 i 1979-loven indeholdt ved siden af fristerne på 3 og 20 år en regel om 10 års forældelse regnet fra skadens indtræden. Endvidere indeholdt den oprindelige regel ikke undtagelser fra den absolutte frist for de tilfælde af personskade, der i dag nævnes i § 9, stk. 2, litra a og b.

Den nævnte undtagelse blev indført ved lov nr. 71 af 8. juli 1988 i relation til 20 års fristen (men ikke i relation til 10 års fristen). Baggrunden for denne ændring var ønsket om at give skadelidte en bedre beskyttelse i tilfælde af senskader, jf. Ot. prp. nr. 46, 1987/88, og Innst. O. nr. 85, 1987/88.

Ved lov nr. 1 af 5. januar 1996 ophævedes fristen på 10 år fra skadens indtræden. Baggrunden for denne ændring var det forhold, at det havde vist sig vanskeligt at fastlægge udgangspunktet for fristens beregning ("skadens indtræden"). Man fandt det vanskeligt at præcisere begrebet nærmere i lovteksten, og da 10 års fristen dels ikke havde været meget anvendt i praksis, dels kunne medføre uheldige resultater i forhold til skadelidte, ophævede man reglen. Dette var ensbetydende med, at der i de i § 9, stk. 2, litra a og b, nævnte

tilfælde ikke gælder en absolut frist. Der henvises til Ot. prp. nr. 76, 1994/95, og Innst. O. nr. 18, 1995/96.

Sverige

Efter den svenske forældelseslov gælder for erstatningskrav uden for kontrakt den almindelige 10-årige forældelsesfrist, der regnes fra stiftelsestidspunktet, jf. lovens § 2, stk. 1. Fristen er absolut, da den svenske lov ikke indeholder regler om suspension eller tillægsfrister.

Det fremgår af bemærkningerne til loven, at stiftelsestidspunktet i relation til erstatningskrav uden for kontraktforhold er tidspunktet for den skadegørende handling foretaget, jf. prop. 1979/80:119, side 39 og 89.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne s. 39 ff, at man overvejede behovet for i forældelsesloven generelt at indføre en længere forældelsesfrist for erstatningskrav uden for kontrakt, herunder navnlig for krav som følge af skader, som først kan konstateres efter en årrække. Der gjaldt imidlertid allerede specielle forældelsesregler med en længere frist på en række praktisk vigtige områder. Da man endvidere fandt, at spørgsmålet om, hvorvidt der herudover var behov for specielregler på forskellige områder, burde tages op inden for de enkelte retsområder, blev der ikke fremsat forslag om at indføre en længere frist for erstatningskrav uden for kontrakt.

Finland

Efter den finske forældelseslov gælder der en forældelsesfrist på 3 år, hvilken frist ved erstatningskrav uden for kontrakt løber fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med skaden, jf. §§ 4 og 7, stk. 1. Samtidig gælder der for disse fordringer en absolut frist på 10 år fra tidspunktet for den hændelse, som har forårsaget skaden. Den absolutte 10 års frist gælder dog ikke ved krav på erstatning for person- eller miljøskade, jf. § 7, stk. 2.

Tyskland

Efter de tyske forældelsesregler gælder en 3-årig forældelsesfrist, der løber fra udgangen af det år, i hvilket kravet er opstået, og fordringshaveren er eller burde være (grov uagtsomhed) blevet bekendt med de forhold, hvorpå kravet støttes. Ved personskadekrav gælder en absolut frist på 30 år regnet fra den skadevoldende handling. Ved andre erstatningskrav gælder en dobbelt absolut frist: 10 år fra kravets opståen (skadens indtræden) og 30 år fra den skadevoldende handling, idet den tidligst udløbende frist er afgørende.

England

Efter forslaget af juli 2001 fra den engelske Law Commission skal der som udgangspunkt gælde en 3-årig forældelsesfrist, der kan suspenderes, og en absolut frist på 10 år regnet fra den skadevoldende handling. For personskadekrav skal dog ikke gælde nogen absolut frist.

Principles of European Contract Law III

Erstatningskrav uden for kontrakt foreslås omfattet af den almindelige ordning med en forældelsesfrist på 3 år, der kan suspenderes ved utilregnelig uvidenhed, kombineret med en absolut frist på 10 år, ved personskade dog 30 år (artikel 14:201, 14:301 og 14:307).

Det foreslås, at den korte frist løber fra tidspunktet for den skadevoldende handling (artikel 14:203), hvilket navnlig begrundes med, at det er vanskeligt at fastlægge tidspunktet for skadens indtræden, jf. bemærkningerne til artikel 14:203 (bind III s. 169). Det anføres samtidig, at hensynet til skadelidte tilgodeses ved den generelle regel om suspension ved utilregnelig uvidenhed. Efter forslaget skal tidspunktet for den skadevoldende handling ligeledes være begyndelsestidspunkt for den lange frist på henholdsvis 10 og 30 år efter artikel 14:307, jf. s. 169 og 194.

2.4.6. Udvalgets overvejelser

Det er udvalgets opfattelse, at der på samme måde som for andre krav omfattet af den korte forældelsesfrist, jf. afsnit 2.3.5, bør fastsættes en absolut frist for fremsættelse af erstatningskrav uden for kontrakt. 1 medlem af udvalget (Benedicte Federspiel) finder dog, at der ikke bør gælde en absolut frist for erstatningskrav i anledning af *personskade*, jf. nærmere nedenfor.

Som nævnt i afsnit 2.3.5 foreslår udvalget for andre fordringer end erstatningskrav uden for kontrakt, at begyndelsestidspunktet for den lange frist ændres fra stiftelsestidspunktet til forfaldstidspunktet.

Ved erstatningskrav uden for kontrakt bør *begyndelsestidspunktet* for den lange frist efter udvalgets opfattelse fastsættes til *tidspunktet for den skadevoldende handlingens ophør*. I disse tilfælde vil det afgørende således være handlingstidspunktet, ikke virkningstidspunktet, jf. om stiftelsestidspunktet efter den gældende ordning i afsnit 2.4.1.

Baggrunden herfor er, at der af hensyn til skadevolderen bør fastsættes en absolut grænse for, hvor længe kravet kan fremsættes, og dette hensyn kan ikke på tilstrækkelig vis tilgodeses, hvis fristen først løber fra skadens indtræden. Det forekommer således, at skaden først indtræder mange år efter den skadevoldende handling, og uden en regel om, at fristen regnes fra handlingstidspunktet, ville det ikke være muligt at forudberegne fristen, hvilket afgørende ville stride mod hensynene bag forældelsesreglerne.

Også i særreglerne omtalt i afsnit 2.4.4 er begyndelsestidspunktet fastsat til handlingstidspunktet (se f.eks. patientforsikringslovens § 19, stk. 2, og sølovens § 502, stk. 1), eller hvad der kan sammenlignes hermed (se f.eks. lov om erstatning for lægemiddelskader § 22, stk. 2 ("den dag, lægemidlet er udleveret til skadelidte"), og produktansvarslovens § 14, stk. 2 ("den dag, da det skadevoldende produkt blev bragt i omsætning"))).

Handlingstidspunktet er også valgt som begyndelsestidspunkt i mange fremmede lovgivninger og anbefales tillige i Principles of European Contract Law, jf. afsnit 2.4.5.

Når den absolutte forældelsesfrist regnes fra den skadevoldende handlingens ophør, vil det kunne forekomme, at forældelsesfristen er udløbet på det tidspunkt, hvor skaden indtræ-

der. Jo længere den absolutte frist er, jo sjældnere vil dette kunne forekomme. Gælder der ingen absolut frist, vil problemet slet ikke kunne opstå.

I mange tilfælde er den skadevoldende handling foretaget på et bestemt tidspunkt. Det forekommer imidlertid, at skaden er forårsaget af en handling eller påvirkning, der strækker sig over en længere periode, f.eks. i forbindelse med forurening af jord ved spild eller lækage. I så fald bør begyndelsestidspunktet for den absolutte frist på samme måde som efter gældende ret være tidspunktet for den skadevoldende handling eller påvirkningsophør.

Undertiden kan det måske være mest naturligt at beskrive den skadevoldende adfærd som en undladelse, men begrebet ”skadevoldende handling” omfatter også disse tilfælde.

Når der foreligger en skadevoldende handling, f.eks. deponering af giftstoffer, kan der ved fastlæggelsen af begyndelsestidspunktet ikke lægges vægt på skadevolderens efterfølgende undladelse af at afværge den fare, som udspringer af handlingen.

Ved produktansvar vil tidspunktet for den skadevoldende handlingsophør være det tidspunkt, hvor den pågældende producent bringer det skadevoldende produkt i omsætning. Dette gælder, selv om kravet tillige eller udelukkende støttes på, at producenten burde have tilbagekaldt produktet eller advaret mod faren. For så vidt angår begyndelsestidspunktet (cfr. fristens længde ved personskaade) vil der således være overensstemmelse mellem forældelsesloven og produktansvarslovens § 14, stk. 2, 1. pkt.

Med hensyn til *længden af den absolutte frist* bør der skelnes mellem personskaade og anden skade. Det sidste omfatter dels tingsskaade, dels almindelig formueskaade, dvs. formuetab, der ikke er en følge af person- eller tingsskaade. Som eksempel kan nævnes erstatning for fejlagtig rådgivning. Vedrørende miljøskadekrav henvises til afsnit 2.5 nedenfor.

Hensynet til skadevolderen taler efter udvalgets opfattelse for, at man ved *tingsskaadekrav mv.* (bortset fra miljøskadekrav) forkorter den gældende absolutte frist på 20 år. Det foreslås, at fristen fastsættes til 10 år.

En frist af denne længde – der svarer til produktansvarslovens § 14, stk. 2, 1. og 2. pkt., som også omfatter tingsskaade - vil efter udvalgets opfattelse på tilstrækkelig måde tilgo-

dese hensynet til skadelidte. Det vil endvidere være praktisk, at der gælder samme frist for produktskadekrav, uanset om sådanne krav er omfattet af det direktivbaserede produktansvar eller ikke. Det vil også være hensigtsmæssigt med samme frist for tingsskadekrav i og uden for kontrakt.

Herudover kan henvises til, at flere fremmede lovgivninger opererer med en absolut frist på 10 år for tingsskadekrav mv. I Principles of European Contract Law anbefales også en absolut frist af denne længde for tingsskadekrav, jf. afsnit 2.4.5.

En forkortelse af den absolutte frist til 10 år for tingsskadekrav mv. vil formentlig først og fremmest have betydning for produktansvarskrav i det omfang, sådanne krav ikke støttes på det direktivbaserede produktansvar, jf. produktansvarslovens § 14, stk. 2, 3. pkt.

Ved krav som følge af *personskade* må hensynet til skadelidte efter udvalgets opfattelse veje meget tungt. En absolut forældelsesfrist på 10 år fra handlingstidspunktet som foreslået for tingsskadekrav mv. er derfor for kort.

Man kan tænke sig forskellige muligheder.

Én løsning kunne være at fastsætte en 20-årig forældelsesfrist regnet fra handlingstidspunktet for alle typer af personskade.

En anden løsning kunne være en ordning, hvor den absolutte frist slet ikke gælder for personskader, eller en ordning, hvor der som hovedregel gælder en 20-årig frist fra handlingstidspunktet, men hvor der for visse særligt kvalificerede tilfælde af personskade ikke gælder nogen absolut frist eller en længere absolut frist.

I den forbindelse kan henvises til den norske ordning, hvorefter den absolutte frist ikke gælder, når en personskade er forvoldt på nærmere bestemte måder, og den finske ordning, hvorefter der ved personskade slet ikke gælder nogen absolut frist, jf. afsnit 2.4.5. Endvidere kan henvises til Højesterets dom i U 1989.1108 H (omtalt i afsnit 2.4.1), der netop viser, at der kan forekomme sådanne særligt alvorlige tilfælde, hvor der - for at undgå stødende resultater i forhold til skadelidte - er behov for en "sikkerhedsventil".

10 medlemmer af udvalget – alle medlemmer bortset fra Benedicte Federspiel (Forbrugerrådet) - udtaler:

En generel frist på 20 år fra handlingstidspunktet vil ikke i alle tilfælde på tilstrækkelig vis tilgodese hensynet til skadelidte. Omvendt vil det efter disse medlemmers opfattelse være for vidtgående i forhold til skadevolderne helt at udelade en absolut forældelsesfrist. En absolut frist er efter disse medlemmers opfattelse af væsentlig betydning, bl.a. af bevismæssige grunde og af hensyn til virksomhedernes forsikringsmuligheder. En mellem-løsning, hvorefter der ikke gælder nogen absolut frist eller en længere frist end 20 år i særligt kvalificerede tilfælde, f.eks. ved grov uagtsomhed i erhvervsforhold, vil være processkabende og svær at anvende i praksis.

Efter en samlet vurdering finder disse medlemmer, at den bedste løsning vil være for krav i anledning af personskade at fastsætte en absolut frist på 30 år regnet fra den skadevoldendes handling ophører uden mulighed for suspension, således som det er gennemført i Tyskland og anbefalet i Principles of European Contract Law artikel 14:307, jf. afsnit 2.4.5.

Det er disse medlemmers opfattelse, at der med en sådan regel, hvorefter fristen ikke i noget tilfælde vil kunne suspenderes, skabes klarhed og forudsigelighed om retstilstanden, samtidig med, at en frist af denne længde i langt de fleste tilfælde vil tilgodese hensynet til skadelidte på tilstrækkelig måde. Erfaringerne viser, at det kun meget sjældent forekommer, at et erstatningskrav rejses efter mere end 30 års forløb.

Reglen om en absolut frist på 30 år for krav i anledning af personskade vil også omfatte forsørgertabserstatning og godtgørelse til efterladte.

Som nævnt i afsnit 2.3.5, foreslås det, at den absolutte frist på 30 år for krav i anledning af personskade også skal gælde ved personskade i kontraktforhold.

Godtgørelseskrav, f.eks. krav på tort- eller mén godtgørelse, bør være omfattet af den 30-årige frist, hvis kravet opstår i forbindelse med en personskade. Andre godtgørelseskrav, f.eks. krav på tortgodtgørelse i anledning af ærekrænkelser, bør være omfattet af den 10-årige frist.

Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 1 og 2.

1 medlem af udvalget – Benedicte Federspiel (Forbrugerrådet) – udtaler:

En absolut frist, der løber fra den skadevoldende handlingens ophør, betyder, at forældelse kan være indtrådt, inden skaden er sket. Konsekvensen heraf for skadelidte er, at inden erstatningskravet overhovedet er opstået, kan det være forældet. Noget sådant er særligt urimeligt, når det drejer sig om personskader, som godt kan være mere end både 20 og 30 år om at udvikle sig.

Denne urimelighed kan imødegås ved at have en særregel for personskadeerstatningsager, hvorefter den absolutte frist regnes fra skadens indtræden, jf. i denne retning ordningen efter miljøerstatningslovens § 6 omtalt nedenfor i afsnit 2.5.1. En praktisk enklere løsning – som også kendes fra andre lande, f.eks. Finland og til dels Norge, og som er foreslået i England, jf. afsnit 2.4.5 – er imidlertid helt at undlade at fastsætte en absolut frist for personskadekrav.

Når en uforsvarlig handling, som medfører senfølger i form af personskade, udløser erstatningsansvar, kan Forbrugerrådet ikke se det rimelige i, at det skal være muligt for skadevolder på handlingstidspunktet at forudberegne, hvornår en absolut frist for forældelse indtræder. Ved afvejningen af skadevolders interesse i en forudberegnelig absolut frist og hensynet til skadelidtes mulighed for overhovedet at forfølge erstatningskrav er det Forbrugerrådets opfattelse, at hensynet til skadelidte må slå igennem.

Herfor taler også, at den, der har udført en nu ophørt handling, som – hvis der ikke gribes afværgende ind – ad åre vil forårsage en skade, f.eks. på produktansvarsområdet, kan pådrage sig erstatningsansvar for ikke at advare eller kalde produktet tilbage.

I det hele kan der for erstatningskravs vedkommende sættes spørgsmålstejn ved en absolut frist, der begynder at løbe, før skaden sker, og kravet opstår. Nok skal alt have en ende – men skal enden kunne være nået, inden en fordring overhovedet har set sin begyndelse? I hvert fald for personskadeerstatningskrav må spørgsmålet efter Forbrugerrådets opfattelse besvares med et nej.

2.5. Særligt om erstatningskrav for miljøskade

2.5.1. Gældende ret

Miljøerstatningslovens § 6 indeholder som nævnt i afsnit 2.4.4 en særregel om forældelse af erstatningskrav for miljøskade.

Bestemmelsen gælder alene for krav efter miljøerstatningsloven, dvs. krav i anledning af skade forårsaget som led i nærmere bestemt offentlig eller erhvervsmæssig aktivitet, jf. lovens §§ 1 og 3, der omtales nærmere nedenfor. Endvidere gælder loven kun for skade forvoldt efter lovens ikrafttræden, dvs. den 1. juli 1994, jf. § 9. Endelig følger det af lovens § 7, at skadelidte kan vælge mellem at kræve erstatning efter loven eller efter andre regler – herunder forældelsesregler - der måtte stille den pågældende bedre.

For erstatningskrav som følge af miljøskade, der ikke er omfattet af reglerne i miljøerstatningsloven, gælder de almindelige forældelsesregler i 1908-loven og Danske Lov 5-14-4. Det er bl.a. tilfældet, hvis der er tale om et erstatningskrav mod en privat forurener, eller om et krav, der udspringer af en forureningsskade forvoldt inden den 1. juli 1994.

Miljøskader viser sig ofte først mange år efter, at den skadelige påvirkning har fundet sted, og spørgsmålet om den absolutte forældelsesfrist har derfor - på grund af samspillet med den korte frist, der kan suspenderes - væsentlig betydning ved erstatningskrav for miljøskade.

Om fastlæggelsen af begyndelsestidspunktet for henholdsvis den korte og den absolutte forældelsesfrist efter den gældende ordning henvises til afsnit 2.3.1 og 2.4.1.

Jordforureningsloven indeholder i § 41, stk. 4, en særregel om 30-årig forældelse, jf. afsnit 2.4.4 ovenfor. Reglen gælder i relation til miljømyndighedernes adgang til i visse tilfælde at meddele forureneren påbud om at fjerne en konstateret forurening og genoprette den hidtidige tilstand eller foretage tilsvarende afhjælpende foranstaltninger. Fristen regnes fra ophøret af den produktionsmetode eller anvendelsen af det anlæg, der forårsagede eller kunne forårsage forureningen.

Der er med jordforureningsloven tale om en offentligretlig regulering af myndighedernes hjemmel over for visse forurenere, og loven regulerer således ikke det civilretlige erstat-

ningsansvar. Ved siden af jordforureningsloven kan der rejses erstatningskrav mod en forurener, herunder en privat forurener, efter almindelige erstatningsregler.

2.5.2. Miljøerstatningsloven

2.5.2.1. Lovens område

Miljøerstatningsloven har baggrund i betænkning nr. 1237/1992 om erstatning for miljøskader.

Ved loven er indført et objektivt ansvar for den, der forårsager en miljøskade omfattet af loven, jf. § 3, stk. 1. Kun skade, der er forvoldt efter den 1. juli 1994 – dvs. tilfælde, hvor den skadevoldende handling eller undladelse er foretaget efter denne dato - er omfattet af loven og dermed det objektive ansvarsgrundlag, jf. lovens § 9.

Loven gælder for skade, der forvoldes ved forurening af luft, vand, jord eller undergrund som led i erhvervsmæssig eller offentlig aktivitet, der er anført i et bilag til loven, jf. § 1, stk. 1. Efter § 1, stk. 2, gælder loven tilsvarende for forstyrrelser ved støj, rystelser eller lignende.

Bilaget til loven indeholder en liste over forskellige typer af offentlig og erhvervsmæssig aktivitet omfattet af loven, herunder bl.a. fremstilling og behandling af jern, stål, metal, træ og plast; forarbejdning af visse råstoffer, bl.a. cement, gas og tegl; indvinding og behandling af mineralolie, asfalt og naturgas; kemisk fabrikation; oparbejdning af vegetabiliske og animalske råvarer; kraft- og varmeproduktion; motorbaner og flyvepladser; ejendomme med opbevaring af husdyrgødning samt dambrug; oplagring og behandling mv. af affald.

De virksomheder, der er omfattet af listen i bilaget, svarer i vidt omfang til de virksomheder, der skal have en miljøgodkendelse i henhold til kapitel 5 i miljøbeskyttelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 753 af 25. august 2001 med senere ændringer).

Ved ”skade” forstås personskade og tab af forsørger, tingsskade, andet formuetab og rimelige omkostninger til afværgelse eller forebyggelse af skade eller til genopretning af miljøet, jf. § 2.

Om baggrunden for afgrænsningen af lovens område til nærmere bestemte erhvervsmæssige og offentlige aktiviteter, jf. § 1, fremgår det af betænkningen s. 128 ff og s. 170 f, og af bemærkningerne til loven, Folketingstidende 1993/1994, tillæg A, sp. 4731, at der ved vurderingen af, hvilke aktiviteter der burde være omfattet af loven, er lagt vægt på, om aktiviteterne indebærer en væsentlig risiko for forurening.

Skadebegrebet i lovens § 2 svarer til det almindelige skadebegreb i dansk erstatningsret, jf. betænkningen s. 172 og Folketingstidende 1993/1994, tillæg A, sp. 4730.

2.5.2.2. Baggrunden for 30 års fristen i miljøerstatningslovens § 6

I betænkning nr. 1237/1992 overvejede man, om den korte forældelsesfrist på 5 år burde forkortes eller forlænges for miljøskadekrav omfattet af loven, men man fandt ikke grundlag herfor, jf. betænkningen s. 157 f.

Om overvejelserne bag fastsættelsen af den absolutte frist til 30 år anføres det i betænkningen s. 158 ff bl.a. (lovudkastets § 8):

”Til støtte for at ændre den 20-årige forældelsesfrist, når der er tale om erstatningskrav over for de særlig farlige eller forurenende virksomheder, der er omfattet af det objektive erstatningsansvar, kan navnlig anføres, at starttidspunktet for den 20-årige forældelsesfrist som udgangspunkt ikke er relateret til skadelidtes kendskab til, at skaden er opstået, men til tidspunktet for den skadevoldende hændelse. 20-års-reglen vil derfor for den skadelidte kunne anses som en urimelig hindring for at rejse erstatningskrav i de tilfælde, hvor han har været udsat for en miljøskade (for eksempel en personskade), som først har vist sig (eller har kunnet diagnosticeres) senere end 20 år efter den skadevoldende hændelse. I så fald vil forældelsen efter 20-års-reglen udløbe før fristen efter 5-års-reglen, således at skadelidtes erstatningskrav i almindelighed vil bortfalde.

Hensynet til, at forældelsesreglerne ikke i urimelig grad forhindrer skadelidte i at opnå erstatning, kan endvidere ikke fuldt ud varetages ved den mulighed, der efter den gældende retstilstand er for at suspendere den 20-årige forældelsesfrist. ...

Imod at ændre den 20-årige forældelsesfrist taler navnlig, at denne frist i langt de fleste tilfælde vil kunne give skadelidte mulighed for at kræve erstatning som følge af miljøforurening. Hertil kommer, at hensynet til, at forældelsesfristerne ikke i urimelig grad hindrer skadelidte i at kræve erstatning, må anses for dækket ved den suspension af den 20-årige forældelsesfrist, som der er mulighed for efter den gældende retstilstand, jf. herved Eternitdommen, UfR 1989.1108 H. ...”

Efter en samlet vurdering fandt et flertal af udvalget (samme flertal, som gik ind for at indføre et objektivt ansvar), at der var behov for at forlænge den 20-årige forældelsesfrist med hensyn til de miljøskader, der skulle være omfattet af det objektive ansvar. Man foreslog herefter en absolut frist på 30 år fra tidspunktet for den skadevoldende hændelse, hvilken frist fandtes at tilgodese hensynet til ikke at afskære skadelidte fra at rejse krav i tilfælde, hvor skaden først viser sig efter en længere årrække. Fristen er i alle tilfælde absolut, dvs. der er ikke mulighed for suspension af fristen. Om begyndelsestidspunktet anføres det i betænkningen s. 187, at tidspunktet for den skadevoldende hændelse som udgangspunkt er det tidspunkt, hvor den skadegørende handling eller undladelse blev foretaget. Det anføres videre, at særlig i relation til personskade må tidspunktet for den skadevoldende hændelse imidlertid anses at være det tidspunkt, hvor skadelidte fysisk udsættes for den skadelige påvirkning.

I bemærkningerne til loven er udvalgets synspunkter tiltrådt, jf. Folketingstidende 1993/1994, tillæg A, sp. 4736 f og 4759 f.

2.5.3. Fremmed ret

Norge

Der henvises til afsnit 2.4.5, hvor der nærmere er redegjort for den norske forældelseslovs § 9 vedrørende forældelse af erstatningskrav. Erstatningskrav i anledning af miljøskade, bortset fra tingsskade i kontraktforhold, er omfattet af denne bestemmelse, dvs. en forældelsesfrist på 3 år, der regnes fra det tidspunkt, hvor skadelidte fik eller burde have skaffet sig nødvendigt kundskab om skaden og den ansvarlige, dog som udgangspunkt højst 20 år fra det tidspunkt, hvor den skadevoldende handling eller andet ansvarsgrundlag ophørte. Den absolutte frist gælder dog ikke ved personskade i eller uden for kontrakt, hvis skaden er forvoldt i erhvervsvirksomhed eller dermed ligestillet virksomhed, og den ansvarlige før ophøret af det skadevoldende forhold vidste eller burde vide, at forholdet kunne medføre fare for liv eller alvorlig helbredsskade, jf. § 9, stk. 2, litra a og b.

Sverige

Den svenske forældelseslov indeholder ikke særlige regler om forældelse af krav i anledning af miljøskade. Derimod indeholder miljølovgivningen regler, som indebærer, at krav i anledning af miljøskade er omfattet af en forsikringsordning, selv om kravet mod ska-

devolderen er bortfaldet, herunder som følge af forældelse, jf. den svenske miljöbalk, kapital 33, § 2.

Finland

Efter den finske forældelseslov gælder der en forældelsesfrist på 3 år, hvilken frist ved erstatningskrav uden for kontrakt, herunder krav i anledning af miljøskade, løber fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen eller skaden, jf. §§ 4 og 7, stk. 1. Samtidig gælder der for disse fordringer en absolut frist på 10 år fra tidspunktet for den hændelse, som har forårsaget skaden. Den absolutte 10 års frist gælder imidlertid ikke ved krav på erstatning for person- eller miljøskade, jf. § 7, stk. 2.

Principles of European Contract Law III

Kommissionen vedrørende European Contract Law har ikke stillet forslag til særlige regler om forældelse af krav i anledning af miljøskader, idet man har fundet, at spørgsmålet på grund af dets kompleksitet bør overlades til speciallovgivningen, jf. Principles of European Contract Law, bind III, s. 194 f.

2.5.4. EU-retlige initiativer

Efter EU's miljøansvarsdirektiv (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/35/EF af 21. april 2004 om miljøansvar for så vidt angår forebyggelse og afhjælpning af miljøskader) gælder et objektivi ansvar for visse nærmere bestemte typer af erhvervsmæssige aktiviteter og et culpaansvar for andre typer af erhvervsmæssig aktivitet i visse tilfælde, jf. direktivets artikel 3, stk. 1, og dettes bilag III. Der er tale om en offentligretlig regulering og ikke en regulering af det civilretlige erstatningsansvar.

Direktivet finder ikke anvendelse på skade, såfremt der er gået mere end 30 år efter den hændelse, der førte til skaden, jf. forslagens artikel 17.

Det følger af direktivets artikel 10, at de nationale miljømyndigheder kan indlede procedurer til inddrivelse af omkostningerne ved gennemførelse af afhjælpende og forebyggende foranstaltninger mod skadevolderen inden 5 år fra det seneste af følgende tidspunkter: datoen for foranstaltingernes afslutning, eller det tidspunkt, hvor den ansvarlige er blevet identificeret.

Af direktivets artikel 16 følger, at medlemslandene kan indføre eller opretholde strengere bestemmelser om forebyggelse og afhjælpning af miljøskader, end hvad der følger af direktivet.

2.5.5. Udvalgets overvejelser

Indledningsvis bemærkes, at **1 medlem af udvalget** – Benedicte Federspiel (Forbrugerrådet) foreslår, at der ikke skal gælde en absolut frist for personskadekrav, jf. ovenfor i afsnit 2.4.6, og dette forslag omfatter også personskadekrav som følge af miljøskade.

Forældelsesreglerne i en ny forældelseslov vil gælde for erstatningskrav som følge af miljøskade, der falder uden for miljøerstatningslovens objektive ansvar.

Som det fremgår af afsnit 2.1 ovenfor, foreslår udvalget, at den almindelige korte forældelsesfrist forkortes fra 5 år til 3 år for bl.a. erstatningskrav uden for kontrakt, og efter udvalgets opfattelse bør også erstatningskrav som følge af miljøskade være omfattet af den almindelige ordning med en forældelsesfrist på 3 år med mulighed for suspension.

På grund af suspensionsreglen må der også fastsættes en absolut forældelsesfrist for disse krav.

Det er med hensyn til *begyndelsestidspunktet* for den absolutte frist udvalgets opfattelse, at fristen bør regnes fra det samme tidspunkt, som gælder for øvrige erstatningskrav uden for kontrakt, det vil sige fra tidspunktet for den skadevoldende handlingens ophør, jf. nærmere afsnit 2.4.6.

Miljøerstatningsudvalget har i betænkning nr. 1237/1992 med hensyn til begyndelsestidspunktet ved personskadekrav anført, at det afgørende tidspunkt ikke er tidspunktet for den skadevoldende handlingens ophør, men det tidspunkt, hvor skadelidte udsættes for den skadelige påvirkning. Synspunktet genfindes i bemærkningerne til miljøerstatningsloven.

Efter udvalgets opfattelse bør det imidlertid for miljøerstatningskrav, der falder uden for miljøerstatningslovens objektive ansvar, fastholdes, at fristens begyndelsestidspunkt er tidspunktet for den skadevoldende handlingens ophør.

Hvad angår *længden af den absolutte frist* for miljøskadekrav, peger udvalget indledningsvis på, at baggrunden for forlængelsen af den lange frist til 30 år i miljøerstatningsloven var et ønske om at tilgodese hensynet til ikke at afskære skadelidte fra over for de særligt farlige eller forurenende virksomheder, der er omfattet af det objektive erstatningsansvar, at rejse krav i tilfælde, hvor skaden først viser sig efter en længere årrække, jf. afsnit 2.5.2.2 ovenfor.

Det kan anføres, at der med særreglen i miljøerstatningslovens § 6 er gjort op med, hvilke former for virksomhed der - på grund af virksomhedens særligt farlige eller forurenende karakter - skal være undergivet en længere absolut forældelsesfrist, end hvad der følger af de almindelige regler.

Udvalget finder imidlertid, at selv om en miljøskade ikke er omfattet af miljøerstatningsloven og dermed det objektive ansvar, der følger af loven, synes hensynet til skadelidte at være det samme som ved de af loven omfattede miljøskader. Også ved andre miljøskader kan der således være tale om, at skaden først viser sig efter en lang årrække.

Det vil endvidere være praktisk, at der gælder samme frist for miljøskadekrav, uanset om sådanne krav er omfattet af miljøerstatningsloven eller ikke.

Udvalget foreslår på denne baggrund, at den absolutte forældelsesfrist for miljøskadekrav fastsættes til 30 år regnet fra den skadevoldende adfærds ophør.

For så vidt angår *krav på erstatning for tingsskade eller almindelig formueskade* finder udvalget, at en forlængelse af fristen i forhold til den gældende 20-årige frist vil være rimelig, da der ved miljøskader ofte er tale om, at skaden først indtræder (eller opdages) mange år efter den skadevoldende handling.

Hvad angår *personskadekrav* henvises desuden til de overvejelser, der ligger til grund for forslaget vedrørende personskader i øvrigt, jf. ovenfor i afsnit 2.4.6. Som nævnt foreslår 1 medlem af udvalget (Benedicte Federspiel), at der slet ikke skal gælde en absolut frist for personskadekrav, herunder personskadekrav som følge af miljøskade.

Med hensyn til *afgrænsningen af begrebet miljøskade* finder udvalget, at skadesårsagen bør afgrænses på samme måde som efter miljøerstatningsloven, dvs. som skade, der forvoldes ved forurening af luft, vand, jord eller undergrund eller ved forstyrrelser ved støj, rystelser eller lignende. Denne definition er almindeligt kendt i miljølovgivningen.

I modsætning til miljøerstatningslovens § 1, der er begrænset til alene at omfatte forurening som led i erhvervmæssig eller offentlig aktivitet, finder udvalget, at forældelseslovens særregel om den længere absolutte frist for miljøskadekrav også bør omfatte private forurenere. Herved undgås afgrænsningsvanskeligheder mellem tilfælde, hvor der er tale om henholdsvis erhvervmæssig og privat forurening. Endvidere opnås en bedre koordinering med reglerne i jordforureningsloven, som også omfatter private forurenere. Efter jordforureningslovens § 41, stk. 3, har myndighederne adgang til at meddele en privat forurener, der har handlet uforsvarligt, påbud om genopretning mv. i indtil 30 år efter ophøret af anvendelsen af det anlæg, der forårsagede forureningen.

Som nævnt i afsnit 2.3.5 finder udvalget, at særreglen om krav på erstatning for skade forvoldt ved miljøforurening også bør omfatte tilfælde, der har karakter af erstatning i kontrakt, eksempelvis tilfælde, hvor forureningen er forvoldt af en lejer af en fast ejendom. Herved undgås en efter omstændighederne vanskelig grænsedragning mellem erstatning uden for kontrakt og erstatning i kontrakt.

Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 1.

2.6. Betydningen af retsvildfarelse i relation til suspensionsreglen

2.6.1. Gældende ret

Der henvises indledningsvis til afsnit 2.2.1 og 2.2.2 ovenfor, hvor den gældende suspensionsregel i 1908-lovens § 3 og baggrunden for denne regel er nærmere omtalt.

Som det fremgår heraf, følger det af 1908-lovens § 3, at i tilfælde, hvor fordringshaveren på grund af utilregnelig uvidenhed om sit krav har været ude af stand til at gøre sin ret gældende, regnes 1908-lovens 5 års frist først fra det tidspunkt, da fordringshaveren var eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville have været i stand til at kræve sit krav betalt.

Som nævnt i afsnit 2.2.1 er der efter ordlyden af 1908-lovens § 3 ikke tvivl om, at suspensionsreglen omfatter utilregnelig uvidenhed om de *faktiske omstændigheder*, som begrunder kravet.

Det er derimod efter bestemmelsens ordlyd og forarbejder ikke uden videre klart, om bestemmelsen giver mulighed for at anse forældelsen for suspenderet som følge af fordringshaverens uvidenhed om *det retlige grundlag* for fordringen (retsvildfarelse). Forarbejderne til 1908-lovens § 3 indeholder ikke bidrag til fortolkningen på dette punkt.

Uvidenhed om det retlige grundlag kan skyldes ukendskab til den relevante retsregel, ukendskab til den generelle fortolkning af reglen eller misforståelse med hensyn til reglens anvendelighed i det konkrete tilfælde.

I praksis er spørgsmålet om suspension af forældelse på grund af retsvildfarelse oftest forekommet i relation til efterbetalingskrav eller tilbagesøgningskrav opstået ved, at beløb ikke er blevet betalt, henholdsvis er blevet betalt, som følge af en urigtig retsopfattelse.

Det er i retspraksis antaget, at 1908-lovens § 3 som den altovervejende hovedregel ikke giver mulighed for at anse forældelsen for suspenderet som følge af en retsvildfarelse hos fordringshaveren.

Der kan bl.a. henvises til *U 1927.585 H*. I denne sag havde en skatteyder S indgået forlig med de statslige skattemyndigheder om efterbetaling af skat, hvorefter kommunen på grundlag af samme ændrede indkomstansættelse krævede efterbetaling af kommuneskat, hvilket S efterkom ved betaling af ca. 13.000 kr. den 1. oktober 1920. Efter at Højesteret i en tilsvarende sag, som S i hvert fald et stykke tid havde været bekendt med, den 26. oktober 1925 havde afsagt dom om, at kommunens fremgangsmåde ikke havde været berettiget, anlagde S den 31. s.m. retssag mod kommunen med påstand om tilbagebetaling af de ca. 13.000 kr. S havde udtaget forligsklage den 13. januar 1925, men landsret og Højesteret fandt, at forligsklagen ikke var forfulgt uden uforholdent ophold, og afviste herefter S' anbringende om, at han indtil Højesterets dom af 26. oktober 1925 havde været i utilregnelig uvidenhed.

Fra praksis kan endvidere henvises til *U 1963.1018 H*. I denne sag havde en advokat i 1949 bistået med opgørelse af et dødsbo, og i 1962 anlagde en af arvingerne retssag mod advokaten med påstand om erstatning på grund af fejl ved boopgørelsen. Landsretten udtalte, at sagsøgerens eventuelle erstatningskrav var forældet, idet han straks fra boopgørelsen havde haft kendskab til alle de kendsgerninger, som lå til grund for kravet, og idet den omstændighed, at han, eventuelt på grund af manglende kendskab til de gældende retsregler, først i december 1959 var blevet klar over, at han muligvis havde et krav, ikke kunne begrunde hans anbringende om, at han indtil 1959 havde befundet sig i en sådan utilregnelig uvidenhed som den, § 3 har for øje. Højesteret nøjedes med at udtale, at det for Højesteret oplyste yderligere bestyrkede, at appellanten ”straks fra boopgørelsen har haft fuldt kendskab til de kendsgerninger, som ligger til grund for det rejste krav”.

Den ledende dom på området er *U 1997.1633 H*, der angik et krav mod en kommune om efterbetaling af kvalificeret svagelighedspension. En kvinde A blev i 1980 afskediget på grund af sygefravær uden aktuel pension. I 1984 blev hun på grundlag af samme lidelse med virkning fra den 1. juli 1983 tilkendt mellemste invalidepension. Ved dommen *U 1991.98* fastslog Højesteret, at det var uberettiget, at staten og kommunerne havde administreret bestemmelserne om kvalificeret svagelighedspension på den måde, at sådan pension var betinget af tilkendelse af mellemste eller højeste førtidspension fra afskedigelsestidspunktet. I januar 1994 fremsatte A over for kommunen krav om udbetaling af kvalificeret svagelighedspension med virkning fra afskedigelsen i 1980. Kommunen anerkendte, at A havde krav på kvalificeret svagelighedspension, og efterbetalte pensionsydelse for tiden efter januar 1989, men gjorde gældende, at pensionsydelser for tiden forud herfor var forældet. Heri fik kommunen medhold under henvisning til, at A ikke kunne anses at have befundet sig i utilregnelig uvidenhed om sit krav i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i § 3 i 1908-loven.

1997-dommens resultat er bekræftet i *U 2000.1953 H*, der angik nogle gebyrer (de såkaldte promillegebyrer), som gennem en lang årrække var blevet opkrævet ved registrering af nye aktie- eller anpartsselskaber og af kapitalforhøjelser i sådanne selskaber. Gebyrerne, der havde været fastsat i bekendtgørelser udstedt med hjemmel i selskabslovene, blev afskaffet pr. 1. maj 1992 i forbindelse med fremkomsten af en beretning fra Rigsrevisionen, hvoraf

fremgik, at der havde været meget betydelig overdækning ved Erhvervs- og Selskabsstyrelsens opkrævning af gebyrer og afgifter. I 1993 og 1994 anlagde nogle aktie- og anpartselskaber retssag mod Erhvervsministeriet med påstand om tilbagebetaling af gebyrer, som var betalt mere end 5 år forud for sagsanlæggene. Under sagen blev der forelagt spørgsmål for EF-domstolen, af hvis dom det fremgik, at promillegebyrerne havde været i strid med direktivet om kapitaltilførselsafgifter. Højesteret fandt, at sagsøgerne ikke kunne anses at have befundet sig i utilregnelig uvidenhed i 1908-lovens forstand.

Hovedreglen om, at retsvildfarelse ikke kan begrunde suspension, er endvidere bekræftet i *U 2000.2444 H*, der angik to revisorers krav om tilbagebetaling af skat af et negativt ambibeløb opstået i forbindelse med ombygning af deres revisionskontor, hvilken skat var betalt i 1988. Efter ambi-loven var blevet ophævet, fordi den af EF-domstolen var anset for stridende mod EU-retten, anerkendte Skatteministeriet i en anden sag ved et retsforlig indgået i september 1994, at negativ ambi, der vedrørte ikke-fradragsberettigede etableringsomkostninger, kunne holdes uden for indkomstopgørelsen, og ved et cirkulære udstedt i december 1995 bestemte Told- og Skattestyrelsen, at der kunne ske genoptagelse af skatteansættelser for 1989 og følgende år. I marts 1997 anlagde revisorerne sag mod Skatteministeriet med påstand om genoptagelse af deres skatteansættelse for 1988. Højesteret udtalte, at genoptagelse i hvert fald måtte forudsætte, at det tilbagebetalingskrav, en genoptagelse eventuelt kunne resultere i, ikke var forældet. Højesteret udtalte i den forbindelse, at den omstændighed, at revisorerne ikke havde været bekendt med det retlige grundlag for deres tilbagebetalingskrav, ikke kunne begrunde, at de havde været i utilregnelig uvidenhed i 1908-lovens forstand.

Der kan yderligere henvises til *U 2003.390 H* vedrørende krav på efterbetaling af feriedagpenge. I perioden fra ferieåret 1981/82, da feriedagpenge blev indført, til ferieåret 1987/88 blev det i administrativ praksis lagt til grund, at beskæftigelse som lærer i henhold til loven om fritidsundervisning medførte fradrag i retten til feriedagpenge. Denne praksis blev med virkning fra ferieåret 1988/89 ændret, således at fritidsunderviseres ret til feriedagpenge blev anerkendt. Ved dommen *U 1998.1134* fastslog Højesteret, at den tidligere administrative praksis havde været uberettiget. En række fritidsundervisere, som i 1991 over for arbejdsløshedskassen havde fremsat krav om efterbetaling af feriedagpenge, påstod Arbejdsmarkedets Ankenævn dømt til at anerkende, at ingen del af deres krav på efterbetaling af feriedagpenge fra 1981/82 og frem var forældet. Landsret og Højesteret frifandt sagsøgte under henvisning til, at de pågældende fritidsundervisere siden 1981/82 havde haft de fornødne faktiske oplysninger til at rejse deres krav, og at det forhold, at den tidligere administrative praksis havde været uberettiget, ikke indebar, at de havde befundet sig i utilregnelig uvidenhed i § 3's forstand.

Den omtalte praksis er nærmere gennemgået af Peter Blok i Hyldestskrift til Jørgen Nørgaard (2003) s. 612 ff og af Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 468 ff. Ved de nævnte domme er det fastslået, at retsvildfarelse som klar hovedregel ikke kan begrunde suspension efter 1908-lovens § 3. Hovedreglen gælder efter Højesterets praksis ubetinget i til-

fælde, hvor et tilbagebetalings- eller efterbetalingskrav opstår over for det offentlige som konsekvens af, at en generel administrativ praksis, en bekendtgørelse eller en lov erklæres ugyldig af domstolene. Det er efter praksis uden betydning, at der har foreligget en kompliceret og tvivlsom juridisk problemstilling, eller at den regel eller det retsprincip, som fører til underkendelsen, ikke kan betragtes som velkendt, men er af speciel karakter. Ukendskab til EU-regler eller deres rette fortolkning er i praksis i det hele sidestillet med en tilsvarende retsvildfarelse vedrørende interne danske regler.

Fra praksis skal herudover omtales en række domme, hvor forældelsen *er anset for suspenderet* efter 1908-lovens § 3.

U 1989.268 V angik et krav om tilbagebetaling af et beløb, som var betalt for meget ved købet af en andelslejlighed. Sælgeren havde i strid med boligfællesskabslovens § 6, stk. 1, ikke oplyst køberen om, hvorledes prisen var beregnet, og retten fandt, at forældelsen såvel efter boligfællesskabslovens § 16, stk. 3, som efter 1908-loven havde været suspenderet, ”da sagsøgte ikke har gjort sagsøgeren bekendt med grundlaget for beregningen af andens værdi eller meddelt sagsøgeren oplysninger, som ville sætte ham i stand til selv at beregne prisen”. Retten antog således, at der forelå utilregnelig uvidenhed om faktiske forhold, selv om baggrunden herfor til dels måtte søges i ukendskab til lovens regler.

I U 1995.366 H havde S i 1969 solgt et areal beliggende i landzone til kommunen K. Ifølge slutsedlen havde S krav på et tillæg til købesummen i tilfælde af, at det solgte areal eller en del heraf inden udgangen af 1989 blev henført til byzone. I 1979 vedtog K en lokalplan, som indebar, at en del af arealet blev overført til byzone. Dette undlod K imidlertid at meddele S, og tillægsvederlaget blev først betalt i 1990, efter at S selv havde rettet henvendelse til K. Højesteret fandt, at det under disse omstændigheder i medfør af renteloven burde pålægges K at betale morarente af tillægsvederlaget fra den 1. september 1979, og at ingen del af rentekravet kunne anses for forældet, da S måtte antages at have været i utilregnelig uvidenhed om sit krav. Selv om et areals status som landzone, henholdsvis byzone, i sig selv er et retligt forhold, kan S siges at have været i utilregnelig uvidenhed om en faktisk omstændighed, nemlig K's beslutning om at overføre en del af det solgte areal til byzone, jf. herved også Peter Blok, anf.st. s. 622.

Det er i nogle domme antaget, at i hvert fald en offentlig ansat kan påberåbe sig utilregnelig uvidenhed i tilfælde, hvor den ansatte fremsætter krav om efterbetaling af løn som følge af, at lønnen har været beregnet forkert.

I U 1989.45 H, jf. U 1985.1099 V, havde en assistent i en kommune gennem en årrække fået udbetalt for lidt i løn som følge af, at hun alene fik tillagt anciennitet fra ansættelsen og ikke fra det tidligere tidspunkt, hun efter overenskomsten mellem kommunen og HK havde krav på. Da hun havde haft rimelig grund til at regne med, at kommunen beregnede

hendes løn korrekt på grundlag af de oplysninger, hun gav ved ansættelsen, og da hun derfor ikke havde haft nogen særlig anledning til at kontrollere, at beregningen var rigtig, fandtes hun at have været i utilregnelig uvidenhed om sit krav.

I U 1998.1095 Ø kom landsretten med en lignende begrundelse til samme resultat i et tilfælde, hvor en forstanderinde for et kommunalt plejehjem gennem en årrække ikke havde modtaget et dispositions- og rådighedstillæg, som hun havde krav på efter overenskomsten mellem kommunen og Dansk Sygeplejeråd.

Disse domme kan muligvis forklares med, at grundprincippet om, at enhver har pligt til at kende loven, netop alene omfatter ”loven”, dvs. retsregler, derimod ikke bestemmelser i kollektive overenskomster. Der er i givet fald ikke tale om en egentlig undtagelse fra hovedreglen om, at retsvildfarelse ikke kan påberåbes som grundlag for suspension, og resultatet må derfor antages at blive det samme, hvor lignende situationer opstår i forhold til private arbejdsgivere.

Fra praksis kan herudover henvises til U 1983.1000 H. En kommune havde i 1970 meddelt BP tilladelse til at opføre en benzinstation i et boligområde. I en retssag anlagt af nogle grundejere mod kommunen og BP blev det i 1974 fastslået, at tilladelsen var ugyldig. Herefter anlagde BP i 1978 retssag mod kommunen med påstand om erstatning for det tab, man havde lidt ved købet af ejendommen. Kommunen ansås for erstatningsansvarlig, og forældelsesfristen for erstatningskravet fandtes først at burde regnes fra 1974-dommens afsigelse, da kommunen indtil dette tidspunkt havde fastholdt, at tilladelsen var lovlig og gyldig, og da det derfor måtte lægges til grund, at BP først på dette tidspunkt blev klar over, at man havde lidt et tab.

Baggrunden for resultatet i denne dom kan beskrives således, at BP indtil 1974-dommen havde befundet sig i en uegentlig retsvildfarelse vedrørende tilladelsens gyldighed. Det må nemlig antages, at uegentlig retsvildfarelse – det vil sige en vildfarelse, der ikke angår selve den regel, der begrunder kravet, men et retligt forhold, som indgår som element i denne regel – også i relation til 1908-lovens § 3 skal sidestilles med faktisk vildfarelse.

I U 1993.604 Ø havde en kommune uberettiget opkrævet dækningsafgift af en bowlinghal, idet man havde haft den urigtige opfattelse, at ejendommens karakter af udlejningsejendom i sig selv – uden hensyn til dens faktiske anvendelse – var tilstrækkelig til at anse den for omfattet af § 23 A i lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. Ejeren havde i 1978 ansøgt om fritagelse for betaling af afgiften, hvilket kommunen havde afslået. Efter at han i en avis havde læst, at en lignende ejendom var blevet fritaget for dækningsafgift, anlagde han i 1991 retssag mod kommunen med påstand om tilbagebetaling af dækningsafgift betalt i 1978 og senere. Ejeren fandtes at have været i utilregnelig uvidenhed om sit krav, idet han ”havde rimelig grund til at gå ud fra, at afslaget var lovhjemlet og i overensstemmelse med sædvanlige fortolkningsprincipper og med anerkendt administrativ praksis”, og idet han fandtes ”ikke at have haft nogen særlig anledning til at efterprøve, om

sagsøgte afslag, der ikke kunne påklages til højere administrativ myndighed, var truffet på et rigtigt grundlag”.

I U 2004.955 Ø havde A, der var født i februar 1977, siden fødslen lidt af medfødt knogle-skørhed. A var fra fødslen til august 1997 bosat i kommune K, der under adskillige møder vejledte A om hans muligheder for forsørgelse efter hans fyldte 18 år, dog uden på noget tidspunkt at vejlede om muligheden for at modtage invaliditetsydelse. Efter at være flyttet til en ny kommune blev A i september 1997 af den nye kommune vejledt om muligheden for invaliditetsydelse, som A herefter oppebar fra 1. december 1997. A anlagde den 2. august 2002 sag mod K med påstand om erstatning for manglende invaliditetsydelse for perioden, fra A fyldte 18 år til den 30. november 1997. Landsretten fandt, at A ikke før i september 1997 havde anledning til at undersøge, om han skulle være berettiget til andre løbende sociale ydelser end dem, han hidtil havde modtaget fra K, og at A tværtimod på baggrund af den indgående rådgivning, han havde modtaget af K's forvaltning, med føje måtte kunne gå ud fra, at dette ikke var tilfældet. Landsretten fandt herefter, at A havde været i utilregnelig uvidenhed om sit krav indtil september 1997, og at ingen del af A's krav derfor kunne anses for forældet.

På baggrund af den ovenfor gennemgåede praksis kan det fastslås, at egentlig retsvildfarelse kun anerkendes som suspensionsgrund efter 1908-lovens § 3 i meget begrænset omfang. De fleste af de omtalte afgørelser, som anerkender suspension, kan forklares med, at der ikke har foreligget en egentlig retsvildfarelse, men en faktisk vildfarelse eller en uegentlig retsvildfarelse. Det eneste område, hvor retsvildfarelse med nogenlunde sikkerhed anerkendes som suspensionsgrund, er krav i anledning af fejl begået ved professionel rådgivning eller bistand i juridiske spørgsmål, jf. U 2004.955 Ø.

2.6.2. Fremmed ret

Norge

Som det fremgår af afsnit 2.2.4, følger det af den norske forældelseslovs § 10, stk. 1, at hvis fordringshaveren mangler nødvendigt kundskab om fordringen eller skyldneren, indtræder forældelse tidligst 1 år efter den dag, da fordringshaveren fik eller burde have fået kundskab om fordringen eller skyldneren. Denne bestemmelse, som – bortset fra tillægsfristens længde – i realiteten svarer til 1908-lovens § 3, kan ikke medføre en forlængelse af forældelsestiden med mere end 10 år, jf. § 10, stk. 3. For erstatningskrav er der taget hensyn til skadelidtes eventuelle utilregnelige uvidenhed derved, at den 3-årige forældelsesfrist først regnes fra det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have skaffet sig nødvendigt kundskab om skaden og den ansvarlige, men højst 20 år fra den skadegørende handling, jf. nærmere § 9.

I norsk retspraksis og litteratur er det antaget, at retsvildfarelse som det klare udgangspunkt ikke kan begrunde suspension af forældelse, men at dette dog ikke er ganske udelukket. Der kan henvises til Anne Cathrine Røed, *Foreldelse av fordringer* (1997) s. 229 og Peter Blok, *Hyldestskrift til Jørgen Nørgaard* (2003) s. 630.

Sverige

Den svenske forældelseslov indeholder ikke regler om suspension af forældelsesfristen ved utilregnelig uvidenhed om kravet, og der opstår derfor ikke spørgsmål om betydningen af retsvildfarelse.

Finland

Som nævnt i afsnit 2.2.4 følger det af den finske lov, at erstatningskrav i eller uden for kontrakt og krav støttet på ugrundet berigelse, herunder tilbagesøgningskrav, i relation til den korte forældelsesfrist er undergivet en regel om suspension på grund af utilregnelig uvidenhed om kravet, jf. lovens § 7.

I bemærkningerne til bestemmelsen om krav på erstatning uden for kontrakt (§ 7, stk. 1, nr. 3) anføres, at ”Det bör dock observeras att den skadelidande inte kan åberopa att han inte visste på vilka grundar ansvarsförhållandet bestäms enligt lag. Enligt allmänna bestämmelser är det inte möjligt att i sitt eget intresse hänvisa till att man inte har kundskap om lagens innehåll.”

Det synes således forudsat, at retsvildfarelse generelt ikke kan begrunde suspension. Det bemærkes dog, at spørgsmålet ikke er omtalt i relation til bestemmelsen om tilbagesøgningskrav mv. (§ 7, stk. 1, nr. 4).

Principles of European Contract Law III

Kommissionen anbefaler, at forældelsen suspenderes, så længe kreditor ikke kender eller bør kende debtors identitet eller “*the facts giving rise to his claim*” (artikel 14:301). Af den citerede del af artikel 14:301 synes at fremgå, at kun ukendskab til faktiske omstændigheder skal kunne medføre suspension. Spørgsmålet er dog ikke omtalt i kommentarerne til bestemmelsen.

2.6.3. Udvalgets overvejelser

Indledning

Som det fremgår af gennemgangen ovenfor i afsnit 2.6.1, følger det af retspraksis, at 1908-lovens § 3 som den altovervejende hovedregel ikke giver mulighed for at anse forældelsen for suspenderet som følge af retsvildfarelse hos fordringshaveren. En undtagelse fra dette udgangspunkt gælder formentlig ved fejl begået ved professionel rådgivning eller bistand i juridiske spørgsmål, jf. U 2004.955 Ø, og muligvis også i tilfælde, hvor en myndighed i et konkret tilfælde har handlet i strid med en i øvrigt anerkendt fortolkning eller administrativ praksis, jf. U 1993.604 Ø.

Det nævnte udgangspunkt kan i visse tilfælde – navnlig ved tilbagesøgningskrav mod det offentlige – umiddelbart forekomme mindre rimeligt i betragtning af, at suspensionsreglen skal tilgodese et hensyn til fordringshaveren. Det kan også anføres, at den foreslåede forkortelse af 1908-lovens frist på 5 år til 3 år vil indebære en yderligere beskyerling af kravene, samtidig med, at en forkortelse af den absolutte frist fra 20 år til 10 år

i nogen grad vil formindske betænkelighederne ved at anerkende retsvildfarelse som suspensionsgrund.

Udvalget har på denne baggrund overvejet, om der er grundlag for at foreslå en udvidelse af muligheden for suspension. Ved overvejelserne af dette spørgsmål kan der tages udgangspunkt i følgende tilfældegrupper: 1) krav mod det offentlige som følge af, at en regel eller administrativ praksis tilsidesættes som ugyldig, 2) krav mod det offentlige som følge af, at der i det konkrete tilfælde er begået fejl af juridisk karakter, 3) krav mellem private som følge af en ændring af en hidtidig mangeårig praksis og 4) krav som følge af fejl begået ved professionel rådgivning eller bistand i juridiske spørgsmål.

Udvalget har endvidere overvejet, om forældelsesfristen i de tilfælde, hvor fristen ikke suspenderes ved retsvildfarelse, burde være 5 år svarende til gældende ret, jf. nedenfor.

Krav mod det offentlige som følge af, at en regel eller administrativ praksis tilsidesættes som ugyldig

Det er navnlig i denne tilfældegruppe, at der er sat spørgsmålstejn ved rimeligheden af Højesterets afvisning af at anerkende retsvildfarelse som suspensionsgrund. Hovedsynspunkterne kan formentlig siges at være, at det offentlige selv bør bære risikoen for fejl af denne karakter, og at det ikke er rimeligt at forlange, at borgerne skal være klogere end myndighederne med hensyn til lovligheden af de regler og den praksis, der gælder for eksempelvis opkrævning af afgifter og udbetaling af pensioner.

Der kan imidlertid også anføres en række forhold, som taler imod at anerkende en suspensionsadgang i disse tilfælde.

Det vil i almindelighed være meget vanskeligt at afgrænse den undskyldelige retsvildfarelse fra den ikke-undskyldelige, og konsekvensen af at anerkende retsvildfarelse som suspensionsgrund ville derfor i praksis blive, at de heromhandlede krav – typisk tilbagesøgnings- eller efterbetalingskrav mod det offentlige - alene blev begrænset af den 10-årige absolutte forældelsesfrist. Dette ville - som bl.a. ambi- og promillegebyrsagerne illustrerer – efter omstændighederne kunne medføre særdeles omfattende og uoverskuelige krav mod det offentlige. Det gælder, selv om den absolutte frist forkortes til 10 år i forhold til den gældende 20 års frist.

De hensyn, der begrundes forældelsesreglerne, gør sig også gældende, når det offentlige er skyldner. Kravene må i givet fald normalt dækkes af skatteyderne i almindelighed, og det indrettelseshensyn, der ligger bag forældelsesreglerne, kan derfor også påberåbes af det offentlige. Samtidig forekommer hensynet til den enkelte fordringshaver gennemgående at være svagere, når fejlen rammer mange ligeligt. Forældelsesreglerne skal endvidere tilskynde til, at spørgsmål om mulige krav afklares inden for rimelig tid. En anerkendelse af retsvildfarelse som suspensionsgrund ville svække varetagelsen af dette hensyn.

Det er på denne baggrund udvalgets opfattelse, at en *generel* adgang til suspension i denne tilfældegruppe ikke kan anbefales.

Udvalget har herefter overvejet, om der eventuelt kunne indføres suspensionsadgang i *visse tilfælde*, afhængigt af enten den offentlige myndigheds forhold eller af borgerens forhold.

Adgangen til suspension kunne tænkes begrænset til tilfælde, hvor *retsvildfarelsen kan bebrejdes den pågældende myndighed*.

Efter en sådan regel skulle der foretages en culpavurdering af myndighedernes regelfortolkning, og en sådan vurdering ville utvivlsomt give anledning til betydelige problemer. Der kan i mange tilfælde ikke peges på et bestemt fortolkningsresultat som det ”rigtige”, og det kan derfor være vanskeligt at forudse resultatet af en afgørelse. Den omstændighed, at f.eks. en højesteretsdom tilsidesætter den fortolkning af en retsregel, som myndighederne har praktiseret, er således ikke i sig selv ensbetydende med, at den pågældende fortolkning kan bebrejdes myndigheden.

Kriteriet ville endvidere indebære, at en tilsvarende culpavurdering måtte anlægges i forhold til lovgivningsmagtens implementering af EU-direktiver i tilfælde, hvor en lovgivning af EF-domstolen erklæres at være i strid med EU-retten. Man kan imidlertid vanskeligt forestille sig, at domstolene skulle indlade sig på en vurdering af, om Folketinget burde have forudset noget sådant.

Suspensionsadgangen kunne i stedet tænkes begrænset på den måde, at den ikke skulle kunne påberåbes i tilfælde, hvor *fordringshaveren (borgeren) har haft særlig anledning til at få efterprøvet myndighedens retsopfattelse*.

En sådan vurdering ville imidlertid også give anledning til meget vanskelige afgrænsnings spørgsmål. Det måtte således formentlig tillægges betydning, i hvilket omfang vedkommende borger har haft juridisk bistand eller særlig adgang hertil, og om der offentligt er blevet rejst tvivl om myndighedernes regelfortolkning eller på anden måde er sat spørgsmålstejn ved den. Resultatet kunne derfor blive, at forældelsen var suspenderet i forhold til nogle, men ikke i forhold til andre, og at suspensionen ophørte på et tidspunkt, hvor sådan tvivl blev rejst.

Vanskeligheden ved at lægge vægt på myndighedens, henholdsvis borgerens subjektive forhold illustreres også af, at de nævnte kriterier – som hver for sig umiddelbart forekommer relevante – i virkeligheden trækker i hver sin retning. Jo klarere, det er, at den regel eller praksis, som myndigheden påberåber sig, muligvis er ulovlig, desto større anledning vil borgeren have til at få efterprøvet myndighedens retsopfattelse. Med andre ord: i de tilfælde, hvor det første kriterium fører til, at retsvildfarelse bør kunne påberåbes som suspensionsgrund, vil det andet kriterium typisk føre til det modsatte resultat.

Udvalget er på denne baggrund nået til den konklusion, at det inden for den heromhandlede tilfældegruppe næppe vil være muligt at formulere en mellemløsning, dvs. en regel, som på tilfredsstillende måde afgrænser tilfælde, hvor retsvildfarelse skal kunne påberåbes som suspensionsgrund, fra tilfælde, hvor retsvildfarelse ikke skal kunne påberåbes.

Der kan imidlertid være grund til at fremhæve, at et væsentligt område, nemlig spørgsmålet om tilbagebetaling af ulovligt opkrævede skatter eller afgifter, i forvejen er reguleret gennem skattestyrelseslovens regler om genoptagelse på en måde, som gør, at forældelsesreglerne ikke får nogen betydning.

Efter skattestyrelseslovens § 35, stk. 1, nr. 7, og § 35 C, stk. 1, nr. 1, kan der i tilfælde, hvor hidtidig praksis er endeligt underkendt ved en dom, en landsskatteretskendelse, en praksisændring offentliggjort af Skatteministeriet mv., ske genoptagelse til gunst for den skattepligtige fra og med det indkomstår, der har været til prøvelse i den første sag, der resulterede i underkendelse af praksis, eller fra og med det indkomstår, der er påbegyndt, men endnu ikke udløbet 5 år forud for underkendelsen af praksis. Det tilbagebetalingskrav, som kan opstå herved, er ikke undergivet forældelse efter forældelsesloven, jf. § 35, stk. 4, og § 35 C, stk. 4. Det følger heraf, at det for disse kravs vedkommende er uden betydning, om forældelsesreglerne giver mulighed for suspension ved retsvildfarelse.

Udvalget bemærker endvidere, at det ved meget omfattende og uoverskuelige tilbagesøgningskrav mod det offentlige ofte vil være naturligt, at der ved en særlig regulering tages stilling til spørgsmålet om, i hvilket omfang der skal ske tilbagebetaling. Et eksempel herpå er loven om behandling af krav om tilbagebetaling af ambi (lov nr. 389 af 20. maj 1992). Selv om forældelseslovens suspensionsregel ikke kan påberåbes, er der ikke noget til hinder for, at Folketinget i det enkelte tilfælde vedtager en videregående løsning.

Krav mod det offentlige som følge af, at der i det konkrete tilfælde er begået fejl af juridisk karakter

Som det fremgår af afsnit 2.6.1 ovenfor, er i U 1993.604 Ø anerkendt en undtagelse fra det almindelige udgangspunkt om, at retsvildfarelse ikke kan begrunde suspension, i et tilfælde, hvor en kommune uberettiget havde opkrævet dækningsafgift af en ejendom, fordi kommunen havde haft den urigtige opfattelse, at ejendommen var omfattet af § 23 A i lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. Uanset den senere højesteretspraksis kan det ikke udelukkes, at denne dom fortsat kan anses som udtryk for gældende ret. I bekræftende fald må undtagelsen formuleres således, at retsvildfarelse kan anerkendes om suspensionsgrund, når der er tale om et krav, som af en borger gøres gældende over for det offentlige, og som udspringer af, at en offentlig myndighed i det konkrete tilfælde har handlet i strid med en i øvrigt anerkendt fortolkning eller administrativ praksis.

Det kan efter udvalgets opfattelse ikke afvises, at der på denne måde bør tages hensyn til, at der i disse tilfælde er tale om en konkret fejl, der rammer en enkelt borger.

Krav mellem private som følge af en ændring af en hidtidig mangeårig praksis

Ligesom ved krav mod det offentlige vil en ændring af en hidtidig mangeårig praksis – f.eks. ved en højesteretsdom – også kunne få meget vidtgående og uoverskuelige konsekvenser i forholdet mellem private, hvis grænsen for tilbagesøgnings- og efterbetalingskrav ikke sættes af den korte forældelsesfrist. Det gælder navnlig i tilfælde, hvor der kan rejses krav mod talrige debitorer, eller hvor talrige krav kan rettes mod enkelte debitorer.

Som eksempel kan nævnes U 1992.763 Ø vedrørende et tilbagesøgningskrav i anledning af, at Højesteret havde tilsidesat en praksis, hvorefter der ved opgørelsen af et ejerpantebrev kunne tillægges indtil 5 års renter. Her blev tilbagesøgningskravet helt afskåret. Et andet eksempel er U 1997.1144 H og U 1997.1714 H vedrørende krav på efterbetaling af fratrædelsesgodtgørelse i anledning af, at Højesteret havde fastslået, at funktionærlovens § 2 a skal fortolkes således, at arbejdsgiveres pensionsbidrag må anses for en del af lønnen og derfor skal indgå ved beregning af fratrædelsesgodtgørelse, hvilket var en ændring af en hidtidig fast praksis.

I sådanne tilfælde er der, hvis tilbagesøgnings- eller efterbetalingskravet ikke helt afskæres, efter udvalgets opfattelse i hvert fald behov for at fastholde, at retsvildfarelse ikke kan begrunde suspension af forældelsen, således at den tidsmæssige grænse for kravene sættes af den korte frist.

Krav som følge af fejl begået ved professionel rådgivning eller bistand i juridiske spørgsmål

Som det fremgår af afsnit 2.6.1, er der praksis for, at retsvildfarelse kan anerkendes som suspensionsgrund ved krav i anledning af fejl begået ved professionel rådgivning eller bistand i juridiske spørgsmål, jf. U 2004.955 Ø.

Det forekommer efter udvalgets opfattelse også rimeligt, at den, der modtager professionel rådgivning vedrørende juridiske spørgsmål, også i relation til forældelsesreglerne har adgang til at påberåbe sig, at den pågældende ikke var eller burde have været bekendt med, at rådgivningen var behæftet med fejl. Dette gælder, uanset om rådgivningen ydes af en offentlig myndighed eller af en privat rådgiver.

Betydningen af forkortelsen af forældelsesfristen fra 5 år til 3 år

For krav om tilbagesøgning mv., som udspringer af en retsvildfarelse, der ikke suspenderer fristen, jf. ovenfor, vil den foreslåede forkortelse af 1908-lovens frist på 5 år til 3 år indebære, at kravene beskæres svarende til forkortelsen af den almindelige forældelsesfrist.

Udvalget har på denne baggrund overvejet, om forældelsesfristen i disse tilfælde fortsat burde være 5 år svarende til gældende ret.

Udvalget finder imidlertid ikke tilstrækkeligt grundlag for at foreslå en særregel herom. En sådan regel ville komplicere reglerne og give anledning til afgrænsningsvanskeligheder, fordi sondringen mellem retsvildfarelse og faktisk retsvildfarelse i mange situationer er vanskelig og usikker, jf. gennemgangen af retspraksis ovenfor i afsnit 2.6.1.

Sammenfatning

Det kan efter udvalgets opfattelse ikke anbefales, at retsvildfarelse generelt skal kunne påberåbes som suspensionsgrund. Også i fremmed ret synes den almindelige opfattelse at være, at retsvildfarelse som det klare udgangspunkt ikke kan begrunde suspension af forældelsesfristen, jf. afsnit 2.6.2 ovenfor.

På den anden side finder udvalget, at den eksisterende mulighed for i visse særlige tilfælde at anerkende retsvildfarelse som suspensionsgrund bør opretholdes. Samtidig anser udvalget det ikke for muligt at formulere en regel, som på tilfredsstillende måde afgrænser disse undtagelsestilfælde.

På denne baggrund finder udvalget, at der ikke bør gennemføres realitetsændringer på dette punkt, hvilket indebærer, at spørgsmålet om, hvorvidt retsvildfarelse undtagelsesvis kan anerkendes som suspensionsgrund, fortsat vil være overladt til domstolenes afgørelse. Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 2, der med visse sproglige ændringer viderefører 1908-lovens § 3.

Domstolene vil herefter fortsat kunne anerkende retsvildfarelse som suspensionsgrund i visse tilfældegrupper, eksempelvis ved fejl begået ved professionel rådgivning eller bistand i juridiske spørgsmål, jf. U 2004.955 Ø, og i tilfælde, hvor en myndighed i et konkret tilfælde har handlet i strid med en i øvrigt anerkendt fortolkning eller administrativ praksis, jf. U 1993.604 Ø.

Supplerende bemærkninger fra nogle af udvalgets medlemmer

Medlemmerne Peter Andersen (Håndværksrådet), Gry Asnæs (HTS), Eivind Einersen (Advokatrådet), Benedicte Federspiel (Forbrugerrådet), Bjarne Lau Pedersen (Finansrådet), Henrik Schultz (Dansk Industri) og Jørgen Wohnsen (Realkreditrådet) ønsker at tilføje, at myndighedssager efter deres karakter er så principielt anderledes end anliggender

mellem private parter, at krav mod offentlige myndigheder ikke altid i forældelsesretlig henseende bør sidestilles med krav mellem private.

I vurderingen af, hvorvidt borgere og virksomheder skal være berettigede til at få ændret en tidligere truffen afgørelse fra en offentlig myndighed, bør det være et tungtvejende hensyn, at borgere og virksomheder skal kunne have tillid til, at offentlige regler og myndighedsafgørelser er lovlige – det er også i myndighedernes interesse. Hvis det undtagelsesvis måtte vise sig, at en regel eller en afgørelse tilsidesættes som retsstridig, taler hensynet til borgeres og virksomheders retssikkerhed for, at der efterfølgende og i videre omfang, end hvad der følger efter de almindelige forældelsesretlige regler, kan ske en justering, så de berørte parter har mulighed for at opnå den retsstilling, man oprindeligt havde krav på.

Særbestemmelser om omgørelse af myndighedsafgørelser efter udløb af forældelsesfristerne i forældelsesloven er imidlertid ikke egnede til at blive reguleret i forældelsesloven, idet der ved beslutning om en sådan omgørelse må lægges vægt på en række andre forhold end fordringshaverens viden eller burde-viden. Der er således i skattestyrelseslovens § 35 angivet en række betingelser for genoptagelse af skattesager. Også uden for skatteområdet kan der være behov for at give tilsvarende muligheder for omgørelser af myndighedsafgørelser efter udløb af de generelle forældelsesfrister.

Behovet for særregler i myndighedssager forstærkes, hvis den almindelige forældelsesregel som foreslået af udvalget forkortes fra 5 til 3 år. Det vil i sammenhæng med den meget begrænsede adgang til suspension som følge af retsvildfarelse forringe borgeres og virksomheders muligheder for at rejse krav over for offentlige myndigheder i tilfælde af en efterfølgende tilsidesættelse af en ugyldig regel eller afgørelse.

Derfor foreslår disse medlemmer, at det uden for forældelsesloven overvejes at indføre særlige regler om frister for genoptagelse og tilbagesøgningskrav mod det offentlige som følge af ugyldige regler eller afgørelser.

Det er et overordnet retspolitisk spørgsmål, om borgere og virksomheder skal sikres en bedre retsstilling over for offentlige myndigheder, som udsteder ugyldige regler eller afgørelser, end hvad følger af de almindelige forældelsesregler, og i givet fald, om det skal ske i form af fælles regler for alle myndighedsområder eller særregler inden for de enkelte ressortområder.

Udarbejdelse af sådanne særregler uden for forældelsesloven henhører ikke under Forældelsesudvalgets opgaver.

3. Fordringer, som i dag alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4

3.1. Indledning

Den 20-årige forældelsesfrist i Danske Lov 5-14-4 gælder generelt, herunder for fordringer, der ikke er omfattet af 1908-loven eller af særlige forældelsesregler, og 20 års fristen er dermed i princippet udtryk for dansk rets almindelige forældelsesfrist.

Udvalget har overvejet, i hvilket omfang de fordringer, som i dag alene er omfattet af Danske Lovs 20 års forældelsesfrist, kan indpasses under ordningen med en forældelsesfrist på 3 år med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på 10 år, jf. forslaget herom ovenfor i afsnit 2.

Som det fremgår af de følgende afsnit, er det udvalget opfattelse, at der for enkelte af de omhandlede fordringer fortsat er behov for en lang forældelsesfrist, jf. afsnit 3.2, mens det i øvrigt findes tilstrækkeligt med en 3-årig forældelsesfrist med mulighed for suspension, jf. afsnit 3.3. Udvalget foreslår på denne baggrund, at den korte forældelsesfrist bliver lovens hovedregel, jf. afsnit 4.

3.2. Fordringer, for hvilke forældelsesfristen på 3 år ikke skal gælde

Efter udvalgets opfattelse er der for nogle af de typer af fordringer, som i dag alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4, fortsat behov for en forældelsesfrist, som er længere end 3 år.

Det drejer sig navnlig om krav, for hvilke der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag, krav i henhold til lån og kreditter og krav i henhold til indlån i pengeinstitutter.

Udvalget finder endvidere, at der bør gælde en lang forældelsesfrist for selve retten til nu eller i fremtiden med jævne mellemrum at kræve en ydelse, der ikke er afdrag på en skyldig hovedstol.

Herudover foreslår udvalget, at der på visse andre områder indføres regler, der afviger fra den almindelige ordning. Det gælder bl.a. for krav mod værger og fuldmægtige mv., for krav mod kautionister (flertallets forslag) og for krav på erstatning for skade, der er bevirket ved et strafbart forhold.

Vedrørende disse særlige forældelsesfrister og tillægsfrister henvises til betænkningens kapitel VII.

3.3. Andre typer af fordringer

3.3.1. Fordringer, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom

3.3.1.1. Gældende ret

Forældelsesreglerne

Krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom, er ikke omfattet af 1908-loven, jf. opregningen i lovens § 1, stk. 1. Sådanne krav forældes derfor på 20 år efter Danske Lov 5-14-4. Fristen regnes fra stiftelsestidspunktet, hvilket i denne sammenhæng vil sige tidspunktet for købsaftalens indgåelse.

Den 20-årige forældelsesfrist omfatter alle typer af fast ejendom, herunder ejerlejligheder og ubebyggede grunde. Det er tvivlsomt, om dette også gælder krav vedrørende køb af en andel i en andelsboligforening, en aktie i et boligaktieselskab eller en anpart i et boligandelspartsselskab. Tilbagebetalingskrav i anledning af, at der er betalt overpris for andelen mv. i strid med § 5 eller § 11 i andelsboligloven (lovbekendtgørelse nr. 652 af 2. juli 2001 med senere ændringer), er omfattet af en forældelsesfrist på 6 måneder fra det tidspunkt, hvor erhververen kendte eller burde kende sit krav, jf. andelsboliglovens § 16, stk. 3. Krav vedrørende løsøregerstande, der er afhændet som tilbehør til fast ejendom, er ligeledes omfattet af den 20-årige forældelsesfrist, jf. 1908-lovens § 1, stk. 1, litra a, modsætningsvis.

Betydningen af den lange forældelsesfrist er afsvækket noget ved gennemførelsen af den særlige huseftersynsordning i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom mv. (lov nr. 391 af 14. juni 1995), jf. lovens kapitel 1 (§§ 1-5) og nærmere nedenfor.

Forældelsesfristen gælder ikke alene for kravet på den principale ydelse efter købsaftalen, men også for krav som følge af misligholdelse af aftalen, f.eks. og navnlig krav i anledning af, at der er mangler ved ejendommen.

Efter den gældende ordning kan sælgeren således blive mødt med et krav om erstatning eller forholdsmæssigt afslag i anledning af mangler i op til 20 år efter købsaftalens indgåelse, hvilket navnlig har betydning ved skjulte mangler.

En forudsætning herfor er dog, at det på tidspunktet for kravets fremsættelse kan godtgøres, at manglen bestod på overtagelsestidspunktet.

Der antages endvidere at gælde en almindelig ulovbestemt frist for *reklamation* over mangler ved fast ejendom, hvilket indebærer, at der skal reklameres over for sælgeren inden rimelig tid efter, at manglen er eller burde have været opdaget. I betænkning nr. 1276/1994 om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom s. 176 er reklamationsreglens indhold beskrevet således, at ”reklamation på grund af mangler skal ske inden rimelig tid efter, at manglen er eller burde have været opdaget. I retspraksis er der eksempler på, at reklamation, der først er meddelt et års tid efter at køberen er blevet bekendt med manglen, efter omstændighederne er blevet accepteret som rettidig.”

Den gældende ordning indebærer således, at krav i anledning af mangler ved ejendommen ikke forældes, før der er forløbet 20 år fra købsaftalens indgåelse, men at køberen selv om forældelsesfristen fortsat løber – fortaber sit krav, hvis den pågældende ikke reklamerer over for sælgeren inden rimelig tid efter, at manglen opdages eller burde være opdaget. Det vil sige, at hvis køberen f.eks. opdager en mangel ved ejendommen 6 år efter købsaftalens indgåelse, skal køberen – selv om forældelsesfristen først udløber 14 år senere – forholdsvis hurtigt efter manglens konstatering reagere over for sælgeren for at bevare sit krav.

Lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom

Baggrunden for indførelsen af den særlige ordning i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom var navnlig den lange ansvarsperiode, som de gældende forældelsesregler medfører. Reglerne bygger i vidt omfang på et forslag i betænkning nr. 1276/1994 om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom, der er afgivet af et

udvalg under Justitsministeriet. I betænkningen s. 178 ff er om forældelse af krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom og om baggrunden for forslaget til den særlige ordning vedrørende tilstandsrapporter mv. anført følgende:

”Den 20-årige forældelsesfrist for mangelskrav er på grund af sagernes økonomiske omfang en stor belastning for sælgeren af en fast ejendom. Det gælder navnlig for en privatperson, som sælger sin bolig, men også for den professionelle bygherres/sælgers vedkommende er det vigtigt at kunne sikre sig mod uoverskuelige erstatningskrav.

Hertil kommer, at grundlaget for bygningstekniske undersøgelser og den øvrige bevisbedømmelse ofte vil være meget spinkelt i mangelssager, der først opstår efter mange års forløb. Sådanne sagers udfald bliver af den grund meget usikkert.

Retssager om mangler, der først har vist sig efter mange års forløb, er sjældne, og de sager, det drejer sig om, er navnlig sager om fejl af bygningsteknisk karakter. Efter det for udvalget oplyste er en ansvarsperiode på 20 år unødigt lang i forhold til de tekniske muligheder for ved en rimelig undersøgelse at opdage langt de fleste fejl ved et byggeri.

De anførte synspunkter taler efter udvalgets opfattelse med styrke for, at sælgers ansvarsperiode afkortes.

På den anden side findes der i retspraksis eksempler på, at købere har fået forholdsmæssigt afslag eller erstatning op mod 20 år efter handelen, jf. herved H.P. Rosenmeier i ”Mangler ved fast ejendom” (1988), side 80-81. Derfor vil en forkortelse af den 20-årige ansvarsperiode isoleret set indebære en vis forringelse af køberens retsstilling.

En vurdering af, om køberen eller sælgeren er nærmest til at bære risikoen for mangler, der først viser sig længe efter handelen, kan næppe i sig selv begrunde en ændring af de gældende regler. I de fleste tilfælde er der tale om mangler, som sælgeren ikke har kendt til. Eftersom mangelssager som nævnt kan have særdeles indgribende betydning for begge parter på grund af de store udbedringsomkostninger, der ofte er tale om, er det efter udvalgets opfattelse ikke muligt ved skjulte mangler at vurdere forældelsesfristens længde alene ud fra rimelighedsbetragtninger.

Under udvalgets drøftelse har nogle medlemmer ud fra hensynet til en købers forventning til en fast ejendom som et varigt forbrugsgode givet udtryk for principielle betænkeligheder ved enhver isoleret forkortelse af sælgers ansvarsperiode, der som nævnt i dag er 20 år. Ændringer i forhold til danske lovs almindelige forældelsesregel bør under alle omstændigheder overvejes samlet. Det forekommer disse medlemmer vanskeligt at begrunde en afkortning af forældelsesfristen specielt vedrørende faste ejendomme, der netop må forventes at kunne holde i en lang årrække.

Andre medlemmer har under drøftelserne anført, at de principielt finder en væsentlig afkortning af sælgers ansvarsperiode velbegrunder, i hvert fald for så vidt angår forholdsmæssigt afslag for skjulte fejl. Disse medlemmer lægger vægt på betydningen af, at sælgeren eller dennes eventuelle efterlevende ægtefælle inden for en overskuelig årrække kan få afklaret den meget betydelige økonomiske risiko, der kan ligge i en mangelssag.

...

I udvalget er der derimod enighed om betydningen af en ordning, der skaber de fornødne stærke incitament for sælgerne til at indhente tilstandsrapporter og oplyse køberne om, på hvilke vilkår den enkelte ejendom kan ejerskifteforsikres. Derved kan købernes beslutningsgrundlag styrkes og antallet af mangelssager nedbringes. Alle medlemmer af udvalget anerkender, at det netop vil kunne udgøre et sådant incitament, såfremt sælgeren får mulighed for helt at undgå hæftelse for fysiske mangler ved bygningen ved at levere en tilstandsrapport og et forsikringstilbud mv. Udvalgets forslag herom ... gør spørgsmålet om en eventuel afkortning af sælgers ansvarsperiode uaktuelt.”

Ordningen i lovens kapitel 1 er i hovedtræk følgende:

Efter § 2, stk. 1, kan køberen som udgangspunkt ikke over for sælgeren påberåbe sig mangler ved en bygnings fysiske tilstand, hvis køberen fra sælgeren har modtaget en tilstandsrapport, der opfylder kravene i § 4, og fået skriftlig oplysning om ejerskifteforsikring i overensstemmelse med reglerne i § 5. Køberen skal have modtaget de nævnte oplysninger fra sælgeren inden aftalens indgåelse, og sælgeren skal som hovedregel sikre sig, at køberen er bekendt med retsvirkningerne af fremlæggelsen af oplysningerne, ligesom sælgeren skal tilbyde at betale halvdelen af forsikringspræmien, jf. nærmere § 2, stk. 2-4.

§ 2, stk. 5, indeholder en række undtagelser fra sælgerens fritagelse for mangelsansvar. Køberen kan således påberåbe sig mangler, der er opstået i perioden mellem tilstandsrapportens seneste datering og risikoens overgang, ligesom køberen kan påberåbe sig, at en bygningsindretning er mangelfuld, fordi den strider mod en servitut eller mod offentlige forskrifter. Sælgeren hæfter desuden for mangler, hvis denne har ydet garanti vedrørende det pågældende forhold eller har handlet svigagtigt eller groft uagtsomt. Hvis sælgeren har opført bygningen med salg for øje, kan køberen gøre erstatningskrav gældende efter almindelige erstatningsregler.

Ifølge stk. 6 kan køberen uanset stk. 1 indtræde i sælgerens krav mod tidligere led.

Køberen kan ikke over for sælgeren påberåbe sig, at en fejl burde have været nævnt i tilstandsrapporten, jf. § 2, stk. 1, sidste pkt. Køberen kan derimod over for den bygnings-sagkyndige, der har udarbejdet rapporten, fremsætte krav om erstatning for fejl, der burde have været omtalt i rapporten, jf. § 3. Kravet skal fremsættes inden 5 år fra den overtagelesdag, der er aftalt mellem parterne, dog senest 6 år fra rapportens datering.

Reglerne har virkning for aftaler, der indgås efter lovens ikrafttræden den 1. januar 1996, jf. § 23.

Lovens kapitel 1 gælder for aftaler om køb af fast ejendom, når ejendommen hovedsagelig anvendes til beboelse for sælgeren eller hovedsagelig er bestemt til beboelse for køberen, jf. § 1, stk. 1.

Reglerne gælder ikke for aftaler om køb af ubebyggede grunde, grunde med bygning under opførelse og visse landbrugsejendomme, jf. § 1, stk. 2.

Begrebet ”fast ejendom” i lovens kapitel 1 omfatter ikke en andel i en andelsboligforening eller en aktie eller andet adkomstdokument med tilknyttet brugsret til en bolig, jf. Folketingstidende 1994/95, tillæg A, s. 2991. Derimod er anpartslejligheder omfatter, jf. nærmere Lars Hjortnæs i Lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom med kommentarer (1997) s. 31 med henvisninger.

Køb af en ejerlejlighed er omfattet af reglerne i lovens kapitel 1, men for denne type af fast ejendom gør der sig nogle særlige forhold gældende. For at sælgeren af en ejerlejlighed kan komme ind under ordningen, er det en forudsætning, at der fremlægges tilstandsrapport vedrørende alle bygninger, som er omfattet af købet, dvs. både vedrørende den individuelle lejlighed og det tilhørende fællesareal. Det er endvidere en forudsætning, at der på grundlag heraf kan tilbydes en forsikring, som både dækker lejligheden og den hertil knyttede andel af fællesarealet. Det er i praksis urealistisk at forestille sig, at sælgeren af den enkelte lejlighed skulle bekoste en tilstandsrapport vedrørende fællesarealet. En anvendelse af ordningen for ejerlejligheders vedkommende forudsætter derfor i praksis, at vedkommende ejerforening lader udarbejde (og løbende ajourføre) en tilstandsrapport vedrørende fællesarealet. Tilsvarende må i øvrigt gælde ved anpartslejligheder.

På de områder, hvor ordningen med tilstandsrapporter mv. gælder, og i det omfang sælgerne benytter sig af ordningen, medfører denne, at forældelsesfristen for krav i anledning af mangler ved ejendommen bliver af mindre betydning.

Imidlertid falder en række ejendomsoverdragelser uden for lovens ordning. Det gælder for ubebyggede grunde mv. og for ejendomme, der anvendes til erhverv. Endvidere kan der – inden for lovens område - over for professionelle bygherrer fortsat gøres krav gældende i anledning af mangler efter almindelige erstatningsregler. Hertil kommer de øvrige undtagelser i § 2, stk. 5, fra sælgerens fritagelse for mangelsansvar samt de tilfælde, hvor sælgeren ikke har gjort brug af ordningen. Herudover kan nævnes, at ordningen kun i begrænset omfang anvendes ved salg af ejerlejligheder.

3.3.1.2. Forarbejderne til 1908-loven

1894-forslaget indeholdt ikke særlige regler vedrørende fordringer i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom, og sådanne fordringer skulle således være undergivet en 10-årig forældelsesfrist efter ”opsamlingsbestemmelsen” i § 4, nr. 2. Fristen skulle regnes fra forfaldsdagen, jf. § 5.

Der er ikke anført noget i bemærkningerne vedrørende forældelse af krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom.

I folketingsudvalgets betænkning over forslaget afgivet i februar 1898, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, foresloges det bl.a., at den 20-årige frist bevaredes som det almindelige udgangspunkt, men at der samtidig indførtes en kortere forældelsesfrist for regningskrav.

Forslaget undergik efterfølgende væsentlige ændringer, men uden at fordringer vedrørende aftaler om overdragelse af fast ejendom på ny kom ind i forslaget.

3.3.1.3. Betænkning 174/1957

I 1957-udkastet er der ikke foreslået særlige regler vedrørende krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom, og der anføres ikke noget om sådanne fordringer i bemærkningerne. Sådanne krav skulle således være omfattet af lovens almindelige forældelsesfrist på 10 år regnet fra forfaldsdagen, jf. udkastets § 2, stk. 1, og § 5.

3.3.1.4. Fremmed ret

Der findes ikke i de øvrige nordiske lande særregler om forældelse af krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom. Sådanne krav er således omfattet af de almindelige forældelsesregler i de respektive lande.

For så vidt angår den *norske* ordning betyder dette, at der gælder en frist på 3 år fra det tidspunkt, hvor fordringen kan kræves betalt, jf. den norske lovs §§ 2 og 3. I tilfælde, hvor fordringshaveren på grund af ukendskab til kravet er ude af stand til at gøre kravet gældende, kan fristen forlænges med op til 10 år, således at den absolutte forældelsesfrist er 13 år, jf. lovens § 10, stk. 1 og 3.

I *Sverige* gælder en 10-årig forældelsesfrist fra stiftelsestidspunktet. Fristen kan ikke suspenderes eller forlænges ved tillægsfrister. Der henvises til den svenske lovs § 2, stk. 1.

Efter den *finske* forældelseslov er sådanne krav undergivet den almindelige forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet, jf. § 4. For erstatningskrav i kontrakt regnes fristen først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen, men således at kravet senest forældes 10 år fra misligholdelsestidspunktet, jf. § 7.

I *Principles of European Contract Law* foreslås heller ikke særlige regler om forældelse af krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom. Sådanne krav foreslås således omfattet af den generelle forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension, kombineret med en absolut frist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet (artikel 14:201, 14:203, 14:301 og 14:307).

3.3.1.5. Udvalgets overvejelser

Som anført ovenfor i afsnit 3.3.1.1 er betydningen af forældelsesreglerne ved krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom afsvækket noget efter indførelsen af den særlige huseftersynsordning i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom. Imidlertid falder en række ejendomsoverdragelser uden for lovens område, og i disse tilfælde samt i tilfælde, hvor sælgeren ikke har gjort brug af ordningen, vil de almindelige forældelsesregler fortsat være af væsentlig betydning. Der er derfor fortsat behov for at overveje en ændring af forældelsesreglerne på dette område.

Den gældende ordning indebærer, at sælgeren kan mødes med et mangelskrav i op til 20 år fra overdragelsesaftalens indgåelse.

Det er udvalgets opfattelse, at en så lang ansvarsperiode ikke i rimeligt omfang tilgodeser hensynet til sælgeren, jf. herved også betænkning nr. 1276/1994 s. 178 ff om baggrunden for indførelsen af ordningen med tilstandsrapporter mv. (citeret ovenfor i afsnit 3.3.1.1).

Udvalget har på denne baggrund overvejet, om krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom, herunder købers krav på erstatning eller forholdsmæssigt afslag i an-

ledning af mangler, kan indpasses under de almindelige regler, dvs. en forældelsesfrist på 3 år med mulighed for suspension og en absolut frist på 10 år, begge frister regnet fra forfaldstidspunktet. Forfaldstidspunktet er i disse tilfælde misligholdelsestidspunktet, hvilket i almindelighed vil sige overtagelsesdagen.

Køberen af ejendommen vil i så fald være undergivet en 3-årig forældelsesfrist, der som udgangspunkt, jf. straks nedenfor, regnes fra tidspunktet for overtagelsen af ejendommen. Som udgangspunkt vil der således skulle tages skridt til at afbryde forældelsen inden 3 år efter overtagelsesdagen.

Hvis køberen imidlertid er ude af stand til at gøre kravet gældende på grund af undskyldelig uvidenhed om kravet – f.eks. fordi en mangel først viser sig 6 år efter overtagelsesdagen – vil suspensionsreglen medføre, at begyndelsestidspunktet udskydes, således at den 3-årige frist først løber fra det tidspunkt, hvor køberen var eller burde have været bekendt med kravet.

For at bevare sit krav vil køberen på samme måde som efter gældende ret skulle reklamere over for sælgeren inden rimelig tid efter, at manglen er eller burde være opdaget. Køberen vil således ikke kunne forholde sig passiv, indtil forældelsesfristens udløb nærmer sig, idet kravet fortabes, hvis der ikke reklameres forholdsvis hurtigt efter manglens konstatering.

Selv om der er reklameret rettidigt, skal køberen for at undgå forældelse iværksætte afbrydelsesskridt, dvs. typisk anlægge retssag, inden 3 år efter det tidspunkt, hvor han blev eller burde være blevet bekendt med manglen (i dag løber forældelsesfristen på 20 år fra reklamationen, der typisk må anses for en påmindelse).

På grund af den absolutte frist på 10 år fra forfaldstidspunktet vil køberen dog ikke kunne gøre mangelskrav gældende mod sælgeren, når der er forløbet 10 år fra overtagelsestidspunktet.

Sammenfattende vil der således fra det tidspunkt, hvor manglen er eller burde være opdaget, gælde en forældelsesfrist på 3 år, idet krav dog ikke vil kunne gøres gældende, når

der er forløbet 10 år fra overtagelsestidspunktet. På grund af den ulovbestemte reklamationsregel vil manglen imidlertid skulle påberåbes over for sælgeren inden rimelig tid efter, at den er eller burde være konstateret, idet kravet – uanset at forældelsesfristen fortsat løber – i modsat fald vil fortabes. Af størst betydning vil i praksis være dels reklamationsfristen, dels den absolutte forældelsesfrist på 10 år.

Den afgørende forskel i forhold til gældende ret vil derfor bestå i, at den absolutte grænse for, hvornår forældelse indtræder, vil blive forkortet fra 20 år regnet fra aftalens indgåelse til 10 år regnet fra overtagelsesdagen.

En absolut frist på 10 år må efter udvalgets opfattelse anses for passende ved en afvejning af hensynene til både køber og sælger. Udvalget finder endvidere, at det ikke kan anses for betænkeligt i forhold til køberen og må anses for rimeligt i forhold til sælgeren, at køberen skal tage skridt til at afbryde forældelse senest 3 år efter, at han har fået eller burde have fået kendskab til kravet.

Det vil også være naturligt at operere med de samme forældelsesregler for krav vedrørende overdragelse af fast ejendom som for krav i henhold til entreprisaftaler (i det omfang, sådanne krav ikke er omfattet af reklamationsreglerne i AB 92 § 36, stk. 1), jf. herom i afsnit 2.3.1.

Det er herefter udvalgets opfattelse, at krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom bør være omfattet af de almindelige regler, dvs. en forældelsesfrist på 3 år med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på 10 år.

Vedrørende spørgsmålet om forholdet til reklamationsfristen i § 3, stk. 2, i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom henvises til kapitel IX, afsnit 6.1.

3.3.2. Selskabsretlige fordringer

3.3.2.1. Gældende ret

Selskabsretlige fordringer omfatter krav af forskelligartet karakter. Der kan f.eks. være tale om krav, der støttes på en personlig deltagelse i et selskab, herunder f.eks. krav på en andel i selskabets kapital eller selskabets krav på indbetaling af kapital. Der kan endvidere være tale om krav mod f.eks. bestyrelsesmedlemmer.

Et *selskabs krav på indbetaling af indskud* er ikke omfattet af 1908-loven, jf. § 1, stk. 1, modsætningsvis. I 1957-betænkningen, jf. afsnit 3.3.2.3, anføres det, at det er tvivlsomt, om sådanne krav overhovedet er genstand for forældelse. I bemærkningerne til 1894-forslaget, jf. afsnit 3.3.2.2, er det antaget, at forpligtelsen til at gøre indskud i selskabsmassen ikke kan bortfalde som forældet, så længe den pågældende i det hele må behandles som deltager i selskabet.

For så vidt angår en *selskabsdeltagers krav på andel i selskabets kapital* må det antages, at kravet, der er udtryk for en ideel ejendomsret, ikke omfattes af det almindelige fordringsbegreb og dermed ikke forældes, så længe medlemsforholdet består.

Hvis en aktie er indløst, må et krav på indløsningssummen være omfattet af Danske Lov 5-14-4. En interessents, en andelshavers eller et foreningsmedlems krav på ved udtræden at få udbetalt en andel af interessentskabets, andelsselskabets eller foreningens formue er ligeledes (alene) omfattet af Danske Lov 5-14-4. Det samme gælder selskabs- og foreningsdeltageres krav på andel i et likvidationsoverskud.

Hvad angår *krav på aktieudbytte eller andet udbytte til deltagere i selskaber og foreninger*, må det anses for tvivlsomt, om krav, der ikke hviler på en kupon (og dermed er omfattet af gældslovens §§ 25 og 46), er undergivet den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4 eller er omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2. Der kan herved henvises til Eivind Einersen, 1908-loven med kommentarer (1999) s. 26, betænkning 174/1957 s. 19 og bemærkningerne til 1894-forslaget, jf. afsnit 3.3.2.2.

I tilfælde, hvor *en selskabsdeltager erhverver ydelser fra eller leverer ydelser til selskabet*, vil *krav vedrørende ydelsen* være omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1.

Afgrænsningen mellem selskabsretlige fordringer og fordringer omfattet af 1908-loven kan give anledning til tvivl. Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor det følger af aftalen mellem et selskab og en deltager, f.eks. en interessent, at den pågældende skal stille *arbejdskraft eller andet til rådighed mod at få andel i overskuddet*. Her kan det således være tvivlsomt, om kravet på en andel i overskuddet forældes efter 1908-loven, jf. Einersen anf.st. s. 25 f.

Selskabets krav mod bestyrelsesmedlemmer mv. må antages som udgangspunkt at være omfattet af 1908-loven, jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 1, litra e (om krav, der støttes på aftale om udførelse af arbejde eller anden personlig virksomhed), eller § 1, stk. 1, nr. 5 (erstatningskrav uden for kontrakt). Det må dog antages, at forældelse ikke indtræder, hvis den pågældende har udnyttet sin stilling til at undlade at foretage pligtig afbrydelse, jf. betænkning nr. 174/1957 s. 29 og Ussing, Alm. del (4. udg.) s. 382.

3.3.2.2. Forarbejderne til 1908-loven

Efter 1894-forslagets § 8, nr. 3, skulle forældelse af *fordringer, der tilkommer stiftelse, aktieselskab eller anden upersonlig rettighedshaver på bestyrer*, først indtræde 3 år efter bestyrelsesforholdets ophør.

Herudover indeholdt forslaget ikke særregler om selskabsretlige krav, og sådanne krav skulle således – i det omfang, der overhovedet var tale om en fordring i lovens forstand, forældes på 10 år, jf. opsamlingsbestemmelsen i § 4, nr. 2. Fristen skulle regnes fra forfaldsdagen, jf. nærmere § 5.

I bemærkningerne til forslaget § 3, nr. 2, hvorefter der skulle gælde en forældelsesfrist på 3 år for krav på renter og andre ydelser, der forfalder med bestemte mellemrum, er anført, at det måske kan være tvivlsomt, om krav på forfaldet *aktieudbytte* er omfattet af bestemmelsen, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2309.

I forbindelse med de væsentlige ændringer, som forslaget efterfølgende undergik, udgik særreglen om krav mod bestyrelsesmedlemmer, og der blev ikke i øvrigt fremsat forslag om særlige regler vedrørende selskabsretlige krav.

3.3.2.3. Betænkning 174/1957

I 1957-betænkningen blev der stillet forslag til særregler vedrørende visse typer af selskabsretlige krav, jf. nærmere nedenfor. Herudover skulle selskabsretlige krav – i det omfang der overhovedet var tale om en fordring i lovens forstand – som hovedregel være omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 10 år regnet fra forfaldstid, jf. § 2, stk. 1, og § 5.

Der blev stillet forslag om særregler på følgende områder:

Efter forslaget § 3, nr. 2, jf. § 5, skulle *udbytte* fra aktieselskab eller andet selskab med begrænset ansvar forældes på 3 år fra forfaldstid.

For selskabers, foreningers og stiftelsers *krav mod et bestyrelsesmedlem* skulle der efter forslaget § 15, stk. 1 - der i loven betegnes som en tillægsfrist og også omfatter krav mod en værge eller en fuldmægtig – i visse tilfælde gælde en forældelsesfrist på 3 år regnet fra hvervets ophør eller, hvis fordringshaveren eller den, som i øvrigt kunne gøre kravet gældende på fordringshaverens vegne, forinden var blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttedes, fra dette tidligere tidspunkt.

Efter forslaget § 17 skulle der for forpligtelse i henhold til selskabskontrakt til at gøre *indskud i selskabet* gælde en forældelsesfrist på 10 år regnet fra medlemsforholdets ophør. Ifølge forslaget § 15, stk. 2, skulle bestemmelsen om udskydelse af forældelsen efter § 15, stk. 1, jf. ovenfor, ligeledes gælde for de af § 17 omfattede krav.

I bemærkningerne til § 15 om forældelse af krav mod bestyrelsesmedlemmer er anført bl.a. følgende, jf. betænkningen s. 29:

”Den her foreslåede regel giver fordringshaveren en tillægsfrist i visse tilfælde, hvor der består et særligt forhold mellem ham og skyldneren. Reglen er udformet med delvist forbillende i norsk forældelseslov ..., hvori bestemmes, at for fordring ... som tilkommer upersonlig rettighedshaver, såsom stiftelse eller aktieselskab, mod bestyrer, udløber forældelsesfristen ikke førend 3 år efter forholdets ophør. Denne regel begrundes i norsk ret dermed, at når der består et sådant forhold mellem skyldner og fordringshaver, kan det ikke med rimelighed ventes, at fordringshaveren skal gøre fordringen gældende. ... Den norske regel synes både at være for vid og for snæver. På den ene side omfatter den generelt alle fordringer mellem de i bestemmelsen nævnte retssubjekter, hvilket næppe kan være på-

krævet. ... udkastet begrænser derfor reglen til alene at omfatte de tilfælde, hvor fordringens forældelse må anses som uforenelig med skyldnerens pligt til at varetage fordringshaverens interesser. ... På den anden side synes det naturligt at udvide den norske regel til at omfatte alle tilfælde, hvor skyldneren optræder som fuldmægtig – forstået i videste forstand – for fordringshaveren.”

I bemærkninger til § 17 om forældelse af forpligtelse til at gøre indskud i selskaber er anført følgende, jf. betænkningen s. 31:

”Efter dansk ret er det tvivlsomt, hvorvidt fordringer efter aktionærforskrivning er genstand for forældelse, jfr. Ussing, Obligationsret, s. 476. Efter ... den norske forældelseslov er forpligtelse, som i henhold til selskabskontrakt påhviler et medlem af et selskab til at gøre tilskud til selskabsmassen, ikke genstand for forældelse, så længe vedkommende er medlem af selskabet.

Om en sådan forpligtelse til at gøre indskud vil det være naturligt at sige, at den fornyes stiltiende gennem medlemskabet, og forpligtelsen bør derfor hverken undergives ordinær forældelse regnet fra fordringens forfaldstid eller ekstraordinær forældelse regnet fra dens stiftelse, men forældelsesfristen bør løbe fra medlemsforholdets ophør. En regel herom – som altså bliver en særlig form for forældelse – er optaget som § 17 i udkastet. Baggrunden for reglen er den, at det ikke er rimeligt, at et selskabs ledelse, som er valgt af medlemmerne, skal kunne forspilde selskabets ret til at indkræve kapitaltilskud fra medlemmerne ved at lade fordringerne forælde. Særlig taler hensynet til selskabets kreditorer for en sådan regel. Reglen har navnlig betydning ved selskaber med begrænset ansvar, hvor medlemmernes tilsagn om indskud eller garanti for gæld udgør en sikkerhed for kreditorerne.”

3.3.2.4. Fremmed ret

Norge

Udgangspunktet efter den norske lov er, at selskabsretlige krav er omfattet af den almindelige 3-årige forældelsesfrist, jf. lovens § 2. Fristen regnes fra forfaldsdagen, jf. § 3. Lovens § 12 indeholder dog regler om tillægsfrister/udskudt begyndelsestidspunkt for visse typer af selskabsretlige krav.

Efter lovens § 12, stk. 1, litra b, gælder for krav, der tilkommer upersonlige rettighedshavere såsom aktieselskaber mv. mod medejere eller medlemmer af selskabets organer, at forældelse for ansvar, som vedkommende medejer eller bestyrelsesmedlem mv. har på-

draget sig i denne egenskab, først indtræder 1 år efter hvervets ophør eller, hvis den, der kan gøre kravet gældende på fordringshaverens vegne, inden dette tidspunkt er blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes, da fra dette tidligere tidspunkt.

Efter § 12, stk. 2, gælder endvidere, at forældelsesfristen for krav ifølge en forpligtelse, som i henhold til selskabskontrakt påhviler et medlem til at gøre indskud i selskabet, først løber, når medlemskabet er ophørt, og selskabet har fået underretning herom.

I bemærkningerne til § 12, stk. 1, litra b, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 65 f, anføres det om baggrunden for reglen, at der i de tilfælde, som er omfattet af bestemmelsen, består et særligt forhold mellem skyldneren og fordringshaveren, hvorfor det ikke kan forventes, at fordringen gøres gældende. Af bemærkningerne fremgår det endvidere, at reglen ikke alene omfatter krav, der tilkommer private selskaber mv., men også offentlige retssubjekters krav, f.eks. en kommunes krav mod et medlem af kommunalbestyrelsen. Reglen gælder ikke kun for krav mod bestyrelsesmedlemmer mv., men også for krav mod medejere, hvilket ifølge bemærkningerne navnlig vil have praktisk betydning i tilfælde, hvor en aktionær har en dominerende indflydelse i selskabet. Ifølge Anne Cathrine Røed, Foreldelse af fordringer (1997) s. 253, er det tvivlsomt, om bestemmelsen omfatter krav mod selskabets daglige ledelse, f.eks. en administrerende direktør.

I bemærkningerne til § 12, stk. 2, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 67, er om baggrunden for reglen anført stort set det samme som i 1957-betænkningen, jf. ovenfor i afsnit 3.3.2.3.

Sverige

Den svenske lov indeholder ikke særregler om forældelse af selskabsretlige krav, og sådanne krav er således omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 2, stk. 1. Fristen kan ikke suspenderes eller forlænges ved tillægsfrister.

Finland

Den finske forældelseslov indeholder ikke særregler om selskabsretlige krav, og disse fordringer er dermed undergivet den almindelige forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet, jf. § 4. For erstatningskrav regnes fristen først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen eller skaden, men således at kravet senest forældes 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. nærmere § 7.

Principles of European Contract Law III

I *Principles of European Contract Law* foreslås heller ikke særlige regler om forældelse af selskabsretlige krav. Sådanne krav foreslås således omfattet af den generelle forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension, kombineret med en absolut frist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet (artikel 14:201, 14:203, 14:301 og 14:307).

3.3.2.5. Udvalgets overvejelser

Det er udvalgets opfattelse, at selskabsretlige fordringer – i det omfang, der overhovedet er tale om fordringer, der kan forældes, jf. ovenfor i afsnit 3.3.2.1 vedrørende gældende ret - i videst muligt omfang bør være omfattet af den almindelige ordning, dvs. en forældelsesfrist på 3 år fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på 10 år ligeledes fra forfaldstidspunktet.

For at anvende de almindelige frister taler det generelle ønske om at undgå for mange særregler samt det forhold, at det kan være vanskeligt at afgrænse selskabsretlige fordringer fra andre fordringer (de fordringer, der i dag er omfattet af 1908-loven), jf. afsnit 3.3.2.1.

For så vidt angår krav på *aktieudbytte* eller andet udbytte til selskabs- eller foreningsmedlemmer kan der efter udvalgets opfattelse ikke peges på særlige forhold, der taler imod at anvende de almindelige frister på 3 år og 10 år. Udvalget finder således, at sådanne krav bør være undergivet den almindelige ordning.

Det forekommer efter udvalgets opfattelse også forsvarligt at anvende de almindelige frister på en indløst aktionærs *krav på indløsningssummen*, på en udtrædende interessents,

andelshavers eller foreningsmedlems *krav på udbetaling af en andel af fællesskabets formue* og på selskabs- og foreningsdeltageres *krav på andel i et likvidationsoverskud*.

For så vidt angår *selskabets krav på indskud* kan det anføres, at hensynet til selskabets kreditorer taler for en længere forældelsesfrist, end hvad der følger af den almindelige ordning. Navnlige ved selskaber med mange deltagere synes hensynet til disse derimod at tale for en fastholdelse af de almindelige regler. Efter en samlet vurdering finder udvalget herefter ikke tilstrækkeligt grundlag for at foreslå en særregel på dette punkt. Udvalget finder herunder, at hensynet til selskabets kreditorer i tilstrækkelig grad må anses for tilgodeset gennem suspensionsreglen.

For så vidt angår *erstatningskrav mod bestyrelsesmedlemmer mv.* må det efter gældende ret antages, at disse fordringer er omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 1, litra e (aftale om udførelse af arbejde), eller § 1, stk. 1, nr. 5 (krav på erstatning uden for kontrakt), men med et (ulovbestemt) forbehold for tilfælde, hvor stillingen er udnyttet til at undlade afbrydelse i strid med den pågældendes pligter over for selskabet, jf. ovenfor afsnit 3.3.2.1.

Det er udvalgets opfattelse, at der – til afløsning af det sidstnævnte forbehold - bør indføres en regel om, at forældelsesfristen for erstatningskrav mod bestyrelsesmedlemmer mv. ikke udløber, før der er forløbet 3 år efter hvervets ophør eller efter det tidligere tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes.

Der henvises til lovudkastets § 9 og til betænkningens kapitel VII, afsnit 6.6. Som det fremgår heraf, foreslås det, at reglen tillige skal omfatte en fuldmagtsgivers krav mod fuldmægtigen.

3.3.3. Øvrige typer af fordringer, der alene er omfattet af Danske Lov

3.3.3.1. Eksempler

Som eksempler på andre typer af fordringer, der falder uden for 1908-loven, kan nævnes *berigelseskrav*, bortset fra visse tilbagesøgningskrav (*condictio indebiti* krav), jf. 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 6. Et berigelseskrav er et krav, der opstår, når en person ugrundet bliver beriget på en anden persons bekostning.

At berigelseskrav ikke er omfattet af 1908-loven, følger af U 1998.38 H.

I U 1998.38 H havde et pengeinstitut på tvangsauktion som ufyldstgjort panthaver overtaget et større antal ejerlejligheder tilhørende en entreprenør, som var kunde i pengeinstituttet, og som var gået konkurs. 12 år efter bankens overtagelse og 9 år efter bankens videresalg af ejerlejlighederne fremsatte entreprenøren krav om betaling af 4 mio. kr. med henvisning til, at pengeinstituttet i forbindelse med videresalg af ejerlejlighederne – ud over dækning for fordringen mod entreprenøren - havde opnået en meget betydelig gevinst. Højesterets flertal på tre dommere fandt, at kravet støttedes på grundsætningen om ugrundet berigelse og udsprang af de låne- og pantsætningsaftaler, der var indgået mellem parterne, hvorfor kravet ikke var omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 5, om erstatningskrav uden for kontrakt. Kravet fandtes heller ikke i øvrigt at kunne henføres under 1908-lovens anvendelsesområde. Mindretallet fandt ud fra et analogisynspunkt, at det ”meget specielle” berigelseskrav måtte anses for omfattet af 1908-loven

Krav på *erstatning for uberettiget salg af pantsatte aktiver* er heller ikke omfattet af 1908-loven, jf. Peter Blok i U 2000 B s. 4 med omtale af Pengeinstitutankenævnets praksis. Låne- og pantsætningsaftaler er ikke omfattet af 1908-loven, og erstatningskrav, der udspringer af sådanne aftaler, er derfor heller ikke omfattet af loven.

1908-loven omfatter endvidere ikke en forvarers ansvar for ikke-tilbagelevering i henhold til en aftale om *depositum irregulare*, dvs. en aftale om overdragelse af penge eller andre fungible ting, hvor der alene er pligt til tilbagelevering af samme mængde, men ikke samme ting.

Der kan herved henvises til U 1981.697 B, der vedrørte en opkøber af bilagregater, som løbende var kunde hos en autoophugger, og som i 1975 indbetalte beløb på i alt 3.500 DM, for hvilket der blev udstedt kvittering ”for regning a conto”. Der blev ikke senere indgået

endelig købsaftale mellem parterne, og i 1980 fremsatte opkøberen krav om tilbagebetaling af beløbet. Retten fandt, at beløbet alene kunne anses for deponeret hos autoophuggeren med henblik på afskrivning i købesummen ifølge et senere påregnet køb, og et sådant køb var ikke blevet afsluttet. Beløbet antoges således at have karakter af et depositum irregulære, og kravet på tilbagebetaling fandtes ikke omfattet af 1908-loven.

Desuden kan nævnes *erstatningskrav i anledning af ekspropriation*. Dette gælder for krav om erstatning for selve *arealafståelsen*, mens krav om erstatning for ulemper i forbindelse med ekspropriation formentlig må antages at være omfattet af 1908-loven, jf. herved Bo von Eyben, *Forældelse I* (2003) s. 232 ff.

Som yderligere eksempler på fordringer, der alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4, kan nævnes *krav i henhold til arbejdsskadesikringsloven*, jf. U 2000.19 H, *det offentliges krav mod en strafafsoner for udgifter til ophold og forplejning under afsoningen*, jf. U 1993.749 H, *det offentliges krav på refusion af udlagte underholdsbidrag*, jf. børnetilskudslovens § 18, stk. 1, og U 1962.360 Ø, samt *krav på negativ moms*.

Det er tvivlsomt, i hvilket omfang det offentliges krav på gebyrer, f.eks. gebyr for pasudstedelse, er omfattet af 1908-loven, jf. Bo von Eyben, *Forældelse I* (2003) s. 220, og Eivind Einersen, *1908-loven med kommentarer* (1999), s. 61.

3.3.3.2. Udvalgets overvejelser

Det er udvalgets opfattelse, at de typer af fordringer, der er nævnt ovenfor i afsnit 3.3.3.1, kan indpasses under de almindelige frister på 3 år og 10 år regnet fra forfaldstid. Udvalget finder således ikke, at der i relation til de nævnte typer af krav kan peges på særlige forhold, der nødvendiggør indførelse af særregler.

Særligt for så vidt angår forældelse af ekspropriationserstatning vil forslaget indebære, at der vil gælde en 3 års frist kombineret med en absolut frist på 10 år for alle krav i anledning af ekspropriation, herunder også kravet i anledning af selve arealafståelsen. Der er imidlertid efter udvalgets opfattelse ikke grundlag for at behandle sådanne krav anderledes end krav, der udspringer af aftale om overdragelse af fast ejendom, jf. herom ovenfor afsnit 3.3.1.5.

4. Forældelsesfristen på 3 år som lovens hovedregel

4.1. Gældende ret

Efter den gældende ordning finder den korte forældelsesfrist i 1908-loven kun anvendelse for de typer af fordringer, der er opregnet i lovens § 1, stk. 1. I retspraksis har man været tilbageholdende med at slutte analogt fra denne bestemmelse. Den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4 gælder generelt, herunder for fordringer, der ikke er omfattet af 1908-loven eller af specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Danske Lovs 20 års frist er dermed i princippet udtryk for den almindelige forældelsesfrist i dansk ret. Da 1908-loven omfatter en lang række dagligdags fordringer, må den *praktiske* hovedregel dog siges at være den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-loven.

4.2. 1894-lovforslaget

I forslag til lov om forældelse af fordringsrettigheder af november 1894, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2257, blev der i § 3 stillet forslag om en 3-årig forældelsesfrist for en række praktisk vigtige typer af fordringer (stort set de fordringer, der i dag er omfattet af 1908-loven, dog ikke erstatningskrav uden for kontrakt).

Efter lovforslagets § 4 skulle udgangspunktet dog være en forældelsesfrist på 10 år, mens der for visse typer af fordringer, herunder krav i henhold til indskud i pengeinstitutter, skulle gælde en forældelsesfrist på 20 år, jf. forslagets § 2. De tre frister skulle alle regnes fra forfaldstid. Forslaget indeholdt forskellige regler om tillægsfrister i særlige tilfælde, herunder svig fra skyldnerens side, men ikke en almindelig regel om suspension svarende til 1908-lovens § 3.

4.3. Betænkning 174/1957

I betænkning nr. 174/1957 blev der for en række af de fordringer, der er omfattet af 1908-lovens 5-årige forældelsesfrist, foreslået en frist på 3 år, jf. lovudkastets § 3. Udgangspunktet skulle dog være en forældelsesfrist på 10 år, jf. udkastets § 2. Fristerne på 3 og 10 år skulle som udgangspunkt regnes fra forfaldsdagen og skulle ved fordringer, for hvilke der ikke er fastsat en bestemt forfaldstid, herunder erstatningskrav uden for kontrakt, suppleres af en frist på 20 år regnet fra stiftelsen, jf. § 16. Udkastet indeholdt ikke

en almindelig suspensionsregel svarende til 1908-lovens § 3, men ved erstatningskrav uden for kontrakt skulle fristen på 3 år først regnes fra det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have fået kundskab om skaden og den ansvarlige, jf. § 6.

4.4. Fremmed ret

Efter den *norske* forældelseslov er hovedreglen en 3-årig forældelsesfrist, der regnes fra det tidspunkt, hvor fordringen kan kræves betalt. Visse fordringer er underkastet længere forældelsesfrister, herunder bl.a. pengelån (bortset fra renter), der er omfattet af en 10-årig forældelsesfrist, og krav i henhold til indskud i pengeinstitutter, der er omfattet af en 20-årig frist.

Den *svenske* forældelseslov indeholder en hovedregel om en 10-årig forældelsesfrist, der regnes fra stiftelsestidspunktet, jf. § 2, stk. 1. Forældelsesfristen er 3 år for visse krav mod en forbruger.

Efter den *finske* forældelseslov er den almindelige forældelsesfrist 3 år, hvilken frist som udgangspunkt regnes fra forfaldstidspunktet, jf. §§ 4 og 5.

Efter de *tyske* forældelsesregler gælder som udgangspunkt en 3-årig forældelsesfrist, der løber fra udgangen af det år, i hvilket kravet er opstået, og fordringshaveren er eller burde være (grov uagtsomhed) blevet bekendt med de forhold, hvorpå kravet støttes, og med skyldneren.

Forslaget fra den *engelske* Law Commission indeholder en hovedregel om en 3-årig forældelsesfrist, der skal regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med de faktiske omstændigheder, der begrunder kravet, og med skyldneren.

I *Principles of European Contract Law* foreslås en ordning med en generel forældelsesfrist på 3 år, der som udgangspunkt regnes fra forfaldstidspunktet.

4.5. Udvalgets overvejelser

Udvalget finder, at forældelsesfristen på 3 år (med mulighed for suspension) bør finde anvendelse i alle tilfælde, hvor der ikke kan peges på et særligt behov for en længere frist, og at 3 års fristen derfor bør være lovens hovedregel.

Konsekvensen af den gældende ordning, hvorefter den 20-årige frist efter Danske Lov er hovedreglen, er, at en række fordringer bliver omfattet af den lange frist, uden at der foreligger en særlig begrundelse herfor. Der kan bl.a. henvises til afsnit 3.3.3 ovenfor, hvor der er omtalt en række typer af fordringer, der i dag alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4, men som efter udvalgets opfattelse bør være omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 3 år. Ved at lade den korte frist være lovens hovedregel undgås denne efter udvalgets opfattelse uheldige konsekvens af den gældende ordning.

Samtidig er det efter udvalgets opfattelse svært at forestille sig, at der uden for de områder, hvor udvalget foreslår længere frister - f.eks. krav i henhold til særligt retsgrundlag og krav i henhold til pengelån, jf. nærmere betænkningens kapitel VII - vil være tilfælde, hvor det i forhold til fordringshaveren vil være betænkeligt med en frist på 3 år, som suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet.

Når den korte frist gøres til lovens hovedregel, kommer denne til at svare til den praktiske hovedregel (hvilket ikke er tilfældet i gældende ret), og lovens regler bliver enklere og mere overskuelige, idet en lang opregning af de typer af fordringer, der skal være omfattet af den korte frist, i så fald kan undværes.

Herudover vil man ved en ordning, hvor den korte frist er lovens hovedregel, undgå mange af de afgrænsningsvanskeligheder, som den gældende opregning i 1908-lovens § 1, stk. 1, giver anledning til. Antallet af undtagelser fra hovedreglen – og dermed afgrænsningsproblemerne – vil være færre, når der tages udgangspunkt i den korte frist.

Også i Norge, Finland og Tyskland er den korte frist på 3 år lovens hovedregel. Det samme er tilfældet efter det engelske forslag til nye forældelsesregler, og en sådan ordning anbefales tillige i Principles of European Contract Law, jf. ovenfor i afsnit 4.4.

5. Nærmere om forældelsesfristernes begyndelsestidspunkt og beregningen af fristen

5.1. Den almindelige regel

5.1.1. Gældende ret

Efter *1908-lovens* § 2, 1. pkt., regnes den 5-årige forældelsesfrist for de af loven omfattede fordringer fra den tid, da fordringen af fordringshaveren kan kræves betalt. 1908-loven indeholder ikke andre regler om forældelsesfristens begyndelsestidspunkt.

Det tidspunkt, da fordringen ”kan kræves betalt”, svarer normalt til forfaldstidspunktet. I tilfælde, hvor ydelsespligten forudsætter påkrav eller opsigelse fra kreditors side, løber fristen fra det tidligste tidspunkt, til hvilket påkrav eller opsigelse kunne gives.

Begyndelsestidspunktet efter 1908-loven er nærmere fastlagt i retspraksis for en række typer af krav, jf. nærmere Bo von Eyben, *Forældelse I* (2003) s. 344 ff, og Eivind Eiersen, *1908-loven med kommentarer* (1999) s. 107 ff, begge med henvisninger.

For så vidt angår *kontraktsmæssige forpligtelser* fastsættes forfaldstidspunktet efter almindelige obligationsretlige regler. Hvis det af aftalen eller udfyldende regler kan udledes, at opfyldelse skal ske på et bestemt tidspunkt, løber forældelsesfristen fra dette tidspunkt. Betaling for tjenesteydelser skal i almindelighed ske, når ydelsen er præsteret, og forældelsesfristen for betalingskravet løber derfor fra dette tidspunkt.

Omfatter kontraktforholdet *flere ydelser*, der skal erlægges til forskellige tidspunkter, beregnes forældelsesfristen særskilt for hver enkelt ydelse.

I tilfælde, hvor forfaldstiden er udskudt ved, at skyldneren efter anmodning har fået *henstand*, begynder forældelsesfristen først at løbe fra udløbet af henstandsperioden. Vedrørende tilfælde, hvor der er indrømmet skyldneren *løbedage* eller i øvrigt en vis frist, inden for hvilken betaling er rettidig, henvises til afsnit 5.2 nedenfor.

Med hensyn til krav i anledning af *misligholdelse af kontrakt* beror spørgsmålet om forældelsesfristens begyndelsestidspunkt på karakteren af misligholdelsen og på, hvilke beføjelser medkontrahenten gør gældende.

Ved krav om *naturalopfyldelse* løber forældelsen fra det tidspunkt, hvor den pågældende ydelse skulle være erlagt, mens fristen ved krav i anledning af *forsinkelse eller ikke-erlæggelse* løber fra det tidspunkt, da betingelserne for den påståede misligholdelsesbeføjelse var opfyldt, hvilket ved ophævelse normalt vil sige fra det tidspunkt, hvor forsinkelsen var væsentlig.

Forældelsesfristen ved krav i anledning af *mangler* løber fra det tidspunkt, hvor manglen foreligger. Det vil ved mangler i *køb af løsøre* normalt sige leveringstidspunktet, ved mangler i *entrepriseforhold, reparationsaftaler og lignende* normalt afleveringstidspunktet og ved krav i anledning af *fejlagtig rådgivning og lignende* normalt det tidspunkt, hvor fejlen begås/det fejlagtige råd gives. Dette gælder, selv om manglen eller fejlen først kan konstateres på et senere tidspunkt, men i disse tilfælde indebærer suspensionsreglen i 1908-lovens § 3, at fristen først løber fra det tidspunkt, hvor manglen eller fejlen blev eller burde være blevet opdaget.

Ved *erstatningskrav uden for kontraktforhold* løber fristen fra skadens indtræden, jf. afsnit 2.4.1 ovenfor.

Hvis der ved personskade er forskel på tidspunktet for den skadelige påvirkning og tidspunktet for lidelsens opståen – dvs. hvor den skadevoldende handling ikke umiddelbart resulterer i en konstaterbar skade – er det som udgangspunkt tidspunktet for lidelsens opståen, som er afgørende. Fristen løber i disse tilfælde fra det tidspunkt, hvor de følger, der kræves erstatning for, har vist sig på en sådan måde, at skadelidte havde rimelig anledning til og mulighed for at rejse et – eventuelt foreløbigt – erstatningskrav. Som eksempel kan nævnes senskader efter en piskesmældslæsion.

Forældelsesfristen ved *tilbagesøgningskrav* løber fra det tidspunkt, hvor den fejlagtige betaling fandt sted.

Forfaldstidspunktet for et *berigelseskrav* må antages at være det tidspunkt, hvor berigelsen indtræder.

Ved *krav om betaling af skatter og afgifter* løber fristen fra det tidspunkt, som i lovgivningen er fastsat som betalingstidspunkt for den enkelte skat eller afgift, jf. bl.a. kildeskattelovens § 58 og § 61, stk. 4-6.

Den 20-årige forældelsesfrist efter **Danske Lov 5-14-4** regnes fra stiftelsestidspunktet.

Krav i henhold til *kontraktmæssige forpligtelser* stiftes på det tidspunkt, hvor kontrakten indgås, jf. afsnit 2.3.1 ovenfor. Aftalens indgåelse er også stiftelsestidspunktet for alle krav, der udspringer af misligholdelse af aftalen.

Vedrørende *erstatningskrav uden for kontraktforhold* henvises til afsnit 2.4.1 ovenfor.

Stiftelsestidspunktet for et *tilbagesøgningskrav* må antages at være tidspunktet for erlæggelsen af den betaling eller ydelse, der kan kræves tilbage. Stiftelsestidspunktet er således på dette punkt sammenfaldende med forfaldstidspunktet, jf. ovenfor vedrørende 1908-loven.

For så vidt angår *berigelseskrav* må stiftelsestidspunktet antages at være det tidspunkt, hvor berigelsen indtræder. Også på dette punkt er der således sammenfald mellem stiftelsestidspunktet og forfaldstidspunktet, jf. ovenfor vedrørende 1908-loven.

Skatte- og afgiftskrav må anses for stiftet ved udløbet af den periode, som danner grundlag for skatteansættelsen eller afgiftsberegningen.

5.1.2. Forarbejderne til 1908-loven

Efter 1894-lovforslagets § 5, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2257 ff, skulle forældelsesfristerne regnes fra fordringens forfaldsdag. Forslaget indeholdt enkelte yderligere regler om begyndelsestidspunktet, bl.a. vedrørende kaution og vedrørende tilfælde, hvor en fordring lyder på betaling efter forudgående opsigelse fra kreditors side. Forslaget indeholdt ikke i øvrigt særlige regler om begyndelsestidspunktet.

Under behandlingen af lovforslaget blev der af Landstinget foreslået en præcisering af forslagets § 5 vedrørende tilfælde, hvor skyldnerens misligholdelse fører til, at en fordring er forfalden forud for det tidspunkt, hvor den ellers ville være det, jf. herved Rigsdagstidende 1895/1896, tillæg B, sp. 567. Se hertil § 5, stk. 4, i det lovforslag, der blev

fremSAT efter Landstingets behandling, jf. Rigsdagstidende 1896/1897, tillæg A, sp. 2123 ff.

Efterfølgende undergik lovforslaget omfattende ændringer, og i den forbindelse udgik den omtalte bestemmelse. Der blev ikke under forløbet frem til den endelige vedtagelse af loven på ny fremsat forslag til en sådan regel, og der blev heller ikke i øvrigt foreslået yderligere præciserende bestemmelser vedrørende begyndelsestidspunktet.

5.1.3. Betænkning 174/1957

Efter 1957-udkastets § 5, stk. 1, skulle forældelsesfristerne på 3 år og 10 år som udgangspunkt regnes fra fordringens forfaldsdag. I tilfælde, hvor fordringens forfaldstid er afhængig af opsigelse, påkrav eller lignende skridt fra fordringshaverens side, skulle fristen regnes fra det tidspunkt, til hvilket fordringshaveren tidligst kunne have bevirket, at fordringen forfaldt, jf. § 5, stk. 2, 1. pkt.

Herudover fulgte det af 1957-udkastet i § 5, stk. 2, 2. pkt., at i tilfælde, hvor fordringen på grund af skyldnerens misligholdelse er forfalden, eller den ifølge aftalen kan bringes til at forfalde før den ellers bestemte tid, skulle fristen først regnes fra den dag, da fordringshaveren har meddelt skyldneren, at fordringshaveren gør forfaldsgrunden gældende, eller fra det tidspunkt, til hvilket fordringen er opsagt. Der henvises til afsnit 5.3.3 nedenfor.

Som det fremgår af afsnit 2.4.3 ovenfor, skulle fristen ved erstatningskrav uden for kontraktforhold først regnes fra den dag, da skadelidte fik eller burde have fået kundskab om skaden og den ansvarlige, jf. § 6.

For sådanne krav samt for andre fordringer, for hvilke der ikke er fastsat en bestemt forfaldstid, skulle der dog samtidig gælde en forældelsesfrist på 20 år regnet fra fordringens stiftelse, jf. nærmere forslaget § 16 og afsnit 2.4.3 ovenfor.

5.1.4. Fremmed ret

Norge

Efter den norske lovs § 3, stk. 1, regnes forældelsesfristerne på 3 år og 10 år fra den dag, da fordringshaveren tidligst kan kræve opfyldelse. For fordringer, som opstår ved misligholdelse, regnes fristen fra den dag, da misligholdelsen indtræder, jf. § 3, stk. 2.

Herudover indeholder den norske lov enkelte regler om fravigelse af forfaldstidspunktet som begyndelsestidspunkt i visse særlige tilfælde, jf. § 3, stk. 3 og 4, og nærmere nedenfor i afsnit 5.3.4.

For erstatningskrav uden for kontraktforhold følger det af den norske lovs § 9, stk. 1, at forældelsesfristen på 3 år regnes fra det tidspunkt, hvor skadelidte fik eller burde have skaffet sig nødvendigt kundskab om skaden og den ansvarlige. Ved siden af den 3-årige forældelsesfrist gælder en absolut frist på 20 år regnet fra det tidspunkt, da den skadevoldende handling eller andet ansvarsgrundlag ophørte, jf. § 9, stk. 2, og nærmere ovenfor i afsnit 2.4.5.

Sverige

Efter den svenske forældelseslovs § 2 regnes forældelsesfristerne på 3 år (visse krav i henhold til forbrugeraftaler) og 10 år (andre krav) fra stiftelsestidspunktet.

Finland

Af den finske forældelseslovs § 5, stk. 1, følger det, at den almindelige forældelsesfrist på 3 år regnes fra forfaldstidspunktet, hvis forfaldstidspunktet på bindende måde er bestemt i forvejen. Hvis der på grund af skyldnerens misligholdelse eller af anden grund kan kræves betaling før det aftalte forfaldstidspunkt, løber forældelsesfristen fra det tidspunkt, hvor kravet er forfaldet i henhold til opsigelsen, jf. § 5, stk. 2, samt nedenfor i afsnit 5.3.4.

Hvis der ikke foreligger et aftalt forfaldstidspunkt for kravet på en købesum, begynder forældelsesfristen at løbe, når sælgeren har overgivet salgsgenstanden til køberen, eller når nogen anden aftalepart, som er kreditor, har præsteret sin ydelse, jf. § 6.

Ved erstatningskrav i eller uden for kontrakt regnes fristen først fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen eller skaden, idet der dog som hovedregel gælder en absolut frist på 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 7, stk. 1 og 2.

Tyskland

Efter de tyske forældelsesregler løber den 3-årige forældelsesfrist fra udgangen af det år, i hvilket kravet er opstået, og fordringshaveren er eller burde være (grov uagtsomhed) blevet bekendt med de forhold, hvorpå kravet støttes, og med skyldneren. Den 3-årige frist er kombineret med en absolut frist på som hovedregel 10 år fra fordringens opståen. Ved personskadekrav gælder en absolut frist på 30 år fra den skadevoldende handling. Ved andre erstatningskrav indtræder forældelse senest 10 år efter kravets opståen og senest 30 år efter den skadevoldende handling.

England

Efter forslaget fra den engelske Law Commission skal den almindelige 3-årige forældelsesfrist regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med de faktiske omstændigheder, der begrunder kravet, og med skyldneren. Som hovedregel skal yderligere gælde en absolut frist på 10 år regnet fra tidspunktet for kravets opståen, ved erstatningskrav dog fra tidspunktet for den skadevoldende handling.

Principles of European Contract Law III

I Principles of European Contract Law foreslås det, at den generelle forældelsesfrist på 3 år samt de absolutte frister på 10 år og 30 år (personskade) som udgangspunkt regnes fra forfaldstidspunktet, ved erstatningskrav dog fra tidspunktet for den skadevoldende handling.

5.1.5. Udvalgets overvejelser

a. Udvalget finder, at *den korte forældelsesfrist* fortsat som udgangspunkt bør regnes fra fordringens *forfaldstid*, jf. afsnit 2.1.6 ovenfor.

Udvalget foreslår endvidere, at begyndelsestidspunktet for *den lange frist* som udgangspunkt, jf. nedenfor, ændres fra stiftelsestidspunktet til *forfaldstidspunktet*. På denne måde vil der gælde samme begyndelsestidspunkt for den korte forældelsesfrist og den absolutte frist i tilknytning hertil, jf. afsnit 2.3.5 ovenfor. Ved erstatningskrav i kontraktforhold indebærer dette en ændring fra aftaletidspunktet til misligholdelsestidspunktet.

Endelig finder udvalget, at udgangspunktet bør være, at forfaldstidspunktet også er begyndelsestidspunktet for lovens *særlige forældelsesfrister*, eksempelvis fristen på 10 år for fordringer, der hviler på et særligt retsgrundlag (lovudkastets § 4).

Der henvises til lovudkastets § 2, stk. 1, hvorefter forældelsesfristerne, medmindre andet følger af andre bestemmelser, skal regnes fra det tidligste tidspunkt, til hvilket fordringshaveren kunne kræve at få fordringen opfyldt.

For erstatningskrav uden for kontrakt og erstatningskrav i kontrakt i anledning af personskade eller miljøskade finder udvalget, at begyndelsestidspunktet for den lange frist bør fastsættes til tidspunktet for den skadevoldende handlingens ophør, jf. nærmere afsnit 2.4.6 om baggrunden herfor. Der henvises til lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 1, om personskadekrav og miljøskadekrav, der både omfatter skade uden for kontrakt og skade i kontrakt, og til lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 2, vedrørende øvrige erstatningskrav uden for kontrakt. Det bemærkes, at 1 medlem af udvalget (Benedicte Federspiel) foreslår, at der ikke skal gælde en absolut frist for erstatningskrav i anledning af personskade.

b. Efter udvalgets opfattelse bør der - som supplement til hovedreglen i lovudkastets § 2, stk. 1 – medtages en forklarende bestemmelse om begyndelsestidspunktet i tilfælde, hvor fordringen er opstået ved misligholdelse af kontrakt, smlgn. den norske lovs § 3, stk. 2. Udvalget finder således, at der er behov for en udtrykkelig bestemmelse om begyndelsestidspunktet for denne praktisk vigtige gruppe af tilfælde, ikke mindst i relation til den lange forældelsesfrist (§ 3, stk. 3, nr. 3).

Der foreslås derfor for sådanne tilfælde indsat en bestemmelse om, at begyndelsestidspunktet er tidspunktet for misligholdelsen. Der henvises til lovudkastets § 2, stk. 3. Bestemmelsen svarer til, hvad der i dag antages at gælde efter 1908-loven, jf. afsnit 5.1.1 ovenfor.

Når der således indsættes en præciserende bestemmelse om begyndelsestidspunktet for krav opstået ved misligholdelse i kontrakt, finder udvalget, at det vil være naturligt tillige at medtage en bestemmelse, der præciserer begyndelsestidspunktet for erstatningskrav uden for kontrakt.

Der foreslås derfor i lovudkastets § 2, stk. 4, en bestemmelse, hvorefter forældelsesfristen ved krav på erstatning uden for kontrakt regnes fra tidspunktet for skadens indtræden. Også denne bestemmelse svarer til, hvad der i dag antages at gælde efter 1908-loven, jf. afsnit 5.1.1 ovenfor.

5.2. Betydningen af løbedage

5.2.1. Gældende ret

Løbedage udskyder ikke forfaldsdagen, men når betaling sker inden løbedagsfristens udløb, kan kreditor ikke gøre misligholdelsesbeføjelser gældende mod debitor.

At forfaldstiden ikke udskydes, har betydning ved beregningen af morarente, idet denne kan kræves allerede fra forfaldsdagen, hvis der først betales efter løbedagsfristens udløb.

En tillægsfrist i form af løbedage kan enten være aftalt i det konkrete kontraktforhold eller bero på præceptiv lovgivning eller deklaratoriske regler, der ikke er fraveget i det enkelte aftaleforhold. Som eksempel på præceptive regler om løbedage kan nævnes lejelovens § 33, stk. 3, 2. pkt., jf. § 35, og kildeskattelovens §§ 58 og 61, stk. 4-6, jf. § 58. Som eksempel på deklaratoriske regler kan nævnes gældsbrevslovens § 5, stk. 3, samt pantebrevsformularernes bestemmelser om løbedage.

Af 1908-lovens § 2, 1. pkt., følger det, at forældelsesfristen regnes fra den tid, da fordringen af fordringshaveren kan kræves betalt.

Der kan ikke af forarbejderne til 1908-loven udledes noget om, hvorvidt det har været tanken, at forældelsesfristen skal løbe fra forfaldstidspunktet eller fra udløbet af en aftalt eller lovbestemt tillægsfrist i form af løbedage.

I tidligere teori synes det at have været den overvejende opfattelse, at indrømmelse af løbedage ikke udskyder forældelsesfristens begyndelse - ud fra den betragtning, at løbedage ikke udskyder forfaldstidspunktet, jf. herom Bo von Eyben, *Forældelse I* (2003) s. 349 f.

I samme retning gik 1957-betænkningen, der som nævnt ovenfor i afsnit 5.1.3 stillede forslag om, at fristen skulle regnes fra dagen, hvor fordringen er forfalden, jf. udkastets § 5, stk. 1. I betænkningen s. 22 anføres, at ”der ikke i udkastet [er] taget stilling til betydningen af løbedage i relation til forældelsens udgangspunkt. Da løbedage imidlertid ikke betyder en udskydelse af forfaldsdagen, medfører de ikke nogen forskydning af udgangspunktet for forældelsen, jfr. Ussing ...”.

Nyere teori, jf. Bo von Eyben, *Forældelse I* (2003) s. 350 ff, og Eivind Einersen, *1908-loven med kommentarer* (1999) s. 119, er derimod af den opfattelse, at løbedage udskyder forældelsesfristens begyndelsestidspunkt.

Der er ikke taget klart stilling til spørgsmålet i retspraksis, jf. herom Bo von Eyben *anf.st.* s. 349 f.

5.2.2. Udvalgets overvejelser

Det er udvalgets opfattelse, at hvis skyldneren – i henhold til lovgivningen eller på grundlag af den konkrete aftale - har krav på en vis frist, inden for hvilken betaling anses for rettidig, bør forældelsesfristens begyndelsestidspunkt anses for udskudt indtil ”tillægsfristens” udløb. I modsat fald vil skyldneren uden at komme i misligholdelse kunne afvise krav om betaling inden udløbet af fristen og samtidig alligevel have fordel af, at tillægsfristen indgår i beregningen af forældelsesfristen.

Efter lovudkastets § 2, stk. 1, skal forældelsesfristen regnes ”fra det tidligste tidspunkt, til hvilket fordringshaveren kunne kræve at få fordringen opfyldt ...”. Denne formulering – som ikke anvender ordet forfaldstidspunkt – peger (ligesom 1908-lovens ordlyd) i retning af, at løbedage udskyder begyndelsestidspunktet.

Det kan dog anføres, at der i en vis forstand kan kræves opfyldelse allerede fra forfaldsdagen, selv om der er givet en vis tillægsfrist til at betale, idet der kan kræves morarente allerede fra dette tidspunkt, hvis betalingen først sker efter udløbet af tillægsfristen.

Udvalget finder på denne baggrund og under hensyn til den usikkerhed, der hersker i gældende ret, at der bør medtages en udtrykkelig bestemmelse om begyndelsestidspunktet i tilfælde, hvor der er indrømmet skyldneren løbedage mv.

Der henvises til lovudkastets § 2, stk. 2.

Det bemærkes, at bestemmelsen ikke alene vil gælde for krav, hvis begyndelsestidspunkt fastsættes i medfør af lovudkastets § 2, stk. 1, men også for krav omfattet af lovudkastets § 2, stk. 5.

5.3. Tilfælde, hvor opfyldelse kan kræves før en aftalt forfaldsdag, og tilfælde, hvor kravet udspringer af en garanti

5.3.1. Indledning

Betænkning nr. 174/1957 og den norske og finske lov indeholder visse særlige bestemmelser om fristens begyndelsestidspunkt, der fraviger det almindelige udgangspunkt om, at fristen løber fra det tidligste tidspunkt, til hvilket opfyldelse kan kræves.

Det drejer sig om tilfælde, hvor en fordring på grund af skyldnerens misligholdelse eller andet indtruffet forhold kan kræves opfyldt før et ellers aftalt forfaldstidspunkt, samt (for den norske lovs vedkommende) om tilfælde, hvor kravet udspringer af en garanti, jf. nærmere afsnit 5.3.3 og 5.3.4 nedenfor.

5.3.2. Gældende ret

Vedrørende tilfælde, hvor *skyldnerens misligholdelse fører til et tidligere forfaldstidspunkt end det, der ellers ville gælde*, anfører Ussing, Alm. del s. 407, at dette forhold formentlig ikke bør medføre, at fristen begynder at løbe, før fordringshaveren har tilkendegivet skyldneren, at fordringshaveren vil benytte sig af beføjelsen til at gøre forfaldsvirkningen gældende.

I betænkning nr. 174/1957, der stiller forslag om en udtrykkelig regel herom, jf. afsnit 5.3.3 nedenfor, anføres det ligeledes, at en sådan regel må antages at være udtryk for gældende ret.

Eivind Einersen, 1908-loven med kommentarer (1999) s. 121, antager derimod, at fristen i et sådant tilfælde vil skulle regnes fra det tidspunkt, hvor kreditor berettiget *kunne* kræve fordringen erlagt på grund af misligholdelsen, og at dette normalt vil være på det tidspunkt, hvor misligholdelsen kunne konstateres.

Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 365 ff, anfører med henvisning bl.a. til VLT 1952.360, at der formentlig ikke gælder en regel om, at fristen i tilfælde, hvor misligholdelse har forfaldsvirkning, først regnes fra det tidspunkt, hvor kreditor faktisk benytter sig af retten til at gøre forfaldsvirkningen gældende (dvs. en regel svarende til 1957-betænkningens § 5, stk. 2, 2. pkt., og den norske lovs § 3, stk. 3). Der gælder således ikke noget særligt i disse tilfælde, og fristen må derfor antages at løbe fra det tidspunkt, hvor betingelserne for at kunne hæve kontrakten var opfyldt, hvilket ikke er det tidspunkt, hvor misligholdelsen indtræder, men det tidspunkt, hvor misligholdelsen er blevet så væsentlig, at den kunne begrunde et krav om ophævelse.

Den nævnte dom i VLT 1952.360 vedrørte et tilfælde, hvor en del af købesummen for en lastvogn og en forretning skulle berigtiges ved køberens overtagelse af sælgerens bankgæld. Køberen berigtigede imidlertid ikke gældsovertagelsen, og sælgeren fortsatte derfor med at afdrage gælden. Sag blev anlagt den 12. december 1950. Ved dommen blev det statueret, at køberen skulle have berigtiget gældsovertagelsen inden den 1. maj 1945, da det første afdrag efter købet forfaldt, og at hele restkøbesummen derfor dengang var forfalden til betaling. Kravet mod køberen ansås herefter for forældet.

Hvad angår spørgsmålet om begyndelsestidspunktet vedrørende *krav, der udspringer af en garanti*, antages det, at det forhold, at der foreligger en garanti, ikke i sig selv medfører, at begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen udskydes til det tidspunkt, hvor kunden reklamerer. Der henvises til Bo von Eyben, *Forældelse* (2003) s. 495, og Eivind Eiersen, *1908-loven med kommentarer* (1999) s. 119.

I et sådant tilfælde gælder således den almindelige regel om, at forfaldstidspunktet er misligholdelsestidspunktet. Det vil ved mangler i køb af løsøre i almindelighed sige leveringstidspunktet. Imidlertid vil suspensionsreglen kunne påberåbes.

5.3.3. Betænkning 174/1957

1957-udkastet indeholder i § 5, stk. 2, 2. pkt., en bestemmelse om, at fristen i tilfælde, hvor fordringen på grund af skyldnerens misligholdelse er forfalden, eller den ifølge aftalen kan bringes til at forfalde før den ellers bestemte tid, først skal regnes fra den dag, da fordringshaveren har meddelt skyldneren, at fordringshaveren gør forfaldsgrunden gældende, eller fra det tidspunkt, til hvilket fordringen er opsagt.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. betænkningen s. 21 f, er anført følgende om baggrunden for bestemmelsen:

”Medens stk. 2, 1. pkt., omhandler nogle tilfælde, hvor bestemt forfaldstid ikke er fastsat, gives i 2. pkt. en regel om de tilfælde, hvor der vel er fastsat en bestemt forfaldstid, men hvor der – enten på grund af skyldnerens misligholdelse eller på grund af opsigelse fra fordringshaverens side – bliver tale om en tidligere, men på forhånd ubestemt forfaldstid. Denne tidligere forfaldstid skal da ifølge den foreslåede regel ikke sætte forældelsens løb i gang før fra det tidspunkt, da fordringshaveren har underrettet skyldneren om, at han gør misligholdelsen gældende, eller har opsagt fordringen. Det nøjagtige udgangspunkt for denne forældelse bliver den dag, da fordringshaverens tilkendegivelse er ”kommet frem” til skyldneren, jfr. grundsætningen i aftalelovens § 7. Bestemmelsens 1. led – om skyldnerens misligholdelse – er hentet fra den norske forældelseslovs § 2, stk. 3, og en hertil svarende regel er antaget i dansk ret uden særlig hjemmel, jfr. Ussing: *Obligationsret*, side 493.”

5.3.4. Fremmed ret

Norge

Den norske forældelseslov indeholder i § 3, stk. 3 og 4, nogle særlige bestemmelser om fristens begyndelsestidspunkt.

Det følger af § 3, stk. 3, at hvis en aftale på grund af *skyldnerens misligholdelse eller andet indtruffet forhold* kan eller skal anses for hævet før opfyldelsestidspunktet eller forfaldet før det ellers aftalte tidspunkt, regnes forældelsesfristen for krav, der hviler på sådant forhold, først fra den dag, da fordringshaveren varsler skyldneren om, at fordringshaveren gør hæve- eller forfaldsgrunden gældende. Gøres denne ikke gældende, regnes fristen fra den forfaldsdag, som ellers er aftalt.

I bemærkningerne til § 3, stk. 3, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 54, anføres, at bestemmelsen særligt tager sigte på tilfælde af anteciperet misligholdelse fra skyldnerens side, men at den også omfatter visse andre tilfælde, hvor ophævelse eller forfald kan gøres gældende, såsom ved force majeure, dødsfald, udvandring, nedlæggelse af virksomhed, tab eller forringelse af pant eller anden sikkerhed mv. Reglen gælder både, når retten til at kræve ophævelse eller forfald følger direkte af kontrakten, og når den følger af almindelige regler om misligholdelse og bristende forudsætninger.

Af § 3, stk. 4, følger det, at hvis sælgeren eller et tidligere omsætningsled har *garanteret for salgsgenstanden*, regnes forældelsesfristen for krav, der udspringer af denne garanti, fra den dag, da køberen giver varsel om det forhold, kravet grunder sig på, men senest fra den dag, garantien udløber. Tilsvarende gælder, når en tjenesteyder eller lignende har garanteret for resultatet af opdraget.

I bemærkningerne til § 3, stk. 4, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 54 f, nævnes som eksempel på et tilfælde, hvor reglen vil kunne finde anvendelse på en garanti vedrørende en tjenesteydelse, en aftale om reparation.

Det fremgår desuden af bemærkningerne, at reglen gælder, når kravet bygger på en særskilt tilsikring, hvad enten der er tale om en mangel, der forelå allerede ved levering, eller en fejl, som er opstået i løbet af garantiperioden. Når kravet derimod uden særlig tilsikring følger allerede af lovens almindelige misligholdelsesregler, gælder hovedreglen i

forældelseslovens § 3, stk. 2. Der henvises endvidere til Anne Cathrine Røed, Foreldelse av fordringer (1997) s. 132 f.

Af bemærkningerne fremgår det endvidere, at man har overvejet, om fristen allerede skulle løbe fra den dag, køberen fik eller burde have fået kundskab om kravet, men at man ikke har fundet grundlag herfor. Under henvisning til en udtalelse fra Forbrugerdepartementet anføres det således, at tidspunktet for køberens varsling af sælgeren om, at den pågældende vil gøre krav gældende, er et langt klarere udgangspunkt for beregning af fristen, og at en trænering af forældelsen vil blive afværget af reglen om, at fristen senest regnes fra den dag, hvor garantien udløber.

Det fremgår herudover af bestemmelsen ordlyd, jf. formuleringen ”sælgeren eller et tidligere omsætningsled”, at bestemmelsen også gælder garantier, der er ydet af producenten eller en mellemhandler.

Det tilføjes endelig i bemærkningerne, at kravet efter garantien kan være bortfaldet på grund af manglende reklamation før forældelsesfristens udløb.

Finland

Den finske forældelseslov indeholder i § 5, stk. 2, en bestemmelse om, at hvis der på grund af skyldnerens misligholdelse eller af anden grund kan kræves betaling før det aftalte forfaldstidspunkt, løber forældelsesfristen fra det tidspunkt, hvor kravet er forfaldet i henhold til opsigelsen.

5.3.5. Udvalgets overvejelser

Der er udvalgets opfattelse, at det ikke er rimeligt i forhold til kreditor, hvis forældelsesfristen – således som det ville følge af den almindelige regel om fristens begyndelsestidspunkt i lovudkastets § 2, stk. 1 – skulle løbe allerede fra det tidspunkt, da betingelserne for at gøre misligholdelsesbeføjelsen gældende foreligger, uanset om kreditor vælger at gøre brug af denne beføjelse.

Heller ikke i tilfælde, hvor en bestemt forfaldsdag er aftalt, men hvor kreditor har forbeholdt sig en adgang til (under visse omstændigheder) at opsige gælden, således som det er almindeligt i pengeinstitutternes lånedokumenter, vil det i relation til forældelsesfristens begyndelsestidspunkt være rigtigt at lægge vægt på opsigelsesadgangen, medmindre denne gøres gældende.

Debitor kan i disse tilfælde ikke have en forventning om, at fristen begynder at løbe, før ophævelses- eller opsigelsesadgangen er gjort gældende.

Udvalget finder på denne baggrund, at der – på samme måde som i den norske og finske lov og som foreslået i 1957-betænkningen – bør indsættes en bestemmelse om, at fristen i disse tilfælde løber fra det aftalte forfaldstidspunkt, hvis fordringshaveren ikke udnytter muligheden for at kræve betaling før dette tidspunkt, og ellers fra det tidspunkt, til hvilket opfyldelse herefter kan kræves.

Der henvises til lovudkastets § 2, stk. 5. Reglen vil indebære en undtagelse fra lovudkastets § 2, stk. 1. Bestemmelsen i § 2, stk. 3, berøres ikke af forslaget, da denne bestemmelse angår fordringer, som *opstår* ved misligholdelse, f.eks. mangelskrav.

Bestemmelsen vil bl.a. have betydning ved misligholdelse af betalingsforpligtelsen i henhold til et pantebrev og i relation til opsigelsesadgangen i pengeinstitutternes lånedokumenter.

Det bemærkes, at en lignende undtagelse fra hovedreglen i lovudkastets § 2, stk. 1, uden udtrykkelig bestemmelse herom kan tænkes i visse andre tilfælde, f.eks. i en erstatnings-sag, hvor der kunne kræves acontobetaling for svie og smerte og tabt arbejdsfortjeneste, men hvor dette ikke sker, fordi kreditor afventer opgørelsen af det endelige krav. Der kan således ikke drages den modsætningslutning fra den foreslåede § 2, stk. 5, at en lignende undtagelse er udelukket i andre tilfælde.

Udvalget har ikke fundet grundlag for at foreslå en regel svarende til den norske lovs § 3, stk. 4, om udskydelse af begyndelsestidspunktet for krav, der udspringer af garantier.

Der foreslås således på dette punkt en videreførelse af gældende ret, hvorefter det forhold, at der foreligger en garanti, ikke i sig selv medfører, at begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen udskydes til det tidspunkt, hvor kunden reklamerer. Begyndelsestidspunktet ved mangler i køb af løsøre vil dermed i medfør af den almindelige regel være misligholdelsestidspunktet, det vil i almindelighed sige leveringstidspunktet.

Det forhold, at der foreligger en garanti, kan imidlertid efter omstændighederne have betydning ved vurderingen af, om forældelsesfristen er suspenderet på grund af utilregnelig uvidenhed om kravet, idet garantien kan begrænse køberens undersøgelsespligt.

5.4. Beregning af forældelsesfristen

5.4.1. Gældende ret

a. Det er fast antaget, at der ved beregning af forældelsesfristen regnes med *hele dage*, og at *begyndelsesdagen ikke medregnes*, jf. herved Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 342 f og Einersen s. 170 f, begge med henvisninger.

Det betyder, at hvis f.eks. 1908-lovens 5 års frist er begyndt at løbe den 12. august 2000, udløber fristen med udgangen af den 12. august 2005. Hvis afbrydelsehandlingen er skyldnerens erkendelse af kravet, skal skylderkendelsen således foreligge inden udløbet af døgnet den 12. august 2005. Afbrydes fristen ved sagsanlæg, skal stævning være indleveret til retten inden for rettens åbningstid den 12. august 2005, idet fristen ellers ikke kan overholdes.

Spørgsmålet om, hvad der gælder i tilfælde, hvor *en årsfrist eller månedsfrist begynder på en månedsdag, der ikke findes i fristens udløbsmåned*, er efter de gældende almindelige regler - der kun opererer med frister i hele år - kun relevant, hvor en årsfrist begynder at løbe den 29. februar i et skudår. Det må i et sådant tilfælde antages, at fristen udløber den 28. februar i det pågældende udløbsår, jf. herved Bo von Eyben s. 343 og Ussing, Obligationsretten, Alm. del (1967) s. 383, der som begrundelse herfor henviser til princippet i (nu) vekselovens § 36, stk. 1, som indeholder en udtrykkelig bestemmelse herom.

Ved ”månedsfrister” – f.eks. en 6 måneders frist – må dette princip antages at gælde tilsvarende, således at en 6 måneders frist, der begynder at løbe den 31. marts, udløber den 30. september samme år. Månedsfrister forekommer i enkelte særlige forældelsesregler, f.eks. checklovens § 52, stk. 1, og ejerlejlighedslovens § 16 a, stk. 3.

Hvis *fristen har været suspenderet* efter 1908-lovens § 3, skal fristen tillægges det præcise antal dage, suspensionen har varet, jf. von Eyben anf.st.

I tilfælde, hvor *forældelsesfristen udløber på en dag, hvor retterne holder lukket* – en lørdag, søndag, helligdag, eller hvad der kan sidestilles hermed (5. juni og 24. og 31. december) - og dermed ikke er åbne for modtagelse af stævninger, er det spørgsmålet, om fristen udskydes til den førstkommande hverdag, eller om det kræves af kreditor, at stævning indleveres den forudgående hverdag.

Gældsbrevsloven indeholder i § 5, stk. 2, en regel om, at hvis et gældsbrevs forfaldsdag eller sidste rettidige betalingsdag falder på en helligdag, en lørdag eller på grundlovsdagen den 5. juni, udskydes forfaldsdagen, henholdsvis sidste rettidige betalingsdag, til den følgende søgnedag. Denne ”helligdagsregel” er formentlig udtryk for et almindeligt princip om pengeforpligtelser i dansk ret, jf. Mads Bryde Andersen m.fl., Lærebog i Obligationsret I (2000) s. 119.

Der findes rundt om i lovgivningen regler om udskydelse af fristudløb ved søn- og helligdage mv., der i det væsentlige svarer til reglen i gældsbrevslovens § 5, stk. 2. Der kan henvises til forbrugeraftalelovens § 18, stk. 7, forsikringsaftalelovens § 34 j, stk. 5, veksellovens § 72, stk. 2 og 3, lejelovens § 33, stk. 3, lov om finansiel virksomhed § 357, stk. 5, samt pkt. 2 i Justitsministeriets pantebrevsformular A. Flere af bestemmelserne medtager juleaftensdag og nytårsaftensdag.

Fra praksis kan henvises til U 1998.1701 SH. I denne sag fandt Sø- og Handelsretten, at forældelsesfristen efter sølovens § 501, stk. 1, nr. 7, der i den konkrete sag udløb på en søndag, ikke kunne anses for afbrudt ved sagsanlæg den følgende mandag. Retten lagde herved vægt på, at der efter 1908-loven, som søloven antoges at henvise til med hensyn til afbrydelse, indtræder forældelse, ”medmindre fordringshaveren inden fristens udløb ... foretager retslige skridt”, og at 1908-loven ikke indeholder en undtagelse fra denne regel for tilfælde, hvor fristens sidste dag er en søndag eller en helligdag. Retten fandt endvidere ikke, at der med gældsbrevslovens § 5, stk. 2, kunne antages at være tilsigtet en fravigelse af afbrydelsesreglerne i 1908-loven.

Bo von Eyben anfører i Forældelse I (2003) s. 343, at den overvejende formelle begrundelse for dommen ikke forekommer overbevisende. Bo von Eyben henviser herved bl.a. til, at detailspørgsmål om fristens beregning slet ikke er givet i forældelsesloven, og allerede derfor kunne man ikke forvente en særregel om betydningen af fristens udløb på en helligdag. Det havde heller ikke været naturligt at regulere spørgsmålet i forbindelse med gennemførelsen af gældsbrevsloven. Bo von Eyben finder det derimod mere relevant at overveje de reale grunde, herunder navnlig spørgsmålet om, hvorvidt princippet i gældsbrevslovens § 5, stk. 2, der efterhånden anses at gælde generelt for opfyldelse af pengeforpligtelser, derigennem har skabt en forventning om, at det også gælder i relation til andre frister i obligationsretlige forhold.

b. Det bemærkes, at der findes en forordning om fastsættelse af regler om tidsfrister, datoer og tidspunkter – Rådets forordning nr. 1182/71 (EØF, EURATOM) af 3. juni 1971 – der, medmindre andet bestemmes, gælder for fællesskabsretsakter, der er eller bliver vedtaget.

Forordningen indeholder i artikel 3, stk. 1, 2. led, en regel om, at hvis en tidsfrist udtrykt i dage, uger, måneder eller år skal regnes fra det øjeblik, hvor en begivenhed indtræffer,

eller en handling foretages, medregnes den dag, i løbet af hvilken begivenheden eller handlingen sker, ikke ved beregningen af fristen.

Herudover bestemmes det i artikel 3, stk. 2, litra c, med forbehold af bestemmelsens stk. 1 og 4, at en tidsfrist udtrykt i uger, måneder eller år indledes med begyndelsen af den første time på fristens første dag og udløber med udgangen af den sidste time på den dag i den sidste uge, sidste måned eller sidste år, som har den samme benævnelse eller talangivelse som den dag, der indleder fristen. Såfremt den dag, der er afgørende for udløbet af en tidsfrist, der er udtrykt i måneder eller år, ikke forekommer i fristens sidste måned, udløber fristen med udgangen af den sidste time på denne måneds sidste dag.

I artikel 3, stk. 4, bestemmes det endvidere, at hvis den sidste dag af en frist, der ikke er udtrykt i timer, falder på en helligdag, en søndag eller en lørdag, udløber tidsfristen med udgangen af den følgende arbejdsdags sidste time.

5.4.2. 1894-forslaget

1894-lovforslaget indeholdt ikke en særlig regel om forældelsesfristens beregning, og der blev ikke fremsat forslag til en sådan bestemmelse under forløbet frem til den endelige vedtagelse af 1908-loven.

5.4.3. Betænkning 174/1957

1957-lovudkastet indeholdt i § 31 en udtrykkelig regel om forældelsesfristens beregning. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

Til frister efter denne lov medregnes den dag, der efter sit tal i måneden svarer til den dag, hvorfra fristen regnes. I mangel af tilsvarende dag udløber fristen på den sidste dag i måneden.

Stk. 2. Udløber fristen på en helligdag eller på grundlovsdagen, forlænges fristen til den næstfølgende søgnedag.

I bemærkningerne til bestemmelsen er i betænkningen s. 39 anført følgende:

”Reglen i stk. 1, 1. pkt., der betyder, at begyndelsesdagen ikke medregnes ved beregning af forældelsesfristen, stemmer med hidtidig opfattelse, jfr. også vekselovens § 72, stk. 4, og Ussing, Obligationsret, side 468.

Stk. 1, 2. pkt. tager sigte på tilfælde, hvor en årsfrist begynder 29. februar i et skudår, eller hvor en månedsfrist begynder på en månedsdag, der ikke findes i fristens udløbsmåned. F.eks. vil 6 måneders frist fra 31. marts udløbe 30. september.

Reglen i stk. 2, som hjemler fordringshaveren en tillægsfrist i tilfælde, hvor han er afskåret fra at foretage retslige skridt mod skyldneren på forældelsesfristens sidste dag, fordi denne er en helligdag eller grundlovsdag, har i dansk ret et sidestykke i veksellovens § 72, stk. 1-3.”

5.4.4. Fremmed ret

Den *norske* forældelseslov indeholder i § 29 en bestemmelse, der ligner 1957-betænkningens § 31.

Efter lovens § 29, stk. 1, medregnes i forældelsesfristen den dag, som efter sit tal i måneden svarer til den dag, som fristen regnes fra. I mangel af en tilsvarende dag udløber fristen på den sidste dag i måneden. Hvis fristen udløber på en lørdag, en helligdag eller en dag, som er sidestillet med en helligdag, forlænges fristen til den nærmest følgende hverdag, jf. stk. 2. Fristen anses for rettidigt afbrudt, når det nødvendige skrift er kommet frem til vedkommende myndighed eller person inden fristens udløb, eller når det i Norge er afsendt med posten inden fristens udløb, jf. nærmere § 29, stk. 3.

Om bestemmelsen kan henvises til Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 82, samt til Anne Cathrine Røed, *Foreldelse av fordringer* (1997) s. 405-408.

Hverken den *svenske* eller *finske* lov indeholder en regel om forældelsesfristens beregning, og en sådan regel er heller ikke foreslået i *Principles of European Contract Law III*.

5.4.5. Udvalgets overvejelser

Udvalget finder, at der ved forældelsesfristens beregning ligesom efter gældende ret bør regnes med hele dage, og at begyndelsesdagen ikke bør medregnes.

Efter udvalgets opfattelse bør der endvidere ske en videreførelse af gældende ret i relation til tilfælde, hvor en årsfrist begynder 29. februar i et skudår, og hvor en månedsfrist begynder på en månedsdag, der ikke findes i fristens udløbsmåned, jf. om gældende ret i afsnit 5.4.1. Det sidstnævnte vedrørende månedsfrister *kan* få betydning, nemlig i forbindelse med anvendelse af lovudkastets § 16, stk. 3, eller aftaler om forlængelse af en frist, jf. § 25, og i relation til frister i anden lovgivning, jf. § 27.

For så vidt angår tilfælde, hvor forældelsesfristen udløber på en helligdag mv., er det udvalgets opfattelse, at fristen bør udskydes til førstkommande hverdag. Dette svarer til, hvad der følger af gældslovens § 5, stk. 2, og af en lang række fristregler i særlovgivningen, og må endvidere anses for et almindeligt princip for opfyldelse af pengeforpligtelser. Da den eneste dom, der foreligger om dette spørgsmål – U 1998.1701 SH, omtalt ovenfor i afsnit 5.4.1 - går i den modsatte retning, foreslår udvalget, at der indføres en udtrykkelig regel herom.

Efter udvalgets opfattelse vil det være hensigtsmæssigt samtidig at medtage udtrykkelige bestemmelser om de øvrige spørgsmål vedrørende fristens beregning, jf. ovenfor.

Udvalget foreslår på denne baggrund, at der indføres en bestemmelse om, at man ved beregningen af frister efter loven skal medregne den månedsdag, der svarer til den dag, hvorfra fristen regnes, og at fristen i mangel af tilsvarende dag udløber på den sidste dag i måneden, jf. lovudkastets § 26, stk. 1. Endvidere foreslår udvalget i stk. 2 indsat en ”helligdagsregel”, der udformes på samme måde som bl.a. forbrugeraftalelovens § 18, stk. 7, dvs. således at juleaftensdag og nytårsaftensdag medtages.

§ 26 vil ikke alene gælde i relation til lovens almindelige forældelsesfrister, men også i relation til alle andre frister efter loven. Herudover vil bestemmelsen i reglen også finde anvendelse på særlige forældelsesfrister i andre love, jf. lovudkastets § 27.

Udvalget finder ikke grundlag for at foreslå en regel svarende til den norske lovs § 29, stk. 3. En sådan regel ville være i modstrid med den ordning, der i øvrigt gælder i dansk ret vedrørende overholdelse af frister ved indlevering af stævning mv.

Kapitel VII

Særlige forældelsesfrister og tillægsfrister

1. Indledning

I det følgende gennemgås en række typer af fordringer, som efter udvalgets opfattelse ikke kan indpasses under den almindelige ordning med en forældelsesfrist på 3 år med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på som udgangspunkt 10 år, jf. forslaget herom ovenfor i kapitel VI.

Udvalget finder således, at der for de pågældende typer af krav er behov for at fastsætte enten en længere forældelsesfrist, et senere udgangspunkt for den almindelige frist, en udskydelse af forældelsesfristens udløb eller en tillægsfrist til den almindelige frist, jf. nærmere afsnit 2-9 nedenfor.

De typer af krav, der ikke findes at kunne indpasses under den almindelige ordning, er krav, for hvilke der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag (afsnit 2 nedenfor), lån og kreditter uden særligt retsgrundlag (afsnit 3), indlån i pengeinstitutter og lignende (afsnit 4), krav i det hele på løbende ydelse (afsnit 5), visse krav i værge- og fuldmagtsforhold (afsnit 6), krav mod kautionister samt regreskrav (afsnit 7), krav i anledning af strafbart forhold (afsnit 8) samt visse tilfælde, hvor der foreligger hindringer for afbrydelse af forældelsesfristen (afsnit 9).

2. Fordringer med særligt retsgrundlag

2.1. Gældende ret

2.1.1. Indledning

Efter 1908-lovens § 1, stk. 2, gælder den 5-årige forældelsesfrist ikke, hvis der for for-

dringen er udstedt gældsbrev eller tilvejebragt andet særligt retsgrundlag, hvorved fordringens tilblivelse og størrelse er anerkendt af skyldneren eller på anden måde skriftligt fastslået. Sådanne fordringer er dermed undergivet en 20-årig forældelsesfrist, jf. henvisningen i 1908-lovens § 4 til Danske Lov 5-14-4.

Spørgsmålet om, hvorvidt der er etableret et særligt retsgrundlag for en fordring, således at fordringen bringes uden for 1908-lovens 5 års frist, har kun selvstændig betydning, når der er tale om en af de typer af fordringer, som 1908-loven finder anvendelse på, jf. opregningen i 1908-lovens § 1, stk. 1. Låne- og kreditaftaler er ikke omfattet af opregningen i 1908-lovens § 1, stk. 1, og for disse fordringer gælder således den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4, uanset om der for fordringen er tilvejebragt et særligt retsgrundlag eller ikke.

2.1.2. Begrebet ”særligt retsgrundlag”

Bestemmelsen i 1908-lovens § 1, stk. 2, omfatter

- a) skyldnerens skriftlige anerkendelse af fordringens eksistens og størrelse, og
- b) andet skriftligt grundlag, hvorved fordringen og dens størrelse fastslås.

Ad a): Bestemmelsen nævner udtrykkeligt *gældsbreve*. Et gældsbrev er i gældsbrevslovens forarbejder defineret som en skriftlig erklæring, der hjemler en i hovedsagen ubetinget, ensidig fordring på et pengebeløb.

Krav på *renter*, der påløber efter gældsbrevets udstedelse, er ikke omfattet af det særlige retsgrundlag, som gældsbrevet etablerer, men er derimod omfattet af den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2. Krav på *rykkergebyrer og lignende* vedrørende kravet i henhold til et gældsbrev kan heller ikke anses for omfattet af det særlige retsgrundlag, som gældsbrevet etablerer, men er heller ikke omfattet af 1908-loven. De er dermed undergivet en 20-årig forældelse efter Danske Lov 5-14-4.

Herudover omfatter bestemmelsen andre *skriftlige skylderklæringer, som er ensidige, ubetingede og fikserer kravets størrelse*. Det er ikke tilstrækkeligt, at kravet udspringer af en gensidigt bebyrdende skriftlig aftale eller en efterfølgende skriftlig opgørelse af debitors skyld, medmindre debitor i forbindelse hermed giver udtryk for en vilje til at opfylde forpligtelsen. Det bemærkes, at det ikke er en betingelse efter § 1, stk. 2, at skylderklæringen vedrører en pengeforpligtelse.

Hvis debitor indgår på et *frivilligt forlig*, eller der etableres en *frivillig akkord*, vil forpligtelsen normalt være således fikseret, at der foreligger et særligt retsgrundlag.

Udstedes der *pantebrev* for gælden, udgør pantebrevet et særligt retsgrundlag, hvis pantebrevet er et gældsbrev. Dette er ikke tilfældet, hvis pantebrevet alene opstiller et maksimum for sikkerheden, således som det er tilfældet ved et *skadesløsbrev*. Et *ejerpantebrev* fikserer heller ikke i sig selv den gæld, ejerpantebrevet gives til sikkerhed for, jf. U 1983.170 V og U 1978.692. Hvis der derimod i forbindelse med pantsætning af et ejerpantebrev udstedes en håndpantsetningserklæring for den gæld, der skyldes på udstedelsestidspunktet, vil der kunne foreligge en tilstrækkelig anerkendelse herved, jf. U 1932.354 V.

Udstedelse af *veksel* eller *check* etablerer ikke et særligt retsgrundlag for den fordring, som udstedelsen vedrører.

Der kan henvises til Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 292 ff, og Eivind Einersen, 1908-loven med kommentarer (1999) s. 82 ff.

Ad b): Bestemmelsen sigter på dette punkt bl.a. til *domstolsafgørelser*, og hvad der må sidestilles hermed – det vil navnlig sige *voldgiftsafgørelser* og *retsforlig*.

Domme og retsforlig på grundlag af *anerkendelsessøgsmål* etablerer et særligt retsgrundlag, i det omfang kravets størrelse følger af eller kan udledes af dommen/forliget.

En *opgørelse i fogedretten i forbindelse med foretagelse af udlæg* etablerer ikke et særligt retsgrundlag, jf. U 2001.1275 H og U 2000.2194 V; se dog straks nedenfor vedrørende den særlige betalingspåkravsordning. Heller ikke en opgørelse af gælden i fogedretten i forbindelse med en *tvangsauktion* kan anses for et særligt retsgrundlag.

Ved lov nr. 450 af 9. juni 2004 er indsat et nyt afsnit i retsplejeloven, hvorefter der kan tilvejebringes grundlag for tvangsfuldbyrdelse af forfaldne pengekrav på op til 50.000 kr. ved at indlevere et *betalingspåkrav* til fogedretten. Efter prøvelse af det indleverede betalingspåkrav forkynder fogedretten dette for skyldneren. Hvis skyldneren ikke gør indsigelse mod kravet inden for en frist på 14 dage, giver fogedretten betalingspåkravet påtegning herom. Fordringshaveren kan allerede ved indleveringen af betalingspåkravet an-

mode om, at tvangsfuldbyrdelse i form af udlæg iværksættes uden fornyet anmodning fra fordringshaveren, men fordringshaveren kan også vælge blot at få tilsendt en udskrift af det påtegnede betalingspåkrav. Retsvirkningen af fogedrettens påtegning på betalingspåkravet er dels, at påkravet (med det samme eller senere) kan tjene som grundlag for tvangsfuldbyrdelse, dels at betalingspåkravet opnår samme bindende virkning som en dom, jf. retsplejelovens § 477 e, stk. 3.

I bemærkningerne til retsplejelovens § 477 e, stk. 3, jf. Folketingstidende 2003/2004, tillæg A, s. 7513, anføres det, at et påtegnet betalingspåkrav udgør et særligt retsgrundlag efter 1908-lovens § 1, stk. 2, således at kravet i kraft heraf bringes ind under den 20-årige forældelse i Danske Lov. Også (udenretslige) inkassoomkostninger, som er medtaget i betalingspåkravet, og tillagte sagsomkostninger samt renter frem til den dag, hvor fogedretten giver betalingspåkravet påtegning om, at der ikke er fremkommet indsigelser, er underlagt 20-årig forældelse. Fremtidige renter er derimod omfattet af 1908-lovens 5-årige forældelse.

En af skifteretten stadfæstet *tvangsakkord* og en kendelse om *gældssanering* har virkning som et retsforlig, jf. konkurslovens § 189, henholdsvis § 226, stk. 1. Et *konkursbos* anerkendelse af en anmeldt fordring indebærer derimod ikke, at fordringen mod skyldneren får et særligt retsgrundlag.

Visse *brancheklagenævn* - f.eks. Pengeinstitutankenævnet og Ankenævnet for Forsikring - har vedtægter, hvorefter debitor (det indklagede pengeinstitut mv.) ved at undlade at reagere inden en vis frist anses for at have tilsluttet sig nævnets afgørelse med den virkning, at afgørelsen har bindende virkning for debitor. I sådanne tilfælde må nævnets afgørelse sidestilles med et frivilligt forlig, der etablerer et særligt retsgrundlag.

Det må antages, at også *administrative afgørelser* kan udgøre et særligt retsgrundlag, *hvis* kravets eksistens og størrelse fremgår af afgørelsen, og *hvis* afgørelsen er bindende for parterne, fordi den ikke – eller ikke længere – kan indbringes for domstolene. Der henvises til Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 326, og Eivind Einersen, 1908-loven med kommentarer (1999) s. 98 ff. Som eksempel kan nævnes en kendelse fra en taksationsmyndighed, som er blevet bindende. Praksis vedrørende dette spørgsmål er dog ret sparsom.

Der kan henvises til U 1961.779 H, der vedrørte spørgsmål om krav på invaliderente. Landsretten, der på grund af resultatet af afgørelsen ikke havde anledning til at tage stilling til forældelsesspørgsmålet, udtalte i et obiter dictum, at kravet af de af fordringshaveren anførte grunde ikke kunne anses for forældet. Fordringshaveren havde bl.a. gjort gældende, at der forelå et særligt retsgrundlag ved Direktoratet for Ulykkesforsikrings afgørelse om invaliditetsgraden. Højesteret tog ikke stilling til forældelsesspørgsmålet.

Der kan endvidere henvises til U 1934.432 H, hvor såvel landsret som Højesteret fandt, at en kendelse fra Landsoverskatterådet måtte anses for et særligt retsgrundlag. Se dog hertil von Eyben s. 328 og Einersen s. 99 f, der mener, at dommen er forkert, da kravets størrelse ikke fremgik af kendelsen.

Det må antages, at en myndighedsafgørelse kan udgøre et særligt retsgrundlag, hvis der gælder en frist for indbringelse af myndighedens afgørelse for en overordnet administrativ myndighed, og denne frist er overskredet. Dette følger af, at afgørelsen herved er blevet bindende.

Hvis en afgørelse frit kan indbringes for domstolene, fordi der ikke gælder nogen frist herfor, vil den derimod ikke udgøre et særligt retsgrundlag.

Der kan herved f.eks. henvises til U 1990.214 V, hvor en afgørelse fra Ankenævnet for Arbejdsløshedsforsikring om pligt til tilbagebetaling af arbejdsløshedsunderstøttelse ikke fandtes at udgøre et særligt retsgrundlag, idet afgørelsen ikke var bindende for skyldneren, og idet arbejdsløsheds-kassen – da skyldneren fortsat bestred kravet – var henvist til at indbringe sagen for domstolene med henblik på at få kravet prøvet.

Endvidere kan henvises til U 1992.305 Ø, der ligeledes vedrørte en afgørelse fra Ankenævnet for Arbejdsløshedsforsikring. Heller ikke i denne sag fandt landsretten, at afgørelsen udgjorde et særligt retsgrundlag. Landsretten henviste til, at afgørelsen, der blev bestridt af skyldneren, ikke fastslog tilblivelsen og størrelsen af kravet på en sådan måde, at den udgjorde et særligt retsgrundlag.

I U 1968.361 Ø ansås en afgørelse fra Arbejdsdirektoratet dog for bindende, således at afgørelsen fandtes at udgøre et særligt retsgrundlag.

2.1.3. Konsekvensen af, at der foreligger et særligt retsgrundlag

Konsekvensen af, at der foreligger eller etableres et særligt retsgrundlag for en fordring, er, at fordringen ikke - eller ikke længere - er undergivet den 5-årige forældelse.

Er der f.eks. tale om en fordring, der hviler på et gældsbrev, gælder der for gældsbrevets hovedstol en 20-årig forældelsesfrist regnet fra stiftelsestidspunktet, dvs. gældsbrevets udstedelse. Renter, der påløber *efter* dette tidspunkt, er derimod omfattet af den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2. Denne frist regnes fra forfaldstidspunktet, jf. 1908-lovens § 2.

Det bemærkes, at når en fordring efter sin art slet ikke er omfattet af 1908-loven – f.eks. en fordring, der udspringer af en låne- eller kreditaftale, jf. herom i afsnit 3 – gælder der på samme måde en 20-årig forældelsesfrist for hovedstolen regnet fra stiftelsestidspunktet og en 5-årig frist for påløbne renter regnet fra forfaldstidspunktet.

Tilvejebringes der – f.eks. i forbindelse med misligholdelse af et lån - et (nyt) særligt retsgrundlag i form af f.eks. en dom eller et frivilligt forlig, løber der en ny 20-årig forældelsesfrist fra dommens afsigelse/forligets indgåelse. Dette gælder også for de renter, der er forfaldet indtil tidspunktet for dommen eller forliget, i det omfang de ikke er forældet forinden. Renter, der forfalder efter forligs- eller domstidspunktet, er derimod ikke omfattet af det særlige retsgrundlag og forældes derfor på 5 år fra forfaldstidspunktet.

2.2. De særlige regler i gældsbrevsloven og lov om værdipapirhandel

Gældsbrevslovens kapitel VI (§§ 43-49) indeholder særlige forældelsesregler for masse-gældsbreve.

Ved masse-gældsbreve forstås gældsbreve, der fremtræder som led i en sammenhørende udgivelse af et større antal gældsbreve med fælles tekst, jf. gældsbrevslovens § 4, stk. 2. Som eksempler på masse-gældsbreve kan nævnes statsobligationer og realkreditobligationer.

I det omfang masse-gældsbreve har karakter af fondsaktiver – hvilket f.eks. er tilfældet for så vidt angår realkreditobligationer - følger det af § 73 i lov om værdipapirhandel, at de almindelige forældelsesregler finder anvendelse, jf. herom nedenfor. De særlige forældelsesregler i gældsbrevslovens kapitel VI har som følge heraf ikke større praktisk betydning.

Efter gældsbrevslovens § 43 forældes fordringen efter et masse-gældsbrev på 10 år fra forfaldsdagen, når denne er bestemt i dokumentet eller med hjemmel i dettes tekst fastsat

ved offentlig bekendtgørelse om udtrækning eller opsigelse fra skyldnerens side. Hvis massegældsbrevet kan kræves betalt til enhver tid, eller forfaldstiden ikke er aftalt, regnes 10 års fristen fra udstedelsen. Andre massegældsbreve forældes på 20 år fra forfaldsdagen. Ved siden af bestemmelsen i § 43 gælder efter § 44, at massegældsbreve, der er deponeret hos skyldneren, forældes, når der er forløbet 20 år fra deponeringen, uden at renter er betalt.

Forældelsesfristen afbrydes ved skyldnerens erkendelse af gælden eller fordringshaverens foretagelse af retlige skridt, jf. § 47. Hvis skyldneren har standset sine betalinger, kan forældelsen dog tillige afbrydes ved skriftlig anmeldelse af kravet, jf. § 47, 2. pkt.

Lovens § 45 indeholder endvidere en særlig forældelsesregel vedrørende fordring i henhold til massegældsbreve med rentekuponer, der ikke giver fordringshaveren ret til at kræve kapitalen tilbagebetalt. Herudover indeholder lovens § 25, stk. 1, og § 46 frist- og forældelsesregler vedrørende fordringer ifølge rente- eller udbyttekuponer. I lovens § 25, stk. 2, og § 49 er der endelig særlige regler vedrørende rente- og udbyttekuponer og massegældsbreve, der er anmeldt bortkomne.

Efter § 73 i lov om værdipapirhandel er krav på betaling af hovedstolen eller renter ifølge *fondsaktiver* undergivet de almindelige forældelsesregler.

Ved fondsaktiver forstås i loven omsættelige, dematerialiserede (dvs. i papirløs form) værdipapirer, der er registreret i en værdipapircentral, jf. lovens § 59, stk. 2. Begrebet omsættelighed er ikke synonymt med negotiabilitet, jf. Karnov (2003), bind 4, s. 5636, note 341. Omfattet er bl.a. konvertible gældsbreve og obligationer, herunder realkreditobligationer, jf. Karnov anf.st.

Aktier er ligeledes omfattet af begrebet fondsaktiver, men lovens § 73 gælder kun for ”krav på betaling” ifølge fondsaktiver. Da aktier er udtryk for en ideel ejendomsret og ikke omfattes af det almindelige fordringsbegreb, forældes aktier ikke. Fordring på aktieudbytte er dog omfattet af lovens § 73, således at de almindelige forældelsesregler finder anvendelse herpå.

At krav på betaling i henhold til fondsaktiver er omfattet af de almindelige forældelsesregler, er for så vidt angår krav på betaling af *hovedstolen* ensbetydende med, at kravet

forældes på 20 år efter Danske Lov 5-14-4, da der er tale om en fordring, der efter sin art ikke er omfattet af 1908-loven, jf. opregningen i lovens § 1, stk. 1.

Krav på betaling af *renter* forældes på 5 år fra forfaldsdagen, jf. 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2.

Det er tvivlsomt, om krav på *aktieudbytte*, der ikke hviler på en kupon (og dermed ikke er omfattet af gældsbrevslovens §§ 25 og 46), er undergivet den 20-årige forældelsesfrist i Danske Lov 5-14-4 eller er omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2, jf. nærmere kapitel VI, afsnit 3.3.2.1, om gældende ret vedrørende selskabsretlige fordringer.

2.3. Forarbejderne til 1908-loven

Efter 1894-forslagets § 4, nr. 1, skulle der gælde en forældelsesfrist på 10 år for fordringer, som støttedes på gældsbrev eller på dom eller offentligt forlig og ikke faldt ind under den 20-årige forældelse efter forslaget § 2 (dvs. krav i henhold til indlån i pengeinstitutter og krav i henhold til en ret til nu eller i fremtiden med jævne mellemrum at kræve en ydelse, der ikke er afdrag på en skyldig hovedstol). For bl.a. fordring på renter skulle reglen dog kun gælde, hvis det særlige retsgrundlag var opnået, efter at kravet var forfaldet. Den 10-årige forældelsesfrist skulle regnes fra forfaldsdagen.

I folketingsudvalgets betænkning af februar 1898, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, foresloges det bl.a., at den 20-årige frist bevarede som det almindelige udgangspunkt, men at der samtidig indførtes en 5-årig forældelsesfrist for ”regningskrav”. Landstinget kunne på flere punkter ikke acceptere forslaget, herunder heller ikke for så vidt angår afgrænsningen af regningskrav, og sagen lå herefter stille, indtil forslaget i 1907 blev genfremsat uændret på privat initiativ.

I folketingsudvalgets betænkning over dette forslag, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 2517 ff, blev samlebetegnelsen ”regningskrav” opgivet, og der blev i stedet foretaget en opregning af de forskellige typer af fordringer, der skulle være omfattet af den korte frist. I § 1, stk. 2, blev det samtidig foreslået, at den korte frist ikke skulle gæl-

de, hvis ”der for fordringen er udstedt gældsbrev eller tilvejebragt andet særligt retsgrundlag, hvorved dens tilblivelse og størrelse er anerkendt af skyldneren eller på anden måde fastslået”. I bemærkningerne til forslaget er anført, at den korte forældelsesfrist ikke bør finde anvendelse, når der for fordringen er udstedt gældsbrev, eller hvis fordringen er fastslået ved dom eller offentligt forlig, ”og i det hele, når der er tilvejebragt et nyt grundlag for fordringen, hvorved dens tilblivelse og størrelse er anerkendt af skyldneren eller på anden måde fastslået”. Et sådant grundlag skulle også kunne tilvejebringes ved en ”mundtlig vidnefast privat afgørelse”.

Under udvalgsbehandling i Landstinget af dette forslag, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp.3685 ff, fandt man, at tilvejebringelsen af særligt retsgrundlag måtte forudsætte skriftlighed.

Forslaget til § 1, stk. 2, blev med denne ændring tiltrådt af både Folketinget og Landstinget.

2.4. Betænkning 174/1957

I 1957-betænkningen blev der fremsat forslag om, at der som hovedregel skulle gælde en forældelsesfrist på 10 år, jf. lovudkastets § 2, stk. 1. Der skulle ifølge udkastets § 2, stk. 2, også gælde en 10-årig forældelsesfrist for fordringer, der i øvrigt ville være undergivet en kortere forældelse, hvis ”fordringen er fastslået ved retsforlig eller andet eksigibelt forlig, jf. retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 2, ved dom eller anden retsafgørelse, eller når der for fordringen er udstedt gældsbrev”. Bestemmelsen skulle ikke gælde for fordring på senere forfaldne renter og lignende ydelser, jf. § 2, stk. 2, sidste pkt.

I bemærkningerne til § 2, stk. 2, er om præciseringen i forhold til 1908-lovens § 1, stk. 2, anført følgende, jf. betænkningen s. 17:

”Den nærmere fortolkning [af 1908-lovens § 1, stk. 2] har givet anledning til mange retssager, og da det må anses for tvivlsomt, om der – bortset fra retsafgørelser og visse forlig – er nogen afgørende grund til at gå videre end til de tilfælde, hvor der foreligger anerkendelse ved egentligt gældsbrev, har udkastet ladet det blive herved og slettet tilføjesen om andet særligt retsgrundlag. Til gengæld har man udtrykkeligt nævnt de af den hidtidige formulering omfattede tilfælde, at fordringen er fastslået ved retsforlig eller andet eksigibelt forlig, dom eller anden retsafgørelse. Dette sidste ord omfatter f.eks. voldgiftsafgørelse eller afgørelse truffet af landsskatteretten eller en vandløbsret. Derimod bevirker anmeldelse og anerkendelse af en fordring i skyldnerens konkursbo ikke, at fordringen undergives forældelse på 10 år i stedet for på 3 år, men har alene den virkning, at der over for skyldneren personlig løber en ny 3 års forældelse, jf. udkastets § 23 ... Udpantning kan ikke siges at være en retsafgørelse, hvorved fordringen er fastslået ... Tilsvarende må formentlig gælde for udlæg; men spørgsmålet har mindre interesse, fordi der til grund for en fordring, der inddrives ved udlæg, vil ligge en dom eller et forlig, således at fordringen af denne grund er undergivet 10-årig forældelse. ...

Når der for en fordring er opnået dom, udgør de renter, der er forfaldet før domsafsigelsen, en del af domskravet og er derfor underkastet 10 års forældelse ... Derimod medfører udstedelse af gældsbrev eller erhvervelse af retsforlig, dom eller anden retsafgørelse ikke, at senere forfaldne renter – eller andre ydelser af den i § 3, nr. 2 og 3, omhandlede art – undergives en 10-årig forældelse. Dette, som ikke er direkte udtalt i forældelsesloven af 1908, men som stemmer med hidtidig retspraksis ..., er nu udtrykkelig nævnt i udkastet.”

I betænkningen blev det endvidere foreslået at ophæve gældsbrevslovens § 25 og lovens kapitel VI, jf. udkastets § 35.

Udkastet indeholdt enkelte særregler om massegældsbreve og rente- og udbyttekuponer hertil, jf. § 10 (om massegældsbreve og kuponer, der er anmeldt bortkomne), § 16, stk. 2, 2. pkt. (om undtagelse fra bestemmelsen i stk. 1 om forældelse på 20 år fra stiftelsen) og § 30, stk. 2 og 3 (om adgang til at indgå aftale om forældelsesfristen for fordringer ifølge massegældsbreve og kuponer). Fordringer efter disse dokumenter skulle i øvrigt være omfattet af udkastets almindelige regler.

2.5. Fremmed ret

Norge

Efter den norske lovs § 5, stk. 1, gælder en 10-årig forældelsesfrist, når der er udstedt gældsbrev for en fordring, eller fordringen er registreret i Værdipapircentralen. Efter § 5, stk. 1, sidste pkt., gælder reglen ikke for senere forfalden rente eller selskabsudbytte og

heller ikke for senere forfalden fordring på pension, underholdsbidrag eller lignende terminsydelser som omhandlet i lovens § 6.

Af § 21, stk. 2, følger, at hvis en fordring bliver bindende fastslået ved retsforlig, dom eller anden afgørelse som nævnt i lovens §§ 15 og 16, jf. herom nedenfor, løber der en ny forældelsesfrist på 10 år fra den dag, da retsforlig er indgået, dom er afsagt eller anden afgørelse er truffet, eller fra den dag, da fordringshaveren tidligst kan kræve opfyldelse. Bestemmelsen omfatter ikke senere forfalden rente mv.

Lovens § 15 vedrører afbrydelse af forældelsesfristen ved fordringshaverens foretagelse af retlige skridt. Bestemmelsen omfatter fuldbyrdelses- og anerkendelsesdomme, skønsafgørelser, der kan fuldbyrdes, voldgiftsafgørelser eller tilsvarende afgørelser og visse skifteretsafgørelser. Med domme sidestilles retsforlig, jf. Anne Cathrine Røed, Foreldelse av fordringer, 1997, s. 279. Med ”tilsvarende afgørelser” sigtes ifølge Røed, l.c. s. 278, til andre endelige afgørelser med samme bindende virkning som en dom.

Lovens § 16 vedrører afbrydelse af forældelsesfristen ved fordringshaverens indbringelse af kravet til afgørelse for et forvaltningsorgan, der har kompetence til at afgøre vedkommende tvist, eller for et klage- eller reklamationsnævn, som er oprettet af skyldneren eller en brancheorganisation, som skyldneren er tilknyttet. Afgørelser truffet af et forvaltningsorgan med særlig kompetence er omfattet, uanset om myndighedens afgørelse kan påklages til højere administrativ myndighed eller indbringes for domstolene. Afgørelser truffet af klage- eller reklamationsnævn er ikke omfattet af bestemmelsen i § 21, stk. 2, hvis indklagede undlader at følge nævnets afgørelse, jf. Røed, l.c. s. 325.

Af § 21, stk. 3, følger, at hvis tvangsfuldbyrdelse fremmes efter lovens § 17, jf. herom nedenfor, uden at fordringshaveren får fuld dækning for sin fordring, løber der en ny frist på 10 år fra tvangsforretningens slutning. Bliver fordringen anerkendt under konkurs eller offentligt skifte, løber der en ny 10 års frist fra bobehandlingens endelige slutning. Bestemmelsen omfatter ikke senere forfalden rente mv.

Den nævnte bestemmelse i § 17 vedrører bl.a. afbrydelse af forældelse ved fordringshaverens begæring om tvangsfuldbyrdelse på grundlag af dom, retsforlig, voldgiftsafgørelse og lignende, eller på grundlag af f.eks. et gældsbeleg. Bestemmelsen omfatter endvidere offentlige myndigheders egen inddrivelse af fordringer.

Sverige

Efter den svenske forældelseslov er hovedreglen en forældelsesfrist på 10 år regnet fra stiftelsestidspunktet, dog 3 år for en erhvervsdrivendes fordring mod en forbruger, når kravet angår en vare, tjenesteydelse eller ”annan nyttighet” og ikke hviler på et omsætningsgælds-brev. Ved afbrydelse af forældelsen, hvilket også kan ske ved udenretligt skriftligt påkrav, løber en ny frist af samme længde som den afbrudte.

Finland

Efter den finske forældelseslov gælder der generelt en 3-årig forældelsesfrist regnet fra forfaldstidspunktet. Der er ikke særlige regler om fordringer, der hviler på gælds-brev eller andet særligt retsgrundlag. Efter lovens § 13 løber der dog en ny forældelsesfrist på 5 år, hvis fordringen er fastslået ved en retskraftig dom eller lignende.

Principles of European Contract Law III

I Principles of European Contract Law, der anbefaler en almindelig forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet, foreslås en 10-årig forældelsesfrist for fordringer, som er fastslået ved dom eller hviler på andet eksigibelt grundlag, jf. artikel 14:202. Den 10-årige frist i henhold til artikel 14:202 regnes fra det tidspunkt, hvor dommen får retskraft, ved andre retsgrundlag fra det tidspunkt, hvor afgørelsen mv. kan fuldbyrdes, dog ikke tidligere end opfyldelsestidspunktet, jf. artikel 14:203, stk. 3.

2.6. Udvalgets overvejelser

Ordningen vedrørende ”særligt retsgrundlag”

Udvalget har overvejet, om den gældende ordning vedrørende ”særligt retsgrundlag” bør bevares i sin generelle udformning eller delvis bør erstattes af en ordning som i Norge, Sverige og Finland, hvor spørgsmålet om betydningen af, at der foreligger en dom eller en anden afgørelse, reguleres af regler om virkningen af fristafbrydelse.

Efter udvalgets opfattelse er dette spørgsmål hovedsagelig et spørgsmål om den lovtekniske udformning af reglerne.

En ordning, hvor betydningen af, at der foreligger en dom mv., reguleres gennem regler om virkningen af fristafbrydelse, ville skulle udformes på en måde, der ligner de norske regler, og disse forekommer efter udvalgets opfattelse mindre overskuelige end en ordning, der er bygget op omkring begrebet særligt retsgrundlag. Udvalget finder derfor ikke grundlag for at foreslå en ændring på dette punkt.

Det bemærkes, at udvalget dog i lovudkastets § 18, stk. 7, foreslår en regel om, at hvis der for en fordring med særligt retsgrundlag sker afbrydelse af forældelsesfristen ved indgivelse af anmodning om udlæg, har det den virkning, at der løber en ny forældelsesfrist på 10 år *også* for de under fogedforretningen opgjorte omkostninger og uforældede renter. Der henvises til betænkningens kapitel VIII, afsnit 6.2.4, vedrørende denne bestemmelse.

Forældelsesfristens længde og begyndelsestidspunkt

Udvalget foreslår, at forældelsesfristen for krav, der hviler på et særligt retsgrundlag, jf. om det nærmere indhold af dette begreb nedenfor, forkortes fra 20 år til 10 år samtidig med, at begyndelsestidspunktet ændres fra stiftelsestidspunktet til forfaldstidspunktet.

Det er udvalgets opfattelse, at en frist på 10 år på tilstrækkelig måde tager højde for, at der er tale om bevissikre fordringer, og tillige i tilstrækkeligt omfang tilgodeser hensynet til kreditor.

Baggrunden for forslaget om at ændre begyndelsestidspunktet er navnlig, at den gældende ordning for så vidt angår gældsbreve kan have den u hensigtsmæssige konsekvens, at kravet kan forældes, inden det er forfaldet. Herudover vil ændringen medføre, at der gæl-

der samme begyndelsestidspunkt som ved fordringer omfattet af den almindelige frist på 3 år.

Udvalget har overvejet, om der efter de nævnte ændringer er behov for at indføre en særregel om gældsbreve og frivillige forlig uden aftalt forfaldstidspunkt, men er nået til den konklusion, at dette ikke er tilfældet. En sådan særregel ville stort set kun have betydning ved gældsbreve mellem private, og i disse tilfælde gøres forældelse sjældent gældende. Begyndelsestidspunktet for den 10-årige frist vil herefter i disse tilfælde være udstedelsestidspunktet, der må anses at være forfaldstidspunktet, når intet betalingstidspunkt er aftalt.

Der henvises til lovudkastets § 4, jf. § 2.

Begrebet ”særligt retsgrundlag”

a. Bestemmelsen om særligt retsgrundlag skal på samme måde som efter gældende ret omfatte *gældsbreve*.

Udvalget finder derimod ikke behov for som i 1908-lovens § 1, stk. 2, ved siden af gældsbreve (og forlig) at medtage andre skriftlige erklæringer, som indeholder en anerkendelse af fordringens tilblivelse og størrelse. Det selvstændige indhold af denne tilføjelse er begrænset, og efter udvalgets opfattelse kan der ikke peges på et særligt behov for at medtage sådanne andre skriftlige skylderklæringer i opregningen af krav med særligt retsgrundlag. Det bemærkes, at begrebet ”gældsbreve” omfatter skriftlige erklæringer, der er ensidige, ubetingede og fikserer kravets størrelse, uanset om dokumentet benævnes ”gældsbreve”. Da gældsrebrevsbegrebet alene omfatter pengeforpligtelser, vil en konsekvens af ikke at medtage tilføjelsen være, at skylderklæringer vedrørende andet end pengeforpligtelser ikke vil være omfattet.

Udvalget finder ikke, at der – således som det foreslås i 1957-betænkningen - bør stilles krav om, at der er tale om eksigible gældsbreve. Dette svarer til gældende ret.

Der henvises til lovudkastets § 4, stk. 1, nr. 1.

b. Opretholdes den gældende regel i værdipapirhandelslovens § 73 (omtalt ovenfor i afsnit 2.2), således at der for fondsaktiver blot henvises til de almindelige forældelsesregler, er der efter udvalgets opfattelse behov for, at obligationer, som er fondsaktiver, i forældelsesloven udtrykkeligt sidestilles med gældsbreve.

Baggrunden herfor er, at fondsaktiver er dematerialiserede - dvs. i papirløs form – værdipapirer, der er registreret i en værdipapircentral, og da der som nævnt ovenfor gælder en betingelse om skriftlighed, hvis en skylderklæring skal anses for et gældsbrev, vil fondsaktiver ikke være omfattet af bestemmelsen om gældsbreve som særligt retsgrundlag. På grund af systematikken i lovudkastet ville fondsaktiver herefter i mangel af en særlig regel herom være omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 3 år. Det bemærkes, at spørgsmålet efter de gældende regler ikke har nogen betydning, da der i alle tilfælde – dvs. uanset om fordringen hviler på et særligt retsgrundlag eller ikke - er tale om en 20-årig forældelse, fordi pengelån slet ikke er omfattet af 1908-loven.

Af hensyn til værdipapirhandelslovens § 73 foreslår udvalget på denne baggrund, at der i opregningen i forældelseslovens § 4 af krav med særligt retsgrundlag medtages en henvisning til tilfælde, hvor ”*fordringen er registreret i en værdipapircentral*”, jf. herved lovudkastets § 4, stk. 1, nr. 2. Udtrykket ”en værdipapircentral” omfatter ikke blot den eksisterende danske værdipapircentral, men også andre fora, hvor gældsbreve kan eller i fremtiden vil kunne registreres.

Det bemærkes, at aktier også er omfattet af begrebet fondsaktiver, jf. afsnit 2.2 ovenfor, men da aktier er udtryk for en ejendomsret og ikke omfattes af det almindelige fordringsbegreb, forældes aktier ikke. Fordring på aktieudbytte er derimod omfattet af værdipapirhandelslovens § 73, således at de almindelige forældelsesregler finder anvendelse herpå. Som det fremgår nedenfor, foreslår udvalget ingen særregel herom, og fordring på selskabsudbytte vil således forældes efter den almindelige ordning i lovudkastets § 3.

c. Bestemmelsen om særligt retsgrundlag skal herudover på samme måde som efter gældende ret omfatte *frivillige forlig, retsforlig, domme og voldgiftsafgørelser*.

Endvidere skal bestemmelsen – ligeledes svarende til gældende ret - omfatte *betalingspåkrav påtegnet af fogedretten* efter reglerne i retsplejelovens kapitel 44 a. Disse regler er nærmere omtalt ovenfor i afsnit 2.1.2.

Som nævnt anf.st. følger det af gældende ret, at en opgørelse i fogedretten i forbindelse med foretagelse af udlæg ikke etablerer et særligt retsgrundlag. Udvalget foreslår ikke ændringer heraf. Imidlertid foreslår udvalget i lovudkastets § 18, stk. 7, en regel om, at hvis der for en fordring med særligt retsgrundlag sker afbrydelse af forældelsesfristen ved indgivelse af anmodning om udlæg, løber en ny forældelsesfrist på 10 år *også* for de under fogedforretningen opgjorte omkostninger og uforældede renter. Der henvises til betænkningens kapitel VIII, afsnit 6.2.4, vedrørende denne bestemmelse.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at *ankenævnsafgørelser*, som er blevet bindende, på samme måde som efter gældende ret, jf. afsnit 2.1.2, bør være omfattet af begrebet ”særligt retsgrundlag”.

Hvad angår *administrative afgørelser* finder udvalget, at en sådan afgørelse bør anses for et særligt retsgrundlag, hvis afgørelsen fastslår kravets eksistens og størrelse og er bindende for parterne, fordi den hverken kan indbringes for nogen anden administrativ myndighed eller for domstolene, eller fordi den ikke er indbragt for en anden administrativ myndighed eller for domstolene inden for en foreskrevet frist. Det bemærkes, at det er udgangspunktet, at der ikke gælder frister for at indbringe en afgørelse for højere administrativ myndighed eller for domstolene.

Ud over administrative afgørelser om krav mellem private og private krav mod det offentlige bør efter udvalgets opfattelse også administrative afgørelser om det offentliges krav mod private være omfattet, hvis der er tale om afgørelser, der opfylder de nævnte betingelser.

Der findes ikke behov for i bestemmelsen om særligt retsgrundlag udtrykkeligt at nævne administrative myndigheders afgørelser eller ankenævnsafgørelser, men det foreslås at angive, at der skal være tale om, at kravet er fastslået ved dom mv. ”*eller anden bindende afgørelse*”.

Der henvises til lovudkastets § 4, stk. 1, nr. 3.

d. På samme måde som efter gældende ret vil bestemmelsen om særligt retsgrundlag efter udvalgets forslag alene omfatte kravet på hovedstolen samt renter, der er påløbet (og ikke er forældet) på tidspunktet for tilvejebringelsen af det særlige retsgrundlag. Krav på *ren-*

ter, der påløber efter tilvejebringelsen af det særlige retsgrundlag, skal derimod være omfattet af hovedreglen i lovudkastets § 3 om en forældelsesfrist på 3 år (svarende til, at disse renter i dag er omfattet af 1908-loven).

Udvalget finder, at også *gebyrer, herunder rykkergebyrer, og lignende* bør forældes på 3 år fra forfaldstidspunktet. Sådanne krav findes således ikke at burde henføres til hovedstolen.

Som det fremgår af kapitel VI, afsnit 3.3.2.5, foreslår udvalget endvidere, at krav på *selskabsudbytte* undergives den almindelige forældelsesfrist på 3 år fra forfaldstidspunktet.

Det foreslås, at der i tilknytning til reglen om særligt retsgrundlag medtages en udtrykkelig bestemmelse om, at krav på senere forfaldne renter, gebyrer og lignende forældes efter hovedreglen i lovudkastets § 3.

Der henvises til lovudkastets § 4, stk. 2.

3. Lån og kreditter uden særligt retsgrundlag

3.1. Gældende ret

Krav i henhold til lån og kreditter uden særligt retsgrundlag kan f.eks. være pengeinstitutters krav som følge af ubevilgede overtræk på indlånskonti og krav i henhold til kassekreditter, herunder overtræk på sådanne kreditter. For så vidt angår andre end pengeinstitutter kan der f.eks. være tale om lån mellem slægtninge og andre lån mellem private.

Fordring på *hovedstolen* i henhold til et lån eller en kredit er ikke omfattet af 1908-loven, jf. opregningen i lovens § 1, stk. 1, modsætningsvis. Sådanne fordringer er således undergivet den 20-årige forældelse efter Danske Lov 5-14-4. Fristen regnes fra stiftelsestidspunktet, hvilket for lån vil sige tidspunktet for låneaftalens indgåelse. For kassekreditters vedkommende kan fordringen formentlig først anses for stiftet på det tidspunkt, hvor der trækkes på kreditten. Fristen kan afbrydes ved påmindelse, herunder ved fremsendelse af årsopgørelse eller rykkerskrivelse, og den praktiske hovedregel bliver derfor, at den 20-årige forældelse regnes fra den seneste henvendelse til skyldneren vedrørende gælden – eller fra eventuel erhvervelse af dom eller forlig mv.

Renter af lån er omfattet af 1908-lovens 5-årige forældelsesfrist, jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 2. Fristen regnes fra forfaldsdagen. Dette indebærer, at ubetalte renter, der er forfaldet mere end 5 år forud for opgørelsestidspunktet eller tidspunktet for afbrydelse af forældelsesfristen, er forældede.

Hvad angår *renter af gælden ifølge en kassekredit* må det formentlig antages, at renter tilskrevet inden for maksimum af en kassekredit ikke er omfattet af 1908-loven, da der inden for maksimum ikke synes at være tilstrækkeligt grundlag for at sondre mellem debitering af renter og andre debiteringer. Hvis der sker indbetalinger på kreditten, vil renter tilskrevet inden for maksimum i øvrigt normalt kunne anses for betalt gennem efterfølgende indbetalinger på kreditten, således at der slet ikke opstår noget spørgsmål om forældelse. Renter, der tilskrives ud over maksimum, må i princippet være omfattet af den 5-årige forældelse, men pengeinstituttet må være berettiget til at betragte eventuelle efterfølgende indbetalinger som primært medgået til dækning af disse renter. Er der tale om renter tilskrevet ud over kredittens maksimum efter den seneste indbetaling, er disse omfattet af den 5-årige forældelse.

Hvis långivers krav på hovedstolen er forældet efter Danske Lov 5-14-4, bortfalder også alle krav på renter og løbende provisioner mv., dvs. også selv om disse krav ikke ville være forældede, hvis de blev behandlet som selvstændige krav.

3.2. Forarbejderne til 1908-loven

1894-forslaget indeholdt ikke særlige regler vedrørende fordringer i henhold til lån og kreditter uden særligt retsgrundlag, og sådanne fordringer skulle således være undergivet en 10-årig forældelsesfrist efter ”opsamlingsbestemmelsen” i § 4, nr. 2. Krav på renter skulle dog være omfattet af den 3-årige forældelsesfrist, jf. forslagens § 3, nr. 2. For begge typer af krav skulle fristen regnes fra forfaldsdagen, jf. § 5.

Der er ikke anført noget i bemærkningerne vedrørende forældelse af fordringer i henhold til lån og kreditter.

I folketingsudvalgets betænkning over forslaget afgivet i februar 1898, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, foresloges det bl.a., at den 20-årige frist bevaredes som det almindelige udgangspunkt, men at der samtidig indførtes en kortere forældelsesfrist for regningskrav. Forslaget indeholdt ikke en særregel vedrørende lån og kreditter,

og sådanne krav skulle således være omfattet af den 20-årige forældelsesfrist i Danske Lov 5-14-4.

Forslaget undergik efterfølgende væsentlige ændringer, men uden at der blev fremsat forslag om en særlig regel vedrørende forældelse af fordringer i henhold til lån og kreditter uden særligt retsgrundlag.

3.3. Betænkning 174/1957

I 1957-udkastet blev der ikke foreslået særlige regler vedrørende pengelån, som ikke hviler på et særligt retsgrundlag, og der anføres ikke noget om sådanne fordringer i bemærkningerne til udkastet. Af udkastet følger, at pengelån skulle være omfattet af lovens almindelige forældelsesfrist på 10 år, jf. § 2, stk. 1. Renter af sådanne lån skulle dog være omfattet af en 3-årig forældelsesfrist, jf. udkastets § 3, nr. 2.

Det følger af udkastets § 5, at forældelsesfristen for krav på både hovedstol og renter skulle regnes fra forfaldsdagen. For fordringer uden bestemt forfaldstid skulle der gælde en frist på 20 år fra fordringens stiftelse, jf. § 16, stk. 1.

3.4. Fremmed ret

Norge

Efter den norske forældelseslovs § 5, stk. 2, forældes fordringer i henhold til pengelån, bortset fra renter, på 10 år. Rentekravet er undergivet en 3-årig forældelsesfrist, jf. lovens § 2. Den særlige 10 års frist gælder ikke for lån, som ydes i forbindelse med finansiering af et kreditkøb, jf. § 5, stk. 2, 2. pkt. Sådanne lån er derfor undergivet den almindelige forældelsesfrist på 3 år.

Den 10-årige forældelsesfrist regnes fra forfaldstidspunktet (eller misligholdelsestidspunktet), jf. § 3.

I bemærkningerne til § 5, stk. 2, jf. Ot. Prp. nr. 38, 1977/1978, s. 24 og 57, er det om fritstens længde anført, at en 3 års frist i visse tilfælde vil kunne virke urimelig for fordringshaveren, som måske ikke har haft særlig anledning til at inddrive sit tilgodehaven-

de. Dette kan navnlig være tilfældet i forholdet mellem slægtninge eller andre nærtstående, hvor fristen ikke afbrydes f.eks. gennem betaling af renter.

Det bemærkes, at bestemmelsen ifølge Anne Cathrine Røed, Foreldelse af fordringer (1997) s. 156, ikke omfatter fordringer i anledning af overtræk på indlånskonti og på kassekreditter, medmindre der er givet samtykke til overtrækket.

Sverige

Efter den svenske lov gælder en 10-årig forældelsesfrist regnet fra stiftelsen for krav i henhold til pengelån, herunder renter, jf. lovens § 2, stk. 1. Forældelsesfristen er dog 3 år for en erhvervsdrivendes fordring mod en forbruger, når kravet angår en vare, tjenesteydelse eller ”annan nyttighet”, jf. § 2, stk. 2. Denne frist gælder også for krav mod forbrugere om tilbagebetaling af lån, jf. Stefan Lindskog, Preskription (2002) s.415 med note 146. Hvis fordringen støttes på et omsætningsgældsbevis, gælder den 3-årige forældelsesfrist dog ikke.

Finland

Efter den finske forældelseslov gælder der generelt en 3-årig forældelsesfrist fra forfaldsdagen, jf. lovens §§ 4 og 5, men i tilfælde, hvor forfaldstiden ikke er fastsat - f.eks. ved kreditter, der bevilges indtil videre - gælder en 10-årig frist fra stiftelsen, jf. § 8, stk. 1. Når gælden er forfalden til betaling på grund af fordringshaverens krav om opfyldelse eller af nogen anden grund, gælder dog en frist på 3 år regnet fra forfaldsdagen, jf. § 8, stk. 2.

Principles of European Contract Law III

Der foreslås ikke særlige regler om forældelse af krav i henhold til lån og kreditter uden særligt retsgrundlag. Sådanne krav foreslås således omfattet af den generelle forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension, kombineret med en absolut frist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet (artikel 14:201, 14:203, 14:301 og 14:307).

3.5. Udvalgets overvejelser

Forældelsesfristens længde og begyndelsestidspunkt

Udvalget finder, at krav på hovedstolen i henhold til lån og kreditter ikke bør være undergivet den almindelige regel om forældelse på 3 år fra forfaldstid. Til støtte for en længere forældelsesfrist taler, at der i disse tilfælde i reglen ikke vil være tvivl om fordringens eksistens og størrelse. En frist på 3 år vil desuden kunne virke urimelig i tilfælde, hvor fordringshaveren ikke har haft særlig anledning til at inddrive sit tilgodehavende, f.eks. i forholdet mellem slægtninge eller andre nærtstående, hvor fristen ikke afbrydes f.eks. gennem betaling af renter.

Udvalget foreslår, at hovedstolen i henhold til lån og kreditter ligesom i norsk ret og på samme måde som hovedstolen for krav, der hviler på et særligt retsgrundlag, skal være omfattet af en forældelsesfrist på 10 år, der som udgangspunkt regnes fra forfaldstidspunktet.

Renter, gebyrer og lignende skal dog være omfattet af den almindelige frist på 3 år.

Der henvises til lovudkastets § 5, stk. 1 og 3.

Fristens begyndelsestidspunkt ved kassekreditter mv. uden aftalt indfrielsestidspunkt

En kassekredit uden aftalt indfrielsestidspunkt kan siges op med et vist varsel, og forfaldstidspunktet må derfor anses at være et til varslet svarende tidspunkt efter aftalens indgåelse.

Da sådanne kreditter er bestemt til at løbe på ubestemt tid og ofte løber gennem mange år, vil det efter udvalgets opfattelse ikke være rimeligt i forhold til kreditor, hvis forældelsesfristen regnes fra det ”teoretiske” forfaldstidspunkt. Udvalget finder derfor, at der bør indføres en særregel om begyndelsestidspunktet ved krav i henhold til kassekreditter og andre lån med variabelt lånebeløb.

Spørgsmålet er herefter, hvilket begyndelsestidspunkt der bør gælde for disse krav.

Udvalget finder, at det ikke kan anses for tilstrækkeligt at fastsætte begyndelsestidspunktet til det tidspunkt, til hvilket kassekreditten måtte blive opsagt. En sådan regel ville ikke sikre en effektiv beskyttelse af skyldneren, idet reglen ville være ensbetydende med, at kreditor selv er herre over, om forældelsesfristen begynder at løbe. Krav i henhold til kassekreditter ville dermed reelt være uforældelige.

Udvalget finder derfor, at fristen i stedet som udgangspunkt bør regnes fra den seneste postering – indsættelse eller hævning - på kontoen, der er foretaget af andre end fordringshaveren. Herved lægges der vægt på, om kontoen fortsat bruges af skyldneren. Bankens debitering af renter og gebyrer mv. tillægges derimod ikke betydning.

Fristen bør dog senest løbe fra det tidspunkt, til hvilket gælden er opsagt til indfrielse. Uden en sådan bestemmelse ville forældelsesfristen blive udskudt ved enhver efterfølgende indsættelse eller hævning fra skyldnerens side, uanset at kontoen er opsagt til indfrielse.

Der henvises til lovudkastets § 5, stk. 2.

Ved begrebet ”kassekredit” forstås i bestemmelsen den udlånsform, at der er adgang til at hæve beløb inden for en bestemt kreditramme. Kassekreditter ydes navnlig af pengeinstitutter, men herudover også af f.eks. kreditkortudstedere.

En kredit hos en leverandør vil ikke være omfattet af begrebet. En konto hos f.eks. Magasin er heller ikke en kassekredit i bestemmelsens forstand, da kreditten kun ydes til brug for indkøb i dette stormagasin.

Bestemmelsen vil også omfatte andre typer af lån med variabelt lånebeløb, f.eks. lønkonti med overtræksret op til et nærmere fastsat beløb.

Andre lån uden aftalt indfrielsestidspunkt

Også ved andre lån end kassekreditter kan det forekomme, at ingen forfaldstid er aftalt. Hvis ingen opsigelsesfrist er aftalt, vil forfaldstidspunktet være tidspunktet for aftalens indgåelse. Lån uden aftalt indfrielsestidspunkt forekommer imidlertid stort set kun i familieforhold, og efter udvalgets opfattelse er der ikke behov for en særregel for sådanne lån. Begyndelsestidspunkt for den 10-årige forældelsesfrist vil herefter i medfør af lov-

udkastets § 2 være aftalens indgåelse. Det bemærkes, at betaling af renter typisk må anses for en erkendelse af gælden, der afbryder forældelse.

Ubevilgede overtræk på konti i pengeinstitutter

Udvalget finder, at krav i anledning af ubevilgede overtræk på indlånskonti, lån og kassekreditter i pengeinstitutter bør forældes på samme måde som egentlige lån, og at sådanne krav således ikke bør være omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 3 år. Baggrunden herfor er navnlig, at det efter udvalgets opfattelse ikke kan anses for rimeligt, at kreditor stilles ringere og debitor bedre, når debitor har foretaget træk på kontoen uden samtykke fra kreditor.

At krav i anledning af ubevilgede overtræk forældes på samme måde som bevilgede lån, er for så vidt angår *overtræk på indlånskonti* ensbetydende med, at sådanne krav forældes på 10 år fra forfaldstidspunktet, dvs. tidspunktet for den enkelte debitering, jf. lovudkastets § 5, stk. 1, sammenholdt med § 2. Det samme gælder ubevilgede overtræk på *kassekreditter med aftalt indfrielsestidspunkt*.

Også for krav i anledning af ubevilgede overtræk på *kassekreditter uden aftalt indfrielsestidspunkt* vil der gælde en 10 års forældelsesfrist. Hvad angår begyndelsestidspunktet for denne frist har udvalget overvejet, om tidspunktet bør fastsættes efter hovedreglen i lovudkastets § 5, stk. 1, jf. § 2, dvs. fra tidspunktet for den enkelte debitering, eller efter særreglen om fristens begyndelsestidspunkt i lovudkastets § 5, stk. 2, dvs. fra tidspunktet for den seneste postering på kontoen.

For den første løsning taler, at gæld i henhold til et ubevilget overtræk er forfalden til betaling straks ved hævnings foretagelse, og det kan være vanskeligt at begrunde, at der skal gælde en anden regel for overtræk på en kassekredit end for overtræk på en indlånskonto.

Til støtte for den anden løsning kan anføres, at den første løsning (hvorefter fristen regnes fra den enkelte hævning) kan gøre det praktisk vanskeligt at anvende forældelsesreglen, når der – således som det ofte er tilfældet – løbende hæves og indsættes uden for kreditens maksimum. Hertil kommer, at overtræk ofte må anses for stiltiende bevilget, når der er forløbet en vis periode, uden at pengeinstituttet har reageret, hvilket taler for, at der ik-

ke bør gælde forskellige regler for henholdsvis gæld inden for kredittens maksimum og overtræk.

Udvalget finder, at de grunde, der kan anføres til støtte for at fastsætte begyndelsestidspunktet efter særreglen i lovudkastets § 5, stk. 2, vejer tungest.

Udvalget foreslår, at det i lovudkastets § 5, stk. 1, udtrykkeligt angives, at ubevilgede overtræk på konti i pengeinstitutter er omfattet af forældelsesfristen på 10 år. I modsat fald er der risiko for, at bestemmelsen – som det er tilfældet i Norge - fortolkes således, at ubevilgede overtræk ikke er omfattet.

Særligt om forældelse af renter og gebyrer mv. af en kassekredit

Som nævnt skal udgangspunktet være, at renter, gebyrer og lignende forældes på 3 år efter den almindelige regel.

Udvalget finder imidlertid, at *renter mv. tilskrevet inden for maksimum af en kassekredit* bør være undergivet samme forældelsesfrist som kravet på hovedstolen, således som det formentlig også må antages at følge af gældende ret, jf. ovenfor i afsnit 3.1. Det gælder, uanset om der er aftalt et indfrielsestidspunkt for kassekreditten eller ikke.

Der henvises til lovudkastets § 5, stk. 3, 2. pkt.

Fordring på rente, der tilskrives *uden for maksimum af en kassekredit*, er omfattet af hovedreglen om en forældelsesfrist på 3 år fra forfaldstidspunktet, dvs. rentedebiteringstidspunktet, jf. lovudkastets § 5, stk. 3, 1. pkt., jf. § 3.

Fordringer i kreditkøb

Udvalget har overvejet, om fordringer i kreditkøb ligesom i den norske lov bør undtages fra særreglen om pengelån. Udvalget finder imidlertid ikke anledning til at indføre særlige regler om fordringer i kreditkøb.

Det er udvalgets opfattelse, at *sælgerens* fordring ikke kan betragtes som et pengelån og derfor uden videre vil være omfattet af de almindelige regler i forslaget §§ 2 og 3.

For så vidt angår *tredjemands* fordring i et oprindeligt trepartsforhold, jf. kreditaftalelovens § 5, nr. 2, er det udvalgets opfattelse, at tredjemands krav må betragtes som en fordring i henhold til et pengelån. Kravet vil dermed være undergivet den 10-årige forældelsesfrist efter lovudkastets § 5, stk. 1.

4. Indlån i pengeinstitutter og lignende

4.1. Gældende ret

Som det er tilfældet for et pengeinstituts fordringer i henhold til en låne- eller kreditaftale (bortset fra renter), er heller ikke en kundes krav på udbetaling af indeståendet på en bankbog eller anden indlånskonto omfattet af den 5-årige forældelse. Sådanne krav er således undergivet den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4.

Forældelsesfristen må – når bortses fra en eventuel påmindelse fra kundens side – regnes fra den seneste postering, der er indført i bankbogen eller på anden måde meddelt kunden. En sådan postering må anses for en erkendelse af gælden fra pengeinstituttets side.

I princippet er kundens krav på indlånsrenter omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2. Rentetilskrivning sker imidlertid normalt automatisk, og renter, som *er* bogført på kontoen, kan formentlig ikke anses for omfattet af 1908-loven. Hvis kontohaverens fordring på hovedstolen ikke er forældet efter Danske Lov 5-14-4, kan renter, der er bogført på kontoen, således heller ikke anses for forældede – heller ikke, selv om renterne ikke er tilskrevet i bankbog eller på anden måde meddelt kontohaveren. Et eventuelt krav på renter, der *ikke* er bogført, forældes derimod på 5 år efter 1908-loven. Hvis kravet på hovedstolen er forældet, vil også alle krav på renter – herunder bogførte renter – være forældede.

4.2. Forarbejderne til 1908-loven

I 1894-forslaget blev der foreslået en 20-årig forældelsesfrist for indskud i pengeinstitutter, jf. § 2, nr. 1. Krav på renter af sådant indskud skulle dog være undergivet en 3-årig

forældelse, jf. § 3, nr. 2. Fristen skulle for begge typer af krav regnes fra forfaldsdagen eller det tidspunkt, hvor fordringen tidligst kunne kræves betalt, jf. § 5. Efter forslaget § 19, nr. 4, skulle der være adgang til at aftale en længere forældelsesfrist for sådanne fordringer.

I bemærkningerne til § 2, nr. 1, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2295 f, anføres om baggrunden for forslaget:

”Det kan vel overhovedet omtvistes, om det var nødvendigt for fordringer af denne art at sætte en legal forældelsesfrist, jf. bemærkningerne nedenfor til forslaget § 19. Men i ethvert fald er det antaget nødvendigt, at denne frist ikke sættes kortere end 20 år. Det følger med de her omhandlede forholds beskaffenhed, at penge ofte indsættes i sparekasser og banker for at henstå urørte på lang og ubestemt tid, og at midlerne derefter tit komme til at henstå i mange år, uden at nogen sørger for, at renter blive tilskrevne fra tid til anden.”

I de i citatet nævnte bemærkninger til § 19, jf. sp. 2350, er der henvist til, at der i de omhandlede tilfælde vil være tale om fordringshavere, der ikke nødvendigvis har stort behov for det værn, som forældelsesreglerne giver, og at kontraktmæssig vedtagelse derfor kan træde i stedet.

I folketingsudvalgets betænkning afgivet i februar 1898, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, foresloges det bl.a., at den 20-årige frist bevaredes som det almindelige udgangspunkt, men at der samtidig indførtes en kortere forældelsesfrist for regningskrav. Forslaget indeholdt ikke en særregel vedrørende indskud i pengeinstitutter, og sådanne krav skulle således være omfattet af den 20-årige forældelsesfrist i Danske Lov 5-14-4.

Forslaget undergik efterfølgende væsentlige ændringer, men uden at der på ny blev fremsat forslag om en særlig regel om forældelse af indskud i pengeinstitutter.

4.3. Betænkning 174/1957

I 1957-udkastets § 4, jf. § 16, stk. 1, 2. pkt., blev der for indskud i pengeinstitutter foreslået en 20-årig forældelsesfrist regnet fra fordringens stiftelse. I bemærkningerne til § 4 anføres om baggrunden herfor:

”En særregel [dvs. i forhold til udkastets udgangspunkt om en 10-årig forældelse fra forfaldsdagen] er motiveret, fordi penge ofte indsættes i sparekasser og banker for at stå urørte på lang og ubestemt tid, uanset at kravet på beløbet forfalder på anfordring eller efter opsigelse med kort varsel. Det er vel tvivlsomt, om det overhovedet er påkrævet, at sådanne krav forældes; men i hvert fald må forældelsesfristen være lang. Den i udkastets § 4 foreslåede regel betyder, at disse fordringer alene forældes efter reglen i udkastets § 16 om forældelse på 20 år fra fordringens stiftelse. Hvis der i løbet af de 20 år i en kontohavers bankbog noteres indsættelse eller udtagelse af beløb eller tilskrives renter, foreligger der efter udkastets § 18 en anerkendelse af forpligtelsen, således at en ny frist af 20 år løber fra det tidspunkt, da der sidst er rørt ved kontoen, jf. § 23. Derimod vil en rentetilskrivning, som alene foretages på indskyderens konto i bankens bøger, men som ikke meddeles indskyderen, ikke virke afbrydende.”

4.4. Fremmed ret

Norge

Efter den norske lovs § 4, stk. 1, 1. pkt., gælder for fordringer i henhold til indskud i pengeinstitutter samt rentekrav i tilslutning til sådanne fordringer en forældelsesfrist på 20 år regnet fra det tidspunkt, da pengeinstituttet har givet meddelelse efter finansaftalelovens § 23, stk. 1. Af denne bestemmelse følger, at hvis der ikke er indsat eller hævet på en indskudskonto i 10 år, skal pengeinstituttet give meddelelse om kontoen ved anbefalet brev til kontohaverens eller arvingernes sidst kendte adresse. Fristen på 20 år fra meddelelles-tidspunktet gælder, selv om kontoen påføres rente, efter at meddelelse er givet, jf. forældelseslovens § 4, stk. 1, 2. pkt.

Forældelse indtræder kun, hvis pengeinstituttet forud for forældelsesfristens udløb har gjort, hvad der med rimelighed kan forventes for at komme i kontakt med kontohaveren eller arvingerne, jf. § 4, stk. 1, 3. pkt.

Forældelsesfristen afbrydes, når fordringshaveren retter henvendelse til pengeinstituttet eller disponerer over kontoen ved hævning eller indsættelse, jf. § 4, stk. 2.

Sverige

Den svenske lov indeholder ikke særregler vedrørende forældelse af fordringer i henhold til indskud i pengeinstitutter. Der gælder således en 10-årig forældelsesfrist regnet fra stiftelsen for sådanne krav, herunder rentekrav, jf. lovens § 2, stk. 1.

Finland

Efter den finske forældelseslovs § 9 er indskud i pengeinstitutter og tilskrevne renter ikke undergivet forældelse.

Principles of European Contract Law III

Der foreslås ikke særlige regler om forældelse af krav i henhold til indskud i pengeinstitutter. Sådanne krav foreslås således omfattet af den generelle forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension, kombineret med en absolut frist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet (artikel 14:201, 14:203, 14:301 og 14:307).

4.5. Udvalgets overvejelser

I praksis opstår typisk kun spørgsmål om forældelse af krav i henhold til indlån i pengeinstitutter, når indskuddet af den ene eller anden grund ikke længere figurerer i bankens bøger, og der opstår tvist mellem parterne om, hvorvidt beløbet er hævet eller ikke. I andre tilfælde udsender bankerne normalt årsopgørelse, og en sådan opgørelse må anses for en anerkendelse af kravet, hvilket efter både gældende ret og udvalgets forslag er ensbetydende med en afbrydelse af forældelsesfristen, jf. nedenfor i kapitel VIII.

Det er udvalgets opfattelse, at der er et særligt hensyn at tage til kreditor, når det gælder forældelse af indlån. Indskud foretages således ofte på lang og ubestemt tid, og uden at fordringshaveren har anledning til at afbryde forældelsen.

Der kan imidlertid samtidig peges på et praktisk behov for pengeinstitutterne for, at der gælder en forældelsesfrist for sådanne krav. Uden en forældelsesfrist ville pengeinstitutterne således være nødsaget til uden tidsbegrænsning at opbevare materiale vedrørende afsluttede kundeforhold. Udvalget finder på denne baggrund ikke, at fordringer i henhold til indlån i pengeinstitutter helt bør undtages fra forældelse.

Hvad angår forældelsesfristens længde er det udvalgets opfattelse, at de hensyn til fordringshaveren, der er nævnt ovenfor, taler for, at der fastsættes en lang forældelsesfrist for krav i henhold til indlån.

Udvalget finder ikke, at en frist på 10 år fra forfaldsdag, således som foreslået for bl.a. krav i henhold til lån og kreditter, jf. ovenfor i afsnit 3, vil være tilstrækkelig lang, jf. herved også 1894-forslaget, 1957-udkastet og den norske lovs § 4.

Udvalget foreslår en forældelsesfrist på 20 år regnet fra den seneste indsættelse, hævnning, rentetilskrivning eller postering i øvrigt på kontoen. Det nævnte begyndelsestidspunkt bør efter udvalgets opfattelse gælde, uanset om posteringen mv. er meddelt kontohaveren eller ikke. Udvalget lægger herved vægt på, at der efter mange års forløb let kan opstå bevisproblemer med hensyn til, om en postering, f.eks. bogføring af renter, er meddelt kontohaveren.

Det bemærkes, at begrebet ”indlån” også omfatter en positiv saldo på en kassekredit eller lignende.

For så vidt angår renter af indskuddet er det udvalgets opfattelse, at krav på *tilskrevne renter* bør være omfattet af særreglen om forældelse af indlån og dermed – således som det formentlig må antages at følge af gældende ret – bør være undergivet samme forældelsesfrist som kravet på hovedstolen. For at undgå tvivl om, hvad der gælder vedrørende kravet på tilskrevne renter, foreslås det udtrykkeligt angivet i bestemmelsen, at sådanne renter også er omfattet af særreglen.

Fordring på rente, der *ikke* er tilskrevet kontoen, er ikke omfattet af særreglen. Af systematikken i lovudkastet følger, at sådanne rentekrav herefter er omfattet af hovedreglen om en forældelsesfrist på 3 år kombineret med en absolut frist på 10 år, jf. lovudkastets § 3.

Ud over pengeinstitutter findes en række *sparevirksomheder*, der kan modtage indlån, jf. kapitel 20 (§§ 334-343) i lov om finansiel virksomhed (lovbekendtgørelse nr. 686 af 25. juni 2004 med senere ændringer). Sparevirksomheder er ifølge lovens § 334, stk. 1, godkendte virksomheder, der erhvervsmæssigt eller som et væsentligt led i deres drift fra offentligheden eller en videre kreds modtager indlån eller andre midler, der skal tilbagebetales, og som anbringer de modtagne midler på anden måde end ved indsættelse i et pengeinstitut.

Efter udvalgets opfattelse bør også indlån i sådanne sparevirksomheder være omfattet af særreglen, og det foreslås derfor, at området for bestemmelsen angives at være ”fordringer i henhold til indlån i *pengeinstitutter eller lignende*”.

Udvalget har overvejet, om særreglen bør omfatte andet end indlån, f.eks. fordringer vedrørende værdier, som er givet i forvaring, jf. 1957-udkastets § 4 og den norske lovs § 4. Udvalget finder imidlertid ikke, at der kan peges på et særligt behov herfor.

Der henvises til lovudkastets § 6.

5. Forældelse i det hele af krav på løbende ydelse

5.1. Gældende ret

De *enkelte løbende ydelser*, der hviler på en ret (grundfordringen) til nu eller i fremtiden med jævne mellemrum at kræve en ydelse, der ikke er afdrag på en skyldig hovedstol, forældes som selvstændige krav.

Der kan henvises til 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2, hvorefter der gælder en 5-årig forældelsesfrist for fordring på ”restance af stadigt tilbagevendende afgift, som hviler på fast ejendom og uden særlig vedtagelse går over fra ejer til ejer, på forfalden rente, på restance af livrente, overlevelserente, pension, aftægtsydelse, underholdsbidrag eller anden lignende ydelse, som forfalder med bestemte mellemrum og ikke er at betragte som afdrag på en skyldig kapital”. Der kan endvidere henvises til 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 4, i relation til f.eks. krav på ejendomsskatter, kloakbidrag osv.

Den 5-årige forældelsesfrist for den enkelte ydelse løber fra forfaldstidspunktet, dvs. fra det tidspunkt, hvor ydelsen kan kræves betalt. Herudover kan kravet på den enkelte ydelse accessorisk blive omfattet af forældelsen efter Danske Lov 5-14-4 på den måde, at forældelse af grundfordringen efter denne bestemmelse indebærer, at også alle krav på de enkelte ydelser bortfalder, jf. nedenfor.

Hviler *grundfordringen* på *aftale*, vil den være omfattet af den 20-årige forældelse efter Danske Lov 5-14-4, der i princippet løber fra grundfordringens stiftelse, dvs. fra aftalens indgåelse.

Imidlertid opstår der i en del af de omhandlede tilfælde, f.eks. ved aftaler om livrente, aftægt eller pension, det problem, at forældelsen efter Danske Lov 5-14-4, hvis den regnes fra aftalens indgåelse, kan indebære, at grundfordringen ville være forældet, før den første ydelse skulle være betalt. Bl.a. med sigte på sådanne tilfælde antages det, at Danske Lov ikke gælder, eller at fristen i hvert fald ikke skal regnes fra stiftelsen, i tilfælde, hvor enhver aktuel virkning af skyldforholdet er udskudt til en uvis fremtid, der kan falde efter 20 års forløb, jf. Ussing, Almindelig del s. 392 f. I tilfælde, hvor virkningen af skyldforholdet ikke er udskudt ”til en uvis fremtid”, men til et bestemt tidspunkt, der kan ligge mere end 20 år frem i tiden – f.eks. hvor aftalen indgås på et tidspunkt, hvor den berettigede er 40 år, og hvor den første ydelse skal betales ved det fyldte 70. år - må fristen formentlig antages at skulle regnes fra det tidspunkt, hvor den første ydelse forfalder.

Det må formentlig antages, at grundfordringen også forældes efter Danske Lov 5-14-4 i tilfælde, hvor den hviler på en *afgørelse*, f.eks. en dom, der pålægger en familieretlig underholdsforpligtelse.

Danske Lov 5-14-4 kan derimod ikke antages at omfatte krav, der støttes på en *lovbestemt forpligtelse*. Retten til med virkning for fremtiden at få pålagt en tidligere ægtefælle en forpligtelse til at betale underholdsbidrag og retten til for fremtiden at modtage en lovbestemt offentligretlig ydelse, f.eks. førtidspension eller folkepension, forældes således ikke som følge af, at kravet kunne være rejst mere end 20 år tidligere.

Det antages, at en *grundbyrderet* – dvs. selve retten til af den til enhver tid værende ejer af en ejendom at kræve visse periodiske ydelser – ikke er genstand for forældelse.

Fristen efter Danske Lov 5-14-4 afbrydes ved påmindelse eller anerkendelse, og det må i denne forbindelse antages, at enhver betaling af en ydelse i henhold til grundfordringen indebærer en anerkendelse.

I tilfælde, hvor grundfordringen forældes, antages det, at også ethvert krav på de enkelte ydelser forældes, dvs. også ydelser, som ikke selvstændigt ville være forældet efter den 5-årige forældelse.

5.2. Forarbejderne til 1908-loven

Efter § 2, nr. 2, i 1894-forslaget skulle der gælde en 20-årig forældelsesfrist for ”fordring på livrente og lignende fordring, som består i en ret til med visse mellemrum at fordre en ydelse, der ikke er at betragte som afdrag på en skyldig hovedstol.” Denne frist skulle regnes fra den dag, da den første ydelse forfaldt til betaling, jf. § 5, stk. 3.

Herudover skulle de enkelte ydelser forældes på 3 år, jf. § 3, nr. 2, der svarer til 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 2. § 17 indeholdt en udtrykkelig regel om forældelse af de enkelte ydelser, når grundfordringen bortfaldt som forældet. Endelig indeholdt § 1, stk. 3, en regel om, at grundbyrder ikke var underkastet forældelse.

Ved de efterfølgende omfattende ændringer, som forslaget undergik, udgik de ovenfor omtalte regler.

De i forslaget § 3, nr. 2, nævnte typer af krav blev på ny foreslået omfattet af den korte forældelsesfrist ved Landstingsudvalgets betænkning af 19. maj 1908, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3683 ff.

Der blev ikke under forløbet frem til den endelige vedtagelse af loven fremsat forslag om en særlig regel om forældelse af grundfordringen.

5.3. Betænkning 174/1957

1957-betænkningen indeholder i udkastets § 7 følgende regel:

Er aftale indgået om sådanne tilbagevendende ydelser, som omhandles i § 3, nr. 3, og der er forløbet 10 år fra den dag, da den sidste ydelse betaltes eller, om ingen betaling har fundet sted, fra den dag, da den første ydelse forfaldt, er ethvert krav ifølge aftalen forældet.

Den nævnte bestemmelse i § 3, nr. 3, skulle omfatte ”fordring på pension, livrente, af-tægtsydelse, underholdsbidrag eller andre ydelser, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på en skyldig hovedstol”. Disse fordringer skulle som de øvrige fordringer nævnt i § 3 være omfattet af en 3-årig forældelsesfrist.

Som eksempler på, hvad der yderligere skulle være omfattet af den ikke-udtømmende bestemmelse i § 3, nr. 3, er i betænkningen s. 20 nævnt løbende kontingenter, præmier og provisioner. Herudover skulle grundbyrder være omfattet, jf. betænkningen s. 19. Det fremgår imidlertid samtidig af udkastets § 29, stk. 5, at grundbyrden som sådan ikke skulle være genstand for forældelse, jf. betænkningen s. 37 f.

Af udkastets § 16, stk. 2, fremgår det, at de i § 3, nr. 3, nævnte fordringer, herunder selve grundfordringen, ikke skulle være omfattet af den absolutte frist på 20 år fra stiftelsen, der efter udkastets § 16, stk. 1, skulle gælde fordringer uden bestemt forfaldstid.

I bemærkningerne til udkastets § 7 er i betænkningen s. 22 f anført bl.a. følgende:

”Bestemmelsen ... omfatter de samme forpligtelser som udkastets § 3, nr. 3. Medens sidst-nævnte bestemmelse fastsætter en forældelsesfrist på 3 år for de enkelte forfaldne ydelser, omhandler § 7 selve grundfordringens forældelse. Såfremt der ikke gives en udtrykkelig regel herom, vil disse grundfordringer være uforældelige, idet de ydelser, der først forfalder ud i fremtiden, ikke vil kunne rammes af en forældelse, der løber fra forfaldstid. Efter

den foreslåede regel vil en livrente, hvoraf der aldrig er betalt nogen ydelse, forældes 10 år fra første ydelses forfaldstid, medens den, hvis betalingen er ophørt efter en vis tid, vil forældes 10 år fra den seneste betaling af en ydelse, svarende til, at hver betaling af en ydelse indebærer en anerkendelse af fordringen.

Det fremgår af bestemmelsens formulering ..., at når forældelse indtræder efter § 7, forældes også de ydelser, som er forfaldet inden for de sidste 3 år, og som ikke ville være forældet endnu efter § 3, nr. 3.

I formuleringen ”er aftale indgået” ligger en vis begrænsning, således at der f.eks. ikke bliver tale om forældelse af selve det familieretlige retsforhold, hvoraf underholdspligten udspringer. ... Det følger endvidere af formuleringen, at offentlige pensioner ikke forældes efter § 7, og at grundfordringen på sådanne pensioner således bliver uforældelig. Det bør i denne forbindelse bemærkes, at de i § 7 nævnte fordringer heller ikke er genstand for den i udkastets § 16 omhandlede ekstraordinære forældelse regnet fra fordringens stiftelse, jf. § 16, stk. 2 ...”.

5.4. Fremmed ret

Efter den *norske* lovs § 6 gælder for fordringer, der er aftalt eller fastsat vedrørende pension, livrente, underholdsbidrag mv. eller anden ydelse, som forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på hovedstol, en forældelsesfrist på 10 år fra den dag, da sidste ydelse blev betalt. Hvis der ikke er sket betaling, regnes fristen fra den dag, da fordringshaveren kunne have krævet første ydelse. De enkelte forfaldne løbende ydelser er undergivet de almindelige forældelsesfrister, dog således at fristen for krav på underholdsbidrag er 10 år.

Lovens § 27, stk. 4, der findes i kapitlet om forældelsens virkninger, indeholder herudover en regel om, at der i relation til rettigheder, der hviler som grundbyrde på fast ejendom, kun sker forældelse af de enkelte ydelser.

I bemærkningerne til § 6, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 57 f, er det præciseret, at selve grundfordringen ved krav, som er hjemlet ved lov, f.eks. pension, eller som bygger på familieforhold, ikke er genstand for forældelse, og at reglen alene gælder de grundfordringer, der bygger på en aftale eller en afgørelse (dom eller administrativ afgørelse).

Den *finske* forældelseslov indeholder i § 12 en regel om, at krav på rente og andre accessoriske forpligtelser og delforpligtelser forældes hver for sig, dog således at sådanne krav

bortfalder ved grundfordringens forældelse. Forslaget indeholder ikke en særlig regel om forældelse af grundfordringen.

Den *svenske* forældelseslov indeholder ikke en udtrykkelig regel om selvstændig forældelse mv. af accessoriske forpligtelser, og indeholder heller ikke en særregel om forældelse af grundfordringen.

Efter art. 14:502 i *Principles of European Contract Law III* udløber forældelsesfristen for rentekrav og andre accessoriske ydelser ikke senere end forældelsesfristen for grundfordringen. *Principles of European Contract Law III* indeholder ikke en særlig regel om grundfordringens forældelse.

5.5. Udvalgets overvejelser

Udvalget foreslår, at der indføres en regel om forældelse af selve retten til fordring på pension, livrente, aftægtsydelse, underholdsbidrag eller anden lignende ydelse.

Uden en sådan regel ville fordringshaveren på et hvilket som helst tidspunkt kunne kræve for fremtiden at modtage de enkelte løbende ydelser, der udspringer af grundfordringen, hvilket efter udvalgets opfattelse ville kunne medføre urimelige resultater i forhold til skyldneren. Reglen vil f.eks. kunne have betydning i relation til erhvervsudygtighedsforsikringer som et supplement til reglen i forsikringsaftalelovens § 29, jf. herved U 2003.1791 H.

Bestemmelsen indeholder ikke en udtømmende opregning af de omfattede fordringer, jf. formuleringen ”eller anden lignende ydelse”. For at være omfattet af bestemmelsen skal der være tale om en ydelse af samme karakter som de opregnede. Bestemmelsen vil f.eks. ikke omfatte leje og medlemskontingent eller andre ydelser, der har karakter af betaling i løbende, gensidige skyldforhold.

Udvalget foreslår, at bestemmelsen – på samme måde som den norske lovs § 6, jf. afsnit 5.4 ovenfor – skal omfatte såvel aftalte krav som krav, der hviler på en afgørelse.

Bestemmelsen bør derimod ikke omfatte krav, der støttes på en lovbestemt forpligtelse. Selve retten til med virkning for fremtiden at få pålagt en tidligere ægtefælle en forpligtelse til at betale underholdsbidrag eller selve retten til for fremtiden at modtage en lov-

bestemt offentligretlig ydelse, f.eks. førtidspension eller folkepension, vil således ikke forældes. Dette svarer til, hvad der antages at følge af gældende ret, jf. afsnit 5.1 ovenfor.

Udvalget foreslår endvidere, at der gøres undtagelse for grundbyrder, dvs. selve ”grundbyrderetten”. Dette svarer til, hvad der antages at følge af gældende ret, jf. afsnit 5.1 ovenfor, og til forslaget i 1957-betænkningen og den norske lovs § 27, stk. 4, jf. afsnit 5.3 og 5.4.

Forældelsesfristen for de af bestemmelsen omfattede grundfordringer foreslås fastsat til 10 år regnet fra den dag, da den sidste ydelse blev betalt, eller, hvis ingen betaling har fundet sted, fra den dag, da den første ydelse kunne kræves betalt. Dette svarer til den norske regel og forslaget i 1957-betænkningen.

Udvalget har overvejet, om en frist på 10 år er tilstrækkelig, eller om der burde fastsættes en længere frist, f.eks. en frist på 20 år. Efter udvalgets opfattelse taler hensynet til debitor imidlertid imod en så lang frist, og da der heller ikke kan peges på et væsentligt behov for en så lang forældelsesfrist på dette område, foreslås altså en frist på 10 år svarende til den frist, der gælder for bl.a. fordringer i henhold til gældsbreve og pengelån, jf. §§ 4 og 5.

Der henvises til lovudkastets § 7, 1. pkt.

Det foreslås i bestemmelsen udtrykkeligt at angive, at fordringerne på de enkelte ydelser i henhold til grundfordringen desuden forældes efter de almindelige regler i lovudkastets §§ 2 og 3, jf. lovudkastets § 7, 2. pkt.

6. Værge- og fuldmagtsforhold mv.

6.1. Indledning

Som det fremgår nedenfor af afsnit 6.3, indeholdt 1957-betænkningen forslag om, at der blev indført en tillægsfrist for tilfælde, hvor der består et særligt forhold mellem fordringshaveren og skyldneren, og hvor det af denne grund ikke kan forventes, at fordringen gøres gældende. Det drejer sig om tilfælde, hvor fordringen tilkommer en person under værgemål mod værgen, en fuldmagtsgiver mod fuldmægtigen eller et selskab mv. mod et bestyrelsesmedlem eller en direktør i selskabet.

En lignende bestemmelse gælder i norsk ret, jf. afsnit 6.4 nedenfor.

6.2. Gældende ret

Der findes ikke i gældende dansk ret særlige forældelsesregler for tilfælde, hvor kravet udspringer af et særligt pligtforhold mellem fordringshaveren og skyldneren, og hvor det af denne grund ikke kan forventes, at fordringen gøres gældende.

De typer af krav, der kan blive tale om, er af meget forskelligartet karakter.

I værgeforhold kan f.eks. være tale om krav i anledning af værgens tilegnelse af den umyndiges midler, eller krav i anledning af, at værgen misbruger sin stilling ved at undlade at afbryde forældelsen af et krav mod værgen selv.

Hvad angår et selskabs krav mod bestyrelsesmedlemmer mv. kan der f.eks. være tale om, at bestyrelsen har foretaget ulovlige udlodninger til sig selv, eller at direktøren har handlet ansvarspådragende i forbindelse med driften af selskabet, f.eks. ved foretagelse af risikofyldte og tabsgivende dispositioner for selskabet.

I praksis er det antaget, at en umyndigs erstatningskrav mod en værge i anledning af dennes tilsidesættelse af sine pligter som værge ikke er omfattet af 1908-loven, jf. herved U

1999.456 V (vedrørende en fars hævnning på sin datters børneopsparing) og U 2002.2329 V (vedrørende manglende indsættelse af arv i forvaltningsafdeling). Sådanne erstatningskrav er således alene omfattet af den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov.

Et selskabs krav mod bestyrelsesmedlemmer eller selskabets direktør antages derimod som udgangspunkt at være omfattet af 1908-loven, jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 1, litra e (om krav, der støttes på aftale om udførelse af arbejde eller anden personlig virksomhed), eller § 1, stk. 1, nr. 5 (erstatningskrav uden for kontrakt).

Uanset om det pågældende krav er omfattet af 1908-loven eller Danske Lov, antages det, at forældelse ikke indtræder, når skyldneren som værge eller fuldmægtig for fordringshaveren har udnyttet sin stilling til at undlade at foretage pligtig afbrydelse, jf. betænkning 174/1957 s. 29 og Ussing, Alm. del, 4. udg. (1967) s. 382.

6.3. Forarbejderne til 1908-loven

Efter 1894-lovforslagets § 8 skulle der for fordringer, der tilkommer 1) den ene ægtefælle på den anden, 2) nogen, der er under værgemål, på hans værge, eller 3) stiftelse, aktieselskab eller anden upersonlig rettighedshaver på bestyrer, først indtræde forældelse 3 år efter ophøret af henholdsvis ægteskabet, værgemålet eller bestyrelsesforholdet. Bestemmelsen i § 8, nr. 3, er også omtalt i kapitel VI, afsnit 3.3.2.2 vedrørende selskabsretlige fordringer.

I forbindelse med de væsentlige ændringer, som forslaget efterfølgende undergik, udgik særreglen om krav mod værge og bestyrelsesmedlemmer mv., og der blev ikke under forløbet frem til den endelige vedtagelse af loven på ny fremsat forslag til en sådan regel.

6.4. Betænkning 174/1957

I 1957-betænkningen blev der i udkastets § 15, stk. 1, foreslået følgende bestemmelse:

Såfremt skyldneren er værge eller fuldmægtig for fordringshaveren, og fordringens forældelse af den grund må anses som uforenelig med skyldnerens pligt til at varetage fordringshaverens interesser, indtræder forældelse ikke, før der er forløbet 3 år efter hvervets ophør eller det tidligere tidspunkt, da fordringshaveren eller den, der i øvrigt kan

gøre kravet gældende på fordringshaverens vegne, er blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes. Tilsvarende gælder om fordring, som af selskab, forening, stiftelse eller lignende haves mod bestyrelsesmedlem i samme.

I bemærkningerne til § 15, stk. 1, er anført bl.a. følgende, jf. betænkningen s. 29:

”Den her foreslåede regel giver fordringshaveren en tillægsfrist i visse tilfælde, hvor der består et særligt forhold mellem ham og skyldneren. Reglen er udformet med delvist forbillede i norsk forældelseslovs § 8, stk. 1, nr. 2 og 3, hvori bestemmes, at for fordring, som tilkommer den, der er under værgemål, mod værge eller overformynder, eller som tilkommer upersonlig rettighedshaver, så som stiftelse eller aktieselskab mod bestyrer, udløber forældelsesfristen ikke førend 3 år efter forholdets ophør [smlgn. den gældende norske lovs § 12, stk. 1, litra a og b, jf. herom i afsnit 6.5]. Denne regel begrundes i norsk ret dermed, at når der består et sådant forhold mellem skyldner og fordringshaver, kan det ikke med rimelighed ventes, at fordringshaveren skal gøre fordringen gældende. I dansk ret er det uden særskilt hjemmel antaget, at forældelse ikke indtræder, når skyldneren som værge eller fuldmægtig for fordringshaveren har udnyttet sin stilling til at undlade at foretage pligtig afbrydelse, jfr. Ussing Obligationsret, side 467. Den norske regel synes både at være for vid og for snæver. På den ene side omfatter den generelt alle fordringer mellem de i bestemmelsen nævnte retssubjekter, hvilket næppe kan være påkrævet. Den norske regel medfører således, at når et aktieselskab afskediger sin direktør gennem mange år, kan selskabet fremdrage gamle krav, som det tidligere ikke var meningen at gøre gældende, f.eks. tvivlsomme krav om erstatning for fejl og forsømmelse fra direktørens side. Dette synes ikke rimeligt, og udkastet begrænser derfor reglen til alene at omfatte de tilfælde, hvor fordringens forældelse må anses som uforenelig med skyldnerens pligt til at varetage fordringshaverens interesser. Udkastets regel forudsætter, at ”repræsentanten” i visse tilfælde kan have pligt til at handle mod sig selv, men siger intet om, hvornår han har denne pligt. Tvivlsomme fordringer kan det være forsvarligt for ham at lade forælde. På den anden side synes det naturligt at udvide den norske regel til at omfatte alle tilfælde, hvor skyldneren optræder som fuldmægtig – forstået i videste forstand – for fordringshaveren.

Som eksempel på, hvad der omfattes af ordet ”fuldmægtig”, kan nævnes en direktør i et aktieselskab. Det kan ikke kræves, at han tillige er medlem af bestyrelsen Som et andet eksempel kan nævnes det forhold, at en ældre og med forretningsforhold ukyndig person giver en nærtstående slægtning generalfuldmagt til at administrere sin formue. Et sådant tilfælde ... ligner meget værgemål og bør derfor behandles på samme måde.

Når man begrænser reglen til at omfatte tilfælde, hvor fordringens forældelse må anses som uforenelig med skyldnerens pligt, er det naturligt at lade tillægsfristen løbe – foruden fra hvervets ophør – fra det tidspunkt, da fordringshaveren eller den, der i øvrigt kan gøre kravet gældende på hans vegne, er blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes.

Ved ordene ”den, der i øvrigt kan gøre kravet gældende på fordringshaverens vegne” har man i første række tænkt på de myndigheder, der fører tilsyn med værgemålet. Hvis et forhold, der kan begrunde erstatningsansvar for værgeren, er blevet den tilsynsførende myndighed bekendt under værgemålets beståen, og der dog ikke foretages skridt overfor værgeren, skal den umyndige ikke mange år efter ved opnået myndighedsalder kunne fremdrage dette forhold.

Efter bestemmelsens formulering kræves det ikke, at forholdet mellem de to parter har bestået ved forældelsesfristens begyndelse, men blot at det er etableret inden fristens udløb. At forholdet ophæves inden forældelsesfristens udløb, udelukker ikke bestemmelsens anvendelse; men hvis forholdet er ophørt på et tidligt tidspunkt af forældelsesfristen, vil det formentlig vanskeligt kunne statuere, at forældelsen må anses som uforenelig med skyldneres pligt til at varetage fordringshaverens interesser.”

6.5. Fremmed ret

Norge

Som nævnt i kapitel VI, afsnit 3.3.2.4 (om selskabsretlige fordringer), indeholder den norske lov i § 12, stk. 1, litra b, en bestemmelse om, at krav, der tilkommer upersonlige rettighedshavere såsom aktieselskaber mv. mod medejere eller medlemmer af selskabets organer i anledning af ansvar, som vedkommende medejer eller bestyrelsesmedlem mv. har pådraget sig i denne egenskab, først forældes 1 år efter hvervets ophør eller, hvis den, der kan gøre kravet gældende på fordringshaverens vegne, inden dette tidspunkt er blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes, da fra dette tidligere tidspunkt.

En tilsvarende bestemmelse gælder, når krav tilkommer en umyndig mod værgeren i anledning af ansvar, som den pågældende har pådraget sig i denne egenskab, jf. § 12, stk. 1, litra a.

I bemærkningerne til § 12, stk. 1, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 65 f, anføres det om baggrunden for reglen, at der i de tilfælde, der er omfattet af bestemmelsen, består et særligt forhold mellem skyldneren og fordringshaveren, hvorfor det ikke kan forventes, at fordringen gøres gældende.

Særligt vedrørende § 12, stk. 1, *litra b*, anføres det, at reglen ikke alene omfatter krav, der tilkommer private selskaber mv., men også offentlige retssubjekters krav, f.eks. en kom-

munes krav mod et medlem af kommunalbestyrelsen. Reglen gælder ikke kun for krav mod bestyrelsesmedlemmer mv., men også for krav mod medejere, hvilket ifølge bemærkningerne navnlig vil have praktisk betydning i tilfælde, hvor en aktionær har en dominerende indflydelse i selskabet. Ifølge Anne Cathrine Røed, Foreldelse av fordringer (1997) s. 253, er det tvivlsomt, om bestemmelsen omfatter krav mod selskabets daglige ledelse, f.eks. en administrerende direktør.

Det fremgår af bemærkningerne anf.st., at tillægsfristen begynder at løbe, når forholdet er ophørt. Dette kan ifølge bemærkningerne ske enten ved, at fordringen skifter ejer, eller når forholdet mellem parterne ophører. Ved krav mod værge begynder fristen at løbe, når den umyndige er blevet myndig, eller ved værgemålets ophør, hvis dette sker på et tidligere tidspunkt.

Sverige

Den svenske lov indeholder ikke særregler om krav mod værge eller fuldmægtig mv. i anledning af den pågældendes tilsidesættelse af sine forpligtelser, og sådanne krav er således omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 2, stk. 1. Fristen kan ikke suspenderes eller forlænges ved tillægsfrister.

Finland

Efter den finske forældelseslov gælder en generel forældelsesfrist på 3 år, jf. lovens § 4. Ved krav på erstatning løber fristen fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med misligholdelsen eller skaden, jf. nærmere § 7, stk. 1, men således at kravet senest forældes 10 år fra stiftelsestidspunktet, jf. § 7, stk. 2.

Principles of European Contract Law III

I *Principles of European Contract Law* foreslås en bestemmelse, hvorefter forældelsesfristen for en umyndigs krav mod værgen ikke udløber, før der er forløbet 1 år efter, at der ikke længere foreligger umyndighed, eller en ny værge er beskikket, jf. artikel 14:305, stk. 2.

6.6. Udvalgets overvejelser

Udvalget finder, at der er behov for at indføre regler om udskudt begyndelsestidspunkt/tillægsfrist i tilfælde, hvor der består et særligt pligtforhold mellem fordringshaveren og skyldneren, og hvor kravet udspringer af skyldnerens tilsidesættelse af sine forpligtelser over for fordringshaveren, jf. 1957-betænkningens § 15, stk. 1, og den norske lovs § 12, stk. 1.

I modsætning til 1957-betænkningens forslag og den norske lov foreslår udvalget en forskellig regulering vedrørende henholdsvis umyndiges og selskabers/fuldmagtsgiveres krav, jf. lovudkastets §§ 8 og 9.

For så vidt angår krav mod *fuldmægtig, bestyrelsesmedlem eller direktør*, der udspringer af den pågældendes tilsidesættelse af sine forpligtelser ved hvervets udførelse, er det udvalgets opfattelse, at der – på samme måde som i den norske lovs § 12, stk. 1, litra b, og som foreslået i 1957-betænkningens § 15, stk. 1 – bør indføres en tillægsfrist på 3 år, der regnes fra hvervets ophør eller – hvis dette tidspunkt er tidligere - fra det tidspunkt, da fordringshaveren eller den, der i øvrigt kan gøre fordringen gældende på fordringshaverens vegne, er eller burde være blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes.

Det foreslås, at direktører i selskaber mv. nævnes udtrykkeligt i bestemmelsen, cfr. forslaget i 1957-betænkningen, idet det efter udvalgets opfattelse kunne give anledning til tvivl, om en direktør var omfattet af udtrykket ”fuldmægtig”.

Baggrunden for forslaget om, at tillægsfristen i hvert fald skal begynde at løbe fra det tidspunkt, da fordringshaveren mv. er eller burde være blevet bekendt med de relevante omstændigheder, er hensynet til skyldneren. I modsat fald ville der kunne rejses erstatningskrav mod f.eks. en direktør i et selskab i indtil 3 år efter dennes fratreden for et ansvarspådragende forhold, der måtte have fundet sted længe forinden, uanset at selskabet (dettes bestyrelse) allerede dengang var bekendt med forholdet.

Hvis de almindelige forældelsesregler fører til et senere forældelsestidspunkt, er det disse regler, som gælder. Det foreslås derfor, at det angives i bestemmelsen, at forældelse ”*tidligst*” indtræder 3 år efter hvervets ophør eller det tidligere tidspunkt, da fordringshave-

ren, eller den der i øvrigt kan gøre fordringen gældende på fordringshaverens vegne, blev eller burde være blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes.

Som eksempel på betydningen heraf kan nævnes et tilfælde, hvor en direktør i et selskab handler ansvarspådragende i april 1998, fratræder sin stilling i januar 1999, og hvor selskabet først bliver/burde være blevet bekendt med forholdet i juni 2001. I dette tilfælde ville reglen om tillægsfrist føre til forældelse i januar 2002, men da den almindelige 3 års frist for erstatningskravet på grund af suspension, jf. lovudkastets § 3, stk. 2, først udløber i juni 2004, får tillægsfristen ingen betydning. Er der derimod tale om, at direktøren i det nævnte eksempel i stedet har handlet ansvarspådragende allerede i april 1988, vil tillægsfristen føre til, at fristen først udløber i januar 2002 (3 år efter hvervets ophør). Hvis selskabet (bestyrelsen) er blevet/burde være blevet bekendt med forholdet på et tidligere tidspunkt end ved hvervets ophør – f.eks. i december 1998 umiddelbart inden hvervets ophør - skal tillægsfristen regnes fra dette tidligere tidspunkt, og i eksemplet udløber fristen således i december 2001 (3 år efter tidspunktet for viden/burde viden).

Der henvises til lovudkastets § 9.

For så vidt angår krav i *værgeforhold*, som udspringer af værgens tilsidesættelse af sine forpligtelser, foreslår udvalget i stedet for en tillægsfrist fra forholdets ophør en regel om, at de almindelige forældelsesfrister i § 3, stk. 1 og 3 – dvs. den korte frist på 3 år, der kan suspenderes, kombineret med absolutte frister på 10 eller 30 år - først begynder at løbe på tidspunktet for værgeforholdets ophør.

Baggrunden herfor er, at en frist på 3 år fra værgeforholdets ophør efter udvalgets opfattelse i visse tilfælde vil kunne være for kort. Er der f.eks. tale om en mindreårigs krav mod værgen, vil det således kunne anses for urimeligt i forhold til fordringshaveren, at denne senest 3 år efter opnået myndighedsalder skal gøre kravet gældende, uanset at den pågældende først senere bliver bekendt med kravet. Dette vil formentlig ikke sjældent kunne forekomme i tilfælde, hvor værgen har tilegnet sig midler tilhørende den dengang mindreårige.

Der henvises til lovudkastets § 8.

Formuleringen ”udspringer af dennes tilsidesættelse af sine forpligtelser som værge” skal forstås bredt. Foruden tilfælde af tilegnelse af en umyndigs midler og lignende omfatter

formuleringen tilfælde, hvor værgeren misbruger sin stilling ved at undlade at afbryde forældelsen af et krav mod ham selv. Bestemmelsen vil også omfatte tilfælde, hvor den, der er under værgemål, har et erstatningskrav mod en tredjemand, f.eks. i anledning af en trafikulykke, og hvor værgeren pådrager sig ansvar ved at undlade at afbryde forældelsesfristen for dette erstatningskrav.

7. Kaution, andre solidariske skyldforhold og regreskrav

7.1. Gældende ret

7.1.1. Kreditors krav mod en kautionist

7.1.1.1. Lov om finansiel virksomhed § 48, stk. 6

Ved lov nr. 428 af 6. juni 2002 om ændring af en række finansielle love blev indsat en ny bestemmelse i bank- og sparekasseloven, § 41 a, vedrørende *aftaler om kaution uden for erhvervsforhold for lån ydet af et pengeinstitut*. Ved overførelsen af bl.a. bank- og sparekasselovens regler til lov om finansiel virksomhed, jf. lov nr. 453 af 10. juni 2003, blev bank- og sparekasselovens § 41 a videreført uændret som § 48 i lov om finansiel virksomhed (nu lovbekendtgørelse nr. 686 af 25. juni 2004 med senere ændringer).

Af § 48, stk. 1, følger det, at hvis en kautionist uden for erhvervsforhold har stillet kaution for et lån ydet af et pengeinstitut, og låntager udebliver med betaling af hovedstol, afdrag og renter, skal pengeinstituttet senest 3 måneder efter de pågældende ydelsers forfaldsdag give skriftlig meddelelse herom til kautionisten. Dette gælder også, hvis pengeinstituttet giver låntageren henstand, uden at kautionisten har givet samtykke hertil i det konkrete tilfælde.

Ved overskridelse af 3 måneders fristen kan kautionsforpligtelsen kun gøres gældende over for kautionisten for det beløb, som låntagerens gæld efter den sikrede fordring ville have udgjort, hvis låntager havde betalt alle ydelser rettidigt indtil det tidspunkt, som ligger 3 måneder forud for det tidspunkt, hvor meddelelse gives, jf. § 48, stk. 2.

Efter § 48, stk. 6, jf. stk. 1, bortfalder en aftale om kaution uden for erhvervsforhold for lån ydet af et pengeinstitut efter 5 år, hvis kautionsaftalen er indgået til sikkerhed for en kredit med variabelt lånebeløb, f.eks. en kassekredit, eller for et lån uden fast forfaldstidspunkt, og ellers efter 10 år, medmindre forpligtelsen forinden er gjort gældende af pengeinstituttet.

Fristen regnes fra kautionsaftalens indgåelse, jf. Lynge Andersen og Dietz Legind, UfR 2002 B s. 352, og Godsk Pedersen, Kaution, 6. udg. (2002) s. 60.

Fristen afbrydes ved pengeinstituttets fremsættelse af kravet over for kautionisten. Der stilles ikke særlige formkrav til kravets fremsættelse, men betingelserne for at gøre forpligtelsen gældende skal være til stede, jf. Godsk Pedersen anf.st. s. 60 f. Det vil ved selvskyldnerkaution være tilfældet ved hovedmandens misligholdelse, mens kreditor ved simpel kaution skal have foretaget udtømmende retsforfølgning mod hovedmanden, inden kautionen kan gøres gældende.

Hvis det långivende pengeinstitut har fremsat krav om betaling over for kautionisten, finder de almindelige forældelsesregler anvendelse herefter, jf. Godsk Pedersen s. 61 og Lyng Andersen og Dietz Legind s. 352.

Det fremgår af lovbemærkningerne til bank- og sparekasselovens § 41 a, jf. Folketingstidende 2001/2002 (2. saml.), tillæg A, s. 4848, at tidsbegrænsningen ikke omfatter tilfælde, hvor anden lovgivning har forudsat eller foreskriver kautionsaftaler, der løber i længere tid.

Bestemmelsen i § 48, stk. 6, i lov om finansiel virksomhed er ikke en egentlig forældelsesregel, men en lovbestemt tidsbegrænsning af kautionsforpligtelsen. Reelt har reglen dog samme virkning som en forældelsesregel, og den medfører en forholdsvis effektiv beskyttelse inden for lovens område af den private kautionist, som uden en sådan regel ville kunne mødes med et krav efter meget lang tids forløb, jf. nærmere nedenfor under afsnit 7.1.1.2. Også § 48, stk. 2, jf. stk. 1, sikrer en væsentlig bedre beskyttelse end efter hidtidig ret.

Disse bestemmelser overflødiggør imidlertid ikke forældelsesreglerne.

For det første vil disse være aktuelle i alle tilfælde, hvor underretningspligten efter § 48, stk. 1, er opfyldt, og hvor kravet mod kautionisten er gjort gældende inden for fristerne i stk. 6.

For det andet omfatter reglerne kun kaution *uden for erhvervsforhold*, dvs. kaution, der ikke indgår i en erhvervsmæssig relation mellem låntager og kautionist, jf. nærmere bemærkningerne til bank- og sparekasselovens § 41 a, Folketingstidende 2001/2002 (2. saml.), tillæg A, s. 4847.

Endvidere gælder reglerne kun for kaution, der er stillet for *lån ydet af et pengeinstitut*, jf. § 48, stk. 6, jf. stk. 1. Også andre professionelle end banker indgår imidlertid kautionsaftaler med private, f.eks. realkreditinstitutter.

Herudover gælder § 48, stk. 6, kun for kautionsaftaler, der er *indgået den 1. juli 2002 eller senere*, jf. § 394 i lov om finansiel virksomhed.

7.1.1.2. Forældelse af kravet mod kautionisten

Efter gældende ret forældes krav mod kautionister efter 1908-lovens regler, hvis der er tale om kaution for et krav, der er omfattet af denne lov, jf. 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 3, og i øvrigt efter Danske Lov 5-14-4.

Hvis hovedmandens skyld er omfattet af 1908-loven, forældes kreditors krav mod kautionisten således ligeledes efter denne lov. Kreditors krav mod hovedmanden er imidlertid i langt de fleste tilfælde ikke omfattet af 1908-loven, da kaution først og fremmest etableres som sikkerhed for tilbagebetaling af pengelån, der ikke er omfattet af 1908-loven.

Kautionens forpligtelse og hovedmandens forpligtelse forældes hver for sig, hvilket er ensbetydende med, at forældelse kan indtræde på forskellige tidspunkter. Det forhold, at forældelsesfristen for hovedkravet afbrydes, medfører ikke, at forældelsesfristen for kravet mod kautionisten ligeledes afbrydes, jf. Godsk Pedersen, *Kaution*, 6. udg. (2002) s. 59.

Er et krav mod en kautionist omfattet af den 20-årige forældelse efter Danske Lov 5-14-4, regnes fristen fra stiftelsestidspunktet, hvilket vil sige kautionens indgåelse. Der kan henvises til U 1967.662.

Hvis kravet er omfattet af den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-loven, regnes fristen fra forfaldstidspunktet. Ved selvskyldnerkaution, hvor kautionistens forpligtelse indtræder straks ved hovedmandens misligholdelse over for kreditor, forfalder kravet på misligholdelsestidspunktet, jf. f.eks. U 1997.329 V. Ved simpel kaution og tabskaution, hvor kautionistens forpligtelse indtræder, når det er godtgjort, at hovedmanden ikke kan betale, regnes fristen fra det tidspunkt, hvor det kan konstateres, at fordringen eller en del heraf ikke kan opnås hos hovedmanden.

7.1.1.3. Virkningen af, at kravet mod hovedskyldneren forældes

Hvis kreditors fordring mod hovedmanden forældes, antages det, at kautionsforpligtelsen bortfalder, jf. Godsk Pedersen s. 55, Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 213, og Einer- sen, 1908-loven med kommentarer (1999) s. 166.

Der kan imidlertid være indgået en *aftale* mellem parterne om, at kationisten hæfter til trods for, at kreditors krav mod hovedmanden forældes. Er der tale om, at aftalen herom hviler på standardvilkår, der ikke har været særligt forhandlet, vil aftalen dog – alt efter de nærmere omstændigheder - ofte anses for uforbindende for debitor, jf. Godsk Pedersen s. 55.

7.1.2. Andre solidariske skyldforhold

Det forhold, at forældelse er indtrådt over for en af flere skyldnere, antages at være uden betydning for kreditors krav mod de øvrige skyldnere, herunder en medkationist, jf. betænkning 174/1957 s. 24 og Godsk Pedersen s. 73.

7.1.3. Regreskrav

7.1.3.1. Regreskrav i kautionsforhold

a. Bestemmelsen i 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 3, omfatter *ikke* kationistens *regreskrav mod hovedmanden*.

Kationistens regreskrav kan normalt støttes på, at kationisten ved at indfri fordringen *indtræder* i kreditors ret mod hovedmanden. Kationisten får ikke herved bedre ret, end kreditor havde ved indfrielsen, hvilket bl.a. har betydning, når hovedfordringen forældes, jf. nedenfor. Når kautionsforpligtelsen er påtaget ifølge *aftale* med hovedmanden, kan kationisten også støtte sit regreskrav på denne aftale. Det er selvsagt en forudsætning herfor, at der er tale om en gyldig aftale mellem hovedmanden og kationisten.

Støttes et regreskrav på en *aftale* med hovedmanden, vil det være undergivet den 20-årige frist efter Danske Lov 5-14-4. Dette gælder, uanset om hovedfordringen er omfattet af 1908-loven. Den 20-årige frist regnes fra stiftelsestidspunktet, hvilket her vil sige aftalen

om kautionsforpligtelsen mellem hovedmanden og kautionisten. Der henvises til Godsk Pedersen, s. 89 f.

Støttes regreskravet alene på *indtrædelsessynspunktet*, er begyndelsestidspunktet det tidspunkt, hvor fristen for kreditors krav begyndte at løbe. Da kautionisten som nævnt ovenfor ikke får bedre ret, end kreditor havde ved indfrielsen, *bortfalder* kautionistens regreskrav, hvis hovedfordringen forældes.

Hvis der er indgået en gyldig aftale om, at kautionisten hæfter til trods for, at kreditors krav mod hovedmanden er forældet, er det således i tilfælde, hvor regreskravet mod hovedmanden rejses efter hovedfordringens forældelse, afgørende, om regreskravet støttes på indtrædelsessynspunktet eller på aftalen.

Fra praksis kan henvises til U 1936.428 Ø. I denne sag havde K kautioneret for S' forpligtelse i henhold til et gælds-brev, der var udstedt i august 1910. I november 1913 forsvandt S, og i marts 1916 indfrie K gælds-brevet. Efter at have erfaret, at der i Overformynderiet befandt sig et beløb, der tilhørte S, fik K arrest i beløbet ved en fogedforretning i juni 1935. Under den efterfølgende justifikationssag fandt landsretten efter påstand fra Overformynderiet, at kravet var forældet efter Danske Lov 5-14-4, idet forældelsesfristen på 20 år var udløbet, uanset om kravet støttedes på aftalen mellem K og S eller på, at K ved indfrielsen var indtrådt i den oprindelige kreditors ret efter gælds-brevet.

Hvis indfrielsen sker i slutningen af den forældelsesfrist, der gælder mellem kreditor og hovedmanden, kan det i visse tilfælde være vanskeligt for kautionisten at nå at gøre sit regreskrav gældende mod hovedmanden. Det vil f.eks. være tilfældet, hvor den indfrie skyld hviler på et gælds-brev, der er underskrevet samtidig med, at der er indgået aftale mellem hovedmanden og kautionisten om kautionsforpligtelsen, og hvor indfrielsen sker tæt på udløbet af den 20-årige forældelsesfrist.

Der gælder imidlertid efter gældende ret ingen særlig regel eller praksis om, at kautionisten i sådanne tilfælde har en tillægsfrist til at gøre sit regreskrav gældende over for hovedmanden.

b. For så vidt angår spørgsmålet om *kautionistens regreskrav mod en medkautionist* følger det af gælds-brevslovens § 61, jf. § 2, stk. 2, at hvis der er tale om såkaldt samkaution – dvs. hvor to eller flere kautionister har påtaget sig en fælles kautionsforpligtelse, således at hver enkelt med føje kan påregne, at også de øvrige kautionister kommer til at

hæfte - har den indfriende samkautionist regresret mod sine medskyldnere. Det er almindeligt antaget, at der ved andre kautionsformer er regresret efter samme retningslinier som ved samkaution, jf. Godsk Pedersen, s. 92 med henvisninger.

Er der ikke tale om samkaution, antages regreskravet mod medkautionisten at hvile på synspunktet om indtrædelse i kreditors ret mod de øvrige skyldnere, således at den indfriende kautionist ikke kan få en bedre ret, end kreditor havde på indfrielsestidspunktet. Derimod antages det ved samkaution, hvor kautionisterne har forpligtet sig i fællesskab, at en indfriende samkautionist har et selvstændigt regreskrav. Der kan henvises til Godsk Pedersen anf.st., Bo von Eyben, Hyldestskrift til Jørgen Nørgaard (2003) s. 655, og Einersen s. 141 f.

1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 3, antages at omfatte en kautionists regreskrav mod en medkautionist, hvis medkautionen er stillet for et krav, der omfattes af loven, og re-greskravet støttes på de andre kautionisters kautionsforpligtelse. I andre tilfælde er re-greskravet omfattet af Danske Lov 5-14-4.

Er kravet omfattet af Danske Lov 5-14-4, regnes fristen fra stiftelsestidspunktet.

Er kravet omfattet af 1908-loven, er det for begyndelsestidspunktet formentlig afgørende, om der er tale om samkaution eller ikke.

I det sidstnævnte tilfælde, hvor regreskravet støttes på indtrædelsessynspunktet, er begyndelsestidspunktet det tidspunkt, hvor fristen for kreditors krav begyndte at løbe, dvs. det tidspunkt, hvor kreditor kunne have krævet medkautionisten for ydelsen, jf. Godsk Pedersen s. 98 og Einersen s. 142. Da kautionisten som nævnt ikke får bedre ret, end kreditor havde på indfrielsestidspunktet, bortfalder i disse tilfælde kautionistens regreskrav mod medskyldneren, hvis hovedfordringen forældes.

Støttes regreskravet på den fælles kautionsforpligtelse, som påtages ved samkaution, antages fristen derimod først at løbe fra indfrielsestidspunktet, jf. Godsk Pedersen s. 98 og Einersen s. 141.

7.1.3.2. Regreskrav mellem solidarisk ansvarlige på lige fod i henhold til aftale

Regreskrav mellem flere, som i henhold til aftale er solidarisk ansvarlige på lige fod, kan f.eks. opstå i tilfælde, hvor der er flere låntagere eller flere købere af en fast ejendom mv.

På samme måde som ved samkaution, jf. ovenfor i afsnit 7.1.3.1, må det antages, at regreskravet i forældelsesmæssig henseende anses for et ”selvstændigt” krav, således at den indfrierets retsstilling ikke beror på kreditors ret mod de øvrige skyldnere (indtrædelsessynspunktet).

Det afgørende for forældelsesfristens længde og begyndelsestidspunkt er dermed, om regreskravet i sig selv er omfattet af 1908-loven eller ikke.

Hvis kravet er omfattet af den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov, regnes fristen fra stiftelsestidspunktet, dvs. aftalen mellem parterne. Er kravet omfattet af 1908-loven, må det formentlig antages, at 5 års fristen for regreskravet skal regnes fra det tidspunkt, da kravet gøres gældende mod den regresberettigede (eller denne på anden måde bliver gjort bekendt med det).

7.1.3.3. Regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skadevoldere

Spørgsmålet om forældelse af regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skadevoldere er i praksis bl.a. opstået i sager om selskabstømning, hvor skadelidte - skattemyndighederne eller det tømte selskabs konkursbo – har gjort erstatningskrav gældende mod sælgeren eller en bank, og hvor regreskrav herefter er rejst mod revisorer eller advokater som følge af rådgivning i forbindelse med salget af selskabet.

Spørgsmålet kan dog også opstå i en lang række andre situationer, hvor der rejses regreskrav mellem flere skadevoldere.

Det er antaget i praksis, at et regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skadevoldere i forældelsesmæssig henseende skal anses for et selvstændigt krav og dermed ikke alene beror på et indtrædelsessynspunkt. Der kan henvises til Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 419 ff, og samme i Hyldestskrift til Jørgen Nørgaard (2003) s. 658 ff, med henvisning til praksis.

I relation til 1908-loven må det formentlig antages, at 5 års fristen skal regnes fra det tidspunkt, da kravet gøres gældende mod den regresberettigede.

Fra praksis kan f.eks. henvises til U 1999.505 Ø vedrørende regreskrav i en selskabstømersag. I denne sag fandt landsretten, at forældelsesfristen for en banks regreskrav mod en række advokater ikke kunne regnes fra noget tidligere tidspunkt end det tidspunkt, hvor ”hovedkravet” blev rejst mod banken.

Der kan endvidere henvises til U 2004.2648 H. I denne sag fandt landsretten, at forældelsesfristen for bankens regreskrav mod nogle rådgivere mv. i hvert fald ikke skulle regnes fra noget tidligere tidspunkt end datoen for en suspensionserklæring, som banken i december 1995 havde afgivet over for sagsøgeren i hovedsagen (konkursboet) i forbindelse med, at dette forbeholdt sig at gøre krav gældende. Hovedsagen blev anlagt i maj 1998 og adcitationssagen i juli 1998. Selskabsoverdragelsen og –tømningen fandt sted omkring årsskiftet 1990/1991. Højesteret stadfæstede landsrettens dom for så vidt angår spørgsmålet om forældelse.

Fra praksis uden for selskabstømmerområdet kan henvises til U 1999.83 H. Sagen vedrørte et færdselsuheld, hvorved en motorcyklist B i august 1990 kom alvorligt til skade ved sammenstød med en bilist C i forbindelse med en undvigemanøvre som følge af, at en 13-årig pige A pludselig trådte ud på kørebanen. C havde tegnet motorkøretøjsforsikring i forsikringsselskabet F1, medens A var ansvarsforsikret i forsikringsselskabet F2. F1 modtog den 7. november 1990 underretning om uheldet og om det fremsatte erstatningskrav og udbetalte i de følgende år i alt ca. 2 mio. kr. i erstatning til B. Et krav fra F1 om regres var blevet afvist af F2 i 1991, og F1 anlagde først den 30. oktober 1995 retssag mod A med påstand om regres. Højesteret fandt, at F1's regreskrav var afhængigt af, at der efter ulykken blev rejst krav mod selskabet som ansvarsforsikrer for C, og at forældelsesfristen efter 1908-loven derfor tidligst kunne regnes fra den 7. november 1990. Kravet var således ikke forældet.

I relation til den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov regnes fristen fra stiftelsestidspunktet, det vil formentlig sige tidspunktet for den skadevoldende handling, jf. kapitel VI, afsnit 2.4.1.

7.1.3.4. Tredjemands afledede krav mod skadevolderen

Spørgsmålet om forældelse af regreskrav kan også opstå i tilfælde, hvor en tredjemand helt eller delvis dækker skadelidtes tab og i den anledning har et regreskrav mod den erstatningsansvarlige.

Som eksempel på sådanne regreskrav kan nævnes et krav, som et forsikringsselskab efter dækning af en skade har mod den erstatningsansvarlige, jf. erstatningsansvarslovens § 22, stk. 1, en kommunes regreskrav over for en erstatningsansvarlig skadevolder for dagpen-

ge, der er udbetalt til skadelidte under dennes sygdom, jf. erstatningsansvarslovens § 17, stk. 1, 3. pkt., og dagpengelovens § 39, stk. 2, eller en arbejdsgivers regreskrav mod en skadevolder for udbetaling af sygeløn eller dagpenge til en skadelidt arbejdstager, jf. erstatningsansvarslovens § 17, stk. 2.

Det antages, at krav af denne type er ”afledede” krav, således at kravet ud fra indtrædelsessynspunktet kun kan gøres gældende inden for rammerne af det krav, som skadelidte ellers ville have haft mod den erstatningsansvarlige, jf. f.eks. U 2002.2683 H.

Dette må antages i hvert fald som udgangspunkt også at gælde i forældelsesmæssig henseende, således at regreskravet forældes sammen med skadelidtes krav. Der henvises herved til Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 416 ff, og samme i Hyldestskrift til Jørgen Nørgaard (2003) s. 656 ff med henvisning til praksis, og til Jesper Ravn og Lars Bo Nilsson i U 2003 B, s. 34 ff, ”Dagpengeregres – kommunens krav mod den ansvarlige skadevolder”.

Det afgørende for forældelsesfristens længde og begyndelsestidspunkt for denne type af regreskrav er således i almindelighed, hvad der gælder for skadelidtes krav mod den erstatningsansvarlige, dvs. om skadelidtes krav er omfattet af 1908-loven eller ikke.

Fra praksis kan bl.a. henvises til U 2002.573 H, hvor den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-loven for en arbejdsgivers regreskrav over for skadevolders forsikringsselskab for sygeløn og helbredelsesudgifter udbetalt til en ansat blev regnet fra skadedatoen. For så vidt angår et regreskrav vedrørende forøget førtidspension blev fristen dog først regnet fra det tidspunkt, da de lægelige oplysninger viste, at skadelidte måtte pensioneres, og på dette punkt blev indtrædelsessynspunktet fraveget. Der kan vedrørende de nærmere omstændigheder i dommen henvises til Bo von Eyben s. 417 f.

7.1.3.5. Regreskrav mod tidligere omsætningsled

Regreskrav kan også opstå i tilfælde, hvor et ansvar for f.eks. mangler ved en ydelse eller for en af denne forvoldt skade søges tilbageført til et tidligere led i omsætningskæden.

a. Mangelsansvar

Spørgsmålet om forældelse af regreskrav mod tidligere omsætningsled i anledning af mangler afhænger af grundlaget for regreskravet, dvs. om kravet i forholdet mellem den

regresberettigede og den regrespligtige støtter sig på en af de typer af aftaler, der er omfattet af 1908-lovens § 1.

Som eksempel kan nævnes, at hvis en sælger af en vare ("sælger 2") efter at være mødt med et krav i anledning af mangler fra køber rejser regreskrav mod sin sælger ("sælger 1"), vil regreskravet støtte sig på aftalen mellem sælger 1 og sælger 2 om overdragelse af varen og dermed være omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 1, litra a. Er der tale om et regreskrav i anledning af, at der er mangler ved en videresolgt fast ejendom, vil kravet derimod være omfattet af Danske Lov 5-14-4.

Er der tale om, at sælger 2 vil rette sit regreskrav mod et endnu tidligere led i kæden – f.eks. sælgers 1's sælger – og støttes dette regreskrav på, at den tidligere overdrager har pådraget sig et selvstændigt ansvar, således at der kan rettes et direkte krav mod denne ("retsbrudssynspunktet"), vil kravet være omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 5, om erstatningsansvar uden for kontrakt. Hvis grundlaget for regreskravet mod sælger 1's sælger derimod beror på et indtrædelsessynspunkt, vil sælger 2 ikke få bedre ret, end sælger 1 havde over for sin sælger, og forældelsen af sælger 2's regreskrav skal derfor bedømmes efter de regler, der gælder for sælger 1's krav mod dennes sælger.

Hvis regreskravet er omfattet af Danske Lov, er begyndelsestidspunktet for den 20-årige forældelsesfrist stiftelsestidspunktet, det vil i forholdet mellem den regrespligtige sælger 1 og den regresberettigede sælger 2 sige tidspunktet for indgåelsen af aftalen mellem disse parter.

I tilfælde, hvor regreskravet er omfattet af 1908-loven, f.eks. ved faktiske mangler ved en løsøregenstand, må det antages, at forældelsesfristen for sælger 2's regreskrav mod sælger 1 som udgangspunkt begynder at løbe på det tidspunkt, da den misligholdelse, der giver anledning til regreskravet, forelå, dvs. da genstanden blev overgivet til sælger 2. I tilfælde, hvor sælger 2 ikke var eller burde have været bekendt med manglen, suspenderes fristen imidlertid, dog højst indtil 20 år efter overdragelsesaftalen mellem sælger 2 og sælger 1, jf. Danske Lov 5-14-4.

Der kan derimod ikke ved fastlæggelsen af begyndelsestidspunktet lægges vægt på det tidspunkt, hvor kravet gøres gældende mod den regresberettigede (sælger 2), cfr. i de ovenfor nævnte tilfælde af regres mellem flere solidarisk ansvarlige (afsnit 7.1.3.1-7.1.3.3). Der henvises til Bo von Eyben, Forældelse I (2003), s. 423 ff.

Fra praksis kan henvises til U 1984.411 Ø vedrørende mangler ved en fast ejendom. I denne sag havde S i 1957 ladet opføre et parcelhus, som han videresolgte i 1979. Kort efter salget anlagde køberne sag mod S med påstand om erstatning, subsidiært forholdsmæssigt afslag, som følge af mangler ved ejendommen. Under sagen adciterede S bl.a. den arkitekt, der havde projekteret huset og ført tilsyn med byggeriet. S blev pålagt at betale køberne et afslag i købesummen, mens S' krav mod arkitekten ansås for forældet efter Danske Lov 5-14-4, idet den absolutte frist efter denne bestemmelse løb fra tidspunktet for arbejdets udførelse.

Der kan endvidere henvises til U 1979.402 V vedrørende en villa opført i 1972, der – hvilket blev fastslået i en rapport fra Teknologisk Institut af 21. februar 1973 – var behæftet med mangler, herunder for så vidt angår det udførte VVS-arbejde. Hovedentreprenøren, der under sagen havde procestilvarslet VVS-underentreprenøren, blev i maj 1977 dømt til at betale bygherren et beløb til afhjælpning af manglerne, men anlagde først den 11. maj 1978 retssag mod underentreprenøren. Forældelsesfristen efter 1908-loven fandtes at kunne regnes fra den 21. februar 1973 og at være afbrudt ved procestilvarslingen den 10. juni 1976, men hovedentreprenøren fandtes ikke efter dommen af maj 1977 at have fremmet sagen uden ufornuddent ophold, og kravet ansås derfor forældet.

b. Produktansvar

Det følger af produktansvarslovens § 6, at en producent skal erstatte skade, der er forårsaget af en defekt ved et produkt, som er produceret eller leveret af denne. Efter lovens § 10 hæfter en mellemhandler for produktansvar umiddelbart over for skadelidte og senere mellemhandlere i omsætningskæden. En mellemhandler, der har betalt erstatning til skadelidte eller en senere mellemhandler, indtræder i skadelidtes krav mod tidligere led i produktions- og omsætningskæden, jf. § 11, stk. 3.

En mellemhandlers regreskrav mod producenten eller en tidligere mellemhandler i omsætningskæden antages at følge indtrædelsessynspunktet også i henseende til forældelse. Det afgørende for forældelsesfristens længde og begyndelsestidspunkt for mellemhandlerens regreskrav er således, hvad der gælder i forholdet mellem skadelidte og producent/den tidligere mellemhandler. Der henvises herved til bemærkningerne til lovens § 14 (lovforslagets § 10), jf. Folketingstidende 1988/1989, tillæg A, sp. 1633. Der henvises endvidere til Bo von Eyben, Forældelse I (2003), s. 424, hvor det anføres, at det i relation til det EU-direktivbaserede produktansvar næppe heller er muligt at nå til noget andet re-

sultat, da konsekvensen ellers ville blive en i forhold til direktivet tidsmæssig udvidelse af producentens ansvar.

7.2. Forarbejderne til 1908-loven

I 1894-lovforslaget blev der i § 3, nr. 4, foreslået en regel om 3-årig forældelse for

”fordring ifølge forløfte, herfra dog undtaget forløfte, indgået for offentlig eller privat oppebørselsbetjent i anledning af hans stilling som sådan; så og fordring, som forlover eller medskyldner, der har indfriet gælden, i denne anledning har på hovedskyldner, medforlover eller medskyldner, dog at påtale, for så vidt han ved indfrielsen er indtrådt i en andens fordring, står ham åben mindst i den tid, som gjaldt for den således indfrieede fordring”.

Den 3-årige forældelse for kautionsfordringer skulle gælde, selv om hovedfordringen var omfattet af en længere frist. I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2310, siges herom:

”Hvad kautionsfordringer angår, vil det vistnok for det første, hvor talen er om kautionsfordringer, som er undergivne kort tids prækription, i sig findes rimeligt, at kautionsfordringen er undergivet den samme korte forældelse, som gælder for hovedfordringen. For dernæst også, hvor hovedfordringen er undergivet længere tids forældelse, at lade kautionsfordringen forældes i kortere tid, så snart hovedfordringen er forfalden, taler det hensyn, at kautionsisten ikke bør efter lang tids forløb kunne overraskes med et krav, som kunne have været fremsat for længe siden og som han muligt for længst er ophørt at gøre regning på at kunne komme til at måtte dække. ... Hertil kommer endnu hensynet til, at forhaling med at gøre kautionsfordringen gældende let medfører, at kautionsistens regreskrav bliver værdiløst.”

Forslaget indeholdt endvidere i § 5, stk. 2, 2. og 3. pkt., nogle særlige regler om begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen. Forslagets § 5, stk. 2, 2. og 3. pkt., er sålydende:

”Stk. 2. ...

Hvor forløfte er indgået for en hovedfordring, for hvilken forældelsesfristen er ti eller tyve år, skal dog, uanset at kautionsfordringen kunne bringes til at forfalde ved fordringshaverens opsigelse af hovedfordringen, tre års fristen efter § 3, nr. 4 først regnes fra den dag, da kautionsfordringens forfaldstid er indtrådt; men kautionsfordringen forældes i dette tilfælde tillige i henholdsvis ti eller tyve år fra den dag, da den ved sådan opsigelse tidligst kunne have været bragt til at forfalde. Ved beregningen af en kautionsfordrings forældelsestid kommer det ikke i betragtning, at den først måtte kunne kræves opfyldt, efter at fyldestgørelse forgæves er søgt hos hovedskyldneren, eller efter forudgående varsel til forloveren”.

Det efterfølgende forslag af februar 1898 fra Folketinget, hvorefter den 20-årige frist skulle bevares som det almindelige udgangspunkt men med samtidig indførelse af en kort frist for ”regningskrav”, indeholdt ikke en regel om kautionskrav. Et forslag til den gældende regel i § 1, stk. 1, nr. 3, kom først ind ved Landstingets betænkning af 19. maj 1908, men uden særlige bemærkninger, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3685 f. Bestemmelsen blev vedtaget uændret ved 1908-lovens endelige vedtagelse.

7.3. Betænkning 174/1957

I betænkning nr. 174/1957 blev der med lovudkastets §§ 8 og 9 foreslået følgende regler vedrørende forældelse af krav mod kautionister, af krav mod andre solidariske skyldnere og af regreskrav:

§ 8. Når en fordring er sikret ved forløfte, bestemmes forældelsesfristen over for forloveren ved de for forældelse af fordringen på hovedskyldneren gældende regler. At fyldestgørelse først kan kræves hos forloveren, efter at betaling forgæves er søgt hos hovedskyldneren, kommer ikke i betragtning ved fristens beregning.

Stk. 2. Forældelse, der er indtrådt over for en af flere skyldnere, der over for fordringshaveren hæfter én for alle og alle for én, er uden indflydelse på dennes krav mod de øvrige, medmindre andet er aftalt. Denne regel finder også anvendelse på fordring ifølge forløfte, selv om kravet mod hovedskyldneren er forældet.

§ 9. Når flere skyldnere hæfter én for alle og alle for én, og en af dem har indfriet sin forpligtelse, indtræder han i henseende til forældelse af krav på medskyldnere i fordringshaverens retsstilling. Er kravet på medskyldnerne ikke forældet på det tidspunkt, da en af disse har opfyldt fordringen, eller forældelsen er afbrudt over for ham, forældes det tidligst 6 måneder efter indfrielsen eller afbrydelsen.

Stk. 2. Har skyldnerne i forening forpligtet sig ved aftale, forældes krav på nogen medskyldner i anledning af fordringens indfrielse tidligst 3 år, efter at indfrielse er sket.

I bemærkningerne til disse bestemmelser anføres bl.a., jf. betænkningen s. 23 ff:

”ad § 8.
ad stk. 1.

...

Den i 1. pkt. foreslåede regel svarer til hidtidig dansk og norsk ret, idet der dog er valgt en lidt ændret formulering. Ifølge denne ”bestemmes forældelsesfristen overfor forloveren ved de for forældelse af fordringen på hovedskyldneren gældende regler”. Heraf følger, at

fristen ikke nødvendigvis bliver den samme overfor kautionisten som overfor hovedskyldneren. F.eks. vil ved kaution for en fordring, der stammer fra løsørekøb, fordringen mod kautionisten forældes på 3 år uden hensyn til, om hovedskyldneren måtte have udstedt gældsbrev for fordringen, således at fordringen mod ham forældes på 10 år. Hvis derimod kaution tegnes på gældsbrevet eller med henvisning til dette, vil også kravet mod kautionisten blive undergivet 10-årig forældelse.

...

Det har under de fællesnordiske forhandlinger været overvejet, om man med forbillede i gældende svensk-finsk ret burde foreskrive en generel kortere forældelse for kautionskrav. Man er imidlertid meget tilbage herfor og har herved bl.a. lagt vægt på, at der – uanset at det i almindelighed kan være ønskeligt af hensyn til kautionisterne at foreskrive en kort forældelsesfrist – ikke i forretningsforhold er grund til at behandle kautionisten mildere end hovedskyldneren. Hertil kommer, at de fleste kautionsforpligtelser tegnes på gældsbreve, og at det for den på denne måde fastslåede klare forpligtelse ikke synes urimeligt at anvende den almindelige 10-årige forældelsesfrist i § 2. Endelig må det erindres, at det, der har interesse for kautionisterne, mere er underretning om, at misligholdelse har fundet sted, end en kort forældelse. I realiteten vil det ofte være ikke blot i fordringshaverens, men også i hovedskyldnerens og kautionistens interesse, at der gennem en længere forældelsesfrist gives mulighed for at tage tiden til hjælp ved forholdets afvikling, således at kreditor enten forsøger at få hovedskyldneren til at betale eller dog iagttager en vis skånsomhed overfor kautionisten, hvilket vil være udelukket, hvis en kort forældelsesfrist tvinger fordringshaveren til omgående at foretage retslige skridt.

Bestemmelsen i stk. 1, 2. pkt., har sit forbillede i norsk forældelseslovs § 6, stk. 1, 2. pkt. Bestemmelsen, der har betydning ved simpel kaution, betegner en modifikation i forhold til udkastets § 5, stk. 1, derved, at forældelsesfristen for fordringen mod kautionisten løber fra et tidligere tidspunkt end denne fordrings forfaldstid, nemlig fra hovedfordringens forfaldstid.

ad stk. 2.

Stk. 2 indeholder regler om det forhold, at en fordringshaver, som har flere solidariske samskyldnere, mister sit krav mod en eller flere af disse på grund af forældelse.

Ifølge norsk forældelseslovs § 6, stk. 2, 1. pkt., bortfalder krav mod kautionisten, dersom kravet mod hovedskyldneren forældes. Denne samme regel antages at være gældende i dansk ret, jfr. Ussing, Kaution, side 200, hvor det udtales, at der er meget ringe trang til at sikre fordringshaveren i tilfælde af hovedfordringens forældelse, idet en ordentlig kreditor må være opmærksom på faren for forældelse og så at sige altid kan forhindre den. Reglen antages endvidere at være gældende i svensk og finsk ret.

Blandt den fælles-nordiske kommissions medlemmer har der uanset den således eksisterende retsenhed på dette punkt været stærk stemning for at ændre reglen, således at det tværtimod fastslås, at kautionistens forpligtelse ikke berøres af forældelse af hovedskyldnerens forpligtelse. Overfor det af Ussing anførte synspunkt har man fremhævet, at dette

kan synes at være træffende, såfremt afbrydelse af forældelsen kan finde sted ved en simpel påmindelse til hovedskyldneren, medens sagen stiller sig anderledes, når der kræves søgsmål til afbrydelsen. Et sådant søgsmål kan være forbundet med en efter omstændighederne ikke ubetydelig bekostning, og det forekommer da urimeligt at bebyrde fordringshaveren med anlæg af et sådant søgsmål mod en ikke-betalingsdygtig hovedskyldner alene for at forhindre, at kautionistens forpligtelse bortfalder som følge af hovedfordringens forældelse. På den anden side synes kautionisten ikke med føje at kunne kræve at blive befriet for sin forpligtelse, fordi kreditors krav mod hovedskyldneren forældes. Blot må det sikres ham, at han ikke fortaber sit regreskrav mod hovedskyldneren, når han har indfriet fordringen. Herom henvises til § 9 og bemærkningerne dertil.

For det tilfælde, at flere kautionister hæfter én for alle og alle for én, fastslår norsk forældelseslovs § 6, stk. 2, 2. pkt., at forældelse, der er indtrådt overfor én af kautionisterne, er uden indflydelse på fordringshaverens krav mod de øvrige. Samme regel antages i norsk ret om andre tilfælde af samforpligtelse – dog bortset fra en fordringshavers krav mod hovedskyldner og kautionist, jfr. umiddelbart ovenfor – og norsk ret stemmer på dette punkt overens med dansk ret, jfr. Ussing Obligationsret, side 514. En modsat regel gælder derimod i svensk og finsk ret. Såfremt det bestemmes, at end ikke en kreditor sikret ved kaution skal være pligtig at foretage afbrydelsesskridt overfor hovedskyldneren for at bevare sit krav mod kautionisten, jfr. bemærkningerne ovenfor, må reglen så meget mere gælde for andre tilfælde af solidarisk forpligtelse.

... Medens forslaget ... ophæver den forudsætning for fordringshaverens ret til at kræve kautionisten, at fordringen mod hovedskyldneren ikke er forældet, bør det bemærkes, at forslaget intet ændrer i reglen om, at det ved simpel kaution er en forudsætning for fordringshaverens ret til at kræve kautionisten, at han først har krævet hovedskyldneren, og at han ikke hos en sådan kautionist kan kræve, hvad han ved rettidigt søgsmål mod hovedskyldneren kunne have opnået hos denne.

ad § 9.

Denne paragraf omhandler spørgsmålet om forældelse af regreskrav mellem solidariske samskyldnere. Dette spørgsmål lader sig vanskeligt løse helt tilfredsstillende. På den ene side tilsiger hensynet til den indfriende skyldner, at der sikres ham regres mod medskyldneren, også i tilfælde, hvor kreditors krav imod denne er forældet ved indfrielsen. På den anden side tilsiger hensynet til medskyldneren, at denne bør kunne forlade sig på, at en fordring mod ham, der én gang er forældet, ikke vågner til live igen.

...

I udkastets § 9, stk. 1, 1. pkt., foreslås nu udfra subrogationssynspunktet og i overensstemmelse med, hvad hidtil har været anset for gældende ret, den ganske generelle regel, at den indfriende skyldner i henseende til forældelse af krav på medskyldnere indtræder i fordringshaverens retsstilling. Hvis fordringshaverens krav på medskyldnerne er forældet på tidspunktet for indfrielsen, hjemles der altså ikke den indfriende skyldner noget regreskrav efter denne regel. Er det nævnte krav ikke forældet, har han derimod regreskravet i behold,

indtil forældelsen ville indtræde. Da en indfrielse af den uforældede fordring indenfor den sidste del af forældelsesfristen herefter efter omstændighederne vil levne den indfrie for kort tid til fremsættelsen af regreskravet, indrømmes der ham ved stk. 1, 2. pkt., en tillægsfrist på 6 måneder fra det tidspunkt, da han har indfriet fordringen, eller dennes forældelse er afbrudt overfor ham.

Når man foruden skyldnerens opfyldelse af fordringen også har medtaget det forhold, at forældelsen er afbrudt overfor ham, skyldes det, at en sådan skyldner, overfor hvem forældelsen er afbrudt, muligt ikke ønsker at indfri, idet han bestrider fordringen. I dette tilfælde vil han i kraft af den foreslåede regel kunne sikre sit eventuelle regreskrav mod forældelse ved inden udløbet af de 6 måneder at procestilvarsle den regrespligtige efter reglerne i § 24, stk. 2, ... Forholdet kan også være det, at den skyldner, overfor hvem forældelsen er afbrudt, ikke trods vilje dertil er i stand til at indfri fordringen og ad den vej sikre sit regreskrav forlænget eksistens. ...

I stk. 2 foreslås en regel om en længere forældelsesfrist for regreskrav i visse tilfælde. Såfremt skyldnerne i forening har forpligtet sig ved aftale, forældes krav på nogen medskyldner i anledning af fordringens indfrielse tidligst 3 år, efter at indfrielse er sket. Medens det som nævnt ovenfor efter stk. 1 altid er en betingelse for den indfrie skyldners regreskrav, at fordringen på medskyldneren ikke er forældet på det tidspunkt, da han indfrier, eller da forældelsen afbrydes overfor ham, er dette ikke en betingelse efter stk. 2. ...

Efter stk. 2 er det en betingelse for den videregående regresret, at skyldnerne i forening har forpligtet sig ved aftale, idet baggrunden for regresretten er den, at der i de to skyldners indbyrdes aftale ligger et stiltiende tilsagn om skadesløsholdelse. Et typisk eksempel på sådan aftale er kaution efter hovedskyldnerens anmodning. Efter formuleringen af stk. 2 kræves det ikke, at de to skyldnere har forpligtet sig ved samme kontrakt med fordringshaveren, men at de i henhold til indbyrdes aftale begge har forpligtet sig overfor fordringshaveren. Som andre eksempler kan nævnes, at to personer i fællesskab optager et lån eller køber en genstand.

Overfor den omstændighed, at reglen i stk. 2 betyder en genoplivelse af den regrespligtiges én gang forældede forpligtelse, bør det fremhæves, at reglen i udkastet § 16 om en ekstraordinær forældelse 20 år fra fordringens stiftelse sætter en yderste grænse for disse regreskravs fremsættelse. ...”

7.4. Fremmed ret

Norge

Når en fordring er sikret ved kaution eller tilsvarende garanti, gælder der efter den norske lovs § 7 samme forældelsesfrist for kravet mod kautionisten som for kravet på hovedfordringen. Det er uden betydning for beregningen af fristen, at opfyldelse ikke kan kræves hos kautionisten, før betaling forgæves er søgt hos hovedskyldneren.

Af lovens § 8 følger det, at hvis flere skyldnere hæfter over for fordringshaveren, og en af disse indfrier sin forpligtelse, inden forældelse er indtrådt i forhold til ham, forældes hans regreskrav mod medskyldnerne 1 år efter indfrielsen. Kravet forældes dog ikke før udløbet af den forældelsesfrist, som ville tilkomme ham, hvis den indfrieede fordring var blevet overdraget til ham. Hvis fordringshaverens fordring mod medskyldneren var forældet ved indfrielsen, kan regreskravet kun gøres gældende, hvis medskyldneren inden rimelig tid er blevet varslet om indfrielsen. Hvis der inden indfrielsen er sket fristafbrydelse, skal medskyldneren også varsles herom inden rimelig tid.

Lovens § 25 indeholder en regel om virkningen af forældelse i tilfælde, hvor der er flere skyldnere.

Af § 25, stk. 1, følger det, at det forhold, at forældelse er indtrådt over for en af flere skyldnere, er uden indflydelse på kreditors krav mod de øvrige skyldnere, medmindre andet følger af aftale.

Hvis forældelse er indtrådt i forhold til hovedmanden, inden fordringen er gjort gældende mod kautionisten ved skridt som nævnt i lovens §§ 15-19, anses også fordringen mod kautionisten for forældet, medmindre andet følger af aftale, jf. lovens § 25, stk. 2.

Der henvises til Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 31-38, 58-61 og 78.

Sverige

Den svenske forældelseslov indeholder en hovedregel om en 10-årig forældelsesfrist, der regnes fra stiftelsestidspunktet, jf. § 2, stk. 1.

Forældelsesfristen er dog 3 år for en erhvervsdrivendes fordring mod en forbruger, når kravet angår en vare, tjenesteydelse eller ”annan nyttighet”, jf. § 2, stk. 2. 3 års fristen gælder også for fordringer mod den, der har kautioneret for en sådan fordring. Hvis fordringen støttes på et omsætningsgældsbrev, gælder den 3-årige forældelsesfrist ikke. Forældelsesfristen på 3 år gælder derimod også for krav mod forbrugere om tilbagebetaling af lån, og dette gælder, selv om der for lånet er udstedt ”enkelt skuldebrev” (simpelt gældsbrev), jf. Stefan Lindskog, Preskription (2002) s. 415 med note 146.

Efter lovens § 4 forældes en regresfordring, som er opstået ved indfrielse af et krav, for hvilket flere er ansvarlige, tidligst 1 år efter betalingen af hovedfordringen (dvs. indfrielsen).

Forældelse af hovedfordringen medfører, at kautionsforpligtelsen ophører, jf. lovens § 8, stk. 2.

Hvis der er flere solidariske skyldnere, og kravet forældes i forhold til nogen af dem, svarer hver og en af de tilbageværende skyldnere kun for sin andel af hæftelsen, jf. nærmere lovens § 9.

Finland

Det følger af § 19 i den finske *lov om kaution og tredjemandspant*, at kautionskrav er undergivet en forældelsesfrist på 3 år regnet fra hovedfordringens forfaldstid, kombineret med en absolut frist på 10 år fra aftalens indgåelse. Fristen kan bl.a. afbrydes ved påmindelse. Af lovens § 33 følger det, at kautionistens regreskrav mod hovedskyldneren forældes på samme måde som hovedfordringen, dog tidligst 3 år efter at kautionisten fik ret til at inddrive sin regresfordring hos skyldneren. En kautionists regreskrav mod en medkautionist forældes på 3 år fra det tidspunkt, hvor kautionisten fik ret til at inddrive sin fordring hos medkautionisten.

Herudover indeholder den finske *forældelseslov* i §§ 19 og 20 regler om forældelse i tilfælde, hvor der findes flere skyldnere.

Det følger af lovens § 19, stk. 1, at i tilfælde, hvor der findes flere skyldnere, regnes forældelsestiden for hver skyldner for sig, og forældelsesfristen afbrydes særskilt over for hver skyldner. Hvis der er tale om solidariske skyldnere, og kravet forældes i forhold til

nogen af dem, svarer hver og en af de tilbageværende skyldnere kun for sin andel af hæftelsen, jf. nærmere § 19, stk. 2. Hvis en skyldner har betalt af på gælden uden at vide, at forældelse er indtrådt for en af de øvrige solidariske skyldneres del af gælden, kan skyldneren kræve tilbagebetaling af den del af det erlagte beløb, som overskrider den pågældendes andel af gælden, jf. nærmere § 19, stk. 3.

I § 20 vedrørende forældelse af regreskrav fastsættes det, at hvis en skyldner med solidarisk ansvar har betalt af på en skyld, som er forfaldet til betaling, begynder forældelsesfristen for den pågældendes regreskrav mod de øvrige skyldnere at løbe ved betalingen. Forældelsesfristen er i overensstemmelse med lovens almindelige regel 3 år. Hvis betalingen er sket inden forfaldsdagen, gælder for forældelse af regreskravet det samme, som ville gælde mellem den oprindelige kreditor og de øvrige skyldnere, dvs. at den indfrieende skyldner i dette tilfælde indtræder i kreditors forældelsesmæssige stilling.

Principles of European Contract Law III

Der foreslås ikke særlige regler om forældelse af krav mod kautionister mv. Sådanne krav foreslås således omfattet af den generelle forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension, kombineret med en absolut frist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet (artikel 14:201, 14:203, 14:301 og 14:307).

7.5. Udvalgets overvejelser

7.5.1. Forældelse af kreditors krav mod kautionisten

Der er ikke enighed blandt udvalgets medlemmer vedrørende spørgsmålet om forældelse af krav mod kautionister, jf. nedenfor, hvor der redegøres for to forskellige forslag. Der henvises til lovudkastets § 10, hvor begge de omtalte forslag er angivet.

6 medlemmer af udvalget foreslår følgende:

6 medlemmer af udvalget - Peter Andersen (Håndværksrådet), Gry Asnæs (HTS), Eivind Einersen (Advokatrådet), Bjarne Lau Pedersen (Finansrådet), Henrik Schultz (Dansk Industri) og Jørgen Wohlsen (Realkreditrådet) - finder, at forældelsesfristen for kreditors krav mod kautionisten på samme måde som efter gældende ret bør forældes efter de regler, der gælder for forældelse af kravet mod hovedskyldneren.

Forslaget indebærer, at hvis kravet mod hovedskyldneren – således som det ofte vil være tilfældet - er undergivet en frist på 10 år, fordi der er tale om et pengelån, jf. lovudkastets § 5, vil også kravet mod kautionisten være undergivet en frist på 10 år.

At kravet mod kautionisten forældes efter de regler, der gælder for hovedkravet, er desuden ensbetydende med, at fristen – uanset om hovedkravet er undergivet en 3-årig eller 10-årig forældelsesfrist - skal regnes fra kautionskravets forfaldstidspunkt, jf. lovudkastets § 2, stk. 1. Ved selvskyldnerkaution, hvor kautionistens forpligtelse indtræder straks ved hovedmandens misligholdelse over for kreditor, skal fristen således regnes fra misligholdelsestidspunktet. Ved simpel kaution og tabskaution, hvor kautionistens forpligtelse først indtræder, når det er godtgjort, at hovedmanden ikke kan betale, skal fristen regnes fra dette tidspunkt. Dette svarer til, hvad der gælder i dag, når kravet er omfattet af 1908-loven.

Efter disse medlemmers opfattelse synes det mest naturligt, at kautionsforpligtelsen også i forældelsesmæssig henseende knyttes til det engagement, der hæftes for. Som fremhævet i 1957-betænkningen forekommer det ikke urimeligt at anvende den lange 10 års frist i forhold til kautionister, der på grundlag af en underskreven kautionserklæring vil være klar over forpligtelsen. Disse medlemmer mener også, at udtalelsen i 1957-betænkningen om, at det, der har interesse for kautionisterne, mere er underretning om, at misligholdel-

se har fundet sted, end en kort forældelse, fortsat er gældende. Behovet for information er nu i relation til forbrugere blevet tilgodeset gennem de nye regler i lov om finansiel virksomhed § 48, stk. 6, jf. afsnit 7.1.1.1.

Efter disse medlemmers opfattelse gælder det almindelige hensyn om en kort forældelsesfrist ikke i relation til kautionister. En kautionsforpligtelse går netop ud på at skabe større sikkerhed for kreditor, og det er derfor ikke i god overensstemmelse med formålet med kaution, hvis kautionisten gennem en kort forældelsesregel skulle kunne undgå hæftelsen. En kort forældelse i relation til kautionister vil få den konsekvens, at kreditor nødsages til meget hurtigere end ellers at søge sit krav inddækket hos kautionisten, hvor man ellers havde mulighed for at tage tiden til hjælp til at få hovedmanden til at betale. Ved selvskyldnerkaution for lån vil forslaget fra de øvrige medlemmer medføre, at kreditor nødsages til at indlede retslige skridt mod kautionisten inden for 3 år efter hovedmandens misligholdelse, selv om forældelse over for hovedmanden først indtræder efter 10 år. Med de øvrige medlemmers forslag vil kreditor få forøget incitament til at gå efter kautionisten, inden kreditor har konstateret, om der kan opnås dækning hos hovedmanden. En sådan ordning vil ikke være rimelig, og den vil i øvrigt ikke være i kautionistens interesse. Efter de nævnte 6 medlemmers opfattelse er der ikke nogen grund til at fravige udgangspunktet om, at kautionistens hæftelse er subsidiær, og kautionistens hæftelse bør derfor bestå i lige så lang tid som hovedmandens.

Hvis forslaget fra de øvrige medlemmer gennemføres, vil det i øvrigt meget vel kunne føre til, at banker, realkreditselskaber og andre professionelle långivere vil stille krav om, at kautionisterne i stedet for kaution indtræder som debitor, hvilket heller ikke synes at rumme nogen fordel.

De øvrige 5 medlemmer fremhæver, at den korte frist efter forslagets § 2, stk. 1, regnes fra det tidspunkt, hvor kravet gøres gældende over for hovedmanden, hvorimod begyndelsestidspunktet for den gældende 20-årige forældelse begynder at løbe allerede fra kautionsforpligtelsens indgåelse, og at dette gør anvendelsen af en kort forældelsesregel over for kautionister mindre betænkelig. Hertil bemærkes, at betydningen af forældelsesfristerne ikke kan bedømmes uden samtidig at se på, hvorledes forældelsen kan afbrydes. Efter de nugældende regler kan den 20-årige frist afbrydes gennem en påmindelse, men efter udvalget forslag skal afbrydelse fremover som udgangspunkt ske gennem retsskridt. Det forhold, at fristen efter de nugældende regler (i praksis for disse tilfælde den 20-årige

frist) begynder at løbe fra stiftelsen, er derfor ikke så tyngende, når forældelsen kan afbrydes forholdsvis let.

5 medlemmer af udvalget foreslår følgende:

5 medlemmer af udvalget - Peter Blok, Bo von Eyben, Benedicte Federspiel (Forbrugerrådet), Margit Stassen (Dommerforeningen) og Henrik Øe (Justitsministeriet) – finder, at kautionskrav uanset forældelsesfristen for den sikrede fordring bør være undergivet de almindelige regler, dvs. en forældelsesfrist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet, jf. lovudkastets § 3, stk. 1, jf. § 2, stk. 1. Begyndelsestidspunktet efter de to forslag er det samme, og forskellen består således alene i fristens længde.

Efter disse medlemmers opfattelse er der ikke tilstrækkeligt grundlag for at indføre en særregel for krav mod kautionister. En frist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet for kautionskravet – det vil ved selvskyldnerkaution sige misligholdelsestidspunktet og ved simpel kaution det tidspunkt, hvor det konstateres, at hovedmanden ikke kan betale – må anses for på tilstrækkelig måde at tilgodese hensynet til kreditor, og det gælder, uanset om kravet mod hovedmanden er undergivet en frist på 3 år eller 10 år. Den omstændighed, at kravet mod hovedmanden er undergivet en 10 års frist, kan efter disse medlemmers opfattelse ikke i sig selv begrunde, at kreditors krav mod kautionisten skal være omfattet af samme frist. Forældelsesfristen vil løbe fra forfaldstidspunktet for kautionskravet og ikke som (normalt) efter gældende ret fra kautionsaftalens indgåelse. Der er derfor ikke samme begrundelse som efter gældende ret for at operere med en særlig lang forældelsesfrist for krav mod kautionister.

Efter disse medlemmers opfattelse består der samtidig et væsentligt hensyn til kautionisten, som taler for, at forældelsesfristen ikke bør være længere end 3 år. I modsat fald vil der fortsat kunne opstå sager, hvor kravet mod kautionisten først forældes efter mange år (10 år fra misligholdelsestidspunktet ved selvskyldnerkaution og ved simpel kaution 10 år fra det tidspunkt, hvor det konstateres, at hovedmanden ikke kan betale). Det gælder uanset de nye regler i lov om finansiel virksomhed, idet forældelsesreglerne får betydning i tilfælde, hvor kravet *er* gjort gældende inden for fristerne i § 48, stk. 6, og i tilfælde, der falder uden for denne bestemmelse.

De forhold, som i almindelighed taler for en relativ kort frist, gør sig efter disse medlemmers opfattelse også gældende i forhold til kautionister. Det forekommer således re-

gelmæssigt, at kautionister har indsigelser mod gyldigheden eller omfanget af kautionforpligtelsen, og det er hensigtsmæssigt, at sådanne indsigelser kan blive efterprøvet inden alt for lang tid.

En frist på 3 år indebærer ikke, at fordringshaveren i alle tilfælde skal anlægge retssag mod kautionisten inden for denne frist. Fristen afbrydes, hvis kautionisten erkender sin forpligtelse, og det må antages, at kautionisten i almindelighed – i egen interesse – vil være villig hertil, hvis han ikke har indsigelser.

Det følger af lovudkastets § 3, stk. 1, at den 3-årige forældelsesfrist gælder, medmindre andet er bestemt. De nævnte 5 medlemmer af udvalget finder imidlertid, at der alligevel bør medtages en udtrykkelig regel om, at krav mod kautionister i alle tilfælde forældes på 3 år.

7.5.2. Betydningen af, at kreditors krav mod en medskyldner forældes

Det antages i gældende ret, at kreditors krav mod en kautionist ophører, hvis *kreditors fordring mod hovedmanden* forældes, jf. afsnit 7.1.1.3 ovenfor. Der kan dog være indgået en *aftale* mellem parterne om, at kautionisten hæfter til trods for, at kreditors krav mod hovedmanden forældes.

I andre tilfælde, hvor *kreditors fordring mod en af flere solidariske skyldnere, herunder en medkautionist*, forældes, antages kravet mod de øvrige skyldnere derimod *ikke* at ophøre, jf. afsnit 7.1.2 ovenfor.

I norsk ret, der svarer til gældende dansk ret på disse punkter, er spørgsmålet om betydningen af, at kreditors krav mod en medskyldner forældes, udtrykkeligt reguleret i forældelsesloven, jf. den norske lovs § 25, der er omtalt i afsnit 7.4 ovenfor.

Spørgsmålet blev også foreslået reguleret i 1957-betænkningen, jf. lovudkastets § 8, stk. 2, og afsnit 7.3 ovenfor. Efter denne bestemmelse skulle forældelse af kreditors krav mod en af flere solidariske skyldner i intet tilfælde medføre ophør af de øvrige skyldneres forpligtelse, heller ikke – cfr. gældende ret - af en kautionists forpligtelse i tilfælde, hvor kreditors krav mod hovedmanden er forældet.

Der er efter udvalgets opfattelse ikke behov for ændringer af gældende ret på disse punkter. Udvalget finder endvidere ikke, at disse spørgsmål bør reguleres i forældelsesloven. Spørgsmålene opstår således ikke alene i relation til forældelse af kreditors krav mod medskyldneren, men også i andre tilfælde, hvor kreditors fordring mod en medskyldner ophører, og spørgsmålene synes derfor ikke egnet til regulering i en lov, der alene angår forældelse af fordringer.

7.5.3. Regreskrav i solidariske skyldforhold

7.5.3.1. Overordnede betragtninger

Spørgsmålet om forældelse af regreskrav i solidariske skyldforhold giver anledning til overvejelser med hensyn til, hvordan der bedst muligt kan tages tilstrækkeligt hensyn til såvel den regresberettigedes som den regresforpligtedes interesser.

Der er på den ene side behov for at sikre, at den part, der som en af flere skyldnere bliver mødt med et krav – den regresberettigede - har praktisk mulighed for at gøre regreskravet gældende mod en medskyldner. Når en af flere skyldnere indfrier en fordring, forekommer det ikke rimeligt, at den pågældende uden videre mister adgangen til regres, fordi kreditors fordring mod medskyldneren er forældet. Dette vil imidlertid være tilfældet, hvis den regresberettigedes krav alene hviler på indtrædelsessynspunktet. Hvis indfrielsen sker kort tid før udløbet af forældelsesfristen for kreditors fordring mod medskyldneren, vil det være rimeligt at sikre, at den regresberettigede får en rimelig frist til at gøre regreskravet gældende.

På den anden side er der et væsentligt hensyn at tage til medskyldneren - den regresforpligtede – som har en interesse i at kunne indrette sig efter den forældelse, som gælder for hovedkravet. Dette hensyn undergraves, hvis forældelsesfristen for regreskravet først regnes fra det tidspunkt, da den regresberettigede præsenteres for hovedkravet, idet der i så fald reelt kan blive tale om en fordobling af forældelsesfristen i forhold til den, der gælder i relation til hovedkreditor.

I de fleste tilfælde af regres mellem solidarisk ansvarlige skyldnere varetager gældende retspraksis ensidigt den regresberettigedes interesser, jf. afsnit 7.1.3 ovenfor. Det gælder ved *regreskrav mellem flere skadevoldere* og ved *regreskrav støttet på aftale med den regresforpligtede*, hvor der antages at gælde en frist på 5 år fra det tidspunkt, da hovedkra-

vet gøres gældende mod den regresberettigede, eller, hvis Danske Lov finder anvendelse (som f.eks. ved regreskrav i kautionsforhold, der støttes på aftale med hovedmanden), en 20-årig frist fra stiftelsestidspunktet.

Valgte man i stedet det modsatte synspunkt i disse tilfælde – at lade forældelsesfristen for regreskravet udløbe sammen med forældelsesfristen for kreditors krav mod medskyldneren – ville man omvendt udelukkende varetage den regresforpligtedes interesser.

Udvalget finder, at begge disse ”yderløsninger” kan føre til urimelige resultater, men der er ikke inden for rammerne af gældende ret mulighed for at sikre en afbalanceret løsning mellem hensynene til henholdsvis den regresberettigede og den regresforpligtede.

Som det fremgår af afsnit 7.4 ovenfor, gælder der i de øvrige nordiske lande regler om en tillægsfrist for den regresberettigede til at gøre regreskravet gældende, og en sådan regel blev også foreslået i 1957-betænkningen.

I overensstemmelse hermed finder udvalget, at de modstående hensyn til den regresberettigede og den regresforpligtede – dvs. på den ene side hensynet til, at den regresberettigede gives mulighed for at gøre regreskravet gældende mod medskyldneren, og på den anden side hensynet til, at den regresforpligtedes ansvar ikke udstrækkes for længe – vil kunne tilgodeses ved en regel om tillægsfrist for den regresberettigede.

De hensyn, der kan anføres i forhold til henholdsvis den regresforpligtede og den regresberettigede, er efter udvalgets opfattelse de samme, uanset om der er tale om regres i kautionsforhold eller i andre solidariske skyldforhold, og udvalget foreslår derfor, at der for alle tilfælde, hvor der er tale om regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skyldnere, jf. afsnit 7.1.3.1-7.1.3.3 ovenfor, indføres en fælles regel om en vis tillægsfrist for den regresberettigede til at gøre regreskravet gældende, uanset at kreditors krav mod medskyldneren måtte være forældet.

Udvalgets forslag gennemgås nærmere nedenfor. Som det vil fremgå heraf, afviger forslaget på visse punkter fra de beskrevne ordninger i de øvrige nordiske lande og 1957-betænkningen.

7.5.3.2. Nærmere om udvalgets forslag

Der foreslås en udtrykkelig bestemmelse om, at den indfriende skyldner *indtræder* i fordringshaverens stilling i forældelsesmæssig henseende, jf. herved lovudkastets § 11, stk. 1. Sondringen mellem tilfælde, hvor regreskravet alene støttes på indtrædelsessynspunktet, og tilfælde, hvor regreskravet tillige støttes på en aftale mellem den indfriende skyldner og medskyldneren, foreslås opgivet i forældelsesmæssig henseende. Dette indebærer, at den indfriende skyldner, når bortses fra tillægsfristen, ikke får bedre ret over for en medskyldner, end kreditor på indfrielsestidspunktet havde mod denne medskyldner.

For også at tilgodese hensynet til den regresberettigede foreslås det imidlertid samtidig, at der i alle tilfælde, hvor der er tale om regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skyldnere, indføres en vis tillægsfrist for den regresberettigede skyldner til at gøre regreskravet gældende mod en medskyldner. Der henvises til lovudkastets § 11, stk. 2.

Lovudkastets § 11 er udtryk for en udtømmende regulering på den måde, at den regresberettigede ikke kan gøre gældende, at regreskravet skal betragtes som et selvstændigt krav, der først forfalder, når kravet rejses mod ham, og på dette grundlag gøre gældende, at forældelse reguleres efter § 3, jf. § 2. Den regresberettigede kan heller ikke selvstændigt (cfr. via § 11, stk. 1) påberåbe sig suspension efter § 3, stk. 2.

Tillægsfristen skal efter forslaget gælde generelt, uanset at kreditors krav mod medskyldneren måtte være forældet på indfrielsestidspunktet, cfr. forslaget i 1957-betænkningen, som i disse situationer kun ville indrømme en tillægsfrist i visse tilfælde, jf. § 8, stk. 2, og til dels den norske lov, hvorefter det i disse tilfælde er et krav, at medskyldneren inden rimelig tid er blevet varslet om indfrielsen/afbrydelsen.

Tillægsfristen skal endvidere gælde uanset grundlaget for kravet mellem den regresberettigede og den regresforpligtede.

En generel regel som den foreslåede vil efter udvalgets opfattelse indebære en væsentlig forenkling, og man undgår de afgrænsningsvanskeligheder, der ellers kunne opstå. Efter udvalgets opfattelse vil der ved en sådan løsning formentlig kun være én situation, hvor reglen muligvis vil kunne forekomme diskutabel, nemlig ved regreskrav mod hovedmanden fra en kautionist, som har påtaget sig kautionforpligtelsen efter anmodning alene fra fordringshaveren. Denne situation er dog relativt sjældent forekommende og er i øvrigt også omfattet af de almindelige regler om regreskrav i de øvrige nordiske lande.

Det foreslås, at tillægsfristen fastsættes til 1 år fra det tidspunkt, da forældelsen er afbrudt over for skyldneren, eller denne har opfyldt fordringen eller indrømmet fordringshaveren fristforlængelse. En tillægsfrist af denne længde vil efter udvalgets opfattelse på tilstrækkelig måde tilgodese hensynet til den regresberettigede.

I tilfælde af *opfyldelse* er det en forudsætning for at anvende reglen om tillægsfrist, at kravet mod den regresberettigede ikke allerede var forældet på opfyldelsestidspunktet.

At tillægsfristen efter forslaget også begynder at løbe, når forældelsesfristen *afbrydes* over for den regresberettigede, indebærer en afvigelse fra ordningen i de øvrige nordiske lande, hvor fristen først regnes fra indfrielsen, men svarer til 1957-betænkningens forslag. Baggrunden for forslaget er, at den regresberettigede fra det tidspunkt, da forældelsen er afbrudt i forhold til denne, har anledning til at gøre regreskravet gældende over for medskyldneren, og hensynet til den regresforpligtede tilsiger derfor efter udvalgets opfattelse, at fristen regnes fra dette tidspunkt.

Når der i § 11, stk. 2, tales om ”afbrydelse”, betyder det alene *egentlig* afbrydelse efter §§ 14-17, ikke *foreløbig* afbrydelse. Der sigtes navnlig til sagsanlæg, jf. lovudkastets § 15. Et krav om, at den regresberettigede også skulle reagere i løbet af 1 år fra en foreløbig afbrydelse, ville efter udvalgets opfattelse ikke tage tilstrækkeligt hensyn til den regresberettigede.

Efter forslaget medfører også en aftalt fristforlængelse (en *suspensionsaftale*) mellem fordringshaveren og den regresberettigede, at tillægsfristen begynder at løbe. Baggrunden herfor er, at den regresberettigede i modsat fald kunne forlænge forældelsesfristen uden begrænsninger med virkning også for den regresforpligtede. Dette ville efter udvalgets opfattelse kunne føre til urimelige resultater i forhold til den regresforpligtede.

Bestemmelsen i § 11, stk. 2, om tillægsfrist bør ikke føre til, at forældelse indtræder på et tidligere tidspunkt, end hvad der følger af den almindelige forældelsesfrist for regreskravet efter § 11, stk. 1. Det foreslås derfor, at det angives i § 11, stk. 2, at forældelse ”*tidligst*” indtræder 1 år efter indfrielsen/afbrydelsen mv.

Som eksempel på betydningen heraf kan nævnes et tilfælde, hvor et ansvarsforsikrings-selskab som forsikrer for en af flere skadevoldere dækker en skade 2 måneder efter dennes indtræden (begyndelsestidspunktet for skadelidtes krav mod skadevolderne), og hvor

forsikringselskabet herefter i medfør af indtrædelsesreglen i § 11, stk. 1, har 2 år og 10 måneder til at gøre regreskrav gældende mod den medansvarlige skadevolder. I dette tilfælde får tillægsfristen ingen betydning. Er der derimod tale om, at selskabet dækker skaden på et tidspunkt, hvor skadelidtes krav mod medskadevolderen er forældet – f.eks. fordi fristen alene er suspenderet i forhold til den skadevolder, som selskabet er ansvarsforsikrer for - vil selskabet i medfør af reglen om tillægsfrist i § 11, stk. 2, kunne rejse regreskrav mod medskadevolderen i indtil 1 år efter indfrielsen (udbetalingen af erstatningen) uanset forældelsen af skadelidtes krav mod medskadevolderen.

Hvis kreditor i medfør af lovudkastets § 15 (sagsanlæg mv.) eller § 20, stk. 1 (sagsanlæg om grundlaget for fordringen), har afbrudt forældelsesfristen over for en af flere solidarisk ansvarlige, og denne har givet procesunderretning til de øvrige skyldnere, forældes regreskravet mod de øvrige skyldnere tidligst 1 år efter sagens afslutning, jf. lovudkastets § 21, stk. 2. Der henvises til betænkningens kapitel VIII, afsnit 6.3.2.7. Reglen om, at tillægsfristen på 1 år regnes fra afbrydelsen over for den regresberettigede, indebærer således i disse tilfælde ikke, at der skal anlægges retssag mod den regresforpligtede inden for fristen.

Ved *produktskader* antages det at følge af gældende ret, at en mellemhandlers regreskrav mod producenten eller en tidligere mellemhandler følger indtrædelsessynspunktet også i henseende til forældelse, jf. ovenfor i afsnit 7.1.3.5, pkt. b. Regreskravet forældes således sammen med skadelidtes krav mod producenten/det tidligere omsætningsled.

Efter udvalgets opfattelse forekommer det imidlertid rimeligt af hensyn til den regresberettigede mellemhandler at indføre en sådan tillægsfrist for de tilfælde, hvor der er tale om solidarisk ansvar, hvilket normalt vil være tilfældet, jf. produktansvarslovens § 11, stk. 1, jf. §§ 6 og 10. Det samme gælder i forholdet mellem flere producenter, f.eks. i tilfælde, hvor færdigvareproducenten har et regreskrav mod producenten af en komponent.

En tillægsfrist vil dog næppe kunne indføres i relation til det EU-direktivbaserede produktansvar, idet dette ville indebære en i forhold til direktivet tidsmæssig udvidelse af producentens ansvar, jf. ovenfor i afsnit 7.1.3.5, pkt. b.

Udvalget foreslår på denne baggrund, at produktansvarslovens § 14 ændres, således at denne bestemmelse alene kommer til at angå krav på erstatning for produktskade, der støttes på det EU-direktivbaserede produktansvar, og ikke erstatningskrav for produkt-

skade, der støttes på dansk rets almindelige regler. De sidstnævnte krav vil efter en sådan ændring i det hele være omfattet af forældelseslovens regler, herunder reglen i lovudkastets § 11, stk. 2. Bestemmelsen i produktansvarslovens § 14 vil under alle omstændigheder skulle ændres som følge af vedtagelsen af en ny forældelseslov, idet der er henvist til 1908-loven.

Det bemærkes, at bestemmelsen i lovudkastets § 11, stk. 2, i et vist omfang vil kunne kombineres med de foreslåede regler i § 12 (erstatningskrav i anledning af strafbart forhold) og § 13 (hindringer for afbrydelse af forældelsesfristen), jf. om disse bestemmelser i afsnit 8 og 9. Det gælder i tilfælde, hvor den *regresforpligtede* er omfattet af en af de nævnte bestemmelser. Hvis der f.eks. er tale om, at en skyldner (den regresberettigede) har et krav mod en medskyldner (den regresforpligtede), og denne medskyldner forsvinder inden udløbet af tillægsfristen efter § 11, stk. 2, vil forældelsesfristen for den regresberettigedes krav i medfør af § 13 ikke udløbe før tidligst 1 år efter, at fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med den regresforpligtedes opholdssted.

7.5.3.3. Betydningen af forslaget i forhold til gældende ret

I forhold til gældende ret indebærer forslaget, at der ved *regreskrav mellem flere solidarisk ansvarlige skadevoldere*, hvor der i dag (uden for produktansvar) antages at gælde en frist på 5 år fra det tidspunkt, da hovedkravet gøres gældende mod den regresberettigede, i stedet indføres en tillægsfrist for den regresberettigede på 1 år fra indfrielsen/afbrydelsen.

Det samme gælder ved *regreskrav støttet på aftale med den regresforpligtede*, hvor der i dag gælder en frist på 5 år fra det tidspunkt, da hovedkravet gøres gældende mod den regresberettigede, eller, hvis Danske Lov finder anvendelse – som f.eks. ved regreskrav i kautionsforhold, der støttes på aftale med hovedmanden - en 20-årig frist fra stiftelsestidspunktet.

I disse tilfælde er der således tale om en ændring til fordel for den regresforpligtede.

Ved regreskrav i *kautionsforhold*, der ikke støttes på aftale med hovedmanden, men alene på *indtrædelsessynspunktet*, er regreskravet i dag forældelsesmæssigt stillet på samme måde som hovedkravet, således at forældelse af hovedkravet også medfører forældelse af regreskravet. Indførelsen af en generel tillægsfrist for den regresberettigede til at gøre re-

greskravet gældende medfører i disse tilfælde en forbedret retsstilling for den regresberettigede, jf. herom ovenfor i afsnit 7.5.3.2.

7.5.4. Andre regreskrav

Udvalget har overvejet, om der er grundlag for at lade bestemmelsen i lovudkastets § 11 vedrørende regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skyldnere gælde også for de øvrige typer af regreskrav, der er omtalt ovenfor i afsnit 7.1.3.4 og 7.1.3.5, dvs. tredjemands afledede krav mod skadevolder og regreskrav mod tidligere omsætningsled i anledning af mangler.

For så vidt angår *tredjemands afledede krav mod skadevolder* antages det i gældende ret, at den pågældendes krav ud fra et indtrædelsessynspunkt kun kan gøres gældende inden for rammerne af det krav, som skadelidte ellers ville have haft mod den erstatningsansvarlige. Dette antages i hvert fald som udgangspunkt også at gælde i forældelsesmæssig henseende, således at regreskravet forældes sammen med skadelidtes krav, jf. nærmere afsnit 7.1.3.4.

Udvalget finder ikke tilstrækkeligt grundlag for at udvide den særlige regel i § 11, stk. 2, til også at gælde for disse regreskrav. Det er udvalgets opfattelse, at det efter karakteren af disse typer af regreskrav - der netop *afledes* af skadelidtes krav – er mest naturligt også at holde sig til indtrædelsessynspunktet i relation til forældelse. Det kan også anføres, at det i forhold til tredjemand – eksempelvis det offentlige, der har betalt sociale ydelser til skadelidte – vil kunne fremstå som en tilfældig omstændighed, at der findes en ansvarlig skadevolder, mod hvem et regreskrav kan gøres gældende. I de øvrige nordiske lande findes heller ikke særlige regler om forældelse af disse typer af regreskrav.

Udvalget foreslår således en videreførelse af gældende ret på dette punkt. Dette indebærer, at der fortsat vil være mulighed for at fravige indtrædelsessynspunktet i særlige tilfælde, jf. herved Højesterets dom i U 2002.573 H omtalt ovenfor i afsnit 7.1.3.4 (for så vidt angår regreskravet vedrørende førtidspension).

For *krav mod tidligere omsætningsled i anledning af mangelsansvar* gælder der ikke i dag regler om tillægsfrist eller udskudt begyndelsestidspunkt for den regresberettigedes krav mod et tidligere led i omsætningskæden, jf. afsnit 7.1.3.5, pkt. a. Det afgørende for fristens længde og begyndelsestidspunkt er, om kravet i forholdet mellem den re-

gresberettigede ("sælger 2") og den regresforpligtede ("sælger 1") er omfattet af 1908-loven eller ikke.

Det er udvalgets opfattelse, at der heller ikke for disse typer af regreskrav bør indføres en særlig regel om tillægsfrist til fordel for den regresberettigede. En regel herom ville i forhold til den regresforpligtede sælger 1 undergrave forældelsesreglernes formål – at sikre afklaring og afvikling af krav og at sikre, at der gælder en rimelig grænse for, hvor længe man kan blive mødt med et krav.

Disse regreskrav vil derfor være omfattet af de almindelige regler i lovudkastet, dvs. en forældelsesfrist på 3 år fra forfaldstidspunktet med mulighed for suspension kombineret med en absolut forældelsesfrist på som udgangspunkt 10 år regnet fra samme tidspunkt, jf. lovudkastets §§ 2 og 3.

Dette vil ved faktiske mangler være ensbetydende med, at forældelsesfristen på 3 år for sælger 2's regreskrav mod sælger 1 begynder at løbe på det tidspunkt, da den misligholdelse, der giver anledning til regreskravet, forelå, dvs. da genstanden/den faste ejendom blev overgivet til/overtaget af sælger 2. I tilfælde, hvor sælger 2 ikke var eller burde have været bekendt med manglen, suspenderes fristen, dog højst indtil 10 år efter overgivelsen/overtagelsen.

Dette svarer til, hvad der antages at gælde i dag, når regreskravet er omfattet af 1908-loven, dog bortset fra, at den absolutte frist forkortes til 10 år, og begyndelsestidspunktet for denne frist ændres fra stiftelsestidspunktet (dvs. overdragelsesaftalen) til forfaldstidspunktet (overgivelsen), jf. forslaget ovenfor i kapitel VI.

8. Krav i anledning af strafbart forhold

8.1. Gældende ret

8.1.1. Forældelse af erstatningskravet

1908-lovens 5-årige forældelsesfrist gælder ikke for krav på erstatning uden for kontraktforhold, der er bevirket ved en forbrydelse, for hvilken der under en offentlig straffesag pålægges straf, jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 5.

Efter § 16 i ikrafttrædelsesloven til straffeloven (lovbekendtgørelse nr. 608 af 6. september 1986 med senere ændringer) forældes krav på erstatning eller anden godtgørelse for skade forvoldt ved strafbar handling på 20 år, for så vidt der ikke i lovgivningen er hjemlet en kortere forældelsesfrist. Fristen regnes fra det tidspunkt, hvor skadelidte har fået sådan kundskab, at den pågældende bliver i stand til at gøre kravet gældende.

Bestemmelsen i ikrafttrædelseslovens § 16 blev indført i forbindelse med den oprindelige vedtagelse af loven i 1930, fordi det dengang ansås for tvivlsomt, hvorvidt krav på erstatning for strafbart forhold, når de ikke omfattes af 1908-loven, var omfattet af den 20-årige frist.

Det antages, at udtrykket ”strafbar handling” i ikrafttrædelseslovens § 16 svarer til udtrykket ”forbrydelse” i 1908-loven, jf. Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 270 ff.

Fristen efter ikrafttrædelseslovens § 16 er i modsætning til den 20-årige frist efter Danske Lov 5-14-4 ikke absolut, da fristen som nævnt først regnes fra kundskabstidspunktet. I modsætning til den 5-årige frist efter 1908-loven begynder fristen efter ikrafttrædelsesloven ikke at løbe ved burde-viden.

Det er en betingelse for, at kravet falder uden for 1908-loven og dermed ind under den lange frist, at der er gennemført en offentlig straffesag, hvorunder skyldneren rent faktisk er pålagt straf for det forhold, som udløser erstatningskravet. Er dette ikke tilfældet, finder 1908-loven og ikke ikrafttrædelseslovens § 16 anvendelse, jf. U 1993.533 V.

Det er herudover en betingelse for anvendelse af den lange frist, at der er tale om en ”forbrydelse”, dvs. et forhold af en vis alvorligere karakter, idet ikke enhver strafbelagt over-

trædelse bringer kravet uden for 1908-loven. Som eksempel kan henvises til U 1969.710 H, hvor Højesterets flertal ikke fandt, at en overtrædelse af færdselslovens vigepligtsregler, der udløste en udenretlig bøde på 80 kr., kunne anses for en forbrydelse i 1908-lovens forstand. Det er ved vurderingen ikke afgørende, om der er tale om en straffelovsovertrædelse eller en overtrædelse af særlovgivningen.

Undtagelsesbestemmelsen i 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 5, kan ikke antages at finde anvendelse i tilfælde, hvor skyldneren som følge af utilregnelighed ikke pålægges straf. Undtagelsen antages desuden ikke at omfatte tiltalefrafald uden vilkår, mens det er tvivlsomt, om tiltalefrafald, hvortil der er knyttet betingelser, medfører, at den lange frist finder anvendelse, jf. Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 277, og Eivind Einersen, 1908-loven med kommentarer (1999) s. 73.

Endvidere antages det, at kravet i 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 5, om, at der skal være pålagt straf ”under offentlig straffesag”, må forstås således, at undtagelsen ikke omfatter privat påtalte straffesager, det vil bl.a. sige injuriersager. Det er derimod ikke afgørende, om straffen er pålagt under et retsmøde eller i form af et bødeforlæg, jf. Einersen anf.st. med henvisninger.

Der gælder ingen regel om, at erstatningskravet forældes, når strafansvaret forældes, jf. om de strafferetlige forældelsesfrister nedenfor i afsnit 8.1.2. Det forhold, at skyldneren skal være pålagt straf, for at kravet omfattes af den 20-årige forældelsesfrist, jf. ovenfor, er imidlertid ensbetydende med, at de strafferetlige forældelsesregler kan få betydning.

Er betingelserne for anvendelse af undtagelsen i 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 5, ikke opfyldt – f.eks. fordi der slet ikke er gennemført en straffesag, eller fordi sagen er resulteret i en frikendelse - falder kravet ind under 1908-lovens 5 års frist med mulighed for suspension efter lovens § 3, men begrænset af fristen i Danske Lov 5-14-4.

8.1.2. De strafferetlige forældelsesregler

Reglerne om forældelse af strafansvar findes i straffelovens §§ 93 og 94.

Efter § 93, stk. 1, er forældelsesfristen 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år, eller når straffen for overtrædelsen ikke ville overstige bøde. Fristen er 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år, mens fristen er 10 år, når strafferam-

men er på højst 10 år. Hvis der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid (dvs. straf af en bestemt længde cfr. livstidsstraf i strafferammen), gælder en forældelsesfrist på 15 år. Hvis der for en overtrædelse er hjemlet livstidsstraf, forældes strafansvaret ikke.

De almindelige frister fraviges efter stk. 2 og 3 ved minimumsfrister på henholdsvis 5 og 10 år for en række nærmere bestemte lovovertrædelser. De i stk. 2 nævnte overtrædelser, for hvilke der gælder en frist på 5 år, vedrører urigtige angivelser i forretningsbøger mv. samt visse tilfælde af overtrædelse af told- og afgiftslovgivningen. De i stk. 3 nævnte lovovertrædelser, for hvilke der gælder en frist på 10 år, vedrører dels misbrug af børn, dels visse overtrædelser af skattekontrolloven og momsloven.

Forældelsesfristen regnes fra den dag, da den strafbare virksomhed eller undladelse er ophørt, jf. § 94, stk. 1. Af § 94, stk. 2, følger det, at forældelsesfristen for en række overtrædelser vedrørende misbrug af børn først begynder at løbe, når den forurettede er fyldt 18 år. Denne udvidede forældelsesfrist er indsat ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 og vedrører overtrædelser, for hvilke strafansvaret ikke var forældet den 1. juli 2000.

Afbrydelse af forældelsesfristen sker som udgangspunkt ved ethvert retsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen, jf. nærmere § 94, stk. 5.

En frifindelse for strafansvaret på grund af forældelse medfører, at et erstatningskrav inddraget under straffesagen i medfør af retsplejelovens § 991 ikke kan tages under påkendelse, jf. retsplejelovens § 992 og Vagn Greve m.fl., Kommenteret Straffelov, Alm. del, 7. udg. (2001) s. 402 med henvisninger.

Det bemærkes, at der i november 2004 på baggrund af Straffelovrådets betænkning nr. 1441/2004 er fremsat forslag til ændring af reglerne i straffelovens §§ 93 og 94 (lovforslag nr. L 98). Lovforslaget indebærer bl.a., at forældelsesfristens længde bestemmes af strafmaksimum i den pågældende straffebestemmelse og ikke af den konkret forskyldte straf i den pågældende straffesag. Endvidere foreslås det, at der for visse overtrædelser af skatte-, told-, afgifts- og tilskudslovgivningen fastsættes en minimumsforældelsesfrist på 5 år. Der foreslås desuden nye forældelsesregler for bødestrafte, således at forældelsesfristen forlænges for bøder op til 3.000 kr. fra 3 år til 5 år og for bøder over 10.000 kr. fra 5 år til 10 år. Lovforslaget bortfaldt i januar 2005 på grund af udskrivning af folketingsvalg, men er genfremsat uændret i februar 2005 (lovforslag nr. L 9).

8.1.3. Lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser

Efter lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser ("offererstatningsloven", lovbe- kendtgørelse nr. 688 af 28. juni 2004) yder staten erstatning og godtgørelse for *person- skade*, der forvoldes ved en straffelovsovertrædelse begået her i landet, jf. § 1, stk. 1. Desuden ydes der efter § 1, stk. 2, erstatning for skade på tøj og andre sædvanlige per- sonlige ejendele, som skadelidte havde på sig, da personskaden blev forvoldt. I visse til- fælde kan der endvidere ydes erstatning for skader, der forvoldes ved en forbrydelse uden for den danske stat, jf. nærmere § 1, stk. 3. Hvis skadelidte afgår ved døden, yder staten erstatning efter erstatningsansvarslovens §§ 12-14 a og § 26 a, jf. offererstatningslovens § 2.

Staten yder endvidere erstatning for *tingsskade*, der forvoldes ved en straffelovsovertræ- delse begået her i landet af visse institutionsanbragte personer, f.eks. personer, der er tvangsanbragt på institution under kriminalforsorgen, jf. § 3. I modsætning til efter § 1, stk. 2, er det ingen betingelse, at der også er forvoldt personskade. Efter § 9 a gælder en beløbsgrænse for erstatning for tingsskade efter § 3. Beløbet reguleres årligt og udgør i 2005 96.500 kr., jf. bekendtgørelse nr. 1159 af 29. november 2004. Der kan ikke ydes er- statning for en formueskade som følge af bedrageri eller lignende forbrydelser.

Det gælder generelt for erstatning efter offererstatningsloven, at der ydes erstatning, selv om skadevolderen er ukendt eller ikke kan findes, er under 15 år eller er utilregnelig, jf. § 6.

Erstatningen fra staten er i visse tilfælde subsidiær i forhold til andre ydelser, som den skadelidte modtager. Det gælder, hvis skadelidte opnår erstatning fra skadevolder selv, eller skaden er dækket af en forsikring, jf. § 7.

Det er en forudsætning for at få erstatning efter offererstatningsloven, at straffelovsover- trædelsen er anmeldt til politiet uden unødigt ophold, og at skadelidte under en eventuel straffesag mod skadevolderen nedlægger påstand om erstatning, jf. § 10.

Afgørelse om erstatning i henhold til offererstatningsloven træffes af Nævnet vedrørende erstatning til ofre for forbrydelser.

Nævnet kan ikke behandle en ansøgning, der er indgivet mere end 2 år efter, at lovovertrædelsen er begået, medmindre der foreligger særlige grunde, jf. § 13. Særlige grunde kan f.eks. foreligge, hvis skadelidte først senere får kendskab til, at der er begået en forbrydelse.

Den nævnte fristregel begrænser selvsagt ikke skadelidtes adgang til at forfølge erstatningskravet mod skadevolderen.

8.2. Forarbejderne til 1908-loven

1894-lovforslaget, hvorefter erstatningskrav uden for kontrakt, herunder krav, der udspringer af strafbart forhold, skulle være undergivet hovedreglen om en forældelsesfrist på 10 år, jf. ovenfor i kapitel VI, afsnit 2.4.2, indeholdt i § 16 en særlig regel om, at udløbet af de almindelige forældelsesfrister ikke skulle være til hinder for, at det ved en straffedom blev pålagt domfældte at svare skadelidte erstatning. Skadelidte skulle endvidere i tilfælde, hvor straffedom var afsagt uden påkendelse af erstatningsspørgsmålet, kunne påtale kravet i indtil 6 måneder efter dommens afsigelse.

Den gældende undtagelse i § 1, stk. 1, nr. 5, vedrørende erstatningskrav for strafbart forhold kom først ind meget sent i forløbet. Baggrunden var, at Lassen i sin artikel i U 1908 B, s. 273 (s. 274), anførte, at for de i § 1, stk. 1, nr. 5, nævnte fordringer ”burde der vistnok tilføjes en bestemmelse om, at udløbet af fristen dog ikke udelukker krav på erstatning for skade, bevirket ved en forbrydelse, for hvilken der under offentlig straffesag pålægges straf”. Man synes således at have misforstået Lassens forslag, der svarede til 1894-forslagets § 16.

8.3. Betænkning 174/1957

Efter 1957-udkastets § 3, nr. 4, skulle der for erstatningskrav uden for kontrakt gælde en forældelsesfrist på 3 år. Af bemærkningerne til bestemmelsen, jf. nedenfor, fremgår det, at denne også skulle omfatte erstatningskrav, der udspringer af strafbar handling. Efter forslagets § 6 skulle fristen ved erstatningskrav uden for kontrakt regnes fra den dag, hvor skadelidte fik eller burde have fået kundskab om skaden og den ansvarlige.

Til § 3, nr. 4, er i betænkningen s. 20 anført følgende:

”Under de fællesnordiske forhandlinger har der været enighed om, at der ikke er grund til at undtage strafbare handlinger i almindelighed fra den kortvarige forældelse. Det bør tilstræbes, at erstatningskrav udenfor kontraktsforhold bringes på det rene ved søgsmål inden for en vis kortere tid, og det synes i hvert fald ubegrundet at gøre undtagelse herfra for politiforseers vedkommende. At den handling, hvorved skaden er voldt, også rummer en overtrædelse af færdselsloven, bygningslovgivningen, brandlovgivningen, stærkstrømsregulativet etc., bør ikke medføre senere forældelse. Derimod kunne der måske være grund til at udsondre de grovere forbrydelser til særskilt behandling, idet det kan virke stødende, at ethvert krav her skal være bortfaldet efter 3 års forløb. Man har derfor indgående over-

vejet, om det ville være rimeligt at undtage krav, der hidrører fra alvorlige forbrydelser, fra den kortvarige forældelse. Imidlertid har erstatningsreglerne ikke større praktisk betydning netop ved de alvorlige forbrydelser, idet erstatning sjældent betales og i særdeleshed ikke længere tid efter gerningen. Hertil kommer, at det altid volder betydelige vanskeligheder at bestemme, hvilke forbrydelser der som særlig alvorlige skal undergives særregler, og at afgrænsningen af en undtagelsesregel vil blive ret vilkårlig. ... For dog at afbøde de mest stødende virkninger af forældelsen stiller man i § 26 forslag om, at erstatningskrav altid kan fremsættes i forbindelse med en straffesag, hvorunder skyldneren findes skyldig i den handling, der medfører erstatningsansvar ...”.

I udkastets § 26 blev der som nævnt i de citerede bemærkninger samtidig foreslået en regel, hvorefter erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, uanset fordringens forældelse skulle kunne fremsættes under en straffesag, hvorunder skyldneren findes skyldig i den handling, der medfører erstatningsansvar, eller ved særskilt søgsmål anlagt inden 6 måneder efter endelig dom i straffesagen.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. betænkningen s. 36, anføres følgende:

”Ved bestemmelsen undgås det stødende, som kunne ligge i, at en skyldner idømtes en alvorlig fængselsstraf for en grov forbrydelse, medens den ved forbrydelsen krænkede på grund af den 3 års forældelse var afskåret fra at gennemføre sit erstatningskrav. Den valgte formulering ”findes skyldig” omfatter også det tilfælde, at den tiltalte skyldner frifindes for straf på grund af utilregnelighed ... idet man ikke har ment, at dette burde komme fordringshaveren til skade med hensyn til forældelsen, cfr. derimod 1908-lovens § 1, nr. 5, hvorefter den kortvarige forældelse kun udelukkes, hvis der pålægges straf.

...

Hvis straffesagen ender med, at skyldneren frifindes som ikke skyldig, eller sagen afvises, kan bestemmelsen ikke anvendes, og den forældede fordring forbliver da forældet. Hvis derimod skyldneren domfældes ..., kan fordringshaveren få sit krav påkendt under straffesagen eller under særskilt søgsmål, anlagt inden 6 måneder efter at fældende dom i straffesagen er blevet endelig. ... Hvis straffedommen ikke ankes, løber 6 måneders fristen fra ankefristens udløb eller fra det tidligere tidspunkt, da ankeafkald foreligger fra både anklagemyndigheden og domfældte. Hvis sagen har været anket, men anken opgives, løber fristen fra opgivelsen.”

8.4. Fremmed ret

Krav på erstatning for skade forvoldt ved strafbart forhold er efter den *norske* forældelseslov undergivet den almindelige forældelsesfrist for krav på skadeserstatning, dvs. en frist på 3 år, jf. nærmere lovens § 9.

Samtidig følger det af lovens § 11, at selv om forældelsesfristen er udløbet, kan krav på erstatning, som udspringer af strafbar handling, fremsættes under en straffesag, hvor skyldneren findes skyldig i det forhold, som erstatningsansvaret vedrører. Kravet kan også fremsættes ved særskilt søgsmål, som er rejst inden 1 år efter endelig dom. Tilsvarende gælder ved vedtagelse af bødeforelæg.

Om bestemmelsen i § 11 kan henvises til Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 64 f. Det fremgår heraf bl.a., at bestemmelsen ikke finder anvendelse, hvis tiltalte frifindes på grund af utilregnelighed.

Der kan endvidere henvises til Anne Cathrine Røed, Foreldelse av fordringer, s. 241 ff (særligt s. 245 f), hvor det bl.a. anføres, at tillægsfristen i § 11 formentlig kan påberåbes, selv om skadevolderen i en forudgående civil sag er blevet frifundet på grund af forældelse af erstatningskravet.

Efter den *svenske* lovs § 3 forældes erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, ikke før udløbet af forældelsesfristen for strafansvaret, medmindre spørgsmålet om strafansvar er blevet afgjort forinden. I så fald forældes kravet tidligst 1 år efter straffedommen. Hvis strafspørgsmålet er rejst, men ikke afgjort inden udløbet af forældelsesfristen for strafansvaret, forældes erstatningskravet tidligst 1 år efter dommen.

Den *finske* forældelseslov indeholder i § 7, stk. 3, en regel om, at et krav på erstatning for strafbar handling ikke forældes, så længe der kan rejses påtale vedrørende en lovovertrædelse, eller så længe der verserer sag herom ved domstolene.

Principles of European Contract Law III indeholder ikke særlige regler om krav på erstatning for skade, der udspringer af strafbart forhold. Sådanne krav skal således efter forslaget være undergivet den almindelige hovedregel om en 3-årig forældelsesfrist, der kan suspenderes, kombineret med en absolut frist på 10 år, ved personskadeerstatning dog 30 år, jf. artikel 14:201, 14:301 og 14:307.

8.5. Udvalgets overvejelser

Det er udvalgets opfattelse, at erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, som udgangspunkt kan indpasses under de almindelige frister, dvs. en frist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet (skadens indtræden) med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på 10 år, ved personskade 30 år, der regnes fra den skadevoldende handlingens ophør, jf. forslaget ovenfor i kapitel VI, afsnit 2.4.6. Det foreslås samtidig at ophæve § 16 i ikrafttrædelsesloven til straffeloven.

Det må imidlertid overvejes, om der for tilfælde, hvor strafspørgsmålet først afgøres efter udløbet af forældelsesfristen for erstatningskravet, er behov for en regel om udskydelse af forældelsesfristens udløb/tillægsfrist. En sådan ordning er foreslået i 1957-betænkningens § 26 og følger af reglerne i Norge, Sverige og Finland. Det samme følger – dog på en lidt anden måde – af undtagelsen i 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 5, sammenholdt med ikrafttrædelseslovens § 16.

Erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, vil i praksis ofte blive rettet mod staten som følge af den særlige ordning, der følger af lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser, jf. afsnit 8.1.3 ovenfor. For disse krav er det fristerne i offererstatningsloven og ikke de formueretlige forældelsesregler, der er afgørende for, hvor længe kravet kan gøres gældende. Det kan på denne baggrund anføres, at behovet for en særregel ikke er stort.

Offererstatningsloven omfatter imidlertid (stort set) kun personskadekrav, f.eks. ikke erstatning som følge af bedrageri mv. Loven omfatter endvidere kun straffelovsovertrædelser og således ikke overtrædelser af særlovgivningen. Udvalget finder endvidere, at det generelt vil kunne virke stødende, hvis der på grund af forældelse ikke kan nedlægges påstand om erstatning eller godtgørelse under en straffesag. Det forhold, at der eventuelt tillige kan rejses erstatningskrav mod staten, kan efter udvalgets opfattelse ikke tillægges afgørende betydning for, om der bør indføres en særlig forældelsesregel for så vidt angår kravet mod skadevolderen.

Udvalget finder på denne baggrund, at der bør indføres en særregel vedrørende tilfælde, hvor strafspørgsmålet først afgøres efter udløbet af den almindelige forældelsesfrist for erstatningskravet.

Særreglens anvendelse bør efter udvalgets opfattelse være betinget af, at der *er* gennemført en straffesag. Bestemmelsen bør efter udvalgets opfattelse ikke begrænses til offentlige straffesager, selv om der dog formentlig ikke vil være det store praktiske behov for reglen i andre tilfælde.

For at tilgodese hensynet til fordringshaveren bør bestemmelsen gælde både for tilfælde, hvor erstatningskravet pådømmes under selve straffesagen, og tilfælde, hvor fordringen efterfølgende gøres gældende under et særskilt søgsmål. I det førstnævnte tilfælde foreslås det at udskyde forældelsesfristens udløb, mens der i det sidstnævnte tilfælde foreslås indrømmet fordringshaveren en tillægsfrist til at gøre kravet gældende. Det bør efter udvalgets opfattelse ikke være en betingelse for denne tillægsfrist, at erstatningskravet er gjort gældende under straffesagen. Tillægsfristen foreslås fastsat til 1 år, da en frist af denne længde må antages at være tilstrækkelig til, at fordringshaveren kan nå at varetage sine interesser.

Udvalget finder, at reglen om udskydelse af forældelsesfristens udløb og reglen om tillægsfrist bør omfatte tilfælde, hvor tiltalte ”findes skyldig”/”er fundet skyldig”. Formuleringerne omfatter tilfælde, hvor tiltalte findes skyldig, selv om der ikke idømmes straf, f.eks. på grund af utilregnelighed, hvorimod reglen ikke vil gælde, hvis der sker frifindelse, herunder på grund af strafansvarets forældelse. Ud over fældende straffedomme omfatter bestemmelsen rettens tildeling af advarsel efter retsplejelovens § 937, tiltaltes vedtagelse indenretligt af at betale en bøde eller underkaste sig konfiskation, jf. retsplejelovens § 936, og rettens godkendelse af vilkår for tiltalefrafald, jf. retsplejelovens § 723.

Herudover foreslår udvalget, at fordringshaveren indrømmes tillægsfrist i tilfælde, hvor skyldneren *udenretligt* har vedtaget en strafferetlig sanktion, dvs. udenretlig vedtagelse af bøde eller konfiskation, jf. retsplejelovens § 924 og bekendtgørelse nr. 850 af 27. oktober 1993 om udenretlig vedtagelse af konfiskation med senere ændringer.

Bestemmelsen vil derimod ikke omfatte udenretligt tiltalefrafald efter retsplejelovens § 722. I disse tilfælde forudsætter tiltalefrafaldet ikke, at den sigtede tilstår eller kendes skyldig, og der findes derfor ikke grundlag for at lade særreglen finde anvendelse.

Det foreslås, at tillægsfristen på 1 år regnes fra ”endelig afgørelse” i straffesagen. Dette indebærer f.eks., at hvor tiltalte har anket en fældende byretsdom, men under ankesagen frafalder anken, regnes fristen fra det tidspunkt, hvor anken frafalder. Hvis byretsdom-

men ikke ankes inden for ankefristen, regnes fristen fra det tidspunkt, hvor fristen for anke er udløbet, eller ankeafkald er meddelt.

Der henvises til lovudkastets § 12.

Hvis skyldneren forsvinder efter straffesagens afslutning, vil tillægsfristen efter § 12, 2. pkt., kunne kombineres med tillægsfristen efter § 13.

Der henvises endvidere til lovudkastets § 15 og § 19, stk. 1, hvorefter det følger, at hvis erstatningskravet rejses under straffesagen, vil der – selv om det ikke bliver pådømt - ske (foreløbig) afbrydelse af forældelsesfristen.

9. Ukendskab til skyldnerens opholdssted og andre hindringer for afbrydelse af forældelse

9.1. Gældende ret

Efter 1908-lovens § 3 sker der suspension af forældelsesfristen, hvis fordringshaveren på grund af utilregnelig uvidenhed om skyldnerens opholdssted er ude af stand til at gøre sit krav gældende. 1908-loven indeholder ikke herudover regler om suspension, udskydelse af forældelsesfristens udløb eller tillægsfrist i tilfælde, hvor der foreligger hindringer for sagsanlæg.

Forældelsesfristen suspenderes ikke ved burde-viden, og fristen efter § 3 løber således fra det tidspunkt, da fordringshaveren burde have haft kendskab til skyldnerens opholdssted. Det er derfor spørgsmålet, hvad der kan kræves af fordringshaveren med hensyn til at undersøge debtors opholdssted.

Det antages, at kreditor skal udfolde rimelige anstrengelser for at efterspore skyldnerens opholdssted, jf. f.eks. U 1982.872 B (skyldnerens far havde oplyst over for skattemyndighederne, at han havde kendskab til sin søns adresse i udlandet, men skattemyndighederne satte sagen i bero, indtil man fik oplysning om, at skyldneren igen var bosiddende i Danmark – ej suspension) og U 2002.435 V (kreditor havde i perioden november 1993 til juli 2000 ikke gjort forsøg på at konstatere sagsøgtes bopæl, og det var ubestridt, at sagsøgte i 1993 tilmeldte sig en adresse i Danmark – ej suspension vedrørende et rentekrav).

Kreditor er næppe forpligtet til løbende at gennemføre undersøgelser af, hvor debitor befinder sig. Hvis kreditor har måttet konstatere, at undersøgelserne var frugtesløse, vil kreditor formentlig være i utilregnelig uvidenhed om debtors opholdssted i en rum tid fra den første undersøgelses afslutning. Forældelse vil formentlig indtræde, hvis retslige skridt foretages senere end 5 år efter skyldnerens (gen)tilmelding til folkeregisteret, jf. Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 571 f, og Eivind Einersen, 1908-loven med kommentarer (1999) s. 308.

1908-lovens § 3 kan formentlig ikke udvides til at omfatte tilfælde, hvor skyldneren opholder sig et sted, hvor det er umuligt eller særdeles vanskeligt at inddrive kravet, men undersøgelsespligten er muligvis mere begrænset i sådanne tilfælde, jf. herved Bo von Eyben, Forældelse I (2003), s. 574 ff.

Såfremt ukendskab til skyldnerens opholdssted først indtræder, efter at forældelsen er begyndt at løbe, antages § 3 at indebære, at forældelsesfristen forlænges med den periode, i hvilken fordringshaveren utilregneligt savnede kendskab til skyldnerens opholdssted.

9.2. Forarbejderne til 1908-loven

1894-forslaget indeholdt i § 15, stk. 1, en regel, hvorefter fordringshaveren, hvis fordringen ikke kunne påtales ved dansk domstol, f.eks. fordi skyldneren ikke havde kendt opholdssted i landet, skulle kunne bevare adgangen til påtale ved inden udløbet af forældelsesfristen at anmelde fordringen til Landsover- samt Hof- og Stadsretten i København. Adgangen til påtale skulle bevares, indtil enten et år efter, at adgang til påtale ved dansk domstol var indtrådt, eller der var forløbet ti år efter anmeldelsen.

Forslaget til § 15, stk. 1, blev ikke vedtaget. I stedet indførtes suspensionsreglen i 1908-lovens § 3, der som nævnt ovenfor i afsnit 9.1 ligeledes omfatter ukendskab til skyldnerens opholdssted. Suspensionsreglen og dens baggrund er nærmere beskrevet i kapitel VI, afsnit 2.2.

9.3. Betænkning 174/1957

I 1957-betænkningen blev der i § 12 foreslået følgende regel om tillægsfrist ved ukendskab til skyldnerens bopæl og i tilfælde, hvor skyldneren har forladt landet:

§ 12. Dersom skyldneren ved kravets opståen eller senere har haft bopæl eller fast ophold i landet, og han derefter har forladt landet, eller hans bopæl eller opholdssted ikke kan efterspores, indtræder forældelse tidligst 1 år, efter at fordringshaveren fik eller ved anvendelse af rimelig agtpågivenhed ville have fået kundskab om, at skyldneren har fast ophold i landet, og om hans opholdssted, dog senest 20 år efter den i stk. 2 nævnte anmeldelse.

Stk. 2. Det er dog en betingelse for den i stk. 1 fastsatte forlængelse af forældelsesfristen, at fordringshaveren før forældelsesfristens udløb skriftligt har gjort anmeldelse om fordringen til Københavns byret. Fordringen bliver da at indføre i en dertil indrettet bog. Har skyldneren bekendt bopæl i udlandet, giver retten ham meddelelse om anmeldelsen i anbefalet brev.

Stk. 3. Nærmere forskrifter om, hvorledes anmeldelsen skal være affattet og om førelsen af den i stk. 2 omhandlede bog, kan gives af justitsministeriet.

I bemærkningerne til bestemmelsen er i betænkningen s. 26 f anført bl.a.:

”[1908-lovens] § 3 omfatter efter ordene ikke det tilfælde, at fordringshaveren har kunnet gøre sit krav gældende, men har mistet muligheden derfor, fordi skyldneren er forsvundet eller flyttet til udlandet; men reglen antages dog at hjemle en suspension af forældelsesløb, således at tiden, der forløb inden skyldnerens forsvinden, lægges sammen med tiden, der forløber, efter at fordringshaveren atter har fået mulighed for at gøre sin ret gældende, til udbringelse af forældelsesfristen.

Udkastets § 12 har de samme tilfælde for øje, men er dog nærmest udformet med den norske forældelseslovs § 17 som mønster. Bestemmelsen tager sigte på at hjælpe fordringshaveren i tilfælde, hvor skyldneren indenfor forældelsestiden har haft bopæl eller fast ophold her i landet, men hvor han derefter inden forældelsesfristens udløb har forladt landet eller forholdt sig således, at hans bopæl eller opholdssted ikke kan efterspores. I sådanne tilfælde bør skyldneren ikke være uforberedt på, at fordringen skal indkræves her i landet, selv om dette eventuelt må medføre en forlængelse af forældelsesfristen.

Hvis fordringshaveren ligefrem er afskåret fra at afbryde forældelsen, idet sagsanlæg er udelukket både her i landet og i udlandet, er trangen til en sikring af fordringshaverens interesse særlig klar. Men også i andre tilfælde synes det påkrævet at give ham en forlænget frist. Selv om der f.eks. er værning for et søgsmål her i landet, er det urimeligt, at fordringshaveren skal have udgifter til et sådant, når en opnået dom ikke kan fuldbyrdes. Og selv om skyldneren har kendt opholdssted i udlandet, således at fordringshaveren kan

stævne ham der, vil et sådant søgsmål ofte være så besværligt og bekosteligt, at det ikke er rimeligt at tvinge fordringshaveren til at anvende denne udvej.”

I 1957-betænkningen blev endvidere foreslået en regel om, at hvis afbrydelse blev umuliggjort som følge af uovervindelig hindring så som indenlandsk eller udenlandsk lovfor- skrift eller andre tilfælde af vis major, skulle forældelse tidligst indtræde 6 måneder efter hindringens ophør, jf. udkastets § 25.

Om forslaget er i betænkningen s. 36 anført, at bestemmelsen har sit forbillede i veksel- lovens § 71, sidste pkt. (nu § 71, stk. 5, 2. pkt.), jf. samme lovs § 54, stk. 1, og at den får betydning i de tilfælde, hvor hindringen ikke er ophørt senest 6 måneder inden forældel- sesfristens udløb.

9.4. Fremmed ret

Den *norske* lov indeholder i § 10 regler om tillægsfrist i tilfælde af ukendskab til skyldne- ren og i andre tilfælde af uovervindelige hindringer.

Af § 10, stk. 1, følger det, at hvis fordringshaveren ikke har gjort fordringen gældende, fordi han har manglet nødvendigt kundskab om fordringen eller skyldneren, indtræder forældelse tidligst 1 år efter den dag, da fordringshaveren fik eller burde have skaffet sig sådan kundskab.

Ifølge bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 62 f, omfatter den også ukendskab til skyldnerens opholdssted. Det anføres, at skyldnerens uvidenhed skal være af en vis varighed, for at tillægsfristen finder anvendelse. Hvis fordringshaveren f.eks. 9 måneder før fristens udløb i et tidsrum på 1 måned var i uvidenhed om skyldne-rens opholdssted, kan dette ikke anses for en hindring.

Efter § 10, stk. 2, gælder der ligeledes en tillægsfrist på 1 år i tilfælde, hvor forældelse ikke kan afbrydes på grund af norsk eller fremmed lov eller anden uovervindelig hin- dring, som ikke beror på fordringshaverens egne forhold. Tillægsfristen regnes fra den dag, hvor hindringen ophører.

Forældelsestiden kan ikke forlænges efter stk. 1 og 2 med mere end tilsammen 10 år, jf. § 10, stk. 3. Den absolutte frist på 20 år ved erstatningskrav, jf. § 9, stk. 2, kan ikke forlæn-

ges i medfør af § 10. § 10 kan derimod forlænge alle andre frister og tillægsfrister, eksempelvis den 10-årige frist ved gældsbreve og pengelån, jf. § 5, den 10-årige frist for fordringer fastslået ved dom mv., jf. § 21, stk. 2, og tillægsfristen ved krav mod værge mv., jf. § 12.

Der findes ikke i *svensk* ret særlige regler om tillægsfrist eller udskydelse af forældelsesfristens udløb i tilfælde af ukendskab til skyldnerens opholdssted eller andre hindringer for afbrydelse af forældelsen.

Den *finske* lov indeholder regler, hvoraf det følger, at forældelsesfristen for bl.a. erstatningskrav i og uden for kontrakt suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet, jf. ovenfor i kapitel VI, afsnit 2.2.4. Loven indeholder imidlertid ikke en særlig regel om suspension eller tillægsfrist ved ukendskab til skyldnerens opholdssted eller ved andre hindringer for afbrydelse af forældelsen.

Principles of European Contract Law III indeholder i artikel 14:303, stk. 1, en regel, hvorefter forældelsesfristen suspenderes, så længe fordringshaveren er forhindret i at forfølge kravet på grund af en hindring, som er uden for fordringshaverens kontrol, og som fordringshaveren ikke med rimelighed kan forventes at undgå eller overvinde. Reglen gælder dog kun, hvis forhindringen opstår eller fortsat består inden for de sidste 6 måneder af forældelsestiden, jf. artikel 14:303, stk. 2.

Ved siden af denne bestemmelse gælder en absolut forældelsesfrist på 10 år, ved personskadekrav dog 30 år, jf. artikel 14:307. Den 10-årige frist for krav fastslået ved dom mv., jf. artikel 14:202, kan således ikke forlænges efter artikel 14:303.

9.5. Udvalgets overvejelser

Efter gældende ret medfører utilregnelig uvidenhed om skyldnerens opholdssted suspension af forældelsesfristen efter 1908-loven, jf. afsnit 9.1 ovenfor, men der gælder ikke herudover regler om suspension/tillægsfrist i tilfælde, hvor der foreligger hindringer for afbrydelse af fristen.

Udvalget finder, at der fortsat bør ske suspension/udskydelse af forældelsesfristens udløb ved utilregnelig uvidenhed om skyldnerens opholdssted, men at der herudover også er behov for en regel herom i tilfælde, hvor en fordringshaver på grund af hindringer, der

ikke beror på den pågældendes egne forhold, er afskåret fra at afbryde forældelsen. En sådan ordning gælder også efter den norske lovs § 10, stk. 1 og 2, og en lignende ordning er anbefalet i Principles of European Contract Law artikel 14:303.

Som eksempel på en relevant hindring kan nævnes det tilfælde, at de danske skattemyndigheder ikke kan sagsøge en skyldner, der er bosat i et andet land, fordi den fremmede domstol ikke vil foretage en prøvelse af den danske skattemyndigheds krav.

Der findes derimod ikke – således som foreslået i 1957-betænkningens § 12, stk. 1 – at være behov for en særlig regel om tillægsfrist i tilfælde, hvor skyldneren har forladt landet.

Udvalget har overvejet, om suspension/udskydelse af forældelsesfristens udløb ved utilregnelig uvidenhed om skyldnerens opholdssted fortsat skal reguleres under den almindelige suspensionsregel, jf. 1908-lovens § 3 og lovudkastets § 3, stk. 2, eller udformes som en særlig regel i tilslutning til en regel om udskydelse af forældelsesfristens udløb/tillægsfrist ved andre uovervindelige hindringer.

Efter udvalgets opfattelse er det mest hensigtsmæssigt at udforme en fælles regel om tilfælde, hvor fordringshaveren på grund af forskellige typer af hindringer er afskåret fra at afbryde forældelsen.

Det foreslås herefter, at der indføres en tillægsfrist for fordringshaveren i tilfælde, hvor denne er afskåret fra at afbryde forældelsen på grund af ukendskab til skyldnerens opholdssted eller på grund af en hindring, der ikke beror på den pågældendes egne forhold.

Efter udvalgets opfattelse bør denne regel ikke kun gælde i relation til den almindelige forældelsesfrist, jf. lovudkastets § 3, stk. 1, men også i relation til særlige forældelsesfrister og tillægsfrister, eksempelvis §§ 4, 5 og 8.

Udvalget foreslår en tillægsfrist på 1 år regnet fra det tidspunkt, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til skyldnerens opholdssted, henholdsvis 1 år efter hindringens ophør. Begyndelsestidspunktet for tillægsfristen er således i relation til ukendskab til skyldnerens opholdssted udformet efter samme model som den generelle suspensionsregel i lovudkastets § 3, stk. 2. Udvalget finder, at en tillægsfrist på 1 år må anses for tilstrækkelig til, at fordringshaveren kan nå at varetage sine interesser, og en frist af

denne længde korresponderer samtidig med flere andre tillægsfrister i lovudkastet, jf. § 11, stk. 2, og § 12, 2. pkt.

Der henvises til lovudkastets § 13, stk. 1.

Det følger af bestemmelsen, at tillægsfristen ikke vil kunne påberåbes, hvis hindringen er ophørt mere end 1 år forud for forældelsesfristens udløb. En meget kortvarig hindring for at gøre kravet gældende, som indtræder inden for det sidste år af forældelsesfristen, vil ikke kunne betragtes som en hindring, der udløser tillægsfristen.

Efter udvalgets opfattelse må der knyttes en absolut frist til bestemmelsen, således at der gælder en længste forældelsesfrist, selv om den pågældende hindring fortsat består på tidspunktet for udløbet af den absolutte frist. Dette svarer til, hvad der gælder i dag efter 1908-lovens § 3 sammenholdt med Danske Lov 5-14-4.

Efter udvalgets opfattelse bør den absolutte frist ikke kun gælde i tilfælde, hvor kravet er omfattet af de almindelige forældelsesfrister i § 3, men også i tilfælde, hvor kravet er omfattet af en af de særlige forældelsesfrister eller tillægsfrister, jf. f.eks. §§ 4, 5 og 12.

Det foreslås, at forældelsesfristen i de førstnævnte tilfælde ikke kan forlænges ud over de frister, der følger af § 3, stk. 3, og i sidstnævnte tilfælde ikke kan forlænges med mere end i alt 10 år.

Der henvises til lovudkastets § 13, stk. 2.

Kapitel VIII

Afbrydelse af forældelse

1. Indledning

1908-lovens 5-årige forældelsesfrist afbrydes ved skyldnerens erkendelse af gælden, eller ved at fordringshaveren foretager retslige skridt og uden uformødent ophold forfølger disse til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse, jf. lovens § 2, 2. pkt. Den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4 afbrydes ved skyldnerens erkendelse eller ved fordringshaverens påmindelse til skyldneren om kravet, hvilket vil sige enhver henvendelse, uanset om den er skriftlig eller mundtlig.

I det følgende gennemgås først gældende ret vedrørende de nærmere betingelser for at afbryde forældelsen efter 1908-loven og Danske Lov 5-14-4 samt retsvirkningerne heraf (afsnit 2). Herefter gennemgås forarbejderne til 1908-loven (afsnit 3), forslaget i betænkning nr. 174/1957 (afsnit 4) samt fremmed ret (afsnit 5). I afsnit 6 følger endelig udvalgets overvejelser vedrørende spørgsmålet om, hvilke betingelser for at afbryde forældelsesfristen der bør opstilles i en ny forældelseslov, samt spørgsmålet om retsvirkningerne af afbrydelse.

I afsnit 6 – og i lovudkastet - opstilles en sondring mellem egentlig afbrydelse (eksempelvis sagsanlæg) og foreløbig afbrydelse (eksempelvis indbringelse for et privat klage- eller ankenævn). Den foreløbige afbrydelse er karakteriseret ved, at der, når ”den foreløbige foranstaltning” finder sted inden forældelsesfristens udløb, indrømmes en vis kortere frist (efter udvalgets forslag et år) efter foranstaltningens ophør, således at egentlig afbrydelse – typisk ved sagsanlæg – kan ske inden for denne tillægsfrist. Som det fremgår af gennemgangen i afsnit 2, er denne konstruktion i et vist omfang allerede kendt i gældende ret.

2. Gældende ret

2.1. Afbrydelse ved skyldnerens erkendelse

Kravene til afbrydelse ved skyldnerens erkendelse er de samme efter Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven. Afbrydelse ved skylderkendelse har dog mindre betydning efter Danske Lov, da forældelsen her typisk er afbrudt forinden ved kreditors påmindelse til skyldneren om gælden, jf. afsnit 2.3 nedenfor.

Afbrydelse ved skyldnerens erkendelse af gælden er et alternativ til afbrydelse ved fordringshaverens iværksættelse af retslige skridt, jf. herom i afsnit 2.2. Det afgørende er derfor, om fordringshaveren på grund af skyldnerens adfærd med føje har fået den opfattelse, at der ikke er tvist om kravet, således at der ikke er rimelig anledning for fordringshaveren til at anlægge sag.

Det fremgår ikke udtrykkeligt af 1908-loven, hvad der skal til for at statuere skylderkendelse, og det nærmere indhold af kravet om skyldnerens erkendelse af gælden er primært udviklet i retspraksis.

En fristafbrydende erkendelse af gælden fra debtors side foreligger ved skyldnerens indrømmelse af forpligtelsens eksistens. Erkendelsen skal angå en gældspost af en bestemt størrelse, men det kan ikke kræves, at skyldneren skriftligt og udtrykkeligt bekræfter gældens tilblivelse og dens størrelse, idet der i så fald vil være tale om en egentlig anerkendelse af gælden, der etablerer et særligt retsgrundlag efter 1908-lovens § 1, stk. 2.

Det er i en række domme fastslået, at skyldnerens *omtale af eller henvisning til gælden* i forbindelse med brevveksling med fordringshaveren udgør en erkendelse, der afbryder forældelsen, hvis der ikke er tvivl om, hvilken gæld skyldneren henviser til. Dette gælder dog ikke, hvis skyldneren bestrider gælden eller rejser tvivl om fordringshaverens opgørelse af denne.

Fra praksis kan henvises til U 1981.958 H vedrørende et selskab, som mente at have et krav mod en fragtfører i anledning af en transport, og som i forbindelse med et forsøg på at modregne kravet i fragtførerens krav på betaling for transporten skriftligt anførte, at "[v]i anerkender Deres kontoudtog med saldo pr. ... med kr. ...". Efterfølgende meddelte selskabets advokat fragtføreren, at "... min klient anerkender at være Dem skyldig kr. ...". Sø- og Handelsretten og Højesteret fandt, at selskabet ved de nævnte skrivelser havde an-

erkendt de væsentligste poster i fragtførerens krav, og at forældelsen derfor måtte anses for afbrudt.

Skyldnerens *henvisning til gælden*, f.eks. i en korrespondance med kreditor, kan ligeledes være en erkendelse, der afbryder forældelsen, jf. f.eks. U 1959.951 Ø. Denne sag vedrørte en skyldner, der i forbindelse med betaling af et afdrag anførte på bagsiden af postanvisningen, at der fremtidig ville blive betalt 25 kr. ugentligt.

Et *tilbud fra skyldneren om delvis opfyldelse* af forpligtelsen kan endvidere udgøre en erkendelse af *hele* gælden, hvis det er klart, hvad hele gælden er, og hvis den resterende del af gælden ikke bestrides, jf. f.eks. U 1998.1709 V. Tilsvarende gælder en *anmodning fra skyldneren om eftergivelse af gælden*, hvis denne i forbindelse hermed præciseres tilstrækkeligt, jf. TfS 2000.234 Ø. Skyldnerens *fremsettelse af forligstilbud* blev i U 1958.473 H ikke anset for en erkendelse, der afbrød forældelsesfristen.

Også en *mundtlig* erkendelse vil have fristafbrydende virkning. Dette forudsætter dog, at fordringshaveren kan godtgøre, at skyldneren mundtligt har erkendt forpligtelsen. Der kan herved henvises til SHT 1921.386 og U1962.913 Ø, hvor det i begge tilfælde ansås for bevist, at kreditor havde rettet henvendelse til skyldneren, og at skyldneren i den forbindelse mundtligt havde erkendt gælden. Se derimod TfS 1992.333 V, hvor bevisbyrden ikke fandtes løftet.

Herudover kan skyldnerens *handlemåde* indebære, at der foreligger en fristafbrydende erkendelse.

Det antages således, at *betaling af renter* i almindelighed indebærer en stiltiende erkendelse af hele gælden. Rentebeløbet beregnes på grundlag af gældens størrelse, og betaling efter den aftalte rentesats er således udtryk for en indirekte erkendelse af hovedskylden, jf. herved Bo von Eyben, *Forældelse I* (2003) s. 666, Eivind Einersen, 1908-loven med kommentarer (1999) s. 184, og Peter Blok, U 2000 B s. 7. Det bemærkes, at en erkendelse af hovedstolen derimod ikke i sig selv indebærer en erkendelse af skyldige renter, jf. U 1949.743 SH.

Spørgsmålet om, hvorvidt skyldnerens *betaling af afdrag* udgør en fristafbrydende erkendelse af hele kravet, afhænger af de konkrete omstændigheder. Det ligger dog fast, at

hvis betalingen fremstår som en afdragsvis betaling af en større gæld, der præciseres i forbindelse med betalingen, vil der være tale om en erkendelse, jf. U 1967.325 H.

U 1967.325 H vedrørte en skyldner, der på grundlag af opgørelser af gælden fra fordringshaveren flere gange i løbet af en kortere årrække betalte afdrag på gælden. Højesterets flertal på 4 dommere fandt, at skyldneren på grund af kreditors opgørelser var klar over størrelsen af gælden, og at han ved sine betalinger på grundlag af disse opgørelser måtte anses for at have erkendt gælden.

Hvis skyldneren bestrider hovedskyldens størrelse i forbindelse med betalingen af afdrag, eller hvis det ikke klart fremgår, at betalingerne er afdrag på den pågældende gældspost, foreligger der derimod ikke en erkendelse af hele gælden.

Konkurslovens § 241, stk. 1, indeholder regler om afbrydelse af forældelse ved indgivelse af konkursbegæring og ved anmeldelse i et konkurs- eller tvangsakkordbo mv., jf. nærmere afsnit 2.2.3.1 nedenfor. Herudover følger det af bestemmelsen, at forældelsen afbrydes ved vedtagelse af tvangsakkord, hvis fordringen må anses for anerkendt i akkorden. Dette samme gælder, når en fordring under indledt gældssanering må anses for anerkendt af skyldneren.

2.2. Afbrydelse ved kreditors foretagelse af retslige skridt

2.2.1. Indledning

Det følger af 1908-lovens § 2, 2. pkt., at hvis fordringshaveren ikke kan opnå skyldnerens erkendelse af gælden, skal den pågældende for at afbryde forældelsesfristen foretage *retslige skridt*. Det er en forudsætning for, at det retslige skridt *bevarer sin fristafbrydende virkning*, at det uden uforment ophold *forfølges* til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse.

Iværksættelse af retslige skridt afbryder også forældelsen efter Danske Lov 5-14-4, i det omfang det retslige skridt indeholder en påmindelse, der opfylder de almindelige betingelser hertil, jf. herom afsnit 2.3 nedenfor. I disse tilfælde kan der ikke stilles krav om, at det retslige skridt følges op for at bevare sin fristafbrydende virkning.

Bestemmelsen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., indeholder ikke en definition af ”retslige skridt” eller en opregning af, hvad der forstås ved udtrykket, men af ordlyden fremgår det, at det

retslige skridt skal være egnet til at opnå en retlig afgørelse, jf. ordene ”forfølger disse *til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse*”.

Begrebet ”retslige skridt” omfatter navnlig sagsanlæg og kreditorforfølgningsskridt, jf. afsnit 2.2.2 og 2.2.3 nedenfor, men begrebet rækker efter praksis videre og omfatter bl.a. også (i et vist omfang) indbringelse for et anke- eller klagenævn eller en administrativ myndighed, jf. nærmere afsnit 2.2.4-2.2.7. Spørgsmålet om, hvad der efter praksis antages at ligge i kravet om, at det retslige skridt skal forfølges uden uforløst ophold for at bevare sin fristafbrydende virkning, gennemgås i afsnit 2.2.8.

2.2.2. Sagsanlæg

Sag anlægges ved indlevering af stævning til berømmelse, jf. retsplejelovens § 348, stk. 1.

Indbringelse af en tvist for *voldgift* sidestilles med sagsanlæg. Efter voldgiftslovens § 2, stk. 2, anses en sag for indbragt for voldgiftsretten, når en af parterne fremsætter anmodning om udpegning af voldgiftsmænd eller, hvis voldgiftsrettens medlemmer er udpeget på forhånd, når klageskrift indgives til voldgiftsretten.

Fører sagsanlægget/indledning af voldgiftssag til en dom eller et retsforlig, etableres der et særligt retsgrundlag, således at der fra dommens afsigelse/forligets indgåelse løber en ny forældelsesfrist på 20 år, jf. 1908-lovens § 1, stk. 2, og kapitel VII, afsnit 2.1.2. En anerkendelsesdom udgør dog kun et særligt retsgrundlag, i det omfang kravets størrelse følger af eller kan udledes af dommen.

Forældelsesfristen afbrydes ikke alene ved en *fuldbyrdelespåstand*, men også ved en *påstand om anerkendelse* af, at fordringen består. Det er derimod ikke tilstrækkeligt, at kreditor anlægges anerkendelsessøgsmål om, at forældelse ikke er indtrådt, jf. U 1963.592 H.

Også et anerkendelsessøgsmål, hvor påstanden ikke går på anerkendelse af fordringens eksistens/størrelse, men på *anerkendelse af grundlaget for fordringen* – f.eks. et erstatningsansvar - kan udgøre et retsligt skridt, der afbryder forældelsesfristen for selve fordringen.

Fra praksis kan henvises til U 1996.880 H. I denne sag var en lektor ved en handelshøjskole blevet afskediget i september 1984 til fratræden den 31. december 1984. Den 21. december samme år anlagde den pågældende sag mod arbejdsgiveren med påstand om anerkendelse af, at afskedigelsen var ugyldig, fordi den skulle have været foretaget af fakultetsrådet. Ved landsrettens dom af oktober 1986 som stadfæstet af Højesteret i marts 1989 fik lektoren medhold heri. I april 1987 var lektoren blevet afskediget på gyldig vis til fratræden den 31. juli samme år, og i november 1990 anlagde lektoren (dennes bo) ny sag mod arbejdsgiveren med påstand om betaling af løn for perioden 1. januar 1985 til 31. juli 1987. Landsret og Højesteret tog påstanden til følge. Vedrørende forældelsesspørgsmålet udtalte landsretten, at sagen om afskedigelsens gyldighed og sagen om lønkravet udgjorde en helhed, og at forældelsesfristen for lønkravet derfor måtte anses for afbrudt ved det oprindelige sagsanlæg i december 1984. Denne begrundelse blev tiltrådt af Højesteret.

Endvidere kan henvises til U 1962.570 Ø (forudsætningsvis). I denne sag blev et ulykkesforsikringssselskabs regreskrav mod en arbejdsgiver i forbindelse med, at to ansatte var kommet til skade, anset forældet 5 år efter ulykkesdagen, uanset at kravets størrelse ikke da kunne opgøres. Ulykkesdagen var den 11. januar 1956, og der var enighed mellem parterne om, at de tilskadekomnes tilstand først kunne anses for stationær ved Direktoratet for Ulykkesforsikringens afgørelser om invaliditetsgraden af henholdsvis 3. juni 1957 og 20. januar 1958. Landsretten udtalte, at de omstændigheder, hvorpå kravet nu støttedes, forelå oplyst gennem politirapporter, der var optaget kort efter ulykkesdagen, ligesom det var oplyst, at der var overgået de tilskadekomne betydelig skade med ikke ringe økonomiske følger. Under henvisning til, at sagsanlæg om ansvaret ikke var afskåret, fandt landsretten herefter ikke at kunne tillægge det betydning, at størrelsen af regreskravet ikke kunne opgøres endeligt.

På baggrund af denne (ret sparsomme) praksis må det formentlig antages, at et anerkendelsessøgsmål betragtes som et retsligt skridt, der afbryder forældelsen, hvis der er en sådan sammenhæng mellem anerkendelsessagen og den efterfølgende fuldbyrdelsessag, at sagerne udgør en helhed. Det må dog anses for uafklaret, om anerkendelsesdommen medfører, at der løber en ny forældelsesfrist fra dommen, eller om der må stilles krav om, at dommen følges op af en fuldbyrdelsessag inden rimelig tid for at bevare den fristafbrydende virkning. Der henvises til Bo von Eyben s. 682 ff og 736 samt Einersen s. 223 f og 250 f.

Det må antages, at kreditors nedlæggelse af *frifindelsespåstand* under en af debitor anlagt sag om *anerkendelse af, at kravet ikke består* (et ”negativt anerkendelsessøgsmål”), medfører afbrydelse af forældelsesfristen for kreditors krav. Som eksempel på, at debitor kan have en interesse i at anlægge anerkendelsessøgsmål med påstand om, at fordringen ikke består, kan nævnes en kautionist, der ønsker dom for, at kautionsforpligtelsen ikke kan gøres gældende.

Fra praksis kan f.eks. henvises til Tfs 2000.171 Ø, hvor en virksomhed i 1996 anlagde sag mod skattemyndighederne med påstand om, at disse skulle anerkende ikke at være berettiget til at kræve efterbetaling af told og moms. Under sagen påstod skattemyndighederne oprindeligt kun frifindelse, men ved et processkrift fra 1999 nedlagdes påstand om betaling af det pågældende beløb. Virksomheden gjorde gældende, at forældelsen af skattekravet først var afbrudt ved processkriftet af 1999, men fik ikke medhold, idet retten henviste til, at sagsanlægget vedrørte berettigelsen af det rejste skattekrav og dermed var egnet til at skabe klarhed over kravets eksistens, og skattemyndighederne kunne derfor ikke være forpligtet til at anlægge sag om det samme krav for at afbryde forældelsen.

En sagsøgts *modkrav til selvstændig dom* sidestilles med sagsanlæg, jf. Bo von Eyben s. 687 og Peter Blok i U 2000 B, s. 8. Forældelsen afbrydes, når påstanden om modkrav til selvstændig dom fremsættes.

Det er tvivlsomt, hvorvidt modkrav, der alene er fremsat *til compensation*, udgør et retsligt skridt, der afbryder forældelsen, jf. Bo von Eyben s. 687 og Einersen s. 224.

Inddragelse af tredjemand under en retssag ved *adcitation* udgør et retsligt skridt i forhold til den pågældende tredjemand, og det samme gælder *procestilvarsling*, jf. U 1979.402 V. Der kan formentlig ikke stilles krav om, at procestilvarslingen er forkyndt for den pågældende tredjemand, jf. den nævnte dom samt Bo von Eyben s. 690 f og Einersen s. 226.

Begæring om behandling af et erstatningskrav i forbindelse med en straffesag (*adhæ-sion*) er ligeledes et retsligt skridt, der afbryder forældelsesfristen, jf. U 1972.730 H.

Vedrørende tilfælde, hvor en retssag *afvises*, henvises til afsnit 2.2.8.

2.2.3. Kreditorforfølgning

2.2.3.1. Generelt

Der findes særlige regler rundt om i lovgivningen vedrørende afbrydelse ved iværksættelse af *kreditorforfølgningsskridt ved domstolene*.

Efter retsplejelovens § 527 afbrydes forældelse ved *indgivelse af anmodning om udlæg*, hvis fordringshaveren søger forretningen fremmet uden ugrundet ophold. Forældelsen afbrydes, hvad enten forretningen fører til udlæg eller slutter forgæves, men det er som udgangspunkt en forudsætning, at forretningen gennemføres, jf. nærmere afsnit 2.2.3.2 nedenfor, hvor retsplejelovens § 527 gennemgås særskilt.

Også *indgivelse af en begæring om arrest* afbryder forældelsesfristen, jf. Ejler Bruun m.fl., Fogedsager, 2. udg. (2000) s. 396, samt Nils Elmelund i Juristen 1978, s. 302.

Fremsættelse af krav over for fogedretten om andel i et auktionsprovenu afbryder ligeledes forældelsesfristen, jf. SHT 1950.197, Ejler Bruun m.fl., Fogedsager anf.st., og Elmelund anf.st.

Efter § 5 i skatteinddrivelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 572 af 20. juni 2001) gælder retsplejelovens § 527 også ved *udlægsforretninger, der foretages af pante- og toldfogeder*, og sådanne udlægsforretninger afbryder dermed forældelsesfristen for de skattekrav mv., som forretningen vedrører, jf. herved U 2000.1504 H. I dommen anføres, at det forhold, at udlægget foretages af skattemyndigheden selv og ikke på grundlag af en af denne indgiven anmodning, betyder, at afbrydelse af forældelsen *først indtræder ved udlægsforretningens foretagelse*. Det samme gælder i øvrigt *udlæg eller arrest på grundlag af søpanterettigheder*, jf. sølovens § 55, stk. 2, og U 1992.828 Ø (vedrørende den tidligere sølovs § 248, stk. 2).

Umiddelbare fogedforretninger, der efter retsplejelovens kapitel 55, jf. § 528, kan anvendes i relation til visse besiddelseskrav, antages ikke at afbryde forældelsesfristen, jf. herved Einersen s. 233, Elmelund, Juristen 1978 s. 302, og Ejler Bruun m.fl., Fogedsager s. 394. Dette skyldes, at det i forbindelse med en sådan forretning ikke er nødvendigt at opgøre kreditors eventuelle fordring, hvilket i praksis sædvanligvis heller ikke sker. Drejer det sig om *tilbagetagelsesforretninger efter kreditaftaleloven*, hvor der efter reglerne i denne lov skal foretages en opgørelse af parternes mellemværende i forbindelse med for-

retningen, antages det, at anmodningen om forretningen afbryder forældelsesfristen, jf. Ejler Bruun m.fl., Fogedsager anf.st., og Elmelund anf.st. (vedrørende afbetalingsloven af 1954).

Pålæg om lønindeholdelse anses ikke for et retsligt skridt, der afbryder forældelsesfristen.

Der kan henvises til U 1998.1709 V vedrørende et pålæg om lønindeholdelse for skyldig moms. Endvidere kan henvises til Vestre Landsrets kendelse refereret i Fuldmægtigen 2002.109 V vedrørende inddrivelse af licensrestancer efter lov om radio- og fjernsynsvirksomhed. Som begrundelse for afgørelsen henviste landsretten til, at der ikke i lov om radio- og fjernsynsvirksomhed, jf. kildeskattelovens § 73, er en bestemmelse svarende til bestemmelsen i retsplejelovens § 527 eller en henvisning hertil, og at vedkommende inddrivelsesmyndigheds egne afgørelser om lønindeholdelse ikke uden et sådant særligt retsgrundlag kan anses for "retslige skridt".

Efter konkurslovens § 241, stk. 1, afbrydes forældelse af en fordring også i forhold til skyldneren personligt ved *indgivelse af en på fordringen støttet konkursbegæring*, ved *anmeldelse i et konkursbo eller tvangsakkordbo* og ved *anmeldelse i anledning af indledt gældssanering*.

Anerkendes fordringen ikke i konkurs- eller tvangsakkordboet, skal kreditor for at bevare den fristafbrydende virkning af anmeldelsen mv. uden uforment ophold søge fordringen fastslået ved dom eller lignende. Det samme gælder, hvis en fordring, der er anmeldt i anledning af indledt gældssanering, bestrides af skyldneren. Der henvises til Munch, Konkursloven med kommentarer, 9. udg. (2001) s. 918 ff med henvisninger.

Fra praksis kan vedrørende betingelserne for, at en anmeldelse i et konkursbo har fristafbrydende virkning, henvises til U 2001.481 V.

I denne sag meddelte Lønmodtagernes Garantifond i september 1992 kurator, at LG havde modtaget anmeldelser fra ansatte i den konkursramte virksomhed, men at man ikke havde mulighed for at opgøre kravet. LG anmeldte derfor foreløbigt et beløb på 1.340.000 kr. som privilegeret efter konkurslovens § 95. Efter at have fået meddelelse fra kurator om, at der ikke forventedes fuld dækning til privilegerede krav, meddelte LG i juni 1993 kurator, at LG samlet havde udbetalt ca. 650.000 kr., hvilket beløb anmeldtes. I juli 1998 meddelte kurator LG, at boopgørelse var undervejs, og at der forventedes næsten fuld dækning til de privilegerede krav. I januar 1999 fremsendte kurator til LG check på de ca. 650.000 kr., som LG havde anmeldt, idet det samtidig meddeltes LG, at der var opnået fuld dækning til de privilegerede krav. LG anmeldte herefter yderligere ca. 230.000 kr. i boet, idet LG henvisede til sin skrivelse fra september 1992 og anførte, at man ikke havde foretaget yderligere

anmeldelse siden juni 1993, da man forventede, at der ikke kunne opnås fuld dækning for privilegerede krav. Landsretten fandt, at LG's skrivelse af september 1992 ikke indeholdt en sådan identifikation af de enkelte krav, som måtte kræves, for at en meddelelse til boet kunne afbryde forældelsen.

Herudover følger det af dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, at *anmeldelse i et dødsbo* har samme virkning som sagsanlæg i relation til bl.a. afbrydelse af forældelse. Anmeldelse i et dødsbo udgør således et retsligt skridt.

2.2.3.2. Særligt om retsplejelovens § 527

a. Som nævnt ovenfor følger det af retsplejelovens § 527, at forældelse afbrydes ved indgivelse af en anmodning om udlæg, hvis fordringshaveren søger forretningen fremmet uden ugrundet ophold. Dette gælder, uanset om selve udlægsforretningen faktisk fører til foretagelse af udlæg eller alene til konstatering af, at skyldneren ikke ejer noget, der kan gøres til genstand for udlæg, jf. herved U 1997.1466 Ø, Peter Blok i U 2000 B s. 8 og Elmelund i Juristen 1978 s. 301.

Udlægsbegæringen har derimod ikke fristafbrydende virkning, hvis fogedforretningen ikke gennemføres, f.eks. fordi begæringen i medfør af den såkaldte fredningsregel i retsplejelovens § 490, stk. 1, afvises som følge af, at skyldneren inden for de seneste 6 måneder har afgivet insolvenserklæring, jf. herom nedenfor. Afvises begæringen af formelle grunde, kan begæringen dog under visse omstændigheder bevare sin fristafbrydende virkning, jf. nærmere afsnit 2.2.8 nedenfor.

Retsplejelovens § 527 gælder uanset udlægsgrundlagets karakter, det vil sige uanset om grundlaget for udlæg er dom, betalingspåkrav med påtegning efter retsplejelovens § 477 e, stk. 2, forlig, gældsbrev, pantebrev, veksler eller check osv., jf. retsplejelovens § 478, stk. 1.

De fleste udlægsgrundlag udgør et særligt retsgrundlag efter 1908-lovens § 1, stk. 2. Dette gælder domme, påtegnede betalingspåkrav, forlig, gældsbreve og pantebreve, der samtidig er gældsbreve. Fordringer, der hviler på sådanne udlægsgrundlag, er således underkastet den 20-årige forældelsesfrist og afbrydelsesreglerne i Danske Lov 5-14-4.

I disse tilfælde har retsplejelovens § 527 om afbrydelse ved indgivelse af udlægsbegæring derfor navnlig betydning for så vidt angår krav på *renter*, der forfalder efter etable-

ringen af det særlige retsgrundlag (f.eks. afsigelse af dom om kravet). Som anført i kapitel VII, afsnit 2.1.2, etablerer en opgørelse af gælden i fogedretten i forbindelse med foretagelse af udlæg ikke et særligt retsgrundlag, og retsplejelovens § 527 indebærer derfor for sådanne rentekravs vedkommende, at en fordringshaver, der har det fornødne udlægsgrundlag, kan undgå forældelse af renter ved med højst 5 års mellemrum at indgive begæring om udlæg.

Retsplejelovens § 527 har også praktisk betydning i de tilfælde, hvor udlægsgrundlaget ikke udgør et særligt retsgrundlag. Skadesløsbreve, der alene opstiller et maksimum for sikkerheden, etablerer ikke et særligt retsgrundlag, og det samme gælder som udgangspunkt ejerantebreve, ligesom vekslere og checks ikke udgør et særligt retsgrundlag, jf. nærmere kapitel VII, afsnit 2.1.2. For fordringer, der hviler på sådanne udlægsgrundlag, er retsplejelovens § 527 således med til at overflødigsgøre søgsmål, hvis eneste formål er at afbryde forældelsesfristen.

Udlægsbegæringen skal for at bevare sin afbrydende virkning følges op uden uforholdent ophold, jf. nærmere i afsnit 2.2.8.

Den fristafbrydende virkning, der er knyttet til udlægsbegæringen, antages ikke at bortfalde, fordi udlægget bortfalder i medfør af reglen i retsplejelovens § 526, stk. 4, hvorefter udlæg i løsøre (bortset fra visse biler, skibe og luftfartøjer) og udlæg i visse fordringer (herunder bl.a. fondsaktiver) bortfalder et år efter foretagelsen. Der kan henvises til Elmelund, Juristen 1978, s. 303 (note 8), og Bo von Eyben s. 702. Den nævnte 1 års frist efter retsplejelovens § 526, stk. 4, afbrydes ved udlægshaverens indgivelse af begæring til fogedretten om tvangsauktion over genstanden.

b. Efter retsplejelovens § 490, stk. 1, kan en fordringshaver, der ikke har fået tilstrækkeligt udlæg til at dække sin fordring, først begære ny fogedforretning, når der er forløbet 6 måneder siden sidste forretning. Fogedretten kan også i øvrigt afvise en udlægsbegæring, hvis skyldneren i forbindelse med en fogedforretning inden for de seneste 6 måneder har afgivet insolvenserklæring. Bestemmelsen i § 490, stk. 1, gælder ikke, hvis der er rimelig grund til at antage, at skyldneren ejer aktiver, hvori der kan foretages udlæg, eller hvis der i øvrigt foreligger omstændigheder, som gør det rimeligt at afholde udlægsforretning, jf. § 490, stk. 2.

Det antages i praksis, at hvis en fogedforretning afvises i medfør af retsplejelovens § 490, stk. 1, har begæringen ikke fristafbrydende virkning, i hvert fald ikke hvis begæringen ikke følges op af en ny fogedforretning.

Der kan henvises til U 1997.342 Ø, hvor en udlægsbegæring var blevet afvist i februar 1992 på grund af skyldnerens insolvenserklæring i en anden sag, og hvor der først blev indgivet fornyet udlægsbegæring i juni 1996. Landsretten fandt ikke, at der ved udlægsbegæringen af februar 1992 var sket afbrydelse af forældelsesfristen, og da kreditor ikke havde foretaget retslige skridt i tiden fra afvisningen og indtil udlægsanmodningen af juni 1996, var de renter, der var påløbet inden 5 år forud for begæringen af juni 1996, forældede.

Det må imidlertid samtidig antages, at retsplejelovens § 490, stk. 2, må fortolkes således, at en udlægsbegæring bør tages til følge, selv om der foreligger en insolvenserklæring, hvis formålet er at afbryde forældelse.

Der henvises til U 1994.718 Ø. I denne sag havde fogedretten afvist en udlægsbegæring i medfør af retsplejelovens § 490, stk. 1, idet der mindre end 6 måneder forinden var afgivet insolvenserklæring, og idet fogedretten antog, at kreditors anmodning til fogedretten var tilstrækkelig til at afbryde forældelsen. Landsretten fandt, at den omstændighed, at udlægsbegæringen var foranlediget af, at kravet (delvis) var udsat for forældelse, udgjorde en sådan særlig omstændighed som omhandlet i retsplejelovens § 490, stk. 2, at den fremsatte begæring om afholdelse af udlægsforretning burde tages til følge.

Dette følger også forudsætningsvis af den tidligere omtalte U 1997.342 Ø, idet det i fogedrettens kendelse, som blev tiltrådt af landsretten med enkelte tilføjelser, anføres, at kvirenten for at følge op på den afviste begæring kunne have begæret sagen foretaget efter retsplejelovens § 490, stk. 2, med henblik på at afbryde forældelsesfristen. Der kan endvidere henvises til Elmelund i Juristen 1978 s. 301, og Jakob Fink Nielsen og Henrik Munkholm i U 1999 B 171.

2.2.4. Iværksættelse af syn og skøn uden for retssagsbehandling

Syn og skøn kan foretages som led i en retssag eller voldgiftssag. I så fald er anlæggelsen af sagen et retsligt skridt, der afbryder forældelsen, og der opstår derfor ikke spørgsmål om, hvorvidt iværksættelsen af syn og skøn er et sådant retsligt skridt.

Spørgsmålet kan derimod være af betydning, når det gælder iværksættelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag.

Dette kan bl.a. ske med rettens hjælp (såkaldt *isoleret bevisoptagelse*), jf. retsplejelovens § 343, stk. 1. Isoleret bevisoptagelse kan finde sted i alle tilfælde, hvor retten finder det hensigtsmæssigt. Efter praksis kan dette f.eks. være tilfældet, hvor bevisførelsen skal tjene til vejledning om, hvorvidt der er grundlag for sagsanlæg, eller hvor der i øvrigt foreligger procesbesparende hensyn, jf. U 1983.786 V og U 1982.462 V. Det følger af § 343, stk. 4, jf. § 340, stk. 2, 1. og 2. pkt., at den rekvirerende part skal underrette modparten om bevisførelsen. Retten kan dog i påtrængende tilfælde gøre undtagelse herfra og i stedet beskikke en advokat til at varetage modpartens interesser.

Syn og skøn, der er udmeldt af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed efter reglerne i AB 92 (§ 45), ABR 89 (§ 9) og ABT 93 (§ 45), må sidestilles med syn og skøn som isoleret bevisoptagelse efter retsplejelovens regler.

Syn og skøn kan også iværksettes uden for rets- eller voldgiftssag *efter aftale mellem parterne*.

Retspraksis har ikke taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt iværksættelse af syn og skøn uden for retssagsbehandling er et retsligt skridt, der afbryder forældelsen.

For så vidt angår voldgiftspraksis kan henvises til Kendelser om fast ejendom 1985.4, hvor Voldgiftsretten for bygge- og anlægsvirksomhed fandt, at en begæring om udmeldelse af syn og skøn ikke kunne anses for at være et sådant retsligt skridt.

Også i teorien er det opfattelsen, at forældelsen ikke afbrydes ved iværksættelse af syn og skøn uden for retssagsbehandling, og at dette gælder, uanset om retten har været involveret i udmeldingen af syn og skøn, jf. Bo von Eyben s. 693 og Einersen s. 236. Som begrundelse herfor henvises til, at dette skridt ikke sigter til en (retslig) stillingtagen til kra-

vet, men alene til afklaring af visse faktiske omstændigheder af betydning for en eventuel senere stillingtagen.

Hvis skyldneren i forbindelse med aftalen/forhandlingerne om iværksættelse af det udenretlige syn og skøn har givet kreditor en forventning om, at forældelse ikke vil blive gjort gældende under skønsforretningen, vil der dog efter omstændighederne foreligge en stillende accept af, at forældelsesfristen suspenderes i denne periode (og en vis kortere periode efter skønsforretningens afslutning).

2.2.5. Indbringelse for en administrativ myndighed

2.2.5.1. Forskellige typer af administrative myndigheder og nævn

Af relevans for spørgsmålet om afbrydelse af forældelse (og spørgsmålet om administrative myndigheders afgørelser som særligt retsgrundlag) kan opstilles forskellige kategorier af administrative myndigheder/nævn:

- 1) myndigheder/nævn, hvor indbringelse for domstolene først kan ske, når myndigheden/nævnet har truffet afgørelse,
- 2) nævn, hvor indbringelse for domstolene ikke kan ske, så længe sagen verserer for nævnet,
- 3) myndigheder/nævn, hvis afgørelser kun kan indbringes for domstolene inden en bestemt frist,
- 4) myndigheder/nævn, hvis afgørelser kan indbringes for domstolene uden nærmere frist herfor, og
- 5) myndigheder/nævn, hvis afgørelser ikke kan indbringes for domstolene.

Beskrivelsen i det følgende tilsigter ikke at være udtømmende. Beskrivelsen omfatter ikke organer, der har karakter af domstole eller voldgiftsretter – f.eks. Arbejdsretten og faglig voldgift. Indbringelse for et sådant organ vil uden tvivl være et retsligt skridt, der afbryder forældelsesfristen.

Ad 1): Der kan bl.a. henvises til § 26, stk. 3, i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom (lovbekendtgørelse nr. 672 af 19. august 1999 med senere ændringer), hvorefter spørgsmål, der kan prøves af en taksationskommission, ikke kan indbringes for domstolene, inden taksationskommissionens afgørelse foreligger. Der kan

også henvises til sager om ekspropriationserstatning i medfør af lov om offentlige veje (lovbekendtgørelse nr. 671 af 19. august 1999 med senere ændringer), jf. lovens § 65, stk. 2.

Der kan endvidere henvises til § 31, stk. 1 og 2, i skattestyrelsesloven (lovbekendtgørelse nr. 868 af 12. august 2004 med senere ændringer), hvorefter en afgørelse truffet af en skatte-, afgifts- eller toldmyndighed først kan indbringes for domstolene, når afgørelsen er blevet prøvet eller afvist af den øverste administrative klageinstans på det pågældende område (Landsskatteretten). Hvis der er forløbet mere end 6 måneder efter sagens indbringelse for den endelige administrative instans, kan sagen dog indbringes for domstolene, selv om der endnu ikke er truffet en afgørelse.

Også for visse sager inden for boliglejeområdet, herunder bl.a. sager, der behandles af huslejenævn og beboerklagenævn, gælder det, at indbringelse for domstolene først kan ske, når der er truffet afgørelse af det pågældende nævn. Det gælder dog ikke, hvis det pågældende nævn ikke har truffet afgørelse i sagen inden en vis frist. Der henvises til boligreguleringslovens §§ 43 og 44 og U 1997.1345 H (vedrørende huslejenævn), henholdsvis lov om leje af almene boliger §§ 105-107 (vedrørende beboerklagenævn).

Herudover kan nævnes sager, der behandles af de kommunale hegnssyn efter hegnsloven, jf. hegnslovens § 43, samt påbud meddelt af Konkurrencerådet om tilbagebetaling af konkurrenceforvridende offentlig støtte, jf. konkurrencelovens § 11 a.

Ad 2): Under denne kategori kan nævnes klager, der indgives til Ligestillingsnævnet. Nævnet behandler sager om forskelsbehandling på grund af køn efter ligestillingslovene, og nævnet kan tilkende godtgørelse i det omfang, det følger af disse love. Efter § 19, stk. 5, i lov om ligestilling af mænd og kvinder kan sagens parter ikke anlægge sag ved domstolene, så længe en sag verserer for nævnet.

Ad 3): Som eksempel under denne kategori kan nævnes sager om ekspropriationserstatning, jf. § 26, stk. 2, i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom (frist på 6 måneder), og skattesager, jf. skattestyrelseslovens § 31, stk. 3 (frist på 3 måneder).

Endvidere kan nævnes afgørelser, der træffes af huslejenævn og beboerklagenævn, jf. boligreguleringslovens §§ 43 og 44, henholdsvis lov om leje af almene boliger § 106 (frist på 4 uger, men fristen kan undtagelsesvis forlænges op til 1 år). Der gælder ligele-

des en frist på 4 uger for indbringelse for domstolene af en afgørelse truffet af et kommunalt hegnssyn med mulighed for undtagelsesvis at forlænge fristen til 6 måneder, jf. hegnslovens § 43, stk. 2.

Afgørelser, der træffes af Konkurrenceankenævnet, skal indbringes for domstolene senest 8 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende, jf. konkurrencelovens § 20, stk. 3. Samme frist gælder for afgørelser, der træffes af Klagenævnet for Udbud, jf. § 8, stk. 2, i lov om Klagenævnet for Udbud.

Ad 4): Hvis der ikke er fastsat regler om frist for indbringelse for domstolene af afgørelser truffet af vedkommende myndighed/nævn, gælder der ingen frist herfor, jf. f.eks. Bent Christensen, Forvaltningsret, Prøvelse, 2. udg. (1994) s. 32.

Denne kategori omfatter således afgørelser fra alle administrative myndigheder/nævn, for hvilke der ikke i lovgivningen er fastsat sådanne fristregler. Som eksempel kan nævnes Ophavsretslicensnævnet, der træffer afgørelse om størrelsen af visse ophavsretlige vederlag, jf. ophavsretslovens §§ 47, 48 og 75 a, stk. 2.

Ad 5): Det gælder kun for få administrative myndigheder/nævn, at deres afgørelser slet ikke kan indbringes for domstolene. Som eksempel kan nævnes Flygtningenævnets afgørelser. På grund af karakteren af disse typer af afgørelser opstår der imidlertid typisk ikke spørgsmål om forældelse.

2.2.5.2. Gældende ret vedrørende afbrydelse ved indbringelse for en administrativ myndighed

Det må antages, at indbringelse for en administrativ myndighed, hvis afgørelse vil udgøre et *særligt retsgrundlag*, vil have fristafbrydende virkning. Dette vil være tilfældet, hvis kravets eksistens og størrelse fremgår af afgørelsen, og afgørelsen er bindende for parterne, fordi den ikke – eller ikke længere – kan indbringes for domstolene eller en højere administrativ myndighed, jf. kapitel VII, afsnit 2.1.2.

Herudover må det antages, at indbringelse for en administrativ myndighed vil kunne afbryde forældelsesfristen for *klagerens krav* i tilfælde, hvor denne *først kan anlægge retssag efter at have udnyttet den administrative klagemulighed*. Fristen afbrydes da ved indbringelse af sagen for den administrative myndighed.

Fra praksis kan henvises til U 1932.598 Ø, hvor landsretten fandt, at forældelsesfristen for skatteyderens krav måtte anses for afbrudt ved skatteyderens indbringelse for Landsover-skatterådet. Landsretten lagde herved vægt på, at sagen ikke kunne indbringes for domstolene, så længe den verserede for rådet.

Der henvises endvidere til Bo von Eyben s. 720 og Einersen s. 238.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt indgivelse af klage i disse tilfælde også må betragtes som et retsligt skridt for så vidt angår *den indklagede myndigheds krav* mod klageren, må det formentlig antages, at dette i hvert fald ikke er tilfældet, hvis indklagede ikke er afskåret fra at inddrive sit krav, mens sagen verserer for klagemyndigheden. For eksempel er skattemyndighederne ikke afskåret fra at inddrive skattekrav, selv om skatteyderen har klaget over skatteansættelsen, jf. herved U 1969.410 H.

Fra praksis kan henvises til U 1957.193 Ø og TfS 1989.618 V, der begge vedrørte skattemyndighedernes krav mod en skatteyder. I begge tilfælde fandt landsretten, at skatteyderens indbringelse af sagen for Landsskatteretten ikke havde afbrydelsesvirkning i relation til skattemyndighedernes krav.

Det er ikke afgjort i praksis, hvad der gælder i tilfælde, hvor udnyttelse af en administrativ rekursadgang *ikke er en betingelse for at indbringe afgørelsen for domstolene*.

Indbringelsen kan ikke antages at have afbrydelsesvirkning i forhold til den indklagede myndighed, jf. ovenfor. I relation til klageren kan der argumenteres for, at når denne ikke er afskåret fra at anlægge sag, mens sagen verserer for klagemyndigheden, bør indbringelsen for klageinstansen ikke betragtes som et retsligt skridt, der afbryder forældelsesfristen. På den anden side kan det anføres, at i tilfælde, hvor der er valgmulighed for klageren mellem at udnytte en administrativ rekursadgang eller at anlægge sag, ville det forekomme overraskende for klageren, hvis den pågældende skulle være nødt til også/i stedet at anlægge retssag for at undgå forældelse. Der henvises til Bo von Eyben s. 725 f.

Det er heller ikke afgjort i praksis, hvad der gælder i tilfælde, hvor en *sag ikke kan indbringes for domstolene, så længe en sag verserer for vedkommende myndighed/nævn* (dvs. kategori 2 ovenfor).

Det forhold, at den indklagede ikke kan undgå klagesagen og samtidig er afskåret fra at anlægge retssag, taler for, at indbringelsen for det pågældende nævn afbryder forældelsesfristen for den indklagedes krav mod klageren. Der henvises til Einersen s. 241.

2.2.6. Indbringelse for et klage- eller ankenævn

2.2.6.1. Forskellige typer af klage- og ankenævn

a. Efter § 1 i lov om forbrugerklager (lov nr. 456 af 10. juni 2003) kan klager fra forbrugere vedrørende varer, arbejds- og tjenesteydelser indbringes for et *godkendt privat klage- eller ankenævn* eller for *Forbrugerklagenævnet*.

Forbrugerklagenævnet behandler klager, der ikke hører under et godkendt privat klage- eller ankenævn, jf. § 7. Nævnets virksomhedsområde er nærmere fastlagt i bekendtgørelse nr. 1118 af 12. december 2003.

Efter lovens § 5 kan økonomi- og erhvervsministeren godkende oprettelse af private klage- eller ankenævn omfattende bestemte brancher eller andre afgrænsede områder. Kompetencen er ved en ressortomlægning i august 2004 overført til ministeren for familie- og forbrugeranliggender.

Der findes for tiden følgende godkendte private klage- og ankenævn: Ankenævnet for Fondsmæglerselskaber, Ankenævnet for Forsikring, Ankenævnet for Hotel, Restaurant og Turisme, Ankenævnet for Hulrumsisolering, Ankenævnet for Huseftersyn, Ankenævnet for Investeringsforeninger, Ankenævnet for Køreundervisning, Klagenævnet for Ejendomsformidling, Pengeinstitutankenævnet, Realkreditankenævnet, Rejseankenævnet og Teleankenævnet.

Det følger af forbrugerklagelovens § 4, at når det pågældende nævn har truffet afgørelse i en klagesag, kan sagen af hver af parterne indbringes for domstolene. Hvis nævnets afgørelser eller forlig indgået for nævnet ikke efterleves, kan Forbrugerstyrelsen på forbrugers begæring indbringe sagen for domstolene på forbrugers vegne. Nævnsafgørelsen er således ikke bindende, jf. også U 1988.72 V.

Flere af de godkendte klage- og ankenævn, herunder Pengeinstitutankenævnet, Forsikringsankenævnet, Realkreditankenævnet og Ankenævnet for Huseftersyn, har dog ved-

tægtsbestemmelser, hvorefter den indklagede erhvervsvirksomhed er bundet af det pågældende nævns afgørelser, medmindre virksomheden inden for en bestemt frist meddeler, at man ikke vil være bundet af afgørelsen.

Det følger af lovens § 3, at så længe en sag verserer for det pågældende nævn, kan klagesagens parter ikke anlægge sag ved domstolene om de af klagen omfattede spørgsmål. Hvis en sag er anlagt ved domstolene (eller voldgift), og forbrugeren ønsker sagen indbragt for Forbrugerklagenævnet eller et godkendt privat klage- eller ankenævn, skal retten udsætte sagen på nævnets behandling, medmindre det må anses for åbenbart, at der ikke kan gives forbrugeren medhold i klagen, eller sagen ikke skønnes egnet til behandling ved nævnet.

At retten på begæring skal udsætte en anlagt sag på et godkendt klage- eller ankenævns behandling, følger ligeledes af retsplejelovens § 361, der desuden indeholder nærmere regler om fremgangsmåden ved anmodning om nævnsbehandling mv. Af § 361, stk. 4, følger det endvidere, at hvis en af parterne ønsker behandlingen ved retten fortsat, efter nævnet har truffet realitetsafgørelse i sagen, eller efter der er indgået forlig i nævnet, skal vedkommende part indlevere (ny) stævning til retten, men i relation til bl.a. afbrydelse af forældelse anses sagen for anlagt ved det oprindelige sagsanlæg, medmindre den pågældende part ikke har fremmet sagen behørigt.

Som det fremgår, er det karakteristisk for de her omhandlede klage- og ankenævn, at nævnsafgørelsen ikke er bindende for parterne, og at parterne er afskåret fra at anlægge sag ved domstolene, mens klagesagen verserer.

b. Der findes endvidere en række private klagenævne, der ikke er godkendt efter forbrugerklage-loven. For disse nævns vedkommende gælder der typisk ikke begrænsninger med hensyn til indbringelse for domstolene, så længe en klagesag verserer.

Som eksempel kan nævnes klager over revisorers honorar, der indgives til Foreningen af Statsautoriserede Revisorers Responsumudvalg hhv. Foreningen af Registrerede Revisorers Responsumudvalg. De pågældende responsumudvalg afgiver udtalelser om rimeligheden af honorarer beregnet af revisorer for udført arbejde. Responsumudvalgene udtaler sig ikke i sager, hvor honoraret er blevet betalt uden forbehold.

Der gælder ikke regler om udsættelse af retssager på responsumudvalgenes udtalelser, men ifølge Lars Bo Langsted m.fl., Revisoransvar, 4. udg. (1997) s. 154, vil en domstol,

for hvilken en sag om manglende betaling af honorar er indbragt, næppe træffe afgørelse i sagen, forinden responsumudvalgets udtalelse om honorarets størrelse foreligger. Forfatterne henviser i den forbindelse til retsplejelovens § 345 og principperne i lovens §§ 361 og 361 a.

For nogle nævn gælder det, at virksomheder, der har tilsluttet sig det pågældende ankenævn, er forpligtet til at efterleve nævnets afgørelser. Som eksempel kan nævnes Ankenævnet for Foreningen af Auto- og Industrilakerere, Danske Malermestres Garantiordning og Byggeriets Ankenævn. En afgørelse, der giver klageren medhold, er således i disse tilfælde bindende for virksomheden.

c. Ud over de ovennævnte anke- eller klagenævn findes der andre klagenævn, hvor parterne er afskåret fra at anlægge sag, så længe en klagesag verserer.

Dette gælder for salærklager, der behandles af en kredsbestyrelse eller Advokatnævnet i medfør af retsplejelovens §§ 146 og 147. Det følger af retsplejelovens § 147 a, at så længe en sådan klagesag verserer, kan klagesagens parter ikke anlægge sag ved domstolene om de spørgsmål, der er omfattet af klagen. Når fristen for indbringelse af kredsbestyrelsens afgørelse er udløbet, uden at afgørelsen er indbragt for Advokatnævnet, eller Advokatnævnet har truffet afgørelse, kan hver af parterne indbringe sagen for domstolene.

En part, der ikke ønsker at efterleve advokatmyndighedernes afgørelse i en salærklage, skal anlægge sag mod den anden part ved domstolene. Advokatmyndighedernes afgørelse kan derimod ikke indbringes direkte for domstolene, jf. U 1998.684 H.

Efter retsplejelovens § 361 a finder bestemmelsen i lovens § 361 tilsvarende anvendelse i en sag om en advokats vederlag, hvis den anden part under en retssag anmoder om, at sagen behandles ved kredsbestyrelsen i vedkommende advokatreds. Forhandlingerne ved retten kan først fortsættes, når fristen for indbringelse af kredsbestyrelsens afgørelse er udløbet, uden at afgørelsen er indbragt for Advokatnævnet, eller Advokatnævnet har afsluttet behandlingen af sagen.

2.2.6.2. Gældende ret vedrørende afbrydelse af forældelse ved indbringelse for et klage- eller ankenævn

a. Det antages i praksis, at en *forbrugers* indbringelse af en klage for *Forbrugerklagenævnet* eller *et i medfør af forbrugerklagenævnsløven godkendt klage- eller ankenævn* er et retsligt skridt i 1908-lovens forstand, der afbryder forældelsesfristen.

Der kan herved henvises til U 2000.1947 H (nærmere omtalt nedenfor i afsnit 2.2.8), hvor forældelsesfristen ansås for afbrudt ved en forsikringstagers indgivelse af klage til Ankenævnet for Forsikring. Der kan endvidere henvises til Peter Blok i U 2000 B s. 8 f med omtale af Pengeinstitutankenævnets praksis.

Hvis forbrugeren under klagesagen for det pågældende nævn nedlægger påstand om, at virksomheden – f.eks. et pengeinstitut – skal anerkende, at et beløb ikke skyldes, gælder muligvis, at også *den indklagede virksomheds* nedlæggelse af frifindelsespåstand eller anden påstand, som direkte eller indirekte indebærer, at klageren skal anerkende at skyldes et beløb, tillægges fristafbrydende virkning i relation til virksomhedens krav, jf. herved Peter Blok i U 2000 B s. 8 f med omtale af Pengeinstitutankenævnets praksis.

Til støtte herfor kan anføres, at den indklagede virksomhed efter klagens indbringelse for ankenævnet er afskåret fra at afbryde forældelse ved anlæggelse af retssag, jf. forbrugerklagelovens § 3, og at også en anerkendelsespåstand fremsat under en retssag virker fristafbrydende. Ved den antagne regel opnås endvidere, at der foreligger et bestemt tidspunkt – tidspunktet for Ankenævnets modtagelse af det skriftlige indlæg, hvorved påstanden nedlægges – som virksomheden kan benytte ved opgørelsen af sit aktuelle krav inklusive ikke forældede renter.

Hvis afgørelsen går klageren imod eller ikke anerkendes af den indklagede virksomhed, er den fristafbrydende virkning af klagen betinget af, at klageren uden uforholdent ophold forfølger sagen til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse, jf. 1908-lovens § 2, 2. pkt., og afsnit 2.2.8 nedenfor. Det samme gælder for den indklagede virksomhed, hvis dennes anerkendelsespåstand tillægges fristafbrydende virkning.

b. Der er ikke for så vidt angår de *øvrige private klagenævne*, der er omtalt ovenfor, i retspraksis taget stilling til spørgsmålet om afbrydelse af forældelsesfristen.

I disse tilfælde gælder der i modsætning til de øvrige omtalte klagenævn ingen begrænsninger med hensyn til indbringelse af kravet for domstolene, selv om en klagesag er anlagt.

I hvert fald i relation til den *indklagedes* eventuelle krav taler dette til støtte for, at 1908-lovens krav om retslige skridt fortolkes således, at nedlæggelse af frifindelsespåstand mv. under klagesagen ikke tillægges fristafbrydende virkning.

For så vidt angår *klagerens* krav kan det anføres, at eftersom muligheden for klagebehandling er ensbetydende med en aflastning af domstolene, vil det være uhensigtsmæssigt at kræve, at klageren i stedet eller samtidig anlægger sag ved domstolene for at afbryde forældelsesfristen. Det forekommer heller ikke rimeligt, hvis klageren ved at benytte sig af en eksisterende klageordning - der måske er indført af branchen selv - risikerer, at kravet forældes under klagesagsbehandlingen.

c. Spørgsmålet om afbrydelse af forældelse ved indbringelse af en *salærklage for advokatmyndighederne* har navnlig betydning i relation til den indklagede part (advokaten), da en salærklage altid kun vedrører spørgsmål om nedsættelse af salæret, og da klageren (klienten) ofte ikke har betalt salæret, når klagen indgives. Hvis klienten inden klagens indbringelse har betalt det omtvistede salær under forbehold for klagesagens udfald, vil afbrydelsesspørgsmålet dog ligeledes være af betydning for så vidt angår dennes krav.

Der foreligger ikke praksis på området, men det må formentlig antages, at indbringelse for kredsbestyrelsen og nedlæggelse af frifindelsespåstand mv. under en sådan klagesag afbryder forældelsesfristen på samme måde som antaget ovenfor under pkt. a vedrørende de klage- og ankenævn, der er godkendt i medfør af forbrugerklageloven. Der gør sig samme hensyn gældende for så vidt angår begge typer af klagesagsbehandling.

Også i disse tilfælde vil bevarelse af den fristafbrydende virkning være betinget af, at sagen forfølges uden uforholdent ophold i overensstemmelse med 1908-lovens § 2, 2. pkt., jf. afsnit 2.2.8.

2.2.7. Alternativ konfliktløsning og forligshandlinger

2.2.7.1. Forskellige former for konfliktløsning

Ud over afbrydelse ved domstol, voldgiftsret eller klage- og ankenævn kan tænkes forskellige former for konfliktløsning *under medvirken af en uafhængig tredjemand*, såkaldt *alternativ konfliktløsning*.

Der kan dels være tale om *alternativ konfliktløsning ved en domstol*, hvor en dommer enten optræder som mægler eller overlader sagen til en mægler, dels alternativ konfliktløsning uden for domstolens rammer *efter aftale mellem parterne*.

Det kan også være relevant at overveje afbrydelsesspørgsmålet for tilfælde, hvor der ikke er tale om konfliktløsning ved en uafhængig tredjemand, men hvor der er tale om "*almindelige*" *forligshandlinger* mellem parterne.

I sammenhæng hermed kan nævnes *klageinstanser, som en erhvervsdrivende selv stiller til rådighed for forbrugerne*, dvs. tilfælde, hvor der ikke er tale om konfliktløsning formidlet af en uafhængig tredjemand, men af en af konfliktens parter.

2.2.7.2. Gældende ret vedrørende afbrydelse af forældelse

For så vidt angår den forsøgsordning med retsmægling, der for tiden er etableret ved 4 byretter og Vestre Landsret, vil spørgsmålet om afbrydelse af forældelse være reguleret af de almindelige regler om afbrydelse ved sagsanlæg, jf. afsnit 2.2.2 ovenfor. Det er nemlig en forudsætning for at benytte metoden, at der allerede er anlagt retssag.

I øvrigt gælder ingen særlige regler om afbrydelse, suspension eller udskydelse af forældelsesfristen ved iværksættelse af alternative konfliktløsningsmetoder eller ved påbegyndelse af forligshandlinger.

Hvis skyldneren i forbindelse med forligshandlinger har givet fordringshaveren en forventning om, at forældelsesindsigelsen ikke vil blive gjort gældende under forhandlingerne, antages der normalt at foreligge en stiltiende accept af, at forældelsesfristen suspenderes i forhandlingsperioden, således at der, hvis forhandlingerne ikke fører til noget resultat, indrømmes kreditor en rimelig frist til anlæggelse af retssag (udskydelse af for-

ældelsesfristens udløb). Der henvises herved til Bo von Eyben s. 585 ff og Einersen s. 192 f, begge med omtale af praksis, og til Blok i U 2000 B s. 7.

I tilfælde, hvor der er tale om konfliktløsning formidlet af en af konfliktparterne - f.eks. ved indbringelse for en klageafdeling inden for virksomheden selv – vil forbrugeren kunne forledes til at tro, at forældelse afbrydes ved at benytte en sådan ”intern” klageordning. I et sådant tilfælde kan der argumenteres for, at forældelsesindsigelsen må anses for frafaldet af virksomheden.

Det bemærkes, at Europa-Kommissionen har fremsat et direktivforslag om alternativ konfliktløsning på det civil- og handelsretlige område. Efter forslaget skal det sikres, at iværksættelse af alternativ konfliktløsning medfører afbrydelse af forældelse.

2.2.8. Bevarelse af den fristafbrydende virkning

Det følger af 1908-lovens § 2, 2. pkt., at det er en forudsætning for, at det retslige skridt bevarer sin fristafbrydende virkning, at det *uden uforholdsmæssigt ophold forfølges til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse*.

Det kan ikke præcist angives, hvad der ligger i kravet om forfølgelse uden uforholdsmæssigt ophold, bl.a. fordi vurderingen kan være forskellig fra tilfældegruppe til tilfældegruppe. Fra praksis kan bl.a. henvises til følgende afgørelser:

I U 2000.1947 H ansås forældelsesfristen for afbrudt ved en forsikringstagers indgivelse af klage i marts 1993 til Ankenævnet for Forsikring, der traf afgørelse den 29. august 1994. I oktober 1994 fik forsikringstageren meddelelse om, at forsikringsselskabet ikke ønskede at være bundet af nævnets kendelse, og efter at have søgt fri proces og modtaget amtets afgørelse herom anlagde forsikringstageren retssag i juni 1995. Højesteret fandt, at forsikringstageren måtte have adgang til nogle måneders overvejelser om kravets videre forfølgelse, og han kunne i en periode af rimelig længde afvente svar på sin ansøgning om fri proces. Kravet ansås herefter for forfulgt uden uforholdsmæssigt ophold.

Der kan endvidere henvises til U 2000.908 SH, hvor en procesaftale mellem parterne af 28. april 1997 ansås for et retsligt skridt, der var egnet til at afbryde forældelsesfristen. I juni 1997 afsagde Højesteret dom i en anden sag, hvorved praksis på området blev fastlagt, men fordringshaveren udtog først stævning den 18. september 1998. Sø- og Handelsretten fandt ikke, at stævningen var udtaget uden uforholdsmæssigt ophold efter Højesterets dom.

Desuden kan henvises til U 1976.218 Ø, hvor en sag var blevet udsat på forligsforhandlinger, men hvor sagsøgeren var 4 år om at besvare en henvendelse fra retten om sagens videre behandling. Retssagen fandtes ikke forfulgt uden uforment ophold.

Af U 1991.117 V følger, at hvis det skyldes skyldnerens eller fogedrettens forhold, at udlægsbegæringen ikke er fremmet uden uforment ophold, bevarer begæringen sin fristafbrydende virkning.

En særlig situation foreligger, hvor en sag bliver afvist af retten på grund af *formelle mangler*, og i andre tilfælde, hvor formålet med det retslige skridt ikke opnås.

1908-loven indeholder ikke særlige regler om bevarelse af den fristafbrydende virkning trods afvisning af sagsanlæg mv., og spørgsmålet afgøres derfor i praksis på grundlag af en fortolkning af 1908-lovens krav om ”forfølgelse uden uforment ophold”.

Fra praksis kan henvises til U 2001.317 H, hvor betingelsen om forfølgelse uden uforment ophold blev anset for opfyldt i et tilfælde, hvor en sag var blevet afvist som følge af, at sagsøgernes advokat ved en fejl udeblev fra et retsmøde. Det pågældende retsmøde fandt sted den 7. februar 1996, og sagen blev afvist af retten den 12. marts 1996. Sagsøgerne havde imidlertid allerede anlagt sagen på ny den 13. februar 1996. Højesteret fandt, at der var handlet uden uforment ophold, og at det oprindelige sagsanlæg derfor havde bevaret sin fristafbrydende virkning.

Der kan endvidere henvises til U 1972.925 Ø, hvor den fristafbrydende virkning efter omstændighederne fandtes at være bevaret ved det oprindelige sagsanlæg i et tilfælde, hvor stævning den 13. oktober 1971 var indleveret til berømmelse i en retskreds, hvorfra debitor imidlertid var flyttet samme dag, og hvor ny stævning – efter at kreditor havde fremskaffet debitorens nye adresse - blev indleveret til berømmelse ved debitorens rette værneting den 16. december 1971.

Hvis kreditor inden for de almindelige ankefrister *anker* en dom, hvorved den pågældende ikke har fået (fuldt) medhold i kravet, må kreditor anses for at have forfulgt kravet uden uforment ophold, således at afbrydelsesvirkningen af det retslige skridt – det oprindelige sagsanlæg - bevares.

Spørgsmålet er, om dette også er tilfældet, hvis kreditor *efter udløbet af den almindelige ankefrist* får tilladelse til anke eller genoptagelse. Det samme spørgsmål kan rejses med hensyn til de tilfælde, hvor kreditor meddeles tredjeinstansbevilling.

Den almindelige ankefrist er 4 uger ved anke fra byret til landsret og 8 uger ved anke fra landsret og Sø- og Handelsretten til Højesteret, jf. retsplejelovens § 372, stk. 1. Ankeinstansen kan undtagelsesvis tillade anke indtil 1 år efter dommens afsigelse (såkaldt *oprejsningsbevilling*), jf. § 372, stk. 2. Efter retsplejelovens § 399 kan Højesteret undtagelsesvis og under nogle nærmere betingelser tillade, at en byrets- eller landsretsdom ankes efter udløbet af den nævnte etårsfrist (*ekstraordinær anke*), eller at en af Højesteret afgjort sag genoptages (*ekstraordinær genoptagelse*). Domme afsagt af en byret kan ankes til landsretten, medmindre sagen angår krav, der efter påstanden har en økonomisk værdi af højst 10.000 kr. I så fald kan dommen kun ankes med Procesbevillingsnævnets tilladelse (*anketilladelse*), jf. retsplejelovens § 368, stk. 1. Domme afsagt af en landsret som 2. instans kan kun ankes til Højesteret med tilladelse fra Procesbevillingsnævnet (*tredjeinstansbevilling*), jf. § 371, stk. 1.

Forarbejderne til 1908-loven indeholder ikke bidrag til besvarelsen af spørgsmålet om, hvorvidt tilladelse til anke eller genoptagelse efter udløbet af de almindelige ankefrister medfører, at den fristafbrydende virkning af sagsanlægget bevares. Der ses ikke at foreligge praksis vedrørende spørgsmålet, og det er heller ikke omtalt i litteraturen. Det er derimod omtalt i betænkning 174/1957, jf. nedenfor i afsnit 4.

2.2.9. Afbrydelse ved sagsanlæg i udlandet

Afbrydelsesvirkning er ikke betinget af, at det retslige skridt foretages i Danmark, jf. U 1964.74 H (Sø- og Handelsrettens dom) og Bo von Eyben s. 677. Hvis retssag anlægges i udlandet, og vedkommende domstol efter reglerne i det pågældende land er kompetent til at behandle sagen, er der således sket afbrydelse ved dette sagsanlæg, og det er ikke nogen betingelse, at afgørelsen forfølges videre.

Hvis sagsanlæg er forsøgt i udlandet, men sagen afvises på grund af manglende værneting, er det – på samme måde som hvis sagen afvises fra en dansk domstol – en betingelse, at sagen herefter forfølges uden uforholdent ophold. Det antages imidlertid, jf. Bo von Eyben s. 675 med henvisninger til ældre praksis, at afbrydelsesvirkning herudover er betinget af, at kreditor havde en vis føje til at antage, at den udenlandske domstol var kompetent til at behandle sagen, og at skyldneren i forbindelse med søgsmålet blev gjort bekendt med kreditors vilje til at forfølge kravet retsligt og havde lejlighed til at varetage sine interesser. I hvert fald hvis det på forhånd måtte være åbenbart, at sag ikke kunne

anlægges ved den pågældende udenlandske domstol, kan det ikke antages, at sagsanlægget har afbrydelsesvirkning.

2.3. Afbrydelse ved kreditors påmindelse (Danske Lov)

Den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4 kan afbrydes ved kreditors påmindelse over for skyldneren.

Kravet om påmindelse kan opfyldes ved en hvilken som helst tilkendegivelse fra kreditors side om, at kravet fastholdes. Der stilles ingen formkrav, og også en mundtlig tilkendegivelse vil være tilstrækkelig. Meddelelsen skal være kommet frem til skyldneren (eller dennes repræsentant).

Det er ikke nødvendigt, at tilkendegivelsen er formuleret som et egentligt påkrav – det er tilstrækkeligt, at den indeholder en påmindelse om gælden, som er således identificeret, at skyldneren kan se, hvilket krav det drejer sig om. Der kan ikke stilles krav om angivelse af gældens størrelse.

2.4. Retsvirkningen af afbrydelse

Retsvirkningen af afbrydelse af den 20-årige forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4 er, at der løber en ny 20-årig forældelsesfrist.

Retsvirkningen af afbrydelse af den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-loven er på samme måde, at en ny 5-årig forældelsesfrist begynder at løbe. Er der tale om en egentlig *anerkendelse* af gælden, f.eks. ved indgåelse af et frivilligt forlig, eller fører fordringshaverens sagsanlæg mv. til en *retsafgørelse*, etableres der et særligt retsgrundlag, således at der herefter løber en 20-årig forældelsesfrist efter Danske Lov 5-14-4, jf. 1908-lovens § 1, stk. 2.

Efter konkurslovens § 241, stk. 2, løber der efter anerkendelse i et konkursbo først en ny forældelsesfrist fra boets slutning. Anerkendelse af fordringen i boet medfører ikke, at der etableres et særligt retsgrundlag for fordringen mod skyldneren, og er den anmeldte fordring undergivet 1908-lovens 5 års frist, vil en anerkendelse således medføre, at der løber en ny 5-årig forældelsesfrist fra boets slutning. Hvis skyldneren har været part under prøvelsen i boet, jf. konkurslovens § 244, og prøvelsen fører til en dom over skyldneren, eller hvis skyldneren har tiltrådt fordringslisten med personligt forpligtende virkning, således at der foreligger en egentlig anerkendelse af fordringen, vil der dog foreligge et

særligt retsgrundlag, jf. 1908-lovens § 1, stk. 2, således at der løber en ny forældelsesfrist på 20 år, jf. betænkning 606/1971 s. 269. Anerkendes fordringen ikke i boet, skal kreditor som nævnt ovenfor i afsnit 2.2.3 for at bevare den fristafbrydende virkning af anmeldelsen mv. uden uforløst opholdt søge tilvejebragt en retsafgørelse i eller uden for boet, hvorved fordringen fastslås. Dette gælder også, selv om den manglende anerkendelse skyldes, at der intet er til dækning i boet, således at fordringen slet ikke er blevet prøvet.

Anerkendes en fordring i et tvangsakkordforslag, og vedtages dette, løber der en ny forældelsesfrist på 20 år, idet akkorden etablerer et særligt retsgrundlag, jf. 1908-lovens § 1, stk. 2. Det samme gælder, hvis en fordring optages under en frivillig akkord. Anerkendes fordringen ikke, må kreditor uden uforløst ophold søge den fastslået ved dom eller lignende for at bevare den fristafbrydende virkning.

En gældssaneringskendelse, der medtager fordringen, vil udgøre et særligt retsgrundlag, jf. 1908-lovens § 1, stk. 2. Bestrides fordringen af skyldneren, må kreditor uden uforløst ophold anlægge sag for at bevare den fristafbrydende virkning.

Der henvises til betænkning 606/1971 s. 268 f og Munch, Konkursloven med kommentarer, 9. udg. (2001) s. 918 ff med henvisninger.

3. Forarbejderne til 1908-loven

a. Ved 1894-udkastet blev der stillet forslag om, at forældelsesfristen alene skulle kunne afbrydes ved *erkendelse* eller *retslige skridt*, ikke ved fordringshaverens påmindelse.

Om baggrunden herfor anføres følgende i de almindelige bemærkninger til lovforslaget, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2285 ff:

”Imod dette system [med afbrydelse ved påmindelse] frembyder sig nu allerede den indvending, at det er farligt at skulle stole på vidneforklaringer om et mundtligt påkrav eller påmindelse, som måske endog angives at have fundet sted for mange år siden ... Forældelseslovgivningens øjemed tilfredsstilles kun mangelfuldt ved en ordning, hvorefter kreditor har det i sin magt til enhver tid ved blot at tilkendegive debitor, at han mener at have et krav på ham, at holde sig adgang åben til at indtale dette krav indenfor nye tre, ti eller tyve år fra enhver sådan tilkendegivelse. En sådan ordning giver kun et utilstrækkeligt værn imod, at gamle krav indtales så lang tid, efter at de påstås at være tilblevne, at sagsøgte kan befrygtes i mellemtiden at være bleven ude af stand til at fremsætte og bevisliggøre sine lovlige indsigelser; og den er ligeledes utilstrækkelig til at fyldestgøre det almindeligere formål med forældelsesforskrifterne, at fremme en regelmæssig og hurtig afvikling af forpligtelser. Øjemedet kræver, at det pålægges enhver kreditor inden den frist, loven bestemmer, at sørge for, enten at få sin fordring afgjort, eller i alt fald at få dens tilværelse og omfang slået fast med bindende virkning for debitor. Kun derved kan den sikkerhed nås, som tilstræbes.

...

Den indvending, som måske kunne rejses imod at gøre forældelsesfristen til en påtalefrist, er, at når der ingenting er at få hos debitor, og kreditor ikke kan få ham til at give en skriftlig anerkendelse, vil loven efter omstændighederne komme til at stille kreditor det alternativ enten at spilde penge på en forfølgning, som intet indbringer ham, eller at miste sin fordring. Denne indvending taber dog formentlig ved nærmere betragtning den vægt, den ved første øjekast kunne synes at have. Hvis nemlig debitor ikke bestrider fordringen, vil han som regel være villig til at give en anerkendelse, når han derved for øjeblikket kan slippe for videre ubehageligheder. Og bestrider debitor fordringen, ville det efter det ovenfor udviklede være en uheldig regel, at den kan holdes i kraft på videre tre, ti eller tyve år, blot ved at kreditor tilkendegiver debitor, at han mener, at han har den.”

For så vidt angår afbrydelse ved skyldnerens *erkendelse* indeholdt forslaget i § 6 en regel om, at hvis ”skyldneren efter den tid, fra hvilken ... fristen ellers ... skulle have været regnet, udtrykkelig eller stiltiende overfor fordringshaveren [har] erkendt sin forpligtelse,

såsom ved løfte om betaling eller ved erlæggelse af rente, regnes fristen fra den dag, da sådan anerkendelse fandt sted ...”. Der henvises til Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2324 f, vedrørende det nærmere indhold af forslaget.

1894-forslaget indeholdt endvidere i § 11, stk. 1, § 12, 1. pkt., og § 13, 1. pkt., regler om afbrydelse ved foretagelse af *retslige skridt*.

Forslagets § 11, stk. 1, vedrører afbrydelse ved sagsanlæg, og af forslaget fremgår det, at søgsmål skulle anses for påbegyndt inden forældelsesfristens udløb, når stævning til retten eller indkaldelse til forligsmægling var forkyndt inden fristens udløb. Vedrørende reglen om afbrydelse ved indkaldelse til forligsmægling bemærkes, at der i de fleste retskredse indtil 1952 fandtes forligskommissioner, som skulle mægle forlig i borgerlige sager, inden de blev behandlet ved retten. Af forslaget til § 11, stk. 1, fremgår endvidere, at hvis en fordring blev fremsat til modregning uden kontrasøgsmål, skulle påtale anses for påbegyndt, når der blev nedlagt påstand om modregningen. Forslagets § 12, 1. pkt., og § 13, 1. pkt., vedrører afbrydelse ved indgivelse af udlægsbegæring eller ved anmeldelse i skyldnerens konkursbo eller dødsbo.

I forslagens §§ 11-13 var endvidere indeholdt regler om *bevarelse af den fristafbrydende virkning, selv om det iværksatte retslige skridt ikke fører til erhvervelse af dom mv.*

Efter forslaget skulle der, hvis det retslige afbrydelsesskridt var iværksat rettidigt, gælde en tillægsfrist på 6 måneder i tilfælde af, *at* et søgsmål blev afvist, hævet eller hjemvist, eller sagen blev afsluttet på anden måde, uden at fordringshaveren havde fået dom for fordringen (§ 11, stk. 2 og 3), *at* en udlægsforretning blev nægtet fremme eller ophævet af overordnet instans, eller udlægsforretningen af anden grund ikke ledte til fordringens fyldestgørelse (§ 12, 2. pkt.), eller *at* der ikke blev opnået anerkendelse af en fordring anmeldt i skyldnerens bo (§ 13, 3. pkt.).

Der henvises til Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2333 ff, vedrørende det nærmere indhold af forslaget til §§ 11-13.

Forslaget indeholdt endelig i § 10, stk. 1, en regel om, at hvis der inden forældelsesfristens udløb af skyldneren eller hans bo var udfærdiget offentlig indkaldelse med opfordring til fordringshaverne om inden en bestemt frist at anmelde deres krav, skulle forældelse ikke indtræde før udløbet af denne frist. Hvis der uden for tilfælde af offentlig konkurs- eller skiftebehandling - hvor fristen efter forslagens § 13 skulle kunne afbrydes ved anmeldelse af kravet til skifteretten – var sket anmeldelse inden for fristen herfor, jf. stk.

1, skulle forældelse ikke indtræde før 1 år efter indkaldelsesfristens udløb, jf. forslaget § 10, stk. 2.

b. I betænkning over forslaget afgivet i februar 1898 af et udvalg under Folketinget, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, blev det foreslået alene at indføre en kortere forældelsesfrist for ”regningskrav”, men således at den korte frist fortsat skulle kunne afbrydes efter reglerne i Danske Lov 5-14-4, herunder ved fordringshaverens påmindelse til skyldneren. Som begrundelse herfor anførtes det, jf. sp. 769, at ”indførelsen af påtale i stedet for påkrav som vilkår for forældelsens afbrydelse ville foranledige mange retsforfølgninger, som det ville være ønskeligt at undgå, da det om de fleste af dem vel måtte siges, at ingen af parterne vandt noget derved”.

I beretning af marts 1898 anførte et udvalg under Landstinget følgende vedrørende forslaget om generelt at opretholde afbrydelsesreglerne i Danske Lov 5-14-4, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 2417 ff:

”Udvalget kan ... ikke andet end anse det for at være ganske ufyldstgørende at indføre den korte forældelsesfrist, når man ikke vil gå med til de af Regeringen foreslåede regler om forældelsens afbrydelse. Dersom nemlig et simpelt, bevisligt påkrav er nok til at holde fordringen i kraft, så at en ny forældelsesfrist begynder at løbe, så opnås aldeles ikke det, som er hovedøjemedet med foranstaltningen, nemlig at bringe disse fordringer til afgørelse. De med indkaldelse til forlig og dettes indgåelse eller i mangel heraf med retssag om disse i reglen små fordringer forbundne omkostninger kunne ikke være af nogen betydning, når man overhovedet endnu vil regne fordringen for et aktiv, som det er værd at bevare.”

I folketingsudvalgets betænkning af marts 1908, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 2519 f, anførtes det, at ”[u]dvalget har overvejet, hvorvidt der bør gøres ændring i de bestående retsregler om forældelsens afbrydelse, men finder ikke, at der i det praktiske liv har vist sig nogen trang til sådan ændring. Man foretrækker derfor her at blive ved det bestående ...”.

I betænkning afgivet af et udvalg under Landstinget i maj 1908, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3683 ff, blev der foreslået en regel svarende til den gældende lovs § 2, 2. pkt., bortset fra, at erkendelsen efter forslaget skulle være skriftlig, og bortset

fra, at indgåelse af forlig ikke var nævnt i bestemmelsens sidste led om forfølgelse uden uforløst ophold. Om baggrunden for reglen anførtes følgende, jf. sp. 3685 f:

”... udvalget [finder] det ganske utilfredsstillende, at der ... henvises til de gældende regler om forældelsens afbrydelse. Disse medføre nemlig, at det blotte påkrav, når det er bevisligt, afbryder fristen, ligesom også en for skyldneren forkyndt indkaldelse til Forligskommissionen, og hvad der kan stilles lige hermed, har samme virkning. Udvalget har den opfattelse, at indførelse af en kortere forældelsesfrist for de omhandlede fordringer først får den rette betydning, når fordringshaveren ikke blot tilkendegiver, at han påstår at have et krav, men bringer det til afgørelse – ad frivillig eller ad rettens vej – at han virkelig har det.”

Folketinget fastholdt imidlertid sit oprindelige forslag om at bevare afbrydelsesreglerne i Danske Lov 5-14-4. Landstingsudvalget foreslog herefter som et kompromis en regel svarende til den gældende § 2, 2. pkt., jf. Rigsdagstidende 1908/1909, tillæg B, sp. 32 ff, og loven blev herefter endeligt vedtaget den 18. december 1908.

4. Betænkning 174/1957

I betænkning 174/1957 blev det foreslået, at forældelsesfristen alene skulle kunne afbrydes ved *erkendelse* eller *retslige skridt*. Der er om baggrunden herfor, jf. betænkningen s. 9, jf. s. 8, henvist til bemærkningerne til det tilsvarende forslag i 1894-lovforslaget (citeret ovenfor i afsnit 3).

I 1957-betænkningens § 18 blev foreslået en vis præcisering af reglen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., om afbrydelse ved *skyldnerens erkendelse* af gælden. Det blev således foreslået, at forældelsen skulle afbrydes, ”når skyldneren over for fordringshaveren udtrykkeligt eller stiltiende anerkender sin forpligtelse, såsom ved løfte om betaling eller erlæggelse af rente”.

I bemærkningerne til forslaget, jf. betænkningen s. 31 f, er bl.a. anført følgende:

”Som eksempler på skyldnerens anerkendelse af gælden er nævnt løfte om betaling eller erlæggelse af rente. Som eksempler på stiltiende anerkendelse kan yderligere nævnes, at

skyldneren overgiver fordringshaveren veksel eller check til dækning af fordringen. For at en stiltiende anerkendelse kan siges at foreligge, må denne have givet sig udtryk i en positiv udtalelse eller handling fra skyldnerens side, hvorimod passivitet aldrig vil være nok. Det vil heller ikke i sig selv afbryde forældelsen, at skyldneren indlader sig i forhandling med fordringshaveren om skyldens eksistens, hvorimod skyldnerens udtalelser under disse forhandlinger meget vel kan rumme en anerkendelse.

... Det har været drøftet, om der ikke ... kunne være grund til i loven at fastslå, at enhver afdragsbetaling skulle have afbrydende virkning, nemlig ud fra den betragtning, at fordringshaveren, så længe skyldneren endnu deltager i forholdets afvikling, ikke har grund til at indlede retsforfølgning. En sådan regel ville dog føre for vidt i de tilfælde, hvor restfordringens størrelse var omtvistelig, og man har herefter overladt det til praksis ligesom hidtil at afgøre, i hvilke tilfælde afdragsbetaling kan tillægges virkning som anerkendelse.”

Betænkningens lovudkast indeholdt endvidere i §§ 19-21 regler om afbrydelse ved kreditors foretagelse af *retslige skridt*.

Efter udkastets § 19 skulle afbrydelse kunne ske ved foretagelse af retslige skridt med henblik på erhvervelse af retsforlig, dom eller anden retsafgørelse, herunder ved indlevering af stævning til retten eller ved at gøre fordringen gældende under retssagen, jf. § 19, stk. 2. Hvis der mellem parterne var vedtaget voldgiftsbehandling, eller anden særlig afgørelsesmåde var hjemlet, skulle fristen endvidere anses for afbrudt, når fordringshaveren ”har iværksat, hvad der fra hans side skal gøres for at sætte sagen i gang, og derefter fremmer den uden ufornuødent ophold”, jf. § 19, stk. 3.

I bemærkningerne til § 19 er anført bl.a. følgende, jf. betænkningen s. 32 f:

”Udkastet [til stk. 1] indeholder ingen udtømmende opregning af, hvad der skal forstås ved retslige skridt, men i paragraffens 2 følgende stykker er nævnt eksempler herpå. Som andre eksempler kan nævnes indbringelse af kravet for en vandløbsret ... eller for Landsskatte retten. Hvor der undtagelsesvis er tale om administrativ afgørelse af private krav, må kravets indbringelse for vedkommende administrative myndighed ligeledes virke afbrydende.

... ”Anden retsafgørelse” vil sige anden afgørelse, der ligesom en dom på bindende måde afgør fordringsforholdet. Om fordringshaveren erholder dom, er det ligegyldigt, om dette er en fuldbyrdsdom eller en fastsættelsesdom. ... Hvis sagen i første instans ender med frifindelse, bevares den afbrydende virkning, når afgørelsen rettidigt appelleres, og dommen ændres i appellen. Hvis ankefristen overskrides, men fordringshaveren derefter erhverver oprejsningsbevilling og appellerer i henhold hertil, må det samme formentlig anta-

ges. Ganske vist kan det siges, at det bør gå ud over fordringshaveren, at han ikke overholder ankefristen; men det er dog formentlig naturligere at sige, at når loven giver adgang til oprejsning, bør forholdet bedømmes, som om sagen var rettidigt anket. Samme resultat må formentlig antages i tilfælde af genoptagelse.”

Efter udkastets §§ 20 og 21 skulle afbrydelse endvidere kunne ske ved anmeldelse til skifteretten (§ 20), indgivelse til fogedretten af udlægsbegæring på grundlag af dom eller eksigibelt forlig, hvis forretningen derefter bliver fremmet (§ 21, stk. 1), eller foretagelse af udpantning (§ 21, stk. 2).

I sammenhæng med § 20 bemærkes, at der efter betækningsudkastets § 14, stk. 1, skulle gælde en regel om, at hvis der inden forældelsesfristens udløb af skyldneren eller i dennes bo var udfærdiget proklama eller anden offentlig indkaldelse med opfordring til fordringshaverne til inden en vis tid at anmelde deres krav, skulle forældelse ikke indtræde før udløbet af den i indkaldelsen fastsatte frist. Ved åbning af forhandling om tvangsakkord inden forældelsesfristens udløb skulle forældelse ikke indtræde før afholdelsen af ”det i lov nr. 225 af 14. april 1905 § 6 omhandlede møde”, jf. § 14, stk. 2. Hvis der uden for tilfælde af offentlig konkurs- eller skiftebehandling - hvor fristen efter udkastets § 20 skulle kunne afbrydes ved fremkomsten af anmeldelse til skifteretten – var sket betimelig anmeldelse i henhold til de ovennævnte bestemmelser i stk. 1 og 2, skulle forældelse efter udkastets § 14, stk. 3, ikke indtræde før 1 år efter indkaldelsesfristens udløb eller afholdelse af tvangsakkordmødet.

Det i udkastets § 14, stk. 2, nævnte møde vedrørende tvangsakkord svarer i dag til det i konkurslovens § 169 nævnte møde, som fordringshaverne indkaldes til af skifteretten straks efter akkordforhandlingernes åbning. På samme måde som efter den tidligere akkordlov, jf. de citerede bemærkninger nedenfor, består der efter de gældende regler ingen pligt til at fastsætte frist for fordringshavernes anmeldelse af krav til skifteretten.

I bemærkningerne til § 14 er i betænkningen s. 28 f bl.a. anført følgende:

”Når en skyldner eller de, der behandler hans bo, i en offentlig indkaldelse opfordrer fordringshaverne til at anmelde deres krav inden en bestemt frist, vil det ikke være naturligt at pålægge en fordringshaver, hvis fordring er ved at blive forældet, at anlægge sag inden fristens udløb. Efter udkastets § 14 implicerer indkaldelsen en aftale med fordringshaverne om forlængelse af forældelsesfristen, og en fordringshaver kan altså nøjes med at anmelde sin fordring og afvente, hvilken stilling der tages til den efter anmeldelsesfristens udløb. ...

Efter formuleringen kræves det ikke, at indkaldelsen er offentliggjort inden forældelsesfristens udløb; det er tilstrækkeligt, at den er udfærdiget. Det er ligegyldigt, om indkaldelsen er præklusiv ... Derimod er det en betingelse, at indkaldelsen er offentlig, og at den angiver en frist for fordringens anmeldelse.

Når der åbnes forhandling om tvangsakkord, ... og skifteretten ... indkalder fordringshaverne til at anmelde deres tilgodehavende, er det ikke påbudt, at denne indkaldelse skal fastsætte nogen frist for anmeldelsen. Da det imidlertid er rimeligt at tillægge sådan indkaldelse samme virkning som andre, foreslås i stk. 2 en supplerende regel, hvorefter forældelsesfristen forlænges til afholdelsen af det i ... § 6 i akkordloven nævnte møde til behandling af akkordforslaget. Selv om indkaldelsen indeholder en tidligere frist for anmeldelse, vil forældelse ... ikke indtræde før mødets afholdelse.

Hvis fordringen i henhold til stk. 1 er anmeldt i et under offentlig skiftebehandling eller konkurs værende bo, er forældelsen afbrudt, jfr. § 20 ...

Hvis fordringen i henhold til stk. 1 er anmeldt efter indkaldelse f.eks. fra privatskiftende arvinger, enke, der ønsker at hense i uskiftet bo, eller skyldner med proklamabevilling, eller den i henhold til stk. 2 er anmeldt over for den skifteret, der behandler akkordsagen, sker der ikke derved nogen afbrydelse af forældelsen, og anmeldelsen medfører ikke en retslig afgørelse af fordringen. Fordringshaveren bør imidlertid alligevel kunne forholde sig afventende en vis tid for at se, om fordringen bliver anerkendt eller betalt, og der hjemles ham derfor ved reglen i stk. 3 en yderligere frist på 1 år fra indkaldelsesfristens udløb eller afholdelsen af det i akkordlovens § 6 nævnte møde. Inden denne frists udløb må han da søge forældelsen afbrudt efter de almindelige regler herom, jfr. §§ 18-25.”

Set i sammenhæng med udkastets afbrydelsesregler, jf. ovenfor, må forslaget til § 14 forstås således, at den etårige tillægsfrist efter § 14, stk. 3, kun skulle gælde uden for tilfælde af *offentlig* konkurs- eller skiftebehandling, hvor der efter udkastets § 20 mv. skulle være adgang til at afbryde forældelsesfristen ved anmeldelse af kravet i boet, og hvor der således ikke ville være behov for en tillægsfrist. Efter ordlyden må udkastets § 14, stk. 1 og 2, derimod også skulle gælde for offentlig konkurs- og skiftebehandling, hvilket ville kunne have betydning ved siden af afbrydelsesreglen i § 20, hvis den almindelige forældelsesfrist ellers ville udløbe i anmeldelsesperioden.

Der blev herudover i betænkningens § 22 foreslået følgende regel vedrørende *bevarelse af den fristaafbrydende virkning* i tilfælde, hvor det retslige skridt ikke fører til erhvervelse af dom mv.:

§ 22. Hvis den af fordringshaveren iværksatte forfølgning ikke fører til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse eller til tvangsfuldbyrdelse, og dette ikke skyldes forsætligt forhold fra fordringshaverens side, vedvarer virkningen af den betimelige påtale i 6 måneder, efter at fordringshaveren har fået meddelelse om, at forfølgningen er afsluttet. Har han ikke fået sådan meddelelse inden rimelig tid, regnes fristen fra det tidspunkt, da fordringshaveren fik kendskab til forholdet eller burde have søgt oplysning derom.

Stk. 2. Tilsvarende gælder, dersom fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har indgivet konkursbegæring, uden at konkurs er påfulgt, eller dersom forfølgningen fører til en retsafgørelse, der kan indbringes for domstol eller anden myndighed, uden at der herfor er fastsat nogen særlig klagefrist.

Stk. 3. Inden for den i stk. 1 fastsatte frist står derhos særskilt påtale mod skyldneren eller hans arvinger fordringshaveren åben, dersom fordringen er anmeldt under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, men den her ikke har opnået at blive anerkendt.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. betænkningen s. 34, er anført følgende:

”Bestemmelsen i § 22, stk. 1, der bygger på den norske forældelseslovs § 12, stk. 2, hjemler fordringshaveren en tillægsfrist på 6 måneder, såfremt den af ham i henhold til § 19 eller § 21 iværksatte forfølgning på grund af uforsætlige fejl fra hans side ikke fører til det tilsigtede mål, og dette ikke skyldes forsætligt forhold fra fordringshaverens side. Som et eksempel på bestemmelsens anvendelsesområde kan ad § 19 nævnes, at sagen afvises som anlagt ved forkert værneting, og ad § 21, at hverken debitor, hans bopæl eller hans gods kan findes, og forretningen derfor ikke bliver fremmet. Inden udløbet af de 6 måneder kan fordringshaveren anlægge ny sag eller indgive ny begæring til fogeden. Ligeledes vil anerkendelse og fristforlængende omstændigheder (§§ 11-15) [reglerne om tillægsfrister i særlige tilfælde], som måtte indtræde i dette tidsrum, holde fordringen i kraft i yderligere tid.

Tillægsfristen regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren har fået meddelelse om, at forfølgningen er afsluttet. For det – formentlig sjældne – tilfælde, at fordringshaveren på grund af en fejl fra rettens side eller af anden årsag ikke har fået meddelelse herom, indeholder stk. 1, 2. pkt., en regel, hvorefter kundskab om forholdet ubetinget bringer fristen til at løbe, og hvorefter fristen i øvrigt begynder at løbe fra det tidspunkt, da fordringshaveren burde have søgt oplysning derom, f.eks. hvis den manglende underretning skyldes, at han er flyttet uden at efterlade sig adresse.

Stk. 2 giver tilsvarende regler for det tilfælde, at fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har indgivet konkursbegæring, uden at konkurs er påfulgt, samt for det tilfælde, at fordringshaveren har søgt administrativ afgørelse af kravet, men sagen derefter kan indbringes for domstolene eller for anden myndighed, uden at klagefrist er fastsat.

Stk. 3 omfatter det tilfælde, at forældelsen er afbrudt ved fordringens anmeldelse under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, men fordringen ikke bliver anerkendt. En sådan afgørelse er ikke bindende i forholdet mellem fordringshaveren og skyldneren, respektive arvingerne, og der gives da fordringshaveren en tillægsfrist på 6 måneder, inden hvilken han må forfølge sit krav mod henholdsvis skyldneren eller arvingerne.”

Til de kortfattede bemærkninger til § 22, stk. 2, jf. ovenfor, bemærkes, at den foreslåede bestemmelse tilsyneladende går ud på, at også enhver indbringelse for en administrativ myndighed, hvis afgørelse *ikke* er bindende, skulle virke fristafbrydende, forudsat at retssag blev anlagt inden 6 måneder efter afgørelsen.

Udkastet indeholdt endvidere i § 23 en regel om *virkningerne af afbrydelse*. Efter § 23, stk. 1, skulle således ved afbrydelse af forældelsen løbe en ny forældelsesfrist i overensstemmelse med reglerne i forældelsesloven. Af forslaget § 23, stk. 2, fulgte det, at den nye frist ved afbrydelse efter § 19 skulle regnes fra datoen for retsforliget, dommen mv., ved afbrydelse efter § 20 fra bobehandlingens slutning og ved afbrydelse efter § 21 fra forretningens slutning.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. betænkningen s. 34 f, anføres bl.a. at ”medens det ikke er fundet påkrævet at give nogen udtrykkelig bestemmelse om udgangspunktet for den nye forældelsesfrist, når denne baseres på skyldnerens anerkendelse, er der i § 23, stk. 2, givet sådanne bestemmelser for de tilfælde, hvor afbrydelsen er sket ved retsforfølgning, og hvor det derfor ikke på forhånd er givet, fra hvilket stadium af forfølgningen den nye frist skal løbe.”

1957-udkastet indeholdt endelig en særlig regel om (foreløbig) afbrydelse ved *procesunderretning*. Det følger af udkastets § 24, stk. 1, at hvis en fordringshaver rettidigt har indledt retsforfølgning mod en af flere solidariske skyldnere efter reglerne i udkastets § 19, anses fordringen mod de øvrige som rettidigt påtalt, når fordringshaveren inden udløbet af forældelsesfristen har givet dem varsel om forfølgningen på den i retsplejeloven om forkyndelse af stævninger bestemte måde, og fordringen forfølges inden 6 måneder, efter at sagen er afsluttet ved forlig, dom eller på anden måde. Det samme gælder, når fordringen afhænger af et retsforhold, om hvilket sag er rejst af eller mod fordringshaveren, jf. § 24, stk. 2.

Om baggrunden for forslaget til § 24, stk. 1, er det i betænkningen s. 35 anført, at ”det må findes urimeligt, om fordringshaveren for at undgå forældelse skulle anlægge sag mod alle skyldnerne, uagtet han meget muligt vil få fuld dækning hos en enkelt af disse, således at yderligere søgsmål kan undgås.” Om § 24, stk. 2, er det anført, at reglen bl.a. omfatter tilfælde, hvor fordringshaverens krav mod to personer står i et alternativt forhold til hinanden i den forstand, at kravet mod skyldner nr. 2 bortfalder, hvis fordringshaveren får tilkendt det påståede beløb hos skyldner nr. 1. Det fremgår af bemærkningerne, at bestemmelsen endvidere omfatter regreskrav.

I betænkningen s. 39 f er knyttet følgende bemærkninger til spørgsmålet om behovet for en regel om *virksomheden af afbrydelsesskridt foretaget i udlandet*:

”Det har under de fællesnordiske forhandlinger været overvejet at give en regel om virkningen af afbrydelsesskridt foretaget i udlandet, idet det synes påkrævet, at en i udlandet indledet retsforfølgning, som ikke fører til en for danske domstole forbindende afgørelse, under visse omstændigheder får tillagt virkning her i landet. Det gælder navnlig i de tilfælde, hvor det også har været stemmende med dansk rets værnetingsregler, at sagen er påkendt i udlandet, f.eks. fordi skyldneren tidligere har været bosat der, men nu er flyttet til Danmark. Da det imidlertid har voldt vanskelighed at finde frem til en tilfredsstillende afgrænsning af sådanne tilfælde, har man fundet det rettest at overlade spørgsmålet til retsanvendelsen.”

5. Fremmed ret

5.1. Norge

Efter den norske lov afbrydes forældelsesfristen ved skyldnerens *erkendelse* eller ved, at fordringshaveren foretager *retslige skridt*, jf. nærmere nedenfor.

Forældelsen afbrydes således, når skyldneren over for fordringshaveren udtrykkeligt eller ved sin handlemåde *erkender* forpligtelsen, f.eks. ved løfte om betaling eller ved betaling af rente, jf. § 14.

Reglerne om afbrydelse ved foretagelse af *retslige skridt* findes i §§ 15-19.

Bestemmelsen i § 15 vedrører afbrydelse af forældelsesfristen ved fordringshaverens foretagelse af retlige skridt med henblik på at få dom, voldgiftsafgørelse mv., herunder

ved indlevering af stævning til retten, eller ved fremsættelse af krav om fordringen til modregning under en sag mellem parterne.

Reglen omfatter også anerkendelsesdomme, jf. Ot. prp., nr. 38, 1977/78, s. 68. I Foreldelse av fordringer (1997) s. 280 anfører Anne Cathrine Røed, at det ikke er tilstrækkeligt til at afbryde forældelsen, at der er anlagt sag om det retsforhold, som ligger til grund for fordringen, og at afgørelsen må angå den konkrete fordring, der er tale om at afbryde forældelsesfristen for.

Af § 15, stk. 1, 2. pkt., fremgår det, at hvis skyldneren tager skridt til at få anerkendelsesdom om fordringen, dvs. dom om, at fordringen ikke eksisterer ("negativt anerkendelses-søgsmål"), afbryder dette forældelsesfristen for kreditors krav.

Reglen indebærer, at fordringshaveren i disse tilfælde kan nøjes med at påstå frifindelse under sagen, jf. Røed, Foreldelse av fordringer, s. 282. Baggrunden for reglen er, at det - når der allerede verserer en sag om spørgsmålet - ikke er naturligt, at fordringshaveren skal være tvunget til selv at tage positive skridt for at afbryde forældelsen, jf. herved Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 68. Afbrydelsen antages i disse tilfælde at indtræde allerede ved skyldnerens anlæggelse af sagen, jf. herved Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 68.

Efter § 16, stk. 1, afbrydes forældelsesfristen ved indbringelse af tvist om kravet til afgørelse for et forvaltningsorgan, der har særskilt kompetence til at afgøre vedkommende tvist. Dette gælder, uanset om myndighedens afgørelse kan påklages til højere administrativ myndighed eller indbringes for domstolene. Hvis sagen forberedes af et andet organ end det organ, der træffer afgørelse i sagen, er det tilstrækkeligt, at kravet indbringes for dette andet organ.

Tilsvarende regler gælder ved indbringelse af tvist om kravet til afgørelse for et klage- eller reklamationsnævn, som er oprettet af skyldneren eller af en brancheorganisation, som skyldneren er tilknyttet, eller under medvirken af denne brancheorganisation. Det samme gælder, hvis det pågældendes nævns vedtægter er offentligt godkendt i henhold til lov, eller hvis skyldneren har accepteret, at kravet indbringes for et oprettet klage- eller reklamationsnævn, jf. § 16, stk. 2, litra a.

Bestemmelsen i § 16, stk. 1, gælder endvidere tilsvarende i tilfælde, hvor tvist om krav mod den offentlige forvaltning indbringes for "Stortingets ombudsmann for forvaltning-

gen”, jf. § 16, stk. 2, litra b. Denne bestemmelse er indsat i forældelsesloven ved lov nr. 51 af 25. juni 2004.

Om baggrunden for bestemmelsen i § 16, stk. 1, er i bemærkningerne, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 38 f og s. 69, henvist til hensynet til fordringshaveren. Når der er oprettet en særlig ordning til afgørelse af tvist om kravet, bør det være tilstrækkeligt for at afbryde forældelsen, at fordringshaveren benytter denne ordning, og fordringshaveren bør ikke risikere, at forældelse indtræder i mellemtiden. Bestemmelsen gælder både for krav mellem private og for privates krav mod det offentlige. Ifølge bemærkningerne ligger der imidlertid en væsentlig begrænsning i udtrykket ”særskilt kompetence til at afgøre ...”, idet det heraf følger, at det ikke er tilstrækkeligt, at forvaltningsorganet har kompetence til at erkende kravet på det offentliges vegne. En sådan regel ville på længere sigt kunne medføre, at det er tilstrækkeligt med påkrav for at afbryde forældelse over for det offentlige. Forvaltningsorganet skal således være organiseret særskilt for at tage sig af denne tvistløsningsopgave.

Om baggrunden for § 16, stk. 2, litra a, er i bemærkningerne, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 39 og s. 69, henvist til hensynet til fordringshaveren. Hvis skyldneren opretter særlige organer til at afgøre tvister med kunderne, bør kunderne således ikke kunne lide retstab ved at gøre brug af ordningen. Det fremgår af bemærkningerne, at det har været overvejet, om reglen burde begrænses til tilfælde, hvor skyldneren er bundet af nævnsafgørelsen, men at der ikke er fundet grundlag herfor, idet det ofte kan være uklart for fordringshaveren, om skyldneren er bundet af afgørelsen. Herom anfører Røed s. 291, at dette indebærer, at også en klage til et nævn, der alene har kompetence til at afgive rådgivende udtalelser, virker fristafbrydende. Det fremgår videre af bemærkningerne, at det er en forudsætning for reglens anvendelse, at der er tale om et nævn ”uden for” skyldneren selv, dvs. at det ikke er tilstrækkeligt, at kravet indbringes for en særlig klageafdeling hos skyldneren.

Reglen i § 16, stk. 1, og stk. 2, litra a, blev ændret ved lov nr. 46 af 26. juni 1998, således at indbringelsen tillægges fristafbrydende virkning, uanset om det er fordringshaveren eller skyldneren, som indbringer sagen, og uanset om der er tale om indbringelse for en myndighed/et organ, der alene kan tage stilling til delspørgsmål. Der henvises til Ot. prp. nr. 44, 1997/98.

Om baggrunden for bestemmelsen i § 16, stk. 2, litra b, er i bemærkningerne, jf. Ot. prp. nr. 38, 2003/2004, anført, at det med en sådan regel undgås, at kreditor - alene med det formål at afbryde forældelsen - er nødt til at anlægge retssag om fordringen, mens ombudsmanden behandler sagen.

Forældelsen afbrydes endvidere ved fordringshaverens begæring om tvangsfuldbyrdelse eller ved udpantning, jf. § 17. Herudover sker der afbrydelse ved fordringshaverens begæring om konkurs eller offentligt skifte og fordringshaverens anmeldelse af kravet i skyldnerens bo, jf. § 18.

Hvis et retsligt skridt efter § 15 eller § 16, stk. 1, er foretaget rettidigt mod en af flere skyldnere, anses fordringen rettidigt påtalt over for de øvrige, når fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har givet dem varsel om forfølgningen. jf. § 19, stk. 1. Samme regel gælder, når fordringen afhænger af et retsforhold, der er rejst sag om af eller mod fordringshaveren, jf. § 19, stk. 2.

Det bemærkes, at det af forarbejderne til den norske lov fremgår, at man overvejede en regel om suspension af forældelsen, medens der pågik *forligsforhandlinger*, jf. Ot. prp. nr. 38, s. 39, men tanken afvistes med henvisning bl.a. til, at det kan være vanskeligt at fastslå, hvornår forhandlinger er indledt og afsluttet.

Virkningerne af afbrydelse er reguleret i lovens §§ 20-22.

Af § 20 fremgår det, at afbrydelse ved erkendelse medfører, at der løber en ny frist efter reglerne i forældelsesloven, og at denne løber fra erkendelsen eller fra det senere tidspunkt, da kreditor tidligst har ret til at kræve opfyldelse.

Af lovens § 21, stk. 2, 1. pkt., følger, at hvis en fordring bliver *bindende fastslået* ved en afgørelse som nævnt i lovens § 15 eller § 16, løber der en ny forældelsesfrist på 10 år fra den dag, da afgørelsen er truffet, eller fra den dag, da fordringshaveren tidligst kan kræve opfyldelse. Opnår fordringshaveren en afgørelse, *uden at fordringen bliver bindende fastslået*, gælder en ny forældelsesfrist på 3 år, jf. § 21, stk. 2, 2. pkt. Det samme gælder tvist om krav mod den offentlige forvaltning, som indbringes for Stortingets ombudsmand, hvis ombudsmanden udtaler kritik mod forvaltningen, jf. § 21, stk. 2, 3. pkt.

Af § 21, stk. 2, følger, at hvis tvangsfuldbyrdelse efter § 17 fremmes, uden der opnås fuld dækning, løber en ny 10 års frist fra forretningens slutning. Hvis en fordring bliver anerkendt under konkurs mv., løber en ny frist på 10 år fra bobehandlingens slutning.

Loven indeholder i § 22, stk. 1, en regel om *bevarelse af den fristafbrydende virkning* i tilfælde, hvor rettidig påtale efter lovens §§ 15-17 ikke fører til forlig, realitetsafgørelse, henholdsvis fremme af tvangsfuldbyrdelse, og dette ikke skyldes forsætligt forhold fra fordringshaverens side. I givet fald indrømmes fordringshaveren en tillægsfrist på 1 år. Dette gælder også i tilfælde, hvor tvist om et krav mod det offentlige er indbragt for Stortingets ombudsmand, og hvor ombudsmanden ikke udtaler kritik mod forvaltningen, jf. Ot. prp. nr. 38, 2003/2004. Tillægsfristen regnes fra sagens afslutning. Hvis fordringshaveren ikke har fået meddelelse om sagens afslutning inden rimelig tid, regnes fristen fra den dag, da den pågældende fik kendskab til, at sagen var afsluttet, eller det tidspunkt, hvor den pågældende burde have søgt oplysning herom. Virkningen af en rettidig påtale ophører dog senest 3 år efter sagens afslutning. De nævnte regler gælder også, hvis fordringshaveren ikke har fået fuldt medhold i en afgørelse efter § 16, jf. § 22, stk. 1, sidste pkt.

Efter § 22, stk. 2, gælder der ligeledes en tillægsfrist på 1 år, hvis en begæring om konkurs eller offentligt skifte, jf. lovens § 18, ikke tages til følge, eller en rettidigt anmeldt fordring ikke anerkendes i boet. Fristen regnes fra den endelige afgørelse om ikke at tage begæringen til følge eller om ikke at anerkende eller prøve fordringen. Er formel beslutning herom ikke truffet og meddelt fordringshaveren, regnes fristen fra den endelige afslutning af bobehandlingen, jf. § 22, stk. 2, 2. pkt. Efter § 22, stk. 3, gælder stk. 2, 2. pkt., tilsvarende for rettidig anmeldt fordring i akkord.

Bestemmelsen i § 21, stk. 2, 2. pkt., blev indsat ved lovændringen i 1998 (lov nr. 46 af 26. juni 1998). Samtidig blev det i § 21, stk. 2, 1. pkt., præciseret, at fordringen skulle være *bindende* fastslået ved den pågældende afgørelse. Af bemærkningerne, jf. Ot. prp. nr. 44, 1997/98, pkt. 5.4, fremgår, at de nævnte ændringer blev foretaget for at afklare tvivl om grænsedragningen mellem § 21, stk. 2, og § 22, stk. 1. Bestemmelsen i § 21, stk. 2, 3. pkt., blev indsat ved lov nr. 51 af 25. oktober 2004, jf. om baggrunden i Ot. prp. nr. 38, 2003/2004.

Bestemmelsen i § 22, stk. 1, blev hverken ændret ved loven af 1998 eller loven af 2004. I bemærkningerne til hovedloven fra 1979, hvor bestemmelsen blev indsat, anføres det

bl.a., at der i tilfælde, hvor fordringshaveren ikke får fuldt medhold i en afgørelse efter lovens § 16, kan være behov for en sådan tillægsfrist, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 75. Vedrørende betingelsen i § 22, stk. 1, om, at det ikke må skyldes forsætligt forhold fra fordringshaverens side, at en sag afvises af formelle grunde, anføres det, at betingelsen er ment som en sikkerhedsventil for de tilfælde, hvor det er åbenbart, at kravet må afvises, og hvor det derfor ikke er rimeligt, at fordringshaveren opnår en tillægsfrist ved påtalen.

Ifølge bemærkningerne skal reglerne i §§ 21 og 22 herefter forstås således:

Fristen på 10 år i § 21, stk. 2, 1. pkt., finder anvendelse i tilfælde, hvor kravet som sådant er fastslået med bindende virkning, således at det retslige forhold mellem parterne er fuldt ud afklaret gennem afgørelsen.

Fristen på 3 år i § 21, stk. 2, 2. pkt., finder anvendelse i tilfælde, hvor afgørelsesorganet ikke har taget stilling til alle sider af sagen. Endvidere gælder 3 års fristen i tilfælde, hvor afgørelsesorganet vel har taget stilling til kravet som sådant, men hvor afgørelsen ikke er bindende i forhold til skyldneren. Som eksempel herpå nævnes i bemærkningerne afgørelser truffet af det norske forsikringskadenævn og bankklagenævnet, som anses for rådgivende.

Fristen på 1 år i § 22, stk. 1, gælder i tilfælde, hvor forfølgningen af formelle grunde ikke fører frem. Herudover gælder fristen i tilfælde, hvor fordringshaveren ikke får fuldt medhold ved afgørelsen. I de sidstnævnte tilfælde gælder 1 års fristen således, selv om der er truffet en realitetsafgørelse, hvis fordringshaveren vil gøre gældende, at han har et større krav, end det, han er tilkendt ved afgørelsen.

Den norske lov indeholder i § 13 en regel om, at hvis der af skyldneren eller i hans bo inden udløbet af forældelsesfristen er *udfærdiget proklama eller anden offentlig indkaldelse til fordringshaverne* med opfordring til at anmelden deres krav inden en bestemt frist, indtræder forældelse ikke, før denne frist er udløbet. For en rettidigt anmeldt fordring indtræder forældelse ikke før 1 år efter udløbet af anmeldelsesfristen. Vedrørende konkurs, offentlig akkord eller offentligt skifte henvises der i bestemmelsen til lovens §§ 18, 21 og 22, nr. 2 og 3, der vedrører afbrydelse og virkningerne af afbrudt forældelse, herunder tillægsfrist ved utjenlige afbrydelsesskridt, jf. herom ovenfor.

I bemærkningerne til § 13, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 67, er det anført, at bestemmelsen giver en tillægsfrist i tilfælde, hvor forældelsesfristen er tæt på at udløbe, når der udfærdiges proklama eller anden offentlig kreditorindkaldelse. I sådanne tilfælde findes det ikke naturligt at kræve, at fordringshaveren anlægger sag for at undgå forældelse.

Som det fremgår af bestemmelsens sidste punktum, gælder den ikke for konkurs, offentlig akkord eller offentligt skifte, jf. herved også Røed s. 259. Baggrunden herfor må antages at være, at der i disse tilfælde sker afbrydelse af forældelsesfristen ved anmeldelse i boet mv., og hvis en begæring om konkurs mv. ikke tages til følge, eller fordringen ikke anerkendes i boet, bevares den afbrydende virkning i 1 år.

Lovens § 23 indeholder en regel om *virksomheden af afbrydelsesskridt foretaget i udlandet og om virkningen af, at der i udlandet træffes afgørelse om kravet.*

Det følger af § 23, *stk. 1*, at hvis fordringshaveren før udløbet af forældelsesfristen efter forældelsesloven iværksætter afbrydelsesskridt som nævnt i lovens § 15 (retslige skridt) eller § 16, *stk. 1* (indbringelse for administrativ myndighed mv.), i et andet land, hvor der er ”rimelig værneting” for sagen, får afbrydelsen også virkning i Norge, så længe forfølgelsen af kravet pågår. Hvis forfølgelsen ikke resulterer i forlig eller realitetsafgørelse som nævnt i §§ 15 eller 16, gælder § 22, *stk. 1* (om tillægsfrist på som udgangspunkt 1 år efter sagens afslutning).

Bestemmelsen kommer kun til anvendelse i tilfælde, hvor forældelsesspørgsmålet skal afgøres efter norsk ret, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 76 f.

At der skal være ”rimelig værneting” for sagen i et andet land, er ensbetydende med, at der skal være rimeligt grundlag for at anlægge sagen i netop det pågældende land, således at forældelsen ikke kan udskydes ved at udtage stævning i ethvert land, hvor der er værneting. Rimeligt grundlag for sagsanlæg i det pågældende land foreligger navnlig, hvis skyldneren har bopæl eller forretningssted i landet, men ikke nødvendigvis hvis der f.eks. blot er godsværneting, jf. herved Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 76 f, og Røed, Foreldelse av fordringer s. 344 f.

Af § 23, *stk. 2*, følger, at hvis en fordring i et andet land bliver fastslået ved retsforlig eller realitetsafgørelse, som anerkendes i Norge, løber en ny forældelsesfrist på 10 år. Hvis afgørelsen ikke anerkendes i Norge, bevarer afbrydelsen sin virkning i 1 år fra den dag,

da afgørelsen blev truffet, men dog kun i det omfang afgørelsen godkender fordringen. Hvis fordringen ikke godkendes, fortsætter fristen med at løbe.

5.2. Sverige

Af § 5 i den svenske lov følger, at forældelse afbrydes ved skyldnerens *erkendelse* (§ 5, nr. 1), ved fordringshaverens skriftlige *påmindelse* over for skyldneren (§ 5, nr. 2), eller ved at fordringshaveren *rejser kravet ved domstol, fogedret, skifteret mv.* (§ 5, nr. 3)

Retsvirkningerne af forældelsens afbrydelse er fastsat i §§ 6 og 7.

Hvis forældelsen er afbrudt ved skyldnerens erkendelse eller kreditors påmindelse, løber en ny forældelsesfrist i henhold til § 2 fra den dag, afbrydelsen fandt sted, jf. § 6.

Af § 7 følger, at hvis afbrydelsen er sket ved kreditors foretagelse af retslige skridt, jf. § 5, nr. 3, løber en ny forældelsesfrist i henhold til § 2 fra den dag, dommen eller afgørelsen meddeles, eller det retslige skridt på anden måde afsluttes. Forfølges sagen, eller genoptages den retslige forfølgning før den nye forældelsesfrists udløb, afbrydes forældelsen, hvorefter en ny frist regnes fra den dag, det genoptagne skridt afsluttes.

Hvis den retslige forfølgning afsluttes, uden at skyldneren har fået meddelelse om kreditors krav, beregnes forældelsestiden, som om afbrydelse ikke er sket, men fordringen forældes dog tidligst 1 år efter afslutningen af den retslige forfølgning, jf. § 7, stk. 2. Forældelsen kan ikke forlænges på denne måde mere end én gang, jf. § 7, stk. 3.

Af § 13 følger, at hvis et retsligt skridt med henblik på afbrydelse af forældelse foretages i et andet land, har det virkninger efter den svenske forældelseslov, hvis fordringshaveren under hensyn til skyldnerens forhold og omstændighederne i øvrigt har haft rimelig grund til at foretage det retslige skridt i det andet land.

5.3. Finland

Den finske lov indeholder i § 11 regler om afbrydelse ved *retslige foranstaltninger* og i § 10 regler om anden form for afbrydelse, herunder ved skyldnerens *erkendelse* og fordringshaverens *påmindelse*.

Af § 10 følger, at forældelsen afbrydes, hvis 1) parterne bliver enige om en betalingsordning mv., eller om at forældelsen er afbrudt, 2) skyldneren betaler eller på anden måde erkender forpligtelsen, eller 3) fordringshaveren kræver præstation af skyldneren eller på anden måde påminder skyldneren om gælden. Det er en betingelse, at skylden præciseres, når afbrydelsesforanstaltningen træffes.

Af § 11, stk. 1 og 2, følger, at i tilfælde, hvor sag er anlagt eller krav fremsat ved forbrugerklagenævnet eller ved noget andet lovbestemt organ, hvor fordringen er anmeldt i konkursbo mv. eller indbragt for fogedretten, afbrydes forældelsesfristen i den tid, hvor forfølgningen pågår. Forældelsen anses for afbrudt, når retskraftig dom er meddelt, eller forfølgningen er afsluttet på anden måde.

Hvis den retslige forfølgning afsluttes, uden at skyldneren har fået meddelelse om kreditors krav, anses forældelsen ikke for afbrudt, men fordringen forældes dog tidligst 1 år efter afslutningen af den retslige forfølgning, jf. § 11, stk. 3. Forældelsen kan ikke forlænges på denne måde mere end én gang. Efter § 11, stk. 4, gælder stk. 3 også i tilfælde, hvor et krav indbragt for domstol, forbrugerklagenævn eller andet lovbestemt organ er afvist uden prøvelse.

Når forældelsen er afbrudt, løber en ny forældelsesfrist af samme længde som den afbrudte, jf. § 13. Hvis gælden er fastslået ved retskraftig dom eller nogen tvangsfuldbyrdesafgørelse, der kan sidestilles hermed, er den nye forældelsesfrist dog 5 år.

5.4. Tyskland

De tyske regler er udformet således, at sagsanlæg og anden retsforfølgning, herunder i visse tilfælde også indbringelse for en offentlig myndighed, i sig selv alene medfører suspension af forældelsen, jf. BGB § 204. Opnås en retskraftig afgørelse, gælder en forældelsesfrist på 30 år fra afgørelsen, jf. § 197, stk. 1, og § 201.

En egentlig afbrydelse, som i sig selv medfører, at en ny forældelsesfrist begynder at løbe, kan ske dels ved, at skyldneren ved betaling af afdrag eller renter, ved sikkerhedsstillelse eller på anden måde anerkender forpligtelsen, dels ved indgivelse af begæring om tvangsfuldbyrdelse, jf. BGB § 212.

5.5. England

Efter forslaget af juli 2001 fra den engelske Law Commission afbrydes forældelsesfristen på samme måde som efter gældende engelsk ret ved anerkendelse, herunder ved delvis betaling, eller ved sagsanlæg.

5.6. Principles of European Contract Law III

I Principles of European Contract Law III er i artikel 14:401 og 14:402 foreslået regler om fornyelse af forældelsesfristen i tilfælde af skyldnerens *erkendelse* eller kreditors foretagelse af *retslige skridt*.

Efter artikel 14:401, stk. 1, sker der fornyelse af forældelsesfristen, hvis skyldneren ved delvis betaling, ved betaling af rente, ved sikkerhedsstillelse eller på anden måde anerkender forpligtelsen. Den nye forældelsesfrist, der løber, er den generelle 3 års frist, uanset om kravet oprindeligt var undergivet denne frist eller en frist på 10 år efter artikel 14:202. I sidstnævnte tilfælde kan bestemmelsen dog ikke indebære en forkortelse af 10 års fristen, jf. stk. 2.

En ny forældelsesfrist begynder endvidere at løbe ved ethvert rimeligt forsøg på eksekution foretaget af kreditor, jf. artikel 14:402.

Endvidere er i artikel 14:304 foreslået en regel om *udskydelse* af forældelsesfristens udløb i forbindelse med *forligsforhandlinger*. Det foreslås, at der i tilfælde, hvor parterne forhandler om kravet eller om omstændigheder, hvoraf krav kan opstå, ikke indtræder forældelse, før der er forløbet 1 år fra forhandlingernes afslutning.

Som begrundelse for forslaget er anført, at der er grund til at tilskynde til forhandlinger mellem parterne, og at sådanne forhandlinger derfor ikke bør foregå med risikoen for forældelse hængende over hovedet. Forligsforhandlinger bør heller ikke indebære en fælde for fordringshaveren. En skyldner, der indleder forhandlinger om et krav og dermed forhindrer fordringshaveren i at anlægge sag, bør ikke kunne påberåbe sig, at kravet er forældet i mellemtiden.

Det anføres videre, at begrebet ”forhandlinger” skal fortolkes bredt, idet enhver meningsudveksling, der kan give fordringshaveren rimelig grund til at tro, at hans krav ikke er blevet endeligt afvist, er omfattet. Reglen omfatter også forligsmægling.

Spørgsmålet om, fra hvilket tidspunkt forældelsesfristen afbrydes/udskydes, og fra hvilket tidspunkt 1 års fristen skal regnes, er ikke reguleret i bestemmelsen. Det anføres herom i bemærkningerne, at bevisbyrden for, at forhandlingerne er afsluttet på et bestemt tidspunkt, vil påhvile skyldneren, og at denne derfor udtrykkeligt bør tilkendegive, når han finder forhandlingerne afsluttet.

6. Udvalgets overvejelser

6.1. Indledende bemærkninger

Det er udvalgets opfattelse, at det for at afbryde forældelsen i alle tilfælde bør kræves, enten at skyldneren *erkender* forpligtelsen, eller at fordringshaveren foretager *retslige skridt*. Udvalget finder således, at adgangen til afbrydelse ved påmindelse bør ophæves, jf. nærmere nedenfor i afsnit 6.2.1.

Den gældende regel i 1908-lovens § 2, 2. pkt., er ganske kortfattet, og gældende ret vedrørende afbrydelse af forældelse er derfor i vidt omfang udviklet i retspraksis. Udvalget finder, at det i en ny forældelseslov nærmere bør fastsættes, hvad der i de enkelte tilfælde skal til for at afbryde forældelsen, og der er derfor efter udvalgets opfattelse behov for en relativ detaljeret regulering.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at de generelle regler om afbrydelse af forældelse, som findes i retsplejeloven, konkursloven og dødsboskifteloven, bør overflyttes til den nye forældelseslov, således at der dér foretages en samlet regulering, jf. afsnit 6.2.3.2 og 6.2.3.3.

Efter 1908-loven er det – hvis fordringshaveren ikke kan opnå skyldnerens erkendelse af gælden - en betingelse for at undgå forældelse, at der inden forældelsesfristens udløb foretages retslige skridt, og at det retslige skridt uden uforholdent ophold forfølges til erhvervelse af dom mv., jf. afsnit 2.2 ovenfor. Som det fremgår anførte sted, indebærer nogle typer af retslige skridt en egentlig afbrydelse af forældelsesfristen, således at der løber en helt ny frist fra det pågældende skæringstidspunkt – f.eks. sagsanlæg, der fører til en dom - mens den retlige foranstaltning i andre tilfælde skal følges op inden rimelig tid for at bevare sin fristafbrydende virkning – f.eks. indbringelse for et privat klage- eller ankenævn, hvis afgørelse ikke er bindende.

Udvalget foreslår, at der i loven opstilles en sondring mellem egentlig afbrydelse, jf. lovudkastets §§ 14-18, og foreløbig afbrydelse, jf. lovudkastets §§ 19-21.

Ved den egentlige afbrydelse løber en helt ny forældelsesfrist fra det i loven fastsatte tidspunkt. Den foreløbige afbrydelse er karakteriseret ved, at der, når ”den foreløbige foranstaltning” finder sted inden forældelsesfristens udløb, indrømmes en vis kortere frist (efter udvalgets forslag 1 år) efter foranstaltningens ophør, således at egentlig afbrydelse – typisk ved sagsanlæg – kan ske inden for denne tillægsfrist.

Dette svarer i realiteten til, hvad der følger af den gældende ordning om forfølgning af et retsligt skridt uden ufornuddent ophold, men således, at det i loven fastlægges, hvad der i denne sammenhæng skal anses for et (foreløbigt) retsligt skridt, og således, at ”uden ufornuddent ophold” erstattes af en bestemt frist (1 år).

I det følgende redegøres først for udvalgets overvejelser vedrørende betingelserne for egentlig afbrydelse og virkningen heraf (afsnit 6.2 nedenfor) og herefter for overvejelserne vedrørende foreløbig afbrydelse (afsnit 6.3).

6.2. Egentlig afbrydelse

6.2.1. Ophævelse af adgangen til afbrydelse ved påmindelse

Som nævnt ovenfor finder udvalget, at adgangen efter Danske Lov 5-14-4 til at afbryde forældelsesfristen ved påmindelse bør ophæves, således at der i alle tilfælde – på samme måde som efter 1908-loven - stilles krav om, at skyldneren erkender forpligtelsen, eller at fordringshaveren foretager retslige skridt.

Det er udvalgets opfattelse, at hensynene bag forældelsesreglerne – at bidrage til, at fordringer afvikles eller bringes på det rene inden rimelig tid, og at undgå procesførelse om meget gamle fordringer – i hvert fald for de fleste typer af fordringers vedkommende ikke på tilfredsstillende måde tilgodeses ved en ordning, hvor fordringshaveren har mulighed for til enhver tid at forny forældelsesfristen ved blot at tilkendegive skyldneren, at han mener at have et krav på ham. Påmindelse er således ikke egnet til at sikre en afkla-

ring af omtvistede fordringers eksistens. Endvidere kan skyldneren efter omstændighederne uanset påmindelse med tiden få en forventning om, at kravet ikke vil blive fastholdt.

Repræsentanterne for erhvervslivet, herunder navnlig repræsentanterne for Finansrådet og Realkreditrådet, har peget på, at de nævnte hensyn ikke har samme vægt i tilfælde, hvor kravet hviler på et særligt retsgrundlag, f.eks. et gældsbrief eller en dom, idet skyldneren i disse tilfælde ikke kan være i tvivl om fordringens eksistens.

Et enigt udvalg finder imidlertid, at de ovenfor nævnte hensyn og forenklingshensyn taler imod at opretholde forskellige regler om afbrydelse for forskellige typer af fordringer.

I den forbindelse kan nævnes, at det efter gældende ret er et praktisk problem, at der ved pengelån gælder forskellige afbrydelsesskridt for fristerne vedrørende henholdsvis hovedstol (omfattet af Danske Lov 5-14-4) og renter (omfattet af 1908-loven), idet det kan være vanskeligt efter mange år at finde ud af, hvad hovedstolen oprindeligt beløb sig til.

Som det fremgår af afsnit 3 og 4 ovenfor, blev det både i 1894- og 1957-udkastet foreslået at ophæve adgangen efter Danske Lov til afbrydelse ved påmindelse. Herudover kendes afbrydelse af forældelsesfristen ved påmindelse – ud over i Danmark – vistnok kun i Sverige og Finland og ikke i andre lande, vi normalt sammenligner os med, jf. afsnit 5 ovenfor. I Principles of European Contract Law III er heller ikke stillet forslag om afbrydelse ved påmindelse, jf. afsnit 5.6.

6.2.2. Afbrydelse ved erkendelse

Udvalget foreslår for så vidt angår afbrydelse ved skyldnerens erkendelse en videreførelse af gældende ret, jf. herom i afsnit 2.1 ovenfor. Der henvises til lovudkastets § 14.

Ved udformningen af bestemmelsen foreslås en vis præcisering i forhold til reglen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., 1. led, idet det i lovudkastets § 14 på samme måde som i den norske lovs § 14 foreslås at angive, at skyldneren kan erkende forpligtelsen ”udtrykkeligt eller ved sin handlemåde”. Herved gøres det klart, at det ikke er et krav, at skyldneren udtrykkeligt indrømmer at have en forpligtelse, men at der også i skyldnerens handlinger kan ligge en fristafbrydende erkendelse.

Udvalget stiller derimod ikke forslag om på samme måde som i 1957-betænkningens § 18 at nævne skyldnerens erlæggelse af rente som et eksempel på erkendelse, bl.a. fordi dette muligvis kunne føre til den forkerte modsætningslutning, at betaling af afdrag aldrig kan udgøre en fristafbrydende erkendelse.

Det foreslås fortsat at anvende udtrykket ”erkendelse” i relation til afbrydelse af forældelsesfristen i stedet for det mere nutidige udtryk ”anerkendelse”. Det sidstnævnte udtryk anvendes i forbindelse med reglen om særligt retsgrundlag, jf. lovudkastets § 4. Ved at anvende forskellige udtryk i de to bestemmelser tilkendes det, at der er forskel på de krav, der stilles til skyldnerens indrømmelse af forpligtelsen ved afbrydelse, henholdsvis etablering af særligt retsgrundlag. Der tilsigtes ikke realitetsændringer med hensyn til, hvad der ligger i erkendelsesbegrebet, og det vil således fortsat ikke – som ved en egentlig anerkendelse af gælden, der etablerer et særligt retsgrundlag - kunne kræves, at skyldneren skriftligt bekræfter gældens tilblivelse og størrelse.

6.2.3. Afbrydelse ved kreditors foretagelse af retslige skridt

6.2.3.1. Sagsanlæg mv.

a. Udvalget foreslår i lovudkastets § 15 en bestemmelse om afbrydelse ved sagsanlæg og andre foranstaltninger, der foretages med henblik på at opnå en bindende afgørelse. Indholdet af bestemmelsen svarer i det væsentlige til 1908-lovens § 2, 2. pkt., 2. led, således som denne bestemmelse er blevet forstået i retspraksis og litteratur, men der foreslås forskellige præciseringer.

Det foreslås, at forældelsen skal kunne afbrydes ved retslige skridt, der foretages med henblik på at opnå en *bindende afgørelse, der fastslår fordringens eksistens og størrelse*, jf. lovudkastets § 15, stk. 1.

Det retslige skridt skal efter bestemmelsen foretages med henblik på at opnå *dom, betalingspåkrav* påtegnet af fogedretten, jf. retsplejelovens § 477 e, stk. 2, *voldgiftskendelse* eller *anden bindende afgørelse*, der fastslår fordringens eksistens og størrelse.

Ved ”anden bindende afgørelse, der fastslår fordringens eksistens og størrelse” sigtes bl.a. til en *administrativ afgørelse*, som bliver bindende for parterne, hvis den ikke ind-

bringes for domstolene inden en vis frist, og som fastslår kravets eksistens og størrelse. Som eksempel kan nævnes en taksationsmyndigheds afgørelse om ekspropriationserstatningens størrelse. Det bemærkes, at klagen i en skattesag typisk kun angår ansættelsen af indkomst eller fradrag mv., ikke en skattefordring af en bestemt angiven størrelse. Der sigtes endvidere til en afgørelse truffet af et *privat klage- eller ankenævn*, som fastslår kravets eksistens og størrelse, og som er bindende for indklagede. En afgørelse er bindende for indklagede i tilfælde, 1) hvor denne ikke rettidigt afgiver erklæring om ikke at ville være bundet, hvis vedtægten indeholder bestemmelse om en sådan ordning, eller 2) hvor indklagede har tilsluttet sig et nævn, hvis vedtægter indebærer, at medlemmerne er forpligtet til at efterleve nævnets afgørelser, jf. om de forskellige typer af nævn i afsnit 2.2.6.1 ovenfor.

Baggrunden for forslaget er, at afgørelserne i de nævnte situationer i realiteten er bindende på samme måde som en domstolsafgørelse i 1. instans, henholdsvis som en voldgiftskendelse. I de nævnte tilfælde vil indbringelsen for den administrative myndighed/det private klagenævn således være fristafbrydende, uden at der kræves yderligere betingelser. I andre tilfælde vil retssag skulle anlægges inden et år efter afgørelsen, medmindre den almindelige forældelsesfrist først udløber på et senere tidspunkt, jf. lovudkastets § 20, stk. 2 og 3, og afsnit 6.3.2.3 og 6.3.2.4 nedenfor.

Udvalget har fundet det unødvendigt i bestemmelsen at medtage en henvisning til retsforlig. Forældelsen afbrydes ved sagsanlæg med henblik på at erhverve dom, og indgås der forlig, er forældelsen endeligt afbrudt, jf. lovudkastets § 14 om afbrydelse ved skyldnerens erkendelse. Det forekommer heller ikke naturligt at tale om, at retssag anlægges med henblik på at erhverve retsforlig.

Af 1908-lovens § 2, 2. pkt., fremgår det, at det retslige skridt skal ”forfølges uden uforødent ophold”. Udvalget finder, at der fortsat bør gælde en sådan betingelse, idet det ikke kan afvises, at der kan være behov herfor, f.eks. i tilfælde, hvor en retssag udsættes med henblik på forligsforhandlinger eller med henblik på forelæggelse for et klage- eller ankenævn. Det foreslås dog at anvende formuleringen ”inden for rimelig tid” i stedet for

”uden uforholdent ophold”. Den førstnævnte formulering svarer bedre til, hvad der følger af praksis, og giver større fleksibilitet.

Et sagsanlæg må antages at bevare sin fristafbrydende virkning i tilfælde, hvor fordringshaveren meddeles *oprejsningsbevilling*, *anketilladelse* eller *tredjeinstansbevilling* efter retsplejelovens § 368, stk. 1-2, § 371 og § 372, stk. 1-2. I disse tilfælde, hvor lovgivningen giver adgang til oprejsning mv. inden for bestemte tidsmæssige grænser, og hvor denne ”udvidede” ankeadgang således er en del af appelsystemet, synes det naturligt og rimeligt, at en anketilladelse medfører, at det oprindelige sagsanlæg bevarer sin afbrydelsesvirkning. Efter de nævnte bestemmelser gælder der bestemte frister for, hvor sent en ansøgning om anketilladelse mv. kan indgives til retten/Procesbevillingsnævnet, og det er derfor begrænset, hvor længe afbrydelsesvirkningen kan udstrækkes.

Spørgsmålet er efter udvalgets opfattelse mere tvivlsomt i de tilfælde, hvor der meddeles fordringshaveren tilladelse til *ekstraordinær anke eller genoptagelse* efter retsplejelovens § 399. På den ene side kan det anføres, at der er opstillet meget strenge betingelser for at meddele tilladelse til ekstraordinær anke/genoptagelse. En af betingelserne er, at ansøgeren kun på denne måde kan undgå eller oprette et for ham indgribende tab. Der kan på denne baggrund argumenteres for, at det ikke er rimeligt, hvis forældelsesreglerne i disse tilfælde afskærer kreditors krav. På den anden side gælder der ingen tidsmæssige grænser for, hvornår en ansøgning skal indgives, og Højesteret kan således i princippet meddele tilladelse til ekstraordinær anke/genoptagelse efter mange års forløb. Det kan derfor anføres, at det bør bero på en konkret vurdering, hvorvidt fordringshaveren må anses for at have forfulgt sit krav inden for rimelig tid. Udvalget finder ikke anledning til at foreslå en lovregel om dette meget specielle spørgsmål. Efter udvalgets opfattelse må udgangspunktet være, at en tilladelse til ekstraordinær anke/genoptagelse ikke tillægges selvstændig betydning for forældelsesspørgsmålet, dvs. at genoptagelse som udgangspunkt ikke medfører, at det oprindelige sagsanlæg bevarer sin fristafbrydende virkning.

b. Udvalget foreslår, at der indføres bestemmelser om, hvilke retsskridt der nærmere afbryder forældelsen, jf. lovudkastets § 15, *stk. 2 og 3*.

Hvis fordringen gøres gældende ved *domstol*, vil afbrydelse bl.a. ske ved *indlevering af stævning eller betalingspåkrav til retten*, jf. lovudkastets § 15, *stk. 2, nr. 1*. Dette svarer til gældende ret, jf. afsnit 2.2.2 ovenfor.

Anlæggelse af retssag med påstand om *anerkendelsesdom* vil være omfattet af denne bestemmelse, hvis der er tale om en anerkendelsespåstand, der vedrører fordringens eksistens og størrelse, jf. stk. 1. Dette svarer ligeledes til gældende ret, jf. afsnit 2.2.2.

Som det fremgår anførte sted antages det efter gældende ret, at også et anerkendelses-søgsmål, der ikke går på anerkendelse af fordringens eksistens og størrelse, men på *anerkendelse af grundlaget for fordringen* - f.eks. et erstatningsansvar – er et retsligt skridt, der afbryder forældelsen, hvis der er en sådan sammenhæng mellem anerkendelsessagen og den efterfølgende fuldbyrdelsessag, at sagerne udgør en helhed. Efter gældende ret er det imidlertid uafklaret, om anerkendelsesdommen medfører, at der løber en ny forældelsesfrist fra dommen, eller om der må stilles krav om, at dommen følges op af en fuldbyrdelsessag inden rimelig tid for at bevare den fristafbrydende virkning.

Det er udvalgets opfattelse, at der bør tillægges kreditors anerkendelsessøgsmål afbrydelsesvirkning, også selv om søgsmålet ikke direkte vedrører fordringen, men grundlaget for denne. Udvalget finder imidlertid ikke, at anerkendelsesdommen i disse tilfælde bør medføre egentlig afbrydelse, og anerkendelsesdommen skal derfor følges op inden for en vis frist for at bevare den fristafbrydende virkning, jf. lovudkastets § 20, stk. 1, og nedenfor i afsnit 6.3.2.2.

Herudover foreslår udvalget, at der – på samme måde som efter gældende ret, jf. afsnit 2.2.2 - skal ske afbrydelse, når *påstand om fordringen nedlægges under retssagen*, herunder som modkrav, jf. lovudkastets § 15, stk. 2, nr. 2. Bestemmelsen vil omfatte tilfælde, hvor sagsøgeren under sagen forhøjer sit krav, samt tilfælde, hvor et modkrav fremsættes til selvstændig dom.

Som det fremgår af afsnit 2.2.2, er det efter gældende ret tvivlsomt, om fremsættelse af *modkrav til compensation* afbryder forældelsesfristen. Udvalget finder imidlertid, at der også bør ske afbrydelse i disse tilfælde, men kun i det omfang, fordringen dækkes af hovedfordringen, dvs. at der sker afbrydelse for den del af fordringen, der svarer til hovedkravet. Der henvises til lovudkastets § 15, stk. 2, nr. 3. Hvis hovedfordringen forhøjes under sagen, gælder afbrydelsen for modkrav af samme størrelse. Hvis retten ikke træffer afgørelse vedrørende modkravet, f.eks. fordi sagsøgte bliver frifundet for hovedkravet, eller fordi sagsøgeren hæver sagen, vil fordringshaveren (sagsøgte) kunne opretholde den fristafbrydende virkning vedrørende modkravet ved at anlægge retssag inden for 1 år, jf. lovudkastets § 19, der omtales i afsnit 6.3.2.1.

Herudover finder udvalget, at kreditors nedlæggelse af *frifindelsepåstand under en af debitor anlagt "negativ" anerkendelsessag* bør medføre afbrydelse af forældelsesfristen for kreditors krav. Dette antages også at være gældende ret, jf. afsnit 2.2.2. Afbrydelsen bør efter udvalgets opfattelse – på samme måde som efter den norske lovs § 15, stk. 1, 2. pkt. – ske allerede ved skyldnerens sagsanlæg og ikke først ved kreditors nedlæggelse af frifindelsepåstanden. Der henvises til lovudkastets § 15, stk. 2, nr. 4.

I tilfælde, hvor der er aftalt *voldgiftsbehandling*, eller hvor *anden særlig afgørelsesmåde er hjemlet*, herunder f.eks. tilfælde, hvor sagen indbringes for en administrativ myndighed, der har kompetence til at træffe en bindende afgørelse, foreslås det, at afbrydelsen sker, når fordringshaveren iværksætter, hvad der fra dennes side skal gøres for at sætte sagen i gang, jf. § 15, stk. 3. Herudover foreslås det, at de ovenfor omtalte bestemmelser i lovudkastets § 15, stk. 2, nr. 2-4, finder tilsvarende anvendelse i disse tilfælde. Dette vil bl.a. have betydning, hvor en sag indbringes for en administrativ myndighed, hvis afgørelser er bindende, med påstand om, at en fordring, der gøres gældende af det offentlige, ikke består.

6.2.3.2. Indgivelse af konkursbegæring og anmeldelse i konkursbo mv.

Udvalget finder, at der på samme måde som efter de gældende regler i konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, bør ske afbrydelse af forældelsen ved indgivelse af konkursbegæring og ved anmeldelse af fordringen i konkurs-, tvangsakkord- eller dødsbo eller i forbindelse med gældssanering, jf. nærmere afsnit 2.2.3 ovenfor vedrørende gældende ret.

Udvalget foreslår på denne baggrund en bestemmelse om afbrydelse, der i alt væsentligt svarer til de gældende regler i konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5. Der henvises til lovudkastets § 16 og nærmere nedenfor.

De gældende bestemmelser i konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, gælder ikke alene i relation til 1908-loven og Danske Lov 5-14-4, men også i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Udvalget foreslår, at bestemmelsen i konkurslovens § 241 ophæves, men der foreslås samtidig i lovudkastets § 27 en regel, hvorefter forældelseslovens regler - herunder lovudkastets § 16 - som udgangspunkt også finder anvendelse i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. En ophævelse

af konkurslovens § 241 vil således ikke medføre, at en tilsvarende regel ikke længere vil gælde i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Dødsboskiftelovens § 82, stk., 5, regulerer ikke alene anmeldelsens betydning i relation til forældelse, men også i andre henseender, herunder i relation til renter. Denne bestemmelse foreslås derfor opretholdt.

Som det fremgår af afsnit 2.1 ovenfor, taler konkurslovens § 241 også om afbrydelse ved *anerkendelse* i forbindelse med tvangsakkordforhandlinger eller indledt gældssanerings-sag. Baggrunden herfor er formentlig, at fordringerne i disse tilfælde ofte ikke anmeldes, når de i forvejen er medtaget i en udsendt kreditorliste, og at afbrydelse derfor i disse tilfælde må anses for sket ved anerkendelse, ikke ved anmeldelse. Afbrydelse ved anerkendelse er imidlertid dækket af lovudkastets § 14, og det er derfor efter udvalgets opfattelse ikke nødvendigt at medtage en regel herom i § 16.

Der henvises til lovudkastets § 18, stk. 4, samt afsnit 6.2.4 nedenfor vedrørende virkningen af afbrydelse. Det følger heraf, at der efter anerkendelse af fordringen i et konkurs- eller dødsbo eller i vedtagen tvangsakkord eller afsagt gældssaneringsskendelse – på samme måde som efter konkurslovens § 241, stk. 2, for så vidt angår konkurs – løber en ny forældelsesfrist fra boets slutning, tvangsakkordens vedtagelse, henholdsvis gældssaneringskendelsens afsigelse. I tilfælde, hvor fordringen anerkendes i forbindelse med tvangsakkordforhandlinger eller indledning af gældssaneringssag, men hvor tvangsakkord ikke vedtages eller gældssaneringsskendelse ikke afsiges, vil den nye frist skulle regnes fra anerkendelsestidspunktet efter bestemmelsen i lovudkastets § 18, stk. 2.

Det er efter udvalgets forslag en forudsætning for at tillægge indgivelse af konkursbegæring/anmeldelse af fordringen i konkursbo mv. inden forældelsesfristens udløb virkning som en ”egentlig” afbrydelse, at konkursbegæringen tages til følge, henholdsvis at fordringen anerkendes. I andre tilfælde vil der alene være tale om en foreløbig afbrydelse, som skal følges op med sagsanlæg inden 1 år, jf. lovudkastets § 19, stk. 3 og 4, og afsnit 6.3.2.1 nedenfor.

Der foreslås på den anførte baggrund en regel, hvorefter forældelse afbrydes ved indgivelse af en på fordringen støttet konkursbegæring, jf. lovudkastets § 16, stk. 1, *nr. 1*, ved anmeldelse af fordringen i et konkursbo, jf. stk. 1, *nr. 2*, ved anmeldelse af fordringen i forbindelse med åbning af tvangsakkordforhandling eller indledning af gældssaneringssag, jf. stk. 1, *nr. 3*, og ved anmeldelse af fordringen i et dødsbo efter dettes udstedelse af proklama, jf. stk. 1, *nr. 4*.

Bestemmelsen i § 16, stk. 1, *nr. 4*, omfatter efter forslaget - på samme måde som dødsboskiftelovens § 82, stk. 5 - kun anmeldelse i dødsboer, der har udstedt proklama. Dette *skal* ske, når et bo skiftes privat eller ved bobestyrer, jf. § 81, stk. 2, og *kan* ske i andre tilfælde, jf. § 81, stk. 1. F.eks. ved uskiftet bo kan det forekomme, at der ikke udstedes proklama. For så vidt angår de boer, hvor der efter dødsboskiftelovens § 81 ikke udstedes proklama, må afbrydelse om fornødent ske ved sagsanlæg. I tilfælde, hvor boet udlægges uden skiftebehandling (dødsboskiftelovens kapitel 12), og fordringshaveren således ikke har mulighed for at anmelde sit krav, men hvor der senere – fordi der fremkommer yderligere aktiver – sker genoptagelse af boet, vil fordringshaveren formentlig kunne påberåbe sig reglen i lovudkastets § 13 om tillægsfrist ved hindringer for afbrydelse af fristen.

Ud over de nævnte afbrydelsesskridt, der også følger af gældende ret, finder udvalget, at forældelsen også i øvrigt bør afbrydes ved anmeldelse af fordringen efter skyldnerens udstedelse af proklama, f.eks. i forbindelse med solvent likvidation af selskaber. Der henvises til lovudkastets § 16, stk. 1, *nr. 5*.

Udvalget foreslår en bestemmelse om, at afbrydelse i henhold til stk. 1, nr. 1 og 2, også har virkning i forhold til skyldneren personlig, og at afbrydelse i henhold til stk. 1, nr. 4, også har virkning i forhold til skyldnerens arvinger, jf. lovudkastets § 16, *stk. 2*. Bestemmelsens 1. led vedrørende konkurs svarer til konkurslovens § 241. At anmeldelse i et dødsbo også har virkning i forhold til skyldnerens arvinger, for så vidt disse hæfter for gælden, er ret selvfølgelig, men bestemmelsen herom foreslås medtaget for fuldstændighedens skyld.

Hvis der er udfærdiget proklama eller anden offentlig indkaldelse og i den forbindelse fastsat en frist for anmeldelse, bør der efter udvalgets opfattelse – i modsætning til efter gældende ret - ikke indtræde forældelse før udløbet af denne frist. Hvis der er fastsat en bestemt frist for anmeldelse af krav i boet, kan en fordringshaver let få den opfattelse, at anmeldelse inden for denne frist er tilstrækkelig også i relation til forældelsesfristen. Udvalget foreslår på denne baggrund en regel om, at hvis der i et tilfælde omfattet af lovudkastets § 16, stk. 1, nr. 2-5, inden forældelsesfristens udløb er udstedt proklama, indtræder forældelse ikke før udløbet af anmeldelsesfristen i henhold til dette proklama, jf. lovudkastets § 16, *stk. 3*. For så vidt angår tvangsakkord følger det af konkurslovens § 169, at der af skifteretten indkaldes til et møde straks efter akkordforhandlingernes åbning, hvor fordringshavere opfordres til at anmelde krav. Der er imidlertid ikke pligt til at fastsætte en frist for fordringshaverens anmeldelse af krav til skifteretten. Af de samme grunde som nævnt ovenfor foreslår udvalget, at forældelse i tilfælde, hvor der er åbnet forhandling om tvangsakkord, ikke indtræder før afholdelsen af det i konkurslovens § 169 omhandlede møde, jf. ligeledes § 16, *stk. 3*. Lignende regler blev foreslået i 1957-betænkningens § 14, jf. afsnit 4 ovenfor.

6.2.3.3. Indgivelse af udlægsbegæring mv.

a. Udvalget foreslår en bestemmelse om afbrydelse ved indgivelse af *udlægsbegæring*, der svarer til retsplejelovens § 527, jf. herved lovudkastets § 17, stk. 1. Der henvises til afsnit 2.2.3.2 ovenfor vedrørende det nærmere indhold af bestemmelsen i retsplejelovens § 527.

Ligesom konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, gælder retsplejelovens § 527 ikke alene i relation til 1908-loven og Danske Lov 5-14-4, men også i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Som nævnt foreslår udvalget i lovudkastets § 27 en regel, hvorefter forældelseslovens regler - herunder også lovudkastets § 17 - som udgangspunkt også finder anvendelse i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. En ophævelse af retsplejelovens § 527 vil således ikke medføre, at en tilsvarende regel ikke længere vil gælde i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Udvalget foreslår derfor bestemmelsen i retsplejelovens § 527 ophævet.

På samme måde som i retsplejelovens § 527 foreslås det i lovudkastets § 17, stk. 1, at det skal være en betingelse for, at indbringelsen af udlægsbegæring har afbrydelsesvirkning, at fogedforretningen fremmes inden for en vis periode. Det foreslås dog at anvende formuleringen ”inden for rimelig tid” i stedet for ”uden ugrundet ophold”, således at der er overensstemmelse mellem den her omhandlede bestemmelse og lovudkastets § 15, stk. 1, med hensyn til, hvornår det retslige skridt skal følges op.

Som det fremgår af afsnit 2.2.3.1 ovenfor, følger det af skatteinddrivelseslovens § 5, at retsplejelovens § 527 også gælder ved *udlægsforretninger, der foretages af pante- og toldfogeder*, og sådanne udlægsforretninger afbryder dermed forældelsesfristen for de skattekrav mv., som forretningen vedrører. Det fremgår endvidere, at det af U 2000.1504 H følger, at det forhold, at udlægget foretages af skattemyndigheden selv og ikke på grundlag af en af denne indgiven anmodning, betyder, at afbrydelse af forældelsen først indtræder ved udlægsforretningens foretagelse.

Udvalget foreslår, at det i lovudkastets § 17, stk. 2, præciseres, at det relevante afbrydelsestidspunkt i disse tilfælde er udlægsforretningens foretagelse.

Vedrørende tilfælde, hvor skyldneren har afgivet *insolvenserklæring*, må det efter nyere retspraksis antages, at retsplejelovens § 490, stk. 2, skal forstås således, at en begæring om afholdelse af en fogedforretning skal tages til følge, selv om der foreligger en insolvenserklæring, hvis formålet er at afbryde forældelsen, jf. herved U 1994.718 Ø og U 1997.342 Ø og afsnit 2.2.3 ovenfor.

Udvalget er enig i, at retsplejelovens § 490, stk. 2, skal forstås på denne måde, og efter udvalgets opfattelse ville det heller ikke være rimeligt, hvis forældelse ikke kunne afbrydes i disse tilfælde.

Udvalget foreslår en ny bestemmelse i retsplejelovens § 490, stk. 3, hvorefter kreditor ikke behøver at give møde i fogedretten i tilfælde, hvor der er afgivet insolvenserklæring, jf. om baggrunden herfor nedenfor under pkt. b. Af bestemmelsen fremgår samtidig, at en udlægsbegæring skal tages til følge trods en insolvenserklæring, hvis formålet er at afbryde forældelsen. Herved afklares den usikkerhed, der i praksis har været om, hvorvidt fogeden i disse tilfælde er forpligtet til at gennemføre fogedforretningen.

Herudover foreslår udvalget i lovudkastets § 17, *stk. 3*, at det – i overensstemmelse med, hvad der antages at gælde i dag på ulovbestemt grundlag, jf. afsnit 2.2.3.1 ovenfor – fastsættes, at lovudkastets § 17, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse ved indgivelse af anmodning om arrest, jf. stk. 3, *nr. 1*, ved fremsættelse af krav for fogedretten om andel i et auktionsprovenu, jf. stk. 3, *nr. 2*, og ved indgivelse af anmodning til fogedretten om tilbagebetaling af en løsøregenstand, der er solgt med ejendomsforbehold, jf. stk. 3, *nr. 3*.

Med hensyn til arrest bemærkes, at henvisningen til stk. 1 indebærer, at arresten skal følges op af justificationssag, medmindre skyldneren har givet afkald herpå.

Det foreslås endvidere som en ændring i forhold til gældende ret, at også en offentlig myndigheds pålæg til skyldnerens arbejdsgiver om indeholdelse i løn mv. skal afbryde forældelsen, jf. lovudkastets § 17, *stk. 4*.

Den gældende retstilstand, hvorefter pålæg om lønindeholdelse ikke afbryder forældelsen, jf. ovenfor i afsnit 2.2.3, kan give anledning til nogle praktiske problemer, bl.a. fordi en fordring kan forældes, uanset at der løbende indgår betalinger fra skyldnerens arbejdsgiver. Den pågældende myndighed er derfor nødsaget til at foretage andre retlige skridt med henblik på at afbryde forældelsen. Det forekommer desuden vanskeligt at begrunde

den forskellige behandling af lønindeholdelse og udpantningsudlæg. Realiteten er i begge tilfælde, at den pågældende myndighed selv forestår tvangsinddrivelsen, jf. herved Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 704.

Udvalget har overvejet, om der også er behov for en regel om, at indgivelse af begæring til fogedretten om bevissikring ved krænkelse af immaterialrettigheder, jf. retsplejelovens kapitel 57 a, sidestilles med et retsligt skridt, der afbryder forældelsen. Udvalget finder imidlertid ikke, at der kan peges på et særligt behov herfor.

b. Det er under udvalgsarbejdet af repræsentanterne for erhvervslivet blevet anført, at en ordning, hvor forældelsen af krav i henhold til domme, forlig og gældsbreve mv. ikke længere kan afbrydes ved påmindelse, vil indebære, at kreditorerne er nødsaget til at indgive udlægsbegæring hvert 10. år for at afbryde forældelsesfristen for hovedstolen. Endvidere vil der for så vidt angår rentekrav, hvor der i dag skal foretages retslige skridt hvert 5. år, skulle indgives udlægsbegæring hvert 3. år. Ordningen vil derfor være ensbetydende med, at der vil være forbundet flere omkostninger med afbrydelse af forældelsen af disse krav på grund af retsafgift til fogedretten og salær til advokat for at møde i fogedretten.

Udvalget foreslår på denne baggrund en ny bestemmelse i retsplejelovens § 490, stk. 3, hvorefter kreditor ikke behøver at give møde i fogedretten i tilfælde, hvor der er afgivet insolvenserklæring. I disse tilfælde vides det, at skyldneren intet ejer, og det må derfor anses for unødvendigt og uhensigtsmæssigt at bruge ressourcer på at møde i fogedretten. I tilfælde, hvor der ikke er afgivet insolvenserklæring, er der derimod ikke sikkerhed for, at skyldneren intet ejer, og det findes derfor rimeligt, at kreditor skal forsøge at inddrive sit tilgodehavende. Forældelsesreglerne har bl.a. til formål at bidrage til, at fordringer afvikles inden for rimelig tid.

Reglen omfatter efter forslaget alle typer af krav, for hvilke der er et eksekutionsgrundlag, og indebærer, at fogedretten skal foretage en sædvanlig prøvelse af kravet - herunder navnlig en prøvelse af opgørelsen af renter og omkostninger og af, om kravet helt eller delvis er forældet - uden at kreditor har pligt til at give møde i fogedretten. Reglen foreslås udformet, så den ligner betalingspåkravsordningen, jf. retsplejelovens kapitel 44 a, dvs. således at der skal gives skyldneren en frist til at fremkomme med indsigelse. Hvis der ikke kommer indsigelse, afsluttes den retlige behandling uden et fogedretsmøde, og forældelsen er afbrudt. Kommer der indsigelse fra skyldneren, gennemføres en sædvanlig

fogedretsbehandling. Bestemmelsen kan anvendes, uanset at kreditor ikke på forhånd ved, om der er afgivet insolvenserklæring. Kreditor vil således ved indgivelsen af udlægsbegæringen kunne bede fogedretten om i givet fald at behandle begæringen efter ”§ 490, stk. 3-proceduren” og ellers efter de almindelige regler.

Det foreslås, at der for begæringer om en ”§ 490, stk. 3-procedure” – på samme måde som for en begæring om påtegning af et betalingspåkrav, jf. retsafgiftslovens kapitel 2 a – fastsættes en lavere retsafgift end for almindelige udlægsbegæringer, jf. retsafgiftslovens kapitel 3.

Herudover foreslår udvalget en regel om, at der efter indgivelse af begæring om (og afholdelse af) udlægsforretning løber en ny frist på 10 år også for de opgjorte renter og omkostninger, jf. lovudkastets § 18, stk. 7, og nedenfor i afsnit 6.2.4. Heraf følger, at når rentekravet er fastslået i fogedretten, vil fordringshaveren ikke som efter gældende ret skulle ”forny” kravet hvert 3. år (i dag hvert 5. år).

6.2.3.4. Sagsanlæg i udlandet

Udvalget har overvejet, om der er behov for at indføre en særlig regel vedrørende afbrydelseskridt foretaget i udlandet, jf. den norske lovs § 23 omtalt ovenfor i afsnit 5.1.

Efter gældende ret er afbrydelsesvirkning ikke betinget af, at det retslige skridt foretages i Danmark, jf. afsnit 2.2.9. Hvis sagsanlæg er forsøgt i udlandet, men sagen afvises på grund af manglende værneting, er det en betingelse, at sagen forfølges uden uforholdent ophold. Hvis det på forhånd måtte være åbenbart, at sag ikke kunne anlægges ved den pågældende udenlandske domstol, har sagsanlægget ikke afbrydelsesvirkning.

Det er udvalgets opfattelse, at også sagsanlæg foretaget i udlandet som udgangspunkt bør have afbrydelsesvirkning, således som det også følger af gældende ret. Efter udvalgets opfattelse bør også sagsanlæg i tilfælde, hvor den udenlandske dom ikke kan tvangsfuldbyrdes i Danmark, være omfattet.

Det samme gælder tilfælde, hvor sag anlægges i et land, hvis domme ikke anerkendes i Danmark. Hvis skyldneren er flyttet til et sådant land, kan der fortsat være behov for at afbryde forældelsen efter dansk ret, eksempelvis med henblik på tvangsfuldbyrdelse i det fremmede land. Den norske lovs § 23, stk. 2, hvorefter sådanne søgsmål kun foreløbigt

afbryder forældelse, er derfor efter udvalgets opfattelse ikke hensigtsmæssig, og den løser ikke problemet i tilfælde, hvor der ikke er mulighed for efterfølgende sagsanlæg i Norge inden for 1 år, fordi skyldneren ikke har værneting i Norge.

Der bør dog efter udvalgets opfattelse ikke være afbrydelsesvirkning knyttet til et sagsanlæg i et andet land på grundlag af et eksorbitant værneting, f.eks. en regel om, at en statsborger i det andet land (kreditor) altid kan anlægge retssag i sit eget land.

Med dette forbehold vil lovudkastets § 15 (om afbrydelse ved sagsanlæg mv.) og § 20, stk. 1 (om foreløbig afbrydelse), også omfatte tilfælde, hvor sagen anlægges i udlandet, selv om dommen ikke kan tvangsfuldbyrdes i Danmark og/eller ikke anerkendes i Danmark.

Der findes på denne baggrund ikke behov for en særlig regel om afbrydelse ved sagsanlæg i udlandet.

6.2.4. Virkningen af afbrydelse

Udvalget finder, at der bør indføres en bestemmelse, der fastlægger, hvilke retsvirkninger der er knyttet til afbrydelsen af forældelsesfristen, herunder længden af den nye frist og dennes begyndelsestidspunkt. Der henvises til lovudkastets § 18.

Efter udvalgets opfattelse bør der fra det fastsatte begyndelsestidspunkt, jf. lovudkastets § 18, stk. 2-6, og nærmere nedenfor, løbe en ny frist, hvis længde bestemmes efter reglerne i forældelsesloven, jf. lovudkastets § 18, *stk. 1*.

Dette indebærer, at der som udgangspunkt – på samme måde som efter gældende ret, jf. afsnit 2.4 ovenfor – vil løbe en ny forældelsesfrist af samme længde som den afbrudte. Dette udgangspunkt vil blive fraveget i tilfælde, hvor fordringen forud for afbrydelsen var undergivet en 3-årig forældelsesfrist, men hvor der i forbindelse med afbrydelsen tilvejebringes et særligt retsgrundlag, f.eks. en dom eller et skriftligt forlig, idet den nye frist da er 10 år, jf. lovudkastets § 4. Der henvises til betænkningens kapitel VII, afsnit 2.6, hvoraf det fremgår, hvornår der efter udvalgets forslag foreligger et særligt retsgrundlag.

Det foreslås at gøre udtømmende op med de forskellige afbrydelsesmåder og udtrykkeligt fastsætte begyndelsestidspunktet for den nye frist for de enkelte tilfælde, jf. herved lovudkastets § 18, *stk. 2-6*.

Hvis afbrydelsen sker ved skyldnerens *erkendelse*, vil den nye frist skulle regnes fra dagen for erkendelsen, jf. § 18, *stk. 2*.

I tilfælde, hvor afbrydelsen er sket ved foretagelse af *retslige skridt som nævnt i § 15*, og hvor dette munder ud i forlig eller dom mv., er det udvalgets opfattelse, at det afgørende tidspunkt bør være den dag, da retsforliget indgås, dommen afsiges, betalingspåkrav påtegnes af fogedretten, eller anden afgørelse træffes, jf. § 18, *stk. 3*. Dette vil gælde uanset den betalingsfrist på 14 dage, som normalt fastsættes i dommen. Er der undtagelsesvis fastsat et senere forfaldstidspunkt, skal fristen regnes fra dette.

Hvis dommen ankes, og fordringshaveren får medhold i ankeinstansen, vil det være datoen for dommen i ankeinstansen, der er afgørende. Det samme gælder, hvor fordringshaveren får medhold efter fornyet behandling på grundlag af oprejsningsbevilling, anketilladelse eller tredjeinstansbevilling efter retsplejelovens § 368, *stk. 1-2*, § 371 og § 372, *stk. 1-2*, jf. herved også afsnit 6.2.3.1 ovenfor.

Vedrørende tilfælde, hvor fordringen er anerkendt i *konkurs- eller dødsbo eller i vedtagen tvangsakkord eller afsagt gældssaneringskendelse*, foreslås det, at fristen skal regnes fra boets slutning, tvangsakkordens vedtagelse eller gældssaneringskendelsens afsigelse, jf. lovudkastets § 18, *stk. 4*. Dette svarer til, hvad der må antages at være gældende ret, men spørgsmålet er i dag kun lovreguleret for så vidt angår konkurs, jf. konkurslovens § 241, *stk. 2*, og afsnit 6.2.3.2 ovenfor.

For så vidt angår de tilfælde, hvor en fordring er *anerkendt efter anmeldelse som nævnt i lovudkastets § 16, stk. 1, nr. 5* – dvs. anmeldelse efter at skyldneren har udstedt proklama- - foreslås det, at den nye frist skal løbe fra dagen for anerkendelsen, jf. lovudkastets § 18, *stk. 5*.

Endvidere foreslås en regel om, at der ved afbrydelse i forbindelse med *indgivelse af anmodning om udlæg mv. efter § 17, stk. 1-3*, skal løbe en ny frist fra fogedforretningens eller auktionens slutning. I tilfælde, hvor arrest er forfulgt ved anlæggelse af justifikati-

onssag, regnes fristen i overensstemmelse med den ovenfor omtalte regel i lovudkastets § 18, stk. 3, dvs. fra dommens dato. Der henvises til lovudkastets § 18, *stk. 6, 1. pkt.*

Hvis forældelsen er afbrudt ved pålæg om lønindeholdelse, jf. § 17, *stk. 4*, må afbrydelsen efter udvalgets opfattelse gælde, så længe lønindeholdelse finder sted, og det foreslås derfor, at den nye frist i disse tilfælde først skal løbe fra det tidspunkt, da lønindeholdelse i henhold til pålægget ophører, jf. § 18, *stk. 6, 2. pkt.*

Som nævnt ovenfor i afsnit 6.2.3.3 foreslår udvalget herudover, jf. lovudkastets § 18, *stk. 7*, at der efter forældelsesfristens afbrydelse ved en udlægsforretning vedrørende en fordring med særligt retsgrundlag skal løbe en ny frist på 10 år *også* for så vidt angår de opgjorte omkostninger og uforældede renter. Et rentekrav, der er opgjort i fogedretten, vil således være uforældet ved en ny fogedforretning inden for 10 år herefter. Senere påløbne renter forældes derimod på 3 år. Under en ny udlægsforretning, der finder sted mere end 3 år efter den første, vil kravet herefter kunne opgøres til det tidligere opgjorte beløb med tillæg af 3 års renter. En sådan ordning er efter udvalgets opfattelse rimelig og hensigtsmæssig og afbøder for kreditorernes vedkommende i nogen grad virkningen af, at forældelsesfristen for rentekrav forkortes fra 5 år til 3 år, jf. ovenfor i afsnit 6.2.3.3, pkt. b.

6.3. Foreløbig afbrydelse

6.3.1. Indledning

Som nævnt ovenfor i afsnit 6.1 foreslår udvalget, at der i forældelsesloven opstilles en sondring mellem egentlig afbrydelse, jf. lovudkastets §§ 14-18, og foreløbig afbrydelse, jf. lovudkastets §§ 19-21.

Den foreløbige afbrydelse er karakteriseret ved, at der, når ”den foreløbige foranstaltning” finder sted inden forældelsesfristens udløb, indrømmes en vis kortere frist - efter udvalgets forslag 1 år, jf. afsnit 6.3.2 nedenfor - efter foranstaltningens ophør, således at egentlig afbrydelse kan ske inden for denne tillægsfrist.

Den ordning, at fordringshaveren indrømmes en tillægsfrist på 1 år til at forfølge sagen, bør ikke føre til, at forældelse indtræder på et tidligere tidspunkt, end hvad der følger af de almindelige forældelsesfrister. Det foreslås derfor, at de enkelte lovbestemmelser om

foreløbig afbrydelse udformes således, at forældelse ”tidligst” indtræder 1 år efter foranstaltningens ophør.

Det bemærkes, at de foreslåede regler om foreløbig afbrydelse (§§ 19-21) vil kunne kombineres med reglerne om tillægsfrist i lovudkastets §§ 11-13. Hvis skyldneren f.eks. forsvinder, udskydes forældelsesfristens udløb efter lovudkastets § 13 frem til 1 år efter, at fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med skyldnerens opholdssted, og hvis der inden udløbet af denne frist indledes forhandlinger med skyldneren, vil fordringshaveren have opnået endnu en tillægsfrist på 1 år, nu regnet fra forhandlingernes afslutning, jf. § 20, stk. 5.

De foreslåede regler om foreløbig afbrydelse vil endvidere kunne kombineres ”succesivt”, dvs. anvendes i forlængelse af hinanden. Hvis der f.eks. er indledt forhandlinger mellem parterne, udskydes forældelsesfristen efter udvalgets forslag til 1 år efter forhandlingernes afslutning, jf. lovudkastets § 20, stk. 5, og hvis fordringshaveren inden udløbet af denne frist f.eks. indbringer sagen for et privat klagenævn, vil den pågældende have opnået endnu en tillægsfrist på 1 år, nu regnet fra dette nævns afgørelse, jf. § 20, stk. 3.

Reglerne i §§ 19-21 vil også i øvrigt kunne kombineres i et vist omfang. Som eksempel kan nævnes et tilfælde, hvor en fordringshaver har anlagt sag om grundlaget for fordringen – f.eks. om anerkendelse af erstatningsansvar - jf. lovudkastets § 20, stk. 1, og hvor sagsanlægget ikke fører til realitetsafgørelse, fordi sagen afvises. I et sådant tilfælde forudsættes det, at reglerne i § 19, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse, således at forældelse tidligst indtræder 1 år efter, at fordringshaveren har fået meddelelse om, at sagen er afsluttet, medmindre det beror på fordringshaverens egne forhold, at sagen blev afvist.

I øvrigt henvises til bemærkningerne i tilslutning til gennemgangen af de enkelte bestemmelser om foreløbig afbrydelse.

I de følgende afsnit gennemgås de forskellige tilfældegrupper, hvor udvalget foreslår regler om foreløbig afbrydelsesvirkning.

6.3.2. De forskellige tilfældegrupper

6.3.2.1. Retssag eller andet retsligt skridt fører ikke til realitetsafgørelse

Som omtalt i afsnit 2.2.2 og 2.2.8 følger det af gældende ret, at hvis det retslige skridt ikke fører til forlig eller realitetsafgørelse, skal det forfølges uden uforholdent ophold for at bevare den fristafbrydende virkning.

Udvalget finder, at der bør indføres en mere præcis lovregel om dette spørgsmål, jf. også forslaget i 1957-betænkningens § 22, der er omtalt ovenfor i afsnit 4. Det foreslås derfor, at der indføres en regel om en vis tillægsfrist for kreditor i tilfælde, hvor et retsligt skridt ikke fører til forlig eller realitetsafgørelse, jf. lovudkastets § 19, *stk. 1*.

Som eksempel på anvendelsesområdet for tillægsfristen kan nævnes, at sagen afvises, fordi den er anlagt ved et forkert værneting, eller fordi fordringshaveren(s advokat) ved en fejltagelse er udeblevet fra et retsmøde.

Efter udvalgets opfattelse bør den efterfølgende frist for opfølgning af det utjenlige retsskridt formuleres som en frist af en bestemt længde. Det gældende kriterium ”uden uforholdent ophold” giver en større fleksibilitet end en fast frist, men på den anden side har dette kriterium givet anledning til mange tvister.

Med hensyn til spørgsmålet om fristens længde er det udvalgets opfattelse, at en frist på 6 måneder i reglen ville være tilstrækkelig, når det drejer sig om bevarelse af den fristafbrydende virkning trods afvisning af sagsanlæg mv. Som det fremgår nedenfor i de følgende afsnit, finder udvalget imidlertid, at fristen for efterfølgende sagsanlæg i en række andre tilfælde, herunder i relation til indbringelse af krav for klagenævn og administrative myndigheder mv., bør fastsættes til 1 år, jf. lovudkastets § 20. Bl.a. for at opnå overensstemmelse mellem reglerne foreslår udvalget, at fristen for at følge det utjenlige retslige skridt op også fastsættes til 1 år.

Af forslaget i 1957-betænkningens § 22, *stk. 1*, fulgte, at udskydelsen af forældelsesfristens udløb ikke skulle finde anvendelse, hvis det skyldtes et ”forsætligt forhold” fra fordringshaverens side, at det retslige skridt ikke førte til en realitetsafgørelse. Udvalget finder ligesom 1957-betænkningen, at fordringshaveren ikke bør kunne påberåbe sig tillægsfristen i tilfælde, hvor den pågældende selv er skyld i, at det retslige skridt ikke fører til

en realitetsafgørelse. Udtrykket ”forsætligt forhold” i 1957-betænkningens § 22, stk. 1, kan imidlertid i denne sammenhæng give anledning til tvivl, og efter udvalgets opfattelse er det mere hensigtsmæssigt at opregne de tilfælde, hvor tillægsfristen ikke skal gælde.

Udvalget foreslår på denne baggrund en regel, hvorefter udskydelsen af forældelsen ikke kan påberåbes, hvis det retslige skridt åbenbart ikke kunne føre til en realitetsafgørelse, hvis fordringshaveren hæver sagen, selv om en realitetsafgørelse kunne være opnået, eller – for så vidt angår betalingspåkrav - det beror på fordringshaverens valg ved indleveringen af betalingspåkrav til fogedretten, jf. retsplejelovens § 477 b, stk. 4, at en realitetsafgørelse ikke træffes. Der henvises til lovudkastets § 19, *stk. 2*.

Som eksempel på tilfælde, hvor det retslige skridt åbenbart ikke kan føre til en realitetsafgørelse, jf. § 19, stk. 2, *nr. 1*, kan nævnes den situation, at fordringshaveren anlægger sag ved en dansk domstol, selv om der utvivlsomt ikke er værneting i Danmark.

§ 19, stk. 2, *nr. 2*, omfatter tilfælde, hvor fordringshaveren ”frivilligt” hæver sagen. Bestemmelsen vil ikke omfatte tilfælde, hvor sagen hæves, fordi der – uden at forholdet er omfattet af *nr. 1* – viser sig at foreligge en afvisningsgrund.

Med tilfælde, hvor det i relation til betalingspåkrav beror på fordringshaverens valg, at realitetsafgørelse ikke træffes, jf. § 19, stk. 2, *nr. 3*, tænkes på tilfælde, hvor fordringshaveren ved indleveringen af betalingspåkrav til fogedretten angiver, at forkyndelse af betalingspåkravet skal undlades i tilfælde, hvor skyldneren har afgivet insolvenserklæring, eller angiver, at der i tilfælde, hvor skyldneren har indsigelser, ikke skal indledes retssag, jf. retsplejelovens § 477 b, stk. 4, *nr. 1 og 3*.

Det foreslås, at reglerne i § 19, stk. 1 og 2, også skal gælde, hvis fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har indgivet konkursbegæring, uden at konkursdekret er afsagt, eller hvis fordringshaveren har iværksat forfølgning som nævnt i § 17, dvs. udlæg, tvangsauktion, arrest mv., uden at fogedforretning eller auktion er afholdt. Der henvises til lovudkastets § 19, *stk. 3*.

Herudover foreslås en lignende regel for tilfælde, hvor en fordring inden forældelsesfristens udløb er anmeldt i et konkurs- eller dødsbo, men ikke bliver anerkendt. Det foreslås således, at fordringen mod skyldneren personlig eller dennes arvinger i disse tilfælde tidligst forældes 1 år efter meddelelsen af afgørelsen om fordringens afvisning eller, hvis en

sådan afgørelse ikke træffes, fra boets slutning, jf. lovudkastets § 19, *stk. 4*. Ved at fastsætte fristen på denne måde tages der højde for både det tilfælde, at en fordring er blevet afvist, og det tilfælde, at boet sluttet uden prøvelse af fordringerne.

Der foreslås en tilsvarende regel, hvor en fordring inden forældelsesfristens udløb er anmeldt i forbindelse med åbning af tvangsakkord, indledning af gældssanerings sag eller indkaldelse som nævnt i lovudkastets § 16, *stk. 1, nr. 5*, jf. lovudkastets § 19, *stk. 4, 2. pkt.*

6.3.2.2. Rets- eller voldgiftssag om grundlaget for fordringen

Som det fremgår af afsnit 6.2.3.1, antages det efter gældende ret, at et anerkendelses søgsmål vedrørende *grundlaget for fordringen* - f.eks. et erstatningsansvar – er et retsligt skridt, der afbryder forældelsen, hvis der er en sådan sammenhæng mellem anerkendelses sagen og den efterfølgende fuldbyrdelsessag, at sagerne udgør en helhed. Efter gældende ret er det imidlertid uafklaret, om anerkendelsesdommen medfører, at der løber en ny forældelsesfrist fra dommen, eller om der må stilles krav om, at dommen følges op af en fuldbyrdelsessag inden rimelig tid for at bevare den fristafbrydende virkning.

Det er som anført i det nævnte afsnit udvalgets opfattelse, at der bør tillægges en anerkendelsesdom vedrørende grundlaget for fordringen afbrydelsesvirkning i samme omfang som efter gældende ret, men at anerkendelsesdommen alene bør tillægges virkning som en foreløbig afbrydelse, dvs. således at der skal anlægges sag vedrørende selve fordringen inden for en vis frist for at bevare den fristafbrydende virkning af anerkendelses søgsmålet. Situationen minder om den situation, at fordringshaveren fra en forvaltnings myndighed får en bindende afgørelse, der ikke fastsætter størrelsen af kravet, og i disse tilfælde foreslås ligeledes en regel om foreløbig afbrydelse, jf. lovudkastets § 20, *stk. 2*, og afsnit 6.3.2.3 nedenfor.

Der foreslås på denne baggrund en regel om, at en anerkendelsesdom, der alene vedrører grundlaget for fordringen, skal forfølges inden for en vis frist for at bevare den fristafbrydende virkning, jf. lovudkastets § 20, *stk. 1*. Fristen foreslås fastsat til 1 år på samme måde som de øvrige frister i lovudkastets §§ 19 og 20.

Det bemærkes, at hvis der er forhandlinger mellem parterne efter anerkendelsesdommen, vil der ske udskydelse af forældelsesfristens udløb i medfør af lovudkastets § 20, stk. 5, jf. om denne bestemmelse i afsnit 6.3.2.6.

6.3.2.3. Sag om fordringens eksistens eller størrelse eller en sag, som er afgørende herfor, indbringes for en administrativ myndighed eller for Folketingets Ombudsmand

Som det fremgår af afsnit 6.2.3.1, foreslår udvalget i lovudkastets § 15, stk. 1, at indbringelse for en administrativ myndighed i tilfælde, hvor afgørelsen fastslår kravets eksistens og størrelse og er bindende for parterne, fordi den ikke indbringes for domstolene inden for en fastsat frist, afbryder forældelsesfristen, uden at der kræves yderligere betingelser herfor.

For så vidt angår andre tilfælde, dvs. hvor afgørelsen ikke er bindende for parterne – f.eks. fordi der ikke gælder nogen frist for indbringelse af afgørelsen for domstolene – eller hvor afgørelsen ikke fastslår kravets eksistens og størrelse, finder udvalget, at der bør indføres en bestemmelse om, at indbringelsen for den administrative myndighed har virkning som en foreløbig afbrydelse af forældelsesfristen.

Udvalget peger i den forbindelse på, at det – selv om den administrative afgørelse ikke er bindende eller ikke direkte angår selve fordringen – i almindelighed vil være hensigtsmæssigt, at kravet først prøves administrativt i de tilfælde, hvor der er mulighed herfor, og at det derfor ikke er hensigtsmæssigt – og vil kunne virke overraskende – hvis kravet kan forældes, medens den administrative sag verserer. Dette gælder, hvad enten der er tale om en sag mellem en privat og det offentlige eller om en sag mellem to private, jf. som eksempel på det sidste sager for Ophavsretslicensnævnet efter ophavsretslovens §§ 47, 48 og 75 a, stk. 2.

Når der fastsættes en pligt til at følge den administrative afgørelse op med sagsanlæg inden for en vis kortere frist, er det efter udvalgets opfattelse rimeligt og hensigtsmæssigt at tillægge *enhver* indbringelse for en administrativ myndighed fristafbrydende virkning. Herved undgås de vanskeligheder, som ellers ville være forbundet med afgrænsningen af de tilfælde, hvor indbringelse for en administrativ myndighed skulle virke fristafbrydende.

De anførte hensyn gælder efter udvalgets opfattelse, uanset om sagen angår en fordring, der gøres gældende af klageren, eller en fordring, der er gjort gældende af den anden part, herunder det offentlige. I de sidstnævnte tilfælde bør indbringelsen for den administrative myndighed derfor også virke fristafbrydende for modpartens (herunder det offentliges) krav. Det bemærkes i den forbindelse, at den omstændighed, at modparten ikke måtte være afskåret fra at anlægge retssag eller gøre udlæg, selv om der verserer en administrativ klagesag, ikke er ensbetydende med, at det er hensigtsmæssigt at indrette forældelsesreglerne således, at modparten tvinges hertil.

Udvalget foreslår herefter en bestemmelse, hvorefter indbringelse for en administrativ myndighed medfører foreløbig afbrydelse af forældelsen for begge parter fordringer. Der henvises til lovudkastets § 20, *stk. 2*.

Efter forslaget skal der være tale om indbringelse af en sag vedrørende fordringens eksistens eller størrelse eller en sag, som er afgørende herfor. At sagen skal være ”indbragt” for en administrativ myndighed indebærer, at det er forudsætning, at den pågældende myndighed har kompetence til at træffe realitetsafgørelse i sagen.

Efter udvalgets opfattelse bør den efterfølgende frist for indbringelse for domstolene formuleres som en bestemt angivet frist, jf. også afsnit 6.3.2.1.

Udvalget foreslår en frist på 1 år. En frist af denne længde synes tilstrækkelig til at varetage fordringshaverens interesser, og der kan næppe siges at foreligge tungtvejende hensyn til skyldneren, der taler for en kortere frist. Det foreslås, at fristen regnes fra den dag, da myndigheden har givet meddelelse om sin afgørelse (afsendelsen af denne).

Udvalget har nærmere overvejet, fra hvilket tidspunkt 1 års fristen skal regnes i de tilfælde, hvor afgørelsen indbringes for højere administrativ myndighed.

Der er som oftest fastsat en frist for at påklage en administrativ afgørelse til højere myndighed, men der er i de fleste tilfælde samtidig mulighed for den overordnede myndighed for at se bort fra overskridelse af denne frist.

I de tilfælde, hvor der ikke gælder en bestemt klagefrist for indbringelse for en højere administrativ myndighed, er det efter udvalgets opfattelse nødvendigt at stille krav om, at førsteinstansafgørelsen, for at den fristafbrydende virkning af den oprindelige indbringel-

se bevares, påklages inden for en vis periode. I modsat fald er der ikke tale om en effektiv forældelse.

Udvalget har overvejet, om der for disse tilfælde bør fastsættes en bestemt frist for påklage, eller om det er mere hensigtsmæssigt at stille krav om påklage ”inden rimelig tid”. Til støtte for den førstnævnte løsning kan anføres, at det vil skabe større klarhed at anvende en fast frist end at anvende kriteriet ”inden rimelig tid”. På den anden side vil det efter udvalgets opfattelse være betænkeligt på denne måde ”ad bagvejen” at fastsætte en almindelig klagefrist i forvaltningen. Udvalget går på denne baggrund ind for den sidstnævnte løsning.

For at tage højde både for tilfælde, hvor der gælder en frist for klage, tilfælde, hvor ingen frist er fastsat, og tilfælde, hvor den overordnede myndighed kan bortse fra overskridelse af klagefristen, foreslår udvalget herefter en regel om, at hvis sagen indbringes for en højere administrativ myndighed inden for den i loven fastsatte frist eller i øvrigt inden for rimelig tid, skal etårsfristen regnes fra meddelelsen af denne myndigheds afgørelse, jf. lovudkastets § 20, stk. 2, 3. pkt. Da det er sjældent, at der ikke findes en lovbestemt klagefrist, vil fordringshaveren i langt de fleste tilfælde have den fastsatte klagefrist at holde sig til, og hvis denne overholdes, vil der altid være tale om en rettidig reaktion.

Udvalget foreslår samtidig, at reglen i 3. pkt. tillige skal gælde, hvis sagen indbringes for Folketingets Ombudsmand, idet etårsfristen i disse tilfælde skal regnes fra meddelelsen om ombudsmandens udtalelse. Baggrunden for dette forslag er, at kreditor i modsat fald uanset indbringelsen af spørgsmålet for ombudsmanden ville kunne være nødt til at anlægge retssag alene med det formål at afbryde forældelsesfristen. Dette har udvalget netop ønsket at undgå med den generelle regel. Bestemmelsen kan kun påberåbes i det omfang, Ombudsmandens udtalelse kan få betydning for fordringens eksistens eller omfang, f.eks. fordi udtalelsen kan få betydning for bedømmelsen af gyldigheden af en administrativ afgørelse. En tilsvarende regel gælder i Norge, jf. den norske lovs § 16, stk. 2, litra b, der er omtalt nærmere ovenfor i afsnit 5.1.

Sammenfattende indebærer udvalgets forslag, at i tilfælde, hvor afgørelsen fastslår kravets eksistens og størrelse og bliver bindende, fordi afgørelsen ikke (længere) kan indbringes for domstolene, afbrydes forældelsen ved indbringelsen for en administrativ myndighed, uden at der gælder yderligere betingelser herfor, jf. lovudkastets § 15, stk. 1, mens indbringelsen i alle andre tilfælde skal følges op ved anlæggelse af retssag (eller

indgåelse af forlig) inden et år efter afgørelsen, med mindre den almindelige forældelsesfrist først udløber på et senere tidspunkt, jf. lovudkastets § 20, stk. 2.

6.3.2.4. Indbringelse for private klage- og ankenævn

Som det fremgår af afsnit 6.2.3.1, foreslår udvalget i lovudkastets § 15, stk. 1, at indbringelsen for et klage- eller ankenævn afbryder forældelsen, uden at der gælder yderligere betingelser herfor, hvis der er tale om, at afgørelsen fastslår fordringens eksistens og størrelse og bliver bindende, fordi indklagede ikke rettidigt afgiver erklæring om ikke at ville være bundet (hvor vedtægten indeholder bestemmelse om en sådan ordning), eller fordi indklagede har tilsluttet sig et nævn, hvis vedtægter indebærer, at medlemmerne er forpligtet til at efterleve nævnets afgørelser.

I andre tilfælde, dvs. hvor afgørelsen – således som det ofte vil være tilfældet - ikke er bindende for parterne, eller ikke fastslår kravets eksistens og størrelse, finder udvalget, at der bør indføres en bestemmelse om, at indbringelsen for nævnet har virkning som en foreløbig afbrydelse.

Parterne er således ofte afskåret fra at anlægge sag ved domstolene, mens en klagesag verserer ved et privat klage- eller ankenævn, jf. afsnit 2.2.6 ovenfor. Muligheden for klagebehandling er indført bl.a. for at aflaste domstolene, og det ville derfor efter udvalgets opfattelse være uhensigtsmæssigt at kræve, at klageren i stedet anlægger sag ved domstolene for at afbryde forældelsesfristen. Det synes i det hele ikke rimeligt, hvis klageren ved at benytte sig af en eksisterende klageordning - der måske er indført af branchen selv - risikerer, at kravet forældes under klagesagsbehandlingen.

Der henvises til lovudkastets § 20, *stk. 3*.

Udvalget finder, at alle typer af klagenævn bør være omfattet af reglen - dvs. uanset om nævnet er godkendt efter forbrugerklageloven, og uanset om der er mulighed for at gå til domstolene, mens klagesagen verserer. Udvalget finder endvidere, at reglen bør gælde også i relation til den indklagede virksomheds eventuelle krav. Det bemærkes, at Forbrugerklagenævnet vil være omfattet af lovudkastets § 20, stk. 2, om indbringelse for en administrativ myndighed.

Baggrunden for forslaget om en generel regel er, at en ordning, der ikke omfatter alle typer af nævn, vil være vanskelig at afgrænse, og at det uanset typen af klagenævn vil kunne virke overraskende for fordringshaveren, hvis der indtræder forældelse, mens en klagesag verserer. Endvidere kan fremkomsten af de private klagenævne tages som udtryk for, at domstolene er mindre egnede som forum for disse tvister, og det vil modvirke formålet med nævnene, hvis det, mens en klagesag verserer, er nødvendigt at gå til domstolene alene for at afbryde forældelsen.

Afbrydelsesreglen vil efter forslaget ikke gælde, hvis der blot er tale om indbringelse for en særlig klageafdeling hos skyldneren selv. I disse tilfælde må forældelsen imidlertid i reglen anses for afbrudt foreløbigt efter lovudkastets § 20, stk. 5, vedrørende afbrydelse ved indledning af forhandlinger om fordringen.

Den fristafbrydende virkning vil indtræde, selv om klagen ikke realitetsbehandles, f.eks. fordi klagen ikke falder ind under det pågældende nævns kompetence. Det forudsættes dog, at bestemmelsen ikke vil kunne påberåbes, hvis indbringelsen beror på en åbenbar fejl, jf. princippet i udkastets § 19, stk. 2. Der vil heller ikke indtræde fristafbrydelse, hvis klagesagen afvises, fordi der ikke betales gebyr, idet tvisten i så fald ikke kan anses for ”indbragt”.

På samme måde som foreslået vedrørende foreløbig afbrydelse ved indbringelse for administrative myndigheder, jf. lovudkastets § 20, stk. 2, og ovenfor i afsnit 6.3.2.3, finder udvalget, at den efterfølgende frist for indbringelse for domstolene bør formuleres som en bestemt angivet frist.

Ved fastsættelsen af fristens længde bør der efter udvalgets opfattelse tages hensyn til, at fordringshaveren i mange tilfælde vil ansøge om fri proces, inden der anlægges sag ved domstolene, og at sagsbehandlingen vedrørende en sådan ansøgning typisk er af en vis (længere) varighed. Udvalget foreslår en frist på 1 år, idet en frist af denne længde i almindelighed vil være tilstrækkelig til, at fordringshaveren kan nå at få svar på en eventuel ansøgning om fri proces.

Udvalget finder, at etårsfristen - på samme måde som foreslået i lovudkastets § 20, stk. 2 - bør regnes fra det tidspunkt, da nævnet har givet meddelelse om afgørelsen (dvs. nævnets afsendelse af afgørelsen). Dette bør efter udvalgets opfattelse også gælde for de nævn, hvor den indklagede virksomhed har en frist på nogle uger (typisk 4-6 uger) til at meddele, om den vil være bundet af afgørelsen. Det vil være unødigt kompliceret, hvis

der skal differentieres mellem de forskellige typer af nævn, og en frist på et år regnet fra afgørelsen må anses for tilstrækkelig også i de nævnte tilfælde.

Sammenfattende indebærer udvalgets forslag, at i tilfælde, hvor afgørelsen fastslår kravets eksistens og størrelse og bliver bindende, fordi indklagede ikke rettidigt afgiver erklæring om ikke at ville være bundet (hvor vedtægten indeholder bestemmelse om en sådan ordning), afbrydes forældelsen ved indbringelsen for et klage- eller ankenævn, uden at der gælder yderligere betingelser herfor, jf. lovudkastets § 15, stk. 1. I alle andre tilfælde skal indbringelsen følges op ved anlæggelse af retssag (eller indgåelse af forlig) inden et år efter afgørelsen, medmindre den almindelige forældelsesfrist først udløber på et senere tidspunkt, jf. lovudkastets § 20, stk. 3.

6.3.2.5. Begæring om syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag

Som det fremgår af afsnit 2.2.4 vedrørende gældende ret antages det, at iværksættelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag ikke afbryder forældelsesfristen, og dette gælder, uanset om retten har været involveret i udmeldingen af syn og skøn.

Ved iværksættelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag vil der ofte være tale om en forhandlingssituation, således at forældelsesfristens udløb udskydes i medfør af lovudkastets § 20, stk. 5, jf. herom nedenfor i afsnit 6.3.2.6.

Udvalget finder imidlertid, at der også uden for disse tilfælde er gode grunde til at indføre en regel om udskydelse af forældelsesfristens udløb ved iværksættelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag. En sådan syns- og skønsforretning kan således i nogle tilfælde føre til, at anlæggelse af retssag bliver nødvendig, og dette gælder, uanset om det udenretlige syn og skøn er iværksat efter aftale mellem parterne eller sker med rettens hjælp efter retsplejelovens regler herom. I disse tilfælde bør fordringshaveren derfor ikke tvinges til at anlægge retssag for at afbryde forældelsesfristen.

Der foreslås på denne baggrund en generel regel om en vis udskydelse af forældelsesfristens udløb i tilfælde, hvor der inden forældelsesfristens udløb efter retsplejelovens regler eller med hjemmel i parternes aftale er fremsat begæring eller indgået aftale om afholdelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag vedrørende forhold af betydning for fordringens eksistens eller størrelse. Der henvises til lovudkastets § 20, *stk. 4*.

Fristen for efterfølgende sagsanlæg foreslås fastsat til 1 år ligesom for de øvrige ”tillægsfrister”, jf. lovudkastets § 19 og § 20, stk. 1-3 og 5. Fristen regnes fra skønsforretningens afslutning.

Det er en forudsætning for, at § 20, stk. 4, finder anvendelse, at den pågældende skyldner på en eller anden måde har været inddraget i skønnet. Hvis den pågældende har adgang til at stille spørgsmål til skønsmanden, vil vedkommende i hvert fald blive anset for inddraget.

6.3.2.6. Indledning af forhandlinger om fordringen

Udvalget har overvejet, i hvilket omfang påbegyndelse af forligsforhandlinger og iværksættelse af alternativ konfliktløsning, jf. ovenfor i afsnit 2.2.7, bør medføre suspension eller udskydelse af forældelsesfristens udløb. For så vidt angår alternative konfliktløsningsmetoder går spørgsmålet alene på forligsmægling uden for området retsmægling og private klage- og ankenævn, idet de nævnte tilfælde vil være omfattet af den egentlige afbrydelsesregel i lovudkastets § 15, stk. 1, hvis den retlige foranstaltning fører til en bindende afgørelse, og ellers af henholdsvis lovudkastets § 19, stk. 1, og § 20, stk. 3.

For at tillægge iværksættelse af forhandlinger mellem parterne fristudskydende virkning taler efter udvalgets opfattelse de samme hensyn, som gør sig gældende for så vidt angår fristudskydelse ved indbringelse for administrative myndigheder og for private klage- og ankenævn, jf. ovenfor i afsnit 6.3.2.3 og 6.3.2.4, herunder navnlig, at kreditor ikke bør være nødsaget til at anlægge retssag under forhandlingerne alene med det formål at afbryde forældelsesfristen. Der kan endvidere henvises til begrundelsen for den foreslåede regel i Principles of European Contract Law III, jf. afsnit 5.6 ovenfor.

For at indføre en generel regel herom – dvs. omfattende såvel alle former for alternativ konfliktløsning som almindelige forligsforhandlinger - taler, at det vil skabe afgrænsningsvanskeligheder, hvis afbrydelsesvirkning kun er knyttet til visse konfliktløsningsmetoder. Ved også at lade almindelige forligsforhandlinger være omfattet undgås eventuelle afgrænsningsvanskeligheder i forhold til forligsmægling osv. For en generel regel taler også, at denne vil dække alle dele af Kommissionens forslag til et direktiv om alternativ konfliktløsning.

Det kan anføres, at der ved en regel, som også omfatter fristafbrydelse ved påbegyndelse af forligsforhandlinger, konkret kan opstå spørgsmål om, hvornår forhandlingerne må anses for afsluttet, og hvornår der overhovedet er tale om forligsforhandlinger.

Samme tvivlsspørgsmål kan imidlertid også opstå i gældende ret, hvis en fordringshaver vil påberåbe sig, at forældelsen har været suspenderet under forhandlinger med skyldneren, og ville endvidere kunne opstå også uden en udtrykkelig regel om udskydelse af forældelsesfristens udløb, idet der også efter udkastet er mulighed for, at skyldneren stiltiende kan gå med til en forlængelse af fristen.

I retspraksis har det navnlig givet anledning til tvivl, hvor lang tid kreditor har til rådighed til at forfølge sit krav, efter at de forhandlinger, der begrundede udskydelsen, er ophevet, jf. Bo von Eyben s. 586 ff.

Udvalget finder på denne baggrund, at der bør indføres en generel regel om, at indledning af forhandlinger udskyder forældelsesfristens udløb i en nærmere bestemt periode efter forhandlingernes afslutning, jf. om fristens længde og begyndelsestidspunkt nedenfor. Der henvises til lovudkastets § 20, *stk. 5*.

Omfattet af bestemmelsen er iværksættelse af såkaldt alternativ konfliktløsning, eventuelt under medvirken af en uafhængig tredjemand samt påbegyndelse af ”almindelige” forligsforhandlinger mellem parterne. Som nævnt ovenfor vil retsmægling og indbringelse for private klage- og ankenævn være omfattet af den egentlige afbrydelsesregel i lovudkastets § 15, *stk. 1*, hvis den retlige foranstaltning fører til en bindende afgørelse, og ellers af henholdsvis lovudkastets § 19, *stk. 1*, og § 20, *stk. 3*.

For så vidt angår de ”almindelige” forligsforhandlinger, dvs. forhandlinger, der ikke foregår under medvirken af en uafhængig tredjemand, vil der skulle være tale om egentlige forhandlinger mellem parterne om kravet eller grundlaget for dette, således at kreditor har føje til at antage, at det ikke er nødvendigt at iværksætte retslige skridt for at undgå forældelse. Der tilsigtes ikke nogen ændring i forhold til gældende ret med hensyn til spørgsmålet om, hvornår der antages at være indledt sådanne forhandlinger mellem parterne. Der henvises i den forbindelse til Bo von Eyben s. 600 ff, hvor retspraksis vedrørende dette spørgsmål er gennemgået.

På samme måde som ved indbringelse for et privat klagenævn eller en administrativ myndighed er det efter bestemmelsen ikke en betingelse, at forhandlingerne angår en fordring af en bestemt angiven størrelse, eller at det er kreditor, der begærer mægling.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvilken frist der bør gælde for sagsanlæg, finder udvalget det mest hensigtsmæssigt at anvende en frist af samme længde som den frist, der skal gælde i forbindelse med indbringelse for administrative myndigheder og private klage- og ankenævn mv., jf. lovudkastets § 20, stk. 1-4, dvs. en frist på 1 år. Dette svarer også til, hvad der er anbefalet i Principles of European Contract Law III artikel 14:304.

Fristen på 1 år bør efter udvalgets opfattelse regnes fra tidspunktet for forligsforhandlingernes *afslutning*. Kreditor har som udgangspunkt bevisbyrden for, at der er indledt forhandlinger mellem parterne, mens skyldneren som udgangspunkt vil have bevisbyrden for, at forhandlingerne er afsluttet på et bestemt tidspunkt. Skyldneren bør derfor udtrykkeligt tilkendegive, hvornår den pågældende anser forhandlingerne for afsluttet, jf. også bemærkningerne i Principles of European Contract Law omtalt i afsnit 5.6 ovenfor. I praksis vil det dog kunne forekomme, at forligsforhandlingerne blot glider ud og ikke afsluttes udtrykkeligt, og i et sådant tilfælde må fristen regnes fra den sidste kommunikation mellem parterne, der har karakter af egentlige forhandlinger. Det vil være uden betydning for fristen, hvis kreditor kort før tillægsfristens udløb forsøger at få forhandlingerne genoptaget ved at skrive til debitor, medmindre debitor er enig i at genoptage forhandlingerne. Kreditor vil således ikke kunne opnå en fortsat udskydelse af fristen blot ved at henvende sig til debitor.

6.3.2.7. Procesunderretning, når der er flere solidariske skyldnere, eller når fordringen afhænger af et retsforhold, hvorom sag er rejst af eller mod fordringshaveren

På samme måde som foreslået i 1957-betænkningens § 24 og som i den norske lovs § 19, jf. afsnit 4 og 5.1 ovenfor, foreslår udvalget en regel om, at hvis kreditor inden forældelsesfristernes udløb har indledt retsforfølgning efter lovudkastets § 15 eller § 20, stk. 1, mod en af flere solidariske skyldnere og givet procesunderretning til de øvrige skyldnere, udskydes udløbet af forældelsesfristen for kravet mod disse medskyldnere i en vis periode efter, at sagen er afsluttet ved forlig, dom mv. Der henvises til lovudkastets § 21, *stk. 1*.

Tilsvarende foreslås for de tilfælde, hvor fordringen afhænger af et retsforhold, om hvilket sag er rejst af eller mod fordringshaveren, jf. lovudkastets § 21, *stk. 2*. Denne be-

stemmelse omfatter dels tilfælde, hvor fordringshaverens krav mod to personer står i alternativt forhold til hinanden, således at kravet mod ”skyldner 2” bortfalder, hvis fordringshaveren får tilkendt det påståede beløb hos ”skyldner 1”, dels tilfælde, hvor fordringshaverens krav er afhængigt af, om fordringshaveren selv bliver dømt i en mod ham anlagt sag, dvs. regreskrav, jf. herved også kapitel VII, afsnit 7.5.3.2.

Baggrunden for forslaget i stk. 1 er – ligesom i 1957-betænkningen, jf. ovenfor i afsnit 4 - at det vil være urimeligt og uhensigtsmæssigt, hvis fordringshaveren for at undgå forældelse af kravet mod de øvrige skyldnere er nødt til at anlægge sag mod dem alle, selv om der muligvis kan opnås fuld dækning hos en enkelt af disse, således at yderligere søgsmål kan undgås. Hvad angår stk. 2, ville det på tilsvarende måde være uhensigtsmæssigt og urimeligt, hvis eksempelvis en af flere skadevoldere skulle være tvunget til at anlægge regressøgsmål, før det er afgjort, om han selv bliver dømt. Også efter gældende ret antages procesunderretning at udgøre et retsligt skridt, der afbryder forældelsesfristen, jf. afsnit 2.2.2 ovenfor.

Det foreslås at fastsætte fristen for det efterfølgende sagsanlæg til 1 år, således at der er overensstemmelse mellem de foreslåede frister for efterfølgende sagsanlæg, jf. lovudkastets §§ 19 og 20.

Fristen skal efter forslaget regnes fra afslutningen af sagen mod skyldner 1 ved forlig, dom eller på anden måde. Afslutning af sagen mod skyldner 1 ”på anden måde” omfatter tilfælde, hvor sagen mod skyldner 1 afvises, uden at realitetsafgørelse træffes, dvs. de af lovudkastets § 19 omfattede tilfælde. Procesunderretningen skal i så fald følges op over for de øvrige skyldnere inden 1 år efter afvisningen af sagen mod skyldner 1, evt. ved en ny procesunderretning vedrørende en ny sag mod skyldner 1.

Procesunderretningen skal efter forslaget ske ”inden forældelsesfristernes udløb”. Dette er for så vidt angår stk. 1 ensbetydende med, at tillægsfristen for kravet mod de øvrige skyldnere kun finder anvendelse, hvis kravet mod den enkelte medskyldner ikke er forældet på tidspunktet for procesunderretningen over for ham. For så vidt angår stk. 2, skal denne bestemmelse ses i sammenhæng med § 11, stk. 2, som indrømmer en tillægsfrist for regreskrav i solidariske skyldforhold, selv om kreditors krav mod medskyldneren måtte være forældet. I det omfang, § 11, stk. 2, finder anvendelse, vil den regresberettigede derfor kunne gå frem efter § 21, stk. 2, dvs. nøjes med procesunderretning i stedet for sagsanlæg. Der henvises til kapitel VII, afsnit 7.5.3.2.

Procesunderretningen skal være skriftlig, men der kan – på samme måde, som hvad der antages at følge af gældende ret, jf. afsnit 2.2.2 ovenfor – ikke stilles krav om, at underretningen forkyndes.

Kapitel IX

Andre spørgsmål

1. Indledning

I dette kapitel behandles en række yderligere spørgsmål, som bør eller muligvis bør reguleres i en ny forældelseslov.

Det drejer sig bl.a. om forældelsesreglernes anvendelsesområde (afsnit 2 nedenfor) og retsvirkningerne af forældelse (afsnit 3). Som det fremgår af afsnit 2.1, er der i relation til tinglige sikkerhedsrettigheder en nær sammenhæng mellem reglernes anvendelsesområde og deres virkning. Sådanne rettigheder er knyttet til fordringen på den ydelse, der er stillet sikkerhed eller gjort udlæg for (den underliggende fordring), og der er derfor dels spørgsmål om, hvorvidt sikkerhedsretten selvstændigt er genstand for forældelse, dels spørgsmål om, hvilken betydning det har for panteretten mv., at den underliggende fordring forældes.

Endvidere behandles spørgsmålet om, i hvilket omfang der er adgang til ved aftale at fravige forældelsesreglerne (afsnit 4). Det overvejes desuden, om der er behov for at indføre en særlig lovvalgsregel i relation til forældelsesreglerne (afsnit 5).

Herudover behandles spørgsmålet om forholdet til særlige forældelsesregler i anden lovgivning (afsnit 6) samt udformningen af overgangsregler i en ny forældelseslov (afsnit 7).

2. Forældelsesreglernes anvendelsesområde

2.1. Gældende ret

2.1.1. 1908-loven gælder for de typer af fordringer, der er nævnt i lovens § 1, stk. 1. Denne bestemmelse indeholder en udtømmende opregning af fordringer omfattet af den 5-årige forældelsesfrist.

Efter ordlyden af *Danske Lov 5-14-4* omfatter denne regel kun gældsbreve, men det er almindeligt anerkendt, at bestemmelsens anvendelsesområde er væsentligt videre og omfatter fordringer i almindelighed, jf. f.eks. Bo von Eyben, *Forældelse* (2003) s. 133, og Ussing, *Alm. del* (1967) s 386 f. Det antages, at 1908-loven ikke omfatter rettigheder, der ikke kan forældes efter *Danske Lov 5-14-4*. Hvis et krav må anses for undtaget fra reglen i *Danske Lov-5-14-4*, er det således slet ikke undergivet forældelse, jf. herved Ussing s. 403.

Det afgørende efter begge regelsæt er, om det er tale om en ”fordring” (efter 1908-loven en fordring inden for lovens område). Ved en fordring forstås sædvanligvis en ret til at kræve en ydelse erlagt. Det er uden betydning, om fordringen hviler på aftale eller på andet grundlag, og om den går ud på pengebetaling, på andre generisk bestemte ydelser eller på tjenesteydelser. Pengefordringer, der udspringer af ikke-formueretlige retsforhold, f.eks. skattekrav og familieretlige underholds krav, er ligeledes undergivet forældelse.

Det antages, at *krav på undladelse* ikke er undergivet forældelse, jf. Bo von Eyben, s. 173, Eivind Einersen, *1908-loven med kommentarer* (1999) s. 5 og Ussing s. 387. Bo von Eyben anfører om baggrunden herfor, at det er uden mening at kræve afbrydelsesskridt fra fordringshaveren, så længe undladellespligten overholdes.

Pengesedler er undtaget fra forældelse, jf. Ussing s. 391 og betænkning nr. 174/1957 s. 16.

Desuden antages det, at *visse selskabsretlige krav* er undtaget fra forældelse, jf. kapitel VI, afsnit 3.3.2.1. Heraf fremgår, at bl.a. en selskabsdeltagers krav på andel i selskabets kapital og muligvis også selskabets krav på indbetaling af indskud ikke er undergivet forældelse.

Der kan også henvises til kapitel VII, afsnit 5, vedrørende forældelse i det hele af krav på løbende ydelse, hvoraf det fremgår, at visse rettigheder til nu eller i fremtiden med jævne mellemrum at kræve en ydelse, der ikke er afdrag på en skyldig hovedstol, dvs. *visse grundfordringer*, ikke er undergivet forældelse. Det drejer sig om krav, der støttes på en lovbestemt forpligtelse, f.eks. retten til for fremtiden at modtage førtidspension eller folkepension.

2.1.2. Herudover må *tinglige krav* som udgangspunkt anses for undtaget fra forældelse. Der er dog ikke – bortset fra tinglysningslovens § 42, der (alene) omhandler tinglyst pant i fast ejendom, jf. nedenfor – gennemført regler, der regulerer spørgsmålet. Spørgsmålet er omtvistet i relation til bestemmelsen i Danske Lov 5-14-4. Panterettigheder og andre sikkerhedsrettigheder antages i et vist omfang at bortfalde ved den underliggende fordrings forældelse, jf. nærmere nedenfor i pkt. 2.1.3.

Det ligger fast, at *ejendomsretten* til en genstand eller en ejendom – adgangen til at gøre retten gældende over for alle og enhver - ikke som sådan forældes. Det antages, at et *vindikationskrav* ikke er genstand for forældelse, jf. Bo von Eyben s. 34, Einersen s. 7 og Ussing s. 388 f og s. 402. Kravet på *tilbagelevering af en genstand*, der er givet i forvaring eller overladt til brug, menes ikke at kunne forældes, jf. Einersen anf.st. med henvisninger.

Det er den overvejende opfattelse, at forældelsesreglerne omfatter fordringer på *levering af individuelt bestemte ting*, uanset at kravet nyder omsætningsbeskyttelse, jf. Ussing s. 387, 389 og 402 f, Gomard, Obligationsret, 3. del (1993) s. 232 f og Bo von Eyben s. 32 og 178. Denne opfattelse støttes navnlig på U 1958.1231 V. Anderledes Einersen s. 8 ff.

Som det fremgår af afsnit 3.1, antages det, at hvis den ene part i en gensidigt bebyrdende kontrakt har fortabt sin fordring ved forældelse, men medkontrahentens krav er holdt i kraft, kan parten trods forældelsen nægte opfyldelse, medmindre modydelsen erlægges. En sådan *tilbageholdsret* forældes således ikke. Der henvises til Bo von Eyben m.fl., Lærebog i obligationsret II (2000) s. 198, Einersen s. 158 og Ussing s. 385.

Med hensyn til sælgerens ret i henhold til et *ejendomsforbehold* til at kræve salgsgenstanden tilbage i tilfælde af køberens misligholdelse med betalingen, er den almindelige opfattelse formentlig, at tilbagetagelsesretten fortabes, hvis kravet på købesummen forældes, jf. Gomard anf.st. s. 232 og Bo von Eyben m.fl., Lærebog i obligationsret II (2000) s. 169 f. Anderledes Einersen s. 10 ff, hvis opfattelse navnlig støttes på U 1948.202 H. Det må ved ejendomsforbehold i biler anses for uden betydning for spørgsmålet om forældelse, om ejendomsforbeholdet er tinglyst i bilbogen.

For så vidt angår *grundbyrder* gælder det, at kravet på den enkelte løbende ydelse er undergivet forældelse, mens selve grundbyrderetten antages ikke at kunne forældes, jf. Us-

sing s. 390 og Willumsen, Tinglysningsloven med kommentarer (1997) s. 393 f. Se hertil også kapitel VII, afsnit 5, om forældelse i det hele af krav på løbende ydelse.

Det bemærkes, at selve det forhold, at en ret er tinglyst, hverken udelukker forældelse af den tinglige ret eller af den underliggende fordring, jf. U 2001.1275 H, Einersen s. 13 og Ussing s. 390.

2.1.3. Som nævnt i afsnit 1 ovenfor er der i relation til *panterrettigheder og andre tinglige sikkerhedsrettigheder* en nær sammenhæng mellem spørgsmålet om reglernes anvendelsesområde og spørgsmålet om reglernes virkning. Sådanne rettigheder er knyttet til fordringen på den ydelse, der er stillet sikkerhed eller gjort udlæg for (den underliggende fordring), og der er derfor dels spørgsmål om, hvorvidt sikkerhedsretten *selvstændigt* er genstand for forældelse, dels spørgsmål om virkningen for panteretten mv. af, at den underliggende fordring forældes, dvs. spørgsmål om, hvorvidt der *accessorisk* indtræder forældelse af panteretten. På grund af denne sammenhæng gennemgås de nævnte spørgsmål i det følgende samlet.

Af tinglysningslovens § 42 følger, at panteretten for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev i fast ejendom for en bestemt angiven sum ikke selvstændigt forældes og heller ikke forældes ved den underliggende fordrings forældelse.

Bestemmelsen omfatter kun panteretten for *hovedstolen*. Panteretten for *renter* mv. forældes derimod efter almindelige regler, dvs. på 5 år efter 1908-loven, jf. Carstensen og Rørdam, Pant, 7. udg. (2002) s. 118 og Willumsen s. 393. Se også Willumsen anf.st. vedrørende spørgsmålet om betydningen af en aftale om, at renterne indtil et vist tidspunkt tilskrives hovedstolen, som så forrentes og afdrages på en nærmere angiven måde; her antager Willumsen, at rentetilskrivninger indtil det angivne tidspunkt må behandles som en del af hovedstolen og dermed som omfattet af tinglysningslovens § 42.

Utinglyste pantebreve i fast ejendom er ikke omfattet af tinglysningslovens § 42 og forældes efter de almindelige forældelsesregler, jf. Willumsen s. 393 og Gomard, Obligationsretten, 3. del, s. 247. I disse tilfælde antages det, at retten til at søge sig fyldestgjort i pantet bortfalder ved forældelse af den underliggende fordring. Denne er – da der foreligger et gældsbevis – alene omfattet af Danske Lov 5-14-4.

Uden for tinglysningslovens § 42 falder endvidere *skadesløsbreve*, jf. bestemmelsens formulering ”hovedstolen ... for en bestemt angiven sum”. Retten til at søge sig fyldestgjort i skadesløsbrevet kan alene gøres gældende for en uforældet fordring. Ved en sikret fordrings forældelse bortfalder (”forældes”) retten derfor, hvorimod selve skadesløsbrevet – pantesikkerheden for andre (uforældede) fordringer – ikke forældes. Der henvises til Carstensen og Rørdam s. 118 og Willumsen s. 393.

Det må antages, at håndpantssatte *ejerpantebreve* med hensyn til forældelse skal ligestilles med skadesløsbreve, jf. Carstensen og Rørdam s. 118 f og Margit Stassen i U 1978 B, s. 29 f.

Indekspantebreve omfattes af tinglysningslovens § 42, hvis indekseringen bygger på klare og objektive kriterier, jf. Carstensen og Rørdam s. 117 og bemærkningerne til lov nr. 120 af 31. marts 1982 om ændring af tinglysningsloven (tilpasning af loven til indeksregulerede lån), Folketingstidende 1981/82, tillæg A, sp. 3549.

Med hensyn til *håndpanterrettigheder* i løsøre og lignende må det antages, at sådanne rettigheder ikke er undergivet selvstændig forældelse, og at der i hvert fald som udgangspunkt heller ikke indtræder accessorisk forældelse, dvs. at retten til at søge fyldestgørelse i håndpantet består, selv om den eller de sikrede fordringer forældes. Det sidste gælder dog ikke ved håndpantssætning af ejerpantebrev, jf. det foran anførte. Der gælder muligvis også en undtagelse for håndpant til sikkerhed for et løbende mellemværende, jf. U 1922.218 V, der antog, at en håndpanteret i en livsforsikringspolice, der var givet til sikkerhed for den fra et forretningsmellemværende hidrørende gæld, bortfaldt ved dennes forældelse. Der kan i denne forbindelse henvises til 1957-betænkningen s. 37, citeret nedenfor i afsnit 2.3.

Ved pant i *fordringer* - negotiable og simple – antages at gælde det samme som ved håndpant i løsøre.

Hvad angår *underpant i løsøre* er det den overvejende opfattelse i litteraturen, at sådanne rettigheder forældes sammen med den underliggende fordring (accessorisk forældelse), jf. Einersen s. 12 f og s. 14 samt Carstensen og Rørdam s. 117, begge steder med henvisninger.

Det bemærkes, at tinglyst underpant i biler og andet løsøre udslettes af henholdsvis bil- og personbogen, når der er forløbet 10 år efter dokumentets tinglysning, og der ikke inden udløbet af denne frist er anmeldt fornyet tinglysning, jf. tinglysningslovens § 42 g, stk. 2, og § 47, stk. 3, jf. § 42 g, stk. 2.

Af retsplejelovens § 526, stk. 4, følger, at *udlæg i løsøre* bortset fra registrerede skibe og luftfartøjer, *udlæg i fondsaktiver* og *udlæg i fordringer, for hvilke der er udstedt omsætningsgældsbevis*, bortfalder 1 år efter foretagelsen, medmindre udlægshaveren forinden har forlangt tvangsauktion afholdt eller har været forhindret heri ved anke, kære eller tredjemands ret.

Reglen gælder ikke for *udlæg i biler*, som skal tinglyses efter tinglysningslovens kapitel 6 a, eller for *udlæg i andele i andelsboligforeninger mv.*, der skal tinglyses efter kapitel 6 b, jf. § 526, stk. 5.

For så vidt angår udlæg i biler bemærkes, at det følger det af tinglysningslovens § 42 g, stk. 2, at et tinglyst udlæg udslettes af bilbogen, når der er forløbet 10 år efter dokumentets tinglysning, og der ikke inden udløbet af denne frist er anmeldt fornyet tinglysning.

Bestemmelsen i § 526, stk. 5, er for så vidt angår udlæg i andele i andelsboligforeninger indsat ved lov nr. 216 af 31. marts 2004 (Folketingstidende 2003/2004, tillæg A, s. 1864 ff). Om baggrunden for bestemmelsen henvises i bemærkningerne til, at sikrings-akten ved udlæg i andele som noget nyt vil være tinglysning, og at der derfor ikke er behov for at lade udlægget være omfattet af en særlig kort forældelsesfrist. Det anføres endvidere, at udlæg i en andel i en andelsboligforening mv. derfor som hidtil vil forældes efter dansk rets almindelige forældelsesregler. Det må antages, at spørgsmålet om forældelse af tinglyst udlæg i andele i andelsboligforeninger herefter behandles på samme måde som tinglyst udlæg i fast ejendom, jf. det følgende.

På baggrund af Højesterets kendelse i U 2001.1275 H må det antages, at retten i henhold til *tinglyst udlæg i fast ejendom* bortfalder ved forældelse af den underliggende fordring. Der kan endvidere henvises til Willumsen s. 393 og Gomard s. 247.

I U 2001.1275 H fandt Højesteret, at et tinglyst udlæg i fast ejendom for renter måtte anses for bortfaldet ved rentefordringens forældelse. Højesteret udtalte først, at der ikke ved det foretagne udlæg var etableret et særligt retsgrundlag, og rentekravet fandtes herefter foræl-

det. Det udtaltes i den forbindelse, at tinglysningen af udlægget på ejendommen ikke kunne undtage rentekravet fra forældelse. Højesteret udtalte herefter: ”Et udlæg som det foreliggende er et retsskridt, der giver kreditor adgang til at opnå fyldestgørelse for en fordring. Højesteret finder, at udlægget er knyttet således til fordringen, at de hensyn, der har ført til, at fordringen forældes inden for et bestemt tidsrum, ligeledes må føre til, at den adgang til fyldestgørelse, som udlægget giver, falder bort ved fordringens forældelse.” (Fogedrettens og landsrettens kendelser er gengivet i U 2000.1463 Ø).

Sammenfattende må det vedrørende panterrettigheder mv. antages, at det er hovedreglen i gældende dansk ret, at forældelse af den underliggende (sikrede) fordring har den virkning, at også retten til at søge fyldestgørelse i pantet bortfalder, dvs. at der indtræder *accessorisk forældelse*. Undtagelser fra denne hovedregel gælder ved tinglyst pantebrev i fast ejendom, jf. tinglysningslovens § 42, samt ved håndpanterrettigheder.

Spørgsmålet om *selvstændig forældelse* er udtrykkeligt reguleret i tinglysningslovens § 42 vedrørende tinglyst pant i fast ejendom og i retsplejelovens § 526, stk. 4, vedrørende udlæg i løsøre, i fondsaktiver og i fordringer, for hvilke der er udstedt omsætningsgældsbrev. Af den førstnævnte bestemmelse følger, at retten ikke er genstand for forældelse, mens den sidstnævnte bestemmelse omvendt fastslår, at de omfattede udlæg bortfalder 1 år efter foretagelsen. Herudover antages det, at håndpanterrettigheder ikke forældes selvstændigt. For de øvrige sikkerhedsrettigheder – navnlig underpant i løsøre og udlæg uden for retsplejelovens § 526, stk. 4 - må det antages, at retten alene forældes i og med den underliggende fordrings forældelse (accessorisk forældelse). Det kan dog formentlig ikke udelukkes, at der kan forekomme enkelte situationer, hvor spørgsmålet om selvstændig forældelse af sådanne rettigheder kan opstå, men retsstillingen er efter gældende ret uafklaret i disse tilfælde. Når bortses fra retsplejelovens § 526, stk. 4, om udlæg i løsøre mv. er udgangspunktet i gældende ret således, at der *ikke* indtræder selvstændig forældelse af panterrettigheder og andre sikkerhedsrettigheder.

En *tilbageholdsret* forældes ikke, hverken selvstændigt eller accessorisk (smlg. håndpant), mens retten i henhold til et *ejendomsforbehold* formentlig bortfalder ved forældelse af den sikrede fordring.

Ved *pant for tredjemands gæld* må det antages, at forældelse af den sikrede fordring i almindelighed indebærer, at panteretten bortfalder (smlg. kaution). Dette gælder også ved pantebreve i fast ejendom og ved håndpant.

2.1.4. For pant i registrerede skibe og luftfartøjer gælder der ikke en regel svarende til tinglysningslovens § 42.

Efter § 10, stk. 1, i søloven (lovbekendtgørelse nr. 538 af 15. juni 2004) skal færdigbyggede skibe med en bruttotonnage på 20 eller derover registreres i skibsregistret. Skibe med en bruttotonnage på mellem 5 og 20 kan på ejerens begæring registreres i skibsregistret, jf. § 10, stk. 2.

Af §§ 6 og 7 i luftfartsloven (lov nr. 543 af 13. juni 2001 med senere ændringer) følger det, at der føres et register over luftfartøjer – det såkaldte nationalitetsregister – og at der gælder visse særlige betingelser for registrering, herunder bl.a. vedrørende ejerens nationalitet.

Panterettigheder i skibe på over 5 bruttotonnage og panterettigheder i fly skal for at opnå beskyttelse registreres i skibsregistret, henholdsvis rettighedsregistret for luftfartøjer, jf. sølovens § 28 og § 1 i lov om registrering af rettigheder over luftfartøjer (lovbekendtgørelse nr. 620 af 15. september 1986 med senere ændringer). Sådanne panterettigheder kan ikke tinglyses efter tinglysningslovens § 47, jf. udtrykkeligt sølovens § 28, stk. 5. Søloven og luftfartøjsregistreringsloven indeholder tillige nærmere regler om bl.a. panterettens omfang og forholdet mellem flere panthavere - regler der stort set svarer til reglerne i tinglysningsloven vedrørende fast ejendom.

Der er ikke i forarbejderne til sølovens regler om pant i skibe (tidligere skibsregistreringsloven) eller til luftfartøjsregistreringsloven særlige bemærkninger vedrørende spørgsmålet om bortfald af panterettigheder ved forældelse. Reglerne følger i øvrigt nøje de tilsvarende regler i tinglysningsloven, uden at man har medtaget en regel svarende til tinglysningslovens § 42. Der henvises vedrørende skibe til betænkning nr. 134/1955 om revision af skibsregistreringslovgivningen mv. og til Folketingstidende 1956/57, tillæg A, sp. 369 ff, og for så vidt angår luftfartøjer til betænkning nr. 180/1957 og Folketingstidende 1959/60, tillæg A, sp. 1585 ff.

Af det foran anførte fremgår, at hovedreglen i dansk ret må antages at være, at panterettigheder bortfalder ("forældes"), hvis den underliggende (sikrede) fordring forældes, således at også retten til at søge sig fyldestgjort i pantet dermed bortfalder. Dette må antages også at gælde i relation til panterettigheder i registrerede skibe og luftfartøjer, jf. her-

ved også betænkning 174/1957 s. 37 (citeret nedenfor i afsnit 2.3), hvor det anføres, at pant i skib efter gældende ret forældes.

2.2. Forarbejderne til 1908-loven

Af overskriften til 1894-lovforslaget og af forslaget § 1, stk. 1, fremgår det, at anvendelsesområdet for loven skulle være ”fordringsrettigheder”.

Forslaget indeholdt i § 1, stk. 2, en regel, hvorefter forældelse ikke medfører ”bortfald af tilbageholdsret eller panteret; modsat regel gælder dog, hvor kontraktmæssigt underpant haves i andet løsøre end registreret skib eller part i sådant, medmindre løsøret er pantsat som tilbehør til fast ejendom, så og hvor pant, andet end håndpant, haves for nogen sådan fordring, som omhandles i § 3, nr. 2 [krav på løbende ydelser, f.eks. renter], eller ifølge skadesløsbrev, der er meddelt for muligt indtrædende gældsansvar.”

Efter § 1, stk. 3, skulle grundbyrder ikke være underkastet forældelse, og efter forslaget § 18 skulle loven heller ikke omfatte ”1) fordring efter pengeseddel; 2) fordring efter statsforskrivning ...; 3) fordring på statskassen eller overformynderiet i anledning af midler, som deri ere indsatte.”

Der henvises til Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, s. 2291 ff, vedrørende bestemmelsen i § 1. Her anføres det bl.a., at bestemmelsen angår ”fordringsrettigheder, dvs. obligatoriske krav”, og at ”[d]et har været nødvendigt her så vel som i lovforslagets overskrift at benytte udtrykket ”fordringsret” ..., medens derimod det norske udkast har brugt ordet ”fordring”; dette sidste ord omfatter nemlig i vort lovsprog ikke blot obligatoriske men også tinglige krav”.

Vedrørende forslaget § 1, stk. 2, anføres det, jf. sp. 2293, at den personlige fordrings forældelse efter forslaget skulle være uden indflydelse på panteretten ved alt andet slags pant end kontraktmæssigt underpant i løsøre - herfra dog undtaget underpant i løsøre som tilbehør til fast ejendom og registreret pant i skib eller skibspart. Til denne hovedregel skulle gælde to undtagelser, dels det tilfælde, at pantet haves for fremtidigt forfaldne renter eller andre periodiske ydelser, dels underpant i henhold til skadesløsbrev.

I folketingsudvalgets betænkning af februar 1898, jf. Rigsdagstidende 1897/1898, tillæg B, sp. 767 ff, blev det bl.a. foreslået, at loven alene skulle omfatte regningskrav, dvs.

”enhver fordring, som ikke støttes på en af skyldneren given skriftlig forpligtelse eller på en ham overgået dom eller på forlig ... eller på en med hensyn til skyldneren afsagt behørig skriftført voldgiftskendelse”. Samtidig udgik de ovenfor omtalte regler.

I folketingsudvalgets betænkning af marts 1908, jf. Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 2517 ff, blev det foreslået i § 5 at indsætte følgende regel: ”En fordrings forældelse medfører ikke bortfald af dertil knyttet håndpanteret, viljesbestemt underpant i fast ejendom med tilbehør eller i skibe.”

I U 1908 B s. 273 anførte Lassen vedrørende forslaget til § 5:

”Forslaget [har] taget den værste brod fra den hidtil anvendte ret ved i § 5 at fastsætte, at en fordrings forældelse ikke medfører bortfald af dertil knyttet viljesbestemt underpant i fast ejendom. De ulemper, man hidtil har følt ved vort forældelsesinstitut, hidrøre utvivlsomt aldeles overvejende derfra, at man i retsanvendelsen havde fået det ulykkelige indfald at udvide Danske Lov 5-14-4 til at omfatte underpant i faste ejendomme.”

Vedrørende bestemmelsen i § 5 anførte Lassen dog samtidig:

”Det ligger nær at forstå bestemmelsen i forsl. § 5 om, at forældelse ikke medfører bortfald af visse opregnede arter af pant, således, at alle ikke nævnte arter af panteret skulde bortfalde med fordringens forældelse. Antageligt er denne forståelse, hvis resultater i flere retninger vilde være en forandring af hidtil anvendt ret, ikke tilsigtet. Og der foreligger sikkert ikke grund til at fratage retsanvendelsen dens tidligere frihed i denne henseende. Der burde derfor i § 5 tilføjes: ”Med hensyn til andre panterrettigheder har det sit forblivende ved hidtil gældende ret”. Endnu bemærkes ved § 5, at det dog nok vilde være naturligt at lade underpant i fast ejendom bortfalde med forældelsen i de i § 1 nr. 2 [dvs. krav på renter og andre løbende ydelser] omtalte tilfælde.”

I betænkning af 4. december 1908, jf. Rigsdagstidende 1908/1909, tillæg B, sp. 34, foreslog landstingsudvalget bl.a., at forslagens § 5 udgik. Om baggrunden herfor anførtes følgende:

”Skønt det er rigtigt – om end ikke udtømmende – hvad § 5 foreskriver om, at visse panterrettigheder ikke bortfalde ved forældelse, er det ikke uden betænkelighed at optage denne bestemmelse i dette lovforslag, som kun angår visse fordringer. Det kunde i alt fald give anledning til tvivl, om ikke en modsat regel gælder for forældelse af andre fordringer. Da den i § 5 givne regel imidlertid allerede nu må siges at være anerkendt både i teori og praksis, turde det være heldigst at lade § 5 udgå. Dertil synes der at være så meget større grund, som paragraffen ifølge dens affattelse angår forældelse af alle

fordringer, medens det netop er meningen, at denne lov alene skal gælde for en vis kreds af fordringer.”

2.3. Betænkning 174/1957

1957-betænkningen indeholdt i § 1, stk. 1, følgende regel: ”Fordringer på penge eller andre ydelser forældes efter reglerne i denne lov”.

Til denne bestemmelse er i betænkningen s. 16 anført bl.a.:

”Genstanden for forældelse er angivet som fordringer på penge eller andre ydelser. Ved denne formulering er der ikke tilsigtet nogen ændring af forældelsesreglernes anvendelsesområde i forhold til gældende dansk ret. Anvendelsen af ordet fordringer betyder således ikke en begrænsning til, hvad der i ældre teori betegnedes som ”obligatoriske” rettigheder i modsætning til ”tinglige” rettigheder. Dette fremgår forudsætningsvis af udkastets § 29, stk. 3, ... Ligesom panterettigheder kan forældes, er der heller intet til hinder for at antage, at en ved kontrakt erhvervet ret til løsøre eller fast ejendom kan forældes, selv om erhververen har opnået omsætningsbeskyttelse ... Derimod kan en ejers vindikationsret ikke betegnes som en fordring og er således ikke genstand for forældelse, men den kan bortfalde ved hævd. Hvis en køber efter køkets afvikling har overladt den købte ting til sælgeren til forvaring eller leje, må forældelse af købers ret til tingen også være udelukket.

Om forældelse af sælgers ret til på grundlag af ejendomsforbehold at tage den solgte genstand tilbage er givet en regel i udkastets § 29, stk. 4, ...

En servitutret kan efter sit indhold ikke betegnes som en fordringsret og er derfor uforældelig. Det samme gælder lejerens ret til brug af det lejede. Hvis lejemålet ikke er tiltrådt, må det dog antages, at lejerens har en fordring på lejemålets iværksættelse, som er genstand for forældelse ...

...Efter at guldindløseligheden er ophævet, kan retten ifølge en pengeseddel næppe betegnes som en fordringsret, hvorimod pengesedlen må opfattes som et omsætningsmiddel med selvstændig værdi, der ikke er genstand for forældelse. Der er derfor ikke i udkastet optaget nogen regel om pengesedler.

Ved formuleringen ”fordringer på penge eller andre ydelser” er det antydnet, at krav på undladelse ikke er genstand for forældelse, hvilket stemmer med den almindelige opfattelse i dansk ret ...”.

Udkastet indeholdt endvidere i § 29 en regel, der nærmere fastlægger forældelsesreglernes anvendelse og virkning i relation til panterettigheder og andre sikkerhedsrettigheder. Samtidig blev tinglysningslovens § 42 foreslået ophævet, jf. udkastets § 35.

Udkastets § 29 har følgende ordlyd:

§ 29. Tilbageholdsret og håndpanteret berøres ikke af fordringens forældelse. Det samme gælder om underpant i fast ejendom, når panthaveren har overtaget pantet til brug.

Stk. 2. Panteretten for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev for en bestemt angiven sum i fast ejendom eller registreret pant i skib eller skibspart forældes ikke. Det skal derhos have sit forblivende ved de hidtil gældende regler om forældelse af fordringer sikrede ved tinglyst skifteekstrakt.

Stk. 3. I øvrigt bortfalder den for en fordring stiftede panteret, når fordringen forældes.

Stk. 4. En sælgers ejendomsforbehold over leveret løsøre taber sin virkning, når hans ret til købesummen er faldet bort ved forældelse.

Stk. 5. Af rettigheder, der som grundbyrder hviler på fast ejendom, er alene de enkelte forfaldne ydelser genstand for forældelse.

I bemærkningerne til bestemmelsen er anført bl.a. følgende, jf. betænkningen s. 37 f:

”Med hensyn til panterettigheder gælder efter den norske forældelseslovs § 1, stk. 3, den hovedregel, at forældelsesfristens udløb er uden indflydelse på panteret; men efter samme bestemmelser gælder der vigtige undtagelser fra hovedreglen. I dansk ret, hvis regler herom er baseret på den efterhånden udviklede retspraksis samt bestemmelsen i tinglysningslovens § 42, er hovedreglen den, at panteretten bortfalder ved fordringens forældelse, dog at håndpant, brugspant med hensyn til fast ejendom samt underpant i fast ejendom i det ved tinglysningslovens § 42 begrænsede omfang er uforældeligt.

Det må i nogen grad bero på en tilfældighed, om man vælger med dansk ret at gøre panterettens bortfald til hovedreglen, eller man i overensstemmelse med norsk ret vil opstille som hovedregel, at panteretten forbliver bestående. I det danske lovudkast har man valgt den første løsning, idet hovedreglen om panterettens bortfald er udtrykt i stk. 3, efter at der forinden i stk. 1 og 2 er opregnet de panterettigheder, som ikke forældes. Ifølge stk. 1, 1. pkt., gælder dette således tilbageholdsret og håndpanteret. I gældende dansk ret er der på dette punkt gjort undtagelse for det tilfælde, at sikkerhed er stillet for et løbende mellemværende, jfr. Ussing ..., Vinding Kruse ... og Vestre Landsrets dom i Ugeskrift for Retsvæsen 1922 A, s. 218; men da denne tvivlsomt begrundede undtagelse støttes på forudsætnings synspunktet og ikke på forældelsesregler, og ikke kendes i de andre nordiske lande, har man ikke ment at burde fastholde den. Stk. 1, 2. pkt., fastslår i overensstemmelse med gældende dansk ret uforældelighed for underpant i fast ejendom, når panthaveren har taget pantet til brugelighed.

I stk. 2, 1. pkt., er gentaget bestemmelsen i tinglysningslovens § 42, hvorefter panteretten for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev for en bestemt angiven sum i fast ejendom ikke forældes. Bestemmelsen er samtidig udvidet til at gælde registreret pant i skib, som efter gældende ret forældes, men som allerede ved det danske lovforslag af 1894 blev søgt sidestillet med pant i fast ejendom, hvilket formentlig også er det rimeligste. ...

I stk. 4 foreslås den regel, at en sælgers ejendomsforbehold over leveret løsøre taber sin virkning, når hans ret til købesummen er faldet bort ved forældelse. ...

Reglen i stk. 5, hvorefter selve grundbyrden som sådan ikke er genstand for forældelse, er hentet fra den norske forældelseslovs § 1, stk. 4. Reglen er i og for sig overflødig, idet samme resultat måtte antages også uden nogen udtrykkelig regel.”

I forbindelse med høringen over betænkning anførte præsidenten for Vestre Landsret bl.a. følgende:

”Ved bestemmelsen i § 29, stk. 2, 1. pkt., er der til reglen i tinglysningslovens § 42, som er gentaget, føjet: eller registreret pant i skib eller skibspart. ...

I sin artikel i Juristen 1957 pag. 399 note 3 bemærker Vinding Kruse, at den nye skibsregistreringslov (lov nr. 93 af 29. marts 1957), som i sine udførlige regler om pant følger tinglysningslovens regler i §§ 37, 38 og 40, netop ikke har nogen regel, der svarer til tinglysningslovens § 42, og oplyser i forbindelse hermed, at skibsregistreringslovkommissionen har overvejet spørgsmålet, men ikke ment, at tinglysningslovens § 42 burde overføres på registrerede pantebreve i skibe. Herefter bør bestemmelsen om uforældeligheden af registreret pant i skib eller skibspart formentlig også udgå af et eventuelt forslag til forældelseslov.”

2.4. Fremmed ret

Norge

Den norske forældelseslov gælder for ”fordring på penge eller andre ytelser”, jf. lovens § 1, stk. 1.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 50 f, anføres det, at ydelsens art er uden betydning, dvs. om det er penge, varer, individuelt bestemte ting, fast ejendom eller arbejdsydelser, og der er f.eks. ikke noget til hinder for, at en aftalt ret til at få rådighed over løsøre eller fast ejendom kan forældes, selv om erhververen har opnået omsætningsbeskyttelse. Det er også uden betydning, hvilket juridisk grundlag fordringen har, dvs. om den bygger på aftale eller retsbrud, og om den f.eks. har familieretlig eller offentligretlig baggrund.

Det anføres videre i bemærkningerne til § 1, at krav på undladelse ikke er en fordring på en ydelse og derfor falder uden for forældelseslovens område. Det fremgår endvidere, at man har fundet det overflødigt at medtage en bestemmelse om, at en fordring efter en pengeseddel ikke er genstand for forældelse.

Herudover anføres det, at tinglige rådighedsrettigheder ikke er at betragte som fordringer og derfor heller ikke er genstand for forældelse. Der sker således ikke forældelse af en ejers vindikationsret, en lejers aktuelle brugsret eller en servituthavers aktuelle servitutret. Vedrørende pant, ejendomsforbehold, tilbageholdsret mv. henviser bemærkningerne til lovens § 27.

Denne bestemmelse har følgende ordlyd:

§ 27.

1. Når fordringen foreldes, bortfaller:

- a) lovbestemt underpant som ikke er tinglyst eller registreret i særskilt rettsregister,
- b) underpant i henhold til skadesløsbrev til sikkerhet for mulig inntredende gjelds-ansvar,
- c) underpant for krav på rente eller annen ytelse som forfaller med bestemte mellomrom og ikke er avdrag på en skyldig hovedstol.

2. Rett etter eiendomsforbehold til eller salgspant i levert løsøre faller bort når fordringen på kjøpesummen foreldes. Dette gjelder likevel ikke når retten i medhold av lov er tinglyst eller registrert i særskilt rettsregister.
3. Ellers har foreldelse ingen innflytelse på panterett og tilbakeholdsrett.
4. Av rettighet som hviler som grunnbyrde på fast eiendom, foreldes bare de enkelte ytelser.

Der henvises vedrørende denne bestemmelse til Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 79 f.

Sverige

Den svenske forældelseslov gælder ”i fråga om preskription av fordringer”, jf. lovens § 1.

Lovens § 11 indeholder en regel om, at forældelse ikke begrænser fordringshaverens ret til at søge sig fyldestgjort for sin fordring i ejendom, i hvilken den pågældende har pant eller tilbageholdsret til sikkerhed for fordringen. Sådanne sikkerhedsrettigheder berøres således ikke af den underliggende fordrings forældelse.

Udtrykket fordringer i lovens § 1 må antages at skulle forstås som alle slags fordringer, uanset om de angår penge, varer, tjenesteydelser eller andre ydelser, jf. Stefan Lindskog, Preskription, 2. udg. (2002) s. 63 ff. Tinglige krav er ikke omfattet af loven.

Finland

Den finske forældelseslov gælder (med nogle nærmere opregnede undtagelser) for ”preskription av skulder”, jf. lovens § 1. Det fremgår af bestemmelsen, at ”med skulder avses i denne lag penningskulder och andra förpliktelser”.

Af forarbejderne, jf. den finske regerings proposition nr. 187/2002, fremgår det, at loven omfatter alle typer af forpligtelser, dvs. uanset om forpligtelsen vedrører penge, varer, tjenesteydelser eller andre ydelser, og uanset om der er tale om formuefordringer. Også en undladelsespligt er omfattet af loven. Loven omfatter kun forpligtelser og ikke tinglige rettigheder, herunder panteret og andre sikkerhedsrettigheder, jf. herved også § 16, der omtales straks nedenfor. Undtaget fra anvendelsesområdet er også grundfordringen i fa-

milieretlige og selskabsretlige retsforhold, men derimod ikke kravet på den enkelte løbende ydelse i et sådant retsforhold.

Efter lovens § 16, stk. 1, er forældelse ikke til hinder for, at fordringshaveren bliver fyldestgjort i ejendom, som skyldneren har stillet som sikkerhed for fordringen, hvis fordringshaveren har pant eller tilbageholdsret heri. Herudover følger det af § 16, stk. 2, at et vilkår om, at sælgeren har ret til at hæve købet eller kræve salgsgenstanden tilbage, hvis betalingen forsømmes, ophører at gælde, når en gæld, som vedrører købesummen, forældes. Dette gælder dog ikke, at hvis vilkåret er lyst i et særligt register.

Principles of European Contract Law III

Forældelsesreglerne i Principles of European Contract Law omfatter “a right to performance of an obligation (“claim”)", jf. artikel 14:101.

Af bemærkningerne til artikel 14:501 vedrørende virkningerne af forældelse, jf. herom afsnit 3.4 nedenfor, fremgår det, at Principles of European Contract Law ikke behandler spørgsmålet om virkningen for sikkerhedsrettigheder af den sikrede fordrings forældelse.

2.5. Udvalgets overvejelser

Udvalget foreslår, at lovens anvendelsesområde afgrænses i overensstemmelse med det almindelige fordringsbegreb, jf. afsnit 2.1 ovenfor, og at dette formuleres således, at loven finder anvendelse på ”fordringer på penge eller andre ydelser”, jf. lovudkastets § 1.

Det er uden betydning, om fordringen hviler på aftale eller på andet grundlag, og om den angår pengebetaling, andre generisk bestemte ydelser eller tjenesteydelser. Også fordringer, der udspringer af ikke-formueretlige retsforhold, f.eks. skattekrav og familieretlige underholdskrav, er omfattet.

Udvalget finder, at krav på *undladelser* ikke bør være omfattet af loven, jf. afsnit 2.1 med begrundelsen for, at sådanne krav ikke antages at være undergivet forældelse i dag. Hvis overtrædelse af en undladelingsforpligtelse udløser et erstatningskrav eller en konventionalbod, vil kravet herpå være undergivet forældelse efter de almindelige regler.

Ligesom efter gældende ret vil en *pengeseddel* ikke være omfattet af loven, idet en pengeseddel ikke kan betragtes som en fordring.

En købers *krav på en individuelt bestemt genstand* må efter udvalgets opfattelse anses for omfattet af loven. *Vindikationskrav* forældes derimod som udgangspunkt ikke.

Hvad angår *panterrettigheder og andre sikkerhedsrettigheder* er det udgangspunktet efter gældende ret, at disse ikke forældes selvstændigt, men at den underliggende fordrings forældelse i vidt omfang medfører bortfald af den adgang til fyldestgørelse, som rettighe- den indebærer, jf. afsnit 2.1.3 og 2.1.4 ovenfor. Udvalgets overvejelser vedrørende spørgsmålet om selvstændig forældelse af panterrettigheder mv. behandles nedenfor i af- snit 3.5 i sammenhæng med overvejelserne om, hvilke virkninger der bør knyttes til, at den underliggende fordring forældes.

Forældelsesloven vil kun gælde i det omfang, andet ikke følger af specielle forældelses- regler i anden lovgivning, jf. herved afsnit 6 nedenfor. Det foreslås, at dette udtrykkeligt angives i lovudkastets § 1 for allerede på dette sted at markere, at den generelle forældel- seslov viger for specialregler i anden lov.

3. Virkningerne af forældelse

3.1. Gældende ret

Det følger af 1908-lovens § 2, 2. pkt., at forældelse medfører, at fordringen ophører (”fordringen fortabes”). Det samme gælder efter Danske Lov 5-14-4 og er også i øvrigt den almindelige regel i dansk ret, jf. Ussing s. 384. 1908-loven og Danske Lov 5-14-4 in- deholder ikke regler om andre virkninger af forældelse.

Efter gældende ret er forældelse en egentlig materiel ophørsgrund, og er ikke – således som det gælder efter svensk ret, jf. nedenfor i afsnit 3.4 - begrænset til at have den virk- ning, at fordringshaveren taber beføjelsen til at gennemføre fordringen ved søgsmål.

Selv om forældelse efter dansk ret medfører bortfald af fordringen, antages der at bestå en vis adgang til modregning med en forældet fordring, nemlig i tilfælde, hvor kravene udspringer af samme retsforhold, dvs. hvor der foreligger konneksitet mellem fordringer- ne, jf. herved Einersen s. 158 ff med henvisninger til praksis og Bo von Eyben m.fl., Læ- rebog i obligationsret II s. 198. Herudover må der antages at være adgang til modregning, hvis dette er aftalt, jf. Einersen s. 159 med henvisninger.

Forældelsens ophørvirkning begrænses endvidere af den samtidighedsgrundsætning, der gælder i et gensidigt bebyrdende kontraktforhold. Det antages således, at hvis den ene part i en gensidigt bebyrdende kontrakt har fortabt sin fordring ved forældelse, men medkontrahentens krav er holdt i kraft, kan parten trods forældelsen nægte opfyldelse, medmindre modydelsen erlægges. Der henvises til Einersen s. 158, Bo von Eyben m.fl., Lærebog i obligationsret II s. 198, og Ussing s. 385.

Spørgsmålet om, i hvilket omfang forældelsesreglerne er præceptive eller kan fraviges ved aftale, omtales nedenfor i afsnit 4, hvor også spørgsmålet om, hvorvidt forældelse påses ex officio af domstolene, behandles.

Når en fordring forældes, bortfalder også accessoriske krav, der er knyttet til fordringen (f.eks. krav på renter eller udbytte), selv om det accessoriske krav ikke selvstændigt ville være forældet på dette tidspunkt.

I kautionsforhold antages det, at hvis kreditors fordring mod hovedmanden forældes, bortfalder også kautionsforpligtelsen, jf. nærmere kapitel VII, afsnit 7.1.1.3.

Hvis der sker opfyldelse af en forældet fordring, vil tilbagesøgning af betalingen normalt være udelukket, selv om debitor ikke var bekendt med forældelsen, og selv om det var kendeligt for kreditor, at opfyldelse skete i tro på skyldens eksistens. Opfyldelsen af en forældet fordring tillægges således retsvirkning, hvilket skyldes, at opfyldelsen betragtes som udslag af en moralsk forpligtelse. Betaling af en forældet gæld anses normalt heller ikke for en gave. Der henvises til Ussing s. 384, Einersen s. 166 og Bo von Eyben m.fl., Lærebog i obligationsret II s. 198.

Med hensyn til spørgsmålet om virkningen for en panteret eller anden sikkerhedsret af, at den underliggende fordring forældes, henvises til afsnit 2.1 ovenfor.

3.2. Forarbejderne til 1908-loven

Efter 1894-forslagets § 1, stk. 1, skulle forældelse medføre bortfald af fordringen. Forslaget indeholdt endvidere i § 1, stk. 2, en regel om virkningen af forældelse for en panteret eller anden sikkerhedsret, jf. nærmere herom ovenfor i afsnit 2.2. Herudover indeholdt forslaget i § 17 en regel om, at hvis en fordring forældedes, skulle også krav på renter og andre accessoriske ydelser knyttet til fordringen, bortfalde.

Vedrørende bestemmelsen i § 1 henvises til Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, s. 2291 ff, hvor det bl.a. anføres, at ”[d]et er fundet ufornuddent i lovforslaget at optage en udtrykkelig bestemmelse om, at fordringshaveren ikke ved at undlade påtale inden den satte tid taber den ret, som han måtte have vundet til at afkorte fordringens beløb i, hvad han på sin side er bleven den anden part skyldig”.

Det forslag, der efterfulgte 1894-lovforslaget, og som alene vedrørte regningskrav, indeholdt ikke en regel svarende til 1894-forslagets § 17 og heller ikke en regel om, at forældelse skulle medføre bortfald af fordringen. Den gældende formulering i 1908-lovens § 2, 2. pkt., hvorefter forældelse medfører, at ”fordringen fortabes”, kom ind ved Landstingsudvalgets betænkning af 4. december 1908, jf. Rigsdagstidende 1908/1909, tillæg B, sp. 34, men uden at der blev knyttet særlige bemærkninger hertil.

3.3. Betænkning 174/1957

1957-betænkningens lovudkast indeholdt i § 1, stk. 2, en regel om, at fordringshaveren ved forældelse mister sin ret til at kræve opfyldelse.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. betænkningen s. 16 f, nævnes det, at dansk og norsk ret traditionelt udtrykker forældelsens virkning således, at fordringen ophører eller bortfalder, mens det efter svensk og finsk ret synes at være den almindelige opfattelse, at fordringen består trods forældelsen. Det anføres videre, at ”denne forskel i udtryksmåde dækker dog ikke over nogen væsentlig realitetsforskel, omend den forældede fordring efter gældende svensk-finsk ret kan anvendes til modregning i noget større udstrækning end i dansk-norsk ret.” I udkastet vil man ikke tage stilling til dette ”terminologisk-dogmatiske spørgsmål”, og det anføres, at udkastets § 1, stk. 2, alene udtrykker den vigtigste følge af fordringens forældelse, nemlig at den ikke kan gøres gældende under retsforfølgning.

Herudover indeholdt 1957-lovudkastet et særligt afsnit om virkningerne af forældelse, jf. udkastets §§ 27-29.

Efter bestemmelsen i § 27 skulle forældelse af en fordring også omfatte rente og lignende ydelse.

Efter udkastets § 28 skulle fordringshaveren uanset fordringens forældelse bevare aftalt modregningsret og ret til modregning mod krav, som udspringer af det samme retsforhold som den forældede fordring, og som er stiftet inden forældelse indtrådte.

Reglen i § 29 vedrører spørgsmålet om virkningerne for panterettigheder og andre sikkerhedsrettigheder af, at den underliggende fordring forældes. Denne bestemmelse er omtalt nærmere ovenfor i afsnit 2.3.

I bemærkningerne til § 27 er anført bl.a. følgende, jf. betænkningen s. 36:

”Den i § 27 foreslåede regel findes ikke i den norske lov, fordi man har anset den for selvfølgelig; derimod fandtes den i det danske forslag af 1894. Da bestemmelsen ikke kan udledes af andre regler i udkastet, har man fundet det rigtigst at medtage den. Reglen får betydning for renter, der er forfaldet inden for de sidste 3 år før hovedfordringens forældelse. ...

”Lignende ydelse” omfatter f.eks. provision af banklån.”

Til § 28 er anført bl.a., jf. betænkningen s. 37:

”I § 28 angives de tilfælde, hvor en forældet fordring kan benyttes til modregning i overensstemmelse med gældende dansk ret. Ved ”aftalt modregningsret” tænkes i første række på kontokurantforhold. I forhold til formuleringen i den norske forældelseslovs § 1, stk. 2, som indeholder en tilsvarende bestemmelse, er for modregning med fordringer hidrørende fra samme retsforhold tilføjet den begrænsning, at hovedfordringen må være opstået, før modkravet forældedes, hvilket i hvert fald efter dansk ret må være en forudsætning for adgangen til modregning. Dette betyder f.eks., at en lejers forældede fordring på erstatning hos udlejerens krav på leje for lejeperioder, der begynder efter forældelsen. Foruden modregning med fordringer, der er ”konnekse”, og aftalt modregning hjemler den norske lovs § 1, stk. 2, også adgang til modregning med en forældet fordring, såfremt modregning er forlangt inden forældelsesfristens udløb. Når dette tilfælde ikke er medtaget i udkastet, skyldes det alene den omstændighed, at det i nyere nordisk ret an-

tages, at de gensidige fordringer bortfalder ved fremsættelsen af modregningserklæring ... Forholdet er derfor i virkeligheden det, at fordring og modfordring i et sådant tilfælde allerede inden forældelsesfristens udløb er bortfaldet ved modregning.”

3.4. Fremmed ret

Norge

Den norske forældelseslov indeholder et særligt afsnit om forældelsens virkninger, jf. §§ 24-27.

Efter lovens § 24, stk. 1, medfører forældelse, at fordringshaveren fortaber sin ret til opfyldelse. Det følger af § 24, stk. 2, at forældelse af en fordring også omfatter rente, udbytte og lignende tillægsydelse.

Som anført i kapitel VII, afsnit 7.4 vedrørende forældelse af krav mod kautionister mv., indeholder loven desuden i § 25 en regel om virkningen af forældelse i tilfælde, hvor der er flere skyldnere.

Herudover følger det af § 26, at der er ret til modregning med den forældede fordring, hvis denne ret er aftalt, eller hvis det krav, som der sker modregning i (”hovedkravet”), udspringer af samme retsforhold som den forældede fordring og er opstået før denne fordring blev forældet.

Endelig indeholder lovens § 27 en regel om virkningen på panterettigheder mv. af, at den underliggende fordring forældes. Denne bestemmelse er omtalt nærmere ovenfor i afsnit 2.4.

Der henvises til Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 78 f, vedrørende baggrunden for bestemmelserne i §§ 24-26.

Sverige

Den svenske forældelseslov indeholder et særligt afsnit om virkningerne af forældelse (§§ 8-11).

Efter lovens § 8, stk. 1, indebærer forældelse, at fordringshaveren mister retten til at forlange opfyldelse af fordringen. Forældelse af en fordring medfører endvidere bortfald af rentekrav og andre accessoriske ydelser til fordringen samt bortfald af kautionsskrav vedrørende fordringen, jf. § 8, stk. 2.

Som nævnt i kapitel VII, afsnit 7.4 om forældelse af krav mod kautionister, gælder der endvidere i § 9 en særlig regel vedrørende tilfælde, hvor der er flere solidariske skyldnere.

Af § 10 følger, at en fordring kan anvendes til modregning, selv om den er forældet, forudsat at betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt, og at fordringen ikke var forældet, da kreditor erhvervede fordringen, eller da kreditor kom i gæld til skyldneren.

Som nærmere omtalt i afsnit 2.4 indeholder lovens § 11 endelig en regel om, at forældelse ikke begrænser fordringshaverens ret til at søge sig fyldestgjort for sin fordring i ejendom, i hvilken den pågældende har pant eller tilbageholdsret til sikkerhed for fordringen.

Finland

Efter den finske forældelseslovs § 14, stk. 1, medfører forældelse af en fordring, at skyldnerens pligt til at indfri fordringen ophører.

Lovens § 14, stk. 2, indeholder herudover en regel om, at en skyldner ikke har krav på at få en betaling, der vedrører en forældet fordring, tilbage. Er der tale om en næringsdrivendes fordring, som grunder sig på overdragelse af et forbrugsgode eller bevilling af kredit til en forbruger, eller en kreditgivers fordring på en privat kautionist eller en privat pantsætter, har skyldneren dog ret til at få en betaling tilbage, som denne har ydet uden at vide, at fordringen var forældet.

En fordring, der er forældet, kan efter § 15, stk. 1, anvendes til modregning, hvis betingelserne for modregning var til stede, inden fordringen forældedes, eller hvis parternes krav vedrører samme retsforhold. Af § 15, stk. 2, følger det endvidere, at hvis betaling eller modregning af et krav senere omstødes eller i øvrigt viser sig at være uden virkning, anses forældelse ikke at være sket i tiden efter opfyldelsen, forudsat at fordringshaveren

havde grund til at tro, at fordringen var ophørt som følge af betalingen eller modregningen.

Herudover indeholder § 16 en regel om virkningerne for panterrettigheder og andre sikkerhedsrettigheder af, at den underliggende fordring forældes. Om denne bestemmelse henvises til afsnit 2.4 ovenfor.

Principles of European Contract Law III

Principles of European Contract Law indeholder et særligt afsnit om virkningerne af forældelse (afsnit 5, artikel 14:501-14:503).

Efter artikel 14:501, stk. 1, har forældelse først og fremmest den virkning, at skyldneren efter udløbet af forældelsesfristen er berettiget til at nægte opfyldelse. Ydelser, der er præsteret med henblik på at indfri et krav, kan ikke kræves tilbageleveret, blot fordi forældelsesfristen viser sig at være udløbet, jf. artikel 14:501, stk. 2.

Forældelse af en fordring har endvidere den virkning, at rentekrav og andre accessoriske ydelser til den forældede fordring bortfalder, jf. artikel 14:502, hvorefter forældelsesfristen for rentekrav mv. ikke udløber senere end forældelsesfristen for grundfordringen.

Herudover følger det af artikel 14:503, at der kan ske modregning med en forældet fordring, medmindre skyldneren tidligere har påberåbt sig forældelse eller gør dette inden to måneder efter modregningserklæringen.

3.5. Udvalgets overvejelser

Udvalget foreslår, at der medtages udtrykkelige regler i forældelsesloven om virkningerne af forældelse.

Der foreslås herunder en bestemmelse, hvor det angives, at forældelse medfører, at fordringshaveren *mister sin ret til at kræve opfyldelse*. Hovedvirkningen af forældelse beskrives herved på samme måde som i 1957-udkastets § 1, stk. 2, jf. herom ovenfor i afsnit 3.3. Der henvises til lovudkastets § 22, stk. 1.

Herudover foreslås i § 22, stk. 2, en udtrykkelig regel om, at *krav på rente og lignende accessoriske krav, der er knyttet til en fordring, bortfalder*, hvis hovedfordringen forældes. Der er tale om en videreførelse af gældende ret, jf. afsnit 3.1.

Udvalget finder, at der - ligesom efter gældende ret, jf. afsnit 3.1 – i almindelighed ikke bør kunne kræves *tilbagesøgning*, hvis der sker opfyldelse af en forældet fordring. Der er dog efter udvalgets opfattelse ikke behov for at medtage en særlig regel herom.

Det foreslås endvidere, at der indføres en udtrykkelig regel om adgangen til *modregning* med en forældet fordring. Efter udvalgets opfattelse bør modregningsadgangen begrænses på samme måde som efter gældende ret, jf. afsnit 3.1, dvs. således, at der kun er modregningsret i tilfælde, hvor modregningsadgang er aftalt, eller hvor kravene udspringer af samme retsforhold. I sidstnævnte tilfælde er det yderligere en betingelse, at det krav, der modregnes over for, er stiftet, inden forældelse af modfordringen indtrådte. Der henvises til lovudkastets § 23.

Der foreslås desuden en regulering af *virkningerne for panterettigheder og andre sikkerhedsrettigheder af, at den underliggende fordring forældes*, jf. lovudkastets § 24.

Som det fremgår af afsnit 2.1, er det efter praksis hovedreglen i gældende ret, at forældelse af den underliggende (sikrede) fordring har den virkning, at også retten til at søge fyldestgørelse i pantet bortfalder (*accessorisk forældelse*). Undtagelser fra denne hovedregel gælder ved tinglyst pantebrev i fast ejendom, jf. tinglysningslovens § 42, samt ved håndpanterettigheder. Når bortses fra retsplejelovens § 526, stk. 4, om udlæg i løsøre mv. kan der derimod – i hvert fald som udgangspunkt – ikke blive tale om *selvstændig forældelse* af panterettigheder og andre sikkerhedsrettigheder, men dette spørgsmål er dog ikke ganske afklaret ved underpant i løsøre og udlæg uden for området af retsplejelovens § 526, stk. 4. Af gældende ret følger endvidere, at en tilbageholdsret ikke forældes, mens retten i henhold til et ejendomsforbehold formentlig bortfalder ved forældelse af den sikrede fordring.

Udvalget foreslår, at der indføres udtrykkelige regler, som i hovedsagen viderefører den retstilstand, der gælder eller må antages at gælde i dag.

Ved udformningen af reglerne har udvalget fundet, at der alene er behov for at regulere spørgsmålet om virkningerne for sikkerhedsretten af den underliggende fordrings foræl-

delse, dvs. spørgsmålet om *accessorisk forældelse*, jf. lovudkastets § 24. Efter udvalgets opfattelse bør udgangspunktet på samme måde som efter gældende ret være, at sikkerhedsretten forældes sammen med den underliggende fordring. Der foreslås dog – ligeledes svarende til gældende ret - enkelte undtagelser herfra, jf. nærmere nedenfor, og i disse tilfælde bevares retten til fyldestgørelse i pantet således trods den underliggende fordrings forældelse.

Udvalgets forslag tager som nævnt kun stilling til spørgsmålet om accessorisk forældelse. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at der bortset fra, hvad der følger af særlige regler i anden lovgivning, jf. navnlig retsplejelovens § 526, stk. 4, ikke kan opstå spørgsmål om *selvstændig forældelse* af en panterettighed mv. uafhængigt af den underliggende fordrings forældelse. Antoges det modsatte, ville der i øvrigt opstå vanskelige spørgsmål med hensyn til, efter hvilke regler panteretten i givet fald skulle forældes, dvs. om den 3-årige eller den 10-årige frist skulle gælde, og fra hvilket tidspunkt fristen skulle regnes. Efter gældende ret kunne man – i det omfang problemstillingen overhovedet er relevant – anvende Danske Lovs frist på 20 år fra stiftelsestidspunktet.

Der foreslås herefter i lovudkastets § 24, *stk. 1*, en regel om, at retten til fyldestgørelse for en fordring i pant eller udlæg i skyldnerens ejendom som hovedregel bortfalder ved den underliggende fordrings forældelse.

Som undtagelse herfra foreslås i § 24, *stk. 2*, en regel om, at visse former for panterettigheder består uanset den underliggende fordrings forældelse.

Det foreslås således i *stk. 2, nr. 1*, at kreditor uanset fordringens forældelse bevarer retten til fyldestgørelse i pant for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev i fast ejendom for en bestemt angiven sum. Denne bestemmelse svarer til tinglysningslovens § 42, jf. herom ovenfor i afsnit 2.1, idet den dog foreslås formuleret som alene vedrørende den accessoriiske forældelse. Bestemmelsen i tinglysningslovens § 42 forslås samtidig ophævet.

Endvidere foreslås i *stk. 2, nr. 2*, en generel undtagelse for håndpanterettigheder, dog bortset fra håndpant i ejerpantebrev. Der er ved den foreslåede bestemmelse muligvis tale om en mindre ændring i forhold til gældende ret, idet der som nævnt ovenfor i afsnit 2.1.3 findes en dom – U 1922.218 V - hvorefter håndpant til sikkerhed for et løbende mellemværende bortfaldt ved den sikrede fordrings forældelse. I det omfang dommen er

udtryk for gældende ret, foreslås den således ikke opretholdt, jf. også 1957-betænkningen s. 37 omtalt ovenfor i afsnit 2.3.

I stk. 2, nr. 3, foreslås desuden en undtagelse for så vidt angår underpant i fast ejendom, som panthaveren inden fordringens forældelse har overtaget til brug. Denne sidstnævnte undtagelse må formentlig også antages at svare til, hvad der følger af gældende ret, jf. herved betænkning 174/1957 s. 37 citeret ovenfor i afsnit 2.3.

Reglerne i stk. 1 og 2 omhandler alene pant ”i skyldnerens ejendom”, og virkningen af den sikrede fordrings forældelse for *pant stillet af tredjemand* er således ikke omfattet.

Efter gældende ret antages det ved pant stillet af tredjemand, at forældelse af den sikrede fordring i almindelighed indebærer, at panteretten bortfalder, jf. afsnit 2.1. Dette gælder også ved pantebreve i fast ejendom og ved håndpant.

Der er efter udvalgets opfattelse ikke behov for ændringer af gældende ret på dette punkt. På samme måde som i relation til spørgsmålet om virkningen for en kreditors krav mod en kautionist af, at fordringen mod hovedmanden forældes, jf. kapitel VII, afsnit 7.5.2, finder udvalget ikke, at det i en ny forældelseslov bør reguleres, hvilken virkning det har for kreditors krav mod tredjemand, at den sikrede fordring forældes.

For så vidt angår *panterettigheder i registrerede skibe og luftfartøjer* antages det efter gældende ret, at sådanne panterettigheder bortfalder (”forældes”), hvis den underliggende fordring forældes, således at også retten til at søge sig fyldestgjort i pantet dermed bortfalder, jf. afsnit 2.1.4 ovenfor. Udvalget foreslår ikke ændringer af gældende ret på dette punkt. Efter udvalgets opfattelse bør det overlades til de ministerier, hvorunder søloven, henholdsvis luftfartsloven hører, at tage stilling til, om der måtte være grundlag og behov for at overføre princippet i tinglysningslovens § 42 til pant i registrerede skibe og luftfartøjer.

Udvalget foreslår – ligeledes i overensstemmelse med, hvad der antages at følge af gældende ret - en regel om, at en *tilbageholdsret* ikke berøres af fordringens forældelse, jf. lovudkastets § 24, stk. 3, samt i § 24, stk. 4, en regel om, at et *ejendomsforbehold* i leveret løsøre bortfalder ved forældelse af kravet på købesummen.

Endelig foreslås i § 24, *stk. 5*, en regel om, at når en rettighed hviler på fast ejendom som *grundbyrde*, er alene de enkelte forfaldne ydelser, men ikke selve grundbyrderetten, genstand for forældelse. Bestemmelsen hænger sammen med lovudkastets § 7, hvorefter andre typer af ”grundfordringer”, hvoraf der udspringer løbende ydelser, i deres helhed forældes på 10 år. Der henvises om denne bestemmelse til kapitel VII, afsnit 5.

4. Fravigelse af forældelsesreglerne ved aftale

4.1. Gældende ret

1908-loven indeholder ikke en regel om forældelsesreglernes (u)fravigelighed.

Det antages imidlertid, at forældelsesreglerne er præceptive i forhold til skyldneren, således at det ikke *på forhånd*, dvs. inden forældelsesfristens begyndelse, gyldigt kan aftales, at fordringen *slet ikke er undergivet forældelse*, eller at fristen *forlænges* (f.eks. ved fastsættelse af en længere forældelsesperiode eller en udskydelse af begyndelsestidspunktet).

Begrundelsen herfor angives flere steder i litteraturen, jf. f.eks. Gomard, Obligationsret, 3. del (1993) s. 233, at være varetagelsen af hensynene bag forældelsesreglerne, idet forældelseslovgivningen ellers vil kunne fratages de virkninger, som det har været formålet med reglerne at opnå.

Skyldneren kan derimod *efterfølgende*, f.eks. i et tilfælde, hvor der er opstået tvist mellem parterne, give afkald på at påberåbe sig forældelse. Dette kan ske ved helt at frafalde forældelsesindsigelsen eller ved at aftale en udskydelse af forældelsen, f.eks. i forbindelse med forligsforhandlinger eller i afventen på en afgørelse i en lignende sag.

Afkald på at gøre forældelsesindsigelsen gældende kan også gives, efter at forældelse er indtrådt, f.eks. ved under en retssag at undlade at gøre forældelse gældende. Det bemærkes, at spørgsmålet om forældelse ikke påses *ex officio* af domstolene. Retten har dog vejledningspligt over for en selvmøder, jf. retsplejelovens § 339, *stk. 4*.

Afkaldet kan gives uden samtidig at give afkald på andre indsigelser, dvs. selv om skyldneren f.eks. bestrider kravet eller kravets størrelse.

Hvis der i forbindelse med en aftale om udskydelse mv. af forældelsesfristen foreligger en (an)erkendelse af gælden fra skyldnerens side, vil forældelsesfristen være afbrudt med den virkning, at der løber en ny forældelsesfrist. Det beror på en fortolkning af det enkelte tilfælde, om der er tale om en egentlig afbrydelse af forældelsen, således at der løber en helt ny frist, eller om der (blot) er tale om aftalt forlængelse/afkald, der medfører udsættelse i en vis passende periode.

Der henvises til Bo von Eyben, Forældelse I (2003) s. 43 ff og s. 581 ff, Einersen s. 150 ff og s. 188 f, Ussing: Almindelig del, 4.udg. (1967) s. 383 og Gomard s. 233 og 239.

Selv om forældelsesreglerne ikke på forhånd kan fraviges til skade for debitor, må det antages, at debitor, f.eks. en løsøresælger, gyldigt kan påtage sig en garanti, der rækker ud over forældelsesfristen, jf. Bo von Eyben s. 44 og Gomard s. 224.

Der er som udgangspunkt ikke noget til hinder for aftaler, herunder ”forhåndsftaler”, om en *kortere* forældelsesfrist.

Som eksempel på en aftale, der kan opfattes som en forkortelse af de almindelige forældelsesfrister, kan nævnes vedtagelse i en entreprisaftale af reklamerreglerne i AB 92 § 36, idet entreprenørens ansvar for skjulte mangler i realiteten herved begrænses fra 20 år til 5 år.

Både aftaler om forkortelse af fristen og ”efterfølgende” aftaler om forlængelse af fristen mv. er undergivet almindelige aftaleretlige regler, herunder generalklausulen i aftalelovens § 36 og de særlige regler om forbrugerftaler i lovens kapitel IV, således at aftalen kan tilsidesættes, hvis den må anses for urimelig.

Gældslovens kapitel VI (§§ 43-49) indeholder særlige forældelsesregler for masse-gældsbreve, jf. nærmere kapitel VII, afsnit 2.2. Af gældslovens § 43, stk. 4, følger, at forældelsesfristen for masse-gældsbreve kan forlænges eller forkortes ved udtrykkelig bestemmelse i gælds brevet. Herudover indeholder gældslovens § 25, stk. 1, en regel om, at fordringer ifølge rente- eller udbyttekuponer falder bort, hvis kuponen ikke er forevist til betaling inden 3 år fra forfaldsdagen (eller den længere frist, der måtte være tilsikret kuponejerne). 3 års fristen kan ikke forkortes, jf. § 25, stk. 1.

4.2. Forarbejderne til 1908-loven

1894-forslaget indeholdt i § 19 en regel om, at der for visse typer af fordringer - masse-gældsbreve, rentekuponer, forsikringspolicer og indlån i pengeinstitutter - gyldigt skulle kunne vedtages en forlængelse af forældelsesfristen.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Rigsdagstidende 1894/1895, tillæg A, sp. 2350, er anført bl.a.:

”Bestemmelsen i § 19 hjemler nogle undtagelser fra den sætning, at en vedtagelse, hvorefter debitor ville komme til at hæfte i længere tid, end lovens forældelsesfrister medføre, er uforbindende. Denne sidste sætning er det fundet uforment, således som sket i en del fremmede love, at give direkte udtryk i loven; den følger, når ikke andet er sagt, af forældelsesreglernes øjemed ...

For ...§ 19 ligger blandt andet den ... tankegang til grund, at skyldnere som de, talen her er om, have det i deres magt at sørge for sig selv og ikke nødvendigvis trænge til det værn, som en legal præskription giver. For bestemmelser, som gives eller vedtages for det enkelte forhold, vil der derhos kunne tages bedre hensyn til dettes ejendommeligheder, end det kan ske i en almindelig præskriptionslov.”

Under Landstingets behandling af forslaget blev der i indledningen til bestemmelsen (dette forslags § 20) indsat en udtrykkelig regel om, at en aftale om forlængelse mv. af fristen ikke skulle være bindende for skyldneren, og de ovennævnte typer af fordringer blev opregnet som undtagelser herfra. Der henvises til Rigsdagstidende 1896/1897, tillæg A, sp. 2131 ff.

Efterfølgende undergik forslaget omfattende ændringer, og i den forbindelse udgik de omtalte regler. Der blev ikke under forløbet frem til den endelige vedtagelse af loven på ny fremsat forslag til en regel om adgangen til at fravige forældelsesreglerne ved aftale.

4.3. Betænkning 174/1957

1957-betænkningen indeholdt i udkastets § 30 en udtrykkelig regulering af spørgsmålet om adgangen til at fravige forældelsesreglerne ved aftale.

Efter § 30, stk. 1, skulle vedtagelse af, at forældelse ikke skulle indtræde i overensstemmelse med forældelseslovens regler – det vil f.eks. sige aftale om fristforlængelse eller om, at forældelse slet ikke skulle indtræde - være uforbindende for skyldneren. Efter fordringens stiftelse skulle der dog kunne aftales fristforlængelse med virkning for indtil 3 år ad gangen regnet fra aftalen.

Forældelsesfristen for fordringer efter massegældsbreve skulle både kunne forlænges og forkortes ved udtrykkelig bestemmelse i gælds brevet, jf. § 30, stk. 2 (svarer til gældsbrevslovens § 43, stk. 4), mens forældelsesfristen for fordringer ifølge rente- eller udbyttekuponer skulle kunne forlænges ved aftale, men ikke forkortes, jf. § 30, stk. 3 (svarer til gældsbrevslovens § 25, stk. 1, 2. pkt.).

I øvrigt skulle adgangen til at aftale en forkortelse af fristen være fri, dog således at en sådan aftale skulle kunne tilsidesættes helt eller delvis, hvis det måtte anses for utilbørligt eller stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende, jf. § 30, stk. 4.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. betænkningen s. 38 f, er anført bl.a.:

”I dansk ret findes ingen almindelig forskrift om forældelsesreglernes ufravigelighed. Det er imidlertid fast antaget, at det ikke ved indgåelsen af den aftale, hvorved fordringen stiftes, kan vedtages mellem parterne, at forældelse ikke skal indtræde, eller at fristen skal være længere, end loven foreskriver. Hvis der var adgang til sådan vedtagelse, ville det formentlig betyde, at forældelseslovgivningens regler blev uvirksomme på de kontraktsovråder, hvor fordringshaveren har den afgørende indflydelse på kontraktens udformning. Hvis parterne efter aftalens indgåelse vedtager, at fordringen ikke skal forældes efter de almindelige regler, vil en sådan vedtagelse ofte indeholde en erkendelse af gælden fra skyldnerens side, således at forældelsen afbrydes, og en ny frist begynder at løbe ...

Hovedreglen i paragraffens stk. 1, 1. pkt., går ud på, at vedtagelse af, at forældelse ikke skal indtræde overensstemmende med forældelseslovens regler, er uforbindende for skyldneren. ... Der gøres derefter den undtagelse fra hovedreglen, at der efter fordringens stiftelse kan træffes aftale om fristforlængelse for indtil 3 år ad gangen, regnet fra aftalen. Den anvendte formulering giver mulighed for at aftale, at forældelsesfristen forlænges til f.eks. 1 måned efter, at retsafgørelse er truffet vedrørende et tilsvarende forhold.

...

Ved reglen i stk. 1 er det forudsat, at adgangen til at vedtage en kortere forældelsesfrist end lovens principielt er fri, hvilket stemmer med hidtidig retsopfattelse. Der kan imidlertid være trang til i visse tilfælde at begrænse denne adgang, jfr. f.eks. forsikringsaftalelovens § 30 ... Også uden for forsikringsforhold kan der være behov for en regel om begrænsning af adgangen til at aftale kortere forældelse. En sådan begrænsning vil typisk være påkrævet, hvor der på grund af skyldnerens overvejende indflydelse på kontraktsforholdet er fare for misbrug gennem en uforholdsmæssig kort forældelsesfrist. For at hindre sådant misbrug foreslås i stk. 4 en bestemmelse gående ud på, at aftale, hvorefter forældelse kan indtræde tidligere end efter lovens bestemmelser, kan tilsidesættes helt eller delvis af domstolene, når det findes utilbørligt eller klart stridende med god forretningsskik at gøre den gældende. ... Bestemmelsen sigter i første række til aftale om egentlig forkortelse af forældelsesfristen, men omfatter også aftale om, at en i loven omhandlet tillægsfrist ikke skal komme til anvendelse, eller om, at en afbrydelsehandling ikke skal have virkning. Tilsidesættelse af aftalen vil navnlig kunne ske, hvis der er aftalt en urimelig kort frist; men endvidere vil det kunne være af betydning, hvilken form skyldneren har anvendt ved kontraktens affattelse, om f.eks. aftalen om kortere frist er placeret på lidet iøjnefaldende sted i en trykt kontrakt.”

4.4. Fremmed ret

Norge

Den norske lov indeholder i § 28, stk. 1, en regel om, at skyldneren ikke bindende kan vedtage, at forældelse ikke skal indtræde i overensstemmelse med lovens regler. Efter at fordringen er opstået (dvs. stiftet, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 80), kan skyldneren dog vedtage fristforlængelse med virkning for indtil 3 år ad gangen regnet fra aftalen, dog ikke ud over 10 år fra den dag, da forældelsesfristen ellers ville udløbe. Ved beregningen af, hvornår forældelsen ”ellers ville udløbe”, tages også hensyn til tillægsfrister, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 80 f.

Forældelsesfristen for fordring i henhold til masse gælds brev kan forlænges ved udtrykkelig bestemmelse i gælds brevet, jf. § 28, stk. 2. Det er ifølge bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 81, fundet overflødigt at medtage en bestemmelse om, at fristen også kan forkortes på denne måde, idet loven ikke indeholder noget forbud mod at aftale kortere forældelsesfrister. Forældelsesfristen for fordring efter rente eller udbytte kupon kan ligeledes forlænges ved aftale, men kan derimod ikke forkortes, jf. § 28, stk. 3.

Loven indeholdt tidligere i § 28, stk. 4, en regel svarende til 1957-betænkningens § 30, stk. 4 (om tilsidesættelse af urimelige aftaler om forkortelse af fristen), men denne bestemmelse blev ophævet ved lov nr. 4 af 4. marts 1983 i forbindelse med indførelsen af den almindelige generalklausul i den norske aftalelovs § 36, jf. Røed s. 387.

Sverige

Efter den svenske lovs § 12 er en aftale om, at en fordring ikke skal forældes, eller at forældelse skal kunne afbrydes på anden måde end foreskrevet i loven, ugyldig. Det samme gælder en aftale om en længere forældelsesfrist end 3 år for de i lovens § 2, stk. 2, nævnte fordringer, dvs. visse fordringer mod forbrugere.

Finland

Af den finske forældelseslovs § 3, stk. 1, følger, at forældelsesreglerne ikke kan fraviges til skade for skyldneren.

Af bemærkningerne til bestemmelsen, jf. proposition 187/2002, fremgår bl.a., at enhver aftale om udskydelse af forældelsen i forhold til, hvad der følger af forældelsesloven, er ugyldig, men at der derimod er adgang til at aftale en kortere forældelsesfrist. Et vilkår om en meget kort forældelsestid kan dog være ugyldigt i medfør af de aftaleretlige regler.

Det følger endvidere af § 3, stk. 2, at forældelsesreglerne er internationalt præceptive i visse tilfælde. Reglerne kan således ikke ved en lovvalgsaftale fraviges til skade for en forbruger, en privat kautionist eller en privat pantsætter i tilfælde, hvor den finske forældelseslov ellers ville være anvendelig.

Principles of European Contract Law III

Principles of European Contract Law indeholder i artikel 14:601, stk. 1, en regel, hvorefter parterne som udgangspunkt frit kan aftale, at forældelsesreglerne skal fraviges, herunder bl.a. ved forlængelse eller forkortelse af forældelsesfristen. Forældelsesperioden kan dog ikke forkortes til under 1 år eller forlænges til mere end 30 år regnet fra det tidspunkt, hvor fristen efter artikel 14:203 er begyndt at løbe, jf. artikel 14:601, stk. 2.

4.5. Udvalgets overvejelser

Efter den gældende ordning er forældelsesreglerne præceptive i forhold til skyldneren, således at der ikke inden forældelsesfristens begyndelse gyldigt kan indgås aftale om fravigelse af forældelsesreglerne til skade for skyldneren, jf. afsnit 4.1. Dette er bl.a. ensbetydende med, at det ikke på forhånd kan aftales, at fordringen slet ikke er undergivet forældelse, eller at fristen forlænges.

Det er udvalgets opfattelse, at der fortsat er behov for at begrænse aftalefriheden på denne måde, således at der ikke er adgang for en kreditor til i sine standardbetingelser at indsætte vilkår til skade for skyldneren, f.eks. vilkår om, at forældelsesfristen afbrydes ved påmindelse, eller at forældelsesfristen er længere end efter de almindelige regler. I modsat fald kan forældelsesreglerne ikke sikres de virkninger, som de har til formål at opnå.

Der er imidlertid samtidig behov for, at parterne har frihed til efterfølgende at indgå aftale om fravigelse af reglerne, f.eks. forlængelse af fristen i forbindelse med forhandlinger eller i afventen af en afgørelse i en lignende sag.

Udvalget med undtagelse af Benedicte Federspiel (Forbrugerrådet) finder, at der ikke er tilstrækkeligt grundlag for at udvide ufravigeligheden, således at også adgangen til at fravige forældelsesreglerne til skade for kreditor afskæres, og at dette også gælder i tilfælde, hvor kreditor er en forbruger. Der tænkes navnlig på aftaler om en kortere forældelsesfrist. Skulle et sådant vilkår forekomme, f.eks. i en sælgers standarddokument, vil det i medfør af aftalelovens §§ 36 og 38 c kunne tilsidesættes, hvis det findes urimeligt, og disse medlemmer finder, at dette må anses for tilstrækkeligt til at beskytte fordringshaveren. Desuden ville et sådant forbud indebære, at aftaler om absolut reklamationsfrist, f.eks. reglen i AB 92 § 36, ikke ville kunne opretholdes.

Disse medlemmer foreslår på denne baggrund at opretholde den gældende retstilstand ved en bestemmelse om, at forældelsesreglerne ikke ved forudgående aftale kan fraviges til skade for skyldneren.

Benedicte Federspiel finder, at forældelsesreglerne ikke bør kunne fraviges til skade for kreditor, når denne er en forbruger. Det er ikke en rimelig eller praktisk ordning, at forbrugeren blot overlades til at gå til domstolene under påberåbelse af aftaleloven. Vedrørende forholdet til AB 92 anfører Benedicte Federspiel, at der er tale om en aftale indgået

uden deltagelse af forbrugersiden. AB 92 bør derfor ikke ophøjes til at have "lovstatus". Det kan desuden ikke være et argument imod at beskytte en almindelig forbruger, når denne er kreditor, at det er et problem i forhold til frister i AB 92, der slet ikke er forbrugerrelateret.

Der henvises til lovudkastets § 25, hvor begge de omtalte forslag er angivet.

Efter gældende ret kan der ikke antages at være noget til hinder for, at debitor påtager sig en garanti, f.eks. for byggematerialer, der rækker ud over forældelsesfristen, jf. afsnit 4.1 ovenfor. Det er forudsat, at heller ikke lovudkastets § 25 vil være til hinder herfor.

Efter udvalgets opfattelse er der ikke behov for – som i finsk ret, jf. afsnit 4.4 – at indføre en regel om, at loven i det omfang, den ikke kan fraviges ved aftale, tillige er internationalt præceptiv, dvs. ikke kan fraviges ved en lovvalgsaftale i tilfælde, hvor dansk ret ellers ville være anvendelig. For langt de fleste forbrugeraftalers vedkommende er spørgsmålet løst ved Romkonventionens artikel 5, som i øvrigt forventes at blive udvidet i forbindelse med den forestående revision af konventionen, jf. herom nedenfor i afsnit 5.1, og uden for området af forbrugeraftaler er der ikke behov for at indføre international præceptivitet.

5. Lovvalg

5.1. Gældende ret

Forældelsesspørgsmålet er efter gældende ret et materielretligt spørgsmål, der følger lovvalget for det materielle retsforhold – i modsætning til et processuelt spørgsmål, der afgøres efter domstolslandets lov, jf. herved Bo von Eyben, Forældelse (2003) s. 61. Ved afgørelsen af forældelsesspørgsmålet skal således anvendes det lands ret, der finder anvendelse på fordringsforholdet.

At forældelsesspørgsmålet er et materielretligt spørgsmål, følger for så vidt angår kontraktforhold udtrykkeligt af Romkonventionens artikel 10, stk. 1, litra d. Efter denne bestemmelse skal det lands lov, som efter konventionens regler skal anvendes på kontrakten, også anvendes på ”de forskellige ophørsmåder for forpligtelser, herunder forældelse og anden rettighedsfortabelse som følge af fristoverskridelse”.

Spørgsmålet om, hvilket lands ret der finder anvendelse på fordringsforholdet, afgøres efter domstolslandets lovvalgsregler. Skal sagen pådømmes ved en dansk domstol, afgøres det således efter dansk international privatret, hvilket lands ret der finder anvendelse i sagen.

Af dansk international privatret følger, at spørgsmålet om, hvilket lands lovgivning der skal finde anvendelse på *kontraktforhold* med tilknytning til flere lande, afgøres efter Romkonventionen af 1980 (80/934/EØF). Romkonventionen er gennemført i dansk ret ved lov nr. 188 af 9. maj 1984 som senere ændret.

For løsørekøb af international karakter, bortset fra forbrugerkøb, afgøres lovvalget dog af lovbekendtgørelse nr. 722 af 24. oktober 1986 om, hvilket lands retsregler, der skal anvendes på løsørekøb af international karakter. Loven gennemfører Haager-konventionen af 1955, der er ratificeret af Danmark, de øvrige nordiske lande samt flere af EU-landene.

Romkonventionen og Haager-konventionen finder anvendelse også i sager, hvor en af parterne eller begge parter har bopæl i en ikke-kontraherende stat. Konventionerne finder alene anvendelse på parternes indbyrdes aftale, ikke på forholdet til tredjemand.

Romkonventionens hovedprincip er, at parterne har ret til at *aftale*, hvilket lands lovgivning der skal finde anvendelse på retsforholdet, jf. artikel 3, stk. 1.

En lovvalgsaftale kan dog ikke medføre tilsidesættelse af præceptive regler i loven i det land, som alle andre tilknytningsmomenter end lovvalgsaftalen peger på, jf. artikel 3, stk. 3.

De gældende forældelsesregler er præceptive, for så vidt som der gælder et forbud mod forudgående aftaler til skade for skyldneren, jf. afsnit 4.1 ovenfor. Forældelsesreglerne kan derimod ikke anses for at være internationalt præceptive efter konventionens artikel 7, jf. herved Bo von Eyben, *Forældelse* (2003) s. 62. De kan derfor som hovedregel fraviges i kraft af en lovvalgsaftale, jf. dog nedenfor om artikel 5 vedrørende forbrugeraftaler.

Hvis der *ikke er indgået en aftale om lovvalget*, er aftalen underkastet loven i det land, som aftalen har sin nærmeste tilknytning til, jf. artikel 4, stk. 1. I artikel 4, stk. 2-4, jf. stk. 5, er opstillet en række formodningsregler for, til hvilket land aftalen i en række tilfælde har sin nærmeste tilknytning, herunder navnlig det land, hvor den part, som skal præstere den for aftalen karakteristiske ydelse, har bopæl/hovedsæde. Formodningsreglerne i stk. 2-4 gælder ikke, hvis det af omstændighederne som helhed fremgår, at aftalen har nærmere tilknytning til et andet land, jf. artikel 4, stk. 5.

For visse *forbrugeraftaler* fastsætter konventionen særlige lovvalgsregler i artikel 5. Reglerne vedrører aftaler om køb af varer eller tjenesteydelser, der er indgået under omstændigheder som anført i artikel 5, stk. 2.

Hvis der i et sådant tilfælde *ikke* er indgået en lovvalgsaftale, er aftalen undergivet loven i forbrugerens bopælsland, jf. artikel 5, stk. 3. Hvis der *er* indgået en lovvalgsaftale, kan denne ikke medføre, at forbrugeren berøves den beskyttelse, der tilkommer ham i medfør af ufravigelige regler i bopælslandets lov, jf. artikel 5, stk. 2. Præceptive regler til beskyttelse af forbrugere i forbrugerens bopælsland skal således finde anvendelse uanset en modstridende lovvalgsklausul, medmindre forbrugeren vil opnå en bedre retsstilling efter den valgte lov.

Som nævnt ovenfor er forældelsesreglerne præceptive på den måde, at der gælder et forbud mod forudgående aftaler til skade for skyldneren.

Også efter *Haager-konventionen*, der som nævnt ikke gælder for forbruger køb, er hovedprincippet, at parterne har ret til at *aftale*, hvilket lands lovgivning der skal finde anvendelse på tvisten, jf. artikel 2. Er der *ikke* indgået en *lovvalgsaftale*, gælder loven i det land, hvor sælgeren havde bopæl/forretningssted, da han modtog bestillingen, jf. nærmere artikel 3.

Lovvalget ved *erstatning uden for kontrakt* er i dansk ret ikke lovreguleret, men afgøres efter praksisskabte principper. Hovedreglen i dansk ret må formentlig antages at være anvendelse af skadestedets lov (*lex loci delicti*), hvilket vil sige, at erstatningsagen afgøres efter loven i det land, hvor den skadegørende handling blev foretaget, eller hvor skaden indtraf. I praksis er dog også anvendt et princip om, at lovvalget sker til fordel for loven i det land, til hvilket retsforholdet har sin stærkeste tilknytning (den individualiserede metode). En væsentlig faktor ved skønnet over, hvortil retsforholdet har sin stærkeste tilknytning, vil ofte være skadestedet. Fastsættelsen af, til hvilket land retsforholdet har stærkest tilknytning, afhænger dog nødvendigvis af sagens konkrete omstændigheder.

Det bemærkes, at der for tiden er overvejelser i EU-regi om omdannelse af Romkonventionen til en forordning samt om en modernisering af konventionen, jf. Kommissionens grøn bog om omdannelse af Romkonventionen af 1980 om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, til en fællesskabsretsakt og om revision af dens bestemmelser (KOM (2002) 654 endelig). Det forventes, at der vil foreligge et forordningsforslag i løbet af efteråret 2005, og at dette bl.a. vil indeholde et forslag, der indebærer en udvidelse af anvendelsesområdet for artikel 5 om forbruger aftaler, således at reglen i højere grad tager højde for den teknologiske udvikling, jf. den tilsvarende bestemmelse i artikel 15 i Bruxelles I-forordningen om værneting mv. (forordning nr. 44/2001). Der er endvidere overvejelser om indførelse af en forordning, der regulerer lovvalget ved erstatning uden for kontrakt, jf. Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontraktforhold ("Rom II") (KOM (2003) 427 endelig).

5.2. 1894-forslaget

1894-forslaget indeholdt ikke forslag til en særlig lovvalgsregel i relation til forældelsesreglerne.

5.3. Betænkning 174/1957

I 1957-betænkningen blev i § 32 foreslået en særlig lovvalgsregel i relation til forældelsesreglerne. I denne bestemmelse fastsattes, at selv om en fordring i øvrigt skal bedømmes efter fremmed ret og efter denne ikke er forældet, forældes den alligevel efter forældelsesloven, når skyldneren i hele forældelsestiden har haft bopæl eller ophold i Danmark.

I bemærkningerne til bestemmelsen er anført bl.a. følgende, jf. betænkningen s. 39:

”Bestemmelsen i § 32 går ud på at beskytte herboende skyldnere i overensstemmelse med dansk forældelseslovgivnings regler, hvor sagen i øvrigt efter almindelige internationaleprivatretnlige regler skal afgøres efter et andet lands ret. Det bør herved erindres, at forældelsesreglerne i et land påvirker folks handlemåde og opfattelse, således at de kasserer deres kvitteringer efter forløbet af den i loven satte frist, og således at de ikke regner med gamle forpligtelser. Det ville derfor være uheldigt, om en gammel fordring, som for længst ville være forældet efter dansk ret, skulle kunne gøres gældende mod en skyldner, som under hele forældelsestidens løb har opholdt sig her i landet, blot fordi fordringen i øvrigt ville være at bedømme efter en fremmed lovgivning med lang forældelsesfrist. Hertil kommer, at forældelsesreglerne – skønt henregnede til den materielle ret – står på grænsen til de processuelle regler, for hvilke man anvender *lex fori*. Forældelsesreglerne skal også af rent processuelle grunde modvirke processer om gamle retsforhold, og da det er det normale, at herboende personer også stævnes her, er det rimeligt, at dansk rets regler sætter grænse for længden af de frister, inden for hvilke kravene må indtales. Det bør dog bemærkes, at det ikke er nogen betingelse for anvendelsen af § 32, at skyldneren har bopæl eller ophold her i riget på sagsanlæggets tidspunkt, om end det vil være det sædvanlige.”

5.4. Fremmed ret

Hverken den *norske*, *svenske* eller *finske* forældelseslov indeholder regler om lovvalg, og det samme gælder *Principles of European Contract Law III*.

Af den *finske* lovs § 3, stk. 2, følger, at forældelsesreglerne er internationalt præceptive i visse tilfælde. Reglerne kan således ikke ved en lovvalgsaftale fraviges til skade for en forbruger, en privat kautionist eller en privat pantsætter i tilfælde, hvor den finske forældelseslov ellers ville være anvendelig.

5.5. Udvalgets overvejelser

Som det fremgår af afsnit 5.1 følger det for så vidt angår kontraktforhold udtrykkeligt af Romkonventionens artikel 10, stk. 1, litra d, at det lands lov, som efter konventionens regler skal anvendes på kontrakten, også skal anvendes på ”de forskellige ophørsmåder for forpligtelser, herunder forældelse og anden rettighedsfortabelse som følge af fristoverskridelse”.

En bestemmelse svarende til 1957-udkastets § 32 om anvendelse af danske forældelsesregler, når skyldneren i hele forældelsesperioden har haft bopæl eller ophold i Danmark, ville for så vidt angår kontraktforhold stride mod Romkonventionens artikel 10, stk. 1, litra d. Udvalget stiller allerede af denne grund ikke forslag om en sådan regel.

Som anført i afsnit 4.5 er der efter udvalgets opfattelse ikke behov for – som i finsk ret, jf. afsnit 4.4 og 5.4 – at indføre en regel om, at loven i det omfang, den ikke kan fraviges ved aftale, tillige er internationalt præceptiv, dvs. ikke kan fraviges ved en lovvalgsaftale i tilfælde, hvor dansk ret ellers ville være anvendelig. For langt de fleste forbrugeraftalers vedkommende er spørgsmålet løst ved Romkonventionens artikel 5, som i øvrigt forventes at blive udvidet i forbindelse med revisionen af konventionen, jf. afsnit 5.1, og uden for området af forbrugeraftaler er der ikke behov for at indføre international præceptivitet.

6. Forholdet til særlige forældelsesregler i anden lovgivning

6.1. Gældende ret vedrørende forholdet mellem almindelige og specielle forældelsesregler

Der findes rundt om i lovgivningen en lang række specielle forældelsesregler, som gælder for bestemte typer af fordringer, og som for de pågældende fordringer indeholder en fra de almindelige forældelsesregler i Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven afvigende (typisk kortere) forældelsesfrist.

Som eksempel på særlige forældelsesregler med en kortere forældelsesfrist end de almindelige forældelsesregler kan nævnes forsikringsaftalelovens § 29, produktansvarslovens § 14, lov om erstatning for lægemiddelskader § 22, checklovens § 52, veksellovens § 70 og CMR-lovens § 41. Som eksempel på et tilfælde, hvor særreglen indeholder en længere frist end de almindelige regler, kan nævnes miljøerstatningslovens § 6, stk. 2, hvor den absolutte frist er fastsat til 30 år.

De almindelige forældelsesregler fastsætter bestemmelser om forældelsesfristens længde og begyndelsestidspunkt, om afbrydelse af fristen og virkningerne heraf, samt om hvorvidt fristen kan suspenderes, og/eller om fristen er absolut eller knyttet til en absolut frist.

De specielle forældelsesregler indeholder regler om fristens længde/begyndelsestidspunkt, men særreglerne tager ikke altid stilling til, i hvilket omfang de i øvrigt indebærer en fravigelse af de almindelige regler. Spørgsmålet om, i hvilket omfang særreglen fortrænger de almindelige forældelsesregler, beror på en fortolkning af den enkelte særregel, men vurderingen heraf kan i visse tilfælde give anledning til tvivl.

Der kan opstilles forskellige kategorier af særregler med henblik på en nærmere fastlæggelse af fortolkningsproblemerne, jf. Bo von Eyben, *Forældelse I* (2003) s. 71 ff. Af de kategorier, der opstilles i det følgende, giver den sidste anledning til flest fortolkningsvanskeligheder, mens den første og anden kategori omvendt ikke giver anledning til tvivl.

1) *Frist- eller reklamationsregler*, hvorefter kravet mistes, hvis der ikke reageres inden en bestemt frist, men uden at der herefter løber en ny frist. De almindelige forældelses-

regler gælder fuldt ud ved siden af sådanne regler, som ikke kan anses for egentlige forældelsesregler.

Som eksempel på sådanne fristregler kan nævnes de absolutte reklamationsfrister i købelovens §§ 54 og 83 og lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom § 3, stk. 2. Der kan endvidere henvises til handelsagentlovens § 28 og AB 92 § 36, stk. 1.

Vedrørende reklamationsfristerne i købeloven, lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom og AB 92 bemærkes, at der i relation til disse regler tillige gælder en relativ reklamationsfrist, dvs. at der skal reklameres inden rimelig tid efter, at manglen er eller burde have været opdaget, jf. udtrykkeligt AB 92 § 32, stk. 2, og vedrørende lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom Lars Hjortnæs i kommentaren til loven (1997) s. 80.

2) Regler, der indeholder en *henvisning* til de almindelige forældelsesregler, enten i form af en *fuldstændig henvisning* eller *gentagelse* af, hvad der også ville gælde efter de almindelige regler, eller i form af en *delvis henvisning*, således at specialreglen dels henviser til de almindelige regler, dels sætter nogle særlige regler i stedet, således at der foretages en *samlet* regulering. Som eksempler kan nævnes produktansvarslovens § 14, forsikringsaftalelovens § 29 og miljøerstatningsansvarslovens § 6, stk. 2.

3) Regler, der indebærer en *fuldstændig særregulering* af forældesspørgsmålet på det pågældende område. Denne kategori kan i visse tilfælde nærme sig kategorien under nr. 4 og give anledning til tvivl, nemlig i tilfælde, hvor anvendelsen af de almindelige regler ikke eksplicit er udelukket, og hvor det heller ikke er givet, at disse ikke kan supplere særreglen. Som eksempel på en eksplicit og udtømmende særregulering kan nævnes sølovens §§ 55 og 502.

4) Regler, der er karakteriseret ved, at de *på et eller flere - men ikke alle - punkter afviger fra de almindelige regler, men uden at der i øvrigt henvises til de almindelige regler eller sættes særregler i stedet*. I disse tilfælde er spørgsmålet, om den delvise særregulering skal udfyldes med de almindelige forældelsesregler. I mange tilfælde er der ikke i særreglen taget stilling til, hvordan afbrydelse af den særlige frist skal ske, jf. f.eks. ejerlejlighedslovens § 16 a, stk. 3, mens der i andre tilfælde opstår spørgsmål om, hvorvidt

den særlige frist er undergivet suspension, jf. eksempelvis lejelovens § 7, stk. 1, samt den nævnte bestemmelse i ejerlejlighedsloven.

Spørgsmålet om *afbrydelse* rejser flere problemstillinger. Der er dels spørgsmål om, hvorvidt en særregel, som intet siger om afbrydelsesmåden, skal fortolkes således, at afbrydelse skal ske i overensstemmelse med 1908-lovens regler eller i overensstemmelse med Danske Lov 5-14-4.

Der er endvidere spørgsmål om, hvorvidt en særregels angivelse af en bestemt afbrydelsesmåde skal anses for udtømmende, eller om den kan eller skal suppleres af de almindelige forældelsesregler herom. I tilfælde, hvor særreglen kræver afbrydelse ved retslige skridt, må der formentlig kræve særlige holdepunkter for at antage, at særreglen er udtømmende på den måde, at afbrydelse ikke kan ske ved skylderkendelse. Udgangspunktet må således være, at der ikke er rimelig grund til at kræve sagsanlæg vedrørende en gæld, der er erkendt af skyldneren. Eksempler på en udtømmende regulering findes dog i søloven, luftfartsloven og veksels- og checkloven, jf. Bo von Eyben s. 129.

Endelig er det spørgsmålet, hvorvidt der efter afbrydelse af den specielle forældelsesfrist – uden at et særligt retsgrundlag tilvejebringes i forbindelse hermed - løber en ny frist, hvis længde bestemmes af de almindelige regler, eller en ny frist af samme længde som den afbrudte specialfrist. Det er noget tvivlsomt, hvad der følger af gældende ret på dette punkt, idet der foreligger to domme, der går i hver sin retning, jf. U 1981.958 H (virkningen af afbrydelse af 3 års fristen efter CMR-lovens § 41, stk. 3, fandtes at være, at der løb en 5 års frist i overensstemmelse med 1908-loven) og U 1958.407 Ø (virkningen af afbrydelse af 1 års fristen i retsvirkningslovens § 26 fandtes at være, at der løb en ny frist på 1 år). Der henvises til Bo von Eyben s. 105 og 130.

Det må formentlig antages, at 1908-lovens *suspensionsregel* som udgangspunkt skal indfortolkes i særreglen, hvis den pågældende fordring ellers ville være omfattet af forældelsesloven, og muligvis også, hvis særreglens forældelsesfrist ikke er længere end forældelseslovens. En antagelse af, at den særlige frist ikke suspenderes i overensstemmelse med forældelsesloven, må derfor i disse tilfælde forudsætte, at der er særlige holdepunkter for, at der ved særreglen er tilsigtet opstilling af en absolut frist. Sådanne holdepunkter findes bl.a. i de konventioner, som flere særregler bygger på. Som eksempel kan nævnes, at

veksellovens § 71, stk. 5, 2. pkt., og checklovens § 53, stk. 6, der begge hviler på konventioner, kun suspenderes i tilfælde, hvor der er force majeure-hindringer for at afbryde forældelsen. Et andet eksempel på en konventionsbaseret, særligt snæver suspensionsregel findes i sølovens § 55, stk. 3. Særlige holdepunkter kan også findes i den omstændighed, at særreglens frist er kombineret med en endnu kortere frist, som *er* undergivet suspension, jf. eksempelvis forsikringsaftalelovens § 29. Der henvises til Bo von Eyben s. 130 f.

Herudover kan peges på nogle spørgsmål, der uafhængigt af de omtalte kategorier kan opstå i forbindelse med anvendelse af de specielle forældelsesregler, herunder spørgsmålet om, hvorvidt kreditor kan opnå en længere frist ved som grundlag for sit krav ikke at påberåbe sig de materielle specialregler, men derimod et grundlag, som forældelsesmæssigt omfattes af de almindelige regler, f.eks. den almindelige culparegel. Herom kan der næppe opstilles noget almindeligt princip, jf. Bo von Eyben s. 131.

Et andet spørgsmål kan være, om særreglens korte frist sættes ud af kraft, hvis der tilvejebringes et *særligt retsgrundlag* for fordringen. Efter gældende ret kræves formentlig særlige holdepunkter for at antage, at en særregel også gælder for krav, for hvilke der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag, jf. Bo von Eyben s. 131.

Som det fremgår, kan det efter omstændighederne give anledning til en del tvivl, i hvilket omfang en specialregel indebærer en fravigelse af de almindelige regler. Afgørelsen beror på en fortolkning af den enkelte særregel og ikke på en fortolkning af de almindelige forældelsesregler.

Spørgsmålet er imidlertid, om der i tilknytning til de almindelige forældelsesregler kan indsættes en regel, der gør fortolkningen nemmere eller fjerner nogle af fortolkningsproblemerne. Dette spørgsmål overvejes nærmere nedenfor i afsnit 6.5.

6.2. 1894-forslaget

1894-lovforslaget indeholdt ikke en særlig regel om forholdet til specielle forældelsesregler, og der blev ikke fremsat forslag til en sådan bestemmelse under forløbet frem til den endelige vedtagelse af 1908-loven.

6.3. Betænkning 174/1957

1957-betænkningen indeholdt i lovudkastets § 33 følgende regel: ”Når der i lov er fastsat særlige forældelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om forældelse for visse fordringer, kommer denne lovs regler til anvendelse i den udstrækning, hvori ikke andet følger af vedkommende lov eller af forholdets særlige beskaffenhed”.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. betænkningen s. 40, er anført følgende:

”I en række love findes særlige forældelsesbestemmelser, i reglen affødt af det pågældende retsforholds særlige beskaffenhed. Det fremgår af fortegnelsen i § 35, hvorefter kun et mindre antal lovbestemmelser, væsentlig af mere almindelig karakter, tænkes ophævet ved ikrafttrædelsen af den nye almindelige forældelseslov, at de ovennævnte særlige bestemmelser i vid udstrækning tænkes opretholdt. Da disse bestemmelser sjældent i detaljer giver regler om alle de spørgsmål, der opstår for forældelse, f.eks. spørgsmål om afbrydelse, er der i udkastets § 33 foreslået en bestemmelse, hvorefter den nye forældelseslov i fornødent omfang skal supplere særbestemmelserne. Bestemmelsen ... stemmer formodentlig med, hvad der også uden en positiv bestemmelse måtte antages. Som et muligt eksempel på, at forholdets særlige beskaffenhed kan medføre, at en særbestemmelse om forældelse ikke skal suppleres af udkastets regler, kan nævnes, at det må anses for tvivlsomt, om udkastets regler om udskydelse af forældelse, f.eks. § 11 eller § 12, bør komme til anvendelse på særlig korte forældelsesfrister som den i § 26 i ægteskabsloven af 1925 omhandlede (hvorefter krav på hustruen af den i ægteskabslovens § 11 nævnte art forældes i løbet af 1 år, når tillige manden hæfter for gælden).”

Efter udkastets § 35 skulle der ved lovens ikrafttrædelse ske ophævelse af tinglysningslovens § 42, ikrafttrædelseslovens § 16 og gældslovens § 25 og kapitel 6.

6.4. Fremmed ret

Efter den *norske* forældelseslovs § 1, stk. 1, gælder loven for fordring på penge eller andre ydelser, når ikke andet er bestemt ved lov. Samtidig følger det af lovens § 30, at hvis

der i anden lov er fastsat særlige forældelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om forældelse for visse fordringer, gælder forældelseslovens regler i den udstrækning, andet ikke følger af denne anden lov eller af forholdets særlige karakter.

I bemærkningerne til lovens § 30, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 82 f, anføres, at det selv sagt ville være en fordel, hvis det var muligt at give en lovbestemmelse, som løste alle spørgsmål om forholdet mellem forældelsesloven og særlovgivningen, men at det imidlertid ikke lader sig gøre at opstille en sådan regel. I stedet er fortolkningsreglen i § 30 indført. Det, der følger af denne regel, ville dog ifølge bemærkningerne også gælde uden en udtrykkelig regel herom.

Det anføres videre i bemærkningerne, at forældelsesloven indeholder de almindelige regler om forældelse, som gælder, medmindre andet særlig er bestemt, og at særbestemmelser om forældelse i anden lovgivning som regel vil blive udfyldt af forældelseslovens regler om spørgsmål, som ikke er reguleret i vedkommende særregel, f.eks. om afbrydelse, tillægsfrister og virkningerne af forældelse.

Der kan endvidere henvises til Anne Cathrine Røed, Foreldelse af fordringer, s. 409 ff, vedrørende spørgsmålet om, hvornår forholdets særlige karakter tilsiger, at loven ikke skal finde anvendelse som et supplement til den specielle regel, jf. bestemmelsens sidste led. Røed nævner med henvisning til den norske betænkning fra 1957, at forældelseslovens tillægsfrister f.eks. næppe skal anvendes, når det gælder specielle forældelsesregler med meget korte frister.

Den *finske* forældelseslov indeholder i § 2 en regel om forholdet til specialbestemmelser om forældelse.

Af § 2, stk. 1, følger, at hvis der i anden lov findes afvigende specialbestemmelse om forældelsestiden eller andet, der vedrører forældelse af fordringer, gælder disse andre regler i stedet for forældelsesloven. Hvis fordringshaveren har flere krav, som hviler på forskellige ansvarsgrunde, gælder forældelsestiden i henhold til specialbestemmelsen kun for det krav, der hviler på den pågældende særlov.

Herudover følger det af § 2, stk. 2, at selv om en speciel forældelsesregel i øvrigt finder anvendelse på et krav, forældes kravet efter forældelsesloven, når der for vedkommende

krav er opnået dom eller andet tvangsfuldbyrdsgrundlag, der kan sidestilles med en dom.

Af bemærkningerne til § 2, jf. proposition 187/2002, fremgår, at forældelseslovens regler efter § 2, stk. 1, vil være anvendelige i det omfang, de ikke *udtrykkeligt* er fraveget i en speciallov.

Den *svenske* forældelseslov indeholder ikke en særlig regel om forholdet til specialbestemmelser, og en sådan er heller ikke foreslået i *Principles of European Contract Law III*.

6.5. Udvalgets overvejelser

Udvalget har overvejet, om der i forældelsesloven bør optages en bestemmelse af den karakter, der findes i 1957-betænkningens § 33, den norske lovs § 30 eller den finske lovs § 2, stk. 1, 1. pkt., jf. herom i afsnit 6.3 og 6.4.

Som det fremgår af afsnit 6.4, følger det af den finske lovs § 2, stk. 1, at forældelseslovens regler er anvendelige i det omfang, de ikke *udtrykkeligt* er fraveget i en speciallov.

En sådan bestemmelse ville bl.a. være ensbetydende med, at suspensionsreglen i lovudkastets § 3, stk. 2, skulle finde anvendelse i alle tilfælde, hvor særreglen intet indeholder om suspension.

Som anført ovenfor i afsnit 6.1, antages det efter gældende ret, at medmindre der er holdepunkter for det modsatte, indfortolkes forældelseslovens suspensionsregel i særreglen, hvis den pågældende fordring ellers ville være omfattet af forældelsesloven, og muligvis også, hvis særreglens forældelsesfrist ikke er længere end forældelseslovens. Sådanne holdepunkter findes imidlertid i de konventioner, som flere særregler bygger på, og kan også findes i den omstændighed, at særreglens frist er kombineret med en endnu kortere frist, som *er* undergivet suspension, jf. eksempelvis forsikringsaftalelovens § 29.

Det ville på denne baggrund give anledning til problemer, hvis suspensionsreglen uden videre skulle finde anvendelse i alle tilfælde, hvor særreglen ikke udtaler sig om suspensionsspørgsmålet. Udvalget foreslår allerede som følge heraf ikke en regel svarende til den finske lovs § 2, stk. 1.

Udvalget finder derimod, at der bør medtages en regel svarende til 1957-betænkningens § 33 og den norske lovs § 30, dvs. en regel, der opstiller en *formodning* for, at de specielle forældelsesregler i anden lovgivning suppleres af de almindelige forældelsesregler. Ved en sådan generel formodningsregel fastslås det udtrykkeligt, at det i mangel af holdpunkter for det modsatte er forældelseslovens regler, der gælder. En sådan bestemmelse svarer i hvert fald i vidt omfang til gældende ret.

Der henvises til lovudkastets § 27.

Formodningen vil kunne afkræftes i en række tilfælde, hvor der - f.eks. på grund af særreglens forhistorie, eller fordi reglen hviler på en konvention – foreligger særlige holdpunkter for at antage, at den ikke skal udfyldes med de almindelige regler.

Ses der på formodningsreglen i forhold til nogle af de fortolkningsspørgsmål, der kan opstå i praksis, jf. ovenfor i afsnit 6.1, kan bl.a. nævnes, at formodningsreglen vil medføre, at der efter *afbrydelse* af den specielle forældelsesfrist – uden at et særligt retsgrundlag tilvejebringes i forbindelse hermed – som udgangspunkt vil løbe en ny frist, hvis længde bestemmes af forældelseslovens regler, jf. herved lovudkastets § 18, stk. 1.

Det er noget tvivlsomt, hvad der følger af gældende ret på dette punkt, jf. herved afsnit 6.1, og formodningsreglen vil derfor muligvis være ensbetydende med en ændring af gældende ret i relation til nogle særregler.

Hvis der i relation til en given særregel, som ikke indeholder bestemmelse om virkningen af afbrydelse, findes behov for, at der efter afbrydelse løber ny frist af samme længde som den afbrudte specialfrist, vil det være nødvendigt at indføje en sådan bestemmelse i den pågældende særregel.

Der er i lovudkastets § 16, stk. 1, nr. 1, og § 17, stk. 1, medtaget afbrydelsesregler, som svarer til de særlige regler om afbrydelse ved visse former for retslige skridt i konkurslo-

vens § 241 og retsplejelovens § 527, hvilke regler samtidig er forudsat ophævet, jf. kapitel VIII, afsnit 6.2.3.2 og 6.2.3.3. Reglerne i retsplejeloven og konkursloven gælder ikke alene i relation til 1908-loven og Danske Lov 5-14-4, men også i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning, og ved en ny forældelseslov skal det derfor sikres, at § 16, stk. 1, nr. 1, og § 17, stk. 1, også finder anvendelse i relation til specielle forældelsesregler.

Det er udvalgets opfattelse, at den foreslåede formodningsregel må anses for tilstrækkelig til at sikre den fortsatte anvendelse af de til reglerne i retsplejelovens § 527 og konkurslovens § 241 svarende regler i relation til forældelsesfrister i anden lov.

Den generelle formodningsregel vil endvidere medføre, at den særlige forældelsesfrist vil kunne *suspenderes* i overensstemmelse med forældelseslovens § 3, medmindre der foreligger særlige holdepunkter for, at der har været tilsigtet en absolut frist.

Efter gældende ret antages det, at 1908-lovens suspensionsregel indfortolkes i særreglen, hvis den pågældende fordring ellers ville være omfattet af forældelsesloven, og muligvis også, hvis særreglens forældelsesfrist ikke er længere end forældelseslovens.

Som eksempel på et tilfælde, hvor formodningen vil kunne afkræftes, kan nævnes, at særreglens frist er kombineret med en kortere frist, som *er* undergivet suspension, jf. forsikringsaftalelovens § 29.

Formodningsreglen vil endvidere medføre, at når der er tilvejebragt et *særligt retsgrundlag* for fordringen, finder forældelseslovens regler (lovudkastets § 4) anvendelse, medmindre der foreligger særlige holdepunkter for det modsatte. Dette antages også at følge af gældende ret, jf. ovenfor i afsnit 6.1.

Udvalget finder således ikke grundlag for at følge den finske lovs § 2, stk. 2, hvorefter forældelseslovens regler finder anvendelse i alle tilfælde, hvor der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag for fordringen.

Som et muligt eksempel på, at formodningen ikke vil gælde, kan nævnes krav, der støttes på det EU-baserede produktansvar, idet produktansvarsdirektivet formentlig vil være til hinder for, at der suppleres med denne regel.

Udvalget har overvejet, om der bør medtages en regel svarende til den finske forældelseslovs § 2, stk. 1, 2. pkt., om *flere ansvarsgrunde*, jf. afsnit 6.4 ovenfor. Udvalget finder dog ikke grundlag herfor. Bestemmelsen tager formentlig ikke stilling til spørgsmålet, om et krav, der er omfattet af en specialregulering, f.eks. med hensyn til ansvarsgrundlag, også kan gøres gældende på et andet grundlag, og bestemmelsen må derfor antages blot at give udtryk for det ret selvfølgelige, at *hvis* kravet kan gøres gældende på dobbelt grundlag, gælder specialfristen kun for det krav, der hviler på den pågældende særlov. Udvalget finder samtidig, at der ikke i forældelsesloven bør tages stilling til det førstnævnte spørgsmål, som er af mere generel rækkevidde.

7. Overgangsregler i en ny forældelseslov

7.1. 1908-lovens § 5

1908-loven trådte i kraft den 1. januar 1910, jf. lovens § 5, stk. 1. Loven indeholder i § 5, stk. 2, følgende overgangsregel:

”Dens bestemmelser finde anvendelse også på tidligere stiftede fordringer, som ikke inden den nævnte dag ere bortfaldne i medfør af de hidtil gældende regler. Dog skal forældelse i henhold til denne lov i intet tilfælde indtræde før udgangen af år 1911, medmindre fordringen også efter de hidtil gældende regler vilde være bortfalden på et tidligere tidspunkt.”

Bestemmelsen kom ind efter forslag fra et udvalg under Landstinget i dettes betænkning af 19. maj 1908, men uden at der blev fremsat særlige bemærkninger hertil. Der henvises til Rigsdagstidende 1907/1908, tillæg B, sp. 3686 og 3688 (ændringsforslag nr. 7).

7.2. Betænkning 174/1957

1957-betænkningen indeholdt i § 34 følgende forslag til en overgangsregel:

§ 34. Denne lov træder i kraft den 1. januar 1960. Den kommer til anvendelse også på tidligere stiftede fordringer, der ikke inden den nævnte dag er forældet efter de hidtil gældende regler. Dog skal forældelse i medfør af denne lov i intet tilfælde indtræde før udgangen

af året 1962, medmindre fordringen også ville være forældet på et tidligere tidspunkt efter de hidtil gældende bestemmelser.

Stk. 2. Afbrydelse af forældelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, bevarer virkning lige med afbrydelse efter denne lov, selv om den ikke er sket på den i loven foreskrevne måde.

I bemærkningerne til bestemmelsen, jf. betænkningen s. 40, er bl.a. anført følgende:

”Den nye lov skal efter stk. 1, 2. pkt., principielt gælde for alle fordringer, der ikke ved lovens ikrafttræden er forældet efter de hidtil gældende regler. Den nye lov skal gælde, uanset om den medfører senere forældelse end den gamle lov (f.eks. på grund af udgangspunktet i forfaldstid i stedet for udgangspunkt i stiftelse) eller tidligere forældelse end den gamle lov (f.eks. på grund af den kortere forældelsesfrist). Blot sikres der den fordringshaver, hvis fordring efter den nye lov ville forældes tidligere end efter den gamle lov, en forældelsesfri periode på 3 år efter stk. 1, 3. pkt. Herfra – men også kun herfra – gøres ved stk. 1, 3. pkt., sidste led, undtagelse, hvis fordringen også efter den gamle lov ville være forældet inden 3 års periodens udløb, idet i så fald forældelsestidspunktet efter den gamle lov bliver afgørende.

Efter § 34, stk. 2, skal afbrydelse af forældelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, bevare virkning lige med afbrydelse efter den nye lov, selv om den ikke er sket på den i denne lov foreskrevne måde. Baggrunden for denne bestemmelse er den omstændighed, at afbrydelse af forældelse efter Danske Lov 5-14-4, som nu foreslås ophævet, kan ske ved en simpel påmindelse.

Rækkevidden af stk. 2 kan belyses ved følgende eksempel: En fordring, der efter hidtidig ret er undergivet 20-årig forældelse, stiftes i 1954 og forfalder i 1955. I 1958 bliver forældelsen afbrudt ved påmindelse, og den 1. januar 1960 træder den nye lov i kraft. Hvis fordringen efter den nye lov er undergivet 10-årig forældelse, vil den herefter forældes i 1968 (10 år efter påmindelsen). Hvis den derimod efter den nye lov undergives 3-årig forældelse, vil den forældes ved udgangen af 1962, nemlig efter bestemmelsen i stk. 1, 3. pkt.”

7.3. Fremmed ret

Den *norske* lov er trådt i kraft den 1. januar 1980, jf. lovens § 31. Efter denne bestemmelse gælder loven også for tidligere opståede fordringer, som ikke før den nævnte dag var forældet efter de dagældende regler. Forældelse kunne dog ikke i noget tilfælde indtræde før udgangen af 1982, medmindre fordringen ville være forældet på et tidligere tidspunkt også efter de regler, der gjaldt inden lovens ikrafttræden.

Det følger af bestemmelsen, at forældelsesloven anvendes på alle fordringer, som ikke allerede var forældet pr. 1. januar 1980. Dette gælder som udgangspunkt både i tilfælde, hvor lovens regler indebærer en senere og en tidligere forældelse end efter tidligere ret. Af bemærkningerne til reglen, jf. Ot. prp. nr. 38, 1977/78, s. 83, fremgår det, at man samtidig har fundet behov for at fastsætte en egentlig overgangstid på 3 år for de fordringer, der er opstået før lovens ikrafttræden. Baggrunden herfor angives navnlig at være ændringen af hovedreglen vedrørende fristens længde fra 10 til 3 år. Det fremgår videre, at der ses bort fra forældelse, som indtræder i overgangsperioden, medmindre fordringen er forældet efter både de nye og de gamle regler.

Det bemærkes, at den norske grundlov – i modsætning til den danske grundlov - indeholder et egentligt forbud mod, at en lov gives tilbagevirkende kraft, jf. lovens § 97. I forarbejderne til overgangsbestemmelsen i den norske forældelseslovs § 31 er det anført, at der på grund af overgangsperioden, der giver kreditor en rimelig frist til at gøre kravet gældende, ikke på grundlag af den nævnte grundlovsbestemmelse kan rejses indvending mod, at loven også får virkning for fordringer, som er stiftet før lovens ikrafttræden.

Den *svenske* forældelseslov er trådt i kraft den 1. juli 1981. Loven gælder også for krav, der er opstået inden ikrafttrædelsestidspunktet, og som ikke var forældet på dette tidspunkt. Forældelse kunne dog ikke indtræde før 1. juli 1984, medmindre forældelse også ville være indtrådt efter de tidligere gældende bestemmelser. Hvis en fristafbrydende foranstaltning er foretaget i overensstemmelse med de tidligere bestemmelser, består virkningerne af afbrydelse også efter ikrafttrædelsestidspunktet, men således at forældelsestiden bestemmes efter den nye lov.

Den *finske* lov er trådt i kraft den 1. januar 2004. Loven gælder også for krav, der er opstået før lovens ikrafttræden, men kravet forældes dog tidligst 3 år efter ikrafttrædelsestidspunktet, medmindre kravet også efter de tidligere gældende regler forældes på et tidligere tidspunkt, jf. § 21.

7.4. Udvalgets overvejelser

Udvalget finder, at den nye forældelseslov ikke alene bør gælde for krav, der opstår efter lovens ikrafttrædelse, men som udgangspunkt også for eksisterende krav, dvs. fordringer, der ikke er forældet på ikrafttrædelsestidspunktet. På grund af karakteren af de her omhandlede regler, der indeholder bestemmelser om frister og adgangen til at forny disse frister, ville det være en særdeles upraktisk og uhensigtsmæssig løsning at lade to forskellige regelsæt om forældelse gælde sideløbende, således at de hidtil gældende regler skulle finde anvendelse på gamle krav, mens nye krav undergives andre regler.

1908-loven og Danske Lov 5-14-4 foreslås på denne baggrund ophævet ved den nye lov, men vil dog i en overgangsperiode fortsat have en vis betydning, jf. det følgende.

Når loven skal finde anvendelse på allerede opståede krav, der ikke er forældet på ikrafttrædelsestidspunktet, er det nødvendigt at give særlige overgangsregler for sådanne krav.

Udvalget foreslår, at der - på samme måde som i 1908-lovens § 5, 1957-betænkningen og den norske, svenske og finske lov - indføres en overgangsperiode, inden loven slår helt igennem. Baggrunden herfor er *hensynet til fordringshaveren*, idet der uden en sådan overgangsregel ville kunne opstå urimelige resultater i forhold til denne.

Som eksempel kan nævnes et krav, som er forfaldet 2 år og 8 måneder før lovens ikrafttrædelse, og som efter de tidligere regler var undergivet en 5-årig forældelse, men efter de nye regler undergives en 3-årig forældelse. I et sådant tilfælde ville en fordringshaver uden en overgangsperiode skulle afbryde forældelsen inden for 4 måneder efter lovens ikrafttræden, mens den pågældende efter de tidligere regler, som vedkommende har indrettet sig i tillid til, ville have haft 2 år og 4 måneder til at reagere. Tænker man sig, at den pågældende kreditors krav er forfaldet mere end 3 år før ikrafttrædelsestidspunktet, ville kravet uden en overgangsperiode forældes i og med lovens ikrafttræden.

På tilsvarende måde er en overgangsperiode nødvendig i relation til fordringer, som hidtil alene har været omfattet af Danske Lov 5-14-4 – fordringer med særligt retsgrundlag, fordringer i henhold til pengelån, fordringer, der udspringer af aftale om overdragelse af fast ejendom m.m. – hvad enten fordringen efter den nye lov bliver omfattet af en 10-årig eller af den 3-årige forældelsesfrist.

Udvalget foreslår, at overgangsperioden fastsættes til 3 år, således at eksisterende fordringer som udgangspunkt tidligst forældes 3 år efter lovens ikrafttræden.

Udvalget har overvejet, om den 3-årige overgangsperiode bør gælde i alle tilfælde, eller om den bør fraviges i tilfælde, hvor der efter både de nye og de gamle regler ville indtræde forældelse inden udløbet af overgangsperioden.

Til fordel for den førstnævnte løsning taler, at denne vil være enklere at administrere for fordringshaverne end en begrænset overgangsregel.

Udvalget finder imidlertid, at *hensynet til skyldneren* taler for, at overgangsreglen ikke bør gælde i tilfælde, hvor forældelse efter både de nye og de ”gamle” regler ville indtræde inden udløbet af overgangsperioden. Uden en sådan begrænsning ville overgangsreglen kunne føre til en væsentlig forlængelse af forældelsesfristen i forhold til, hvad der ville følge af såvel de gamle som de nye regler, og en sådan ordning ville derfor medføre en ikke rimeligt begrundet begunstiging af fordringshaveren på skyldnerens bekostning. Der kan til illustration henvises til eksempel a, b, d og f nedenfor. En begrænset overgangsregel som den foreslåede var også indeholdt i 1908-loven, 1957-betænkningen og den norske, svenske og finske forældelseslov, jf. afsnit 7.1-7.3 ovenfor.

I de nævnte tilfælde, hvor overgangsreglen efter forslaget ikke skal finde anvendelse, fordi kravet ville være forældet efter både de nye og de ”gamle” regler inden udløbet af overgangsperioden, finder udvalget, at det seneste af de tidspunkter, der følger af de to regelsæt, bør være afgørende.

Det foreslås herefter, at der indføres en regel, der ligner 1957-betænkningens § 34, stk. 1, 2. pkt., 2. led, dog således at bestemmelsen formuleres, så det klarere fremgår, at kravet i disse tilfælde forældes på det seneste af de tidspunkter, der følger af henholdsvis de nye og de gamle regler.

Der henvises til lovudkastets § 28, *stk. 1*.

Som eksempler på bestemmelsens anvendelse kan nævnes følgende, idet det i alle eksemplerne lægges til grund, at den nye lov træder i kraft den 1. januar 2007 med en overgangsperiode på 3 år frem til 1. januar 2010:

- a. Er der tale om et krav omfattet af 1908-loven – f.eks. et fakturakrav - der er forfaldet til betaling den 1. juni 2004, vil kravet efter de nye regler være forældet den 1. juni 2007 og

efter 1908-loven den 1. juni 2009. I et sådant tilfælde vil forældelse efter såvel de nye som de hidtil gældende regler være indtrådt inden overgangsperiodens udløb (1. januar 2010), og forældelse vil derfor indtræde på det seneste af de nævnte tidspunkter, dvs. den 1. juni 2009.

b. Er fakturakravet i stedet forfaldet den 4. januar 2006, vil det efter de nye regler være forældet den 4. januar 2009 og efter 1908-loven den 4. januar 2011. I et sådant tilfælde vil overgangsreglen føre til forældelse den 1. januar 2010.

c. Drejer det sig om et tilfælde, hvor en skadevoldende handling har fundet sted den 1. juni 1987, men hvor fristen for erstatningskravet på grund af ukendskab til skaden er suspenderet frem til f.eks. den 1. juni 2005, ville forældelse efter Danske Lov 5-14-4 indtræde den 1. juni 2007, mens forældelse efter den nye lov vil indtræde den 1. juni 2008. I et sådant tilfælde, hvor kravet efter såvel de nye som de hidtil gældende regler vil være forældet inden overgangsperiodens udløb, vil forældelse indtræde på det seneste af de nævnte tidspunkter, dvs. den 1. juni 2008.

d. Som eksempel på et tilfælde, hvor der er tale om en fordring, der efter de hidtil gældende regler ville være omfattet af Danske Lov, men som efter de nye regler bliver omfattet af en 10-årig forældelsesfrist, kan tænkes den situation, at et krav er fastslået ved en dom den 1. juni 1987. Efter de nye regler ville forældelse være indtrådt den 1. juni 1997, men efter de hidtil gældende regler ville forældelse først indtræde den 1. juni 2007. I et sådant tilfælde vil kravet efter såvel de nye som de tidligere regler være forældet inden overgangsperiodens udløb den 1. januar 2010, og forældelse vil derfor indtræde på det seneste af de nævnte tidspunkter, dvs. den 1. juni 2007.

e. Er der i det nævnte eksempel i stedet tale om, at dommen er afsagt den 1. juni 1997, ville forældelse efter de nye regler indtræde den 1. juni 2007, men efter de hidtil gældende regler ville forældelse først indtræde den 1. januar 2010. I dette tilfælde vil overgangsreglen føre til forældelse den 1. januar 2010.

f. Hvis der er tale om et krav, der hviler på gælds-brev stiftet den 1. juni 1988 med forfaldsdag den 1. juni 1999, ville kravet efter Danske Lov være forældet 1. juni 2008 og efter de nye regler den 1. juni 2009. I dette tilfælde vil kravet efter såvel de nye som de tidligere regler være forældet inden overgangsperiodens udløb den 1. januar 2010, og forældelse vil derfor indtræde på det seneste af de nævnte tidspunkter, dvs. den 1. juni 2009.

g. Som eksempel på et tilfælde, hvor der er tale om et krav, der efter de tidligere regler ville være omfattet af Danske Lov, men som efter de nye regler bliver omfattet af en 3-årig forældelsesfrist, kan tænkes et mangelskrav i henhold til aftale om overdragelse af fast ejendom. Har overdragelsen fundet sted den 1. juni 1997, men har viden/burde viden om kravet først foreligget den 1. juni 2004, ville kravet (der forudsætter, at der er sket reklamation inden rimelig tid efter den 1. juni 2004) efter de nye regler forældes den 1. juni

2007 og efter Danske Lov den 1. juni 2017. I et sådant tilfælde vil overgangsreglen føre til forældelse den 1. januar 2010.

Udvalget foreslår endvidere, at der medtages en bestemmelse svarende til 1957-udkastets § 34, stk. 2, dvs. således at afbrydelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, har virkning efter den nye lov, selv om afbrydelse ikke er sket i overensstemmelse med de nye regler.

Baggrunden for forslaget er, jf. herved også 1957-betænkningen s. 40, at afbrydelse af forældelse efter Danske Lov 5-14-4, som nu foreslås ophævet, kan ske ved påmindelse, mens dette ikke vil være tilstrækkeligt til at afbryde forældelsen efter lovudkastet, jf. herom i kapitel VIII, afsnit 6.2.1.

Der henvises til lovudkastets § 28, *stk. 2*.

Kapitel X

Lovudkast med bemærkninger

1. Udkast til lov om forældelse af fordringer

Lovens område

§ 1. Fordringer på penge eller andre ydelser forældes efter reglerne i denne lov, medmindre andet følger af særlige bestemmelser om forældelse i anden lov.

Forældelsesfristernes begyndelsestidspunkt

§ 2. Forældelsesfristerne regnes fra det tidligste tidspunkt, til hvilket fordringshaveren kunne kræve at få fordringen opfyldt, medmindre andet følger af andre bestemmelser.

Stk. 2. Er der indrømmet skyldneren løbedage eller i øvrigt en frist, inden for hvilken betaling anses for rettidig, regnes forældelsesfristen først fra betalingsfristens udløb.

Stk. 3. For fordringer, som opstår ved misligholdelse af kontrakt, regnes forældelsesfristen fra tidspunktet for misligholdelsen.

Stk. 4. For fordringer på erstatning for skade forvoldt uden for kontraktforhold regnes forældelsesfristen fra tidspunktet for skadens indtræden.

Stk. 5. Selv om fordringshaveren på grund af skyldnerens misligholdelse eller i medfør af en særlig opsigelsesadgang kunne kræve opfyldelse før et aftalt forfaldstidspunkt, regnes forældelsesfristen fra det aftalte forfaldstidspunkt, hvis fordringshaveren ikke udnytter denne mulighed. Udnytter fordringshaveren muligheden, regnes forældelsesfristen fra det tidspunkt, til hvilket opfyldelse herefter kan kræves.

De almindelige forældelsesfrister

§ 3. Forældelsesfristen er 3 år, medmindre andet følger af andre bestemmelser.

Stk. 2. Var fordringshaveren ubekendt med fordringen eller skyldneren, regnes forældelsesfristen i stk. 1 først fra den dag, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab hertil.

Af 10 medlemmer:

Stk. 3. Forældelse indtræder senest

- 1) for fordringer på erstatning eller godtgørelse i anledning af personskade og for fordringer på erstatning for skade forvoldt ved forurening af luft, vand, jord eller undergrund eller ved forstyrrelser ved støj, rystelser eller lignende: 30 år efter den skadevoldende handlings ophør;
- 2) for fordringer på erstatning for skade forvoldt uden for kontraktforhold, som ikke er omfattet af nr. 1: 10 år efter den skadevoldende handlings ophør;
- 3) for andre fordringer: 10 år efter begyndelsestidspunktet i henhold til § 2.

Af 1 medlem:

Stk. 3. Forældelse indtræder senest 10 år efter begyndelsestidspunktet i henhold til § 2. Fra denne regel gælder følgende undtagelser:

- 1) for fordringer på erstatning eller godtgørelse for personskade gælder ikke andre frister end angivet i stk. 1 og 2,
- 2) for fordringer på erstatning for skade forvoldt ved forurening af luft, vand, jord eller undergrund eller ved forstyrrelser ved støj, rystelser eller lignende, som ikke er omfattet af nr. 1, indtræder forældelsen senest 30 år efter den skadevoldende handlings ophør,
- 3) for fordringer på erstatning for skade forvoldt uden for kontraktforhold, som ikke er omfattet af nr. 1 eller 2, indtræder forældelse senest 10 år efter den skadevoldende handlings ophør.

Særlige forældelsesfrister og tillægsfrister

§ 4. Forældelsesfristen er 10 år,

- 1) når der for fordringen er udstedt gældsbeholdning,
- 2) når fordringen er registreret i en værdipapircentral, eller
- 3) når fordringens eksistens og størrelse skriftligt er anerkendt eller fastslået ved forlig, dom, betalingspåkrav påtegnet af fogedretten eller anden bindende afgørelse.

Stk. 2. Fordring på senere forfaldne renter, gebyrer og lignende forældes dog efter § 3.

§ 5. Forældelsesfristen er 10 år for fordringer i henhold til pengelån eller ubevilgede overtræk på konti i pengeinstitutter, jf. dog stk. 3.

Stk. 2. Er der ikke fastsat noget tidspunkt for indfrielse af gælden i henhold til en kassekredit eller et andet lån med variabelt lånebeløb, regnes forældelsesfristen fra den seneste indsættelse eller hævning på kontoen, der er foretaget af andre end fordringshaveren, dog senest fra det tidspunkt, til hvilket gælden måtte være opsagt til indfrielse.

Stk. 3. Fordring på renter, gebyrer og lignende forældes efter § 3. Dog er sådanne fordringer omfattet af stk. 1 og 2 i det omfang, de tilskrives inden for maksimum på en kredit.

§ 6. For fordringer i henhold til indlån i pengeinstitutter eller lignende, herunder på tilskrevne renter, er forældelsesfristen 20 år regnet fra den seneste indsættelse, hævning, rentetilskrivning eller postering i øvrigt på kontoen.

§ 7. En fordring på pension, livrente, aftægtsyndelse, underholdsbidrag eller anden lignende ydelse, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på en skyldig hovedstol, og som støttes på aftale eller afgørelse, forældes i sin helhed på 10 år regnet fra den dag, da den sidste ydelse blev betalt, eller, hvis ingen betaling har fundet sted, fra den dag, da den første ydelse kunne kræves betalt, jf. dog § 24, stk. 5. Fordringerne på de enkelte ydelser forældes desuden efter §§ 2 og 3.

§ 8. For fordringer, som tilkommer en person under værgemål mod værgen, og som udspringer af dennes tilsidesættelse af sine forpligtelser som værge, regnes forældelsesfristerne i § 3, stk. 1 og 3, fra værgemålets ophør.

§ 9. For fordringer, som tilkommer en fuldmagtsgiver mod fuldmægtigen eller et selskab, en forening, en fond eller lignende mod et bestyrelsesmedlem eller en direktør i selskabet mv., og som udspringer af den pågældendes tilsidesættelse af sine forpligtelser ved hvervets udførelse, indtræder forældelse tidligst, når der er forløbet 3 år efter hvervets ophør eller efter det tidligere tidspunkt, da fordringshaveren eller den, der i øvrigt kan gøre fordringen gældende på dennes vegne, er eller burde være blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes.

Af 6 medlemmer:

§ 10. Når en fordring er sikret ved kaution, bestemmes forældelsesfristen over for kautionisten efter de regler, der gælder for forældelse af fordringen mod hovedskyldneren.

Af 5 medlemmer:

§ 10. En fordring mod en kautionist forældes 3 år efter det tidspunkt, hvor fordringen kunne kræves betalt af denne. Dette gælder, selv om fordringen mod hovedskyldneren er omfattet af en længere forældelsesfrist.

§ 11. Hæfter flere skyldnere solidarisk, og har én af dem opfyldt fordringen, indtræder den pågældende i henseende til forældelse af krav mod medskyldnere i fordringshaverens retsstilling.

Stk. 2. Er forældelsen afbrudt over for én af skyldnerne, eller har denne på et tidspunkt, hvor fordringen mod ham selv ikke var forældet, opfyldt fordringen eller indrømmet fordringshaveren fristforlængelse, forældes et regreskrav mod en medskyldner tidligst et år efter afbrydelsen, opfyldelsen eller afgivelsen af tilsagnet om fristforlængelse. Foreligger flere af de nævnte begivenheder, regnes tillægsfristen på et år fra den begivenhed, som først indtræder.

§ 12. Udløb af forældelsesfristen er ikke til hinder for, at det under en straffesag, i hvilken tiltalte findes skyldig, kan pålægges tiltalte at betale erstatning eller godtgørelse til forurettede i anledning af det strafbare forhold. En sådan fordring kan også gøres gældende under et særskilt søgsmål, der anlægges inden et år efter endelig afgørelse i en straffesag, i hvilken tiltalte er fundet skyldig, eller inden et år efter skyldnerens vedtagelse af bøde eller anden strafferetlig sanktion.

§ 13. Hvis fordringshaveren har været afskåret fra at afbryde forældelse på grund af ukendskab til skyldnerens opholdssted eller på grund af en hindring, som ikke beror på fordringshaverens forhold, indtræder forældelse tidligst et år efter, at fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til skyldnerens opholdssted, henholdsvis et år efter hindringens ophør.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 kan ikke medføre en forlængelse af fristerne efter § 3, stk. 3, og kan højst forlænge andre frister eller tillægsfrister med 10 år.

Afbrydelse af forældelse

§ 14. Forældelsen afbrydes, når skyldneren over for fordringshaveren udtrykkeligt eller ved sin handlemåde erkender sin forpligtelse.

§ 15. Forældelsen afbrydes, når fordringshaveren foretager retslige skridt mod skyldneren med henblik på at erhverve dom, betalingspåkrav påtegnet af fogedretten, voldgiftskendelse eller anden bindende afgørelse, der fastslår fordringens eksistens og størrelse, og forfølger disse skridt inden for rimelig tid.

Stk. 2. Gøres fordringen gældende ved domstol, sker afbrydelsen

- 1) ved indlevering af stævning eller betalingspåkrav til retten,
- 2) når påstand om fordringen nedlægges under retssagen, herunder som modkrav,
- 3) når fordringen under retssagen bliver gjort gældende til modregning, dog kun i det omfang, fordringen dækkes af hovedfordringen, eller
- 4) ved skyldnerens indlevering af stævning til retten med påstand om, at fordringen ikke består.

Stk. 3. Er det aftalt, at tvist om en fordring skal afgøres ved voldgift, eller er anden særlig afgørelsesmåde hjemlet, sker afbrydelsen, når fordringshaveren iværksætter, hvad der fra dennes side skal gøres for at sætte sagen i gang. Stk. 2, nr. 2-4, gælder tilsvarende.

§ 16. Forældelsen afbrydes

- 1) ved indgivelse af en på fordringen støttet konkursbegæring,
- 2) ved anmeldelse af fordringen i et konkursbo,
- 3) ved anmeldelse af fordringen i forbindelse med åbning af tvangsakkordforhandling eller indledning af gældssanerings sag,
- 4) ved anmeldelse af fordringen i et dødsbo efter dettes udstedelse af proklama, og
- 5) ved anmeldelse af fordringen, efter at skyldneren har udstedt proklama.

Stk. 2. Afbrydelse efter stk. 1, nr. 1 og 2, har også virkning i forhold til skyldneren personlig, og afbrydelse efter stk. 1, nr. 4, har også virkning i forhold til skyldnerens arvinger.

Stk. 3. Er der i de tilfælde, der er nævnt i stk. 1, nr. 2-5, inden forældelsesfristens udløb udstedt proklama eller åbnet forhandling om tvangsakkord, indtræder forældelse ikke før udløbet af anmeldelsesfristen, henholdsvis afholdelse af det i konkurslovens § 169 omhandlede møde.

§ 17. Forældelsen afbrydes ved indgivelse af anmodning om udlæg, hvis fordringshaveren søger forretningen fremmet inden for rimelig tid.

Stk. 2. Foretages udlæg af en pantefoged eller told- og skattefoged, afbrydes forældelsen ved udlægsforretningens foretagelse.

Stk. 3. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse ved

- 1) indgivelse af anmodning til fogedretten om foretagelse af arrest,
- 2) fremsættelse af krav for fogedretten om andel i et auktionsprovenu, og
- 3) indgivelse af anmodning til fogedretten om tilbagetagelse af en løsøregenstand, der er solgt med ejendomsforbehold.

Stk. 4. Forældelsen afbrydes endvidere ved en offentlig myndigheds pålæg til skyldnerens arbejdsgiver om indeholdelse i løn mv.

§ 18. Når forældelsen afbrydes, løber fra det i stk. 2-6 fastsatte tidspunkt en ny forældelsesfrist, hvis længde bestemmes efter reglerne i denne lov.

Stk. 2. Sker afbrydelsen ved skyldnerens erkendelse af forpligtelsen, regnes den nye forældelsesfrist fra dagen for erkendelsen.

Stk. 3. Sker afbrydelsen ved foretagelse af retslige skridt som nævnt i § 15, regnes den nye frist fra den dag, da retsforlig indgås, dom afsiges, betalingspåkrav påtegnes af fogedretten, eller anden afgørelse træffes.

Stk. 4. Er fordringen anerkendt i et konkurs- eller dødsbo eller i vedtagen tvangsakkord eller afsagt gældssaneringskendelse, regnes den nye frist fra boets slutning, tvangsakkordens vedtagelse eller gældssaneringskendelsens afsigelse.

Stk. 5. Anerkendes fordringen efter anmeldelse som nævnt i § 16, stk. 1, nr. 5, regnes den nye forældelsesfrist fra dagen for anerkendelsen.

Stk. 6. Sker afbrydelsen ved indgivelse af anmodning om udlæg mv., jf. § 17, stk. 1-3, regnes den nye forældelsesfrist fra fogedforretningens eller auktionens afslutning eller, når arrest er forfulgt ved anlæggelse af justificationssag, i overensstemmelse med reglen i stk. 3. Er forældelsen afbrudt ved pålæg om lønindeholdelse, jf. § 17, stk. 4, regnes den nye forældelsesfrist fra det tidspunkt, da lønindeholdelse i henhold til pålægget ophører.

Stk. 7. Sker afbrydelsen ved indgivelse af anmodning om udlæg for en fordring som nævnt i § 4, løber en ny forældelsesfrist på 10 år også for de under fogedforretningen opgjorte omkostninger og uforældede renter.

Foreløbig afbrydelse af forældelse

§ 19. Har fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb foretaget et retsligt skridt som nævnt i § 15, men fører dette ikke til forlig eller realitetsafgørelse, indtræder forældelse tidligst et år efter, at fordringshaveren har fået meddelelse om, at sagen er afsluttet. Har

fordringshaveren ikke fået sådan meddelelse inden rimelig tid, regnes fristen fra det tidspunkt, da fordringshaveren fik kendskab til forholdet eller burde have søgt oplysning herom.

Stk. 2. Fordringshaveren kan ikke påberåbe sig stk. 1, hvis

- 1) det retslige skridt åbenbart ikke kunne føre til en realitetsafgørelse,
- 2) fordringshaveren hæver sagen, selv om en realitetsafgørelse kunne være opnået, eller
- 3) det beror på fordringshaverens valg ved indleveringen af et betalingspåkrav til fogedretten, at en realitetsafgørelse ikke træffes.

Stk. 3. Stk. 1 og 2 gælder tilsvarende, såfremt fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har indgivet konkursbegæring, uden at konkursdekret er afsagt, eller har iværksat forfølgning som nævnt i § 17, uden at fogedforretning eller auktion er afholdt.

Stk. 4. Er fordringen inden forældelsesfristens udløb, jf. herved § 16, stk. 3, anmeldt i et konkurs- eller dødsbo, men bliver den ikke anerkendt, forældes fordringen mod skyldneren personlig eller dennes arvinger tidligst et år efter meddelelsen af afgørelsen om fordringens afvisning eller, hvis en sådan afgørelse ikke træffes, efter boets slutning. Tilsvarende gælder, når en fordring inden forældelsesfristens udløb er anmeldt i forbindelse med åbning af tvangsakkord, indledning af gældssanerings sag eller indkaldelse som nævnt i § 16, stk. 1, nr. 5.

§ 20. Er der inden forældelsesfristens udløb af eller mod fordringshaveren anlagt rets- eller voldgiftssag om grundlaget for fordringen, indtræder forældelse tidligst et år efter sagens endelige afgørelse.

Stk. 2. Er en sag om fordringens eksistens eller størrelse eller en sag, som er afgørende herfor, inden forældelsesfristens udløb indbragt for en administrativ myndighed, indtræder forældelse tidligst et år efter, at myndigheden har givet meddelelse om sin afgørelse. Dette gælder, uanset om fordringen gøres gældende af den, der har indbragt sagen, eller af den anden part, herunder det offentlige. Indbringes sagen inden for den i loven fastsatte frist eller i øvrigt inden for rimelig tid for en højere administrativ myndighed eller for Folketingets Ombudsmand, regnes fristen på et år fra meddelelsen om denne myndigheds afgørelse, henholdsvis Ombudsmandens udtalelse.

Stk. 3. Indbringes en tvist inden forældelsesfristens udløb for et privat klagenævn, ankenævn eller lignende, gælder stk. 2, 1. og 2. pkt., tilsvarende.

Stk. 4. Er der inden forældelsesfristens udløb efter retsplejelovens regler herom eller med hjemmel i parternes forudgående aftale fremsat begæring om afholdelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag vedrørende forhold af betydning for fordringens eksistens

eller størrelse, eller har parterne inden forældelsesfristens udløb indgået aftale herom, indtræder forældelse tidligst et år efter skønsforretningens afslutning.

Stk. 5. Er der inden forældelsesfristens udløb indledt forhandlinger om fordringen mellem skyldneren og fordringshaveren, eventuelt under medvirken af en uafhængig tredjemand, indtræder forældelse tidligst et år efter forhandlingernes afslutning.

§ 21. Hæfter flere skyldnere solidarisk for fordringen, og har fordringshaveren inden forældelsesfristernes udløb indledt retsforfølgning som nævnt i § 15 eller § 20, stk. 1, mod én af skyldnerne og skriftligt underrettet de øvrige om forfølgningen og opfordret dem til at varetage deres interesser under sagen, forældes fordringen mod de øvrige skyldnere tidligst et år efter, at sagen er afsluttet ved forlig, dom eller på anden måde.

Stk. 2. Samme regler gælder, når fordringen afhænger af et retsforhold, hvorom der er rejst sag af eller mod fordringshaveren.

Virkningerne af forældelse

§ 22. Ved forældelsen mister fordringshaveren sin ret til at kræve opfyldelse.

Stk. 2. Ved forældelse af hovedfordringen bortfalder også krav på rente og lignende ydelse.

§ 23. Uanset fordringens forældelse bevarer fordringshaveren aftalt modregningsret og ret til modregning over for krav, som udspringer af det samme retsforhold, og som er stiftet, inden forældelse indtrådte.

§ 24. Ved en fordrings forældelse bortfalder også retten til fyldestgørelse for fordringen i pant eller udlæg i skyldnerens ejendom, jf. dog stk. 2.

Stk. 2. Uanset fordringens forældelse bevares retten til fyldestgørelse i pant i skyldnerens ejendom, når der er tale om

- 1) pant for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev i fast ejendom for en bestemt angiven sum,
- 2) håndpant, bortset fra håndpant i ejerpantebrev, eller
- 3) underpant i fast ejendom, som panthaveren inden fordringens forældelse har overtaget til brug.

Stk. 3. Tilbageholdsret berøres ikke af fordringens forældelse.

Stk. 4. En sælgers ejendomsforbehold i leveret løsøre bortfalder ved forældelse af fordringen på købesummen.

Stk. 5. Når en rettighed hviler på fast ejendom som grundbyrde, er alene de enkelte forfaldne ydelser genstand for forældelse.

Almindelige bestemmelser

§ 25. Loven kan ikke ved forudgående aftale fraviges til skade for skyldneren.

Af 1 medlem:

Stk. 2. Loven kan heller ikke ved forudgående aftale fraviges til skade for fordringshaveren, når denne er forbruger, og der foreligger en forbrugeraftale, jf. forbrugeraftalelovens § 3, stk. 1.

§ 26. Til frister efter denne lov medregnes den månedsdag, der svarer til den dag, hvorfra fristen regnes. I mangel af tilsvarende dag udløber fristen på den sidste dag i måneden.

Stk. 2. Udløber en frist i en weekend, på en helligdag, grundlovsdag, juleaftensdag eller nytårsaftensdag, udstrækkes fristen til den førstkommende hverdag.

§ 27. Når der i anden lov er fastsat særlige forældelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om forældelse, finder nærværende lovs bestemmelser anvendelse i den udstrækning, andet ikke følger af den anden lov eller af forholdets særlige beskaffenhed.

Ikrafttrædelse mv.

§ 28. Loven træder i kraft den . Den finder anvendelse også på tidligere stiftede fordringer, som ikke inden ikrafttrædelsesdagen er forældet efter de hidtil gældende regler. Dog skal forældelse tidligst indtræde den [3 år efter lovens ikrafttræden], medmindre fordringen inden dette tidspunkt ville være forældet såvel efter denne lovs bestemmelser som efter de hidtil gældende bestemmelser. I det sidstnævnte tilfælde anvendes det seneste tidspunkt for forældelsens indtræden.

Stk. 2. Afbrydelse af forældelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, har virkning som afbrydelse efter denne lov, selv om den ikke er sket på den i loven foreskrevne måde.

§ 29. Fra lovens ikrafttræden ophæves

- 1) Danske Lov 5-14-4,
- 2) lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer,

- 3) § 241 i konkursloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 118 af 4. februar 1997, som senest ændret ved § 2 i lov nr. 447 af 9. juni 2004,
- 4) § 42 i tinglysningsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 622 af 15. september 1986, som senest ændret ved § 1 i lov nr. 268 af 21. april 2004, og
- 5) § 16 i lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., jf. lovbekendtgørelse nr. 608 af 6. september 1986, som senest ændret ved § 10 i lov nr. 280 af 25. april 2001.

§ 30. I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 961 af 21. september 2004, som ændret ved § 2 i lov nr. 1436 af 22. december 2004, foretages følgende ændringer:

1. I § 490 indsættes som *stk. 3*:

”*Stk. 3.* Er udlægsforretning afskåret efter reglen i *stk. 1*, men har fordringshaveren anmodet om, at forretningen alligevel gennemføres med henblik på afbrydelse af forældelse, giver fogedretten skyldneren skriftlig meddelelse om det af fogedretten opgjorte krav inklusive renter og omkostninger og om formålet med kravets fremsættelse. Fremkommer skyldneren ikke med indsigelse inden for en af fogedretten fastsat frist, har fogedrettens meddelelse samme virkning med hensyn til afbrydelse af forældelse som afholdelse af udlægsforretning. Fremkommer skyldneren med indsigelse, afholdes udlægsforretning efter de almindelige regler.”

2. § 527 ophæves.

§ 31. [Færøerne og Grønland]

2. Bemærkninger til lovudkastet

Til § 1

Bestemmelsen fastlægger lovens område.

Anvendelsesområdet foreslås på samme måde som efter gældende ret afgrænset i overensstemmelse med det almindelige fordringsbegreb. Dette foreslås formuleret således, at loven finder anvendelse på ”fordringer på penge eller andre ydelser”, jf. § 1, 1. led.

Det er uden betydning, om fordringen hviler på aftale eller på andet grundlag, om den tilkommer eller påhviler en privat fysisk eller juridisk person eller en offentlig myndighed, og om den angår pengebetaling, andre generisk bestemte ydelser eller tjenesteydelser. Også fordringer, der udspringer af ikke-formueretlige retsforhold, f.eks. skattekrav og familieretlige underholds krav, er omfattet.

Krav på *undladelser* er ikke omfattet af loven. Hvis overtrædelse af en undladellesforpligtelse udløser et erstatningskrav eller en konventionalbod, vil kravet herpå være undergivet forældelse efter de almindelige regler.

En *pengeseddel* kan ikke betragtes som en fordring og er derfor ikke omfattet af loven.

En købers *krav på en individuelt bestemt genstand* vil være omfattet af loven, selv om køberen er beskyttet over for sælgerens kreditorer. *Vindikationskrav* forældes derimod som udgangspunkt ikke.

Hvad angår *panterrettigheder og andre sikkerhedsrettigheder* følger det af lovudkastets § 24, at den underliggende fordrings forældelse som udgangspunkt medfører bortfald af den adgang til fyldestgørelse, som rettigheden indebærer (*accessorisk forældelse*). Der gøres efter § 24, stk. 2, undtagelse herfra for så vidt angår 1) pant for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev i fast ejendom for en bestemt angiven sum, 2) håndpant, bortset fra håndpant i ejerpantebrev, og 3) underpant i fast ejendom, som panthaveren inden fordringens forældelse har overtaget til brug.

Bortset fra, hvad der følger af særlige regler i anden lovgivning, jf. navnlig retsplejelovens § 526, stk. 4, kan der næppe blive tale om *selvstændig forældelse* af en panterettig-

hed mv. uafhængigt af den underliggende fordrings forældelse. I de af § 24, stk. 2, omfattede tilfælde indtræder der som nævnt heller ikke accessorisk forældelse.

En *selskabsdeltagers krav på andel i selskabets kapital* er udtryk for en ejendomsret, som ikke omfattes af det almindelige fordringsbegreb og dermed ikke forældes, så længe medlemsforholdet består.

I § 1, 2. led, er medtaget en udtrykkelig bestemmelse om, at forældelsesloven kun gælder i det omfang, andet ikke følger af specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Den generelle forældelseslov viger således for specialregler i anden lov. Eksempler på sådanne regler er forsikringsaftalelovens § 29, produktansvarslovens § 14, lov om erstatning for lægemiddelskader § 22, checklovens § 52, veksellovens § 70, CMR-lovens § 41 og miljøerstatningslovens § 6, stk. 2.

I lovudkastets § 27 opstilles en formodning om, at de specielle forældelsesregler i anden lovgivning suppleres af de almindelige forældelsesregler. Dette indebærer, at det i mangel af holdepunkter for det modsatte er forældelseslovens regler, der gælder.

Der henvises til betænkningens kapitel IX, afsnit 2.5.

Til § 2

Bestemmelsen indeholder regler om fastlæggelse af forældelsesfristernes begyndelsestidspunkt.

Efter forslaget vil bestemmelsen gælde i relation til alle lovens frister og tillægsfrister, medmindre andet følger af andre bestemmelser i loven. Forslaget indebærer, at der – i modsætning til, hvad der følger af gældende ret - som udgangspunkt vil gælde samme begyndelsestidspunkt for den korte forældelsesfrist og den absolutte frist i tilknytning hertil.

Om baggrunden for forslaget henvises til kapitel VI, afsnit 5.

Til stk. 1

Det foreslås i *stk. 1*, at forældelsesfristerne, medmindre andet følger af andre bestemmelser, regnes fra det tidligste tidspunkt, til hvilket fordringshaveren kunne kræve at få fordringen opfyldt.

Dette svarer til, hvad der følger af gældende ret i relation til *den korte forældelsesfrist*, jf. 1908-lovens § 2, 1. pkt., mens der i relation til *den lange, absolutte frist* efter Danske Lov 5-14-4 er tale om en ændring fra stiftelsestidspunktet til forfaldstidspunktet.

Medmindre andet følger af den enkelte bestemmelse, vil reglen også gælde i relation til lovens *særlige forældelsesfrister*, eksempelvis fristen på 10 år for fordringer, der hviler på et særligt retsgrundlag (§ 4), og fristen på 10 år for fordringer i henhold til pengelån eller ubevilgede overtræk på konti i pengeinstitutter (§ 5).

”Det tidligste tidspunkt, til hvilket fordringshaveren kunne kræve at få fordringen opfyldt” betegnes sædvanligvis *forfaldstidspunktet*. I tilfælde, hvor ydelsespligten forudsætter påkrav eller opsigelse fra kreditors side, løber fristen fra det tidligste tidspunkt, til hvilket ydelsespligten *kunne* aktualiseres, ikke først fra det tidspunkt, hvor skyldneren – efter påkrav eller opsigelse – har pligt til at erlægge ydelsen (handlingstidspunktet). Skal ydelsen erlægges straks efter påkrav, regnes fristen således fra det tidligst mulige tidspunkt for påkravets fremsættelse. Er der indrømmet skyldneren en opsigelsesfrist, regnes forældelsesfristen ikke fra det tidligste tidspunkt, *på* hvilket opsigelse kunne afgives, men fra det tidligste tidspunkt, *til* hvilket opsigelse kunne ske. På dette punkt er der foretaget en sproglig præcisering i forhold til 1908-lovens § 2, 1. pkt.

Der er ikke tilsigtet en ændring af den praksis, der foreligger i henhold til 1908-loven med hensyn til fastlæggelsen af begyndelsestidspunktet.

Forfaldstidspunktet for så vidt angår *kontraktsmæssige forpligtelser* fastsættes efter almindelige obligationsretlige regler, og hvis det af aftalen eller udfyldende regler kan udledes, at opfyldelse skal ske på et bestemt tidspunkt, løber forældelsesfristen således fra dette tidspunkt. Omfatter kontraktforholdet *flere ydelser*, der skal erlægges til forskellige tidspunkter, beregnes forældelsesfristen særskilt for hver enkelt ydelse. I tilfælde, hvor forfaldstiden er udskudt ved, at skyldneren efter anmodning har fået *henstand*, begynder forældelsesfristen først at løbe fra udløbet af henstandsperioden. Vedrørende tilfælde, hvor der er indrømmet skyldneren *løbedage* eller i øvrigt en vis frist, inden for hvilken betaling er rettidig, henvises til *stk. 2*.

Forældelsesfristen for krav i anledning af *misligholdelse af kontrakt* løber fra misligholdelsen, jf. den udtrykkelige bestemmelse herom i *stk. 3*.

Ved *erstatningskrav uden for kontraktforhold* er begyndelsestidspunktet skadens indtræden, jf. den udtrykkelige bestemmelse herom i *stk. 4*.

Forældelsesfristen ved *tilbagesøgningskrav* løber fra det tidspunkt, da den fejlagtige betaling fandt sted. Forfaldstidspunktet for et *berigelseskrav* må antages at være det tidspunkt, da berigelsen indtræder. Ved *krav om betaling af skatter og afgifter* løber fristen fra det tidspunkt, som i lovgivningen er fastsat som seneste betalingstidspunkt for den enkelte skat eller afgift, jf. herved også *stk. 2*.

I relation til *den absolutte forældelsesfrist* indebærer forslaget som nævnt som udgangspunkt en ændring fra stiftelsestidspunktet til forfaldstidspunktet, jf. udkastets § 3, *stk. 3*, nr. 3. Det er ved erstatningskrav i kontraktforhold ensbetydende med en ændring fra aftaletidspunktet til misligholdelsestidspunktet.

I relation til den absolutte frist ved erstatningskrav uden for kontrakt (og erstatningskrav i kontrakt i anledning af personskade eller miljøskade) foreslås begyndelsestidspunktet fastsat til tidspunktet for den skadevoldende handlingens ophør, jf. lovudkastets § 3, *stk. 3*, nr. 1 og 2. 1 medlem af udvalget foreslår dog, at der ikke skal gælde en absolut frist for krav på erstatning i anledning af personskade, jf. nærmere kapitel VI, afsnit 2.4.6 og bemærkningerne til dette medlems forslag til § 3, *stk. 3*.

Efter forslaget gælder bestemmelsen kun i det omfang, andet ikke følger af andre bestemmelser i loven. Som eksempel på bestemmelser med et andet begyndelsestidspunkt kan - ud over lovudkastets § 3, *stk. 3*, nr. 1 og 2, jf. ovenfor - nævnes fristen på 20 år for indlån i pengeinstitutter mv., der efter § 6 foreslås regnet fra den seneste indsættelse, hævning, rentetilskrivning eller postering i øvrigt på kontoen. Også blandt de øvrige regler om særlige forældelsesfrister og tillægsfrister findes regler, der fastsætter et andet begyndelsestidspunkt, jf. f.eks. §§ 7, 8 og 9.

Til stk. 2

Løbedage udskyder ikke forfaldsdagen, men når betaling sker inden løbedagsfristens udløb, kan kreditor ikke gøre misligholdelsesbeføjelser gældende mod debitor.

Efter gældende ret er der usikkerhed med hensyn til, om løbedage udskyder forældelsesfristens begyndelsestidspunkt, jf. kapitel VI, afsnit 5.2.1.

I stk. 2 foreslås en bestemmelse om, at hvis der er indrømmet skyldneren løbedage eller i øvrigt en frist, inden for hvilken betaling anses for rettidig, skal forældelsesfristen først regnes fra betalingsfristens udløb.

En tillægsfrist i form af løbedage kan enten være aftalt i det konkrete kontraktforhold eller bero på præceptiv lovgivning eller deklaratoriske regler, der ikke er fraveget i det enkelte aftaleforhold. Som eksempel på præceptive regler om løbedage kan nævnes lejelovens § 33, stk. 3, 2. pkt., jf. § 35, og kildeskattelovens §§ 58 og 61, stk. 4-6, jf. § 58. Som eksempel på deklaratoriske regler kan nævnes gældsbrevslovens § 5, stk. 3, samt pantebrevsformularernes bestemmelser om løbedage.

Bestemmelsen i stk. 2 gælder ikke alene for krav, hvis begyndelsestidspunkt fastsættes i medfør af lovudkastets § 2, stk. 1, men også for krav omfattet af lovudkastets § 2, stk. 5.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 5.2.2.

Til stk. 3

Det foreslås i *stk. 3* - som supplement til den almindelige regel i *stk. 1* - at medtage en præcisering af begyndelsestidspunktet i tilfælde, hvor fordringen er opstået ved misligholdelse af kontrakt, således at det udtrykkeligt angives, at begyndelsestidspunktet i disse tilfælde er *tidspunktet for misligholdelsen*.

Begyndelsestidspunktet afhænger herefter af karakteren af misligholdelsen og af, hvilke beføjelser medkontrahenten gør gældende.

Ved krav om *naturalopfyldelse* løber forældelsen fra det tidspunkt, da den pågældende ydelse kunne kræves, mens fristen ved erstatnings- eller tilbagebetalingskrav i anledning af *forsinkelse eller ikke-erlæggelse* løber fra det tidspunkt, da betingelserne for den påstå-

ede misligholdelsesbeføjelse var opfyldt. Ved ophævelse vil dette normalt sige det tidspunkt, da forsinkelsen var væsentlig.

Ved krav i anledning af *mangler* er begyndelsestidspunktet det tidspunkt, da manglen foreligger. Det vil ved mangler i køb af løsøre normalt sige leveringstidspunktet og ved mangler i entrepriseforhold, reparationsaftaler og lignende normalt afleveringstidspunktet. Hvis manglen eller fejlen først kan konstateres på et senere tidspunkt, indebærer suspensionsreglen i lovudkastets § 3, stk. 2, at fristen først løber fra det tidspunkt, da manglen eller fejlen blev eller burde være blevet opdaget.

Ved krav i anledning af *fejlagtig rådgivning og lignende* vil begyndelsestidspunktet normalt være det tidspunkt, da fejlen begås/det fejlagtige råd gives. Ved krav i anledning af *varetægtskader* – dvs. skader på ting, som skyldneren som led i kontraktforholdet har i sin besiddelse med henblik på reparation, opbevaring mv. – vil begyndelsestidspunktet normalt være tidspunktet for skadens indtræden, dvs. det tidspunkt, da den opbevarede genstand beskadiges, bortkommer mv.

Til stk. 4

Det foreslås i *stk. 4* – ligeledes som supplement til den almindelige regel i stk. 1 - at præcisere, at begyndelsestidspunktet for forældelsesfristen for erstatningskrav uden for kontrakt er *tidspunktet for skadens indtræden*.

I modsætning hertil løber de absolutte frister på 30 år (personskade) og 10 år (anden skade) fra den skadevoldende handlingens ophør, jf. lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 1 og 2. Vedrørende personskadekrav foreslår 1 medlem af udvalget dog, at der slet ikke skal gælde en absolut frist.

Ved bestemmelsen i *stk. 4* videreføres gældende praksis med hensyn til fastlæggelsen af begyndelsestidspunktet ved erstatningskrav uden for kontrakt, jf. herom i kapitel VI, afsnit 5.1.1.

Det følger heraf, at hvis der ved personskade er forskel på tidspunktet for den skadelige påvirkning og tidspunktet for lidelsens opståen – dvs. hvor den skadevoldende handling ikke umiddelbart resulterer i en konstaterbar skade – er det som udgangspunkt tidspunkt-

tet for lidelsens opståen, som er afgørende. Kravet kan ikke siges at være forfaldet, før der er opstået en skade.

Fristen løber i disse tilfælde fra det tidspunkt, hvor de følger, der kræves erstatning for, har vist sig på en sådan måde, at skadelidte havde rimelig anledning til og mulighed for at rejse et – eventuelt foreløbigt – erstatningskrav. Som eksempel kan nævnes senskader efter en piskesmældslæsion.

Den nøjagtige fastlæggelse af begyndelsestidspunktet efter lovudkastets § 2, stk. 4, vil imidlertid i disse tilfælde på grund af suspensionsreglen i § 3, stk. 2, sjældent have selvstændig betydning. Hvis skadelidte var i undskyldelig uvidenhed om de omstændigheder, der begrundet erstatningskravet, indebærer § 3, stk. 2, at begyndelsestidspunktet udskydes til det tidspunkt, da skadelidte fik eller burde have fået kendskab hertil. I medfør af reglerne i flertallets forslag til § 3, stk. 3, nr. 1 og 2, udløber fristen dog ved personskade senest 30 år regnet fra den skadevoldende handlingens ophør og ved anden skade senest 10 år fra det samme tidspunkt.

Til stk. 5

Den foreslåede bestemmelse i *stk. 5, 1. pkt.*, indeholder en undtagelse fra *stk. 1*. I tilfælde, hvor fordringshaveren på grund af skyldnerens misligholdelse eller en særlig opsigelsesadgang kunne kræve opfyldelse før et aftalt forfaldstidspunkt, men hvor fordringshaveren ikke udnytter denne mulighed, skal forældelsesfristen – i modsætning til, hvad der ville følge af § 2, stk. 1 - først begynde at løbe på det aftalte forfaldstidspunkt. Om baggrunden for forslaget henvises til kapitel VI, afsnit 5.3.5.

Bestemmelsen vil således have betydning i tilfælde, hvor en bestemt forfaldsdag er aftalt, men hvor der foreligger omstændigheder, som gør, at kreditor *kunne* kræve opfyldelse på et tidligere tidspunkt.

Som eksempel kan nævnes det tilfælde, at en betalingsforpligtelse i henhold til et pantebrev er misligholdt, men hvor kreditor vælger ikke at gøre brug af sin beføjelse til at forlange hele restgælden indfriet. Et andet eksempel er det tilfælde, at kreditor efter aftalen - således som det er almindeligt i pengeinstitutternes lånedokumenter - har mulighed for under visse omstændigheder at opsiges gælden, men ikke udnytter denne opsigelsesadgang.

Reglen vil som nævnt indebære en undtagelse fra lovudkastets § 2, stk. 1. Bestemmelsen i § 2, stk. 3, berøres ikke af forslaget, da denne bestemmelse angår fordringer, som *opstår* ved misligholdelse, f.eks. mangelskrav.

Det bemærkes, at en lignende undtagelse fra hovedreglen i lovudkastets § 2, stk. 1, uden udtrykkelig bestemmelse herom kan tænkes i visse andre tilfælde, f.eks. i en erstatnings-sag, hvor der kunne kræves acontobetaling for svie og smerte og tabt arbejdsfortjeneste, men hvor dette ikke sker, fordi kreditor afventer opgørelse af det endelige krav. Der kan således ikke drages den modsætningslutning fra den foreslåede § 2, stk. 5, at en lignende undtagelse er udelukket i andre tilfælde.

Hvis fordringshaveren udnytter muligheden for at kræve betaling før det aftalte forfaldstidspunkt, skal fristen efter forslaget i *stk. 5, 2. pkt.*, regnes fra det tidspunkt, til hvilket opfyldelse herefter kan kræves. Dette ville uden særlig bestemmelse herom følge allerede af hovedreglen i § 2, stk. 1, men det foreslås at medtage en udtrykkelig regel herom.

Til § 3

Det foreslås, at grundtrækkene i den ordning, som i dag gælder for de fordringer, som er omfattet af 1908-loven – dvs. en forholdsvis kort frist, der kan suspenderes ved utilregnelig uvidenhed om kravet, kombineret med en længere absolut frist - bevares og gøres til det almindelige udgangspunkt, dvs. således at dette system som udgangspunkt også anvendes på de fordringer, som efter gældende ret alene er omfattet af Danske Lov 5-14-4.

Det foreslås således i § 3, *stk. 1*, jf. § 2, stk. 1, at den almindelige forældelsesfrist fastsættes til 3 år fra forfaldstidspunktet, og i *stk. 2*, at denne frist ved ukendskab til fordringen eller skyldneren skal kunne suspenderes indtil det tidspunkt, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab hertil, men at forældelsesfristen højst kan være 10 år fra forfaldstidspunktet, ved erstatningskrav i anledning af personskade og miljøskadekrav dog 30 år, jf. *stk. 3*. For personskadekrav foreslår 1 medlem af udvalget dog, at der slet ikke skal gælde en absolut frist, jf. dette medlems forslag til *stk. 3*.

Til stk. 1

Ved bestemmelsen ændres den korte forældelsesfrist fra 5 år til 3 år, hvilken frist samtidig gøres til lovens hovedregel. At den korte frist gøres til lovens hovedregel, er ensbetydende med en ændring i forhold til gældende ret, hvorefter den 20-årige frist efter Danske Lov i princippet er udtryk for den almindelige forældelsesfrist. Om baggrunden for forslaget henvises til kapitel VI, afsnit 2.1.6 og afsnit 4.5.

Fristen på 3 år vil gælde, medmindre andet følger af andre bestemmelser. Det vil sige, at der for fordringer omfattet af loven vil gælde en frist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet i alle andre tilfælde end nævnt i §§ 4-13.

Forslaget indebærer i forhold til gældende ret en forkortelse af forældelsesfristen fra 5 år til 3 år for de typer af krav, der hidtil har været omfattet af 1908-lovens § 1, stk. 1, herunder almindelige regningskrav. I forhold til visse krav, som hidtil alene har været omfattet af Danske Lov 5-14-4, og som ikke foreslås omfattet af en af særreglerne i lovudkastets §§ 4-13, indebærer forslaget en mere betydelig forkortelse af forældelsesfristen.

Det drejer sig bl.a. om *krav, der støttes på aftaler om overdragelse af fast ejendom*, herunder krav i anledning af mangler ved fast ejendom, jf. om baggrunden for forslaget i kapitel VI, afsnit 3.3.1.5. Forældelsesreglerne vil – ligesom efter gældende ret - alene have betydning i tilfælde, hvor den særlige huseftersynsordning efter kapitel 1 i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom ikke finder anvendelse. Efter forslaget vil der i disse tilfælde gælde en forældelsesfrist på 3 år regnet fra det tidspunkt, da manglen er eller burde være opdaget, jf. suspensionsreglen i *stk. 2*. Krav vil dog ikke kunne gøres gældende, når der er forløbet 10 år fra overtagelsestidspunktet, jf. *stk. 3*. På grund af den ulovbestemte reklamationsregel vil manglen imidlertid – på samme måde som efter gældende ret - skulle påberåbes over for sælgeren inden rimelig tid efter, at den er eller burde være konstateret, idet kravet i modsat fald vil fortabes.

Også i relation til *visse selskabsretlige krav* er der tale om en mere betydelig forkortelse af fristen. Den almindelige ordning vil således også omfatte et selskabs krav på indbetaling af indskud, en indløst aktionærs krav på indløsningssummen, en udtrædende interessents, andelshavers eller foreningsmedlems krav på udbetaling af en andel af fællesskabets formue og selskabs- og foreningsdeltageres krav på andel i et likvidationsoverskud. Også krav på aktieudbytte og andet udbytte til selskabs- eller foreningsmedlemmer foreslås omfattet af den almindelige ordning. Om baggrunden henvises til kapitel VI, afsnit 3.3.2.5.

Af andre typer af krav, som hidtil alene har været omfattet af Danske Lov 5-14-4, men som foreslås omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 3 år (med suspensionsmulighed), kan nævnes erstatningskrav for arealafståelsen i anledning af ekspropriation, krav i henhold til arbejdsskadesikringsloven, det offentliges krav mod en strafafsoner for udgifter til ophold og forplejning under afsoningen, det offentliges krav på refusion af udlagte underholdsbidrag, krav på negativ moms, berigelseskrav (bortset fra visse tilbagesøgningskrav, der hidtil har været omfattet af 1908-loven), krav på erstatning for uberettiget salg af pantsatte aktiver og krav på tilbagelevering i henhold til en aftale om depositum irregulare. Der henvises til kapitel VI, afsnit 3.3.3.2.

Også en umyndigs erstatningskrav mod en værge i anledning af dennes tilsidesættelse af sine pligter som værge har hidtil været omfattet af Danske Lov 5-14-4. Det foreslås i lovudkastets § 8, at den 3-årige forældelsesfrist for sådanne krav først regnes fra værgemålets ophør. Der henvises til kapitel VII, afsnit 6.6.

Til stk. 2

Efter *stk. 2* suspenderes forældelsesfristen på 3 år ved ukendskab til fordringen eller skyldneren indtil det tidspunkt, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab hertil.

I forhold til den gældende bestemmelse i 1908-lovens § 3 foreslås en sproglig modernisering, men indholdsmæssigt foreslås den gældende suspensionsregel videreført stort set uændret. Som en ændring i forhold til gældende ret foreslås det dog, at ukendskab til skyldnerens opholdssted ikke skal være omfattet af suspensionsreglen, men i stedet af en generel regel om tillægsfrist ved uovervindelige hindringer for afbrydelse af forældelsesfristen, jf. lovudkastets § 13.

At den gældende suspensionsregel videreføres uændret, gælder også med hensyn til spørgsmålet om betydningen af retsvildfarelse. Det indebærer, at retsvildfarelse på samme måde som efter gældende ret, jf. herom i kapitel VI, afsnit 2.6.1, fortsat kun undtagelsesvis vil kunne anerkendes som suspensionsgrund, f.eks. ved fejl begået ved professionel rådgivning eller bistand i juridiske spørgsmål og muligvis også i tilfælde, hvor en myndighed i et konkret tilfælde har handlet i strid med en i øvrigt anerkendt fortolkning eller administrativ praksis.

Der henvises til kapitel VI, afsnit 2.2.5 og 2.6.3.

Til stk. 3 - forslag fra 10 medlemmer (alle medlemmer bortset fra Benedicte Federspiel)

Bestemmelsen i *stk. 3* fastsætter længden af den absolutte frist i forskellige tilfælde og fastsætter endvidere begyndelsestidspunktet for denne frist i relation til erstatningskrav uden for kontrakt og krav på erstatning i kontrakt for personskade eller miljøskade. For andre fordringer end de nævnte følger begyndelsestidspunktet for den lange frist af den almindelige regel i lovudkastets § 2.

Det foreslås som almindelig regel, at den absolutte frist fastsættes til 10 år regnet fra det begyndelsestidspunkt, der følger af § 2, jf. *stk. 3, nr. 3*. For krav på erstatning i eller uden for kontrakt i anledning af personskade eller skade forvoldt ved forurening foreslås en absolut frist på 30 år regnet fra tidspunktet for den skadevoldende handlings ophør, jf. *nr. 1*. For andre krav på erstatning uden for kontrakt end de krav, der er nævnt i *nr. 1*, foreslås en absolut frist på 10 år regnet fra tidspunktet for den skadevoldende handlings ophør, jf. *nr. 2*.

Til nr. 1

Der foreslås en absolut frist på 30 år for krav på erstatning eller godtgørelse i anledning af personskade og krav på erstatning for skade forvoldt ved forurening, jf. nærmere herom nedenfor. Begyndelsestidspunktet for fristen på 30 år foreslås fastsat til tidspunktet for den skadevoldende handlings ophør.

I forhold til gældende ret indebærer forslaget for disse tilfælde en forlængelse af den absolutte frist fra 20 år til 30 år. Om baggrunden henvises til kapitel VI, afsnit 2.4.6 og 2.5.5.

Efter gældende ret vedrørende Danske Lov 5-14-4 er det altovervejende udgangspunkt, at den 20-årige frist ikke kan suspenderes, dvs. at den ikke kan fraviges ved undskyldelig uvidenhed om kravet eller skyldneren. I retspraksis er dette udgangspunkt dog blevet fraveget i et enkelt tilfælde, jf. U 1989.1108 H. Den foreslåede frist på 30 år vil ikke kunne suspenderes i noget tilfælde, og på dette punkt er der således for så vidt tale om en ændring i forhold til gældende ret.

Det foreslåede begyndelsestidspunkt - tidspunktet for den skadevoldende handlingens ophør - indebærer bl.a., at hvis skaden er forårsaget af en handling eller påvirkning, der strækker sig over en længere periode, f.eks. i forbindelse med forurening af jord ved spild eller lækage, er begyndelsestidspunktet den skadevoldende handling eller påvirknings *ophør*. Hvor den skadevoldende handling er foretaget på et bestemt tidspunkt – f.eks. påkørsel af en cyklist – vil begyndelsestidspunktet være datoen for denne hændelse. Ved produktansvar er tidspunktet for den skadevoldende handling det tidspunkt, da den ansvarlige producent mv. bragte det skadevoldende produkt i omsætning, smlgn. produktansvarslovens § 14, stk. 2, 1. pkt.

Begrebet ”skadevoldende handling” omfatter også tilfælde, hvor den skadevoldende adfærd mest naturligt beskrives som en undladelse, f.eks. undladelse af at træffe effektive foranstaltninger mod kemikalieudslip.

Den foreslåede bestemmelse omfatter dels krav på erstatning eller godtgørelse i anledning af personskade, dels krav på erstatning for skade forvoldt ved forurening.

Ad personskadekrav

Dette led af bestemmelsen omfatter erstatning og godtgørelse for personskade, herunder erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, helbredelsesudgifter, tab eller forringelse af erhvervsevne, godtgørelse for svie og smerte, godtgørelse for varigt mén og tortgodtgørelse, jf. erstatningsansvarslovens §§ 1-9 og § 26. Bestemmelsen omfatter også forsørger-tabserstatning mv., jf. erstatningsansvarslovens §§ 12-14 a, og godtgørelse til efterladte, jf. erstatningsansvarslovens § 26 a.

Godtgørelseskrav, f.eks. krav på tort- eller mén godtgørelse, er dog kun omfattet af reglen, hvis godtgørelseskravet opstår i forbindelse med en personskade. Andre godtgørelseskrav, f.eks. krav på tortgodtgørelse i anledning af ærekrænkelser, vil være omfattet af den 10-årige frist i nr. 3.

Bestemmelsen gælder også ved personskade *i kontraktforhold*, f.eks. hvis en ejer af en ejendom kommer til skade i forbindelse med håndværkers udførelse af arbejde på huset, eller hvis en lejer af en fast ejendom kommer til skade som følge af udlejers manglende vedligeholdelse af det udlejede.

Ad forureningsskader

Efter miljøerstatningsloven gælder der et objektivt ansvar for den, der forårsager en miljøskade omfattet af loven, jf. denne lovs § 3, stk. 1. Efter lovens § 6 gælder for erstatningskrav efter loven en forældelsesfrist på 5 år med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på 30 år regnet fra den hændelse, der har forvoldt skaden. I forarbejderne til bestemmelsen, jf. betænkning 1237/1992, s. 187, og Folketingstidende 1993/1994, tillæg A, sp. 4736 f og 4759 f, anføres, at begyndelsestidspunktet for den lange frist som udgangspunkt er det tidspunkt, da den skadegørende handling eller undladelse blev foretaget, dog ved personskade det tidspunkt, da skadelidte fysisk udsættes for den skadelige påvirkning.

Forældelsesloven vil gælde for erstatningskrav som følge af miljøskade, der falder *uden for* miljøerstatningslovens objektive ansvar, jf. lovudkastets § 1, 2. led, hvorefter loven gælder i det omfang, andet ikke følger af særlige bestemmelser om forældelse i anden lov.

Efter forslaget til stk. 3, nr. 1, vil der gælde samme absolutte forældelsesfrist – 30 år - for miljøskadekrav, uanset om sådanne krav er omfattet af miljøerstatningsloven eller ikke. For alle miljøerstatningskrav omfattet af nr. 1, herunder personskadekrav, fastholdes dog, at fristens begyndelsestidspunkt – på samme måde som for øvrige erstatningskrav uden for kontrakt i nr. 1 og 2 – er tidspunktet for den skadevoldende handlingens ophør.

Reglen omfatter både krav på personskadeerstatning og anden erstatning i anledning af forurening som nævnt i bestemmelsen.

Begrebet ”miljøskade” afgrænses på samme måde som efter miljøerstatningsloven, dvs. som skade, der forvoldes ved forurening af luft, vand, jord eller undergrund eller ved forstyrrelser ved støj, rystelser eller lignende.

I modsætning til miljøerstatningslovens § 1, der er begrænset til alene at omfatte forurening som led i erhvervsmæssig eller offentlig aktivitet, foreslås, at bestemmelsen også skal omfatte private forurenere.

Bestemmelsen vil også gælde i tilfælde, der har karakter af erstatning *i kontrakt*, eksempelvis tilfælde, hvor forureningen er forvoldt af en lejer af en fast ejendom.

Til nr. 2

For andre erstatningskrav uden for kontrakt end nævnt i nr. 1 foreslås en absolut frist på 10 år regnet fra den skadevoldende handlings ophør. I forhold til gældende ret er der tale om en forkortelse af den absolutte frist fra 20 år til 10 år. Om baggrunden for forslaget henvises til kapitel VI, afsnit 2.4.6.

Vedrørende den nærmere forståelse af det foreslåede begyndelsestidspunkt henvises til bemærkningerne vedrørende bestemmelsen i stk. 3, nr. 1, der indeholder samme begyndelsestidspunkt.

Bestemmelsen omfatter krav på erstatning uden for kontrakt for anden skade end personskade, dvs. tingsskade og anden formueskade, dog bortset fra krav på tingsskadeerstatning i anledning af forurening, som er omfattet af nr. 1.

Forslaget indebærer bl.a., at der vil gælde en absolut frist af samme længde for tingsskadekrav efter forældelsesloven som efter produktansvarsloven, jf. produktansvarslovens § 14, stk. 2, 1. pkt., som også omfatter tingsskade.

Tingsskadekrav mv. *i kontrakt* er omfattet af hovedreglen i nr. 3, dvs. en frist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet, jf. § 2, stk. 1.

Til nr. 3

Bestemmelsen indebærer, at den absolutte frist i andre tilfælde end dem, der er omfattet af nr. 1 og 2, er 10 år regnet fra begyndelsestidspunktet efter § 2.

Dette er i forhold til gældende ret ensbetydende med en ændring af den lange frist, jf. Danske Lov 5-14-4, fra 20 år regnet fra stiftelsestidspunktet til 10 år regnet fra forfaldstidspunktet, jf. om baggrunden i kapitel VI, afsnit 2.3.5.

Ved *entreprise- og rådgivningsaftaler inden for byggebranchen* vil der efter forslaget - i det omfang, reklamationsreglerne i AB 92, ABT 93 eller ABR 89 ikke finder anvendelse - gælde en absolut frist på 10 år regnet fra afleveringstidspunktet. I det omfang AB 92, ABT 93 eller ABR 89 vedtages, gælder en frist på 5 år.

Ved *krav i henhold til aftaler om overdragelse af fast ejendom* vil der tilsvarende gælde en absolut frist på 10 år fra forfaldstidspunktet, hvilket ved krav i anledning af mangler vil sige overtagelsestidspunktet.

Er der tale om krav i anledning af *fejlagtig rådgivning*, vil der gælde en absolut frist på 10 år regnet fra misligholdelsestidspunktet, hvilket vil sige det tidspunkt, da fejlen begås/det fejlagtige råd gives.

Til stk. 3-forslag fra 1 medlem (Benedicte Federspiel)

Forslaget adskiller sig kun fra flertallets ved, at der ikke skal gælde nogen absolut frist for krav på erstatning eller godtgørelse i anledning af personskade. Om begrundelsen herfor henvises til kapitel VI, afsnit 2.4.6.

Til §§ 4-13

Afsnittet indeholder regler om særlige forældelsesfrister og tillægsfrister for en række typer af fordringer, som ikke kan indpasses under den almindelige ordning med en forældelsesfrist på 3 år med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på som udgangspunkt 10 år, jf. lovudkastets § 3.

Det drejer sig om krav, for hvilke der er tilvejebragt et særligt retsgrundlag (§ 4), lån og kreditter uden særligt retsgrundlag (§ 5), indlån i pengeinstitutter og lignende (§ 6), krav i det hele på løbende ydelse (§ 7), visse krav i værge- og fuldmagtsforhold (§§ 8 og 9), krav mod kautionister samt regreskrav (§§ 10 og 11), krav i anledning af strafbart forhold (§ 12) samt visse tilfælde, hvor der foreligger hindringer for afbrydelse af forældelsesfristen (§ 13).

Til § 4

Det foreslås, at den gældende ordning vedrørende ”særligt retsgrundlag”, jf. 1908-lovens § 1, stk. 2, som udgangspunkt bevares, men således, at forældelsesfristen for krav, der hviler på et særligt retsgrundlag, forkortes fra 20 år til 10 år samtidig med, at begyndelsestidspunktet ændres fra stiftelsestidspunktet til forfaldstidspunktet. Der henvises til betænkningens kapitel VII, afsnit 2.6.

Til stk. 1

Det foreslås i *stk. 1*, at der skal gælde en frist på 10 år, når der for fordringen er udstedt gældsbrief, når fordringen er registreret i en værdipapircentral, eller når fordringens eksistens og størrelse skriftligt er anerkendt eller fastslået ved en bindende afgørelse, jf. nærmere nedenfor om de enkelte typer af fordringer.

Begyndelsestidspunktet for 10 års fristen følger af lovudkastets § 2, dvs. at fristen begynder at løbe på forfaldstidspunktet, jf. § 2, stk. 1. Ved gældsbriefe og frivillige forlig *uden aftalt forfaldstidspunkt* vil begyndelsestidspunktet for den 10-årige frist være udstedelsestidspunktet, idet dette tidspunkt må anses for forfaldstidspunktet, når intet betalingstidspunkt er aftalt.

Til nr. 1

Bestemmelsen om særligt retsgrundlag omfatter på samme måde som efter gældende ret *gældsbriefe*, jf. *nr. 1*. Begrebet ”gældsbrief” omfatter skriftlige erklæringer, der er ensidige, ubetingede og fikserer kravets størrelse, uanset om dokumentet benævnes ”gældsbrief”.

I modsætning til 1908-lovens § 1, stk. 2, er ikke medtaget andre skriftlige erklæringer, som indeholder en anerkendelse af fordringens tilblivelse og størrelse, jf. om baggrunden herfor kapitel VII, afsnit 2.6. Dette indebærer, at skylderklæringer vedrørende andet end pengeforpligtelser ikke vil være omfattet.

Herudover er der ikke tilsigtet en ændring af gældende ret og praksis i henhold til 1908-lovens § 1, stk. 2.

På samme måde som efter gældende ret er det ikke en betingelse, at der er tale om et ek-sigibelt gældsbrief.

Udstedes der *pantebrief* for gælden, udgør pantebrevet et særligt retsgrundlag, hvis pantebrevet er et gældsbrief. Dette er ikke tilfældet, hvis pantebrevet alene opstiller et maksimum for sikkerheden, således som det er tilfældet ved et skadesløsbrev. Et ejerpantebrief fikserer heller ikke i sig selv den gæld, ejerpantebrevet gives til sikkerhed for, jf. U 1983.170 V og U 1978.692 vedrørende 1908-lovens § 1, stk. 2, hvilken praksis videreføres.

Udstedelse af *veksel* eller *check* etablerer ikke et særligt retsgrundlag for den fordring, som udstedelsen vedrører.

Til nr. 2

Efter forslaget i *nr. 2* skal der også gælde en forældelsesfrist på 10 år, når *fordringen er registreret i en værdipapircentral*.

Bestemmelsen har sammenhæng med den gældende regel i værdipapirhandelslovens § 73, hvorefter der for fondsaktiver - dvs. dematerialiserede (i papirløs form) værdipapirer, der er registreret i en værdipapircentral - henvises til de almindelige forældelsesregler. Som nævnt ovenfor gælder en betingelse om skriftlighed, hvis en skylderkklæring skal anses for et gælds brev, og fondsaktiver er således ikke omfattet af bestemmelsen om gældsbreve. Ved forslaget i stk. 1, nr. 2, sidestilles obligationer, som er fondsaktiver, derfor udtrykkeligt med gældsbreve.

Udtrykket ”en værdipapircentral” omfatter ikke blot den eksisterende danske værdipapircentral, men også andre fora, hvor gældsbreve kan eller i fremtiden vil kunne registreres.

Det bemærkes, at aktier også er omfattet af begrebet fondsaktiver, men da aktier er udtryk for en ejendomsret og ikke omfattes af det almindelige fordringsbegreb, forældes aktier ikke. Fordring på aktieudbytte er derimod omfattet af værdipapirhandelslovens § 73, således at de almindelige forældelsesregler finder anvendelse herpå. Der foreslås ingen særregel herom, og fordring på selskabsudbytte vil således forældes efter den almindelige regel i lovudkastets § 3.

Til nr. 3

Bestemmelsen om særligt retsgrundlag omfatter herudover - på samme måde som efter gældende ret – krav, hvis eksistens og størrelse skriftligt er anerkendt eller fastslået ved forlig, dom, betalingspåkrav påtegnet af fogedretten eller anden bindende afgørelse, jf. *nr. 3*.

Fordringens ”eksistens og størrelse” skal skriftligt være anerkendt eller fastslået ved forliget/afgørelsen, og bestemmelsen finder således ikke anvendelse, hvis forliget/afgørelsen blot fastslår grundlaget for fordringen, f.eks. et erstatningsansvar.

”Forlig” omfatter både *retsforlig* og *frivillige forlig*. En af skifteretten stadfæstet *tvangsakkord* og en kendelse om *gældssanering* har virkning som et retsforlig, jf. konkurslovens § 189 og § 226, stk. 1. Et *konkursbos* anerkendelse af en anmeldt fordring indebærer derimod ikke, at fordringen mod skyldneren får et særligt retsgrundlag.

Herudover er *domme* omfattet af bestemmelsen, og det samme er *voldgiftskendelser*.

Domme, voldgiftskendelser og retsforlig på grundlag af *anerkendelsessøgsmål* vil etablere et særligt retsgrundlag, i det omfang kravets størrelse følger eller kan udledes af dommen/forliget.

En *opgørelse i fogedretten* i forbindelse med foretagelse af udlæg etablerer som udgangspunkt, jf. nedenfor vedrørende den særlige betalingspåkravsordning, ikke et særligt retsgrundlag, jf. U 2001.1275 H og U 2000.2194 V vedrørende 1908-lovens § 1, stk. 2, hvilken praksis videreføres. Heller ikke en opgørelse af gælden i fogedretten i forbindelse med en tvangsauktion kan anses for et særligt retsgrundlag.

For renter mv. af fordringer med særligt retsgrundlag foreslås dog i lovudkastets § 18, stk. 7, en særlig ordning. Hvis der for en fordring med særligt retsgrundlag sker afbrydelse af forældelsesfristen ved indgivelse af anmodning om udlæg, løber en ny forældelsesfrist på 10 år *også* for de under fogedforretningen opgjorte omkostninger og uforældede renter.

Bestemmelsen i § 4, stk. 1, nr. 3, omfatter desuden – på samme måde som efter gældende ret - *betalingspåkrav påtegnet af fogedretten* efter reglerne i retsplejelovens kapitel 44 a, jf. om disse regler i betænkningens kapitel VII, afsnit 2.1.2. Også (udenretslige) inkasoomkostninger, som er medtaget i betalingspåkravet, tillagte sagsomkostninger samt renter frem til den dag, hvor fogedretten giver betalingspåkravet påtegning om, at der ikke er fremkommet indsigelser, er omfattet af det særlige retsgrundlag.

Udtrykket ”anden bindende afgørelse” omfatter – foruden voldgiftskendelser - bl.a. visse administrative afgørelser og ankenævnsafgørelser.

Visse *brancheklagenævn* - f.eks. Pengeinstitutankenævnet og Ankenævnet for Forsikring - har vedtægter, hvorefter den indklagede virksomhed ved at undlade at reagere inden en vis frist anses for at have tilsluttet sig nævnets afgørelse med den virkning, at afgørelsen

har bindende virkning for virksomheden. For andre private nævn – f.eks. Danske Malermestres Garantiordning og Byggeriets Ankenævn - gælder det, at virksomheder, der har tilsluttet sig det pågældende ankenævn, er forpligtet til at efterleve nævnets afgørelser. I de nævnte tilfælde må nævnets afgørelse sidestilles med et frivilligt forlig, der etablerer et særligt retsgrundlag, hvis afgørelsen pålægger virksomheden en forpligtelse og fastslår dennes størrelse.

Også *administrative afgørelser* kan udgøre et særligt retsgrundlag, hvis kravets eksistens og størrelse fremgår af afgørelsen, og afgørelsen er bindende for parterne, fordi den hverken kan indbringes for nogen anden administrativ myndighed eller for domstolene, eller fordi den ikke er indbragt for en anden administrativ myndighed eller for domstolene inden for en foreskrevet frist. Som eksempel kan nævnes en taksationsmyndigheds afgørelse om ekspropriationserstatningens størrelse, som ikke indbringes for en højere administrativ myndighed eller for domstolene inden for den i lovgivningen fastsatte frist herfor.

Ud over administrative afgørelser om krav mellem private og privates krav mod det offentlige vil også administrative afgørelser om det offentliges krav mod private være omfattet, hvis der er tale om afgørelser, der opfylder de nævnte betingelser.

Til stk. 2

I *stk. 2* foreslås det, at der i tilknytning til reglen om særligt retsgrundlag medtages en bestemmelse om, at krav på senere forfaldne renter, gebyrer og lignende forældes efter hovedreglen i lovudkastets § 3.

På samme måde som efter gældende ret vil bestemmelsen om særligt retsgrundlag således alene omfatte kravet på hovedstolen samt renter, der er påløbet (og ikke er forældet) på tidspunktet for tilvejebringelsen af det særlige retsgrundlag. Krav på renter, der påløber efter tilvejebringelsen af det særlige retsgrundlag, vil derimod være omfattet af hovedreglen i lovudkastets § 3, stk. 1, om en forældelsesfrist på 3 år. Også gebyrer, herunder rykkergebyrer, og lignende forældes på 3 år efter lovudkastets § 3, stk. 1. Det samme gælder krav på selskabsudbytte.

Til § 5

Til stk. 1

Det foreslås i *stk. 1*, at hovedstolen i henhold til *pengelån* - på samme måde som hovedstolen for krav, der hviler på et særligt retsgrundlag - skal være omfattet af en forældelsesfrist på 10 år regnet fra forfaldstidspunktet, jf. § 2, stk. 1. Om baggrunden for forslaget henvises til kapitel VII, afsnit 3.5.

”Pengelån” omfatter såvel *lån*, dvs. kreditaftaler med fast lånebeløb, som *kreditter*, dvs. kreditaftaler med variabelt lånebeløb, f.eks. en kassekredit. Også ubevilgede overtræk på konti i pengeinstitutter er omfattet af bestemmelsen.

Sælgerens fordring i et kreditkøb kan ikke betragtes som et pengelån og er derfor omfattet af den almindelige forældelsesfrist på 3 år, jf. § 3, stk. 1. Tredjemands fordring i et oprindeligt trepartsforhold, jf. kreditaftalelovens § 5, nr. 2, må derimod betragtes som en fordring i henhold til et pengelån.

At krav i anledning af ubevilgede overtræk på konti i pengeinstitutter forældes på samme måde som bevilgede lån og kreditter, er for så vidt angår overtræk på indlånskonti ensbetydende med, at sådanne krav forældes på 10 år fra tidspunktet for den enkelte debitering, jf. stk. 1 sammenholdt med § 2, stk. 1. Det samme gælder ubevilgede overtræk på kassekreditter med aftalt indfrielsestidspunkt.

Vedrørende begyndelsestidspunktet for krav i henhold til kassekreditter uden aftalt indfrielsestidspunkt, herunder overtræk på sådanne kreditter, henvises til bemærkningerne til særreglen i stk. 2.

Til stk. 2

En kassekredit uden aftalt indfrielsestidspunkt kan siges op med et vist varsel, og forfaldstidspunktet må derfor anses at være et til varslet svarende tidspunkt efter aftalens indgåelse.

For sådanne kreditter, der er bestemt til at løbe på ubestemt tid og ofte løber gennem mange år, foreslås i *stk. 2* en undtagelse fra hovedreglen om, at fristen regnes fra forfaldstidspunktet. Det foreslås, at fristen som udgangspunkt regnes fra den seneste postering – indsættelse eller hævning - på kontoen, der er foretaget af andre end fordringshaveren. Bankens debitering af renter og gebyrer mv. tillægges således ikke betydning. Fristen

løber dog senest fra det tidspunkt, til hvilket gælden måtte være opsagt til indfrielse. Om baggrunden for forslaget henvises til kapitel VII, afsnit 3.5.

Ved ”kassekredit” forstås i bestemmelsen en kredit, hvor der er fri (ikke formålsbestemt) adgang til at hæve beløb inden for en bestemt kreditramme. Kassekreditter ydes navnlig af pengeinstitutter, men herudover også af f.eks. kreditkortudstedere.

Bestemmelsen omfatter også andre typer af lån med variabelt lånebeløb uden aftalt indfrielsestidspunkt, f.eks. lønkonti med overtræksret op til et nærmere fastsat beløb.

En kredit hos en leverandør vil ikke være omfattet af begrebet. En konto hos f.eks. Magasin er heller ikke en kassekredit i bestemmelsens forstand, da kreditten kun ydes til brug for indkøb i dette stormagasin.

Bestemmelsen omfatter kun kreditter og lån med variabelt lånebeløb, ikke andre lån uden aftalt forfaldstid. I de sidstnævnte tilfælde vil begyndelsestidspunktet for den 10-årige forældelsesfrist i medfør af lovudkastets § 2 være aftalens indgåelse. Det bemærkes, at betaling af renter i henhold til et sådant lån typisk må anses for en erkendelse af gælden, der afbryder forældelse i medfør af lovudkastets § 14.

Omfattet af stk. 2 er tillige krav i anledning af *ubevilgede overtræk* på kassekreditter uden aftalt indfrielsestidspunkt, og begyndelsestidspunktet for fristen vedrørende sådanne krav er således tidspunktet for den seneste postering på kontoen.

Til stk. 3

Det følger af *stk. 3, 1. pkt.*, at krav på renter, gebyrer og lignende ikke omfattes af den 10-årige forældelsesfrist, men af den almindelige frist på 3 år, jf. § 3, stk. 1.

For så vidt angår krav på *renter mv. tilskrevet inden for maksimum af en kassekredit* foreslås det dog i *2. pkt.*, at sådanne krav undergives samme forældelsesfrist og begyndelsestidspunkt som kravet på hovedstolen, således som det formentlig også må antages at følge af gældende ret, jf. herom kapitel VII, afsnit 3.1.

Dette er for så vidt angår krav på tilskrevne renter inden for maksimum på en kredit *uden aftalt indfrielsestidspunkt* ensbetydende med, at der gælder en forældelsesfrist på 10 år

regnet fra den seneste postering på kontoen, der er foretaget af andre end fordringshaveren, dog senest fra det tidspunkt, til hvilket gælden er opsagt til indfrielse, jf. stk. 2. Ved krav på tilskrevne renter inden for maksimum på en kredit *med aftalt indfrielsestidspunkt* regnes fristen fra forfaldstidspunktet, hvilket her vil sige det aftalte indfrielsestidspunkt.

Fordring på rente, der tilskrives *uden for maksimum af en kassekredit*, er omfattet af hovedreglen om en forældelsesfrist på 3 år fra forfaldstidspunktet, hvilket – når der ikke er tale om et bevilget overtræk – vil sige rentedebiteringstidspunktet, jf. stk. 3, 1. pkt., jf. § 3.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 3.5.

Til § 6

Det foreslås, at der for fordringer i henhold til indlån i pengeinstitutter skal gælde en forældelsesfrist på 20 år, og at fristen skal regnes fra den seneste indsættelse, hævning, rentetilskrivning eller postering i øvrigt på kontoen.

Bestemmelsen vil navnlig have betydning i tilfælde, hvor indskuddet af den ene eller anden grund ikke længere figurerer i bankens bøger, og der opstår tvist mellem parterne om, hvorvidt beløbet er hævet eller ikke. I andre tilfælde udsender bankerne normalt årsopgørelse, og en sådan opgørelse må anses for en anerkendelse af kravet, hvilket efter lovudkastets § 14 er ensbetydende med en afbrydelse af forældelsesfristen.

Begrebet ”indlån i pengeinstitutter” omfatter også en positiv saldo på en kassekredit eller lignende.

Det foreslåede begyndelsestidspunkt for 20 års fristen – ”seneste indsættelse, hævning, rentetilskrivning eller postering i øvrigt på kontoen” – er ensbetydende med, at såvel en indsættelse eller en hævning foretaget af kreditor (kontohaveren) som en rentetilskrivning foretaget af banken vil udskyde begyndelsestidspunktet. Også en indsættelse på kontoen foretaget af tredjemand vil udskyde begyndelsestidspunktet, og det samme gælder, hvis banken f.eks. trækker gebyr eller kontingent på kontoen.

Reglen vil efter forslaget gælde, uanset om posteringen mv. er meddelt kontohaveren eller ikke.

Det foreslås, at krav på *tilskrevne renter* også omfattes af bestemmelsen og – således som det formentlig må antages at følge af gældende ret, jf. kapitel VII, afsnit 4.1 – dermed undergives samme lange forældelsesfrist som kravet på hovedstolen.

Fordring på rente, der *ikke* er tilskrevet kontoen, er derimod ikke omfattet af bestemmelsen. Af systematikken i lovudkastet følger, at sådanne rentekrav herefter er omfattet af hovedreglen om en forældelsesfrist på 3 år kombineret med en absolut frist på 10 år, jf. lovudkastets § 3.

Ud over pengeinstitutter findes en række *sparevirksomheder*, der kan modtage indlån, jf. kapitel 20 (§§ 334-343) i lov om finansiel virksomhed (lovbekendtgørelse nr. 686 af 25. juni 2004 med senere ændringer). Sparevirksomheder er ifølge lovens § 334, stk. 1, godkendte virksomheder, der erhvervsmæssigt eller som et væsentligt led i deres drift fra offentligheden eller en videre kreds modtager indlån eller andre midler, der skal tilbagebetales, og som anbringer de modtagne midler på anden måde end ved indsættelse i et pengeinstitut.

Det foreslås, at også indlån i sådanne virksomheder skal være omfattet af særreglen, og at området for bestemmelsen derfor angives som ”fordringer i henhold til indlån i pengeinstitutter *eller lignende*”.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 4.5.

Til § 7

Der foreslås i *1. pkt.* en forældelsesfrist på 10 år for selve retten til fordring på pension, livrente, aftægtsydelse, underholdsbidrag eller anden lignende ydelse, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på en skyldig hovedstol. De enkelte ydelser i henhold til grundfordringen forældes som selvstændige krav efter de almindelige regler i lovudkastets §§ 2 og 3, jf. *2. pkt.* Der henvises til kapitel VII, afsnit 5.1, vedrørende gældende ret og til afsnit 5.5 om baggrunden for forslaget.

Der skal efter forslaget være tale om et krav, som støttes enten på en *aftale* eller på en *afgørelse*. Som eksempel på det første kan nævnes en aftale om pension, livrente eller aftægt og som eksempel på det sidste en dom, der pålægger en familieretlig underholdsforpligtelse.

En aftale eller afgørelse, som alene fastslår en principiel pligt til at betale underholdsbidrag, men forudsætter, at der ikke skal betales noget, før et beløb senere måtte blive fastsat, vil ikke være omfattet af § 7.

Bestemmelsen omfatter *ikke* krav, der støttes på en *lovbestemt forpligtelse*. Selve retten til med virkning for fremtiden at få pålagt en (tidligere) ægtefælle en forpligtelse til at betale underholdsbidrag eller selve retten til for fremtiden at modtage en lovbestemt offentligretlig ydelse, f.eks. førtidspension eller folkepension, vil således ikke forældes. Dette svarer til, hvad der antages at følge af gældende ret, jf. kapitel VII, afsnit 5.1.

Undtaget er endvidere en *grundbyrderet* – dvs. selve retten til af den til enhver tid værende ejer af en fast ejendom at kræve visse periodiske ydelser - jf. udtrykkeligt lovudkastets § 24, stk. 5.

Bestemmelsens opregning af de omfattede typer af fordringer er ikke udtømmende, jf. formuleringen ”eller anden lignende ydelse”. For at være omfattet af bestemmelsen skal der være tale om en ydelse af samme karakter som de opregnede. Bestemmelsen vil f.eks. ikke omfatte leje, medlemskontingent eller andre ydelser, der har karakter af betaling i løbende, gensidige skyldforhold.

Reglen vil f.eks. kunne have betydning i relation til erhvervsudygtighedsforsikringer som et supplement til reglen i forsikringsaftalelovens § 29, jf. herved U 2003.1791 H.

Den 10-årige forældelsesfrist skal efter forslaget regnes fra den dag, da den sidste ydelse blev betalt, eller, hvis ingen betaling har fundet sted, fra den dag, da den første ydelse kunne kræves betalt. Det sidste led vil kunne have betydning i tilfælde, hvor den aktuelle virkning af skyldforholdet er udskudt til en uvis fremtid, f.eks. en forsikringsbegivenhed, og i tilfælde, hvor virkningen af skyldforholdet er udskudt til et bestemt tidspunkt, der ligger mere end 10 år frem i tiden, f.eks. en aftale om pensionsudbetaling ved det fyldte 70. år. I disse tilfælde begynder forældelsesfristen således først at løbe, efter at den udløsende begivenhed er indtrådt.

Det følger af 2. pkt., at fordringerne på de enkelte ydelser i henhold til grundfordringen forældes som selvstændige krav efter de almindelige regler i lovudkastets §§ 2 og 3. Hvis grundfordringen forældes i medfør af 1. pkt., forældes også ethvert krav på de enkelte ydelser, dvs. også ydelser, som ikke selvstændigt ville være forældet efter de almindelige regler, jf. ordet ”desuden” i 2. pkt. samt lovudkastets § 22, stk. 2.

Til § 8

Lovudkastets §§ 8 og 9 indeholder regler om udskudt begyndelsestidspunkt/tillægsfrist i tilfælde, hvor der består et særligt pligtforhold mellem fordringshaveren og skyldneren, og hvor kravet udspringer af skyldnerens tilsidesættelse af sine forpligtelser over for fordringshaveren.

I § 8 foreslås det, at forældelsesfristerne i § 3, stk. 1 og 3, for fordringer, der tilkommer en person under værgemål mod værgen, og som udspringer af dennes tilsidesættelse af sine forpligtelser som værge, først skal begynde at løbe ved værgemålets ophør.

Begrebet ”værgemål” omfatter de typer af værgemål, der er omfattet af værgemålsloven, dvs. værgemål for mindreårige, jf. værgemålslovens § 2, værgemål for sindssyge eller personer med særligt svækket helbred mv. og eventuelt fratagelse af handleevne i forbindelse hermed, jf. nærmere lovens §§ 5 og 6, samt samværgemål, jf. lovens § 7. Personer, der er under samværgemål, er myndige, jf. lovens § 7, stk. 4.

At kravet skal udspringe af værgens ”tilsidesættelse af sine forpligtelser som værge”, skal forstås bredt. Foruden tilfælde af tilegnelse af midler og lignende tilhørende den umyndige mv. omfatter formuleringen tilfælde, hvor værgen misbruger sin stilling ved at undlade at afbryde forældelsen af et krav mod ham selv. Bestemmelsen vil også omfatte tilfælde, hvor den, der er under værgemål, har et erstatningskrav mod en tredjemand, f.eks. i anledning af en trafikulykke, og hvor værgen pådrager sig ansvar ved at undlade at afbryde forældelsesfristen for dette erstatningskrav.

Begyndelsestidspunktet for de almindelige forældelsesfrister foreslås fastsat til ”værgeforholdets ophør”. Et værgeforhold for en mindreårig ophører, når denne er blevet myndig, jf. værgemålslovens §§ 1 og 2. Værgemål efter § 5, fratagelse af handleevne efter § 6

eller samværgemål efter § 7 skal ophæves, hvis betingelserne ikke længere er opfyldt, jf. værgemålslovens § 10.

Henvisningen i bestemmelsen til forældelsesfristerne i § 3, stk. 1 og 3, er ensbetydende med, at der er tale om et udskudt begyndelsestidspunkt for de almindelige forældelsesfrister i § 3, stk. 1 og 3 – dvs. den korte frist på 3 år, der kan suspenderes, kombineret med absolutte frister på 10 eller 30 år. Hvis der f.eks. er tale om et krav i anledning af værgens tilegnelse af en mindreårigs midler, vil der således løbe en forældelsesfrist på 3 år fra den dag, da fordringshaveren fylder 18 år, men forældelsen kan suspenderes i op til 10 år regnet fra dette tidspunkt i tilfælde af undskyldelig uvidenhed om kravet, jf. § 3, stk. 2, og stk. 3, nr. 3.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 6.6.

Til § 9

Det foreslås i § 9, at der for krav, som tilkommer en fuldmagtsgiver mod en *fuldmægtig*, og som udspringer af den pågældendes tilsidesættelse af sine forpligtelser ved hvervets udførelse, indføres en tillægsfrist på 3 år. Det samme foreslås i relation til krav, der tilkommer et selskab, en forening, en fond eller lignende mod *et bestyrelsesmedlem* eller *en direktør* i selskabet mv.

At kravet skal udspringe af den pågældendes ”tilsidesættelse af sine forpligtelser ved hvervets udførelse”, skal forstås bredt. I fuldmagtsforhold kan der f.eks. være tale om, at en fuldmægtig – f.eks. en advokat eller en prokurist i en virksomhed - misbruger sin stilling ved at undlade at afbryde forældelsen af et krav mod ham selv eller eventuelt – afhængigt af, hvad fuldmagtsforholdet går ud på – ved at undlade at afbryde forældelsesfristen for fuldmagtsgivers krav mod tredjemand. Hvad angår et selskabs krav mod bestyrelsesmedlemmer mv. kan der f.eks. være tale om, at bestyrelsen har foretaget ulovlige udlodninger til sig selv, eller at direktøren har handlet ansvarspådragende i forbindelse med driften af selskabet, f.eks. ved foretagelse af risikofyldte og tabsgivende dispositioner for selskabet.

Tillægsfristen på 3 år regnes fra hvervets ophør eller – hvis dette tidspunkt er tidligere - fra det tidspunkt, da fordringshaveren eller den, der i øvrigt kan gøre fordringen gældende på fordringshaverens vegne, er eller burde være blevet bekendt med de omstændighe-

der, hvorpå kravet støttes. Sidste led indebærer, at der f.eks. ikke vil kunne rejses krav mod en direktør i et selskab i indtil 3 år efter dennes fratreden for et ansvarspådragende forhold, der har fundet sted længe forinden, hvis selskabet (dettes bestyrelse) allerede dengang var bekendt med forholdet.

Formuleringen ”den, der i øvrigt kan gøre fordringen gældende på [fordringshaverens] vegne” sigter for så vidt angår fuldmagtsforhold til tilfælde, hvor fordringshaveren har bemyndiget en anden til at handle på sine vegne. Formuleringen omfatter også værgeløst forhold. Fristen begynder i disse tilfælde at løbe fra det tidspunkt, da den bemyndigede, værgeren mv. bliver eller burde være blevet bekendt med det forhold, der begrundes kravet. For så vidt angår krav mod et bestyrelsesmedlem eller en direktør i et selskab mv., sigtes der navnlig til andre (ikke medansvarlige) bestyrelsesmedlemmer eller direktører i selskabet.

I tilfælde, hvor de almindelige forældelsesregler fører til et senere forældelsestidspunkt, er det disse regler, som gælder, jf. at forældelse ”tidligst” indtræder 3 år efter hvervets ophør mv.

Som eksempel på betydningen heraf kan nævnes et tilfælde, hvor en direktør i et selskab har handlet ansvarspådragende i april 1998, er fratrædt sin stilling i januar 1999, og hvor selskabet først bliver/burde være blevet bekendt med forholdet i juni 2001. I dette tilfælde ville reglen om tillægsfrist føre til forældelse i januar 2002, men da den almindelige 3 års frist for erstatningskravet på grund af suspension, jf. lovudkastets § 3, stk. 2, først udløber i juni 2004, får tillægsfristen ingen betydning. Er der derimod tale om, at direktøren i det nævnte eksempel i stedet har handlet ansvarspådragende allerede i april 1988, vil tillægsfristen føre til, at fristen først udløber i januar 2002 (3 år efter hvervets ophør). Den almindelige frist ville være udløbet i april 1998, jf. lovudkastets § 3, stk. 3, nr. 3. Hvis selskabet (bestyrelsen) er blevet/burde være blevet bekendt med forholdet på et tidligere tidspunkt end ved hvervets ophør – f.eks. i december 1998 umiddelbart inden hvervets ophør - skal tillægsfristen regnes fra dette tidligere tidspunkt, og i eksemplet udløber fristen således i december 2001 (3 år efter tidspunktet for viden/burde viden).

Der henvises til kapitel VII, afsnit 6.6.

*Til § 10 - forslag fra 6 medlemmer
(Peter Andersen, Gry Asnæs, Eivind Einersen,*

Bjarne Lau Pedersen, Henrik Schultz og Jørgen Wohnsen)

Det foreslås, at forældelsesfristen for kreditors krav mod en kautionist ligesom efter gældende ret forældes efter de regler, der gælder for forældelse af kravet mod hovedskyldneren, dvs. den ”egentlige” debitor.

Forslaget indebærer, at hvis kravet mod hovedskyldneren – således som det ofte vil være tilfældet - er undergivet en frist på 10 år, fordi der er tale om et pengelån, jf. lovudkastets § 5, vil også kravet mod kautionisten være undergivet en frist på 10 år.

At kravet mod kautionisten forældes efter de regler, der gælder for hovedkravet, er desuden ensbetydende med, at fristen – uanset om hovedkravet er undergivet en 3-årig eller 10-årig forældelsesfrist - skal regnes fra *kautionskravets* forfaldstidspunkt, jf. lovudkastets § 2, stk. 1.

Ved selvskyldnerkaution, hvor kautionistens forpligtelse indtræder straks ved hovedmandens misligholdelse over for kreditor, skal fristen således regnes fra misligholdelsestidspunktet. Ved simpel kaution og tabskaution, hvor kautionistens forpligtelse først indtræder, når det er godtgjort, at hovedmanden ikke kan betale, skal fristen regnes fra dette tidspunkt. Dette svarer til, hvad der gælder i dag, når kravet er omfattet af 1908-loven.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 7.5.1 vedrørende baggrunden for forslaget.

Forslaget regulerer ikke spørgsmålet om betydningen af, at kravet mod hovedmanden forældes. På samme måde som efter gældende ret vil forældelse af kreditors krav mod hovedmanden indebære, at kautionsforpligtelsen bortfalder, medmindre der er indgået en gyldig aftale mellem parterne om, at kautionisten hæfter til trods for, at kravet mod hovedmanden forældes. Der henvises til kapitel VII, afsnit 7.1.1.3 og 7.5.2.

*Til § 10 - forslag fra 5 medlemmer
(Peter Blok, Bo von Eyben, Benedicte Federspiel,
Margit Stassen og Henrik Øe)*

Det foreslås, at krav mod kautionister i alle tilfælde – dvs. også selv om fordringen mod hovedskyldneren er omfattet af en længere forældelsesfrist - forældes på 3 år regnet fra det tidspunkt, da fordringen kunne kræves betalt af kautionisten. Dette ville allerede følge

af lovudkastets § 3, stk. 1, jf. § 2, stk. 1, men det foreslås at medtage en udtrykkelig regel herom.

Det foreslåede begyndelsestidspunkt svarer til begyndelsestidspunktet efter flertallets forslag til § 10, dvs. at 3 års fristen ved selvskyldnerkaution regnes fra misligholdelsestidspunktet og ved simpel kaution fra det tidspunkt, hvor det konstateres, at hovedmanden ikke kan betale.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 7.5.1 vedrørende baggrunden for forslaget.

På samme måde som flertallets forslag til § 10 regulerer mindretallets forslag ikke spørgsmålet om betydningen af, at kravet mod hovedmanden forældes.

Til § 11

Bestemmelsen regulerer spørgsmålet om forældelse af regreskrav mellem solidarisk hæftende skyldnere. Den omfatter såvel tilfælde, hvor der hæftes på lige fod, som tilfælde, hvor den ene skyldners hæftelse er subsidiær i forhold til den andens. I kautionsforhold omfatter bestemmelsen således dels en kautionists regreskrav mod hovedmanden, dels en kautionists regreskrav mod en medkautionist. Som eksempler på bestemmelsens anvendelsesområde uden for kaution kan nævnes tilfælde, hvor flere er forpligtede som købere eller som skyldnere efter et gældsbrev, og tilfælde, hvor flere er ansvarlige for en skade.

Der foreslås i *stk. 1* en udtrykkelig bestemmelse om, at den indfriende skyldner indtræder i fordringshaverens stilling i forældelsesmæssig henseende. Samtidig foreslås i *stk. 2*, at den regresberettigede skyldner herudover indrømmes en tillægsfrist på 1 år fra indfrielsen mv. til at gøre regreskravet gældende mod en medskyldner.

Bestemmelsen i § 11 er udtryk for en udtømmende regulering på den måde, at den regresberettigede ikke kan gøre gældende, at regreskravet skal betragtes som et selvstændigt krav, der først forfalder, når kravet rejses mod ham, og på dette grundlag gøre gældende, at forældelse reguleres efter § 3, jf. § 2. Den regresberettigede kan heller ikke selvstændigt (cfr. *via* § 11, stk. 1) påberåbe sig suspension efter § 3, stk. 2.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 7.1.3 vedrørende gældende ret og afsnit 7.5.3 vedrø-

rende baggrunden for forslaget.

Til stk. 1

Af bestemmelsen følger, at hvis én af flere solidariske skyldnere har opfyldt fordringen, indtræder den pågældende i henseende til forældelse af krav mod medskyldnere i fordringshaverens retsstilling.

Sondringen mellem tilfælde, hvor regreskravet alene støttes på indtrædelsessynspunktet, og tilfælde, hvor regreskravet tillige støttes på en aftale mellem den indfriende skyldner og medskyldneren – f.eks. en aftale mellem en kautionist og hovedmanden - foreslås opgivet i forældelsesmæssig henseende.

Bestemmelsen indebærer, at den indfriende skyldner, når bortses fra tillægsfristen efter stk. 2, ikke får bedre ret over for en medskyldner, end kreditor på indfrielsestidspunktet havde mod denne medskyldner. Har forældelsen af kreditors krav mod medskyldneren været suspenderet efter lovudkastets § 3, stk. 2, vil dette også kunne påberåbes af den indfriende skyldner.

Til stk. 2

Ved bestemmelsen i *stk. 2* indføres der ved regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skyldnere en tillægsfrist på 1 år for den regresberettigede skyldner til at gøre regreskravet gældende mod en medskyldner.

Bestemmelsen omfatter alle tilfælde, hvor der er tale om regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skyldnere, herunder regreskrav i kautionsforhold, regreskrav mellem solidarisk ansvarlige skadevoldere og mellem flere, der i forening har forpligtet sig ved aftale.

Bestemmelsen vil også omfatte regreskrav i forbindelse med produktansvar uden for det EU-direktivbaserede produktansvar. Det bemærkes, at det samtidig foreslås at ændre produktansvarslovens § 14, jf. nærmere kapitel VII, afsnit 7.5.3.2.

Bestemmelsen omfatter kun regreskrav mellem solidarisk hæftende skyldnere, ikke andre typer af regreskrav. Den omfatter således ikke en senere sælgers regreskrav mod et tidligere omsætningsled i anledning af mangelsansvar og heller ikke det afledede krav mod

en skadevolder, som tilkommer en tredjemand, der helt eller delvis har dækket skadelidtes tab. De førstnævnte regreskrav vil være omfattet af de almindelige regler i lovudkastets §§ 2 og 3. Dette er ved faktiske mangler ensbetydende med, at forældelsesfristen på 3 år for sælger 2's regreskrav mod sælger 1 begynder at løbe på det tidspunkt, da den misligholdelse, der giver anledning til regreskravet, forelå, dvs. da genstanden/den faste ejendom blev overgivet til/overtaget af sælger 2. I tilfælde, hvor sælger 2 ikke var eller burde have været bekendt med manglen, suspenderes fristen, dog højst indtil 10 år efter overgivelsen/overtagelsen. Tredjemands afledede krav mod skadevolder vil fortsat som udgangspunkt følge indtrædelsessynspunktet. Der henvises til kapitel VII, afsnit 7.1.3.4 og 5 og afsnit 7.5.4.

Når der er tale om solidarisk hæftende skyldnere, gælder tillægsfristen uanset grundlaget for kravet mellem den regresberettigede og den regresforpligtede. Den gælder endvidere, selv om kreditors krav mod medskyldneren måtte være forældet.

Tillægsfristen regnes fra det tidspunkt, da forældelsen er *afbrudt* over for skyldneren, eller denne har *opfyldt* fordringen eller *indrømmet fordringshaveren fristforlængelse*.

Når der i § 11, stk. 2, tales om ”afbrydelse”, betyder det alene *egentlig* afbrydelse efter §§ 14-17, ikke *foreløbig* afbrydelse. Der sigtes navnlig til sagsanlæg, jf. lovudkastets § 15. Bestemmelsen indebærer, at hvis kreditor har afbrudt forældelsesfristen over for den regresberettigede, f.eks. ved at anlægge sag mod denne, har den regresberettigede en frist på 1 år fra sagsanlægget til at gøre krav gældende mod den regresforpligtede. Der henvises i den forbindelse til lovudkastets § 21, stk. 1, hvoraf det følger, at hvis kreditor i medfør af § 15 eller § 20, stk. 1, har afbrudt forældelsesfristen over for en af flere solidarisk ansvarlige, og denne har givet procesunderretning til de øvrige skyldnere, forældes regreskravet mod de øvrige skyldnere tidligst 1 år efter sagens afslutning. Reglen om, at tillægsfristen på 1 år regnes fra afbrydelsen over for den regresberettigede, indebærer således ikke, at der nødvendigvis skal anlægges retssag mod den regresforpligtede inden for fristen.

Den regresberettigedes *opfyldelse* af fordringen får ligeledes tillægsfristen til at løbe. I tilfælde af opfyldelse er det en forudsætning for at anvende reglen om tillægsfrist, at kravet mod den regresberettigede – dvs. det krav, som den regresberettigede har opfyldt - ikke var forældet på opfyldestidspunktet.

Efter forslaget begynder tillægsfristen også at løbe, hvis der *indrømmes fordringshaveren fristforlængelse*. Indgås der en suspensionsaftale mellem fordringshaveren og den regresberettigede, løber tillægsfristen for den regresberettigedes krav mod den regresforpligtede medskyldner således fra dette tidspunkt.

Foreligger flere af de nævnte begivenheder – f.eks. på den måde, at fordringshaveren ved sagsanlæg har afbrudt forældelsesfristen over for den regresberettigede, der herefter har indfriet fordringen – regnes tillægsfristen fra den begivenhed, som først indtræder, jf. bestemmelsens 2. pkt. Det vil i eksemplet sige tidspunktet for sagsanlægget.

Hvis den almindelige forældelsesfrist for regreskravet efter § 11, stk. 1, fører til, at forældelse indtræder på et senere tidspunkt, end hvad der ville følge af tillægsfristen, er det den almindelige frist, der gælder, jf. at forældelse efter stk. 2 ”tidligst” indtræder 1 år efter indfrielsen/afbrydelsen mv.

Som eksempel kan nævnes et tilfælde, hvor et ansvarsforsikringsselskab som forsikrer for en af flere skadevoldere dækker en skade 2 måneder efter dennes indtræden (begyndelsestidspunktet for skadelidtes krav mod skadevolderne). Her har forsikringsselskabet i medfør af indtrædelsesreglen i § 11, stk. 1, 2 år og 10 måneder til at gøre sit regreskrav gældende mod den medansvarlige skadevolder, hvorfor tillægsfristen efter stk. 2 ikke får betydning. Er der derimod tale om, at selskabet dækker skaden på et tidspunkt, da skadelidtes krav mod medskadevolderen er forældet – f.eks. fordi fristen alene er suspenderet i forhold til den skadevolder, som selskabet er ansvarsforsikrer for - vil selskabet i medfør af reglen om tillægsfrist i § 11, stk. 2, kunne rejse regreskrav mod medskadevolderen i indtil 1 år efter indfrielsen (udbetalingen af erstatningen) uanset forældelsen af skadelidtes krav mod medskadevolderen.

I forhold til gældende ret indebærer forslaget bl.a., at der ved *regreskrav mellem flere skadevoldere*, hvor der i dag (uden for produktansvar) efter 1908-loven antages at gælde en frist på 5 år fra det tidspunkt, da skadelidte gør sit krav gældende mod den regresberettigede, i stedet indføres en tillægsfrist for den regresberettigede på 1 år fra afbrydelsen mv. Ved *produktskader* antages det at følge af gældende ret, at en mellemhandlers eller producents regreskrav følger indtrædelsessynspunktet også i henseende til forældelse. Forslaget indebærer, at den regressøgende mellemhandler eller producent uden for det EU-direktivbaserede område vil få en tillægsfrist på 1 år fra afbrydelsen mv. til at gøre kravet gældende.

Bestemmelsen i stk. 2 vil i et vist omfang kunne kombineres med de foreslåede tillægsfrister i § 12 (erstatningskrav i anledning af strafbart forhold) og § 13 (hindringer for afbrydelse af forældelsesfristen). Det gælder i tilfælde, hvor den regresforpligtede er omfattet af en af de nævnte bestemmelser. Hvis der f.eks. er tale om, at en skyldner (den regresberettigede) har et krav mod en medskyldner (den regresforpligtede), og denne medskyldner forsvinder inden udløbet af tillægsfristen efter § 11, stk. 2, vil forældelsesfristen for den regresberettigedes krav i medfør af § 13 ikke udløbe før tidligst 1 år efter, at fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med den regresforpligtedes opholdssted.

Til § 12

Erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, er som udgangspunkt omfattet af de almindelige frister, dvs. en frist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet (skadens indtræden) med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på 10 år, ved personskade 30 år, der regnes fra den skadevoldende handlingens ophør, jf. lovudkastets § 3.

I § 12 foreslås en tillægsfrist i tilfælde, hvor strafspørgsmålet først afgøres *efter* udløbet af den almindelige forældelsesfrist for erstatningskravet. Det samme følger – dog på en lidt anden måde – af den gældende undtagelse i 1908-lovens § 1, stk. 1, nr. 5, sammenholdt med § 16 i ikrafttrædelsesloven til straffeloven. Der henvises til kapitel VII, afsnit 8.1 vedrørende gældende ret og afsnit 8.5 vedrørende baggrunden for forslaget. § 16 i ikrafttrædelsesloven til straffeloven foreslås samtidig ophævet, jf. lovudkastets § 29, nr. 5.

Efter forslaget gælder reglen både for tilfælde, hvor erstatningskravet pådømmes under selve straffesagen, jf. 1. pkt., og tilfælde, hvor fordringen efterfølgende gøres gældende under et særskilt søgsmål, jf. 2. pkt.

Ved bestemmelsen i 1. pkt. fastslås det, at udløb af forældelsesfristen ikke er til hinder for, at det under en straffesag, i hvilken tiltalte findes skyldig, kan pålægges den pågældende at betale erstatning eller godtgørelse til forurettede i anledning af det strafbare forhold.

Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at der er gennemført en straffesag, og at tiltalte findes skyldig i straffesagen. Hvis skyldneren frifindes, eller sagen afvises, kan bestemmelsen ikke anvendes, og den forældede fordring kan herefter ikke gøres gældende.

Formuleringen ”findes skyldig” omfatter tilfælde, hvor tiltalte findes skyldig, selv om der ikke idømmes straf, f.eks. på grund af utilregnelighed, hvorimod reglen ikke vil gælde, hvis der sker frifindelse, herunder på grund af strafansvarets forældelse. Ud over fældende straffedomme omfatter bestemmelsen rettens tildeling af advarsel efter retsplejelovens § 937, tiltaltes vedtagelse indenretligt af at betale en bøde eller underkaste sig konfiskation, jf. retsplejelovens § 936, og rettens godkendelse af vilkår for tiltalefrafald, jf. retsplejelovens § 723.

Det er uden betydning, om der er tale om en straffelovsovertrædelse eller en overtrædelse af særlovgivningen. Bestemmelsen gælder både offentlige straffesager og privat påtalte straffesager, det vil bl.a. sige injuriersager.

Efter 2. pkt. kan kravet også gøres gældende under et særskilt søgsmål, hvis dette anlægges inden 1 år efter endelig afgørelse i en straffesag, i hvilken tiltalte er fundet skyldig, eller inden 1 år efter skyldnerens vedtagelse af bøde eller anden strafferetlig sanktion. Det er ikke en betingelse for denne tillægsfrist, at erstatningskravet er gjort gældende under straffesagen.

Tillægsfristen på 1 år løber fra endelig afgørelse i en straffesag, i hvilken tiltalte er fundet skyldig. Formuleringen ”endelig afgørelse i en straffesag” indebærer bl.a., at hvis tiltalte har anket en fældende byretsdom, men under ankesagen frafalder anken, regnes fristen fra det tidspunkt, da anken frafaldes. Hvis byretsdommen ikke ankes inden for ankefristen, regnes fristen fra det tidspunkt, da fristen for anke er udløbet, eller ankeafkald er meddelt. Udtrykket ”er fundet skyldig” skal forstås på samme måde som anført vedrørende 1. pkt.

Tillægsfristen løber endvidere fra skyldnerens ”vedtagelse af bøde eller anden strafferetlig sanktion”, dvs. udenretlig vedtagelse af bøde eller konfiskation, jf. retsplejelovens § 924 og bekendtgørelse nr. 850 af 27. oktober 1993 om udenretlig vedtagelse af konfiskation med senere ændringer. Bestemmelsen omfatter derimod ikke udenretligt tiltalefrafald efter retsplejelovens § 722.

Reglen i 2. pkt. vil kunne kombineres med tillægsfristerne i lovudkastets §§ 11 og 13. Som eksempel kan nævnes et tilfælde, hvor der gælder en tillægsfrist efter lovudkastets § 12, 2. pkt., og hvor skyldneren forsvinder, således at fordringshaveren er forhindret i at afbryde forældelsen. I et sådant tilfælde vil fordringshaveren i medfør af § 13, stk. 1, opnå endnu en tillægsfrist på 1 år, nu regnet fra hindringens ophør.

Bestemmelsen vil endvidere kunne kombineres med lovudkastets §§ 19-21 om foreløbig afbrydelse. Hvis der gælder en tillægsfrist efter lovudkastets § 12, 2. pkt., og der inden udløbet af denne frist f.eks. indledes forhandlinger med skyldneren, vil fordringshaveren have opnået endnu en tillægsfrist på 1 år, nu regnet fra forhandlingernes afslutning, jf. § 20, stk. 5.

Til § 13

Til stk. 1

Ved bestemmelsen indføres en tillægsfrist for fordringshaveren på 1 år i tilfælde, hvor fordringshaveren på grund af forskellige typer af hindringer er afskåret fra at afbryde forældelsen.

Det drejer sig om tilfælde, hvor fordringshaveren er afskåret fra at afbryde forældelsen på grund af *ukendskab til skyldnerens opholdssted* eller på grund af en *hindring, der ikke beror på den pågældendes egne forhold*. De førstnævnte tilfælde har hidtil været omfattet af suspensionsreglen i 1908-lovens § 3, jf. kapitel VII, afsnit 9.1.

Som eksempel på en relevant hindring som nævnt i 2. led kan nævnes det tilfælde, at de danske skattemyndigheder ikke kan sagsøge en skyldner, der er bosat i et andet land, fordi den fremmede domstol ikke vil foretage en prøvelse af den danske skattemyndigheds krav.

Tillægsfristen på 1 år regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren fik eller burde have fået kendskab til skyldnerens opholdssted, henholdsvis 1 år efter hindringens ophør.

Begyndelsestidspunktet for tillægsfristen er således i relation til ukendskab til skyldnerens opholdssted udformet efter samme model som den generelle suspensionsregel i lov-

udkastets § 3, stk. 2. Når bortses fra tillægsfristens længde svarer ordningen til, hvad der hidtil har været gældende efter 1908-loves § 3, og der er ikke tilsigtet en ændring af praksis for så vidt angår spørgsmålet om, hvad der kan kræves af fordringshaveren med hensyn til at undersøge debtors opholdssted, jf. om denne praksis i kapitel VII, afsnit 9.1.

Det følger af bestemmelsen, at tillægsfristen ikke vil have betydning, hvis hindringen er ophørt mere end 1 år forud for forældelsesfristens udløb. En meget kortvarig hindring for at gøre kravet gældende, som indtræder inden for det sidste år af forældelsesfristen, vil ikke kunne betragtes som en hindring, der udløser tillægsfristen.

Bestemmelsen gælder ikke kun i relation til den almindelige forældelsesfrist, jf. lovudkastets § 3, stk. 1, men også i relation til de særlige forældelsesfrister, eksempelvis §§ 4, 5 og 8. Er der f.eks. tale om et krav, der hviler på et særligt retsgrundlag, jf. lovudkastets § 4, og foreligger der inden for det sidste år af den 10-årige forældelsesfrist for dette krav en hindring for at afbryde fristen, vil bestemmelsen i stk. 1 indebære en udskydelse af forældelsesfristens udløb i indtil 1 år efter hindringens ophør.

Den foreslåede regel i stk. 1 vil også kunne kombineres med tillægsfristerne nævnt i §§ 11 og 12. Som eksempel kan nævnes et tilfælde, hvor der er tale om et erstatningskrav i anledning af strafbart forhold, og hvor der gælder en tillægsfrist efter lovudkastets § 12, 2. pkt., i op til 1 år efter endelig afgørelse i en straffesag, i hvilken debitor er fundet skyldig, eller efter debtors vedtagelse af bøde mv. Hvis skyldneren i et sådant tilfælde forsvinder, således at fordringshaveren er forhindret i at afbryde forældelsesfristen, vil denne i medfør af § 13, stk. 1, opnå endnu en tillægsfrist på 1 år, nu regnet fra hindringens ophør.

Bestemmelsen vil endvidere kunne kombineres med lovudkastets §§ 19-21 om foreløbig afbrydelse. Hvis skyldneren forsvinder, men efterfølgende dukker op, og der inden udløbet af 1 års fristen efter stk. 1 f.eks. indledes forhandlinger med skyldneren, vil fordringshaveren have opnået endnu en tillægsfrist på 1 år, nu regnet fra forhandlingernes afslutning, jf. § 20, stk. 5.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 9.5.

Til stk. 2

Det foreslås i *stk. 2* at knytte en absolut frist til bestemmelsen, således at der gælder en længste forældelsesfrist, selv om den pågældende hindring fortsat består på tidspunktet for udløbet af den absolutte frist. Dette svarer til, hvad der gælder i dag efter 1908-lovens § 3 sammenholdt med Danske Lov 5-14-4.

Efter forslaget gælder den absolutte frist ikke kun i tilfælde, hvor kravet er omfattet af de almindelige forældelsesfrister i § 3, men også i tilfælde, hvor kravet er omfattet af en af de særlige forældelsesfrister eller tillægsfrister, jf. f.eks. §§ 4, 5 og 12. I de førstnævnte tilfælde kan fristen ikke forlænges ud over de frister, der følger af § 3, stk. 3, og i de sidstnævnte tilfælde kan den ikke forlænges med mere end i alt 10 år.

Hvis der er tale om et krav omfattet af de almindelige forældelsesfrister, f.eks. et fakturakrav, vil den 3-årige forældelsesfrist i tilfælde af skyldnerens forsvinden kunne forlænges i op til i alt 10 år regnet fra forfaldstidspunktet for fakturakravet. Er der tale om et pengelån, jf. lovudkastets § 5, stk. 1, vil den 10-årige frist efter denne bestemmelse kunne forlænges med i alt 10 år, dvs. frem til 20 år regnet fra forfaldstidspunktet.

Der henvises til kapitel VII, afsnit 9.5.

Til §§ 14-18

Det foreslås, at det for at afbryde forældelsen i alle tilfælde kræves, enten at skyldneren *erkender* forpligtelsen, eller at fordringshaveren foretager *retslige skridt*. Den gældende adgang efter Danske Lov 5-14-4 til afbrydelse ved påmindelse foreslås således ophævet.

I tilfælde, hvor fordringshaveren ikke kan opnå skyldnerens erkendelse af gælden, er det efter 1908-loven en betingelse for at undgå forældelse, at der inden forældelsesfristens udløb foretages retslige skridt, og at det retslige skridt uden uforholdent ophold forfølges til erhvervelse af dom mv. Nogle typer af retslige skridt indebærer en egentlig afbrydelse af forældelsesfristen, således at der løber en helt ny frist fra det pågældende skærings-tidspunkt – f.eks. sagsanlæg, der fører til en dom - mens den retlige foranstaltning i andre tilfælde skal følges op inden rimelig tid for at bevare sin fristafbrydende virkning – f.eks. indbringelse for et privat klage- eller ankenævn, hvis afgørelse ikke er bindende.

Det foreslås, at der i loven opstilles en sondring mellem *egentlig afbrydelse*, jf. lovudkastets §§ 14-18, og *foreløbig afbrydelse*, jf. lovudkastets §§ 19-21. Ved den egentlige af-

brydelse løber en helt ny forældelsesfrist fra det i loven fastsatte tidspunkt. Den foreløbige afbrydelse er karakteriseret ved, at der, når ”den foreløbige foranstaltning” finder sted inden forældelsesfristens udløb, indrømmes en frist på 1 år efter foranstaltningens ophør, således at egentlig afbrydelse – typisk ved sagsanlæg – kan ske inden for denne tillægsfrists udløb.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 6.1 og 6.2.1.

Til § 14

Det foreslås i § 14, at forældelsesfristen på samme måde som efter gældende ret afbrydes, når skyldneren erkender sin forpligtelse over for fordringshaveren.

I forhold til reglen i 1908-lovens § 2, 2. pkt., 1. led, foreslås en vis præcisering, idet det i bestemmelsen angives, at skyldneren kan erkende forpligtelsen ”udtrykkeligt eller ved sin handlemåde”.

Der tilsigtes dog ikke ændringer af gældende retspraksis med hensyn til, hvad der ligger i erkendelsesbegrebet, jf. herom i kapitel VIII, afsnit 2.1.

Det følger heraf, at en fristafbrydende erkendelse af gælden bl.a. foreligger ved skyldnerens indrømmelse af forpligtelsens eksistens. Erkendelsen skal angå en gældspost af en bestemt størrelse, men det kan ikke kræves, at skyldneren skriftligt og udtrykkeligt anerkender gældens tilblivelse og størrelse, således at der etableres et særligt retsgrundlag efter § 4. På samme måde som efter 1908-loven stilles der således lempeligere krav til skyldnerens indrømmelse af forpligtelsen ved afbrydelse end ved etableringen af et særligt retsgrundlag.

Skyldnerens omtale af eller henvisning til gælden i forbindelse med brevveksling med fordringshaveren vil udgøre en fristafbrydende erkendelse, hvis der ikke er tvivl om, hvilken gæld skyldneren henviser til. Et tilbud fra skyldneren om delvis opfyldelse af forpligtelsen kan også udgøre en erkendelse af hele gælden, hvis det er klart, hvad hele gælden er, og hvis den resterende del af gælden ikke bestrides. Tilsvarende gælder en anmodning fra skyldneren om eftergivelse af gælden, hvis denne i forbindelse hermed præciseres tilstrækkeligt. Også en mundtlig erkendelse vil have fristafbrydende virkning, hvis det kan godtgøres, at der foreligger en sådan.

Det er ikke et krav, at skyldneren udtrykkeligt indrømmer at have en forpligtelse - også i skyldnerens handlinger kan der ligge en fristafbrydende erkendelse, jf. formuleringen ”udtrykkeligt *eller ved sin handlemåde*”.

Som eksempel kan nævnes, at betaling af renter i almindelighed vil indebære en stiltiende erkendelse af hele gælden. En erkendelse af hovedstolen indebærer derimod ikke i sig selv en erkendelse af skyldige renter. Skyldnerens betaling af afdrag vil udgøre en fristafbrydende erkendelse af hele kravet, hvis betalingen fremstår som en afdragsvis betaling af en større gæld, der præciseres i forbindelse med betalingen. Hvis skyldneren bestrider hovedskyldens størrelse i forbindelse med betalingen af afdrag, eller hvis det ikke klart fremgår, at betalingerne er afdrag på den pågældende gældspost, foreligger der derimod ikke en erkendelse af hele gælden.

Bestemmelsen vil tillige omfatte skyldnerens erkendelse af kravet i forbindelse med tvangsakkordforhandlinger eller indledt gældssanerings sag. Afbrydelse har i disse tilfælde hidtil været omfattet af konkurslovens § 241, der nu foreslås ophævet, jf. lovudkastets § 29, nr. 3. I de nævnte tilfælde anmeldes fordringerne ofte ikke, når de i forvejen er medtaget i en udsendt kreditorliste, og afbrydelse sker derfor i disse tilfælde ved erkendelse, ikke ved anmeldelse.

Til § 15

Der foreslås i § 15 en bestemmelse om afbrydelse ved sagsanlæg og andre foranstaltninger, der foretages med henblik på at opnå en bindende afgørelse. Indholdet af bestemmelsen svarer i det væsentlige til 1908-lovens § 2, 2. pkt., 2. led, men der foreslås forskellige præciseringer.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2.2.2 vedrørende gældende ret og afsnit 6.2.3.1 vedrørende baggrunden for forslaget.

Til stk. 1

Efter *stk. 1* afbrydes forældelsesfristerne ved fordringshaverens foretagelse af retslige skridt med henblik på at opnå en bindende afgørelse, der fastslår fordringens eksistens og størrelse.

Det retslige skridt skal efter bestemmelsen foretages med henblik på at opnå *dom, betalingspåkrav* påtegnet af fogedretten, jf. retsplejelovens § 477 e, stk. 2, *voldgiftskendelse* eller *anden bindende afgørelse*, der fastslår fordringens eksistens og størrelse.

Udtrykket ”anden bindende afgørelse” skal forstås på samme måde som det tilsvarende udtryk i lovudkastets § 4, stk. 1, nr. 3. Der sigtes bl.a. til en *administrativ afgørelse*, som bliver bindende for parterne, hvis den ikke indbringes for en anden administrativ myndighed eller for domstolene inden en vis frist. Som eksempel kan nævnes en taksationsmyndigheds afgørelse om ekspropriationserstatningens størrelse, som ikke indbringes for en højere administrativ myndighed eller for domstolene inden for den i lovgivningen fastsatte frist herfor.

Der sigtes endvidere til en afgørelse truffet af et *privat klage- eller ankenævn*, som er bindende for indklagede. En afgørelse er bindende for indklagede i tilfælde, 1) hvor denne ikke rettidigt afgiver erklæring om ikke at ville være bundet, hvis vedtægten indeholder bestemmelse om en sådan ordning, eller 2) hvor indklagede har tilsluttet sig et nævn, hvis vedtægter indebærer, at medlemmerne er forpligtet til at efterleve nævnets afgørelser. Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2.2.6.1 vedrørende de forskellige typer af private klage- og ankenævn.

Det er i alle tilfælde en betingelse, at afgørelsen fastslår ”fordringens eksistens og størrelse”. Dette vil f.eks. ikke være tilfældet, hvis der er tale om et anerkendelsessøgsmål, der alene vedrører grundlaget for fordringen - f.eks. et erstatningsansvar – og ikke går på anerkendelse af fordringens eksistens og størrelse. Det kan endvidere nævnes, at klagen i en skattesag typisk kun angår ansættelsen af indkomst eller fradrag mv., ikke en skattefordring af en bestemt angiven størrelse, og i disse tilfælde vil betingelsen heller ikke være opfyldt.

Opnås der ikke en bindende afgørelse, der fastslår kravets eksistens og størrelse, vil det retslige skridt alene medføre foreløbig afbrydelsesvirkning, og retssag vil i disse tilfælde skulle anlægges inden et år efter afgørelsen, medmindre den almindelige forældelsesfrist først udløber på et senere tidspunkt. Der henvises herved til lovudkastets § 19, stk. 1 (sagsanlæg, som ikke fører til forlig eller realitetsafgørelse), § 20, stk. 1 (sagsanlæg vedrørende grundlaget for fordringen) og § 20, stk. 2 og 3 (indbringelse for administrative

myndigheder og private klagenævn i tilfælde, hvor afgørelsen ikke bliver bindende og/eller ikke vedrører kravets eksistens og størrelse).

Det følger af bestemmelsen i stk. 1, at det retslige skridt skal ”forfølges inde for rimelig tid”. Dette svarer til, hvad der følger af 1908-lovens § 2, 2. pkt. På grund af de foreslåede regler om tillægsfrist efter foreløbig afbrydelse er kravet dog af mindre betydning end efter gældende ret. Kravet vil f.eks. kunne have betydning i tilfælde, hvor en retssag udsættes med henblik på forligsforhandlinger eller med henblik på forelæggelse for et klage- eller ankenævn. Det foreslås at anvende formuleringen ”inden for rimelig tid” i stedet for ”uden uforholdent ophold”, men der er ikke tilsigtet en ændring af praksis med hensyn til den tidsmæssige betingelse. Der henvises herom til kapitel VIII, afsnit 2.2.8.

Et sagsanlæg må antages at bevare sin fristafbrydende virkning i tilfælde, hvor fordringshaveren meddeles *oprejsningsbevilling*, *anketilladelse* eller *tredjeinstansbevilling* efter retsplejelovens § 368, stk. 1-2, § 371 og § 372, stk. 1-2. En tilladelse til *ekstraordinær anke/genoptagelse* efter retsplejelovens § 399 medfører derimod som udgangspunkt ikke, at det oprindelige sagsanlæg bevarer sin fristafbrydende virkning.

Bestemmelsen vil som udgangspunkt også omfatte tilfælde, hvor *sagen anlægges i udlandet*. Efter gældende ret er afbrydelsesvirkning heller ikke betinget af, at det retslige skridt foretages i Danmark.

Også sagsanlæg i tilfælde, hvor den udenlandske dom ikke anerkendes eller ikke kan tvangsfuldbyrdes i Danmark, vil være omfattet. Der vil dog ikke være afbrydelsesvirkning knyttet til et sagsanlæg i et andet land på grundlag af et eksorbitant værneting, f.eks. en regel om, at en statsborger i det andet land (kreditor) altid kan anlægge retssag i sit eget land.

Hvis sagsanlæg er forsøgt i udlandet, men sagen afvises på grund af manglende værneting, vil sagsanlægget kun have foreløbig afbrydelsesvirkning, og det vil således skulle følges op inden 1 år efter sagens afslutning, jf. lovudkastets § 19, stk. 1. Hvis det på forhånd måtte være åbenbart, at sag ikke kunne anlægges ved den pågældende udenlandske domstol, har sagsanlægget ikke afbrydelsesvirkning, jf. bestemmelsen i § 19, stk. 2.

Til stk. 2

Der foreslås i *stk. 2* en bestemmelse om, hvilke retsskridt der nærmere afbryder forældelsen, når fordringen gøres gældende *ved domstol*.

Efter forslaget til *nr. 1* vil afbrydelse ske ved indlevering af *stævning* eller *betalingspåkrav* til retten. Dette svarer til gældende ret.

Omfattet af denne bestemmelse er også anlæggelse af retssag med påstand om *anerkendelsesdom*, hvis der er tale om en anerkendelsespåstand, der vedrører fordringens eksistens og størrelse, jf. *stk. 1*. Et anerkendelsessøgsmål, der alene går på anerkendelse af grundlaget for fordringen - f.eks. et erstatningsansvar – medfører derimod ikke egentlig afbrydelse, og anerkendelsesdommen skal i disse tilfælde følges op inden for en vis frist for at bevare den fristafbrydende virkning, jf. lovudkastets § 20, *stk. 1*.

Herudover foreslås det i *nr. 2*, at der – på samme måde som efter gældende ret - skal ske afbrydelse, når *påstand om fordringen nedlægges under retssagen*, herunder som modkrav. Bestemmelsen omfatter tilfælde, hvor sagsøgeren under sagen forhøjer sit krav, samt tilfælde, hvor et modkrav fremsættes til selvstændig dom. Omfattet vil også være tilfælde, hvor et civilretligt krav gøres gældende under en straffesag, og forældelsen vil herefter i dette tilfælde afbrydes ved kravets fremsættelse over for tiltalte, f.eks. ved forkyndelsen af et anklageskrift, hvoraf kravet fremgår.

Efter forslaget i *nr. 3* sker der endvidere afbrydelse, når fordringen under sagen bliver gjort gældende til modregning, dvs. ved fremsættelse af *modkrav til compensation*. Efter gældende ret er det tvivlsomt, om fremsættelse af modkrav til compensation afbryder forældelsesfristen. Efter forslaget skal reglen kun gælde i det omfang, fordringen dækkes af hovedfordringen, dvs. at der sker afbrydelse for den del af fordringen, der svarer til hovedkravet. Hvis hovedfordringen forhøjes under sagen, gælder afbrydelsen for modkrav af samme størrelse. Træffer retten ikke afgørelse vedrørende modkravet, f.eks. fordi fordringshaveren (sagsøgte) bliver frifundet for hovedkravet, eller fordi skyldneren (sagsøgeren) hæver sagen, vil fordringshaveren kunne opretholde den fristafbrydende virkning vedrørende modkravet ved at anlægge retssag inden for 1 år, jf. lovudkastets § 19, *stk. 1*.

Endelig foreslås i *nr. 4*, at *skyldnerens* anlæggelse af sag med påstand om kreditors anerkendelse af, at fordringen ikke består (et såkaldt ”negativt anerkendelsessøgsmål”), skal medføre afbrydelse af forældelsesfristen for kreditors krav, i det omfang kreditor ned-

lægger frifindelsespåstand under sagen. Afbrydelsen sker allerede ved skyldnerens sagsanlæg og ikke først ved kreditors nedlæggelse af frifindelsespåstanden. Som eksempel på bestemmelsens anvendelse kan nævnes, at en kautionist påstår dom for, at kautionsforpligtelsen ikke kan gøres gældende, eller at en borger nedlægger påstand om, at en administrativ afgørelse, som medfører økonomiske forpligtelser for den pågældende, er ugyldig.

Til stk. 3

I *stk. 3* foreslås en bestemmelse om, hvilke retsskridt der nærmere afbryder forældelsen, når der er tale om andet end domstolsbehandling, dvs. hvis der er aftalt *voldgift*, eller *anden særlig afgørelsesmåde* er hjemlet. Efter forslaget vil afbrydelse i disse tilfælde ske, når fordringshaveren iværksætter, hvad der fra dennes side skal gøres for at sætte sagen i gang.

Tilfælde, hvor ”anden særlig afgørelsesmåde er hjemlet” omfatter indbringelse for en administrativ myndighed eller et klage- eller ankenævn, der har kompetence til at træffe en bindende afgørelse.

At afbrydelsen sker, ”når fordringshaveren iværksætter, hvad der fra dennes side skal gøres for at sætte sagen i gang”, indebærer, at afbrydelse ved voldgiftsbehandling sker ved fordringshaverens fremsættelse af anmodning om udpegning af voldgiftsmænd eller, hvis voldgiftsrettens medlemmer på forhånd er udpeget, ved indgivelse af klageskrift til voldgiftsretten, jf. voldgiftslovens § 2, stk. 2. Ved indbringelse for administrativ myndighed eller klage- eller ankenævn vil afbrydelsen ske ved myndighedens/nævnets modtagelse af fordringshaverens krav/klage.

Det foreslås i *2. pkt.*, at bestemmelserne i *stk. 2*, nr. 2-4, finder tilsvarende anvendelse i disse tilfælde. Dette vil bl.a. have betydning, hvor en sag indbringes for en administrativ myndighed, hvis afgørelser er bindende, med påstand om, at en fordring, der gøres gældende af det offentlige, ikke består.

Til § 16

Det foreslås, at der på samme måde som efter de gældende regler i konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, sker afbrydelse af forældelsen ved indgivelse af

konkursbegæring og ved anmeldelse af fordringen i konkurs-, tvangsakkord- eller dødsbo eller i forbindelse med gældssanering. Den foreslåede bestemmelse i § 16 svarer med en enkelt tilføjelse i alt væsentligt til de gældende regler i konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5.

De gældende bestemmelser i konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, gælder ikke alene i relation til 1908-loven og Danske Lov 5-14-4, men også i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning.

Det foreslås i lovudkastets § 29, nr. 3, at bestemmelsen i konkurslovens § 241 ophæves, men det foreslås samtidig i lovudkastets § 27, at forældelseslovens regler - herunder § 16 - som udgangspunkt også finder anvendelse i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. En regel svarende til konkurslovens § 241 vil således fortsat gælde i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning.

Dødsboskiftelovens § 82, stk. 5, der ikke alene regulerer anmeldelsens betydning i relation til forældelse, men også i andre henseender, herunder i relation til renter, foreslås ikke ophævet.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2.2.3.1 vedrørende gældende ret og afsnit 6.2.3.2 vedrørende baggrunden for forslaget.

Til stk. 1

Der foreslås i *stk. 1* en bestemmelse om, hvilke retsskridt der afbryder forældelsen, når der er tale om insolvensbehandling og visse former for dødsbobehandling.

Efter *nr. 1* afbrydes forældelsesfristerne ved *indgivelse af en på fordringen støttet konkursbegæring*.

Forældelse afbrydes endvidere ved *anmeldelse* af fordringen i et konkursbo, jf. *nr. 2*, og ved anmeldelse af fordringen i forbindelse med åbning af tvangsakkordforhandling eller indledning af gældssaneringssag, jf. *nr. 3*. Også anmeldelse af fordringen i et dødsbo efter dettes udstedelse af proklama afbryder forældelsen, jf. *nr. 4*, og det samme gælder anmeldelse, efter at skyldneren har udstedt proklama, jf. *nr. 5*. Bestemmelserne i nr. 1-4 svarer til gældende ret, mens nr. 5 er ny.

Bestemmelsen i *nr. 4* omfatter - på samme måde som dødsboskiftelovens § 82, stk. 5 - kun anmeldelse i dødsboer, der har udstedt proklama. Proklama *skal* udstedes, når et bo skiftes privat eller ved bobestyrer, jf. § 81, stk. 2, og *kan* udstedes i andre tilfælde, jf. § 81, stk. 1. Bl.a. ved uskiftet bo kan det forekomme, at der ikke udstedes proklama.

For så vidt angår de boer, hvor der efter dødsboskiftelovens § 81 ikke udstedes proklama, vil afbrydelse kunne ske ved sagsanlæg. I tilfælde, hvor boet udlægges uden skiftebehandling (dødsboskiftelovens kapitel 12), og fordringshaveren således ikke har mulighed for at anmelde sit krav, men hvor der senere – fordi der fremkommer yderligere aktiver – sker genoptagelse af boet, vil fordringshaveren formentlig kunne påberåbe sig reglen i lovudkastets § 13 om tillægsfrist ved hindringer for afbrydelse af fristen.

Bestemmelsen i *nr. 5* omfatter anmeldelse af fordringen, efter at skyldneren i andre tilfælde end nævnt i *nr. 2-4* har udstedt proklama, f.eks. i forbindelse med solvent likvidation af selskaber.

Det er efter forslaget en forudsætning for at tillægge indgivelse af konkursbegæring/anmeldelse af fordringen i konkursbo mv. inden forældelsesfristens udløb virkning som en egentlig afbrydelse, at konkursbegæringen tages til følge, henholdsvis at fordringen anerkendes. I andre tilfælde vil der alene være tale om en foreløbig afbrydelse, som skal følges op med sagsanlæg inden 1 år, jf. lovudkastets § 19, stk. 3 og 4.

Til stk. 2

Af *stk. 2* følger, at afbrydelse i henhold til stk. 1, nr. 1 (indgivelse af konkursbegæring) og nr. 2 (anmeldelse i konkurs), også har virkning i forhold til skyldneren personlig, og at afbrydelse i henhold til stk. 1, nr. 4 (anmeldelse i dødsbo), også har virkning i forhold til skyldnerens arvinger.

Bestemmelsens 1. led vedrørende konkurs svarer til konkurslovens § 241. At anmeldelse i et dødsbo også har virkning i forhold til skyldnerens arvinger, for så vidt disse hæfter for gælden, foreslås medtaget for fuldstændighedens skyld.

Til stk. 3

Det foreslås i *stk. 3*, at hvis der i tilfælde omfattet af *stk. 1, nr. 2-5*, inden forældelsesfristens udløb er udfærdiget proklama eller åbnet forhandling om tvangsakkord, skal forældelse ikke indtræde før udløbet af anmeldelsesfristen i henhold til proklamaet, ved tvangsakkord ikke før afholdelse af første tvangsakkordmøde, jf. konkurslovens § 169. Der er tale om en ændring i forhold til gældende ret.

Det følger af den nævnte bestemmelse i konkurslovens § 169, at skifteretten indkalder til et møde straks efter akkordforhandlingernes åbning, hvor fordringshaverne opfordres til at anmelde deres krav. Der er ikke pligt til at fastsætte en frist for anmeldelse af krav til skifteretten.

Bestemmelsen i *stk. 3* indebærer, at i tilfælde, hvor der inden forældelsesfristens udløb er fastsat en bestemt frist for anmeldelse af kravet i boet eller en bestemt dato for afholdelse af tvangsakkordmøde, er anmeldelse inden for denne frist tilstrækkelig, uanset at forældelsesfristen efter de almindelige regler ville være udløbet i anmeldelsesperioden.

Til § 17

Det foreslås, at der på samme måde som efter den gældende regel i retsplejelovens § 527 sker afbrydelse af forældelsen ved indgivelse af anmodning om udlæg. De foreslåede bestemmelser i § 17, *stk. 1-3*, svarer med forskellige tilføjelser til retsplejelovens § 527.

Ligesom konkurslovens § 241 og dødsboskiftelovens § 82, *stk. 5*, gælder retsplejelovens § 527 ikke alene i relation til 1908-loven og Danske Lov 5-14-4, men også i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Det foreslås i lovudkastets § 30, *nr. 2*, at bestemmelsen i retsplejelovens § 527 ophæves, men det foreslås samtidig i lovudkastets § 27, at forældelseslovens regler - herunder § 17 - som udgangspunkt også finder anvendelse i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. En regel svarende til retsplejelovens § 527 vil således fortsat gælde i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning.

Herudover foreslås det som noget nyt, at en offentlig myndigheds pålæg til skyldnerens arbejdsgiver om lønindeholdelse også skal afbryde forældelsen, jf. § 17, *stk. 4*.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2.2.3 vedrørende gældende ret og afsnit 6.2.3.3 vedrørende baggrunden for forslaget i § 17.

Til stk. 1

Efter *stk. 1* afbrydes forældelsen ved indgivelse af anmodning om udlæg, hvis fordringshaveren søger forretningen fremmet inden for rimelig tid.

Bestemmelsen vil på samme måde som retsplejelovens § 527 gælde uanset udlægsgrundlagets karakter, det vil sige uanset om grundlaget for udlæg er dom, betalingspåkrav med påtegning efter retsplejelovens § 477 e, stk. 2, forlig, gældsbrev, pantebrev, veksel eller check mv., jf. retsplejelovens § 478, stk. 1.

De fleste udlægsgrundlag udgør et særligt retsgrundlag efter lovudkastets § 4. Det gælder domme, påtegnede betalingspåkrav, forlig, gældsbreve og pantebreve, der samtidig er gældsbreve. Fordringer, der hviler på sådanne udlægsgrundlag, er underkastet en 10-årig forældelsesfrist efter bestemmelsen i § 4, og efter afbrydelse af fristen løber for hovedstolen en ny frist på 10 år fra fogedforretningens afslutning, jf. lovudkastets § 18, stk. 1 og 6.

En opgørelse i fogedretten i forbindelse med foretagelse af udlæg etablerer som udgangspunkt ikke et særligt retsgrundlag for påløbne renter og omkostninger, jf. bemærkningerne til lovudkastets § 4. I lovudkastets § 18, stk. 7, foreslås imidlertid, at hvis der for en fordring med særligt retsgrundlag sker afbrydelse af forældelsesfristen ved indgivelse af anmodning om udlæg, løber en ny forældelsesfrist på 10 år *også* for de under fogedforretningen opgjorte omkostninger og uforældede renter.

Det er på samme måde som efter retsplejelovens § 527 en betingelse for, at indbringelsen af en udlægsbegæring har egentlig afbrydelsesvirkning, at fogedforretningen fremmes inden for rimelig tid, jf. bestemmelsens 2. led. Det foreslås at anvende formuleringen ”inden for rimelig tid” i stedet for ”uden ugrundet ophold”, således at der er overensstemmelse mellem § 17, stk. 1, og § 15, stk. 1, med hensyn til kravet om opfølgning af det retslige skridt.

At fogedforretningen skal fremmes inden for rimelig tid, indebærer bl.a., at hvis fogedforretningen ikke gennemføres - f.eks. fordi rekvirenten udebliver fra forretningen, jf. retsplejelovens § 492, stk. 1 – vil udlægsbegæringen alene kunne have virkning som en foreløbig afbrydelse, der skal følges op inden 1 år, jf. lovudkastets § 19, stk. 3, 2. led.

Anmodningen om udlæg vil have egentlig afbrydelsesvirkning, uanset om udlægsforretningen faktisk fører til foretagelse af udlæg eller alene til konstatering af, at skyldneren ikke ejer noget, der kan gøres til genstand for udlæg, dvs. ved skyldnerens afgivelse af insolvenserklæring.

Det er i nyere retspraksis antaget, at retsplejelovens § 490, stk. 2, skal forstås således, at en begæring om afholdelse af en fogedforretning skal tages til følge, selv om der foreligger en insolvenserklæring, hvis formålet er at afbryde forældelsen, jf. herved U 1994.718 Ø og U 1997.342 Ø.

Denne praksis forudsættes opretholdt. Der henvises i den forbindelse til lovudkastets § 30, nr. 1, hvor der foreslås en ny bestemmelse i retsplejelovens § 490, stk. 3, om, at kreditor ikke behøver at give møde i fogedretten i tilfælde, hvor der er afgivet insolvenserklæring. Af bestemmelsen fremgår samtidig, at en udlægsbegæring skal tages til følge trods en insolvenserklæring, hvis formålet er at afbryde forældelsen.

Den fristafbrydende virkning, der er knyttet til udlægsbegæringen, bortfalder ikke, fordi udlægget bortfalder i medfør af reglen i retsplejelovens § 526, stk. 4. Efter denne bestemmelse bortfalder udlæg i løsøre (bortset fra visse biler, skibe og luftfartøjer) og udlæg i visse fordringer (herunder bl.a. fondsaktiver) et år efter foretagelsen.

Til stk. 2

Efter skatteinddrivelseslovens § 5 foretages udlæg af pante- og toldfogeder efter reglerne i retsplejelovens kapitler 45-47, hvis ikke andet er bestemt i loven. Heraf følger, at retsplejelovens § 527 efter den gældende ordning også finder anvendelse ved udlægsforretninger, der foretages af pante- og toldfogeder, og sådanne udlægsforretninger afbryder dermed forældelsesfristen for de skattekrav mv., som forretningen vedrører. Efter praksis, jf. U 2000.1504 H, indebærer det forhold, at udlægget foretages af skattemyndigheden selv og ikke på grundlag af en af denne indgiven anmodning, at afbrydelse af forældelsen først indtræder ved udlægsforretningens foretagelse.

Efter en ophævelse af retsplejelovens § 527 som foreslået i lovudkastets § 30, nr. 2, vil reglen i § 17, stk. 1, gælde i de nævnte tilfælde, jf. herved lovudkastets § 1, 2. led, hvor-

efter forældelsesloven gælder, medmindre andet følger af særlige bestemmelser om forældelse i anden lov.

Det foreslås i *stk. 2* at præcisere, at det relevante afbrydelsestidspunkt i disse tilfælde – på samme måde som efter gældende praksis - er *udlægsforretningens foretagelse*. Forudsætningen i *stk. 1* om, at forretningen skal fremmes inden for rimelig tid, gælder tilsvarende.

Til stk. 3

I *stk. 3* foreslås det – i overensstemmelse med, hvad der antages at gælde i dag på ulovbestemt grundlag, jf. kapitel VIII, afsnit 2.2.3.1 – at *stk. 1* finder tilsvarende anvendelse ved indgivelse af anmodning om arrest, jf. *nr. 1*, ved fremsættelse af krav for fogedretten om andel i et auktionsprovenu, jf. *nr. 2*, og ved indgivelse af anmodning til fogedretten om tilbagetagelse af en løsøregenstand, der er solgt med ejendomsforbehold, jf. *nr. 3*. De nævnte retsskridt afbryder således forældelsesfristerne på samme måde som indgivelse af udlægsbegæring.

Med hensyn til arrest bemærkes, at henvisningen til *stk. 1* indebærer, at arresten skal følges op af justificationssag, medmindre skyldneren har givet afkald herpå.

Til stk. 4

Det foreslås i *stk. 4*, at en offentlig myndigheds pålæg til skyldnerens arbejdsgiver om indeholdelse i løn mv. afbryder forældelsen. Der er tale om en ændring af gældende ret, jf. kapitel VIII, afsnit 2.2.3.1.

Regler om adgang for offentlige myndigheder til at foretage lønindeholdelse findes i en lang række bestemmelser i lovgivningen. Der kan navnlig henvises til kildeskattelovens § 73.

Afbrydelsen sker ved myndighedens pålæg til skyldnerens arbejdsgiver.

Til § 18

Bestemmelsen fastlægger, hvilke retsvirkninger der er knyttet til en afbrydelse af forældelsesfristen i henhold til §§ 14-17, herunder længden af den nye frist og dennes begyndelsestidspunkt. Ved bestemmelsen fastsættes begyndelsestidspunktet for den nye frist for hver enkelt tilfældegruppe, og der gøres udtømmende op med de forskellige afbrydelsesmåder.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 6.2.4.

Til stk. 1

Efter den foreslåede bestemmelse i *stk. 1* skal der ved afbrydelse af forældelsen løbe en ny forældelsesfrist, hvis længde bestemmes af reglerne i forældelsesloven. Den nye frist regnes fra det begyndelsestidspunkt, der i det enkelte tilfælde følger af bestemmelserne i *stk. 2-6*.

At der løber en ny frist, hvis længde bestemmes efter lovens regler, indebærer, at der som udgangspunkt – på samme måde som efter gældende ret, jf. kapitel VIII, afsnit 2.4 – vil løbe en ny forældelsesfrist *af samme længde som den afbrudte*.

Dette udgangspunkt vil blive fraveget i tilfælde, hvor fordringen forud for afbrydelsen var undergivet en 3-årig forældelsesfrist, men hvor der *i forbindelse med afbrydelsen tilvejebringes et særligt retsgrundlag*, idet den nye frist da er 10 år, jf. lovudkastets § 4.

Dette vil f.eks. være tilfældet, hvis afbrydelsen sker ved, at skyldneren skriftligt og udtrykkeligt bekræfter gældens tilblivelse og dens størrelse – f.eks. ved et frivilligt forlig – idet der i så fald er tale om en egentlig anerkendelse af gælden. Hvis afbrydelsen sker ved foretagelse af et retsligt skridt efter § 15, og dette skridt f.eks. fører til en dom eller et retsforlig, der fastslår kravets eksistens og størrelse, vil der ligeledes blive tilvejebragt et særligt retsgrundlag i forbindelse med afbrydelsen. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til lovudkastets § 4 med hensyn til spørgsmålet om, hvornår der efter forslaget vil foreligge et særligt retsgrundlag.

Er der tale om, at fordringshaveren under en anlagt retssag får medhold i en anerkendelsespåstand, hvoraf fordringens størrelse *ikke* fremgår, vil der ikke ved dommen blive tilvejebragt et særligt retsgrundlag. Hovedreglen om, at der løber en ny forældelsesfrist som den afbrudte, altså typisk en frist på 3 år, vil derfor gælde i dette tilfælde.

Til stk. 2-6

Hvis afbrydelsen sker ved skyldnerens *erkendelse*, skal den nye frist regnes fra dagen for erkendelsen, jf. *stk. 2*. Denne bestemmelse omfatter også tilfælde, hvor fordringen anerkendes i forbindelse med tvangsakkordforhandlinger eller indledning af gældssanerings-sag, men hvor tvangsakkord ikke vedtages, eller gældssaneringskendelse ikke afsiges. Hvis tvangsakkord vedtages, eller gældssaneringskendelse afsiges, vil fristen i stedet skulle regnes fra tvangsakkordens vedtagelse eller gældssaneringskendelsens afsigelse, jf. *stk. 4*.

I tilfælde, hvor afbrydelsen er sket ved foretagelse af *retslige skridt som nævnt i § 15*, og hvor dette munder ud i forlig eller dom mv., skal den nye frist regnes fra den dag, da retsforliget indgås, dommen afsiges, betalingspåkrav påtegnes af fogedretten, eller anden afgørelse træffes, jf. *stk. 3*. Dette vil gælde uanset den betalingsfrist på 14 dage, som normalt fastsættes i dommen. Er der undtagelsesvis fastsat et senere forfaldstidspunkt, skal fristen regnes fra dette.

Hvis dommen ankes, og fordringshaveren får medhold i ankeinstansen, vil det være datoen for dommen i ankeinstansen, der er afgørende. Det samme gælder, hvor fordringshaveren får medhold efter fornyet behandling på grundlag af oprejsningsbevilling, anketil-ladelse eller tredjeinstansbevilling efter retsplejelovens § 368, *stk. 1-2*, § 371 og § 372, *stk. 1-2*.

Vedrørende tilfælde, hvor fordringen er anerkendt i *konkurs- eller dødsbo eller i vedta-gen tvangsakkord eller afsagt gældssaneringskendelse*, foreslås det, at fristen skal regnes fra boets slutning, tvangsakkordens vedtagelse eller gældssaneringskendelsens afsigelse, jf. *stk. 4*. Dette svarer til, hvad der må antages at være gældende ret, men spørgsmålet er i dag kun lovreguleret for så vidt angår konkurs, jf. konkurslovens § 241, *stk. 2*. Denne bestemmelse foreslås samtidig ophævet, jf. lovudkastets § 29, nr. 3.

I tilfælde, hvor en fordring er *anerkendt efter anmeldelse som nævnt i lovudkastets § 16, stk. 1, nr. 5* – dvs. anmeldelse efter at skyldneren har udstedt proklama – skal den nye frist løbe fra dagen for anerkendelsen, jf. *stk. 5*.

Endvidere foreslås i *stk. 6, 1. pkt.*, at der ved afbrydelse i forbindelse med *indgivelse af anmodning om udlæg mv. efter § 17, stk. 1-3*, skal løbe en ny frist fra fogedforretningens eller auktionens slutning. I tilfælde, hvor arrest er forfulgt ved anlæggelse af justifikations-sag, følger det af bestemmelsen i *stk. 3*, at fristen regnes fra dommens dato. I tilfælde, hvor forældelsen er afbrudt ved *pålæg om lønindeholdelse efter § 17, stk. 4*, skal den nye forældelsesfrist regnes fra det tidspunkt, da lønindeholdelse i henhold til pålægget ophører, jf. *stk. 6, 2. pkt.*

Herudover foreslås i *stk. 7*, at der efter afbrydelse ved indgivelse af begæring om (og afholdelse af) udlægsforretning vedrørende en fordring med særligt retsgrundlag skal løbe en ny frist på 10 år også for så vidt angår *de opgjorte omkostninger og uforældede renter*. Et rentekrav, der er opgjort i fogedretten, vil således være uforældet ved en ny fogedforretning inden for 10 år herefter. Senere påløbne renter forældes derimod på 3 år. Under en ny udlægsforretning, der finder sted mere end 3 år efter den første, vil kravet herefter kunne opgøres til det tidligere opgjorte beløb med tillæg af 3 års renter. Når rentekravet er fastslået i fogedretten, vil fordringshaveren således ikke som efter gældende ret skulle ”forny” kravet hvert 3. år (i dag hvert 5. år).

Til §§ 19-21

Bestemmelserne i §§ 19-21 fastsætter regler om, at visse retsskridt medfører en foreløbig afbrydelse af forældelsesfristen på den måde, at den retlige foranstaltning udløser en tillægsfrist på 1 år fra foranstaltningens ophør, således at egentlig afbrydelse – typisk ved sagsanlæg – kan ske inden for denne tillægsfrists udløb. Dette svarer for så vidt angår nogle af de omhandlede situationer i realiteten til, hvad der følger af den gældende ordning efter 1908-lovens § 2, 2. pkt., om forfølgning af et retsligt skridt uden uforholdent ophold, men således, at det i loven fastlægges, hvad der i denne sammenhæng skal anses for et (foreløbigt) retsligt skridt, og således, at ”uden uforholdent ophold” erstattes af en bestemt frist (1 år).

De enkelte bestemmelser om foreløbig afbrydelse er udformet således, at forældelse ”*tidligst*” indtræder 1 år efter foranstaltningens ophør. Dette er ensbetydende med, at hvis den almindelige forældelsesfrist fører til, at forældelse indtræder på et senere tidspunkt, end hvad der ville følge af tillægsfristen, er det den almindelige frist, der gælder.

De foreslåede regler om foreløbig afbrydelse i §§ 19-21 vil kunne kombineres med reglerne om tillægsfrist i lovudkastets §§ 11-13. Hvis skyldneren f.eks. forsvinder, udskydes forældelsesfristens udløb efter lovudkastets § 13 frem til 1 år efter, at fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med skyldnerens opholdssted, og hvis der inden udløbet af denne frist f.eks. indledes forhandlinger med skyldneren, vil fordringshaveren have opnået endnu en tillægsfrist på 1 år, nu regnet fra forhandlingernes afslutning, jf. § 20, stk. 5.

De foreslåede regler om foreløbig afbrydelse vil endvidere kunne kombineres ”succesivt”, dvs. anvendes i forlængelse af hinanden. Hvis der f.eks. er indledt forhandlinger mellem parterne, udskydes forældelsesfristen til 1 år efter forhandlingernes afslutning, jf. § 20, stk. 5, og hvis fordringshaveren inden udløbet af denne frist f.eks. indbringer sagen for et privat klagenævn, vil den pågældende have opnået endnu en tillægsfrist på 1 år, nu regnet fra dette nævns afgørelse, jf. § 20, stk. 3. Reglerne i §§ 19-21 vil også i øvrigt kunne kombineres i et vist omfang. Der henvises herom til bemærkningerne til de enkelte bestemmelser.

Til § 19

Det foreslås i § 19, at der indføres en tillægsfrist på 1 år for kreditor i tilfælde, hvor et retsligt skridt som nævnt i §§ 15-17 ikke fører til forlig eller realitetsafgørelse.

Efter den gældende ordning i 1908-loven skal et retsligt skridt, der ikke fører til forlig eller realitetsafgørelse, forfølges uden uforholdent ophold for at bevare den fristafbrydende virkning.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2.2.8 vedrørende gældende ret og afsnit 6.3.2.1 vedrørende baggrunden for forslaget.

Til stk. 1

Der foreslås i *stk. 1* indført en tillægsfrist på 1 år i tilfælde, hvor fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har foretaget et retsligt skridt som nævnt i § 15, men hvor dette ikke fører til forlig eller realitetsafgørelse.

Som eksempel på bestemmelsens anvendelsesområde kan nævnes, at en retssag afvises, fordi den er anlagt ved et forkert værneting, eller fordi fordringshaverens advokat ved en fejltagelse er udeblevet fra et retsmøde. Omfattet vil også være et tilfælde, hvor kreditor i forbindelse med en sag anlagt af skyldneren har fremsat modkrav til kompensati-on, jf. § 15, stk. 2, nr. 3, men hvor skyldneren hæver sagen, eller fordringshaveren frifindes for hovedkravet, idet retten i så fald ikke træffer afgørelse vedrørende kreditors modkrav.

Bestemmelsen vil endvidere gælde i et tilfælde, hvor forældelsen i medfør af § 15, stk. 2, nr. 4, er afbrudt ved *skyldnerens* iværksættelse af ”negativt anerkendelsessøgsmål”, og hvor sagen efterfølgende hæves af skyldneren. I et sådant tilfælde vil fordringshaveren således skulle følge den foreløbige afbrydelse af forældelsen, der fandt sted ved skyldnerens indbringelse af sagen, op inden udløbet af tillægsfristen på 1 år.

Efter forslaget regnes tillægsfristen på 1 år fra den dag, da fordringshaveren har fået meddelelse om, at sagen er afsluttet.

Har fordringshaveren ikke fået sådan meddelelse inden rimelig tid, regnes fristen fra det tidspunkt, da fordringshaveren fik kendskab til forholdet eller burde have søgt oplysning herom, jf. 2. pkt.

Bestemmelsen tager sigte på tilfælde, hvor der fra rettens eller myndighedens side ikke er givet meddelelse til fordringshaveren om, at sagen er afvist eller afsluttet på anden måde, eller hvor der først er givet sådan meddelelse efter længere tids forløb. I disse tilfælde vil tillægsfristen skulle regnes fra det tidspunkt, da fordringshaveren blev bekendt med sagens afslutning eller burde have søgt oplysning hos retten/myndigheden om, hvad der var forløbet i sagen.

Til stk. 2

Det foreslås i *stk. 2*, at udskydelsen af forældelsen ikke skal kunne påberåbes, hvis fordringshaveren selv er skyld i, at det retslige skridt ikke fører til en realitetsafgørelse.

Bestemmelsen omfatter tilfælde, hvor det retslige skridt åbenbart ikke kunne føre til en realitetsafgørelse, jf. *nr. 1*, hvor fordringshaveren hæver sagen, selv om en realitetsafgørelse kunne være opnået, jf. *nr. 2*, eller – for så vidt angår betalingspåkrav – det beror på

fordringshaverens valg ved indleveringen af betalingspåkrav til fogedretten, jf. retsplejelovens § 477 b, stk. 4, at en realitetsafgørelse ikke træffes, jf. *nr. 3*.

Som eksempel på tilfælde, hvor det retslige skridt åbenbart ikke kan føre til en realitetsafgørelse, jf. *nr. 1*, kan nævnes den situation, at fordringshaveren anlægger sag ved en dansk domstol, selv om der utvivlsomt ikke er værneting i Danmark.

Bestemmelsen i *nr. 2* omfatter tilfælde, hvor fordringshaveren ”frivilligt” hæver sagen. Bestemmelsen vil ikke omfatte tilfælde, hvor sagen hæves, fordi der – uden at forholdet er omfattet af *nr. 1* – viser sig at foreligge en afvisningsgrund.

Med tilfælde, hvor det i relation til betalingspåkrav beror på fordringshaverens valg, at realitetsafgørelse ikke træffes, jf. *nr. 3*, tænkes på tilfælde, hvor fordringshaveren ved indleveringen af betalingspåkrav til fogedretten angiver, at forkyndelse af betalingspåkravet skal undlades i tilfælde, hvor skyldneren har afgivet insolvenserklæring, eller angiver, at der i tilfælde, hvor skyldneren har indsigelser, ikke skal indledes retssag, jf. retsplejelovens § 477 b, stk. 4, *nr. 1* og *3*.

Til stk. 3

Det foreslås i *stk. 3*, at reglerne i *stk. 1* og *2* også skal gælde, hvis fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har indgivet konkursbegæring, uden at konkursdekret er afsagt, eller hvis fordringshaveren har iværksat forfølgning som nævnt i § 17, dvs. udlæg, tvangsauktion, arrest mv., uden at fogedforretning eller auktion er afholdt.

Bestemmelsens sidste led vil bl.a. gælde i tilfælde, hvor en fogedforretning afvises, fordi rekvirenten som følge af en forglemmelse udebliver fra forretningen, jf. retsplejelovens § 492, *stk. 1*.

Til stk. 4

I *stk. 4, 1. pkt.*, foreslås ligeledes en tillægsfrist i tilfælde, hvor fordringen inden forældelsesfristens udløb er anmeldt i et konkurs- eller dødsbo, men ikke bliver anerkendt. I disse tilfælde vil fordringen mod skyldneren eller dennes arvinger tidligst forældes 1 år efter meddelelsen af afgørelsen om fordringens afvisning eller, hvis en sådan afgørelse ikke træffes, fra boets slutning.

Betingelsen om, at fordringen skal være anmeldt ”inden forældelsesfristens udløb”, vil være opfyldt, hvis anmeldelsen sker inden udløbet af anmeldelsesfristen i henhold til et proklama, uanset at forældelsesfristen efter de almindelige regler ville være udløbet i anmeldelsesperioden, jf. henvisningen til § 16, stk. 3.

Tillægsfristen på 1 år regnes fra ”meddelelsen af afgørelsen om fordringens afvisning eller, hvis en sådan afgørelse ikke træffes, fra boets slutning”. Bestemmelsen omfatter således også det tilfælde, at boet slutes uden prøvelse af fordringerne.

Der foreslås i 2. pkt. en tilsvarende regel for tilfælde, hvor en fordring inden forældelsesfristens udløb er anmeldt i forbindelse med åbning af tvangsakkord, indledning af gælds-sanerings-sag eller indkaldelse som nævnt i lovudkastets § 16, stk. 1, nr. 5.

Ved tvangsakkord vil betingelsen om, at fordringen skal være anmeldt ”inden forældelsesfristens udløb”, være opfyldt, hvis anmeldelsen sker senest i forbindelse med afholdelsen af første tvangsakkordmøde i henhold til konkurslovens § 169, uanset at forældelsesfristen efter de almindelige regler ville være udløbet forinden, jf. henvisningen til lovudkastets § 16, stk. 3.

Til § 20

Ved bestemmelsen i § 20 foreslås regler om foreløbig afbrydelse i en række forskellige tilfælde.

Det drejer sig om tilfælde, hvor der er anlagt rets- eller voldgiftssag om grundlaget for fordringen, jf. *stk. 1*, og tilfælde, hvor en sag er indbragt for en administrativ myndighed eller et klage- eller ankenævn, men hvor der ikke bliver truffet en bindende afgørelse og/eller en afgørelse, der fastslår kravets eksistens og størrelse, jf. *stk. 2* og *stk. 3*. Herudover foreslås tillægsfristen indført for tilfælde, hvor der uden for rets- eller voldgiftssag er iværksat syn og skøn vedrørende forhold af betydning for kravets eksistens eller størrelse, jf. *stk. 4*, samt tilfælde, hvor der er indledt forhandlinger om fordringen mellem parterne, jf. *stk. 5*.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 6.3.2.2-6.3.2.6.

Til stk. 1

Der foreslås i *stk. 1* en tillægsfrist på 1 år i tilfælde, hvor der inden forældelsesfristens udløb af eller mod fordringshaveren er anlagt rets- eller voldgiftssag om *grundlaget for fordringen*. Efter gældende ret er det uafklaret, om en anerkendelsesdom vedrørende grundlaget for fordringen medfører egentlig afbrydelse, eller om dommen skal følges op af en sag om fordringen. Der henvises til kapitel VIII, afsnit 6.3.2.2 vedrørende baggrunden for forslaget.

Den foreslåede bestemmelse omfatter anerkendelsessøgsmål, hvor påstanden ikke går på anerkendelse af fordringens eksistens og størrelse, men på anerkendelse af grundlaget for fordringen. Som eksempel kan nævnes et sagsanlæg med påstand om anerkendelse af, at der foreligger et erstatningsansvar, eller anerkendelse af, at en afskedigelse er ugyldig.

I disse tilfælde vil bestemmelsen indebære, at kreditor efter at have fået dom i anerkendelsessagen vil have (mindst) 1 år til at afbryde forældelsen for kravet om erstatning som følge af den ansvarspådragende handling, henholdsvis kravet om compensation for den ugyldige afskedigelse. Hvis der er forhandlinger mellem parterne efter anerkendelsesdommen, vil der ske udskydelse af forældelsesfristens udløb i medfør af lovudkastets § 20, stk. 5.

Bestemmelsen gælder, uanset om anerkendelsessøgsmålet er anlagt af fordringshaveren eller af skyldneren (dvs. som et ”negativt” anerkendelsessøgsmål), jf. ordene ”af eller mod fordringshaveren”.

Tillægsfristen regnes fra sagens endelige afgørelse. I tilfælde, hvor afgørelsen ankes inden for de almindelige frister herfor, vil fristen skulle regnes fra datoen for ankeinstansens afgørelse. Hvis fordringshaveren inden for de frister, der gælder herfor, ansøger om og meddeles oprejsningsbevilling, anketilladelse eller tredjeinstansbevilling efter retsplejelovens § 368, stk. 1-2, § 371 og § 372, stk. 1-2, vil fristen på samme måde skulle regnes fra datoen for den senere afgørelse. En tilladelse til ekstraordinær anke/genoptagelse efter retsplejelovens § 399 vil derimod som udgangspunkt ikke medføre, at det oprindelige sagsanlæg bevarer sin fristafbrydende virkning.

Bestemmelsen i *stk. 1* vil kunne kombineres med reglerne i § 19, stk. 1 og 2. Har fordringshaveren anlagt sag om grundlaget for fordringen, men fører sagsanlægget ikke til

realitetsafgørelse, fordi sagen afvises, forudsættes det således, at reglerne i § 19, stk. 1 og 2, finder tilsvarende anvendelse. Dette indebærer, at forældelse i et sådant tilfælde tidligst indtræder 1 år efter, at fordringshaveren har fået meddelelse om, at sagen er afsluttet, medmindre det beror på fordringshaverens egne forhold, at sagen er blevet afvist.

På samme måde som § 15, stk. 1, vil bestemmelsen som udgangspunkt også omfatte tilfælde, hvor sagen anlægges i udlandet.

Til stk. 2

Af lovudkastets § 15, stk. 1, følger, at indbringelse for en administrativ myndighed i tilfælde, hvor afgørelsen fastslår kravets eksistens og størrelse og bliver bindende for parterne, fordi den ikke er indbragt for en anden administrativ myndighed eller for domstolene inden for en fastsat frist, afbryder forældelsen, uden at der kræves yderligere betingelser herfor.

For så vidt angår andre tilfælde, dvs. *hvor* afgørelsen ikke er bindende for parterne – f.eks. fordi der ikke gælder nogen frist for indbringelse af afgørelsen for domstolene – *eller hvor* afgørelsen ikke fastslår kravets eksistens og størrelse, foreslås i *stk. 2*, at indbringelsen for den administrative myndighed skal have foreløbig afbrydelsesvirkning, således at indbringelsen skal følges op inden 1 år efter afgørelsen (medmindre den almindelige frist først udløber på et senere tidspunkt).

Udtrykket ”administrativ myndighed” skal forstås i overensstemmelse med den almindelige forståelse af dette begreb. Omfattet er navnlig ministerier med tilhørende direktorater og styrelser, kommuner, amtskommuner, statsamter, regionale råd og administrative råd og nævn. Som eksempel på det sidste kan nævnes Forbrugerklagenævnet. Også Patientforsikringsforeningen og Patientskadeankenævnet er omfattet. I de sidstnævnte tilfælde gælder 1 års fristen, uanset om fordringshaveren gør ansvar gældende efter patientforsikringsloven eller efter almindelige erstatningsregler. Det bemærkes dog samtidig, at der efter patientforsikringslovens § 16, stk. 2, gælder en frist på 6 måneder for indbringelse af en afgørelse truffet af Patientskadeankenævnet for landsretten.

Bestemmelsen gælder, hvad enten der er tale om en sag mellem en privat og det offentlige eller om en sag mellem to private, jf. som eksempel herpå sager for Ophavsretsli-

censnævnet efter ophavsretslovens §§ 47, 48 og 75 a, stk. 2, eller sager for huslejenævnet vedrørende lejefastsættelse.

Indbringelsen for den administrative myndighed medfører foreløbig afbrydelse af forældelsen for begge parters fordringer, dvs. uanset om sagen angår en fordring, der gøres gældende af klageren, eller en fordring, der er gjort gældende af den anden part, herunder det offentlige, jf. udtrykkeligt 2. pkt. I de sidstnævnte tilfælde vil indbringelsen for den administrative myndighed derfor også virke fristafbrydende for modpartens (herunder det offentliges) krav.

Efter forslaget skal der være tale om indbringelse af en sag vedrørende fordringens eksistens eller størrelse eller en sag, som er afgørende herfor. Som eksempel på det første kan nævnes en sag vedrørende lejefastsættelse, der indbringes for huslejenævnet. Som eksempel på det sidste kan nævnes en klage i en skattesag vedrørende ansættelsen af indkomst eller fradrag mv.

At sagen skal være ”indbragt” for en administrativ myndighed, indebærer, at det er en forudsætning, at den pågældende myndighed har kompetence til at træffe realitetsafgørelse i sagen.

Tillægsfristen på 1 år regnes fra den dag, da myndigheden har givet meddelelse om sin afgørelse, dvs. fra myndighedens afsendelse af denne.

I de tilfælde, hvor afgørelsen indbringes for *højere administrativ myndighed*, regnes fristen fra meddelelsen om denne myndigheds afgørelse, jf. 3. pkt.

Det er en forudsætning for at anvende denne bestemmelse, at sagen er indbragt for den højere administrative myndighed inden for den i loven fastsatte frist eller – hvis der ikke gælder en lovbestemt klagefrist - inden for rimelig tid efter afgørelsen. I tilfælde, hvor klagefristen *ikke* overholdes, regnes 1 års fristen fra afgørelsen i første instans, jf. § 20, stk. 2, 1. pkt. Hvis kravets eksistens og størrelse er bindende fastslået ved førsteinstansafgørelsen, er der herved etableret et særligt retsgrundlag, jf. lovudkastets § 4, således at der løber en ny frist på 10 år fra afgørelsen.

Spørgsmålet om, hvad der skal til for at opfylde betingelsen ”inden for rimelig tid” i de tilfælde, hvor der ikke er fastsat en bestemt klagefrist, vil bero på de konkrete omstæn-

digheder. Hvis indbringelsen sker inden for et par måneder efter afgørelsen, må den fristafbrydende virkning af den oprindelige indbringelse af sagen dog i hvert fald antages at bevares.

Det foreslås, at reglen i 3. pkt. tillige skal gælde, hvis sagen indbringes for *Folketingets Ombudsmand*, idet etårsfristen i disse tilfælde skal regnes fra meddelelsen om ombudsmandens udtalelse. Bestemmelsen kan kun påberåbes i det omfang, Ombudsmandens udtalelse kan få betydning for fordringens eksistens eller omfang, f.eks. fordi udtalelsen kan få betydning for bedømmelsen af gyldigheden af en administrativ afgørelse.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 6.3.2.3.

Til stk. 3

Af § 15, stk. 1, følger, at indbringelsen for et klage- eller ankenævn afbryder forældelsen, uden at der gælder yderligere betingelser herfor, hvis der er tale om, at afgørelsen fastslår fordringens eksistens og størrelse og bliver bindende, fordi indklagede ikke rettidigt afgiver erklæring om ikke at ville være bundet (hvor vedtægten indeholder bestemmelse om en sådan ordning), eller fordi indklagede har tilsluttet sig et nævn, hvis vedtægter indebærer, at medlemmerne er forpligtet til at efterleve nævnets afgørelser.

For så vidt angår andre tilfælde, dvs. hvor afgørelsen – således som det ofte vil være tilfældet - ikke er bindende for parterne, eller ikke fastslår kravets eksistens og størrelse, foreslås i *stk. 3*, at indbringelsen af en tvist for et privat klagenævn, ankenævn eller lignende skal have virkning som en foreløbig afbrydelse, således at indbringelsen skal følges op inden 1 år efter nævnets afgørelse.

Bestemmelsen omfatter alle typer af klagenævn, og det er således uden betydning, om nævnet er godkendt efter forbrugerklageloven, og om der er mulighed for at gå til domstolene, mens klagesagen verserer. Reglen gælder også i relation til den indklagede virksomheds eventuelle krav. Det bemærkes, at Forbrugerklagenævnet vil være omfattet af *stk. 2* om indbringelse for en administrativ myndighed.

Reglen gælder ikke, hvis der blot er tale om indbringelse for en særlig klageafdeling hos skyldneren selv. I disse tilfælde må forældelsen imidlertid i reglen anses for afbrudt foreløbigt efter § 20, stk. 5.

Den fristafbrydende virkning vil indtræde, selv om klagen ikke realitetsbehandles, f.eks. fordi klagen ikke falder ind under det pågældende nævns kompetence. Det forudsættes dog, at bestemmelsen ikke vil kunne påberåbes, hvis indbringelsen beror på en åbenbar fejl, jf. princippet i udkastets § 19, stk. 2. Der vil heller ikke indtræde fristafbrydelse, hvis klagesagen afvises, fordi der ikke betales gebyr, idet tvisten i så fald ikke kan anses for ”indbragt”.

Tillægsfristen regnes fra det tidspunkt, da nævnet har givet meddelelse om afgørelsen, dvs. fra nævnets afsendelse af afgørelsen. Dette gælder også for de nævn, hvor den indklagede virksomhed har en frist på nogle uger (typisk 4-6 uger) til at meddele, om den vil være bundet af afgørelsen.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 6.3.2.4.

Til stk. 4

Der foreslås i *stk. 4* en generel regel om en tillægsfrist på 1 år i tilfælde, hvor der inden forældelsesfristens udløb er fremsat begæring eller indgået aftale om afholdelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag vedrørende forhold af betydning for fordringens eksistens eller størrelse. Efter gældende ret antages det, at iværksættelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag ikke afbryder forældelsesfristen. Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2.2.4 vedrørende gældende ret og afsnit 6.3.2.5 vedrørende baggrunden for forslaget.

Er der tale om iværksættelse af syn og skøn som led i en rets- eller voldgiftssag, vil selve anlæggelsen af sagen afbryde forældelsen endeligt eller foreløbigt, jf. lovudkastets § 15, stk. 1, § 19, stk. 1, og § 20, stk. 1.

Iværksættelse af syn og skøn uden for rets- eller voldgiftssag kan bl.a. ske med rettens hjælp (såkaldt isoleret bevisoptagelse), jf. retsplejelovens § 343, stk. 1. Isoleret bevisoptagelse kan finde sted i alle tilfælde, hvor retten finder det hensigtsmæssigt. Syn og skøn, der er udmeldt af Voldgiftsnævnet for bygge- og anlægsvirksomhed efter reglerne i AB 92 (§ 45), ABR 89 (§ 9) og ABT 93 (§ 45), må sidestilles med isoleret bevisoptagelse efter retsplejelovens regler.

Omfattet er også syn og skøn, der iværksættes uden for rets- eller voldgiftssag efter aftale mellem parterne. Er der tale om en egentlig forhandlingssituation, vil forældelsesfristens udløb udskydes i medfør af § 20, stk. 5.

Er der flere (mulige) skyldnere, er det en forudsætning, at den pågældende skyldner på en eller anden måde har været inddraget i skønnet. Hvis den pågældende har adgang til at stille spørgsmål til skønsmanden, vil vedkommende i hvert fald blive anset for inddraget.

Syns- og skønsforretningen skal vedrøre ”forhold af betydning for fordringens eksistens eller størrelse”. Som eksempel kan nævnes et tilfælde, hvor bevisførelsen skal tjene til vejledning om, hvorvidt der er grundlag for et sagsanlæg vedrørende mangler ved en fast ejendom, eller vedrører spørgsmålet om, hvordan en skade eller en mangel skal værdiansættes.

Tillægsfristen på 1 år regnes fra skønsforretningens afslutning, dvs. normalt fra modtagelse af syns- og skønsmandens afsluttende erklæring.

Til stk. 5

Det foreslås i *stk. 5*, at hvis der er indledt forhandlinger om fordringen mellem parterne, skal forældelse tidligst indtræde 1 år efter forhandlingernes afslutning. Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2.2.7.2 vedrørende gældende ret og afsnit 6.3.2.6 vedrørende baggrunden for forslaget.

Bestemmelsen omfatter iværksættelse af såkaldt alternativ konfliktløsning, eventuelt under medvirken af en uafhængig tredjemand, samt påbegyndelse af ”almindelige” forligsforhandlinger mellem parterne. Retsmægling og indbringelse for private klage- og ankenævn vil være omfattet af lovudkastets § 15, stk. 1, hvis den retlige foranstaltning fører til en bindende afgørelse, og ellers af § 20, stk. 3.

For så vidt angår ”almindelige” forligsforhandlinger, dvs. forhandlinger, der ikke foregår under medvirken af en uafhængig tredjemand, skal der være tale om egentlige forhandlinger mellem parterne om kravet eller grundlaget for dette, således at kreditor har føje til at antage, at det ikke er nødvendigt at iværksætte retslige skridt for at undgå forældelse. Der tilsigtes ikke nogen ændring i forhold til gældende ret med hensyn til spørgsmålet

om, hvornår der antages at være indledt sådanne forhandlinger mellem parterne, jf. kapitel VIII, afsnit 6.3.2.6.

Det er efter forslaget ikke en betingelse, at forhandlingerne angår en fordring af en bestemt angiven størrelse, eller at det er kreditor, der begærer mægling.

Tillægsfristen på 1 år regnes fra forligsforhandlingernes afslutning. Mens kreditor som udgangspunkt har bevisbyrden for, at der er indledt forhandlinger, vil skyldneren som udgangspunkt have bevisbyrden for, at forhandlingerne er afsluttet på et bestemt tidspunkt, og skyldneren bør derfor udtrykkeligt tilkendegive, hvornår den pågældende anser forhandlingerne for afsluttet. I praksis vil det kunne forekomme, at forligsforhandlingerne blot glider ud og ikke afsluttes udtrykkeligt, og i et sådant tilfælde må fristen regnes fra den sidste kommunikation mellem parterne, der har karakter af egentlige forhandlinger. Det vil være uden betydning for fristen, hvis kreditor kort før tillægsfristens udløb forsøger at få forhandlingerne genoptaget ved at skrive til debitor, medmindre debitor er enig i at genoptage forhandlingerne. Kreditor vil således ikke kunne opnå en fortsat udskydelse af fristen blot ved at henvende sig til debitor.

Til § 21

Til stk. 1

Der foreslås i *stk. 1* en bestemmelse om, at hvis kreditor inden forældelsesfristernes udløb har indledt retsforfølgning efter lovudkastets § 15 eller § 20, stk. 1, mod en af flere solidariske skyldnere og givet procesunderretning til de øvrige skyldnere, forældes kravet mod disse medskyldnere tidligst 1 år efter, at sagen er afsluttet ved forlig, dom mv. Også efter gældende ret antages procesunderretning at udgøre et retsligt skridt, der afbryder forældelsesfristen. Der henvises til kapitel VIII, afsnit 2.2.2 vedrørende gældende ret og afsnit 6.3.2.7 vedrørende baggrunden for forslaget.

Bestemmelsen indebærer, at fordringshaveren i tilfælde, hvor der er flere solidariske skyldnere, og der muligvis kan opnås fuld dækning hos en enkelt af disse, ikke er nødsaget til at anlægge sag mod alle skyldnere blot for at undgå forældelse.

Det følger af bestemmelsen, at procesunderretning er tilstrækkelig over for medskyldnerne, når fordringshaveren inden forældelsesfristerne udløb ”har indledt retsforfølgning

som nævnt i § 15 eller § 20, stk. 1, mod én af skyldnerne”. Fordringshaveren skal således inden udløbet af fristen for kravet mod den pågældende skyldner have foretaget et retsligt skridt mod denne med henblik på at erhverve dom, betalingspåkrav påtegnet af fogedretten, voldgiftskendelse eller anden bindende afgørelse, der fastslår fordringens eksistens og størrelse, jf. § 15, stk. 1, eller have anlagt rets- eller voldgiftssag mod skyldneren vedrørende grundlaget for fordringen, jf. § 20, stk. 1.

Procesunderretningen over for medskyldnerne skal efter forslaget ske ”inden forældelsesfristernes udløb”. Dette er ensbetydende med, at tillægsfristen for kravet mod de øvrige skyldnere kun finder anvendelse, hvis kreditors krav mod den enkelte medskyldner ikke er forældet på tidspunktet for procesunderretningen over for den pågældende.

Procesunderretningen skal være skriftlig, men der kan – på samme måde, som hvad der antages at følge af gældende ret – ikke stilles krav om, at underretningen forkyndes.

Tillægsfristen på 1 år i forhold til medskyldnerne skal efter forslaget regnes fra afslutningen af sagen mod den ”første” skyldner (skyldner 1) ved forlig, dom eller på anden måde.

Afslutning af sagen mod skyldner 1 ”på anden måde” omfatter tilfælde, hvor sagen mod skyldner 1 afvises, uden at realitetsafgørelse træffes, dvs. de af lovudkastets § 19 omfattede tilfælde. Procesunderretningen skal i så fald følges op over for de øvrige skyldnere inden 1 år efter afvisningen af sagen mod skyldner 1, evt. ved en ny procesunderretning vedrørende en ny sag mod skyldner 1.

Til stk. 2

Der foreslås i *stk. 2* en regel svarende til *stk. 1* for tilfælde, hvor fordringen afhænger af et retsforhold, om hvilket der er rejst sag af eller mod fordringshaveren.

Bestemmelsen omfatter bl.a. tilfælde, hvor fordringshaverens krav mod to personer står i alternativt forhold til hinanden, således at kravet mod ”skyldner 2” bortfalder, hvis fordringshaveren får tilkendt det påståede beløb hos ”skyldner 1”. Som eksempel kan nævnes et tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorvidt der er personlig hæftelse for et krav, eller om det er et selskab, der hæfter.

Herudover omfatter bestemmelsen tilfælde, hvor fordringshaverens krav er afhængigt af, om fordringshaveren selv bliver dømt i en mod ham anlagt sag, dvs. regreskrav, herunder regreskrav mellem solidariske skyldnere. Omfattet vil f.eks. være et tilfælde, hvor fordringshaveren er sagsøgt som sælger af en fast ejendom i anledning af mangler ved ejendommen, og hvor fordringshaveren, hvis han dømmes, vil rejse regreskrav mod sin sælger.

På samme måde som efter stk. 1 skal procesunderretningen ske ”inden forældelsesfristernes udløb”. Tillægsfristen for kravet mod den regresforpligtede mv. finder således kun anvendelse, hvis kravet mod denne ikke er forældet på tidspunktet for procesunderretningen over for den pågældende. Betingelsen om, at procesunderretningen skal ske inden forældelsesfristernes udløb, skal i relation til solidariske skyldforhold ses i sammenhæng med bestemmelsen i lovudkastets § 11, stk. 2, som indrømmer en tillægsfrist for regreskrav mellem solidarisk ansvarlige, selv om kreditors krav mod medskyldneren måtte være forældet.

Til §§ 22-24

De foreslåede bestemmelser i §§ 22-24 regulerer, hvilke virkninger der er knyttet til forældelse af en fordring. Der er tale om bestemmelser, som i vidt omfang svarer til, hvad der allerede – for en del på ulovbestemt grundlag - gælder i dag.

Der henvises til kapitel IX, afsnit 3.5.

Til § 22

Hovedvirkningen af forældelse fremgår af forslaget i *stk. 1*, hvorefter forældelse medfører, at fordringshaveren mister sin ret til at kræve opfyldelse. Dette svarer til, hvad der følger af gældende ret, jf. udtrykkeligt 1908-lovens § 2, 2. pkt.

Det følger af bestemmelsen, at forældelse er en egentlig materiel ophørsgrund og således ikke er begrænset til at have den virkning, at fordringshaveren taber beføjelsen til at gennemføre fordringen ved søgsmål, jf. dog herved § 23.

Med *stk. 2* indføres en udtrykkelig bestemmelse om, at en fordrings forældelse medfører bortfald også af krav på rente og lignende ydelse, der er knyttet til fordringen. Det gæl-

der, selv om det accessoriske krav ikke selvstændigt ville være forældet på dette tidspunkt. Bestemmelsen svarer til, hvad der antages at gælde i dag på ulovbestemt grundlag.

Reglen vil f.eks. have betydning for et rentekrav ved forældelse af hovedstolen i henhold til et gældsbrief efter lovudkastets § 4, stk. 1, nr. 1. Udtrykket ”lignende ydelse” omfatter bl.a. provisioner og gebyrer.

Der henvises til kapitel IX, afsnit 3.1 og 3.5.

Til § 23

Det foreslås, at der medtages en udtrykkelig regel om, at fordringshaveren uanset fordringens forældelse bevarer en vis adgang til modregning.

Efter forslaget er modregningsadgangen begrænset på samme måde som efter gældende ret, således at der kun er modregningsret i tilfælde, hvor modregningsadgang er *aftalt*, eller hvor kravene *udspringer af samme retsforhold*, dvs. hvor der foreligger konneksitet mellem fordringerne. I de sidstnævnte tilfælde er det en betingelse, at det krav, der modregnes over for, er stiftet, inden forældelse af modfordringen indtrådte.

Forældelsens ophørvirkning vil desuden fortsat være begrænset af den samtidighedsgrundsætning, der gælder i et gensidigt bebyrdende kontraktforhold. Hvis den ene part i en gensidigt bebyrdende kontrakt har fortabt sin fordring ved forældelse, men medkontrahentens krav er holdt i kraft, vil parten således trods forældelsen kunne nægte opfyldelse, medmindre modydelsen erlægges.

Til § 24

Bestemmelsen fastlægger virkningerne for panterrettigheder og andre sikkerhedsrettigheder af, at den underliggende fordring forældes.

Efter praksis er det hovedreglen i gældende ret, at forældelse af den underliggende (sikrede) fordring har den virkning, at også retten til at søge fyldestgørelse i pantet bortfalder (*accessorisk forældelse*). Undtagelser fra denne hovedregel gælder ved tinglyst pantebrev i fast ejendom, jf. tinglysningslovens § 42, samt ved håndpanterrettigheder. Når bortses fra retsplejelovens § 526, stk. 4, om udlæg i løsøre mv. og andre tilsvarende lovbestem-

melser kan der derimod næppe blive tale om *selvstændig forældelse* af panterrettigheder og andre sikkerhedsrettigheder, men dette spørgsmål er dog ikke ganske afklaret ved underpant i løsøre og udlæg uden for området af retsplejelovens § 526, stk. 4. Af gældende ret følger endvidere, at en tilbageholdsret ikke forældes, mens retten i henhold til et ejendomsforbehold formentlig bortfalder ved forældelse af den sikrede fordring.

Ved den foreslåede bestemmelse i § 24 indføres udtrykkelige regler, som i hovedsagen viderefører den retstilstand, der gælder eller må antages at gælde i dag. Bestemmelsen regulerer alene spørgsmålet om virkningerne for sikkerhedsretten af den underliggende fordrings forældelse, dvs. spørgsmålet om accessorisk forældelse. Bortset fra, hvad der følger af særlige regler i anden lovgivning, jf. navnlig retsplejelovens § 526, stk. 4, vil der som nævnt næppe kunne opstå spørgsmål om selvstændig forældelse af en panteret-tighed mv. uafhængigt af den underliggende fordrings forældelse.

Der henvises til kapitel IX, afsnit 2.1.3 vedrørende gældende ret og afsnit 3.5 vedrørende baggrunden for forslaget.

Til stk. 1

Bestemmelsen i *stk. 1* indeholder hovedreglen om, at retten til fyldestgørelse i pant eller udlæg i skyldnerens ejendom bortfalder ved den underliggende fordrings forældelse. Undtagelserne fra denne hovedregel findes i *stk. 2*.

Stk. 1 omhandler alene pant (eller udlæg) ”i skyldnerens ejendom”. Virkningen af den sikrede fordrings forældelse for pant stillet af tredjemand er således ikke omfattet af bestemmelsen. Efter gældende ret antages det ved pant stillet af tredjemand, at forældelse af den sikrede fordring i almindelighed indebærer, at panteretten bortfalder. Dette svarer til, hvad der gælder ved kaution, og det gælder også ved pantebreve i fast ejendom og ved håndpant. Der er ikke tilsigtet ændringer af denne retstilstand.

Til stk. 2

Som undtagelse fra hovedreglen i *stk. 1* foreslås i *stk. 2* en regel om, at visse former for panterrettigheder består uanset den underliggende fordrings forældelse.

Det foreslås således i stk. 2, nr. 1, at kreditor uanset fordringens forældelse bevarer retten til fyldestgørelse i pant for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev i fast ejendom for en bestemt angiven sum. Denne bestemmelse svarer til tinglysningslovens § 42, idet reglen dog foreslås formuleret som alene vedrørende den accessoriske forældelse. Bestemmelsen i tinglysningslovens § 42 foreslås samtidig ophævet, jf. lovudkastets § 29, nr. 4.

Bestemmelsen omfatter kun panteretten for *hovedstolen*. Panteretten for *renter* mv. forældes derimod efter almindelige regler, dvs. på 3 år efter lovudkastets § 3, stk. 1. *Utinglyste* pantebreve i fast ejendom er ikke omfattet af undtagelsen i nr. 1, og i disse tilfælde bortfalder retten til at søge sig fyldestgjort i pantet ved forældelse af den underliggende fordring. Denne er – da der foreligger et gældsbevis – omfattet af den 10-årige forældelsesfrist efter § 4, stk. 1, nr. 1.

Uden for bestemmelsen falder endvidere *skadesløsbreve*, jf. formuleringen ”hovedstolen ... for en bestemt angiven sum”. Det samme gælder håndpantssatte *ejerpantebreve*, jf. udtrykkeligt bestemmelsen i § 24, stk. 2, nr. 2. *Indekspantebreve* vil være omfattet af bestemmelsen, hvis indekseringen bygger på klare og objektive kriterier.

Endvidere foreslås i stk. 2, nr. 2, en generel undtagelse for håndpanterettigheder, dog som nævnt bortset fra håndpant i ejerpantebrev. Bestemmelsen gælder også ved håndpant til sikkerhed for et løbende mellemværende, hvilket muligvis indebærer en ændring i forhold til gældende ret, jf. kapitel IX, afsnit 2.1.3.

I stk. 2, nr. 3, foreslås desuden en undtagelse for så vidt angår underpant i fast ejendom, som pantaveren inden fordringens forældelse har overtaget til brug. Denne undtagelse må formentlig antages at svare til, hvad der følger af gældende ret.

Til stk. 3-5

Der foreslås i *stk. 3* – ligeledes i overensstemmelse med, hvad der antages at følge af gældende ret - en regel om, at en *tilbageholdsret* ikke berøres af fordringens forældelse, samt i *stk. 4* en regel om, at et *ejendomsforbehold* i leveret løsøre bortfalder ved forældelse af kravet på købesummen.

Endvidere foreslås i *stk. 5*, en regel om, at når en rettighed hviler på fast ejendom som *grundbyrde*, er alene de enkelte forfaldne ydelser, men ikke selve grundbyrderetten, gen-

stand for forældelse. Bestemmelsen hænger sammen med lovudkastets § 7, hvorefter andre typer af ”grundfordringer”, hvoraf der udspringer løbende ydelser, i deres helhed forældes på 10 år.

Til §§ 25-27

I §§ 25-27 er givet forskellige almindelige bestemmelser om lovens fravigelighed, om beregningen af forældelsesfristerne og om forholdet til specielle forældelsesregler i anden lovgivning.

Til § 25

Der foreslås en udtrykkelig bestemmelse om, at forældelsesreglerne ikke ved forudgående aftale kan fraviges til skade for skyldneren. Dette svarer til, hvad der på ulovbestemt grundlag antages at følge af gældende ret.

Bestemmelsen indebærer, at forældelsesreglerne er præceptive i forhold til skyldneren, således at der ikke *på forhånd*, dvs. inden forældelsesfristens begyndelse, gyldigt kan indgås aftale om fravigelse af forældelsesreglerne *til skade for skyldneren*. Dette er bl.a. ensbetydende med, at det ikke på forhånd kan aftales, at fordringen slet ikke er undergivet forældelse, eller at fristen forlænges. Der kan heller ikke gyldigt aftales et vilkår om, at forældelsesfristen afbrydes ved påmindelse.

Selv om forældelsesreglerne ikke på forhånd kan fraviges til skade for debitor, vil denne, f.eks. en løsøresælger, gyldigt kunne påtage sig en garanti, der rækker ud over forældelsesfristen.

Der er ikke noget til hinder for, at skyldneren *efterfølgende*, f.eks. i et tilfælde, hvor der er opstået tvist mellem parterne, giver afkald på at påberåbe sig forældelse. Dette kan ske ved helt at frafalde forældelsesindsigelsen eller ved at aftale en udskydelse af forældelsen, f.eks. i forbindelse med forligsforhandlinger eller i afventen på en afgørelse i en lignende sag. Afkald kan også gives, efter at forældelse er indtrådt, f.eks. ved under en retssag at undlade at gøre forældelse gældende. Spørgsmålet om forældelse skal ikke påses *ex officio* af domstolene.

Afkaldet kan gives uden samtidig at give afkald på andre indsigelser, dvs. selv om skyldneren f.eks. bestrider kravet eller kravets størrelse.

Der er ikke noget til hinder for aftaler, herunder ”forhåndsftaler”, *til skade for kreditor*. Der kan således indgås aftale mellem parterne om en kortere forældelsesfrist. Som eksempel på en aftale, der kan opfattes som en forkortelse af de almindelige forældelsesfrister, kan nævnes vedtagelse i en entrepriseaftale af reklamationsreglerne i AB 92 § 36.

Både aftaler om forkortelse af fristen og ”efterfølgende” aftaler om forlængelse af fristen mv. er undergivet almindelige aftaleretlige regler, herunder generalklausulen i aftalelovens § 36 og de særlige regler om forbrugeraftaler i lovens kapitel IV, således at aftalen kan tilsidesættes, hvis den må anses for urimelig.

Der henvises til kapitel IX, afsnit 4.5.

Til stk. 2 - forslag fra 1 medlem (Benedicte Federspiel)

Der foreslås i *stk. 2*, at forældelsesreglerne heller ikke bør kunne fraviges *til skade for kreditor*, når denne er en *forbruger*, og der foreligger en *forbrugeraftale*, jf. forbrugeraftalelovens § 3, stk. 1. En forbrugeraftale er i den nævnte bestemmelse defineret som en aftale, som en erhvervsdrivende indgår som led i sit erhverv, når den anden part (forbrugeren) hovedsagelig handler uden for sit erhverv.

Bestemmelsen vil bl.a. omfatte tilfælde, hvor en privatperson har et mangelskrav mod en forretning i forbindelse med et løsøre køb eller et krav mod en håndværker i anledning af en håndværksydelse udført på den pågældendes ejendom. Den vil derimod ikke omfatte tilfælde, hvor der er tale om krav mellem to privatpersoner, f.eks. i anledning af mangler ved en fast ejendom, eller hvor der er tale om krav mellem to erhvervsdrivende, f.eks. et krav mellem et pengeinstitut og et forsikrings selskab.

Forslaget indebærer, at der i de af bestemmelsen omfattede tilfælde – dvs. hvor kreditor er en forbruger, og der foreligger en forbrugeraftale - ikke kan indgås aftale mellem parterne om en kortere forældelsesfrist. Aftaler om en kortere absolut frist end efter lovudkastets § 3, f.eks. reklamationsfristen i AB 92 § 36, vil således ikke kunne opretholdes.

Forslaget til stk. 2 vil nødvendiggøre enkelte konsekvensrettelser i bemærkningerne til andre bestemmelser, herunder bl.a. bemærkningerne til § 3, stk. 3, nr. 3, vedrørende tilfælde, hvor AB 92 vedtages.

Til § 26

Bestemmelsen regulerer den nærmere beregning af forældelsesfristerne. Reglen vil ikke alene gælde i relation til lovens almindelige forældelsesfrister, men også i relation til alle andre frister efter loven. Herudover vil bestemmelsen normalt også finde anvendelse på særlige forældelsesfrister i andre love, jf. lovudkastets § 27. Der henvises til kapitel VI, afsnit 5.4.5, vedrørende baggrunden for forslaget.

Der foreslås i *stk. 1, 1. pkt.*, en bestemmelse, hvorefter der ved beregningen af frister efter loven skal medregnes den månedsdag, der svarer til den dag, hvorfra fristen regnes.

Som eksempel på bestemmelsens anvendelsesområde kan nævnes, at hvis 3 års fristen efter lovudkastets § 3 f.eks. begynder at løbe den 12. august 2007, udløber fristen med udgangen af den 12. august 2010. Hvis afbrydelsehandlingen er skyldnerens erkendelse af kravet, skal skylderkendelsen således have foreligget inden udløbet af døgnet den 12. august 2010. Afbrydes fristen ved sagsanlæg, skal stævning være indleveret til retten inden for rettens åbningstid den 12. august 2010, jf. dog stk. 2 vedrørende tilfælde, hvor fristen udløber på en helligdag.

I tilfælde, hvor der ikke i fristens udløbsmåned findes en månedsdag, der svarer til den dag, hvorfra fristen regnes, foreslås det, at fristen skal udløbe på den sidste dag i måneden, jf. *stk. 1, 2. pkt.*

Denne bestemmelse vil bl.a. have betydning i tilfælde, hvor en *årsfrist* begynder at løbe den 29. februar i et skudår. I dette tilfælde vil reglen indebære, at fristen udløber den 28. februar. I relation til *månedfrister* vil reglen kunne få betydning i tilfælde, hvor en månedsfrist f.eks. begynder at løbe den 31. marts og udløber 6 måneder senere. I et sådant tilfælde vil reglen indebære, at fristen udløber den 30. september. Månedfrister vil kunne forekomme i relation til lovudkastets § 16, stk. 3, og § 27.

Bestemmelsen i stk. 1 svarer til, hvad der på ulovbestemt grundlag antages at være gældende ret.

Det foreslås endvidere i *stk. 2* en regel om, at hvis fristen udløber i en weekend, på en helligdag, grundlovsdag, juleaftensdag eller nytårsaftensdag, udskydes forældelsesfristens udløbstidspunkt til førstkommande hverdag. Hvis forældelsesfristen udløber på en dag, hvor retterne holder lukket og dermed ikke er åbne for modtagelse af stævninger, kan det således ikke kræves af kreditor, at stævning indleveres den forudgående hverdag.

Bestemmelsen svarer til ”helligdagsreglen” i gældsbrevslovens § 5, stk. 2, og de forskellige bestemmelser i lovgivningen, der svarer til denne regel, herunder forbrugeraftalelovens § 18, stk. 7. I forhold til praksis på forældelsesområdet er der tale om en ændring af gældende ret, jf. kapitel VI, afsnit 5.4.1.

Til § 27

Det foreslås i § 27 at medtage en udtrykkelig bestemmelse om forholdet til specielle forældelsesregler i anden lovgivning.

Der foreslås en bestemmelse om, at hvis der i anden lov er fastsat særlige forældelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om forældelse, finder forældelseslovens regler anvendelse i den udstrækning, andet ikke følger af den anden lov eller af forholdets særlige beskaffenhed.

Ordet ”lov” omfatter alle retsforskrifter, herunder også EU-forordninger.

Ved bestemmelsen opstilles en *formodning* for, at de specielle forældelsesregler i anden lovgivning suppleres af de almindelige forældelsesregler. I mangel af holdepunkter for det modsatte er det således forældelseslovens regler, der gælder. En sådan bestemmelse svarer i vidt omfang til gældende ret, jf. nærmere kapitel IX, afsnit 6.1.

Formodningen vil kunne afkræftes i tilfælde, hvor der - f.eks. på grund af særreglens forhistorie, eller fordi reglen hviler på en konvention – foreligger særlige holdepunkter for at antage, at den ikke skal udfyldes med de almindelige regler.

Formodningsreglen vil bl.a. medføre, at der efter *afbrydelse* af den specielle forældelsesfrist, uden at et særligt retsgrundlag tilvejebringes i forbindelse hermed, som udgangspunkt vil løbe en ny frist, hvis længde bestemmes af forældelseslovens regler, jf. herved

lovudkastets § 18, stk. 1. Det er noget tvivlsomt, hvad der følger af gældende ret på dette punkt, jf. kapitel IX, afsnit 6.1, og formodningsreglen vil derfor muligvis indebære en ændring af gældende ret i relation til nogle særregler.

Hvis der i forbindelse med afbrydelse er tilvejebragt et *særligt retsgrundlag* for fordringen, finder lovudkastets § 4 anvendelse, medmindre der foreligger særlige holdepunkter for det modsatte. Dette antages også at følge af gældende ret. Som et muligt eksempel på, at formodningen ikke vil gælde, kan nævnes krav, der støttes på det EU-baserede produktansvar, idet produktansvarsdirektivet formentlig vil være til hinder for, at der suppleres med denne regel.

Der er i lovudkastets § 16, stk. 1, nr. 1, og § 17, stk. 1, medtaget afbrydelsesregler, som svarer til de gældende regler om afbrydelse ved visse former for retslige skridt i konkurslovens § 241 og retsplejelovens § 527. De sidstnævnte regler foreslås samtidig ophævet, jf. lovudkastets § 29, nr. 3, og § 30, nr. 2. Reglerne har hidtil været gældende både i relation til 1908-loven og Danske Lov 5-14-4 samt specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Af den foreslåede formodningsregel følger, at de til reglerne i retsplejelovens § 527 og konkurslovens § 241 svarende regler – dvs. bestemmelserne i § 16, stk. 1, nr. 1, og § 17, stk. 1 – fortsat vil finde anvendelse i relation til forældelsesfrister i anden lov.

Den generelle formodningsregel vil medføre, at den særlige forældelsesfrist vil kunne *suspenderes* i overensstemmelse med forældelseslovens § 3, medmindre der foreligger holdepunkter for, at der har været tilsigtet en absolut frist. Efter gældende ret antages det, at 1908-lovens suspensionsregel navnlig kan tænkes indfortolket i særreglen, hvis den pågældende fordring ellers ville være omfattet af forældelsesloven, og muligvis også, hvis særreglens forældelsesfrist ikke er længere end forældelseslovens.

§ 3 kan ikke indfortolkes i særreglen, hvis dennes frist er kombineret med en kortere frist, som *er* undergivet suspension, jf. f.eks. forsikringsaftalelovens § 29.

Der henvises til kapitel IX, afsnit 6.5.

Til §§ 28-31

Lovudkastets §§ 28-31 indeholder regler om ikrafttrædelse samt ændringer af regler i anden lovgivning.

Til § 28

Til stk. 1

Det foreslås i stk. 1, *1. pkt.*, at loven træder i kraft den [].

Loven skal efter forslaget som udgangspunkt også gælde for eksisterende krav, der ikke er forældet på ikrafttrædelsestidspunktet, jf. stk. 1, *2. pkt.*

I relation til disse krav foreslås indført en overgangsperiode, inden loven slår helt igennem, jf. stk. 1, *3. pkt.* Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven, der foreslås ophævet ved lovudkastets § 29, nr. 1 og 2, vil således i en overgangsperiode fortsat have en vis betydning.

Der foreslås en overgangsperiode på 3 år, således at eksisterende fordringer som udgangspunkt tidligst forældes 3 år efter lovens ikrafttræden, jf. 3. pkt., *1. led.*

Det foreslås dog samtidig, at den 3-årige overgangsperiode skal fraviges i tilfælde, hvor der efter både de nye og de gamle regler ville indtræde forældelse inden udløbet af overgangsperioden, jf. 3. pkt., *2. led.*

I de nævnte tilfælde, hvor overgangsreglen ikke skal finde anvendelse, fordi kravet ville være forældet efter både de nye og de gamle regler inden udløbet af overgangsperioden, et det seneste af de tidspunkter, der følger af de to regelsæt, afgørende.

Som eksempler på bestemmelsens anvendelse kan nævnes følgende, idet det i alle eksemplerne er lagt til grund, at den nye lov træder i kraft den 1. januar 2007 med en overgangsperiode på 3 år frem til 1. januar 2010:

Er der tale om et krav omfattet af 1908-loven – f.eks. et fakturakrav - der er forfaldet til betaling den 1. juni 2004, vil kravet efter de nye regler være forældet den 1. juni 2007 og efter 1908-loven den 1. juni 2009. I et sådant tilfælde vil forældelse efter såvel de nye som de hidtil gældende regler være indtrådt inden overgangsperiodens udløb (1. januar 2010), og forældelse vil derfor indtræde på det seneste af de nævnte tidspunkter, dvs. den 1. juni 2009.

Er fakturakravet i stedet forfaldet den 4. januar 2006, vil det efter de nye regler være forældet den 4. januar 2009 og efter 1908-loven den 4. januar 2011. I et sådant tilfælde vil overgangsreglen føre til forældelse den 1. januar 2010.

Som eksempel på et tilfælde, hvor der er tale om en fordring, der efter de hidtil gældende regler ville være omfattet af Danske Lov, men som efter de nye regler bliver omfattet af en 10-årig forældelsesfrist, kan tænkes den situation, at et krav er fastslået ved en dom den 1. juni 1987. Efter de nye regler ville forældelse være indtrådt den 1. juni 1997, men efter de hidtil gældende regler ville forældelse først indtræde den 1. juni 2007. I et sådant tilfælde vil kravet efter såvel de nye som de tidligere regler være forældet inden overgangsperiodens udløb den 1. januar 2010, og forældelse vil derfor indtræde på det seneste af de nævnte tidspunkter, dvs. den 1. juni 2007.

Er der i det nævnte eksempel i stedet tale om, at dommen er afsagt den 1. juni 1997, ville forældelse efter de nye regler indtræde den 1. juni 2007, men efter de hidtil gældende regler ville forældelse først indtræde den 1. januar 2017. I dette tilfælde vil overgangsreglen føre til forældelse den 1. januar 2010.

Der henvises til kapitel IX, afsnit 7.4, hvor yderligere eksempler er omtalt.

Til stk. 2

Der foreslås i *stk. 2* en bestemmelse om, at afbrydelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, har virkning efter den nye lov, selv om afbrydelse ikke er sket i overensstemmelse med de nye regler.

Det følger heraf, at en afbrydelse, der inden lovens ikrafttræden er sket ved påmindelse i overensstemmelse med reglen i Danske Lov 5-14-4, vil have virkning efter den nye lov.

Til § 29

Det foreslås at ophæve Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven, jf. *nr. 1* og *2*.

På grund af overgangsreglen i § 28, stk. 1, 3. pkt., vil reglerne i Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven dog i en overgangsperiode fortsat have en vis betydning.

Det foreslås endvidere at ophæve konkurslovens § 241, jf. *nr. 3*. Bestemmelsen videreføres ved reglerne i § 14 og § 16, stk. 1, nr. 1-3, og stk. 2, samt § 18, stk. 4.

Den gældende bestemmelse i konkurslovens § 241 gælder ikke alene i relation til 1908-loven og Danske Lov 5-14-4, men også i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Efter lovudkastets § 27 vil forældelseslovens regler imidlertid som udgangspunkt også finde anvendelse i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning, og en regel svarende til konkurslovens § 241 vil således fortsat gælde i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning.

Herudover foreslås tinglysningslovens § 42 ophævet, jf. *nr. 4*. Bestemmelsen videreføres, hvad realiteten angår, uændret ved reglen i lovudkastets § 24, stk. 2, nr. 1.

Endelig foreslås det i *nr. 5* at ophæve § 16 i ikrafttrædelsesloven til straffeloven. Erstatningskrav, der udspringer af strafbart forhold, vil som udgangspunkt være omfattet af de almindelige frister, dvs. en frist på 3 år regnet fra forfaldstidspunktet (skadens indtræden) med mulighed for suspension kombineret med en absolut frist på 10 år, ved personskade 30 år, der regnes fra den skadevoldende handlingens ophør, jf. lovudkastets § 3. Der vil dog efter lovudkastets § 12 gælde en tillægsfrist i tilfælde, hvor strafsørgsmålet først afgøres *efter* udløbet af den almindelige forældelsesfrist for erstatningskravet. Reglen gælder både for tilfælde, hvor erstatningskravet pådømmes under selve straffesagen, og tilfælde, hvor fordringen efterfølgende gøres gældende under et særskilt søgsmål.

Til § 30

Til nr. 1

Efter retsplejelovens § 492, stk. 1, er det udgangspunktet, at fogedretten afviser en udlægsforretning, hvis den, der har fremsat anmodningen om tvangsfuldbyrdelse, udebliver fra forretningen.

Der foreslås en ny bestemmelse i retsplejelovens § 490, stk. 3, hvorefter kreditor ikke behøver at give møde i fogedretten for at afbryde forældelsen i tilfælde, hvor en udlægsforretning er afskåret efter reglen i retsplejelovens § 490, stk. 1, dvs. i tilfælde, hvor skyldneren inden for de sidste 6 måneder har afgivet insolvenserklæring i forbindelse med en

fogedforretning. Kreditor kan således anmode om, at forretningen alligevel gennemføres med henblik på afbrydelse af forældelse.

Reglen omfatter efter forslaget alle typer af krav, for hvilke der er et eksekutionsgrundlag.

Det følger af bestemmelsen, at når en anmodning om behandling efter ”§ 490, stk. 3-proceduren” er modtaget, skal fogedretten give skyldneren skriftlig meddelelse om det af fogedretten opgjorte krav inklusive renter og omkostninger og om formålet med kravets fremsættelse. Fogedretten skal samtidig give skyldneren en frist til at fremkomme med indsigelse mod det opgjorte krav.

Fogedretten skal foretage en sædvanlig prøvelse af kravet, herunder navnlig en prøvelse af opgørelsen af renter og omkostninger og af, om kravet helt eller delvis er forældet. Fogedrettens behandling i henhold til bestemmelsen optages i fogedbogen efter de almindelige regler herom, jf. retsplejelovens kapitel 3, og fogedretten giver meddelelse til skyldneren ved fremsendelse af retsbogen. Det forudsættes, at der tillige gives meddelelse til fordringshaveren.

Hvis der ikke kommer indsigelse inden for fristen, har fogedrettens meddelelse samme virkning med hensyn til afbrydelse af forældelse som afholdelse af en fogedforretning, jf. lovudkastets § 17, stk. 1, og § 18, stk. 6 og 7.

Hvis skyldneren fremsætter indsigelse mod det opgjorte krav inden for den fastsatte frist, skal udlægsforretning afholdes efter de almindelige regler. Det samme gælder i tilfælde, hvor der ikke er afgivet insolvenserklæring inden for de sidste 6 måneder, jf. hovedreglen i § 490, stk. 1.

Der henvises til kapitel VIII, afsnit 6.2.3.3, pkt. b.

Til nr. 2

Det foreslås at ophæve retsplejelovens § 527. Bestemmelsen videreføres uændret ved reglen i lovudkastets § 17, stk. 1.

Den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 527 gælder ikke alene i relation til 1908-loven og Danske Lov 5-14-4, men også i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning. Efter lovudkastets § 27 vil forældelseslovens regler imidlertid som udgangspunkt også finde anvendelse i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning, og en regel svarende til retsplejelovens § 527 vil således fortsat gælde i relation til specielle forældelsesregler i anden lovgivning.

Til § 31

[Færøerne og Grønland]

Bilag til betænkningen

Danske Lov 5-14-4

Alle Gieldsbreve som ere ældre end tyve Aar, skulle være døde og magtisløse, med mindre de inden førnævnte Tid med Skyldnerens Paaskrivelse, eller med nyt Brev, eller Creditorens Opsigelse, eller Beskikkelse, eller Tingsvidne, ere fornyede.

Lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer

§ 1. For følgende fordringer gælder en forældelsesfrist af 5 år:

1) Fordring, som støttes på overenskomst om:

a) Salg eller anden overdragelse af varer eller andet løsøre, der ikke er afhændet som tilbehør til fast ejendom;

b) Brug af fast ejendom eller løsøre;

c) Ydelse af ophold, fortæring eller forplejning;

d) Befordring af personer eller gods;

e) Udførelse af arbejde eller ydelse af personlig virksomhed af hvilken som helst art;

2) Fordring på restance af stadigt tilbagevendende afgift, som hviler på fast ejendom og uden særlig vedtagelse går over fra ejer til ejer, på forfalden rente, på restance af livrente, overlevelserente, pension, aftægtsydelse, underholdsbidrag eller anden lignende ydelse, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er at betragte som afdrag på en skyldig kapital;

3) Fordring ifølge forløfte, indgået for noget i denne paragraf omhandlet krav;

4) Statens eller kommunens krav på skatter eller afgifter af offentligretlig natur;

5) Fordring på erstatning for skade, tilføjet udenfor kontraktsforhold; medmindre skaden er bevirket ved en forbrydelse, for hvilken der under offentlig straffesag pålægges straf og

6) Fordring, som udenfor tilfælde af svig haves på betaling af, hvad nogen har ydet i urigtig formening om, at forpligtelse hertil påhvilede ham.

Foranførte forældelsesfrist er dog ikke anvendelig, når der for fordringen er udstedt gældsbrief eller tilvejebragt andet særligt retsgrundlag, hvorved dens tilblivelse og størrelse er anerkendt af skyldneren eller på anden måde skriftligt fastslået.

§ 2. Den i § 1 fastsatte kortere forældelsesfrist regnes fra den tid, da fordringen af fordringshaveren kan kræves betalt. Fordringen fortabes, medmindre fordringshaveren inden fristens udløb enten erhverver skyldnerens erkendelse af gælden eller foretager retslige skridt mod ham og uden ufornuddent ophold forfølger disse til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse.

§ 3. Når den fordringshaver, for hvem noget af de i § 1 ommeldte krav er stiftet, på grund af utilregnelig uvidenhed om sit krav eller om skyldnerens opholdssted, har været ude af stand til at gøre sin ret gældende, regnes den i § 1 omhandlede kortere forældelsesfrist først fra den tid, da fordringshaveren var eller ved sædvanlig agtpågivenhed ville have været i stand til at kræve sit krav betalt.

§ 4. Den almindelige forældelsesfrist af 20 år vedbliver ved siden af den i § 1 fastsatte.

§ 5. Denne lov træder i kraft den 1. januar 1910.

Dens bestemmelser finde anvendelse også på tidligere stiftede fordringer, som ikke inden den nævnte dag ere bortfaldne i medfør af de hidtil gældende regler. Dog skal forældelse i henhold til denne lov i intet tilfælde indtræde før udgangen af år 1911, medmindre fordringen også efter de hidtil gældende regler vilde være bortfalden på et tidligere tidspunkt.

Eksempler på specielle forældelsesregler

(listen er ikke udtømmende)

Miljøerstatningsloven § 6
Produktansvarsloven § 14
Forsikringsaftaleloven § 29
Gældsbrevsloven § 25, stk. 2
Lov om erstatning for atomskader § 25 og § 34
Retsvirkningsloven § 26
Lov om dagpenge ved sygdom og fødsel § 30 b, stk. 12
Lov om lønmodtagernes garantifond § 9, stk. 10
ATP-loven § 17, stk. 5
Lov om arbejdsgivernes elevrefusion § 30
Lov om tilsyn med firmapensionskasser § 9
Lov om arbejdsløshedsforsikring mv. § 85 c, stk. 19
Lov om arbejdsskadesikring § 56, stk. 4
Lov om aktiv beskæftigelsesindsats § 114, stk. 16
Lov om ligebehandling indenfor de erhvervstilknyttede sikringsordninger § 12
Lov om opfindelser ved offentlige forskningsinstitutioner § 17
Lov om arbejdstageres opfindelser § 8, stk. 3
Vekselloven §§ 70-71
Checkloven §§ 52-53
Patientforsikringsloven § 19
Lov om erstatning for lægemiddelskader § 22
CMR-loven § 41
Søloven §§ 55, 64 og 501-502
Ophavsretsloven § 38, stk. 5, og § 49
Patentloven § 60, stk. 3
Lov om forurenede jord § 41
Toldloven § 31
Lov om aktiv socialpolitik § 95, stk. 4
Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 9 c, stk. 9

XLIII.

Forflag til Lov

om

Forældelse af Fordringsrettigheder.

(Fremst i Landstinget den 13de November 1894 af Justitsminister Melleman.)

§ 1.

Søgsmaal eller anden Forfølgning, hvorunder en Fordringsret skal paatales, maa, for saa vidt andet ikke har særlig Hjemmel i Lov, begyndes inden saadan Frist, som nedenfor bestemmes; udløber Fristen, uden at Fordringen overensstemmende med nedenstaaende Regler er holdt i Kraft, bortfalder Fordringen som forældet.

Forældelsesfristens Udløb medfører ikke Bortfald af Tilbageholdelsesret eller Panteret; modsat Regel gælder dog, hvor Kontraktmæssigt Underpant haves i andet Løssøre end registreret Skib eller Part i saadant, medmindre Løssøret er pantfaldt som Tilbehør til fast Ejendom, saa og hvor Pant, andet end Haandpant, haves for nogen saadan Fordring, som omhandles i § 3 Nr. 2, eller ifølge Stadesløsbrev, der er meddelt for muligt indtrædende Gældsansvar.

Rettighed, der hviler som vedvarende Ejendomsbyrde paa fast Ejendom, bortfalder ikke efter nærværende Lov.

§ 2.

I tyve Aar forældes:

- 1) Fordring paa Bank eller Sparekasse i Anledning af Midler, som deri ere indsatte eller givne i Forvaring; som Bank anses enhver, der ifølge Anmeldelse til Handelsregisteret driver Bankvirksomhed;
- 2) Fordring paa Livrente og lignende Fordring, som bestaar i Ret til med visse Mellemrum at fordrø en Ydelse, der ikke er at betragte som Afdrag paa en styldig Hovedstol.

§ 3.

I tre Aar forældes:

- 1) Fordring, som støttes paa Kontrakt om Salg eller anden Overdragelse af Løssøre, der ikke er afhændet som Tilbehør til fast Ejendom, Brug af fast Ejendom eller Løssøre,

Forelagte Lovforslag m. m.

- Ydelse af Ophold, Fortæring eller Forplejning,
 Befordring af Personer eller Gods,
 Udførelse af Arbejde eller Ydelse af personlig Virksomhed af hvilken som helst Art;
- 2) Fordring paa Restance af stadigt tilbagevendende eller af en bestemt Begivenhed afhængig Afgift, som hviler paa fast Ejendom og uden særlig Vedtagelse gaar over fra Ejer paa Ejer, paa forfalden Rente, paa Restance af Livrente, Overlevelsesrente, Pension, Aftægtsydelse, Underholdsbidrag eller anden Ydelse, der forfalder med bestemte Mellemrum og ikke er at betragte som Afdrag paa en skyldig Hovedstol;
 - 3) Fordring, for hvilken ifølge Lovgivningen Udpantning kan finde Sted, saa og Fordring paa Afgift, som er nævnt i andet Led af § 1 Nr. 1 i Lov om Udpantning m. v. af 24de Marts 1873;
 - 4) Fordring ifølge Forløfte, herfra dog undtaget Forløfte, indgaaet for offentlig eller privat Oppebørselsbetjent i Anledning af hans Stilling som saadan; saa og Fordring, som Forlover eller Medskyldner, der har indfriet Gælden, i denne Anledning har paa Hovedskyldner, Medforlover eller Medskyldner, dog at Paatale, for saa vidt han ved Indfrielsen er indtraadt i en andens Fordring, staar ham aaben mindst i den Tid, som gjaaldt for den saaledes indfrieede Fordring;
 - 5) Fordring, som udenfor Tilfælde af Ewig hæves paa Tilbagebetaling af, hvad nogen har ydet i urigtig Forudsætning om, at Forpligtelse hertil paalaa ham, eller i Forventning af Modydelse, som er udebleven.

§ 4.

§ ti Aar forældes:

- 1) Fordring, som støttes paa Gældsbreve eller paa Dom eller offentligt Forlig og ikke falder ind under Bestemmelserne i § 2; paa Kræv af saadan Art, som ommeldes i § 3 Nr. 2 til 4, finder dette dog kun Anvendelse, hvor saadant Grundlag som nu nævnt er opnaaet, efter at Kravet er forfaldet eller i øvrigt blevet til en selvstændig Gældsfordring, eller Kupon er udstedt for Rente- eller lignende Fordring;
- 2) alle andre Fordringer, for hvilke anden Frist ikke er bestemt i §§ 2 og 3.

§ 5.

De i § 2 Nr. 1 og §§ 3 og 4 bestemte Frister regnes fra den Dag, da Fordringen er forfalden. Ved Fordring efter Dom medfører Eksekutionsfristen ikke Udskydelse af det Tidspunkt, fra hvilket Fristen skal regnes.

Lyder en Fordring paa Betaling efter forudgaaende Opfyldelse fra Fordringshaverens Side, regnes Fristen fra den Dag, til hvilken saadan Opfyldelse tidligst kunde have været given. Hvor Forløfte er indgaaet for en Hovedfordring, for hvilken Forældelsesfristen er ti eller tyve Aar, skal dog, uanset at Kautionsfordringen kunde bringes til at forfalde ved Fordringshaverens Opfyldelse af Hovedfordringen, tre Aars Fristen efter § 3 Nr. 4 først regnes fra den Dag, da Kautionsfordringens Forfaldstid er indtraadt; men Kautionsfordringen forældes i dette Tilfælde tillige i henholdsvis ti eller tyve Aar fra den Dag, da den ved saadan Opfyldelse tidligst kunde have været bragt til at forfalde. Ved Beregningen af en Kautionsfordrings Forældelsestid kommer det ikke i Betragtning, at den først maatte kunne kræves opfyldt, efter at Fyldestgørelse forgæves er søgt hos Hovedskyldneren, eller efter forudgaaende Varjel til Forloveren.

Ved de Fordringer, som ommeldes i § 2 Nr. 2, regnes tyve Aars Fristen fra den Dag, da den første Ydelse forfalder til Betaling; i samme Frist forældes Resten efter Forløfte indgaaet for nogen saadan Fordring.

§ 6.

Har Skyldneren efter den Tid, fra hvilken tre, ti eller tyve Aars Fristen ellers ifølge § 5 skalde have været regnet, udtrykkelig eller stilltiende overført Fordringshaveren erkendt sin Forpligtelse, saasom ved Løfte om Betaling eller ved Erklæggelse af Rente, regnes Fristen fra den Dag, da saadan Anerkendelse fandt Sted, eller da Fordringen derefter forfaldt eller ved Opsigelse fra Fordringshaveren kunde have været bragt til at forfalde. Er Gælds-brev blevet udstedt eller Dom eller offentlig Forlig opnaaet, gælder hvad i § 4, jfr. § 5, er bestemt om Fordring ifølge saadant Grundlag.

§ 7.

Har Skyldneren svigagtigt enten lagt Skjul paa eller unbladt at meddele pligtig Underretning om Omstændigheder, som begrunde Fordringen eller medføre, at denne er forfalden, indtræder Forældelse ikke, saa længe der ikke er hengaaet tre Aar fra den Dag, da Fordringshaveren har faaet Kundskab om de paagældende Omstændigheder, eller et Aar fra Skyldnerens Død.

§ 8.

Før Fordring, som tilkommer

- 1) den ene Egtfælle paa den anden,
 - 2) nogen, der er under Bærgemaal, paa hans Bæрге, eller
 - 3) Stiftelse, Aktiefelskab eller anden upersonlig Rettighedshaver paa Bestyrer,
- udløber Forældelsesfristen ikke, forinden tre Aar ere forløbne efter Egtfæltets, Bærgemaalets eller Bestyreresforholdets Ophør.

§ 9.

Dor Skyldneren eller Fordringshaveren, eller bliver Fordringshaveren umyndiggjort eller hans Bo taget under Konkursbehandling, eller bliver i Tilfælde af hans Forvinden Bæрге besiddet i Medfør af § 6 eller § 7 i Fdg. 11te September 1839, paa en Tid, da mindre end et Aar er tilbage af den Frist, som i de foregaaende Paragraffer er bestemt, forlænges Fristen til Aarsdagen efter den paagældende Begivenhed. Forældelsesfristen kan ikke paa Grund af flere saadanne Begivenheder forlænges udover et Aar fra den Dag, da den efter Reglerne i de foregaaende Paragraffer vilde være udløben.

§ 10.

Er der inden Forældelsesfristens Udløb af Skyldneren eller i hans Bo udfærdiget offentlig Indkaldelse, hvorved Fordringshaverne opfordres til inden en vis Frist at anmelde deres Arav, indtræder Forældelse ikke før Udløbet af den i Indkaldelsen satte Frist.

Er Fordringen udenfor saadan Skiftebehandling, som ommeldes i § 13, betimeligt anmeldt efter Indkaldelse som nu nævnt, staar Paatale i ethvert Tilfælde Fordringshaveren aaben, indtil et Aar er forløbet efter Indkaldelsesfristens Udløb.

§ 11.

Søgsmaal anses begyndt inden Forældelsesfristens Udløb, naar Stævning til Retten eller Indkaldelse til Forligsmægling inden nævnte Tid er forlyndt. Dog maa, hvis Indbarssling er stet til en Dag, som ligger efter Fristens Udløb, det givne Barssel

ikke være længere end fornødent. Skal Søgemaal anses begyndt, førend Sagen er paastævnet til Retten, maa Stævning uden Ophold være forkyndt, efter at Sagen af Forligsmæglerne er henbift til Retten; om Varslet, hvormed Sagen paastævnes, gælder derhos, hvad nys er sagt. Er offentlig Stævning brugt, anses Søgemaal begyndt, naar Stævningen første Gang er bekendtgjort i noget af de anordnede Blade. Fremstattes en Fordring til Modregning uden Kontrasøgmaal, anses Paatale begyndt, naar Paastand om Modregning er nedlagt i Retten.

Afvises eller hæves Søgemaal, hvorunder en Fordring betimelig er indtalt, eller slutes Sagen paa anden Maade, uden at Dom faas for Fordringen, men uden at Indtale af denne under ny Sag derved affæres, staa det i seks Maaneder efter Sagens Afvisning eller Ophævelse, eller efter at den paa anden Maade er endt, Fordringshaveren aabent, uanset at Forældelsesfristen imidlertid er udløben, at begynde nyt Søgemaal mod den, der var Sagbolder i den tidligere Sag, eller den, som siden er traadt i hans Sted; det samme gælder, naar saadan anden eller en senere Sag afvises eller hæves eller paa anden Maade slutes, som nu sagt.

Hjemvises Sag, hvorunder Fordringen er indtalt, til ny Foretagelse ved underordnet Ret, maa saadan Foretagelse ske inden seks Maaneder efter Hjemvisningsdommen, saafremt Fordringen, om Forældelsesfristen imidlertid er udløben, skal anses holdt i Kraft.

§ 12.

Er Udlægs- eller Udpantningsforretning til Fyldestgørelse for en Fordring begyndt inden Forældelsesfristens Udløb, skal Fristens Udløb ikke være Fordringshaveren til Hinder for at opnaa Udlæg, naar Forfølgningen er fortsat uden usornødent Ophold. Nægtes Udlæg, eller bliver Udlæg, som er givet under Forretningen, ophævet af overordnet Ret, eller leber Forfølgningen af anden Grund ikke til Fordringens Fyldestgørelse, staaer ny Paatale Fordringshaveren aaben overensstemmende med Reglerne i § 11, andet Led, saaledes at seks Maaneders Fristen regnes fra den tidligere Forfølgnings Afslutning.

§ 13.

Er en Fordring inden Forældelsesfristens Udløb anmeldt i Skyldnerens Konkursbo eller for Skifteret eller Eksekutorer, der behandle Skyldnerens Dødsbo overensstemmende med tredje eller fjerde Kapitel i Lov om Stifte af Dødsbo og Fællesbo m. v. af 30te November 1874, er Ret til uanset Fristens Udløb at kræve Udlæg i Boet dermed bevaret. Blicher Fordringen anerkendt men ikke fyldestgjort i Boet, forælses det Krav, som maatte have paa Skyldneren eller dennes Arvinger, overensstemmende med Reglerne i § 4 Nr. 1, jfr. §§ 5 og 6, saaledes at de ti Aar regnes tidligt fra Stiftebehandlings Slutning. Dynaas ikke Anerkendelse af Fordringen, staaer, uanset at Forældelsesfristen imidlertid er udløben, særskilt Paatale Fordringshaveren aaben, indtil seks Maanedere ere forløbne fra Stiftebehandlings Slutning eller, saafremt Anerkendelse er nægtet ved Skifteretskendelse eller Overdomstols Dom, fra Kendelsen eller Dommen.

§ 14.

Vil nogen, af hvem Paatale er rejst, overfor anden Mand gøre Krav paa hel eller delvis Dækning af, hvad han ikke maatte faa tilkendt eller inddrevet hos den, mod hvem Paatale er rejst, skal Fordringen paa saadan anden Mand anses betimeligt paataalt, naar Fordringshaveren inden Udløbet af Forældelsesfristen har paa den Maade, som er

forestrevet for Forkyndelse af Stævning, givet ham Meddelelse om Forsøgningen og derhos har indtalt sit Krav inden seks Maanedes, efter at denne er sluttet.

Tilsvarende Regel gælder, naar nogen, mod hvem Paatale er rejst, overfor anden Mand vil gøre Krav paa hel eller delvis Stadesløsholdelse for, hvad han maa-ubrede.

§ 15.

Kan en Fordring, hvis Forældelse afhænger af dansk Ret, ikke for Tiden paa-tales ved dansk Domstol, saasom fordi Skyldneren ikke har bekendt Bopæl eller Opholds-sted i Riget, kan Forbringshaveren ved inden Udløbet af den Tid, som efter foranstaaende Bestemmelser staar aaben til Fordringens Paatale, skriftligt, at anmelden Fordringen for Landsøver- samt Hof- og Stadsretten i Kjøbenhavn bevare Afgang til Paatale, indtil enten et Aar er forløbet, efter at Afgang til Paatale ved dansk Domstol er indtraadt, eller ti Aar ere hengaaede efter den Tid, da Anmeldelsen stete. Anmeldelsen bliver at indføre i en dertil indrettet Bog.

Justitsministeriet fastsætter de nærmere Regler, som skulle iagttages ved An-meldelsen og ved Førelsen af ovennævnte Bog, samt Betalingen, som skal erlægges af Anmelderen.

§ 16.

Udløbet af de ovenfor bestemte Fristes skal ikke være til Hinder for, at det ved Dom i offentlig Straffesag, hvorved nogen domfældes for en Forbrydelse, paalægges Domsældte at tilsvare den skadelidende Erstatning. Er saadan Dom affaqt, uden at Krav paa Erstatning er kommet under Paakendelse, staar særskilt Paatale den skadelidende aaben i seks Maanedes efter Dommens Udfælgelse.

§ 17.

Er en rentebærende Fordring forældet, er dermed ogsaa bortfaldet Krav paa for-falden eller paaløben Rente. Tilsvarende Regel gælder, naar Ret til fremtidig at oppe-bære tilbagevendende Ydelse bortfalder som forældet.

§ 18.

Bestemmelserne i denne Lov finde ikke Anvendelse paa:

- 1) Fordring efter Pengeseddel;
- 2) Fordring efter Statsforskrivning; om Krav paa Rente af saadan Fordring gælder dog, hvad ovenfor er bestemt;
- 3) Fordring paa Statskassen eller Overformynderskabet i Anledning af Midler, som deri ere indsatte.

§ 19.

Bestemmelserne i denne Lov skulle ikke være til Hinder for, at en længere For-ældelsestid end deri fastsat ghyldigt kan vedtages for Fordringer efter:

- 1) Gældsbreve, som ere beregnede paa almindeligt Omløb og udgives i mange ens-lydende Stykker;
- 2) Kupons, der udstedes for Rente af saadanne Gældsbreve eller for Udbytte af Aktier;
- 3) Policier og Kupons, der udgives af Forsikrings- eller Forsørgelsesindretning; eller
- 4) for saadanne Fordringer, som omhandles i § 2 Nr. 1.

§ 20.

Efter Andragende af Ejeren af et Pant kan Justitsministeriet meddele Bevilling til at erhverve Dom til Mortifikation af et Pantebrev, naar:

- 1) der er hengaaet ti eller, saafremt Fordringen, hvorfor Pant er givet, faldt ind under § 2, tyve Aar siden den Dag, da Fordringen ifølge Pantebrevets Indhold var forfalden, eller hvortil Opsigelse fra Forbringshaverens Side tidligt kunde have været givet, eller, saafremt Fordringen faldt ind under § 2 Nr. 2, da en Døds første Gang forfaldt til Betaling;
- 2) det godtgøres, at der forgæves er paa behørig Maade søgt Oplysning, om og hvor der findes nogen, hvem Ret ifølge Pantebrevet tilkommer; og
- 3) det efter de tilvejebragte Oplysninger er antageligt, at ingen Omstændighed er foresalden, ifølge hvilken Fordringen overensstemmende med Bestemmelserne i denne Lov endnu enten er i Kraft eller, i Tilfælde, hvor personligt Ansvar for Gælden ikke paahvilede Pantets Ejer, vilde have været i Kraft overfor sidstnævnte, om saadant Ansvar havde paahvilet ham.

Med Bestemmelsen i denne Paragraf sker ingen Indskrænkning i den Beføjelse, som ifølge de gældende Regler er tillagt vedkommende Myndigheder til at meddele Ejeren af et Pant Bevilling til at erhverve Mortifikationsdom paa Pantebrev i Tilfælde, hvor Pantretten angives at være ophørt.

§ 21.

D. L. 5—14—4 og Bestemmelsen i sidste Punktum af § 1 i Lov om Forældelse af Statsforordninger af 28de Januar 1871 ophæves. Andre Lovbestemmelser, hvori Frist er foreskrevet til Paatale, Fremsettelse eller Anmeldelse af nogen Fordring, blive i Kraft.

§ 22.

Denne Lov træder i Kraft den 1ste Januar 1896.

Dens Bestemmelser finde Anvendelse ogsaa paa tidligere stiftede Fordringer, som ikke inden nævnte Dag ere bortfaldne i Medfør af de hidtil gældende Regler; dog skal Forældelse i Medfør af nærværende Lov i intet Tilfælde indtræde før Udgangen af Aaret 1898, medmindre Fordringen ogsaa efter de hidtil gældende Regler vilde være bortfalden ved et tidligere Tidspunkt.

Betænkning nr. 174/1957

UDKAST TIL LOV OM FORÆLDELSE AF GÆLDSFORDRINGER.

§ 1.

Stk. 1. Fordringer på penge eller andre ydelser forældes efter reglerne i denne lov.

Stk. 2. Ved forældelsen mister fordringshaveren sin ret til at kræve opfyldelse.

10-årig og 3-årig forældelse.

Forældelsesfristerne.

§ 2.

Stk. 1. Forældelsesfristen er 10 år, når ikke andet er bestemt.

Stk. 2. Når fordringen er fastslået ved retsforlig eller andet eksigibelt forlig, jfr. retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 2, ved dom eller anden retsafgørelse, eller når der for fordringen er udstedt gældsbevis, er forældelsesfristen 10 år, selv om fordringen iøvrigt ville være underkastet en kortere forældelse. Dette gælder dog ikke fordring på senere forfaldende ydelser af den i § 3, nr. 2 og 3, omhandlede art.

§ 3.

For følgende fordringer er forældelsesfristen 3 år:

1. Fordringer, der vedrører
 - a. salg eller anden overdragelse af løsøre,
 - b. brug af fast ejendom eller løsøre,
 - c. ophold, fortæring eller undervisning,
 - d. befordring af personer eller gods,
 - e. arbejde eller personlig virksomhed af enhver art.
2. Fordring på rente eller på udbytte fra aktieselskab eller andet selskab med begrænset ansvar.
3. Fordring på pension, livrente, aftægtsydelse, underholdsbidrag eller andre ydelser, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på en skyldig hovedstol.
4. Fordring på erstatning for skade tilføjet uden for kontraktsforhold.
5. Fordring, som uden for tilfælde af svig haves på betaling af, hvad nogen har ydet i urigtig formening om, at forpligtelse hertil påhvilede ham.

6. Fordring på skat, gebyr eller anden afgift af offentligretlig natur.

§ 4.

Undtaget fra forældelse ifølge §§ 2 og 3 er fordring på bank, sparekasse eller offentlig kasse i anledning af indskud eller værdier, som er givet i forvaring. Med banker sidestilles de institutioner og personer, der ved kongelig anordning sidestilles med banker, jfr. § 54 i checkloven nr. 69 af 23. marts 1932.

§ 5.

Stk. 1. Forældelsesfristen regnes fra den dag, da fordringen er forfalden, når ikke andet er bestemt.

Stk. 2. Er fordringens forfaldstid afhængig af opsigelse, påkrav eller lignende skridt fra fordringshaverens side, regnes forældelsesfristen fra den dag, til hvilken fordringshaveren tidligst kunne have bevirket, at fordringen forfaldt. Er fordringen på grund af skyldnerens misligholdelse forfalden, eller kan den ifølge aftalen bringes til at forfalde før den ellers bestemte tid, regnes forældelsesfristen dog først fra den tid, da fordringshaveren har meddelt skyldneren, at han gør forfaldsgrunden gældende, eller fra det tidspunkt, hvortil fordringen er opsagt.

§ 6.

Ved erstatningskrav uden for kontraktsforhold regnes forældelsesfristen fra den dag, da skadelidende fik kundskab om skaden og den ansvarlige, eller da han ved anvendelse af rimelig agtpågivenhed ville have fået sådan kundskab.

§ 7.

Er aftale indgået om sådanne tilbagevendende ydelser, som omhandles i § 3 nr. 3, og der er forløbet 10 år fra den dag, da den sidste ydelse betales eller, om ingen betaling har fundet sted, fra den dag, da den første ydelse forfaldt, er ethvert krav ifølge aftalen forældet.

§ 8.

Stk. 1. Når en fordring er sikret ved forløfte, bestemmes forældelsesfristen over for forloveren ved de for forældelse af fordringen på hovedskyldneren gældende regler. At fyldestgørelse først kan kræves hos forloveren, efter at betaling forgæves er søgt hos hovedskyldneren, kommer ikke i betragtning ved fristens beregning.

Stk. 2. Forældelse, der er indtrådt over for en af flere skyldnere, der over for fordringshaveren hæfter én for alle og alle for én, er uden indflydelse på dennes krav mod de øvrige, medmindre andet er aftalt. Denne regel finder også anvendelse på fordring ifølge forløfte, selv om kravet mod hovedskyldneren er forældet.

§ 9.

Stk. 1. Når flere skyldnere hæfter én for alle og alle for én, og en af dem har indfriet sin forpligtelse, indtræder han i henseende til forældelse af krav på medskyldnere i fordringshaverens retsstilling. Er kravet på medskyldnerne ikke forældet på det tidspunkt, da en af disse har opfyldt fordringen, eller forældelsen er afbrudt over for ham, forældes det tidligst 6 måneder efter indfrielsen eller afbrydelsen.

Stk. 2. Har skyldnerne i forening forpligtet sig ved aftale, forældes krav på nogen medskyldner i anledning af fordringens indfrielse tidligst 3 år, efter at indfrielse er sket.

§ 10.

Stk. 1. Den, som inden 10 år fra forfaldsdag har anmeldt for skyldneren, at et for fordringen udstedt massegælds-brev er bortkommet, og som antagelig gør sin ejendomsret, kan efter fristens udløb fordringens beløb betalt.

Stk. 2. Tilsvarende gælder om rente- eller udbyttekuponer, når anmeldelse er sket inden 3 år.

Stk. 3. Er der ved fordringens stiftelse gyldigt truffet aftale om en særlig forældelsesfrist, gælder i stedet denne frist.

Stk. 4. Krav på betaling i henhold til stk. 1-3 forældes på 3 år.

Tillægsfrister.

§ 11.

Såfremt skyldneren forsætligt har givet urigtige oplysninger eller undladt at meddele pligtig underretning om omstændigheder, hvoraf fordringens tilværelse eller forfaldstid er afhængig, indtræder forældelse ikke, før der er for-

løbet 3 år, efter at fordringshaveren er blevet bekendt med de nævnte omstændigheder.

§ 12.

Stk. 1. Dersom skyldneren ved kravets opståen eller senere har haft bopæl eller fast ophold i landet, og han derefter har forladt landet, eller hans bopæl eller opholdssted ikke kan efterspores, indtræder forældelse tidligst 1 år, efter at fordringshaveren fik eller ved anvendelse af rimelig agtpågivenhed ville have fået kundskab om, at skyldneren har fast ophold i landet, og om hans opholdssted, dog senest 20 år efter den i stk. 2 nævnte anmeldelse.

Stk. 2. Det er dog en betingelse for den i stk. 1 fastsatte forlængelse af forældelsesfristen, at fordringshaveren før forældelsesfristens udløb skriftligt har gjort anmeldelse om fordringen til Københavns byret. Fordringen bliver da at indføre i en dertil indrettet bog. Har skyldneren bekendt bopæl i udlandet, giver retten ham meddelelse om anmeldelsen i anbefalet brev.

Stk. 3. Nærmere forskrifter om, hvorledes anmeldelsen skal være affattet og om førelsen af den i stk. 2 omhandlede bog, kan gives af justitsministeriet.

§ 13.

Stk. 1. Dersom skyldneren eller fordringshaveren dør inden udløbet af forældelsesfristen, eller dersom fordringshaveren inden samme tidspunkt forsvinder eller bliver umyndiggjort, eller hans bo bliver taget under konkursbehandling, indtræder forældelse tidligst årsdagen efter den nævnte begivenhed.

Stk. 2. Forældelsesfristen kan dog ikke på grund af flere sådanne begivenheder forlænges ud over et år fra den dag, da den efter lovens øvrige bestemmelser ville være udløbet.

§ 14.

Stk. 1. Er der inden forældelsesfristens udløb af skyldneren eller i hans bo udfærdiget proklama eller anden offentlig indkaldelse, hvorved fordringshaverne opfordres til inden en vis tid at anmelde deres krav, indtræder forældelse ikke før udløbet af den i indkaldelsen satte frist.

Stk. 2. Er der inden forældelsesfristens udløb åbnet forhandling om tvangsakkord for skyldneren, indtræder forældelse ikke før afholdelsen af det i lov nr. 225 af 14. april 1905 § 6 omhandlede møde.

Stk. 3. Er – uden for tilfælde af offentlig konkurs- eller skiftebehandling, jfr. § 20 – anmeldelse betimelig sket i henhold til stk. 1 og 2, indtræder forældelse ikke, før der er forløbet 1 år efter indkaldelsesfristens udløb eller afholdelse af det nævnte møde.

§ 15.

Stk. 1. Såfremt skyldneren er værge eller fuldmægtig for fordringshaveren, og fordringsforældelse af den grund må anses som uforenelig med skyldnerens pligt til at varetage fordringshaverens interesser, indtræder forældelse ikke, før der er forløbet 3 år efter hvervets ophør eller det tidligere tidspunkt, da fordringshaveren eller den, der iøvrigt kan gøre kravet gældende på fordringshaverens vegne, er blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes. Tilsvarende gælder om fordring, som af selskab, forening, stiftelse eller lignende haves mod bestyrelsesmedlem i samme.

Stk. 2. Den i stk. 1 omhandlede udskydelse af forældelsen gælder også for den i §§ 16 og 17 omhandlede forældelse.

20-årig forældelse.

§ 16.

Stk. 1. Fordring på erstatning udenfor kontraktsforhold såvel som andre fordringer, for hvilke der ikke er fastsat bestemt forfaldstid, forældes i hvert fald, når der er forløbet 20 år fra fordringens stiftelse. Det samme gælder for de i § 4 omhandlede fordringer, selv om de måtte have bestemt forfaldstid.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1, 1. pkt. finder dog ikke anvendelse på fordringer, der forfalder ved nogens død, eller på fordringer på sådanne tilbagevendende ydelser, som omhandles i § 3, nr. 3. Det samme gælder forpligtelse ifølge massegældsbev.

Om forældelse af forpligtelse til indskud i selskaber.

§ 17.

Forpligtelse i henhold til selskabskontrakt til at gøre indskud i selskabet forældes 10 år efter medlemsforholdets ophør.

Afbrydelse af forældelse.

§ 18.

Forældelsen afbrydes, når skyldneren over for fordringshaveren udtrykkeligt eller stil-

tiende anerkender sin forpligtelse, såsom ved løfte om betaling eller erlæggelse af rente.

§ 19.

Stk. 1. Forældelsen kan endvidere afbrydes ved, at fordringshaveren foretager retslige skridt mod skyldneren til erhvervelse af retsforlig, dom eller anden retsafgørelse.

Stk. 2. Indtales fordringen ved domstol, er det afgørende, at stævning er indleveret til retten, eller at fordringen er gjort gældende under retssag.

Stk. 3. Er det vedtaget, at tvist om en fordring skal afgøres ved voldgift, eller er anden særlig afgørelsesmåde hjemlet, afbrydes forældelsen, når fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har iværksat, hvad der fra hans side skal gøres for at sætte sagen i gang, og derefter fremmer den uden uforholdent ophold.

§ 20.

Er skyldnerens bo taget under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, afbrydes forældelsen, når anmeldelse af fordringen er kommet frem til skifteretten. I konkurstillfælde regnes afbrydelsens virkning, når anmeldelse er sket inden udløbet af det i boet udstedte proklama, fra konkursens begyndelse. Afbrydelsen har også virkning i forhold til skyldneren eller hans arvinger.

§ 21.

Stk. 1. Er en fordring fastslået ved dom eller eksigibelt forlig, afbrydes forældelsen, når begæring om udlæg er indkommet til fogeden inden udløbet af forældelsesfristen, og forretningen derefter bliver fremmet.

Stk. 2. Når fordringen kan inddrives ved udpantning, afbrydes forældelsen, når udpantning er foretaget inden udløbet af forældelsesfristen.

§ 22.

Stk. 1. Hvis den af fordringshaveren iværksatte forfølgning ikke fører til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse eller til tvangsfuldbyrdelse, og dette ikke skyldes forsættligt forhold fra fordringshaverens side, vedvarer virkningen af den betimelige påtale i 6 måneder, efter at fordringshaveren har fået meddelelse om, at forfølgningen er afsluttet. Har han ikke fået sådan meddelelse inden rimelig tid, regnes fristen fra det tidspunkt, da fordringshaveren fik kendskab til forholdet eller burde have søgt oplysning derom.

Stk. 2. Tilsvarende gælder, dersom fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har indgivet konkursbegæring, uden at konkurs er påfulgt, eller dersom forfølgningen fører til en retsafgørelse, der kan indbringes for domstol eller anden myndighed, uden at der herfor er fastsat nogen særlig klagefrist.

Stk. 3. Inden for den i stk. 1 fastsatte frist står derhos særskilt påtale mod skyldneren eller hans arvinger fordringshaveren åben, dersom fordringen er anmeldt under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, men den her ikke har opnået at blive anerkendt.

§ 23.

Stk. 1. Når forældelsen afbrydes, løber en ny forældelsesfrist i overensstemmelse med reglerne i denne lov.

Stk. 2. Sker afbrydelsen ved forfølgning efter § 19, regnes den nye frist fra den dag, da retsforlig er indgået, dom er afsagt eller anden retsafgørelse truffet. Er fordringen anerkendt under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, regnes den nye frist fra bobehandlingens slutning. Sker afbrydelsen ved tvangsfuldbyrdelse efter § 21, regnes den nye frist fra forretningens slutning.

§ 24.

Stk. 1. Hæfter flere skyldnere én for alle og alle for én, og fordringshaveren rettidigt har indledt retsforfølgning, jfr. § 19, mod en af dem, skal fordringen mod de øvrige anses som betimelig påtalt, når han inden udløbet af forældelsesfristen har givet dem varsel om forfølgningen på den i lov om rettens pleje for forkyndelse af stævninger bestemte måde, og han derhos forfølger sin fordring inden 6 måneder, efter at sagen er afsluttet ved forlig, dom eller på anden måde.

Stk. 2. Samme regel gælder, når fordringen afhænger af et retsforhold, hvorom sag er rejst af eller mod fordringshaveren.

§ 25.

Dersom forældelsens afbrydelse bliver umuliggjort som følge af uovervindelig hindring (indenlandsk eller udenlandsk lovforskrift eller andre tilfælde af vis majør), indtræder forældelse tidligst 6 måneder efter hindringens ophør.

Om erstatningskrav i forbindelse med straffesag.

§ 26.

Erstatningskrav, der udspringer af en strafbar handling, kan uanset fordringens forældelse fremsættes under en straffesag, hvorunder skyldneren findes skyldig i den handling, der medfører erstatningsansvar, eller ved særskilt søgsmål anlagt inden 6 måneder, efter at fældende dom i straffesagen er blevet endelig.

Virkingen af forældelse.

§ 27.

Forældelse af en fordring omfatter også rente og lignende ydelse.

§ 28.

Uanset fordringens forældelse bevarer fordringshaveren aftalt modregningsret og ret til modregning mod krav, der udspringer af det samme retsforhold som den forældede fordring, og som er stiftet, inden forældelse indtrådte.

§ 29.

Stk. 1. Tilbageholdsret og håndpanteret berøres ikke af fordringens forældelse. Det samme gælder om underpant i fast ejendom, når pantehaveren har overtaget pantet til brug.

Stk. 2. Panteretten for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev for en bestemt angiven sum i fast ejendom eller registreret pant i skib eller skibspart forældes ikke. Det skal derhos have sit forblivende ved de hidtil gældende regler om forældelse af fordringer sikrede ved tinglyst skifteekstrakt.

Stk. 3. Iøvrigt bortfalder den for en fordring stiftede panteret, når fordringen forældes.

Stk. 4. En sælgers ejendomsforbehold over leveret løsøre taber sin virkning, når hans ret til købesummen er faldet bort ved forældelse.

Stk. 5. Af rettigheder, der som grundbyrder hviler på fast ejendom, er alene de enkelte forfaldne ydelser genstand for forældelse.

Almindelige bestemmelser.

§ 30.

Stk. 1. Vedtagelse af, at forældelse ikke skal indtræde i overensstemmelse med reglerne i denne lov, er uforbindende for skyldneren. Efter fordringens stiftelse kan aftale om fristforlængelse dog træffes med virkning for indtil 3 år ad gangen, regnet fra aftalen.

Stk. 2. Forældelsesfristen for fordringer efter massegældsbreve kan forlænges eller forkortes ved udtrykkelig bestemmelse i gælds brevet.

Stk. 3. Forældelsesfristen for fordringer ifølge rente- eller udbyttekuponer kan forlænges ved aftale, men kan ikke forkortes.

Stk. 4. Aftale, hvorefter forældelse kan indtræde tidligere end efter denne lov, kan tilside sættes helt eller delvis, såfremt det måtte findes utilbørligt eller klart stridende mod god forretningskik at gøre den gældende.

§ 31.

Stk. 1. Til frister efter denne lov medregnes den dag, der efter sit tal i måneden svarer til den dag, hvorfra fristen regnes. I mangel af tilsvarende dag udløber fristen på den sidste dag i måneden.

Stk. 2. Udløber fristen på en helligdag eller på grundlovsdagen, forlænges fristen til den næstfølgende søgnedag.

§ 32.

Selv om en fordring iøvrigt skal bedømmes efter fremmed ret og efter denne ikke er forældet, forældes den desuagtet efter denne lov, når skyldneren i hele forældelsestiden har haft bopæl eller ophold her i riget.

§ 33.

Når der i lov er fastsat særlige forældelses-

frister eller andre særlige bestemmelser om forældelse for visse fordringer, kommer denne lovs regler til anvendelse i den udstrækning, hvori ikke andet følger af vedkommende lov eller af forholdets særlige beskaffenhed.

Ikrafttrædelse m. v.

§ 34.

Stk. 1. Denne lov træder i kraft den 1. januar 1960. Den kommer til anvendelse også på tidligere stiftede fordringer, der ikke inden den nævnte dag er forældet efter de hidtil gældende regler. Dog skal forældelse i medfør af denne lov i intet tilfælde indtræde før udgangen af året 1962, medmindre fordringen også ville være forældet på et tidligere tidspunkt efter de hidtil gældende bestemmelser.

Stk. 2. Afbrydelse af forældelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, bevarer virkning lige med afbrydelse efter denne lov, selv om den ikke er sket på den i loven foreskrevne måde.

§ 35.

Fra lovens ikrafttræden ophæves D.L. 5-14-4, lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer, lov nr. 111 af 31. marts 1926 om tinglysning § 42, lov nr. 127 af 15. april 1930 om ikrafttræden af borgerlig straffelov § 16 og lov nr. 146 af 13. april 1938 om gældsbreve § 25 og kap. 6.

Den norske lov om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven)

(lov nr. 18 af 18. maj 1979 som senest ændret ved lov nr. 51 af 25. juni 2004)

§ 1. (*Innledende bestemmelser*)

1. Fordring på penger eller andre ytelser foreldes etter reglene i denne lov når ikke annet er lovbestemt.
2. Om foreldelse i internasjonale kjøpsforhold gjelder New York-konvensjonen av 14. juni 1974, slik den lyder i norsk oversettelse inntatt i Norsk Lovtidend. Kongen kan likevel bestemme at konvensjonen ikke skal få anvendelse på kjøpsavtaler der både selger og kjøper har sitt relevante forretningssted i de nordiske land (Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige).

Den alminnelige foreldelsesfrist

§ 2. (*Fristens lengde*)

Den alminnelige foreldelsesfrist er 3 år.

§ 3. (*Fristens utgangspunkt*)

1. Foreldelsesfristen regnes fra den dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse.
2. For krav som oppstår ved mislighold, regnes foreldelsesfristen fra den dag da misligholdet inntreffer.
3. Kan eller skal en avtale anses hevet før oppfyllelestiden eller en fordring forfalt før den ellers bestemte tid, på grunn av skyldnerens mislighold eller et annet inntruffet forhold, blir foreldelsesfristen for krav som bygger på slikt forhold, først regnet fra den dag da fordringshaveren varsler skyldneren om at han gjør hevnings- eller forfallsgrunnen gjeldende. Blir denne ikke gjort gjeldende, regnes fristen fra den forfallsdag som ellers er bestemt.
4. Når selgeren eller et tidligere omsetningsledd har garantert for salgstingen ved å påta seg avhjelp eller annet ansvar, blir foreldelsesfristen for krav som bygger på denne garanti, regnet fra den dag da kjøperen gir varsel om det forhold kravet grunner seg på, men senest fra den dag garantien løper ut. Tilsvarende gjelder når en tjenesteyter e.l. har garantert for resultatet av oppdraget.

Særskilte foreldelsesfrister.

§ 4. (*Bankinnskudd m.m.*)

1. Fordring på bank eller offentlig kasse i anledning innskudd eller verdier som er gitt i forvaring, samt rentekrav i tilknytning til slik fordring, foreldes først 20 år etter at det er gitt melding etter finansavtaleloven § 23 første ledd. Dette gjelder selv om kontoen påføres renter etter at slik melding er gitt. Foreldelse inntreer bare dersom institusjonen forut for foreldelsesfristens utløp har gjort det som med rimelighet kan forventes for å komme i kontakt med kontohaveren eller arvingene.
2. Foreldelse avbrytes når fordringshaveren melder seg for institusjonen eller kontoen disponeres over ved uttak eller ved at midler settes inn på kontoen. Med bank likestilles annen innretning som med hjemmel i lov skaffer seg midler til sin virksomhet ved å motta innskudd fra en ubestemt krets av innskytere.
3. Finansavtaleloven § 23 gjelder tilsvarende for fordring på offentlig kasse.

§ 5. (*Gjeldsbrev og pengelån*)

1. Når det er utstedt gjeldsbrev for en fordring, eller fordringen er registrert i et verdipapirregister, er foreldelsesfristen 10 år, bortsett fra senere forfalt rente eller selskapsutbytte og senere forfalte terminytelser som omhandlet i § 6.
2. Etter 10 år foreldes også fordring som grunner seg på pengelån, renter unntatt. Denne tiårsfrist gjelder ikke lån som gis av selgeren eller av noen annen etter avtale med selgeren til finansiering av et kredittkjøp.

§ 6. (*Pensjon, underholdsbidrag m.m.*)

En fordring som er avtalt eller fastsatt om pensjon, livrente, føderåd, underholdsbidrag eller annen ytelse, og som forfaller med bestemte mellomrom og ikke er avdrag på hovedstol, foreldes når det er gått 10 år fra den dag da siste ytelse ble betalt. Dersom det ikke er betalt noe, løper denne fristen fra den dag da fordringshaveren kunne ha krevd å få første ytelse. De enkelte forfalte terminytelser foreldes dessuten etter §§ 2 og 3, likevel slik at fristen for krav på underholdsbidrag er 10 år.

§ 7. (*Kausjon*)

Når en fordring er sikret ved kausjon eller tilsvarende garanti, regnes foreldelsesfristen i forhold til garantisten etter de samme regler som gjelder for hovedfordringen. Det er uten

betydning for beregningen at oppfyllelse ikke kan kreves hos garantisten før betaling for-
gives er søkt hos hovedskyldneren eller at garantien for øvrig har subsidiær karakter.

§ 8. (Regressfordring)

Hefter flere skyldnere overfor fordringshaveren, og en av dem innfrir sin forpliktelse før foreldelse var inntrådt i forhold til ham, foreldes hans regresskrav mot medskyldner 1 år etter innfrielsen. Kravet foreldes likevel ikke før utløpet av den foreldelsesfrist som han ville tilkomme om den innfridde fordring var blitt overdratt til ham. Var fordringshaverens fordring mot medskyldneren foreldet ved innfrielsen, kan regresskravet bare gjøres gjeldende dersom medskyldneren er blitt varslet innen rimelig tid om innfrielsen. Er det før innfrielsen skjedd fristavbrudd eller avtalt forlengelse etter § 28, kreves videre at medskyldneren er blitt varslet om det innen rimelig tid.

§ 9. (Krav på skadeserstatning)

1. Krav på skadeserstatning eller oppreising foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.
2. Kravet foreldes likevel seinest 20 år etter at den skadegjørende handling eller annet ansvar grunnlag opphørte. Dette gjelder ikke ved personskade, dersom
 - a) skaden er voldt i ervervsvirksomhet eller dermed likestilt virksomhet, eller er voldt mens skadelidte er under 18 år.
 - b) den ansvarlige, eller noen denne hefter for, før opphøret av det skadegjørende forhold kjente eller burde kjenne til at dette kunne medføre fare for liv eller alvorlig helseskade.
3. Paragrafen gjelder ikke krav som springer ut av kontrakt, bortsett fra krav på erstatning for personskade.

Tilleggsfrister

§ 10. (Uvitenhet og andre hindringer)

1. Dersom fordringshaveren ikke har gjort fordringen gjeldende fordi han manglet nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren, inntreer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da fordringshaveren fikk eller burde skaffet seg slik kunnskap.
2. Kan foreldelse ikke avbrytes på grunn av norsk eller fremmed lov eller annen uovervinnelig hindring som ikke beror på fordringshaverens egne forhold, inntreer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da hindringen opphørte.
3. Dersom skyldneren har forlatt landet etter at fordringen oppsto, og fordringshaveren bare kan avbryte foreldelse ved skritt etter § 23, inntreer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da fordringshaveren fikk eller burde ha skaffet seg kunnskap om at skyldneren igjen

har hjemting her i riket, eller om at foreldelsen kan avbrytes ved andre skritt enn etter § 23.

4. Foreldelsestiden kan ikke forlenges etter denne paragraf med mer enn til sammen 10 år. Fristene i § 9 nr. 2 for krav på skadeserstatning m.m. kan ikke forlenges etter nærværende paragraf. Ellers gjelder paragrafen for andre frister og tilleggsfrister etter denne lov.

§ 11. (Krav i forbindelse med straffesak)

Selv om foreldelsestiden er ute, kan krav på erstatning, oppreisning og inndragning som springer ut av en straffbar handling, settes fram under en straffesak der skyldneren blir funnet skyldig i det forhold som medfører ansvaret. Slikt krav kan også settes fram ved særskilt søksmål som er reist innen 1 år etter at fellende dom i straffesaken ble rettskraftig. Tilsvarende gjelder når skyldneren vedtar forelegg om forhold som nevnt.

§ 12. (Krav mot verge m.v. og visse krav i selskapsforhold)

1. Når fordringen tilkommer:

a) umyndig mot verge eller overformynder, eller

b) upersonlig rettshaver, så som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, lag eller stiftelse - mot medeier eller medlem av organ for rettshaveren,

inntreder foreldelse for ansvar vedkommende har pådratt seg i denne egenskap, tidligst 1 år etter at vervet er opphørt. Er rette vedkommende som kan gjøre kravet gjeldende på fordringshaverens vegne, før vervets opphør blitt kjent med de omstendigheter som kravet grunnes på, løper fristen fra dette tidligere tidspunkt. Regelen gjelder også forholdet mellom konkursskyldneren og boets organer.

2. For fordring ifølge forpliktelse som i henhold til selskapskontrakt påhviler et medlem til å gjøre tilskudd til selskapets masse, tar foreldelse først til å løpe når medlemskapet er opphørt og selskapet har fått underretning om det.

§ 13. (Proklama)

Har skyldneren eller er det i hans bo innen utløpet av foreldelsesfristen utferdiget proklama, eller annen offentlige innkallelse med oppfordring til fordringshaverne om å melde sine krav innen en bestemt fastsatt frist, inntreder ikke foreldelse før denne fristen er ute. For rettidig anmeldt fordring inntreder ikke foreldelse før det er gått 1 år etter at meldefristen er utløpt. Ved konkurs, gjeldsforhandling etter konkursloven eller offentlig skifte gjelder §§ 18, 21 og 22 nr. 2 og 3. Ved gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven gjelder § 18 nr. 2, § 21 nr. 3 fjerde punktum og § 22 nr. 2.

Avbrudd av foreldelse

§ 14. (Erkjennelse)

Foreldelse avbrytes når skyldneren overfor fordringshaveren uttrykkelig eller ved sin handlemåte erkjenner forpliktelsen, så som ved løfte om betaling eller ved å betale rente.

§ 15. (Rettslig skritt m.m.)

1. Foreldelse avbrytes når fordringshaveren tar rettslig skritt mot skyldneren for å få dom, skjønn, voldgiftsdom eller tilsvarende avgjørelse. Det samme gjelder når skyldneren tar slikt skritt for å få fastsettelsesdom om fordringen. Likeså avbrytes foreldelse ved begjæring om avgjørelse etter lov av 21. februar 1930 om skifte § 11 annet ledd annet punktum av boets krav mot loddeier eller legatar.

2. Blir fordringen gjort gjeldende ved domstol, skjer avbrudd:

a) ved forliksklage eller stevning, eller

b) ved at krav om fordringen blir framsatt eller påberopt til motregning under sak som er reist mellom partene.

3. Er det avtalt at tvist om en fordring skal avgjøres ved voldgift, eller er det hjemmel for annen særskilt avgjørelsesmåte, avbrytes foreldelse ved at fordringshaveren gjør det som fra hans side trengs for å sette saken i gang. Bestemmelsen i nr. 2 bokstav b gjelder tilsvarende.

§ 16. (Administrativ avgjørelse m.m.)

1. Foreldelse avbrytes når tvist om kravet bringes inn til avgjørelse ved et forvaltningsorgan som har særskilt myndighet til å avgjøre slik tvist. Dette gjelder selv om vedtaket kan overprøves av andre organer eller bringes inn for domstolene. Dersom saken blir forberedt av et annet organ, er det tilstrekkelig at kravet er brakt inn til dette organ for å få det avgjort.

2. Reglene i nr. 1 gjelder tilsvarende for:

a) tvist om krav som bringes inn for en klage- eller reklamasjonsnemnd som er opprettet av skyldneren eller bransjeorganisasjon han er tilsluttet eller under deres medvirkning. Det samme gjelder hvis vedtektene for nemnda er offentlig godkjent etter særskilt lovbestemmelse eller hvis skyldneren godtar at tvist om kravet bringes inn for en opprettet klage- eller reklamasjonsnemnd.

b) tvist om krav mot den offentlige forvaltning som bringes inn for Stortingets ombudsmann for forvaltningen.

§ 17. (Tvangsfullbyrdelse)

1. Har fordringshaveren tvangsgrunnlag for sin fordring, avbrytes foreldelsen ved begjæring om tvangsfullbyrdelse (utlegg eller dekning).
2. Kan en offentlig myndighet inndrive egen fordring ved selv å holde utleggsforretning, avbrytes foreldelsen når myndigheten innen fristen berammer forretning for utleggspant eller gir pålegg om utleggstrekk til den trekkpliktige.
3. For krav som skal inndrives i fremmed stat, avbrytes foreldelse ved at det settes fram begjæring om inndrivelse overfor vedkommende myndighet her i riket eller i den fremmede stat i samsvar med lov eller overenskomst mellom statene om inndrivelse i den fremmede staten.

§ 18. *(Konkurs, gjeldsforhandling og skifte)*

1. Når fordringshaveren begjærer konkurs eller offentlig skifte, blir dermed foreldelse av hans fordring avbrutt.
2. Er skyldnerens bo under konkurs, gjeldsforhandling etter konkursloven, offentlig skifte, eller er det åpnet gjeldsforhandling etter gjeldsordningsloven, avbrytes ellers foreldelse når fordringshaveren anmelder fordringen i boet eller til namsmannen. Foreldelse av alle fordringer som blir anmeldt innen utløpet av meldefristen i boet anses avbrutt den dag da det ble åpnet konkurs, gjeldsforhandling etter konkursloven eller gjeldsordningsloven eller offentlig skifte.
3. Avbrudd har virkning også i forhold til skyldneren og hans arvinger.

§ 19. *(Prosessvarsel)*

1. Er forfølgning i samsvar med §§ 15 eller 16 nr. 1 i rett tid innledet mot en av flere skyldnere, skal fordringen anses rettidig påtalt overfor de øvrige når fordringshaveren, før foreldelse er inntrådt, har gitt dem varsel om forfølgningen på den måten som er fastsatt i lov av 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål § 80, og senere forfølger sin fordring mot vedkommende innen 1 år etter at saken er avsluttet ved forlik, dom eller på annen måte.
2. Samme regel gjelder når fordringen avhenger av et rettsforhold som det er reist sak om av eller mot fordringshaveren.

Virkningen av avbrutt foreldelse

§ 20. *(Ny frist etter erkjennelse)*

Når foreldelse avbrytes ved erkjennelse etter § 14, løper en ny foreldelsesfrist etter reglene i denne lov fra erkjennelsen eller fra den senere dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve å få oppfyllelse.

§ 21. *(Ny frist etter påtale, avgjørelse m.m.)*

1. Er foreldelse avbrutt ved påtale etter §§ 15 til 19, skjer ingen foreldelse så lenge forfølgningen pågår eller pålagt trekk hos den trekkpliktige opprettholdes.

2. Blir fordringen bindende fastslått ved rettsforlik, dom eller annen avgjørelse som nevnt i §§ 15 eller 16, løper en ny foreldelsesfrist på 10 år fra den dag da rettsforlik er inngått, dom er avsagt eller annen avgjørelse er truffet, eller fra den dag da fordringshaveren tidligst kan kreve å få oppfyllelse. Oppnår fordringshaveren avgjørelse som nevnt uten at fordringen blir bindende fastslått, er den nye foreldelsesfristen 3 år. Det samme gjelder tvist om krav mot den offentlige forvaltning som bringes inn for Stortingets ombudsmann for forvaltningen, om ombudsmannen uttaler kritikk etter lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 10 annet ledd og ber forvaltningsorganet behandle saken på ny. Fordring på senere forfalt rente eller selskaps-utbytte foreldes likevel etter §§ 2 og 3, og senere forfalt terminytelse etter § 6.

3. Fremmes tvangsfullbyrdelse etter § 17 uten at fordringshaveren får full dekning for sin fordring, blir det regnet ny frist på 10 år fra tvangsforretningens slutning. Blir fordringen anerkjent under konkurs eller offentlig skifte, blir det regnet ny frist på 10 år fra bobehandlingens slutning, i tilfelle ved avgjørelse i høyere instans, selv om fordringen er særskilt anerkjent tidligere. Nr. 2 fjerde punktum gjelder tilsvarende. Dersom fordringen blir omfattet av en gjeldsordning etter gjeldsordningsloven, blir det regnet en ny frist på 10 år fra den dag da fristen for å ta stilling til frivillig gjeldsordning etter gjeldsordningsloven § 4-12 første ledd er løpt ut, eller fra den dag da tvungen gjeldsordning ble stadfestet.

§ 22. *(Tilleggsfrist etter avvisning m.m.)*

1. Dersom påtale etter §§ 15, 16 eller 17 ikke fører til forlik eller realitetsavgjørelse som nevnt i §§ 15 eller 16 eller til at tvangsfullbyrdelse fremmes, og dette ikke skyldes forsettlig forhold fra fordringshaverens side, varer virkningen av den rettidige påtale i 1 år etter at saken er avsluttet. Har ikke fordringshaveren fått melding om dette innen rimelig tid, regnes fristen fra den dag da fordringshaveren fikk kjennskap til at saken var avsluttet eller burde søkt opplysning om det. Virkningen opphører likevel senest 3 år etter sakens slutning. Det samme gjelder også for så vidt fordringshaveren ikke får fullt medhold i avgjørelse etter § 16.

2. Blir en begjæring om konkurs eller offentlig skifte, jfr. § 18, ikke tatt til følge eller en rettidig anmeldt fordring ikke anerkjent i boet, varer virkningen av avbruddet i 1 år etter

at det ble truffet avgjørelse, i tilfelle i høyere instans, om ikke å ta begjæringen til følge eller om ikke å anerkjenne eller prøve fordringen. Er formell beslutning om dette ikke truffet og meddelt fordringshaveren, regnes fristen fra den dag da behandlingen ble avsluttet, i tilfelle ved avgjørelse i høyere instans. Bli et forslag til frivillig eller tvungen gjeldsordning etter gjeldsordningsloven ikke vedtatt eller stadfestet, jf. gjeldsordningsloven §§ 4-12 og 5-4, varer virkningen av avbruddet i 1 år etter at det ble truffet avgjørelse, i tilfelle i høyere instans, om å nekte stadfestelse av tvungen gjeldsordning, eller i 1 år etter at fristen for å ta stilling til frivillig gjeldsordning etter gjeldsordningsloven § 4-12 er løpt ut.

3. Ved gjeldsforhandling etter loven gjelder bestemmelsen i nr. 2 annet punktum tilsvarende for rettidig anmeldt fordring.

§ 23. (Avbrudd og avgjørelse i utlandet)

1. Dersom fordringshaveren før utløpet av foreldelsesfristen etter denne lov tar avbrytende skritt som nevnt i §§ 15 eller 16 nr. 1 mot skyldneren i fremmed stat, hvor det er rimelig verneting for saken, får avbruddet virkning også her i riket så lenge forfølgningen pågår. Fører ikke denne til forlik eller realitetsavgjørelse som nevnt i §§ 15 eller 16, gjelder § 22 nr. 1 tilsvarende.

2. Bli fordringen fastslått ved rettsforlik eller realitetsavgjørelse som anerkjennes her i riket, løper en ny foreldelsesfrist på 10 år etter reglene i § 21 nr. 2. Kan avgjørelsen ikke anerkjennes her i riket, varer likevel virkningen av fordringens rettidige påtale etter nr. 1 i nærværende paragraf i 1 år regnet fra den dag da avgjørelsen ble tatt, men bare i den utstrekning avgjørelsen godkjenner fordringen.

Foreldelsens virkninger

§ 24. (Tap av rett til oppfyllelse, rente m.m.)

1. Ved foreldelse taper fordringshaveren sin rett til oppfyllelse.

2. Foreldelse av en fordring omfatter også rente, utbytte og lignende tilleggsytelse.

§ 25. (Forholdet hvor det er flere skyldnere)

1. At foreldelse er inntrådt overfor en av flere skyldnere, er uten innflytelse på fordringshaverens krav mot de andre, for så vidt ikke annet følger av avtale.

2. Ved kausjon eller tilsvarende garanti anses likevel fordringen mot garantisten som foreldet når foreldelsen er inntrådt i forhold til hovedskyldneren før fordringen er gjort gjeldende mot garantisten ved skritt som nevnt i §§ 15 til 19, for så vidt ikke annet følger av avtale.

§ 26. (Motregning)

Foreldelse av en fordring medfører ikke at fordringshaveren taper motregningsrett, såfremt:

- a) denne rett er avtalt, eller
- b) det krav som det motregnes mot, springer ut av samme rettsforhold som den foreldede fordring og er oppstått før denne fordring ble foreldet.

§ 27. (Pant m.m.)

1. Når fordringen foreldes, bortfaller:

- a) lovbestemt underpant som ikke er tinglyst eller registrert i særskilt rettsregister,
- b) underpant i henhold til skadesløsbrev til sikkerhet for mulig inntredende gjelds-ansvar,
- c) underpant for krav på rente eller annen ytelse som forfaller med bestemte mellomrom og ikke er avdrag på en skyldig hovedstol.

2. Rett etter eiendomsforbehold til eller salgspant i levert løsøre faller bort når fordringen på kjøpesummen foreldes. Dette gjelder likevel ikke når retten i medhold av lov er tinglyst eller registrert i særskilt rettsregister.

3. Ellers har foreldelse ingen innflytelse på panterett og tilbakeholdsrett.

4. Av rettighet som hviler som grunnbyrde på fast eiendom, foreldes bare de enkelte ytelser.

Alminnelige bestemmelser

§ 28. (Avtale om å forlenge eller forkorte foreldelsestiden)

1. Skyldneren kan ikke bindende vedta at foreldelse ikke skal inntre i samsvar med reglene i denne lov. Etter at fordringen er oppstått, kan han likevel vedta fristforlengelse med virkning for inntil 3 år om gangen regnet fra vedtagelsen, likevel ikke ut over 10 år fra den dag da foreldelsesfristen ellers ville løpt ut.

2. Foreldelsesfristen for fordring etter mengdegjeldsbrev kan forlenges ved uttrykkelig bestemmelse i gjeldsbrevet.

3. Foreldelsesfristen for fordring etter rente- eller utbyttekupong kan forlenges ved avtale, men ikke forkortes.

§ 29. (Beregning av frister m.m.)

1. I frister etter denne lov medregnes den dag som etter sitt tall i måneden svarer til den dag som fristen regnes fra. I mangel av tilsvarende dag løper fristen ut på den siste dag i måneden.

2. Ender fristen på en lørdag, helgedag eller dag som etter lovgivningen er likestilt med helgedag, forlenges fristen til den nærmest følgende virkedag.
3. Rettidig avbrudd er skjedd når det nødvendige skrift er kommet fram til vedkommende myndighet eller person, eller når det her i riket er postlagt til vedkommende før fristen er ute. Bestemmelsene i lov av 13. august nr. 5 om domstolene § 146 tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 30. *(Forholdet til særlovgivning)*

Når det i annen lov er fastsatt særlige foreldelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om foreldelse for visse fordringer, gjelder reglene i denne lov i den utstrekning ikke annet følger av den annen lov eller av forholdets egenart.

Ikrafttredelse m.m.

§ 31. *(Ikrafttredelse)*

Loven tar til å gjelde 1. januar 1980, men § 1 nr. 2 fra den tid Kongen fastsetter. Den får anvendelse også på tidligere oppståtte fordringer, som ikke før den nevnte dag var foreldet etter de da gjeldende regler. Foreldelse etter denne lov skal likevel ikke i noe tilfelle inntre før utgangen av året 1982, med mindre fordringen ville være foreldet på tidligere tidspunkt også etter de regler som gjaldt da loven trådte i kraft.

Den svenske preskriptionslag

(lag 1981:130)

Inledande bestämmelse

1 § Denna lag gäller i fråga om preskription av fordringar, i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet.

Preskriptionstid

2 § En fordran preskriberas tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen avbryts dessförinnan.

Preskriptionstiden är dock tre år för fordran mot en konsument, om fordringen avser en vara, tjänst eller annan nytthet som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har tillhandahållit konsumenten för huvudsakligen enskilt bruk. Detsamma gäller fordran mot den som har gått i borgen för betalningen av en sådan fordran. Den treåriga preskriptionstiden gäller dock inte fordringar som grundar sig på löpande skuldebrev.

För fordran på pension räknas preskriptionstiden från den dag fordringen tidigast kan göras gällande.

3 § En fordran på skadestånd i anledning av brott preskriberas ej före utgången av tiden för åtalpreskription, om inte frågan om ansvar för brottet har avgjorts dessförinnan. Har så skett, preskriberas fordringen ett år efter den dag dom eller slutligt beslut meddelas, om inte preskriptionstiden går ut senare enligt 2 §.

Om någon har häktats eller erhållit del av åtal för brott före utgången av tiden för åtalpreskription men ansvarsfrågan inte har avgjorts dessförinnan, preskriberas en fordran på skadestånd i anledning av brottet tidigast ett år efter den dag dom eller slutligt beslut meddelas.

4 § En regressfordran som har uppkommit genom att någon har betalt en skuld, för vilken flera är ansvariga, preskriberas tidigast ett år efter betalningen av huvudfordringen.

Preskriptionsavbrott

5 § Preskription avbryts genom att

1. gäldenären utfäster betalning, erlägger ränta eller amortering eller erkänner fordringen på annat sätt gentemot borgenären,
2. gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen från borgenären eller
3. borgenären väcker talan mot gäldenären eller annars åberopar fordringen gentemot gäldenären vid domstol, hos exekutiv myndighet eller i skiljeförfarande, konkursförfarande eller förhandling om offentligt ackord.

Verkan av preskriptionsavbrott

6 § Om preskription har avbrutits genom erkännande, krav eller erinran, löper en ny preskriptionstid enligt 2 § från dagen för avbrottet.

7 § Om preskription har avbrutits genom att talan har väckts eller genom att fordringen annars har åberopats enligt 5 § 3, löper en ny preskriptionstid enligt 2 § från den dag dom eller slutligt beslut meddelas eller det rättsliga förfarandet avslutas på annat sätt. Fullföljs talan eller återupptas förfarandet av någon annan anledning före den nya preskriptionstidens utgång, avbryts preskriptionen, varefter ny tid räknas från den dag det återupptagna förfarandet avslutas.

Avslutas det rättsliga förfarandet utan att gäldenären har delgivits eller på annat sätt underrättats om borgenärens framställning, beräknas dock preskriptionstiden som om något avbrott inte hade skett. Fordringen preskriberas likväl tidigast ett år efter det att förfarandet avslutas.

Preskriptionstiden kan inte förlängas enligt andra stycket andra meningen mer än en gång.

Innebörden av preskription

8 § Preskription innebär att borgenären förlorar rätten att kräva ut sin fordran.

Preskription av en huvudfordran omfattar även fordran på ränta och annan tilläggsförpliktelse samt fordran på grund av borgen.

9 § Om flera har åtagit sig eller förpliktats att svara solidariskt för samma skuld och denna preskriberas i förhållande till någon av dem, svarar var och en av de andra endast för sin andel. Andelarna beräknas efter huvudtalet, om inte annat har bestämts genom ett av-

tal eller avgörande som borgenären har fått kännedom om senast sex månader före preskriptionen.

Uppkommer brist hos någon av de kvarvarande gäldenärerna, fördelas ansvaret för bristen mellan de övriga kvarvarande och borgenären. Därvid svarar varje gäldenär i förhållande till sin andel och borgenären i förhållande till den andel som har preskriberats.

10 § Utan hinder av att en fordran är preskriberad får den användas till kvittning, om detta eljest är tillåtet och den inte var preskriberad vare sig när borgenären förvärvade den eller när han kom i skuld till gäldenären.

11 § Preskriptionen inskränker inte borgenärens rätt att ta ut sin fordran ur egendom i vilken han har panträtt eller retentionsrätt till säkerhet för fordringen.

Särskilda bestämmelser

12 § Avtal att en fordran inte skall preskriberas eller att preskription skall kunna avbrytas på annat sätt än som föreskrivs i denna lag är ogiltigt. Detsamma gäller avtal om längre preskriptionstid än tre år för en fordran som avses i 2 § andra stycket.

13 § Om en åtgärd som avses i 5 § 3 vidtas utomlands, medför den verkningar enligt denna lag, under förutsättning att borgenären med hänsyn till gäldenärens förhållanden och omständigheterna i övrigt har haft skälig anledning att vidta åtgärden i den främmande staten.

Den finske lag

om preskription av skulder

(lag af 15. august 2003)

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag gäller preskription av skulder. Med skulder avses i denna lag penningsskulder och andra förpliktelse.

Denna lag tillämpas inte på

1) skatter, offentliga avgifter eller andra penningfordringar som kan drivas in genom utökning utan dom eller beslut,

2) böter, förverkandepåföljder eller andra straffrättsliga påföljder och inte heller på vite eller på hot om tvångsutförande eller avbrytande,

3) pensioner, ersättningar, bidrag och stöd eller andra förmåner som betalas med stöd av pensions- eller sociallagstiftningen, på grundval av lagstadgad försäkring eller av offentliga medel, eller på

4) underhållsbidrag som avses i lagen om underhåll för barn (704/1975) eller på kommuners regressfordringar som grundar sig på underhållsstöd till barn enligt lagen om underhållstrygghet (671/1998).

2 §

Förhållandet till specialbestämmelser

Om det i någon annan lag finns avvikande

specialbestämmelser om preskriptionstiden eller annat som hänför sig till preskription av skulder, gäller de i stället för denna lag. Om borgenären kan framställa krav som har olika ansvarsgrunder, tillämpas preskriptionstiden enligt specialbestämmelsen endast på skulder som har sin grund i lagen i fråga.

Även om en specialbestämmelse annars tillämpas på preskriptionen av en skuld, preskriberas skulden enligt denna lag efter det att beträffande skulden givits en lagakraftvunnen dom eller någon annan utökningssgrund som kan verkställas som en lagakraftvunnen dom.

Vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. gäller i tillämpliga delar sådana specialbestämmelser enligt vilka en talan som gäller en skuld måste väckas inom utsatt tid. Tiden för väckande av talan kan dock avbrytas endast genom en avbrytande åtgärd enligt 11 §. Om borgenären har förlorat sin rätt att väcka talan, anses skulden ha preskriberats på det sätt som föreskrivs i denna lag.

3 §

Lagens tvingande natur

Avvikelse från denna lag får inte göras genom avtal till nackdel för gäldenären.

Avvikelse från denna lag får inte heller göras till nackdel för en konsument eller enskild borgensman eller enskild pantsättare

genom ett avtal där det bestäms att en främmande stats lag skall tillämpas på en skuld, om denna lag annars skall tillämpas på skulden.

Preskriptionstiden och dess början

4 §

Den allmänna preskriptionstiden

En skuld preskriberas tre år efter en tidpunkt som bestäms i 5—7 §, om preskriptionen inte har avbrutits före det.

5 §

Preskriptionstidens början när förfallodagen är avtalad

Preskriptionstiden räknas från förfallodagen, om förfallodagen är på ett för gäldenären bindande sätt bestämd i förväg.

Om betalning av en skuld före den bestämda förfallodagen kan yrkas med anledning av gäldenärens avtalsbrott eller av någon annan orsak, börjar preskriptionstiden löpa när skulden har förfallit till betalning till följd av uppsägningsåtgärder.

6 §

Preskriptionstidens början när förfallodagen för en köpesumma inte är bestämd

Om förfallodagen för en köpesumma eller något annat vederlag inte har bestämts i förväg på ett bindande sätt, börjar preskriptionstiden löpa när säljaren har överlämnat köpeobjektet till köparen eller när någon annan avtalspart som är borgenär har fullgjort sin egen prestationsskyldighet.

7 §

Preskriptionstidens början och maximilängd vid ersättningar

Preskriptionstiden för skadestånd och gottgörelse av annat slag börjar löpa,

1) när det gäller ersättning för avtalsbrott, då köparen har upptäckt felet eller bristen i köpeobjektet eller då någon annan avtalspart som är borgenär har eller borde ha upptäckt en felaktighet i fullgörandet av avtalet,

2) när det gäller skadestånd som grundar sig på ett ombuds, en företrädarens eller någon annan uppdragstagares fel eller försummelse, då uppdragstagaren har lämnat sin redovisning eller, om skadeståndsgrunden inte framgår av de redovisade uppgifterna, då huvudmannen har eller borde ha upptäckt felet eller försummelsen,

3) när det gäller skadestånd som grundar sig på något annat än ett avtalsförhållande, då den skadelidande fick kännedom om eller borde ha känt till skadan och vem som ansvarar för skadan,

4) när det gäller återbäring av obehörig vinst, då den som kan framställa ett sådant krav fick kännedom om eller borde ha känt till att en betalning skett av misstag, att ett avtal är ogiltigt eller att något annat har skett som har lett till att det uppstått obehörig vinst som skall återbäras och vem som fått den obehöriga vinsten.

Preskriptionen av ett skadestånd eller någon annan skuld som avses i 1 mom. måste dock avbrytas innan tio år har gått från avtalsbrottet eller från den händelse som har orsakat skadan eller lett till uppkomsten av obehörig vinst. Denna tidsfrist begränsar dock inte den skadelidandes rätt att kräva ersättning för person- eller miljöskador.

En skuld som grundar sig på ett brott anses varken med stöd av denna eller någon annan lag vara preskriberad så länge åtal kan väckas för brottet eller så länge brottmålet är anhängigt vid domstol.

8 §

Preskriptionstiden i andra fall

När det är fråga om en skuld på obestämd tid eller vars uppkomst är villkorlig eller någon annan skuld där preskriptionstidens början inte bestäms med stöd av 5—7 §, preskriberas skulden tio år efter det att förpliktelsens rättsgrund uppkom, om inte preskriptionen har avbrutits före det.

Efter att skulden har förfallit till betalning på grund av borgenärens yrkande eller av något annat skäl iakttagas dock en treårig preskriptionstid, som räknas från förfallodagen.

9 §

Insättningar preskriberas inte

Insättningar som en depositionsbank tagit emot och andra medel som tagits emot från allmänheten och som skall återbetalas på anfordran samt de räntor som betalats på dem preskriberas inte.

Avbrytande av preskription

10 §

Icke-formbundna åtgärder som avbryter preskription

Preskriptionen av en skuld avbryts, om

1) parterna kommer överens om betalningsarrangemang, säkerheter eller andra ändringar i villkoren för skulden eller om att preskriptionen har avbrutits,

2) gäldenären betalar eller på något annat sätt erkänner sin skuld till borgenären, eller

3) borgenären kräver prestation av gäldenären eller på något annat sätt påminner gäldenären om skulden.

För att preskriptionen av en skuld skall avbrytas krävs att skulden preciseras när åtgärden för att avbryta preskriptionen vidtas. Är det fråga om skadestånd eller gottgörelse som avses i 7 §, skall av borgenärens påminnelse så tydligt som skäligen kan krävas framgå grunden för skulden samt beloppet, om gäldenären inte har kännedom om dem.

11 §

Rättsliga åtgärder som avbryter preskription

Preskriptionen av en skuld avbryts på det sätt som anges i 2 mom., om

1) borgenären väcker talan angående fordran mot gäldenären eller i fråga om fordran framställer ett krav vid domstol, konsumentklagonämnden eller vid något annat lagstadgat organ eller i ett förfarande där ett avgörande eller en rekommendation i ärendet kan meddelas,

2) borgenären anmäler sin fordran utifrån en offentlig stämning som gäller gäldenären eller i gäldenärens konkurs eller i något annat insolvensförfarande eller skulden annars beaktas i samband med förfarandet,

3) borgenären anhängiggör ett utsokningsärende eller skulden annars beaktas i samband med ett utsokningsförfarande.

När ett i 1 mom. 1 eller 3 punkten avsett ärende väcks eller ett beslut fattas om att inleda ett förfarande som avses i 2 punkten eller om ett interimistiskt förbud som gäller skulden i fråga, avbryts preskriptionen för den tid som förfarandet pågår. Preskriptionen anses ha avbrutits den dag då den lagakraftvunna domen meddelades eller handläggningen av ärendet avslutades på något annat sätt.

Om borgenären återkallar sin ansökan eller handläggningen av ett ärende avslutas av någon annan orsak utan att en delgivning eller något annat meddelande om borgenärens krav som lagen förutsätter har tillställts gäldenären, anses preskriptionstiden inte ha avbrutits. Då preskriberas skulden dock tidigast ett år efter att förfarandet avslutades. Preskriptionstiden kan förlängas på detta sätt endast en gång.

Vad som föreskrivs i 3 mom. tillämpas på tiden för väckande av talan också då ett ärende som avses i 1 mom. 1 punkten har avvisats utan prövning eller ärendet har lämnats därhän efter att det har delgivits gäldenären.

12 §

Accessoriska prestationer och delprestationer

Ränta och dröjsmålsränta på en skuld, andra accessoriska kostnader samt amorteringar på skuldkapitalet och andra

del prestationer preskriberas var för sig. Om kapitalet preskriberas, preskriberas dock även räntorna på skulden och de övriga accessoriska kostnaderna.

En avbrytande åtgärd avbryter förutom preskriptionen av skuldkapitalet även preskriptionen av räntor och andra accessoriska prestationer oberoende av deras förfallodagar.

13 §

Verkningarna av avbruten preskription

På avbruten preskription följer en ny, lika lång preskriptionstid som den förra.

Efter att skulden fastställts genom en lagakraftvunnen dom eller någon annan utsökningsgrund som kan verkställas på samma sätt som en lagakraftvunnen dom är preskriptionstiden dock fem år. Om en dom eller ett beslut som vunnit laga kraft återbryts, anses någon preskription inte ha skett under den tid som gått efter att domen meddelades.

Uppstår prestationsskyldigheten först efter att den utsökningsgrund som avses i 2 mom. givits, räknas preskriptionstiden från den tidpunkt vid vilken prestationsskyldigheten uppkom.

Verkningarna av preskription

14 §

Upphörande av prestationsskyldigheten

Gäldenärens skyldighet att betala en skuld upphör när skulden preskriberas.

En gäldenär har inte rätt att av borgenären återfå en betalning på en preskriberad skuld. Är det fråga om en näringsidkares fordran som grundar sig på överlåtelse av en konsumtionsnyttighet eller beviljande av kredit för en konsument, eller en kreditgivares fordran på en enskild borgensman eller enskild pantsättare, har gäldenären dock rätt att få tillbaka en

betalning som gäldenären fullgjort utan att veta att skulden var preskriberad. På det belopp som skall återbäras skall borgenären betala ränta enligt 3 § 2 mom. räntelagen (633/1982) från den dag då borgenären tog emot betalningen på den preskriberade skulden.

15 §

Kvittning och återgång av en betalning

En borgenär får använda en preskriberad fordran för kvittning, om förutsättningarna för kvittning fanns redan innan fordran preskriberades eller om parternas fordringar hänförs sig till samma rättsförhållande.

Om betalning eller kvittning av en skuld senare återgår eller annars visar sig vara utan verkan, anses någon preskription inte ha skett under tiden efter prestationen, förutsatt att borgenären hade grundad anledning att tro att skulden hade upphört att gälla till följd av betalningen eller kvittningen.

16 §

Säkerhetsrätt

Preskription hindrar inte att borgenären får betalning ur egendom som gäldenären ställt som säkerhet, om borgenären har pant- eller retentionsrätt i egendomen.

Ett villkor enligt vilket säljaren har rätt att häva köpet eller kräva tillbaka köpeobjektet, om betalningen försummas, upphör att gälla när en skuld som hänförs sig till köpeskillingen preskriberas, om inte detta villkor har antecknats i ett register som med stöd av lag förs över ägande och rättigheter.

17 §

Insolvensförfarande

Om borgenärens fordran har beaktats i en konkursdom kan, utan hinder av att preskriptionstiden löper, betalning sökas ur

egendom som hör till konkursboet. Angående en konkursdoms verkningar för en gäldenär som ansvarar personligen för en skuld gäller vad som föreskrivs i 13 § 2 mom.

När det gäller en fordran som beaktats i ett av en domstol fastställt betalningsprogram preskriberas varje betalning för sig på det sätt som föreskrivs i 13 § 3 mom. Om betalningsprogrammet förfaller, anses preskriptionstiden ha avbrutits då ett lagakraftvunnet beslut om att betalningsprogrammet skall förfalla meddelades.

Angående verkställbarheten av en utsökningsgrund föreskrivs särskilt.

18 §

Hur preskriptionen beaktas

Preskriptionen av en skuld tas till prövning vid domstol eller i andra myndighetsförfaranden endast om en part framställer en invärdning om saken.

Angående utsökningsmyndigheternas skyldighet att på tjänstens vägnar beakta preskription av en skuld föreskrivs särskilt.

Preskription när det finns flera gäldenärer

19 §

Preskriptionen för enskilda gäldenärs del

Om det finns flera gäldenärer, räknas preskriptionstiden för varje gäldenär för sig. Preskriptionen av en skuld avbryts endast för den gäldenär i vars namn åtgärden för att avbryta preskriptionen vidtas eller mot vilken den avbrytande åtgärden riktas.

Om gäldenärerna har solidariskt ansvar för samma skuld och skulden preskriberas för någon gäldenärs del, svarar var och en av de återstående gäldenärerna endast för betalning av sin egen andel av skulden. Andelarna räknas ut på det belopp som gäldenärerna ursprungligen förbundit sig att betala eller som de förordnats att betala. Andelarna bestäms enligt gäldenärernas huvudtal, om

inte något annat har avtalats eller bestämts om ansvarsfördelningen.

Om en gäldenär har betalat av på skulden utan att känna till att skulden varit preskriberad för någon solidariskt ansvarig gäldenärs del, har gäldenären rätt att kräva tillbaka det belopp som överskrider gäldenärens andel av skulden. På det belopp som skall återbäras skall borgenären betala ränta enligt 3 § 2 mom. räntelagen från den dag då borgenären tog emot betalningen på den preskriberade skulden.

20 §

Preskription av regressrätt

Om en gäldenär med solidariskt ansvar har betalat av på en skuld som har förfallit till betalning, börjar preskriptionen av dennes regressrätt gentemot de andra gäldenärerna löpa när betalningen fullgjorts. Om betalning har skett innan skulden förfallit till betalning, gäller för preskriptionen av en regressfordran detsamma som gällde mellan den ursprungliga borgenären och de andra gäldenärerna i fråga om preskription av skulden.

Ikraftträdelsebestämmelser

21 §

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

Genom denna lag upphävs förordningen den 9 november 1868 om preskription i fordringsmål och om offentlig stämning på borgenärer (32/1868) jämte ändringar. En hänvisning till förordningen någon annanstans i lagstiftningen avser efter ikraftträdandet av denna lag en hänvisning till denna lag eller, när det gäller offentlig stämning på borgenärer, till lagen om offentlig stämning (/).

Denna lag tillämpas också på en skuld vars rättsgrund uppstått före ikraftträdandet av

lagen. En skuld preskriberas dock enligt denna lag tidigast tre år efter lagens ikraftträdande, om inte skulden i fråga också enligt de tidigare gällande bestämmelserna skulle preskriberas före det.

Om ett ärende som gäller en skuld är anhängigt när lagen träder i kraft, avbryts preskriptionen av skulden på det sätt som

avses i 11 § vid lagens ikraftträdande. I ett anhängigt utskökningsärende förutsätts dessutom att gäldenären har underrättats om borgenärens yrkande eller att preskriptionen har avbrutits på något annat sätt i utskökningsförfarande före den tidpunkt vid vilken skulden annars hade preskriberats.

Helsingfors den 15 augusti 2003

Republikens President

TARJA HALONEN

Minister Leena Luhtanen

Principles of European Contract Law III

CHAPTER 14

Prescription

Section 1: General Provision

Article 14:101: Claims subject to Prescription

A right to performance of an obligation ("claim") is subject to prescription by the expiry of a period of time in accordance with these Principles.

Section 2: Periods of Prescription and their Commencement

Article 14:201: General Period

The general period of prescription is three years.

Article 14:202: Period for a Claim Established by Legal Proceedings

- (1) The period of prescription for a claim established by judgment is ten years.
- (2) The same applies to a claim established by an arbitral award or other instrument which is enforceable as if it were a judgment.

Article 14:203: Commencement

- (1) The general period of prescription begins to run from the time when the debtor has to effect performance or, in the case of a right to damages, from the time of the act which gives rise to the claim.
- (2) Where the debtor is under a continuing obligation to do or refrain from doing something, the general period of prescription begins to run with each breach of the obligation.
- (3) The period of prescription set out in Article 14:202 begins to run from the time when the judgment or arbitral award obtains the effect of *res judicata*, or the other instrument becomes enforceable, though not before the debtor has to effect performance.

Section 3: Extension of Period

Article 14:301: Suspension in Case of Ignorance

The running of the period of prescription is suspended as long as the creditor does not know of, and could not reasonably know of:

- (a) the identity of the debtor; or
- (b) the facts giving rise to the claim including, in the case of a right to damages, the type of damage.

Article 14:302: Suspension in Case of Judicial and Other Proceedings

(1) The running of the period of prescription is suspended from the time when judicial proceedings on the claim are begun.

(2) Suspension lasts until a decision has been made which has the effect of *res judicata*, or until the case has been otherwise disposed of.

(3) These provisions apply, with appropriate adaptations, to arbitration proceedings and to all other proceedings initiated with the aim of obtaining an instrument which is enforceable as if it were a judgment.

Article 14:303: Suspension in Case of Impediment beyond Creditor's Control

(1) The running of the period of prescription is suspended as long as the creditor is prevented from pursuing the claim by an impediment which is beyond the creditor's control and which the creditor could not reasonably have been expected to avoid or overcome.

(2) Paragraph (1) applies only if the impediment arises, or subsists, within the last six months of the prescription period.

Article 14:304: Postponement of Expiry in Case of Negotiations

If the parties negotiate about the claim, or about circumstances from which a claim might arise, the period of prescription does not expire before one year has passed since the last communication made in the negotiations.

Article 14:305: Postponement of Expiry in Case of Incapacity

(1) If a person subject to an incapacity is without a representative, the period of prescription of a claim held by or against that person does not expire before one year has passed after either the incapacity has ended or a representative has been appointed.

(2) The period of prescription of claims between a person subject to an incapacity and that person's representative does not expire before one year has passed after either the incapacity has ended or a new representative has been appointed.

Article 14:306: Postponement of Expiry: Deceased's Estate

Where the creditor or debtor has died, the period of prescription of a claim held by or against the deceased's estate does not expire before one year has passed after the claim can be enforced by or against an heir, or by or against a representative of the estate.

Article 14:307: Maximum Length of Period

The period of prescription cannot be extended, by suspension of its running or postponement of its expiry under these Principles, to more than ten years or, in case of claims for personal injuries, to more than thirty years. This does not apply to suspension under Article 14:302.

Section 4: Renewal of Periods

Article 14:401: Renewal by Acknowledgement

(1) If the debtor acknowledges the claim, vis-à-vis the creditor, by part payment, payment of interest, giving of security, or in any other manner, a new period of prescription begins to run.

(2) The new period is the general period of prescription, regardless of whether the claim was originally subject to the general period of prescription or the ten year period under Article 14:202. In the latter case, however, this Article does not operate so as to shorten the ten year period.

Article 14:402: Renewal by Attempted Execution

The ten year period of prescription laid down in Article 14:202 begins to run again with each reasonable attempt at execution undertaken by the creditor.

Section 5: Effects of Prescription

Article 14:501: General Effect

- (1) After expiry of the period of prescription the debtor is entitled to refuse performance.
- (2) Whatever has been performed in order to discharge a claim may not be reclaimed merely because the period of prescription had expired.

Article 14:502: Effect on Ancillary Claims

The period of prescription for a right to payment of interest, and other claims of an ancillary nature, expires not later than the period for the principal claim.

Article 14:503: Effect on Set-Off

A claim in relation to which the period of prescription has expired may nonetheless be set off, unless the debtor has invoked prescription previously or does so within two months of notification of set-off.

Section 6: Modification by Agreement

Article 14:601: Agreements Concerning Prescription

- (1) The requirements for prescription may be modified by agreement between the parties, in particular by either shortening or lengthening the periods of prescription.
- (2) The period of prescription may not, however, be reduced to less than one year or extended to more than thirty years after the time of commencement set out in Article 14:203.